

^ v
PESCANIK

Peščanik FM: KNJIGA 11

Za izdavača: PEŠČANIK

Urednice: SVETLANA LUKIĆ I SVETLANA VUKOVIĆ

Karikature: Predrag Koraksić CORAX

Kreativni direktor: NADEŽDA MILENKOVIĆ

Grafičko oblikovanje: SLAVIŠA SAVIĆ IDEAMAN

Lektura: SLADANA MIAJLOVIĆ

Lektura za hrvatski: TATJANA TAGIROV

Kompjuterska obrada teksta: IVAN MILADINOVIĆ, SELENA MILADINOVIĆ

Transkript: GORDANA MARTINOVIĆ

Štampa: FULLMOON, 2008.

TIRAŽ: 5000

ISBN 978-86-86391-09-4

Objavljivanje knjige 11 pomogao

Švedski helsinški komitet za ljudska prava.

Povećani tiraž štampan je zahvaljujući ljubaznosti slušaoca iz Kalifornije

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Narodna biblioteka Srbije, Beograd

821.163.41-92

323(497.11)(047-53)

316.7(497.11)(047-53)

PEŠČANIK [FM], [Knj. 11] / [urednice
Svetlana Lukić i Svetlana Vuković ;
karikature Predrag Koraksić Corax]. - Beograd
: Peščanik, 2008 (Beograd : Fullmoon). - 446
str. : ilustr. ; 22 cm

Tiraž 5000

ISBN 978-86-86391-09-4

a) Србија - Друштвене прилике б) Србија - Политичке
прилике

COBISS.SR-ID 147670028

SADRŽAJ

30. 11. 2007 : LAŽI I ODLAŽI

- 11 VESNA RAKIĆ-VODINELIĆ, *profesorica prava*,
17 MIODRAG ŽEC, *ekonomista*,
28 DEJAN ĐOKIĆ, *istoričar*,
35 IVAN ČOLOVIĆ, *antropolog*

07. 12. 2007 : ERON

- 44 NADEŽDA MILENKOVIĆ, *stručnjak za marketing*,
49 SRBIJANKA TURAJLIĆ, *profesorica*,
57 BILJANA SRBLJANOVIĆ, *dramski pisac*,
63 MARKO VIDOJKOVIĆ, *pisac*,
70 NATAŠA KANDIĆ, *Fond za humanitarno pravo*,
71 HISNI BERIŠA, *predsednik Udruženja porodica ubijenih i nestalih u Suvoj Reci*

14. 12. 2007 : MALI RUSI

- 80 VESNA PEŠIĆ, *narodna poslanica*,
86 MARIJA PERKOVIĆ, *Žene u crnom*,
88 BORKA PAVIČEVIĆ, *Centar za kulturnu dekontaminaciju*,
86 BILJANA KOVAČEVIĆ-VUČO, *komitet pravnika*,
87 TEOFIL PANČIĆ, *novinar*,
89 MIRJANA MIOČINOVIĆ, *profesorica*,
90 VLADIMIR GLIGOROV, *ekonomista*
96 SRĐA POPOVIĆ, *advokat*

21. 12. 2007 : GOVOREĆE MESTO

- 109 NIKOLA SAMARDŽIĆ, *istoričar*,
117 BOJAN BAJIĆ, *publicista*,
125 SVETLANA SLAPŠAK, *profesorica*,
134 MIRJANA MIOČINOVIĆ, *profesorica*

25. 01. 2008 : GIVE ME FIVE

- 147 MILJENKO DERETA, Građanske inicijative,
152 VESNA RAKIĆ-VODINELIĆ, *profesorka prava*,
155 VESNA PEŠIĆ, *LDP*,
161 MIŠA BRKIĆ, *novinar*,
169 PETAR LUKOVIĆ, *novinar*

01. 02. 2008 : SAVRŠENA OLUJA

- 198 NATAŠA KANDIĆ, *Fond za humanitarno pravo*,
204 MARKO MILANOVIĆ, *pravnik*,
212 JOVAN BAJFORD, *socijalni psiholog*,
218 IVAN ČOLOVIĆ, *antropolog*,
222 SVETLANA SLAPŠAK, *antropolog*

08. 02. 2008 : OTMICA SRBIJE

- 231 ŽARKO KORAĆ, *SDU*,
240 IVAN KUZMINOVIĆ, *Helsinški odbor*,
248 TEOFIL PANČIĆ, *novinar*

15. 02. 2008 : LAŽNA DRŽAVA

- 260 VESNA RAKIĆ-VODINELIĆ, *profesorka*,
267 LJUBIŠA RAJIĆ, *profesor*,
273 DEJAN ILIĆ, *Fabrika knjiga*,
280 DESIMIR TOŠIĆ, *Demokratska stranka*

22. 02. 2008 : OSVETA KOSOVA

- 290 MIŠA VASIĆ, *novinar*,
295 TATJANA TAGIROV, *novinarka*,
297 MIROSLAV PROKOPIJEVIĆ, *ekonomista*,
303 OLGA POPOVIĆ-OBRAĐOVIĆ,
304 DESIMIR TOŠIĆ,
305 MIRKO ĐORĐEVIĆ,
305 SLOBODAN G. MARKOVIĆ,
307 OLIVERA MILOSAVLJEVIĆ,
307 SRĐA POPOVIĆ,

308 MIRJANA MIOČINOVIĆ, GRAĐANI KOSOVA,

310 ČEDOMIR JOVANOVIĆ, *lider LDP-a*

29. 02. 2008 : MEMENTO

322 VOJIN DIMITRIJEVIĆ, *Beogradski centar za ljudska prava,*

326 MIRKO ĐORĐEVIĆ, *publicista,*

332 DIMITRIJE BOAROV, *novinar,*

338 LÁSZLÓ VÉGEL, *pisac*

07. 03. 2008 : NEKOLIKO MILIONA PSIHIJATARA

350 VELIMIR ČURGUS KAZIMIR, *Dokumentacija Ebart,*

356 VLADIMIR BELJANSKI, *advokat,*

359 PETAR LUKOVIĆ, *novinar,*

366 SRĐA POPOVIĆ I BILJANA SRBLJANOVIĆ, *na promociji Peščanika u
Pančevu,*

372 DNEVNICI RADIJA B92 U VREME UBISTVA ZORANA ĐINĐIĆA

14. 03. 2008 : ZAPT

386 BILJANA KOVAČEVIĆ-VUČO, *Komitet pravnika,*

392 SONJA BISERKO, *Helsinški odbor,*

393 RADA TRAJKOVIĆ, *Srpska poslanička grupa u Skupštini Kosova,*

394 LATINKA PEROVIĆ, *istoričarka,*

400 ALEKSANDAR MOLNAR, *profesor*

21. 03. 2008 : PRIDRŽI SRBIJU

418 LJUBODRAG STOJADINOVIĆ, *vojni komentator,*

423 AIDA ĆOROVIĆ, *iz Urban Ina,*

424 ISHAK SLEZOVIĆ, *iz Radija Sto plus,*

427 PETAR LUKOVIĆ, *novinar,*

431 TEOFIL PANČIĆ, *novinar,*

433 DUBRAVKA STOJANOVIĆ, *istoričarka*

UREDILE:

Svetlana Lukić i Svetlana Vuković

PEŠCANIČEK 30. 11. 2007.

LAŽI I ODLAŽI

Možda se političar koji poziva na odmazdu oseća ponosnim, ali građani koje vode takvi političari uvek budu poniženi ... Ne možeš naći majstora da ti popravi vodokotlić, a svi igraju na berzi ... Sve što mi u Srbiji danas govorimo - jedan čovek sluša i snima, taj čovek se zove Džordž Soros...

Gosti:

VESNA RAKIĆ-VODINELIĆ, *profesorka prava,*

MIODRAG ZEC, *ekonomista,*

DEJAN ĐOKIĆ, *istoričar,*

IVAN ČOLOVIĆ, *antropolog*

SVETLANA LUKIĆ:

U banji Baden kraj Beča održana je i ta istorijska sednica o Kosovu. To je valjda ona sednica koju nam je davno obećao Koštuničin savetnik, profesor Vladeta Janković, ona na kojoj će Koštunica zablistati i pokazati svoje državničko umeće. Vladeta Janković nas je tada obavestio da je njegovom šefu dosadno da se bakće stvarima kao što je svakodnevni život građana koji su ga izabrali ili građana koji moraju da ga podnose, jer je on, Koštunica, stvoren za mnogo veće uzlete. Predsednik vlade je u bečkoj banji pukao, nikoga nije uspeo da ubedi ni u šta, pa ih je za kaznu lišio svog društva za večerom. Nije hteo da подели s njima ni sto, ni piletinu, ni brokoli, a ni primamljivi čokoladni mus.

Koštunica nije bio gladan, smišljao je osvetu za sve koji nam, uprkos zemaljskoj i božanskoj pravdi, uzimaju Kosovo. On je već dva puta naglasio da neće dozvoliti da to prođe bez našeg, to jest njegovog, odgovora i da je naša nacionalna dužnost da svima njima nanesimo najveću moguću štetu. Taj čovek misli da se dostojanstvo čuva tako što protivnicima učiniš neko zlodelo. On je jedan od onih koji mogu da podnesu uvredu samo ako zamišljaju, do u detalje, prizor osвете.

Sadašnja vlast nastavlja da nas vodi ludim i slepim putem. Taj proces je, kada malo bolje pogledate, i bio neumitan. Dok smo se verali po lotrama kosovskoga mita, nogama smo stalno izvaljivali prečage ispod nas i sada ne možemo nazad, a da ne dođe do neke katastrofe. Pitanje je samo u kojem obliku će nam ona doći: da li ćemo uskoro na Merdaru imati kolonu od sto hiljada kosovskih Srba koje su ubedili da im nema života ako Kosovo dobije nezavisnost; da li će vlast proizvesti nasilje na severu Kosova, na jugu Srbije; da li će Albanci proizvesti nasilje južno od Ibra i na jugu Srbije; da li će iz nemoći i frustracije pobesneli šovinisti i klerofašisti juriti po Srbiji domicilne ništarije i antisrbe - ili će se desiti sve to zajedno.

Neka jeza je u vazduhu i narednih nedelja je osnovni i jedini zadatak nekako preživeti pojavljivanje svih monstruma po porudžbini koji će vitlati po Srbiji. Slede nam neki oblici okupljanja naroda. Počinjemo danas, suptilno, skupom u centru Sava o značaju srpske duhovne baštine na Kosovu i Metohiji u evropskoj baštini, koji će otvoriti ministar vera Naumov i ministar za Kosovo Samaržić. Pitanje je kakvo će biti sledeće okupljanje. Meni se čini da nam se sprema neka vrsta

novog Gazimestana. Skupiće se spontano nekoliko stotina hiljada ljudi da svetu, a i nekima od nas, pokažu svoj gnev zbog nepravde koja nam je načinjena. Da li će se to završiti nasiljem ili, što bi Nikola Pašić rekao, narodnim odisajem, znaju samo Koštunica, Jočić, Nikitović i ostali državnici.

Ni predsednik Tadić ne zna šta će se desiti. Približava se čas koji Tadić najviše mrzi, a to je čas donošenja odluke da li će i dokle Koštunicu pratiti u njegovom državničkom ludilu. Pitanje je koliko će nas koštati to da Tadić Koštunici kaže - Sada je bilo dosta, sada si preterao. Kolika će biti ta cena, izražena u evrima, a možda i u ljudskim životima?

Ovo je Peščanik, a vi na početku emisije slušate Aleksandra iz Aranđelovca. Takozvani Naši su sprečili promociju Peščanika u Aranđelovcu, pa u ponedeljak idemo još jednom, na isto mesto i u isto vreme, sada u društvu policije. Evo šta se u međuvremenu događalo u Aranđelovcu.

ALEKSANDAR:

U petak smo otišli kod predsednika opštine i predsednika skupštine opštine i zatražili da nam obezbede salu za održavanje tribine *Peščanika*, koja je prethodno otkazana. Uputili smo im i zvaničan dopis i oni su nam odgovorili da će nam izaći u susret. Ponovo smo potpisali ugovor, uplatili određeni iznos i tribina *Peščanika*, kako stvari za sada stoje, će biti održana u ponedeljak u šest sati u velikoj sali Doma kulture. Ponovo su se oglasili *Naši* i ostale organizacije. Sada im se pridružila Nova Srbija, koja sebi pripisuje da je uspela da spreči divljanje belosvetskih hohštaplera. Ponovo se kao glavni razlog navodi karikatura na blogu B92, koja naravno nema nikakve veze s *Peščanikom*. Oni verovatno i ne znaju šta znači sajt i blog. Što se tiče udruženja *Naši*, saznao sam da je njihov predsednik Ivanović izdao knjigu u kojoj se bori protiv sekta. On za sebe kaže da je daleko od fašiste i predstavlja se kao podmladak Putinove stranke. Oni su ponovo pozvali sve građane da se okupe u ponedeljak. Nadam se da će mirno saslušati promociju devete knjige *Peščanika* i videti o čemu se tu radi, pa neka posle toga zaključuju da li su to antisrpska posla ili nisu.

Mi smo skup ponovo uredno prijavili policiji i imam informaciju da ga je prijavio i direktor Doma kulture. Biće sigurno dovoljno policajaca

da spreče bilo kakav eksces. Doći će dosta njih, i Nova Srbija je pozvala svoje simpatizere i članove da dođu na taj skup. Oni će ponovo pokušati da spreče održavanje te tribine. Mislim da neće biti fizičkih obračuna. Jedino što može da se desi jeste da oni onemogućće naše govornike da održe promociju, ali ne znam šta će time postići. Sami kažu da hoće da dođu da čuju o čemu se tu radi i da postave pitanja o onome što ih zanima. Mislim da se dosta ljudi koji su nameravali da dođu prošli put uplašilo. Dosta njih će sigurno doći, jer su ogorčeni na pojavu kleronacionalizma u Srbiji.

VESNA RAKIĆ -
VODINELIĆ

SVETLANA LUKIĆ:

Dakle, Aranđelovac u šest sati u ponedeljak. Kao što je i prošli put bilo predviđeno, tamo će govoriti Teofil Pančić, Petar Luković, a prijavili su se i Mirko Dorđević i naša sledeća sagovornica, profesorka prava Vesna Rakić-Vodinelić.

VESNA RAKIĆ-VODINELIĆ:

Ja sam jedna od onih koja vrlo često u vašim emisijama kuka i žali se. Čini mi se da se politička atmosfera u Srbiji zgušnjava na preteći način. Pre neki dan sam pročitala otvoreno pismo književnika Svetislava Basare predsedniku republike. Moju pažnju je privuklo nekoliko njegovih rečenica koje govore o tome da je manje-više opštepoznato da neki delovi vlasti spremaju da uvedu vanredno stanje ako se pregovori o Kosovu neuspešno završe, a sva je prilika da će se tako završiti. Takođe, da se prave spiskovi ljudi koji su nepodobni s tačke gledišta sadašnje vlasti, dakle, ne više moralno-politički nepodobni u komunističkom smislu, već recimo nedovoljno nacionalno osvešćeni po vladajućim merilima. Mislim da je to ozbiljna rečenica čoveka koji nije samo književnik, nego je i politički aktivan činilac i pretpostavljam da ne bi takvo nešto napisao da nema određene informacije o tome.

Imate ove slike nasilja u poslednjih mesec ili dva. Naročito mislim na događaje u Sandžaku, sukobljavanje različitih struja u mešihatu, čak i tuče povodom ulaska u verski objekat. U događaje koji doprinose zamračivanju srpske političke scene treba na svaki način ubrojati i zabranu promocije jedne od knjiga *Peščanika*, na način koji poziva na nasilje prema vama i vašim istomišljenicima, peščanikovcima. Mislim i na nacističke demonstracije u Novom Sadu i na relativno mlak odgovor građanstva u Srbiji na to. Pripadam onima koji sma-

traju da kada se pojavi bilo kakav oblik fašizma, na njega treba reagovati. Čitav postupak pregovaranja povodom Kosova nam se prikazuje kao sudbinski. Delovi vlasti nam prikazuju te događaje kao nešto posle čega će nastupiti sudnji dan. Trezveni glasovi ljudi koji imaju dovoljno hrabrosti da žive na Kosovu, a da budu Srbi na Kosovu i da se suprotstave politici vlasti u Beogradu se jedva čuju i nemaju nikakvog uticaja na realnu politiku. Dakle, cela scena je zamračena, veoma gusta. Problem je u tome što građanin ne dobija prave informacije o tome šta se dešava. Većina ljudi oseća teskobu i neizvesnost kad razmišlja o neposrednoj budućnosti, a malobrojni pokušavaju da objasne u čemu je zapravo problem.

Tako smo ovih dana mogli da čujemo i izjavu ministra spoljnih poslova, koji je rekao da će, ako bude jednostranog otcpljenja Kosova, biti destabilizovan čitav Balkan i otvorena žarišta u mnogim drugim državama i regionima sveta. Smatram da je on morao određenije da se izjasni, jer ovako je to isto kao da kaže - Hleb mi danas nije dovoljno narastao, pa će nastati nestašica hleba u Indiji. Taj iskaz predviđa neko zlo i nepogodu, a niko se nije potrudio da građanima objasni kakva to vrsta nepogode može da nas sustigne. Da li nam preti oružani sukob, gde, kojih razmera, da li se pripremaju preteće i nasilne demonstracije u Beogradu i drugim gradovima, ko ih priprema, da li se priprema ili režira eskalacija nasilja? Cela stvar ostaje nemušta, nedorečena i uopšte ne možete da razumete o čemu se radi.

Kada posmatrate sednice parlamenta, doći ćete do zaključka da poslanici prosto uživaju u međusobnim čarkama, da je tamo najveći baja onaj koji zna najviše dvorskih tračeva koje je spreman da javno prikaže. Čitaju se SMS poruke s telefona, gledalište se zabavlja na vrlo prizeman način. Donose se zakoni koji su svakako potrebni ovoj zemlji, ali to se čini nekako uzgred. Ovo naše društvo i ova naša država izgledaju totalno šizofreno. I vi i ja imamo pravo da kažemo - Ma neka ide sve do đavola, uopšte neću time da se bavim, čitaću knjige, sedeću u nekom svom ćošku, ali oni koji su izabrani kao predstavnici građanskog poverenja nemaju pravo da se tako ponašaju. Kada se na mestima kao što je ova vaša emisija i poneka novina postavi određeno pitanje, ono ostaje na nivou retoričkog pitanja, na koje čak ni oni koji su ga postavili ne očekuju nikakav odgovor. Gospodin Basara je član Demokratske stranke, a šef države je

predsednik te stranke i čini mi se da Basara ima pravo da svom predsedniku postavi pitanje i da ima pravo da uporno traži i dobije odgovor. Ne verujem da je Basara to pismo pisao samo zato da bi nas opet zadivio svojim dobrim stilom. U ovom trenutku ne treba da kukamo i plačemo. Da nam je dobro - nije, uostalom to je i vaš moto - Ako vam je dobro, onda ništa. Čini mi se da nema nikakvog sudbinskog, vaseljenskog ili drugog, ne znam ni ja koju reč ti ljudi vole da upotrebljavaju, razloga da nam se ne kaže šta oni planiraju ako bude jednostranog otepljenja Kosova. Da li će biti mobilizacije, odnosno čemu se ima pripisati izdavanje ratnih rasporeda, koji ovih dana stižu ljudima? Čini mi se da imamo pravo da od ove vlasti očekujemo nešto više nego što smo očekivali od Miloševićeve. Ili smo, brate, totalne budale ako mislimo da imamo to pravo.

VESNA
RAKIĆ -
VODINELIĆ

SVETLANA LUKIĆ:

Vlada je donela odluku da svako ministarstvo napravi akcioni plan za slučaj otepljenja Kosova. I sada svi mi treba da razmišljamo šta im to znači - akcioni plan. Čovek to nekako stavlja u kontekst onoga što je rekao predsednik vlade Koštunica - Ako smo mi zemlja koja drži do sebe, onda nekako moramo da učinimo štetu onima koji priznaju nezavisnost Kosova. On je već drugi put inaugurisao neku vrstu sitne osвете ukoliko se to dogodi.

VESNA RAKIĆ-VODINELIĆ:

Da, priprema u vidu akcionih planova nije jasna. Da li se očekuje raseljavanje, odnosno bežanje Srba s Kosova, pa akcioni plan ima taj smisao, ili se očekuje otežano snabdevanje, pa ima taj smisao, ili se, pak, očekuje eskalacija fizičkog nasilja i gde se to očekuje, pa onda to opet ima neki treći smisao? U najmanju ruku nije inteligentno izabrati odmazdu kao princip međunarodnih odnosa tako lako ranjive zemlje kao što je naša. Možda nekome to izgleda kao ponos, uspravno držanje, ali meni to izgleda kao obična neodgovornost. Možda se političar koji poziva na odmazdu oseća vrlo ponosnim, ali građani koje vode takvi političari uvek budu poniženi. To smo mogli da naučimo iz naše nedavne istorije. Milošević nam je vratio dostojanstvo na način koji je nepoznat u dvadeset prvom veku u Evropi. Od tog silnog dostojanstva ne možemo da se oporavimo već sedam godina.

SVETLANA LUKIĆ:

Ovih dana je međunarodna organizacija koja se bavi pravima dece i odraslih ometenih u razvoju objavila izveštaj o stanju u tim ustanovama kod nas. Ljudi iz vlade su reagovali negiranjem i diskvalifikacijama.

VESNA RAKIĆ-VODINELIĆ:

Uverena sam da nadležni ministri nikada ne bi ni pokušali da utvrđuju činjenice o stanju u tim institucijama da nije bilo jednog ovako drastičnog izveštaja. Nije nikakva sramota reći - Jeste, mi imamo problem zbog toga što nemamo novca, nemamo dobru društvenu organizaciju zbog toga što nismo dovoljno razvili svest o posebnim ljudskim pravima osoba s posebnim potrebama. U izveštaju je bilo elemenata senzacionalizma koji su se mogli izbeći, ali suština su činjenice koje su tu utvrđene. I te činjenice oni nisu mogli da ospore.

SVETLANA LUKIĆ:

Zanimljiva je reakcija predsednika vlade, koji je to nazvao mračnom propagandom i odmah povezao s onim ljudima u Srbiji koji tvrde da kod nas ima fašizma.

VESNA RAKIĆ-VODINELIĆ:

Niko nikad nije tvrdio da je Srbija fašistička zemlja, ali se mora priznati da u Srbiji ima fašističkih i nacističkih pojava i resantimana različitih oblika. Da ti resantimani i pojave ne bi postali veći nego što jesu, u interesu je svakog normalnog građanina, a najviše u interesu predsednika vlade, da se na njih reaguje. Njegov ugled ne bi bio okrnjen da je došao u Novi Sad, na antifašistički miting. Nije morao da kaže ni jednu jedinu reč, nije morao da stane na čelo kolone. A povezivanje zaštite prava nemoćnih osoba s fašizmom ne mogu da shvatim. Opasno je što neki naši političari nemaju potrebu da budu umereni, nego neprekidno daju ekstremističke izjave pripisujući ekstremizam drugim političarima, koji pri tom uopšte nisu na vlasti. Nenadu Čanku i Čedi Jovanoviću se prebacuje antifašistički ekstremizam, a sebi se oprašta ekstremizam paničarenja ili ekstremizam ideologizacije.

SVETLANA LUKIĆ:

*Kao da nismo u stanju da sami nešto uradimo, da se organizujemo.
Kao da radimo samo pod pritiskom spolja.*

VESNA RAKIĆ-VODINELIĆ:

Radije i spremnije reagujemo na pritisak spolja nego na pritisak iznutra, ali moram da kažem da pritiska iznutra i nema. Nevladine organizacije koje se bave ljudskim pravima su vodile vrlo veliku borbu za donošenje opšteg zakona o zabrani diskriminacije. Ta borba se vodila nekoliko godina i tek u poslednjih nekoliko meseci se približavamo donošenju tog zakona. Potpuno sam svesna da doneti zakon ne znači mnogo, ali mislim da ga ipak treba doneti. Možda će na vlast doći neko ko će ga ozbiljno shvatiti. Dakle, te organizacije nisu mogle da urade čak ni toliko. Znači, ima pritiska iznutra, ali oni dolaze od nevladinih organizacija, koje su u poslednjih nekoliko godina stigmatizovane. Pod uticajem Putina zavladao je teorija o neprijateljskom karakteru nevladinih organizacija. Ako danas kažete da ste, ne daj bože, u nekoj nevladinoj organizaciji, to je kao da za vreme Tita kažete da ste fašista ili nacista. One koji rade u nevladinim organizacijama ljudi doživljavaju kao unutrašnje neprijatelje. Osim toga, zna se da nevladine organizacije nemaju nikakvu društvenu moć. S druge strane, imate takozvane analitičare, Basara je to nazvao analitičarskim terorizmom, koji svoje teze dokazuju argumentacijom koja liči na stručnu i može da se zalepi za nekog tinejdžera ili nedovoljno obaveštenog čoveka. Ti takozvani analitičari tvrde da su oni koji rade u nevladinim organizacijama narodni neprijatelji. Ne verujem da oni organizaciju *Naši* smatraju narodnim neprijateljem, a to je nevladina organizacija. Garda cara Lazara je takođe nevladina organizacija. Ne, nije stvar u nevladinim organizacijama. Nevladine organizacije koje umesto nacionalnog zagovaraju građanski princip, stvarnu primenu i zaštitu ljudskih prava, e to su organizacije koje smetaju vlasti i zato moraju biti proglašene narodnim neprijateljima i na taj način marginalizovane.

To što se ti *Naši* ugledaju na Putina je njihova stvar, ali to što oni prete nasiljem se zove krivično delo ugrožavanja sigurnosti. I zato pozivam vršioca dužnosti javnog tužioca Slobodana Radovanovića da pozove niže tužioce da traže krivičnu odgovornost za to, jer je to krivično delo.

VESNA
RAKIĆ -
VODINELIĆ

SVETLANA LUKIĆ:

Sećam se tog osećanja kada stojim ispred Požarevca i ne mogu da uđem, jer je to zabranjeni grad.

VESNA RAKIĆ-VODINELIĆ:

Verujem da Aranđelovac neće biti Požarevac. Nadam se da će se ti koji vam zabranjuju da se krećete po sopstvenoj zemlji setiti kolike probleme sa slobodom kretanja imaju Srbi na Kosovu, doduše iz nacionalnih, a ne iz ideoloških razloga, ali posledica je ista. Oni, jadni, tamo ne mogu slobodno da se kreću, njihova deca ne mogu da idu u školu bez oružane pratnje. Zar ti *Nađi* treba nama da budu isto što su i albanski *Nađi* Srbima na Kosovu? Neka malo stave prst na čelo i neka razmisle o tome. Nedavno sam slušala jednog člника Demokratske stranke Srbije kako osporava rezultate izbora na Kosovu s obrazloženjem da su na tim izborima učestvovali ljudi koji su optuženi za razna krivična dela pred Haškim tribunalom za ratne zločine i čula sam ga kako prebacuje UNMIK-u zato što im je dozvolio da učestvuju na izborima. Pa pobogu, nosilac liste na izborima 2003. ili 2004. godine bio je Slobodan Milošević, koji je tada kao optuženi bio u Hagu. Pa pobogu, nosilac liste Srpske radikalne stranke je bio Vojislav Šešelj, koji je takođe u Hagu. Stavljanje takvih ljudi na izborne liste predstavlja zloupotrebu izbornog prava, odnosno vršenje prava protivno cilju zbog kojega ga pravni poredak priznaje. Ako stavite na listu nekoga ko ne može da vrši ulogu premijera ako pobedi, to znači da vi zloupotrebljavate pravo. O tome sam pisala u to vreme i jako mi je žao što niko od kolega pravnika i advokata, kojih ima mnogo u DSS-u, nije hteo da podrži taj moj stav. A sada dolaze na isto, ali u vezi s nekim drugim, nipošto ne u vezi s nekim našim.

SVETLANA LUKIĆ:

Nisam znala da je zahvalna raja ministru Velimiru Iliću već počela da diže spomenike i spomen-ploče kraj puteva koje im je sagradio. Meštani jednog sela na planini Maljen su skupili novac i napravili ministru Iliću spomenik. Ministar Dinkić je u nevolji otkako je formirana nova vlada, jer zaostaje za gazda Veljom koji u žaci drži asfalt, a i Dilas mu je uzurpirao stotine miliona evra iz Nacionalnog investicionog plana. Ali Dinkić ne bi bio Dinkić kada se ne bi dosetio novog investicionog plana, koji se zove podela besplatnih akcija svim puno-

letnim građanima. Dakle, svakom punoletnom građaninu se smeši navodno hiljadu evra, a sadašnji i bivši zaposleni u javnim preduzećima dobiće, kaže Dinkić, po četiri do pet hiljada evra. Uskoro ima da se broje šuške po gradovima, selima i zaseocima Srbije.

I druge zemlje u tranziciji su preduzimale slične akcije i one su u nekima od tih zemalja dovodile do dobrih, a u nekima do katastrofalnih posledica, kao što se to desilo u bratskoj Rusiji. Ovo je jedan od istorijskih trenutaka u tranziciji i trebalo bi da nedeljama slušamo ekonomiste da raspravljaju o tome kako podeliti akcije, ali Dinkić se zaključao sa sindikatima mastodonata kao što su NIS, JAT, EPS i deli akcije i procenite kao da mu je to mama Mirošinka ostavila u nasleđe. Reč je o ogromnom novcu. Jedan od onih koji bi voleli da je ovo normalna zemlja i koji bi, da je Dinkić normalan ministar, svakako bio pozvan da učestvuje u javnoj raspravi o podeli besplatnih akcija, jeste profesor Miodrag Zec, naš redovni sagovornik. On je tokom 2001. godine bio pozivan da učestvuje u pravljenju nekih zakona, ali sada njegovo mišljenje nikoga ne zanima. Tako on, kao i mi, gleda sa strane šta to rade ministar i sindikati velikih javnih preduzeća.

MIODRAG
ZEC

MIODRAG ZEC:

Šta može da deli država koja je pojela samu sebe? Može da deli jedino tako što će ostaviti dugove onima koji će tek doći. Dugovi iz sedamdesetih, osamdesetih, devedesetih se prolongiraju, a deli se aktivni saldo, imovina. Dugovi ostaju budućim generacijama. Takva je priča o podeli akcija u Boru, koji je u totalnim gubicima. Ta ideja je snažna i organizovana. Stičeš utisak da nešto možeš da prodaš i da ćeš nešto dobiti, a u stvari nemaš šta, jer ne možeš da pokriješ rupu koju pravi taj sistem. Sistem je aždaja koja jede samu sebe, koja troši više nego što proizvodi. Znači, privatizacija se privodi kraju i stiglo se do pitanja besplatne podele akcija. Za privatizaciju su ostala javna preduzeća kao najmoćniji socijalni i politički entitet kojega se svi boje. Bojao ga se i Milošević, boji ga se i Koštunica. I komunistička vlast se bojala organizovanog radništva u velikim sistemima. Zato se veliki sistemi i razvaljuju u tranziciji. Onda Udba lakše kontroliše o čemu se tamo priča, ko šta muva. Ako na jednom mestu imaš pet hiljada ljudi, ne možeš ništa da uradiš. Oni sednu na put i gotovo je.

Da bi se te akcije podelile, moraju da se reše dva pitanja, od kojih je jedno strašno teško, a drugo je delikatno. Strašno teško je pitanje

mehanizma privatizacije javnih preduzeća. Jedni kažu - Ne privatizuj ništa, to je naš politički plen. Drugi kažu - Privatizuj sve i odmah, dok smo mi na vlasti. I sada se društvo lomi oko toga, više politički nego koncepcijski, jer se vidi da niko o tome ne razmišlja ozbiljno. Kako su drugi to rešili? - Preko indirektno distribucije. Neki su emitovali vaučere, pa su građani tim vaučerima mogli da kupe akcije preduzeća ili su se većinom udruživali u investicione fondove. Preduzeća su preneti na investicione fondove, a investicioni fondovi su podeljeni građanima u vidu akcija. Međutim, Rusi su građanima dozvolili mogućnost da prodaju vaučere za gotov novac i to je bila osnova ruske tajkunizacije. Neko je tamo kupio milione vaučera za flašu votke i Rusi su dobili oligarhijsku privredu. Vrlo je teško da građanin direktno, s malim sredstvima, participira direktno za akcije, a naročito ako su one besplatne. Zašto? Pa zato što svi žele odmah da ih prodaju. Jedna je stvar kada vi kupite akciju, a druga kada je dobijete. Onda vi time ne upravljate racionalno, što je pokazala naša privatizacija.

Ljudi su haotično prodavali akcije koje su dobili džabe, recimo akcije Apatinske pivare, *Knjaza Miloša*. Onda su krečili kuću, ženili sinove, naručivali kilo mesa u kafani. Svojim ušima sam slušao kako govore - Ala ću se dobro najesti kada prodam akcije svog preduzeća. Pa, on ne može biti akcionar, on je čovek u problemu. Njegovo ponašanje je potpuno drugačije od ponašanja nekoga ko kaže - Imam štednju, imam kuću, imam i vikendicu i stan, imam i penziono osiguranje, pa ću još kupiti i akcije. Potpuno je druga logika. U prvom slučaju uvek preći problem sloma sistema, a u drugom ne. Dobro je što je ministar Dinkić pokrenuo to pitanje, bilo je krajnje vreme. Ali on se opredeljuje za model koji nigde nije primenjen i koji je kombinacija dva pristupa. Građani koji imaju pravo na akcije u desetak preduzeća koja će se privatizovati tenderom dobiće kompenzaciju gotovim novcem, a akcije značajnih preduzeća poput *Telekoma*, EPS-a i tako dalje, podeliće se direktno po određenoj šemi određenoj grupi građana.

I dvesta miliona akcija podelite na pet miliona građana. On kaže da ih ima četiri miliona, ali ja mislim da ih ima pet i po miliona. Kako sam došao do toga? Ako birački spisak ima šest i po miliona ljudi, pa od toga odbiješ milion onih za koje znamo da su dobili akcije, dobiješ pet i po miliona, a ne četiri. Dobro, dvesta miliona podelite s pet mili-

ona i koliko to dođe? - Četrdeset u globalu. Ako imaš kompaniju koju si privatizovao za sumu od sto hiljada eva, podeli to na četiri miliona, dobićeš 0,04. Znači, dobiješ akciju koja vredi manje nego što je zakonski minimum, to je besmisleno. To je jedan od razloga zašto se ne može direktno deliti. E, pošto se akcije ne mogu deliti direktno, hajde da im damo novac.

MIODRAG
ZEC

I kada dobijete akciju koja vredi samo 0,01 evro, vi oko nje imate troškove. Ja sam na to upozoravao. Imate brokera, dilera, banku, centralni registar, Komisiju za hartije od vrednosti. Imate da platite pet do šest hiljada dinara takse. Takođe, ako u narednoj godini bude prodato akcija za recimo dvesta miliona, to je još dvesta miliona deficita budžeta. Zamisli pola milijarde samo po tom osnovu, pa plus privatizacioni prihodi. Imaćemo inflaciju veću od petnaest odsto. Znači, kada date novac na te parčiće, šta ljudi dobijaju? Sto pedeset do dvesta evra. I šta će s tim da urade, nego u prvu kafanu, šta drugo? To su mali iznosi. Takve stvari se dešavaju kada država kaže - Prodala sam skup akcija za pet hiljada evra, pa hajde da to rasporedim na četiri miliona ljudi. Pa više košta pošta, nego akcija. To su tehnički problemi. Kao kada je ono bilo, sećate se, otplatiš stan, pa ti je skuplja poštanska uplatnica nego što si dao za stan od sto kvadrata.

Milošević je 1997. godine doneo zakon da se podeli šezdeset odsto kapitala da bi dobio izbore u septembru, ali on to, čovek, nije mislio da deli, to je bio samo mamac. Stvar je bila tako naštimana da je inflacija bila velika, a inflacija uvek redukuje prava. On je pod obračunom prava koristio oficijelni kurs, a kod procena vrednosti je koristio komercijalni kurs. Tako umesto šezdeset odsto akcija preduzeća ti ne podeliš ni šest odsto. On je bio majstor da kaže - Imaš, ali nemaš. Došla je 2000. godina, nova vlast je odmah upala u televiziju, u policiju i to jesu važne institucije. Ali ministarstvo za privatizaciju niko nije hteo. Ono jedino nije imalo novo tripartitno rukovodstvo, sećate se, a ovde je ostao profesor Oskar Kovač. I on je dao nalog - Propali smo, ljudi, dajte da se sada obogatimo. Transformisano je šeststo preduzeća od oktobra 2000. do januara 2001. godine, i *Knjaz Miloš* i *Bambi* i *Simp*o i *Jumko*. Iz revolucije 2000. ogroman sloj ljudi u dobrim preduzećima je izvukao znatnu korist. To je legitimno, nemam ništa protiv, samo hoću da pokažem šta se dešava kada se stvar ne domisli do kraja. Kod nas se stvari ne domišljaju, pa se uvek

desi suprotno od očekivanoga. Nije ni čudo, mi i kada kopamo tunel umesto jednoga dobijemo dva, jer ne možemo da potrefimo pravac. Dobro, na kraju dobijemo dvosmerni autoput, i to je boljitak od nekompetentnosti. Ali s privatizacijom javnih preduzeća nije tako.

Imamo jedan blok sindikata javnih preduzeća koji su moćni, organizovani, respektabilni i oni sad pregovaraju s Dinkićem, malo on popušta, malo oni, naći će se oni negde. Verovatno im Dinkić neće dati sve što su smislili, tako da ćemo umesto akcionarskih društava dobijati društva s ograničenom odgovornošću. Ali da li je *Hemofarm* bio na berzi? Nije, povukao se. Je li bila Apatinska pivara? - Nije. Umesto da su velika preduzeća na berzi, a mala van berze, mi imamo obrnutu situaciju, da su mala na berzi. Kod nas postoji tranziciona oligarhija koja propisuje procedure. Imamo sve potrebne komisije, ali nijedna ne može da deluje normalno. Imamo i Vrhovni sud, pa i Komisiju za hartije od vrednosti i Narodnu banku. Dinkić je u tom kontekstu pokrenuo i dobra i važna pitanja, kao što je pitanje javne ponude akcija. Zašto domaće stanovništvo ne može da kupi akcije? Imamo hiljadu banaka, ali mi ne možemo da kupimo nijednu akciju. Neko drugi može, a mi ne možemo. Ovo je tragična zemlja, jer u njoj ne možete da investirate i svi vas teraju u neki mali biznis.

Kada u jednom preduzeću imate pet miliona akcionara koji su te akcije dobili džabe, imaćemo masovnu političku manipulaciju, skupiće se razni dušebrižnici. Ako imate samo tri akcije, pa ne možete vi tri sata dnevno da se bavite time. Zato i postoje posrednici. Dinkić je odabrao direktnu distribuciju i to za novac. To su radili samo Rusi i radili su u muslimansko-hrvatskoj federaciji. Oni su emitovali neke sertifikate koji su služili za privatizaciju, a mogli su se prodati za novac. I onda su ljudi nakupovali tih sertifikata za džabe, kao i Rusi vaučera. Sertifikat koji glasi na sto konvertibilnih maraka u Bosni je prodavan za jednu marku. Isto se desilo i s ruskim vaučerima. Dabogda to sve dobro uspeo i dabogda to ne izazvalo posledice koje ja mislim da može da izazove. Mi mobom pravimo temelje, a ne znamo hoće li gore biti tri, sedam ili devet spratova. Sve radimo na ha-bu i na kraju, kada naguramo te spratove, sve se sruši.

Znači, imaš berzu, komisiju, a nemaš ni jednu jedinu normalnu akciju na toj berzi. Nemamo emisiju novih akcija pri formiranju novih preduzeća, što je suštinska funkcija berze. Doći će do sloma svega.

Nije normalno da u celoj državi ne možeš naći majstora da ti popravi vodokotlić, a svi igraju na berzi. Kako je nastala berza kod nas? Pa u kafani s tim imenom, ljudi se dogovorili da tu trguju, kao što su na Petrovdan trista godina prodavati volove ispod hrasta. Pa su onda rekli - Ovde će biti klozet, u jednoj sobi ćemo trgovati, a u drugoj piti. To se razvijalo dugo, dvesta godina, a danas nam zakon proizvodi delatnost tako što moramo da plaćamo taksu. Tamo neko čeka i naplaćuje određenu proviziju. Nije problem što te provizije postoje, što ta zdanja postoje, ali čovek treba da ima slobodu da kaže - Hoću ili neću da koristim te usluge. Razumeš? Berbernica šiša i uzima pare, ali ti dobrovoljno odeš, kuc-kuc, ja bih da se ošišam, a ovi te šišaju po sili zakona, prinudno. Čim pisneš, moraš nešto da platiš. E, to je problem. Ljudi imaju otpor prema institucijama, jer kada nešto hoće da reše, ništa ne mogu da reše po zakonu. Lakše im je mimo zakona.

MIODRAG
ZEC

Kada su Rusi smislili svoj model privatizacije, oni su pošli od pretpostavke da je državna svojina - svojina svih Rusa. Ravnopravnost je bila ključna reč. Denacionalizacija ili privatizacija može imati havarijske posledice, potpuno suprotne od želje njihovog kreatora. Domisliti taj proces je vrlo delikatan zadatak. Tragedija kod nas se dešava u neskladu potrošnje i proizvodnje, tu je zaduživanje, starenje stanovništva, urušavanje industrijskog sektora, urušavanje proizvodnog sektora, premalo poreskih obveznika. Mlađi će pobeći i ostaće samo nosioci prava, penzioneri. Mi srljamo u ozbiljnu društvenu katastrofu. Dabogda ja ne bio u pravu, ali ko će otići? Otići će industrijska klasa, zanatska klasa i šta onda? Ostaće samo komisije i razna regulatorna tela i penzioneri. Slaži i odlaži. I ove godine smo samo trošili, a ništa nismo proizveli, a i dogodine ćemo, hvala bogu, jer se pripremamo za izbore. Ući ćemo u deficit od dvesta miliona, pa ćemo usput potrošiti još tri-četiri osiguranja i fabrike koje ćemo prodati. A šta ćemo raditi 2011, 2015. godine? Naš problem se povećava. Kada smo 2001. godine radili zakon o privatizaciji, smatrao sam da je minimum poštenja u privatizaciji delimična kompenzacija. Na kraju su nam ostali samo dugovi. E sada ćemo videti - koliko dobije student od osamnaest godina, toliko Srbija veruje u budućnost.

Imamo domaću birokratiju koja samoj sebi proizvodi delatnost, tu je i svetska birokratija koja takođe samu sebe zapošljava. Mi u stvari ne

želimo da se to ikada završi, jer kada se završi - postavlja se pitanje šta ćemo da radimo. Postaćemo tehnološki višak, moraćemo ići odavde. Nećemo, ne daj bože, kod Uga Čaveza, jer on hoće da bije. Ovde je najlepše, plate velike, narod miran, hrana dobra, vazduh čist. Imam utisak da se međunarodni monitoring razvija kao posebna vrsta profesije. On je kao onaj što ćuti u nekom društvenom preduzeću - Daj da se do moje penzije ništa ne promeni. Tako i ovaj kaže - Daj da se za moga mandata ništa ne menja, taman sam se uklopio. Niko u stvari ne želi da reši problem i proizvodnja državnog biznisa strašno raste. I što je više regulatornih tela, to je manje regulacije. Mi smo društvo koje je bazično političko i u kojem mimo politike ne postoji ništa; mi imamo simuliranje demokratije i određenih procedura. Primera radi, imamo budžetsku inspekciju, poresku inspekciju, za sukob interesa, državno revizorsko telo, ali niko kod nas nema vlast - sem jednog čoveka. Možeš imati sedamsto nivoa odlučivanja, zna se - šta gazda ili koalicija gazda kaže, tako će biti. Ostali su nemoćni da bilo šta urade.

Ovde više ne postoji nikakva politika. Politika postoji zato da se narod malo zabavlja i da se fingiraju razlike među liderima, koje u stvari ne postoje. Pokojni otac mi je jednom rekao nešto za šta mislim da i sada važi - Zašto ja da verujem u ideologiju, politiku, religiju, kada pop i hodža za vreme Bajrama sede, piju rakiju, mezete slaninu, a vernicima kažu nešto sasvim drugo? Tako i ovi naši poslanici, međusobno trguju, dele sebi visoke plate i položaje. Mi nemamo ideologiju, ali naše elite ne shvataju da sve ima svoj kraj. Imamo enormno sticanje bogatstva, a niko da se seti da napravi neku fondaciju. Kako se to radilo u svetu? - Otimaju, otimaju, a na kraju - vraćaj to narodu, daj onog Rembranta, pravi muzej da ga narod džabe gleda. Znači, neko je okrvavio ruke, iz neke jevrejske kuće uzeo tog Rembranta, ali na kraju je sve došlo na svoje. Neke stvari moraju biti opšte i javne, a naša elita to još nije shvatila. Zato mi i nemamo elitu i niko ne zna šta će biti sutra. Žrtvovali smo one koji će se tek roditi, oni će biti prave žrtve. Stalno ostavljaš u nasleđe nerešiva pitanja i ceo model se izvodi iz toga. Sve je to antikomunistički komunizam.

Zar je trebalo ceo Beograd popločati ovim pločama koje se sada lju-ljaju, a da ne napraviše jednu stvar koja se zove obilaznica ili most? I stalno isti ljudi tvrde - Samo što nije. Prema tome, niti narod hoće da čuje pravu istinu, niti ovi žele da mu je saopšte. Mi smo kao u polu-

snu, u nekoj eutanaziji u kojoj svi znamo da se međusobno lažemo. Očigledno je da naša privatizacija nije usmerena ka industrijskom razvoju. Mi više i nemamo nikakav industrijski razvoj, sem što imamo *Sartid*, koji je globalni biznis. Uspešne industrijske privatizacije u metaloprerađivačkoj industriji, elektronskoj industriji više nema. Kao što toga nema ni u Republici Srpskoj. Recimo kompanija *Čajavec* je nekada proizvodila televizore, prislušne uređaje, nišanske sprave za vojsku, pa za Idija Amina, pa su hiljade ljudi radile. Šta je sada *Rudi Čajavec* u Banjaluci? To je skladište robe za hipermarkete. Ali zato u tom gradu ima sedam fakulteta za menadžment. Naš industrijski kompleks se raspao i nije ni čudo što imamo deficit platnog bilansa. Mi nemamo šta da izvezemo. Priča se o malom biznisu, a on se i zove mali zato što je mali i ne može da funkcioniše bez velikog. Znači, ovde dođe jedan veliki sistem kao što je *Ikea*, pa onda ovi mali sklapaju za nju, ko levu nogu od stola, ko desnu. Mislim da se daju ogromne pare, a da se ništa kapitalno nije rešilo.

MIODRAG
ZEC

Bazično pitanje je imamo li mi vrednosni sistem, da li naša elita kaže - Ljudi, mi idemo prema kraju tunela, pa ćemo preći brdo Ararat, pa ćemo preći reku Jordan, pa ćemo svratiti u Palestinu. Sve ponovo liči na kraj devetnaestog veka. Problem Srbije je vizija. Sve se svodi samo na to da stvari dotraju do kraja moga mandata. Znači, politički proizvod je loš, sve nezavisne institucije su u stvari zavisne i uvek se neko proglaši ekspertom da bi se dočepao vlasti. Ako je to politika, onda ne treba da se čudimo što je situacija takva kakva je. Ne vidim ko bi to mogao da promeni, jer se sistem urušava. Najbolji studenti gledaju kako da se maknu u inostranstvo, a ovi koji malo slabije uče se učlanjuju u partiju, u sindikate, u pitaj boga šta. Ovde se svako proglašava reformatorom i plaši ljude Bolonjskom deklaracijom. Tu piše i koliko treba da imaš prostora po studentu, koliko zaposlenih profesora ti je potrebno. Mi te uslove uopšte ne možemo da ispunimo. Onda imamo privatne fakultete s po tri zaposlena profesora i tri hiljade studenata, ali i oni kažu da su za Bolonjsku deklaraciju. Unajmljuju se sportske hale za držanje nastave, a u Bolonjskoj deklaraciji lepo piše koliko nastavnik može da ima studenata. Svako mesto koje ima poštu sada će imati univerzitet ili istureno odeljenje.

A kad god se pomene povećanje budžeta za prosvetu, nema novca. Da li ikada nedostaje za policiju, za vojsku, diplomatiju, za razne kerefeke? Koja poruka se šalje ako najniži službenik ima veću platu

od profesora gimnazije? Ali onda ukidaš matematiku. Ako je moderna ekonomija u suštini matematika i ako je njih pet-šest dobilo nagradu iz ekonomije, dobili su je matematičari koji nikada nisu studirali ekonomiju. U javnim pozivima za naše studije ekonomije i menadžmenta nema matematike. Ali ima marketinga. Čak i da dođe investitor, pa ko će da radi? Radnički lideri sada sede u parlamentu, bolji majstori su otvorili svoje kompanije. Kada bismo imali investicioni bum u realnom sektoru, u sektoru proizvodnje, mi bismo imali ogroman problem s radnom snagom. Taj problem sada imaju Poljaci. Ti dovedeš jednog iz Amerike da ti bude direktor, ali ne možeš dovesti i njih petsto da ti rade.

Prvo smo imali veliku preraspodelu kroz monetarni sistem. Inflacija nije izazvana slučajno, ona je smišljena da se izvrši primarna preraspodela novca kao najvrednije stvari i da se formira veliki inflatorni dobitak, koji će se smestiti u inostranstvo. I to je završeno, to je prvi čin. Dolazi druga faza, faza realne privatizacije realnog sektora. Stranci dolaze i poželjno je da im se za ponešto kaže - Ovo je naše, nemojte tu da se mešate. *Telekom*, banke, to je naše, i krupne industrijske stvari i one koje mogu služiti za vojsku, to ne dirajte. Toga ili neće biti ili će biti pod našom kontrolom. U domaćem sektoru je došlo do prelaska iz finansijske u preraspodelu realnih resursa. Ljudi su nakupovali zemlju i nepokretnosti i sada je uspostavljena jedna baza vlasništva nad neobnovljivim resursima. Knez Mihailova je neobnovljiv resurs, ko je to kupio, taj je kupio; ko je kupio imanja, taj je kupio. Neće tu biti velike preprodaje ili će biti preprodaje za enormne pare, i tu će cene biti deset, petnaest puta veće. Naš model privatizacije, kada je reč o kupovanju strateških resursa, poslovnog prostora, zemlje omogućio je najveći kapitalni dobitak bez ikakvih investicija. A svaki biznis zahteva rad, ulaganje i konkurenciju.

Ja sam 2001. godine govorio - Ljudi, kakve veze *Putnik* ima s privatizacijom biznisa? Preduzeće *Putnik* je napravljeno da bi Udba kontrolisala spoljnu trgovinu i turizam, da se vidi ko kuda ide, ko ide sa zapada na istok, ko ide sa istoka na zapad. Srbija nije turistička zemlja, kakvi strani investitori, kakvi bakračići? Ne, to se prodalo za dva i po miliona i naravno da je sve propalo. Da je *Putnik* prodat kao imovina, mogao je biti prodat za deset puta više novca, kao što su uradile Robne kuće Beograd. Videćemo kako će se završiti privatizacija zemlje. Neko je kupio ogromnu količinu zemlje pod firmom

biznisa, ali on nema tih namera, on će malo sačekati i preprodaće. Pitanje je u kolikim parčićima će se prodavati državna zemlja. Ako će se prodavati odjednom hiljadu hektara, kupac je samo jedan, ako je komad sto hektara, onda ima bar deset kupaca, a ako je komad deset hektara, onda ima hiljadu kupaca. I privatizacija osiguranja i javnih preduzeća je otvoreno, važno pitanje i ne sme se raditi na brzinu. Saglasan sam s nekim rešenjima vlade, da JAT treba prodati strateškom partneru. Mi ne možemo imati nacionalnog prevoznika, to su bajke, mi nemamo nijedan unutrašnji aerodrom, sve se vozi internacionalno. Nacionalne prevoznike imaju Turska, Rusija, Amerika. Ali Aerodrom Beograd je primer odlične rente, to je parking prostor. Pa skuplja je aerodromska taksa nego avionska karta. Prema tome, ništa ne smeta, i to ćemo privatizovati, ali na sasvim drugi način. Prodaćemo aerodrom domaćim građanima, to je kao garaža koju nikad ne prodaješ. Tu ti nije potreban nikakav strateški partner. Svaki slučaj treba domisliti.

MIODRAG
ZEC

Naftna industrija Srbije je sasvim drugačiji slučaj od JAT-a. To je domaća tražnja, domaći kupci, domaći biznis. Šta će tu nama većinski strateški partner? Nama je potreban strateški partner, ali takav da država kaže - Prodaćemo strateškom partneru dvadeset pet odsto, ali onda ćemo jedan deo prodati domaćem stanovništvu kroz javnu ponudu akcija (IPO). A ovde i ko ima novac ne može ništa da kupi, ni akcije osiguranja, ni banaka. Mi smo tvrdili da imamo najbolju reformu bankarskog sistema, ali šta se desilo? Desilo se da su kamate velike i da je država glavni kreditor. Čekaj, ako je transformacija bankarskog sistema toliko dobra, zašto se država meša u kreditnu funkciju? Svaki ministar ide i deli kredite. Ili ako je bankarski sistem toliko dobar, čemu tolike intervencije centralne banke? I ako je dobra fiskalna politika, zašto je država potrošila trideset milijardi da suzbije kurs? U ministarstvu finansija kažu - Ako su plate veće, glasaće za nas. Guverner kaže - Ne, ne, ako plate odu, probiće i cene, onda ja nemam svoj rezultat, a moj rezultat mora-ju biti niske cene, ja sam odgovoran za cene i ja ću potrošiti milijarde dinara da bih cene oborio. Pa nema smisla to raditi. Mogu desetinom primera da ilustrujem koliko su to velike štete. A onda i stanovništvo kaže - Daj da i mi nešto dobijemo, pa nema veze, nama kašikom, njima kutlačom.

Kako može mala zemlja koja ima deficit bilansa od sedam milijardi da kaže da su njene makroekonomske performanse dobre? Novac je izraz stanja u ekonomiji, a stanje u ekonomiji je loše, potrošnja je veća od proizvodnje, deficit je na sve strane i svi se krpimo prodajom imovine. Ponašamo se kao pijani milijarderi. Sada smo prodali *Telekom*, pa ćemo ići da okrećimo nekoliko domova zdravlja i nikad više. Ja ne mogu da shvatim da se od toga nijedan most, nijedan autoput ne napravi i da je prihod od privatizacije u stvari sav potrošen na sanaciju socijalnih rashoda. I na kraju, šta si uradio? - Nisi uradio ništa, krug je zatvoren. Nisi dobio nikakvu protivtežu fiksnoj imovini. Video sam mali tunel kod Ovčar banje koji je napravio Velja Ilić. Ja sam mislio da je on to tako probušio da ću, kada uđem kod Čačka, izaći direktno kod Petrovca na moru - toliko se pričalo o tome. A ono - mala okuka. Stao sam, pa sam se krstio. Očekivao sam da direktno izađem na Skadarsko jezero, tolika se buka dizala oko toga. Problem će biti nerešiv, jer para za kapitalnu infrastrukturu više nemaš. Iznajmimo upravu preduzeća. Ako *Zvezda* može da dovede trenera Španca, pa zašto ne bi mogao direktor velike osiguravajuće kompanije biti Španac? Zašto bi to morao biti član ove ili one partije? Samo se drži šiber i samo se meri. Ako neko hoće da promeni stvar, neka se kaže - Za direktora EPS-a treba to, to, to, pa ako ga mi nemamo, iznajmićemo drugog. A šta je danas potrebno? Ne treba ti ništa sem članske karte. Šta je potrebno za direktora *Telekoma*? - Članska karta. E, hajde tako i da operišemo, ko je u partiji neka radi, pa ćemo videti. Ali neće oni to, oni se leće u inostranstvu, znaju oni da nema vađenja bubrega s članskom kartom. Ali lekar može da radi za pedeset hiljada dinara, a da u *Telekomu* ili u državnoj administraciji neko ima platu pet hiljada evra. I skup je politički život, skup je taj aparat, suviše je to veliki samar za nejak magareća pleća. Nije postignut balans. A kada ćemo znati da je postignut? Znaćemo kada neko ko ima dobar posao u Americi dođe ovde, kada neko ko je zaista inženjer u San Dijegu dođe da radi u Elektronskoj industriji u Nišu.

Tranziciona elita je došla da vlada, nije došla da radi. Svi koji su došli spolja ovde - samo vladaju. Ne vidim da oni započinjaju neki realni biznis. Zna li vi nekoga ko je iz Njujorka, iz Belgije, a da je inženjer, došao ovde s nekim biznisom? Ja ne znam. Jesu li kod nas najveće trgovačke marže u Evropi? - Jesu. Jesu li najveće kamate? - Jesu. Pa o čemu se onda priča?

SVETLANA LUKIĆ:

Kako bismo i vi i ja mogli da objasnimo ovo spontano zaobilazjenje Miškovića tokom celog ovog razgovora?

MIODRAG ZEC:

Privredna istorija dinastije Mišković se poklapa s istorijom tranzicije. On, čovek, jeste počeo iz finansijskog sektora, pa je posle ušao u realni sektor, koji se zove poslovni prostor, zemlja i trgovina. On se kreće na tranzicionom talasu, on je na vrhu tog talasa. On prodaje kada mora da proda, kada dolaze krupniji od njega - tako je prodao svoju banku, jer je znao da je to globalni biznis. Ali sada čovek ima nekretnine, ima zemlju i ima mrežu i sada niko bez njega ne može da trguje. U konkurentskim situacijama postoji rizik da sve izgubiš, ali u situaciji kada kontrolišiš neobnovljive resurse, ti ništa ne možeš da izgubiš. To je Mišković i oni su mu to dali.

MIODRAG
ZEC

SVETLANA LUKIĆ:

Sutra je 1. decembar i osamdeset devet godina od stvaranja prve Jugoslavije, zajedničke države južnih Slovena. Nismo bili dorasli tako velikoj ideji i razbili smo je u prah i pepeo. Evo šta je u januaru 1990. godine u tekstu Pledoaje za petu Jugoslaviju napisao Zoran Đinđić:

U Jugoslaviju kao zajedničku državu ulaze narodi čiji se nacionalni programi nalaze u različitim fazama formulisanja i realizacije. Ne samo što je Jugoslavija zakasnela država zakasnelih nacija, nego uz to zakasnelost nacija nije simultana. Bilo bi jednostavnije da je nacionalna država voz koji je otišao i time ujedinio sve putnike koji su ostali na peronu, nezavisno od toga da li su zakasnili pet minuta ili pet sati. Oni bi se tada mogli dogovoriti da staničnu zgradu pretvore u svoj trajni smeštaj. Međutim, pravi haos nastaje ako neki od putnika potajno veruju da će njihov voz ipak stići i da je smeštaj privremen. Počinje međusobno sumnjičenje, evidentiranje prtljaga, stvaranje koalicija iz straha ili želje da se stekne preimućstvo.

U nastavku Peščanika slušate istoričara Dejana Dokića. Dejan Dokić je doktorirao u Engleskoj, a sada radi kao predavač na Londonskom univerzitetu. On je autor knjige Nedostižni kompromis - o istoriji međuratne Jugoslavije.

DEJAN ĐOKIĆ:

U knjizi se bavim pokušajima da se postigne kompromis između Srba i Hrvata u međuratnom periodu. Znači, bavim se time kako Jugoslavija treba da izgleda, a da zadovolji većinu Srba i većinu Hrvata. Pomislio sam - zašto ne bih iz potpuno drugačijeg ugla prišao toj istoriji međuratne Jugoslavije, da je pogledam kao seriju pokušaja da se postigne sporazum između Srba i Hrvata? Iz perspektive potpunog raspada i ratova devedesetih godina čini se da je sve to od samog početka bilo osuđeno na propast. Jedan od najboljih poznavalaca jugoslovenske istorije, profesor Ivo Banac s Jejla, u svojoj knjizi *Nacionalno pitanje Jugoslavije* kaže baš to, da je već od 1921. godine sve bilo gotovo. Meni se činilo da to nije baš sasvim tačno. Istoričari uvek kažu - Svi Hrvati su bili okupljeni oko Hrvatske seljačke stranke. Hrvati imaju i drugačije poglede. Na primer, imate ljude poput Ante Trumbića, jednog od kreatora te Jugoslavije. Imali ste i hrvatske liberalne, koji su bili Jugosloveni, ali su bili za federalizam. Oni su na kraju smatrali da Jugosloveni mogu da budu jedna nacija, ali da uređenje te države ne mora da bude centralističko. Većina Srba je smatrala da to treba da bude centralistička država, ali ne svi Srbi. Stojan Protić, koji je bio drugi čovek Radikalne stranke, najsrpskije od svih stranaka, od početka se zalaže za neku vrstu autonomije po britanskom modelu lokalnih autonomija. Nije se mnogo razlikovao od Trumbića u tom pogledu.

Kasnije, a posebno tridesetih godina, većina srpskih stranaka u opoziciji bila je za neku vrstu federacije, tako da imate Ljubu Davidovića, vođu Demokratske stranke, koji već u januaru 1933. u *Pismu političkim prijateljima* kaže da treba da se stvore četiri jedinice, dakle, Slovenija, Hrvatska i Srbija. Tu četvrtu on ne pominje po imenu, ali to je Bosna, u kojoj još nije potpuno jasno šta su oni, da li su Srbi, Hrvati ili Jugosloveni. Davidović smatra da bi Bosna bila dobra barijera između srpskog i hrvatskog nacionalizma. Iznenadio sam se kada sam pronašao takve stvari. Savetima mi je mnogo pomogao vaš stalni sagovornik Desimir Tošić, koji bolje poznaje međuratni period od svih naših istoričara. Od mene sigurno.

DESIMIR TOŠIĆ:

Šta se dogodilo prvoj Jugoslaviji? To je bila šumadijsko-beogradska Jugoslavija, svaki je ministar morao biti iz Kragujevca ili iz Beograda. Tu nije bilo ni istočne Srbije, ni Crnogoraca, ni Srba iz

Bosne i, naravno, nije bilo ni Hrvata. Jedan historičar to lepo kaže - Jugoslavija je bila država srpskog naroda u kojoj su živeli i Hrvati i Slovenci. Nema boljeg objašnjenja naše hegemonije. Zašto Srbija pati i stalno oseća neku misiju da ujedini? Moji prijatelji u *drugoj Srbiji* sve svode na imperijalizam i hegemoniju. Srbija ima osećanje misije, jer ima naroda koji imaju misiju i ima naroda koji je nemaju, iako su uspešni. Mislim da Britanci nemaju nikakvo osećanje misije. Britanci su potpuno nezainteresovani za to da usreće našu planetu. Francuzi imaju misiju, Francuska revolucija je misija uvođenja demokratije u svet. Pa onda Rusija ima misiju, pravoslavnu, a onda i komunističku. Dakle, to se ne može ad hoc shvatiti kao negativno. Pitanje je samo šta vi radite, a mi smo radili sve pogrešno od 1918. godine, tako da je naša misija propala i meni je žao zbog toga. Ja ovde izjavljujem saučešće svima koji su učestvovali u toj misiji. I samom sebi. Mi Srbijanci imamo jedan težak problem koji se sada vidi, a to je naša nesposobnost za pluralizam.

DESIMIR
TOŠIĆ

Jugoslavija je bila ispit za Srbijance. Oni su bili neosetljivi ne samo na Hrvate, katolike, da kažem da bude jasnije, onako seljački, jer kada kažete da je katolik, znate da je đubre. Mi, znate, ne možemo da se uživimo u različitost, i to je određivalo naše odnose prema Hrvatima i katolicima, kao što sam rekao, ali i prema Srbima iz drugih oblasti. Čovek iz Makedonije, ne znam da li je bio Makedonac ili Srbin, postao je prvi ministar iz Makedonije 1940. godine. Iz Bosne su za dvadeset tri godine bila dvojica, a za jedinu vladu u kojoj su bili i Hrvati, Aleksandar je odbio da potpiše ukaz. Tako da mi ni o kome nismo vodili računa i ta Jugoslavija nije bila srbijanska ili srpska, nego je bila beogradsko-šumadijska.

Da vam kažem jedan drugi argumenat koji je užasavajući, nećete verovati. 1938. godine, kada u Vojvodini ima sigurno hiljadu doktora prava koji su doktorirali u Pešti ili Beču, naša vlada je za dekana pravnog fakulteta u Subotici postavila sudskog potpukovnika. Pazite, mi to nismo radili zlonamerno, nego smo mi potpuno lišeni svesti šta je to država i šta je to mnogonacionalna zajednica. Tako da mi plaćamo taj greh. I proces raspada tog istorijskog spomenika kao što je bila Jugoslavija za mene je bolan i ja mislim da smo još od 1918. glavni krivci za to - mi.

DEJAN ĐOKIĆ:

Jugoslavija je postala diktatura, ali sve države u istočnoj, centralnoj Evropi, osim Čehoslovačke, su postale diktature. I ne samo u istočnoj i centralnoj Evropi, šta je s Italijom, nacističkom Nemačkom? Prethodnih godina zahvaljujući radovima Marije Todorove i Vesne Goldsvorti postali smo kritični prema stereotipima o Balkanu, ali meni se čini da stereotipi o Jugoslaviji i danas opstaju. Ne izdvaja se ona previše od ostatka Evrope u tom periodu. Pokušavam da objasnim zašto se desilo to što se desilo u Drugom svetskom ratu i kasnije. Tito nije bio naš prvi diktator, diktatura nije uvedena 1945, nego je uvedena 1929. Imate jednu od najboljih studija Vojislava Koštunice i Koste Čavoškog o odumiranju partija posle Drugog svetskog rata. Međutim, u međuratnom periodu, 1929. godine su zabranjene stranke i Slobodan Jovanović je u jednom tekstu napisao da on smatra da kralj Aleksandar nije ukinuo stranke, nego je samo oglasio njihovu smrt, koja je nastupila još sredinom dvadesetih. Znači, možete da pravite neka poređenja. Socijalistička Jugoslavija nije potpuno drugačija od Aleksandrove. Posle smrti, zovu ga neumrli kralj, mučenik, ujedinitelj. Naravno, posle 1980. godine imate - I posle Tita - Tito.

Da budem potpuno iskren, i mnogi socijalistički istoričari su se ograđivali od međuratne Jugoslavije, ona je njima bila *the other*, nešto drugo. Ali ako pogledate stvari u malo širem kontekstu, postoji kontinuitet. Dakle, sukob, ali i saradnja se ne odvijaju isključivo po nacionalnoj liniji. Postoji sukob među srpskim političkim strankama, postoje frakcije, iako je u to vreme bilo sasvim normalno da imate frakcije. Čak i Hrvatska seljačka stranka, koja je više narodni pokret nego stranka, ima sukobe unutar stranke. Dakle, nemoguće je gledati na Srbe i Hrvate kao na jedan kolektiv koji isto misli. U knjizi idem i malo dalje, pa tvrdim da je to pre svega bio politički, ideološki sukob, a ne nacionalni, iako je i nacionalizam ideologija i nacionalni sukob jeste ideološki sukob. Nacionalizam je samo ideologija koja nastoji da sve pripadnike neke umišljene zajednice skupi pod jedan krov ili pod jednu šljivu.

U vreme stvaranja Jugoslavije ne postoji dilema o nekoliko pitanja. Ne postoji dilema da Srbi i Hrvati treba da istupe kao jedan narod. Pazite, to je vreme kada države-nacije pobeđuju multinacionalne imperije koje propadaju u Prvom svetskom ratu i one smatraju da je

možda oportun trenutak da malo potenciraju svoje sličnosti. Oni kažu - Mi svi govorimo istim jezikom. U međuratnom periodu jezik se zvanično zove srpsko-hrvatsko-slovenački. Interesantno je da ne postoji veliko protivljenje ideji da ta država bude monarhija i da bude pod dinastijom Karađorđevića. Imate u to vreme Ivana Meštrovića koji je postao dvorski umetnik kod Karađorđevića još pre Prvog svetskog rata. U to vreme monarhija nije bila generalno odbačena kao što je danas. A šta je alternativa? Neko republikanstvo poput sovjetskog, koje je bilo veliki bauk za sve njih. Postoji sukob zbog toga kako će država da bude uređena, da li će da bude potpuno centralizovana, što je na neki način srpska tradicija. Dakle, Srbija u devetnaestom veku postaje vrlo autonomna, pa onda nezavisna država i stalno pripaja neke nove krajeve. Ti krajevi, kako se obično kod nas kaže, bili su etnički srpski, ali oni to i jesu i nisu bili. Bilo je mnogo muslimana i Turaka i Albanaca, koji su bili potpuno proterani odatle. Dobro, u to vreme je to bilo prihvatljivije, ali tu jeste bio vršeno ono što bismo danas sigurno nazvali genocidom. Ipak, ne postoji država koja nije nastala na nasilju.

Poslednjih godina se govori o tome da su Jugoslaviju stvorile velike sile. To čujem ne samo ovde, nego i u Britaniji. Neki moji studenti tako misle. A to nije tačno, velike sile ili strane države su priznale Jugoslaviju tek mesecima nakon njenog stvaranja. Nju su 1. decembra 1918. stvorili sami južni Sloveni, a prva velika država koja ju je priznala su bile Sjedinjene Američke Države, u februaru 1919. godine. Dakle, Jugosloveni su je sami stvorili, ali se onda pojavila nesaglasnost o tome kako ta država treba da izgleda. Većina Srba je za neku vrstu centralizovane države, ali opet nisu svi. Onda imate slučaj iz avgusta 1938. godine, kada vođa hrvatske opozicije Vlatko Maček dolazi u Beograd, gde ga, po tvrdnjama srpske opozicije, dočekuje više od sto hiljada ljudi. Policijski izveštaji kažu - nekoliko desetina hiljada, a ja bih rekao da je istina negde između. Čak i nekoliko desetina hiljada u vreme kada je Beograd imao dvesta hiljada stanovnika je mnogo. Ljudi su došli iz Beograda i svih delova Srbije da pozdrave vođu Hrvata u avgustu 1938, samo nekoliko godina pre nego što su Srbi i Hrvati počeli međusobno da se ubijaju u Drugom svetskom ratu. To ipak pokazuje da je narod zaista bio za neku vrstu sporazuma, za neku vrstu kompromisa.

Kada je u pitanju spoljna politika, to je zanimljivo, nije bilo mnogo nesaglasnosti. Postoji stereotip među Srbima da su Hrvati uvek pronemački nastrojeni, što uopšte nije tačno. U međuratnom periodu u jednom trenutku Radić je najviše proruski nastrojen u smislu panslovenstva, više od svih vodećih srpskih političara. Onda tridesetih godina imate Mačeka, koji je Radićev naslednik, i hrvatsku elitu koja je zaista na probritanskim, profrancuskim pozicijama. Tako da možete reći da jedan od vodećih srpskih političara, Milan Stojadinović, ima više simpatija prema silama Osovine, dakle prema Rimu i Berlinu, a vodeći hrvatski političar, Vlatko Maček, više je okrenut zapadnim saveznicima, pre svega Velikoj Britaniji.

Situacija se potpuno menja 25. marta 1941. godine. Posle toga više ništa nije isto. Posle manje od dva dana izvršen je vojni puč, smenjena je vlada, knez Pavle je smenjen s mesta prvog namesnika, kralj Petar je proglašen punoletnim šest meseci pre svog osamnaestog rođendana i u času kada Nemačka i Italija i njihove saveznice iznutra i spolja napadaju Jugoslaviju 6. aprila, sve je drugačije. Vlatko Maček, koji u tom trenutku uživa poverenje devedeset odsto Hrvata, a Desimir Tošić tvrdi i veće, odbije da vodi takvu državu. Njegovi najbliži saradnici odlaze s jugoslovenskom vladom i on veći deo rata provodi u nekoj vrsti kućnog pritvora. To je malo poznato i u Hrvatskoj, a kamoli ovde, jedno vreme on je bio i u Jasenovcu, doduše kao politički zatvorenik. Kada su videli da Maček i Hrvatska seljačka stranka nisu zainteresovani, Nemcima i Italijanima su alternativa postale ustaše. Pazite, ustaša do 1941. nema više od nekoliko stotina. Nakon osnivanja banovine Hrvatske u avgustu 1939, ustaše se vraćaju, većina iz Italije i Mađarske. Onda imate slučaj Stepinca, koji je podržao osnivanje Nezavisne države Hrvatske, ali se vrlo brzo povukao i počeo da kritikuje politiku NDH.

Nisu samo Srbi verovali da je Bosna istorijska srpska teritorija, nego i Hrvati, uključujući Hrvatsku seljačku stranku, veruju u tom periodu da je Bosna povijesna hrvatska teritorija i da su Bošnjaci muslimani nekada bili Hrvati. Tako NDH uključuje čitavu Bosnu i delove sadašnje Vojvodine do Zemuna i mnogi Hrvati kažu - Dobro, konačno smo doživeli našu državu.

Najveća kriza režima Beograda tridesetih godina se desila u leto 1937, za vreme krize zbog konkordata. Konkordat je inače ugovor

koji sekularna država potpisuje s Vatikanom, sa Svetom stolicom. Kada je konačno izglasan taj konkordat, izbijaju velike demonstracije koje predvodi Srpska pravoslavna crkva. Tada se čuju govori koji zvuče kao govori nekog pravoslavnog sveštenika iz Bosne 1994. godine, koji su neverovatno nacionalistički. Srpska pravoslavna crkva, Rimokatolička crkva i Islamska verska zajednica su formalno imale podjednak status, ali Srpska pravoslavna crkva je ipak uživala mnoge privilegije. Kada su pomislili da će neke od tih privilegija nestati ili će možda Rimokatolička crkva biti u boljoj poziciji, oni su se strašno uzburinili. Izbile su ogromne demonstracije, takozvana Krvava litija. Da stvari budu gore, iste noći kada skupština izglasava konkordat umire patrijarh Varnava. Počele su da kruže glasine da je patrijarh otrovan. Nastaje sukob između srpskog nacionalizma koji predvodi Srpska pravoslavna crkva i jugoslovenske države, što opet pokazuje da stvari nisu bile jednostavne i da međuratna Jugoslavija nije po svemu bila velika Srbija, sem po imenu.

Ja sam pre nekoliko godina uredio zbornik radova na engleskom, koji se zove - *Jugoslovenstvo*. Glavni cilj je bio da se pokaže da je bilo više tih jugoslovenstava. Jedno su zastupali intelektualci iz Zagreba okupljeni oko odličnog časopisa *Nova Evropa*, koji je uređivao Milan Ćurčin. Često se mešaju pojmovi centralizam i unitarizam. Pojednostavljeno rečeno, centralizam je politički sistem u kojem se vlada iz jednog centra, a unitarizam u ovom kontekstu je verovanje u postojanje jednog unitarnog, jugoslovenskog identiteta. E sad, neki od tih intelektualaca i pisaca okupljenih oko časopisa *Nova Evropa* su ukazivali da Jugoslavija može da bude decentralizovana država u kojoj živi jedan narod. Oni su davali primer Nemačke. A u Beogradu je tada izlazio list *Napred*, koji se takođe zalagao za federaciju. Tu se okupljala grupa profesora, jedan od njih je Mihailo Ilić, koga je 1941. streljao Gestapo. Ova grupa profesora je bila pod uticajem američkog federalnog sistema. Oni su stupili u veliki konflikt s listom *Srpski glas*, koji je izdavao Srpski kulturni klub. Oba lista su se pojavila kasnih tridesetih godina i posebno su počeli da debatuju nakon osnivanja banovine Hrvatske u avgustu 1939. Tada se postavlja pitanje - A šta ćemo sa Srbijom? Dakle, opet imate srpsko-srpsku debatu.

Nema nijedne vodeće ličnosti iz toga vremena koja je antijugosloven, ni među Srbima, ni među Hrvatima, ni među Slovencima, tako da ponekad svojim studentima postavim hipotetičko pitanje - Šta bi bilo

da je glavni grad bio u Sarajevu? Nije slučajno da je Demokratska stranka Ljube Davidovića, koja se u početku zvala Jugoslovenska demokratska stranka, osnovana baš u Sarajevu. Oni su pokušali da budu prva panjugoslovenska stranka. Nisu u tome uspjeli. To je pošlo za rukom jedino Komunističkoj partiji, koja nestaje sa scene posle Obznane 1921. Komunistička partija ostaje jedina stvarno jugoslovenska stranka, iako je beznačajna sve do 1939, možda i do 1941, a neki bi rekli i do 1944. godine.

Kada sam počeo da radim doktorsku tezu o ovome, jedan kolega iz Beograda mi je rekao - Konačno ćemo imati našu verziju priče o međuratnoj Jugoslaviji. Ja sam se malo zbunio i pitao - Kako to mislite - našu? Ja nisam studirao ovde, već u Engleskoj i ako bih baš morao da budem nečiji istoričar, onda sam britanski istoričar, ali sigurno nisam srpski. Mislim da je problem to što su istoričari ovde viđeni kao predstavnici nacije, pa čak i ako, na primer, Srpska pravoslavna crkva nešto nije dobro uradila, možda nije trenutak da se to sada kaže. To mi smeta kod nekih mojih kolega. Govorili smo dosta o međuratnom periodu, kada deluje neko ko se zove Dimitrije Ljotić, ko na izborima u maju 1935. i u decembru 1938. ne uspeva da osvoji nijedno poslaničko mesto, iako on tada nastupa s jugoslovenske pozicije i izvestan broj Hrvata i Slovenaca ga podržava i glasa za njega. On ne uspeva da osvoji nijedno mesto u skupštini. Bojim se da bi danas Dimitrije Ljotić sigurno bio u srpskom parlamentu.

Kao što su nekada nove komunističke vlasti u jednu torbu trpale i Dražu Mihailovića i Slobodana Jovanovića i Nedića i Ljotića, a među njima ipak postoje razlike, tako i razni današnji rehabilitatori i revizionisti idu u drugu krajnost. Čini mi se da su za to, nažalost, zaslužne i neke od mojih kolega, ali ima tu i mnogo kvaziistoričara, publicista, feljtonista. Naravno, pitanje je zašto mediji daju prostor takvim ljudima. Verovatno i u Engleskoj postoje ludaci koji tvrde da su Englezi narod najstariji, ali nikada nećete u nekoj knjižari, u Blumsberiju na primer, moći da vidite njegovu knjigu. Ovde vam se dešava da u odličnoj knjižari možete da vidite takvu knjigu pored ozbiljne studije Dubravke Stojanović ili pored sabranih dela Slobodana Jovanovića. Dakle, kod nas još ne postoji osećaj za to šta je primereno, a šta nije.

SVETLANA LUKIĆ:

Bio je ovo istoričar Dejan Đokić, a za kraj Peščanika slušate Vesti broj 12 Ivana Čolovića.

IVAN ČOLOVIĆ:

Sve što mi u Srbiji danas govorimo jedan čovek sluša i snima. Sluša nas i snima ma gde da smo, u stanu, u kancelariji, u školi, u kafani, u crkvi, u toaletu. Čovek se zove Džordž Soros. On ne prisluškuje naše telefone, niti je u prostorije u kojima živimo, radimo i pričamo postavio mikrofone, takozvane bubice. Ima on para i mogao bi i to da izvede, ali mu ne treba. Džordž se oslanja na novu, jeftiniju i mnogo efikasniju tehnologiju. On uspeva da sluša ono što pričamo zahvaljujući kablovskoj televiziji. Pomislilićete da je ovo neka glupa šala, međutim, čovek koji je ispričao da Soros prisluškuje Srbe putem TV kabla misli to sasvim ozbiljno, a i on sam je, reklo bi se, ozbiljna osoba. To je Dragan Mraović, uvaženi književnik i prevodilac s italijanskog, dobitnik mnogih priznanja za kulturno pregalaštvo, među kojima su i Oktobarska nagrada Beograda, Zlatni beočug i Vukova nagrada.

Devedesetih godina Mraović je bio generalni konzul Jugoslavije u Italiji, a od pre godinu dana on je docent na Filozofskom fakultetu u Bariju. Svoje otkriće da nas Soros prisluškuje Mraović je izneo u jednom intervjuu, koji je nedavno objavljen u časopisu *Geopolitika*, što takođe ukazuje na to da je ovde reč o ozbiljnoj stvari, jer ovo glasilo se bavi, kako stoji u njegovom zaglavlju, političkim i društvenim pitanjima, te geopolitičkim i strateškim istraživanjima, dakle, vrlo serioznim temama. Neki misle da je to nacionalna institucija prvog reda. Na primer, sociolog Slobodan Antić *Geopolitiku*, po njenom nacionalnom značaju, stavlja uz bok Srpske pravoslavne crkve, Srpske akademije nauka i naravno, časopisa *Srpska politička misao*, čiji je on urednik. To su, po Antićevom mišljenju, naše retke institucije koje danas pružaju otpor mondijalističkom porobljavanju srpske elite, to jest kako se on poetski izrazio, naših mozgova, naših osećanja i naših duša. Dakle, s ovim se ne treba šaliti, uozbiljimo se i pogledajmo šta je Dragan Mraović na stranicama *Geopolitike* rekao o Sorosovom prisluškivanju Srba.

Nažalost, o tehničkoj strani ove operacije on govori dosta uopšteno - Iza naše kablovske televizije stoji poznati srbo mrzitelj Soros, kaže

IVAN
ČOLOVIĆ

Mraović i dodaje - kablovska televizija je u nas prvo imala jednosmerne kablove, a nedavno su zamenjeni i dvosmernim, što znači da je Soros ozvučio sve prostorije u Srbiji, privatne i službene. Saznajemo još i to da je operacija u Srbiji uspešno završena, a da ista takva uskoro počinje u Crnoj Gori. Mnogo više naš književnik govori o tome zašto je Soros ozvučio Srbiju, zbog čega mu je stalo da čuje šta se ovde priča po kućama, kancelarijama i na drugim mestima. Evo zašto - to mu treba da bi saznao koje su najveće, prave vrednosti Srbije, ono što Srbi najviše cene i ljubomorno čuvaju, što samo kad misle da ih niko ne sluša i ne gleda slobodno jedni drugima pokazuju i hvale. A kad to zna, onda će Sorosu biti lako da odredi ciljeve na koje treba da usmeri svoju srbomrziteljsku delatnost i da odabere za to najbolja sredstva, jer sve što on ovde radi, kaže Mraović, usmereno je na uništavanje naših najvećih nacionalnih vrednosti, odnosno na deminizaciju našeg identiteta, na likvidaciju našeg kolektivnog istorijskog sećanja.

Na primer, slušajući šta Srbi pričaju Soros je primetio da je to narod nacionalno i duhovno jedinstven kao retko koji, pa je odlučio da to jedinstvo napadne i da ga nekako razbije. Toga radi on danas u Srbiji podstiče i plaća sve vrste srpskog nejedinstva, pa se pod njegovim uticajem danas u Srbiji promovišu, nabraja Mraović, prava žena, lezbejki, homoseksualaca, manjina, verskih sekti, a sve to, dodaje on, ide na uštrb kohezije nacionalne zajednice i njene duhovnosti. Soros i njemu slični guraju danas Srbiju u Evropsku uniju, jer znaju ono što i naš književnik zna, to jest da bi, kako se Mraović izrazio, ulazak Srbije u Evropsku uniju označio početak našeg demografskog i duhovnog sunovrata. Međutim, Srbi se ne daju lako prevariti i odbijaju da krenu tim samoubilačkim putem. Jedan od glavnih razloga zašto oni ne mare mnogo za to da uđu u Evropu Soros je otkrio slušajući šta među sobom pričaju. Oni se, saznao je, boje da bi, ako uđu u Evropu, ostali bez svoje autentične kulture, a pre svega bez svoje književnosti i nacionalne kuhinje. Zato je Soros Srbima, a posebno onim mlađim, poslao Harija Potera da ih začara i porobi. Stvar nije naivna, upozorava nas Mraović, jer se kroz Harija Potera mladi usmeravaju ka kanonima koji su ne samo antisrpski, već i anticivilizacijski. Naime, reč je, kao u *Velikom bratu*, o stvaranju homokretena koji će biti poslušni robovi liberalnokapitalističke globalizacije.

Slično tome Soros je slušajući Srbe zaključio da mnogo vole pljeskavice i uvideo je da bi to mogla biti sklonost koja će otežati ostvarenje njegovog plana da potkopa srpski nacionalni identitet i da Srbe pretvori u roblje globalnog kapitala. Zato se on već neko vreme trudi, zajedno sa svojim prijateljem Mek Donaldom, da kod Srba stvori naviku da umesto mirisne pljeskavice jedu bezukusni hamburger. Ali njihovo lukavstvo naš književnik je lako prozreo. Da bi prikrili koliko im je meso loše oni ga prelivaju ljutim kečapom. Onoliki kečap, kaže Mraović, Amerikanci koriste zato što bi im bez njega njihovo meso bilo bljutavo, i on savetuje Srbima da se okanu hamburgera i jedu domaće pljeskavice ili još bolje, zlatiborsku jagnjetinu, jer, kako se izrazio, za zlatiborsko jagnje osim soli ne treba ništa. Doduše, naš književnik je zaboravio da za jagnjetinu pored soli treba imati i jagnje, ali to je previd svojstven receptima iz patriotske kuhinje. Uvek se tu mnogo soli, a na meso zaboravlja.

IVAN
ČOLOVIĆ

Izgleda da Srbi rado pričaju i o obrazovanju, posebno o univerzitetu, i da su vrlo ponosni na kvalitet znanja koje se tu stiče. Avaj, i to je putem dvosmerne kablovske televizije doprlo do Sorosovih srbomrziteljskih ušiju. Upregao je sve sile da i ovu srpsku ljubav prema svojoj rođenoj školi, i uopšte, ceo naš nacionalno usmeren školski sistem dovede u pitanje. Kao što stoji iza kablovske televizije, nevladinih organizacija, *Harija Potera*, *Mekdonaldsa* i drugih poluga globalizacije u Srbiji, stoji Soros i iza Bolonjske deklaracije, a to je, otkriva nam Mraović, sistem školovanja od koga je gori samo američki, dok je naš još koliko-toliko sačuvao fundamentalni karakter. Soros prisluškuje Srbe pre svega da bi saznao šta narod misli. Tu mu neke stvari još nisu jasne, kao da se boji da bi s te strane moglo doći neko iznenađenje. Što se, pak, srpske političke elite tiče, ovaj srbomrzitelj je zna u dušu, jer ona je formirana pod njegovom kontrolom na Zapadu. To su, kaže Mraović, eksperti školovani na Zapadu i drilovani da misle drukčije od svog naroda, a da žive na njegovoj grbači. Oni su 2000. godine nasilno osvojili vlast u Srbiji uz pomoć Zapada koji im je pomogao da sruše prethodni od naroda izabrani poredak i njegovog - Volim i ja vas - vođu.

Jednom rečju, objašnjava naš književnik, današnji srpski političari nisu došli na vlast demokratskim metodama, već nasiljem, paljenjem sopstvene skupštine i televizije, što im je omogućeno prethodnim sankcijama i bombardovanjem. Interesantno je da Mraović, uprkos

tome što ne samo u Sorosu, nego uopšte u Zapadu vidi podmuklog neprijatelja Srbije, baš jednu zapadnu državu, Italiju nudi kao primer zemlje koja s uspehom odoleva globalizaciji i ponosno brani svoje nacionalne vrednosti. Njihova televizija je, priča on, prepuna programa o nacionalnim prirodnim lepotama i izuzetnim spomenicima kulture, a svako prepodne je ispunjeno programima koji se bave nacionalnom kuhinjom i narodnom tradicijom. Himnu *Braća Italije* sviraju bar jednom dnevno, a neprestano mašu svojom trobojkom. Niko im ne prebacuje da su nacionalisti. Uveče Italijani idu na picu, a ne na hamburger, pa su u okolini Barija upravo zatvorena dva *Mekdonaldsa*. Kako je to moguće? Ne verujem da Soros ili neki drugi agent liberalnokapitalističke globalizacije, neki italomrzitelj nije pokušao da i u Italiji zagospodari kablovskom televizijom, da i tu zemlju ozvuči kako bi saznao do čega Italijani najviše drže, a zatim naoružan tim znanjem nasrnuo na njihov nacionalni identitet. Ali ako je verovati Mraoviću, to mu izgleda nije pošlo za rukom. Italijani su očigledno našli efikasnu odbranu od tog zla i zato danas mogu mirno i bez kompleksa da se slave svojom picom nationale, mašu svojom zastavom i svaki dan pevaju himnu. Srećan narod, što se kaže, svoj na svome. Nažalost, Mraović nas ne obaveštava o tome kako im je to pošlo za rukom. Šteta, da se on potrudio da nam podrobnije objasni kako to s dvosmernim televizijskim kablovima funkcioniše i šta su u vezi s tim Italijani preduzeli, možda bismo mogli nešto i mi da učinimo, da i mi pokušamo da prislušivanju naše zemlje stanemo na put.

Evo, na primer, meni je kablovsku uvela kompanija *Ikom*, a sad, pošto sam pročitao intervju s Mraovićem, zapažam da puni naziv te kompanije glasi Interaktivna kablovska objedinjena mreža, i počinjem da se pitam šta ovde u stvari znači reč - interaktivna, da to nije - ti slušaš mene, ali ja, brajko, slušam tebe. A već pravo podozrenje bude u meni reči - objedinjena mreža, u kojima zahvaljujući upozorenju Dragana Mraovića jasno prepoznajem sistem tajne, globalne kontrole naše nacionalne privatnosti. I šta sad da radim? Da presečem kabl, da tražim da se vrati jednosmerni, da ponovo instaliram staru, dobru krovnu antenu ili satelitsku? Zaista ne znam.

SVETLANA LUKIĆ:

Bio je ovo Ivan Čolović i bio je ovo Peščanik. Na sajtu pescanik.net naći ćete nove tekstove Svetislava Basare, Petra Lukovića, Dimitrija Boarova i drugih koji su pisali uglavnom za Danas i za Feral. To su veoma zanimljivi tekstovi, šteta da ih propustite. Za vikend vas na našem sajtu čeka i novi tekst koji specijalno za Peščanikov sajt piše Teofil Pančić, a u ponedjeljak ćemo po drugi put pokušati da održimo promociju Peščanika u Aranđelovcu. Tamo će, u prisustvu Naših i policije govoriti, za sada je sasvim izvesno, Teofil Pančić, Petar Luković, Mirko Đorđević i Vesna Rakić-Vodinić.

^v
PESCANIK 7. 12. 2007.

ERON

Za ovih dvadeset godina rastu neki klinci krišom od nas i mi nemamo pojma ko su oni ... Mira Marković može da ima kolumnu, a ti ne možeš dve reči da kažeš u Aranđelovcu ... Počeću da nosim majicu - Ja nisam izdajnik ... U Suvoj Reci nastradalo je osamnaestoro dece, a najmlađi je bio moj unuk Eron od devet meseci ...

Gosti:

NADEŽDA MILENKOVIĆ, *stručnjak za marketing,*

SRBIJANKA TURAJLIĆ, *profesorica,*

BILJANA SRBLJANOVIĆ, *dramski pisac,*

MARKO VIDOJKOVIĆ, *pisac,*

NATAŠA KANDIĆ, *Fond za humanitarno pravo,*

HISNI BERIŠA, *predsednik Udruženja porodica ubijenih i nestalih u Suvoj Reci*

SVETLANA LUKIĆ:

Dobar dan, građanke i građani. Proteklih dana, kao što ste i sami videli, uspeali smo da potremo ceo skup onih sitnih, ali stalnih promena koje su nas odvojile od ostalih velikih majmuna. Najveći doprinos tom poništavanju hiljada godina evolucije daju ljudi koje predvodi predsednik vlade, njegov smežni ali opasni klovn Aleksandar Simić, njegovi ministri, urednici njegovih novina i naravno, Koštuničin omiljeni ministar i koalicioni partner iz Nove Srbije. Jasno je, naravno, da je smešna pretnja ratom nesrećnog malog egzibicioniste i karijeriste savetnika Simića, koji se u stvari samo kandiduje za neko ambasadorsko mesto i bolju limuzinu. Njihov pravi cilj je da nam ogule kožu do kraja i da nas svedu na cvokotavog kostura koji će biti zahvalan što uopšte mrda.

Jedan fizički zakon kaže da će telo koje se kreće u jednom pravcu nastaviti da se kreće sve dok ga neko ili nešto ne zaustavi. A u koga se uzdamo da je kočničar ludila predsednika vlade i njegovih savetnika i novinara? - Uzdamo se u predsednika Borisa Tadića. Vidim da je predsednik preko svog đaka i posilnog, Vuka Jeremića, u intervjuu BBC-ju rekao kako će Srbija braniti Kosovo svim sredstvima, samo ne ratom. Za to vreme njihov najvažniji koalicioni partner i stariji brat kaže da ni oružane bitke nisu isključene. Demokratska stranka izgleda misli da je toliko usavršila alhemiju da će opet uspeti da smučka neko srednje rešenje između kalašnjikova i palmine grančice.

Fašistički gest Nove Srbije, radikala, ravnogoraca i veroučitelja, koji eufemistički zovu nacionalističkom pojavom sprečavanja održavanja promocije Peščanika u Arandjelovcu, predsednik Tadić je osudio. Osudio je predsednik i pretnju delije iz Topole, gradonačelnika grada Karađorđevića, da će zapaliti B92. Predsednik je i to lepo osudio i misli da je demokrata i da njegova reč nešto znači. Ne znači ništa, jer da bi ta osuda imala težinu, on mora jasno da osudi svog koalicionog partnera Velimira Ilića, mora da pozove Srpsku pravoslavnu crkvu i da ih zamoli za objašnjenje da li je u opisu hrišćanskog posla veroučitelja da poziva na linč. Morao bi predsednik da pita tužioce jesu li slepi kod očiju, Jočića kako to da njegovih sto pedeset policajaca nije bilo u stanju da omogući održavanje promocije jedne knjige i jednog DVD-a, doduše duplog.

Dok predsednik ne shvati da njegova saopštenja i telefonski pozivi uredniku B92 znače koliko i osuda globalnog zagrevanja i blokade

Kube - nema nama predsednika, ima samo nekrunisanog princa zemlje Ruritanije. Ljudi maskirani u različite kostime koji su navaljivali u salu u Arandelovcu bili su, misle oni, na nekoj vrsti pravoslavnog i srpskog hodočašća. Ti nesrećni ljudi su bili karikaturalni dokaz da se stapanjem šovinizma i nakaradnog shvatanja pravoslavlja jeste stvorila nova vera - srpska vera zbog koje bi i sveti Sava postao ateista.

Svako od nas ko se izložio mržnji tih ljudi u Arandelovcu ima svoje viđenje događanja. Meni je jednog trenutka bilo došlo da sednem pred njih i zaplačem, jer sam umesto šubara, zastava, krstova i brojanica, bedževa i navijačkih šalova videla olupine naših propalih eksperimenata. Stajali su u toj sali, a ja sam ih videla kako leže kao crne kutije srušenih aviona, koje nam mogu reći šta je to pošlo naopako i dokle će ići tako naopako.

S nama je u Arandelovcu bila i Nadežda Milenković. Evo kako je ona doživela ovaj događaj.

NADEŽDA MILENKOVIĆ:

Dođemo mi u Arandelovac, kad tamo kordoni policije. Uđemo kako uđemo, tu bude neki deda koji dobacuje - Ja sam došao samo da vidim Natašu Kandić. Ulazimo u salu i tamo sedi neki fini svet, slušaoci *Peščanika*. To vidim krajičkom oka, a onda ugledam dvojicu - jedan je kao bajagi fin, ali uljudan na način seoskog đilkoša kada na nekoj svadbi muva neku iz drugog grada, što kaže Biki - uzme onaj padež za praznik - A vi ste došli u Arandelovcu. On je ta Nova Srbija, a na kratkom lancu pored sebe drži jednog koji naravno nije fin i koji se sve vreme dere - Ajte u sportsku halu, prima dve hiljade ljudi. Mislim - Šta, da nas prebiju tamo? Pretpostavljam da je to bila ideja. Najlepši deo u celoj priči je Ceca. Dakle, to je atmosfera, gomila policajaca nas čuva, ona druga gomila prodire, panduri su neke već pustili u salu, ona dvojica stoje ispred stola, jasno je da to polako klizi do đavola. Ne, Ceca Lukić vadi argument.

Ona će s njima argumentom, a oni su tako bazdili, rakija se osećala s tri metra, jer su morali ceo dan prvo da se kuraže, drugo, oni su najmanje poslednjih sat vremena stajali napolju, gde je bilo hladno, oni su se grejali tom rakijom. Osim toga, oni su tu po partijskom zadatku, dobili su dnevnicu, dobili lanč pakete i došli su tu da, ako već ne mogu da nas naveđu da uđemo u tu salu za dve hiljade ljudi i da nas tamo prebiju, makar naprave neki incident, neko koškanje i videlo se u jednom trenutku da

takvo nešto pokušavaju. Ne, Ceca Lukić se ne da. Kad ona izvadi argument, ima da popadaju. Samo jedna stvar me je zanimala, šta oni misle zašto su tu, jer ono što smo čitali u onom proglašenju je potpuno imbecilno. Za ljude koji su to propustili, a preneto je samo na sajtu *Peščanika*, proglašeno je glasilo - da je televizija B92 na svom blogu postavila neku karikaturu na kojoj homoseksualci pišaju po svetosavlju. Naravno, ta karikatura predstavlja dečaka koji je lik iz stripa, i on stvarno piški, ali ne po svetosavlju, nego po imenu bloga *Querria*. I kako ti na karikaturi vidiš homoseksualca? Drugo, šta ljudima kojima su taj proglas čitali znače te strašne reči - sajt i blog? 98 odsto tih ljudi ne zna šta je blog. Trebalo je da imamo transparente - Blog vam pomogao. Tamo je bilo više glava nego zuba, izbezumljenih od pića. Volela bih da sam mogla da budem mušica na plafonu da vidim kako to izgleda, šta oni pričaju, kako se sokole u autobusu. Dobro, idemo da bijemo nejač, žene, starce, ali zašto? To je bila bizarna situacija, u kojoj ti isučeš jedan argument, drugi argument, a ovaj se dere, onaj ti otima mikrofon. Debeovci u civilu, blogu hvala, ih sprečavaju da pretrče preko stola i počnu fizički da se obračunavaju s nama.

NADEŽDA
MILENKOVIĆ

Svi su iz Nove Srbije, imaju bedževe, što znači da ih je tu poslao i raspomamio i napujdao na *Peščanik* Velja iz bazena. To su srpski domaćini, hrabri junaci koji su ratovali, jedan je čak počeo - Ti si mi ubila sina. I ti velikosrbi i veliki stvarno, po fizisu, napujdani su od Velje iz bazena. Da li ste gledali *Utisak nedelje*, u kojem je bio predlog utiska - Velja Ilić u svom privatnom bazenu zatvorenog tipa, u svojoj kući? On u bazenu ima kanu i intervjuiše ga žena koja vodi emisiju *U trendu*, koja sedi pored istog bazena, dok je Velja Ilić u bazenu. On je kao snajka na izdržavanju banje, ne možete da shvatite koliko to smešno izgleda. Ima spido kupačice i on ne pliva nego stoji u bazenu, a rukicama malo radi, održava se. Ima i brojanicu oko vrata. Ova žena mu traži da joj pokaže vežbe. On njoj pokazuje vežbe, ima razmaknute rukice i vrcica stomakom levo - desno, kaže - Sve moje kolege to rade. Nisam mogla da verujem. Znači, to je Velja Ilić, to je taj domaćin Srbije, to je to muško nad muškima, koje je napujdalo ove ljude. Da li je neko od njih pred očima imao tu sliku Velje koji vrcica stomakom u bazenu dok je išao da pobije i zapali B92? Hoću da kažem, stvar je strašna i situacija je strašna - ali oni su smešni.

Neću da zaboravim koliko su smešni ovi koji su navaljivali da pređemo u onu salu, pa će oni da nam pokažu našega bloga, i ovaj koji ih je pujsao. Onda Vesna Rakić-Vodinelić zove Velju mobilnim, jer su oni nekada zajedno osnivali slobodne gradove. Ovaj se naravno ne javlja, verovatno mu je

pao mobilni u bazen, upao mu dok je vozio kanu. Čekaj, kanu u bazenu. I kačica kajmaka, da doručkuje kada se potroši od vežbi. I naravno, onda sednemo u prevozna sredstva i vratimo se kući, na mig policije koja je u jednom trenutku rekla - Sad bi bio jako dobar trenutak da se evakuišete u naredna dva minuta, po čemu sam shvatila da ili imaju dojavu ili su oni drugi pustili ove, jer već su u salu ušli *Naši*.

Kako ćemo da uđemo u grad Arandjelovac, koji je očito zabranjen za *Peščanikove* korake? Ne možemo da uđemo tamo da vršimo službu, kao što ni Filaret nije mogao da uđe u Crnu Goru da vrši službu, a tamo nas čekaju neki fini ljudi. Predlažem da prvi korak u ovoj kampanji bude to da odemo pred Arandjelovac i počnemo štrajk glađu. Ako počne da pada sneg, dobro je, to je filmično, ako ne počne, nema veze, samo ćemo da budemo jadni i ispijeni - dok ne dođe Velja Ilić, gorepomenuti iz bazena, kanuom niz reku Sitnicu, da nas pozdravi i da zahteva da nas hitno puste u Arandjelovac. Kada se naš štrajk glađu okonča i kad budemo mogli da uđemo u Arandjelovac, jer je ministar Velja intervenisao, mi onda postavljamo kamen temeljac crkve tu gde smo gladovale i to zauvek ostaje znamenje kako Arandjelovčanima, tako i mnogobrojnim turistima iz celoga sveta. Da ne bi *Peščanik* stalno bio protiv crkve, mislim da bi to bila dobra kombinacija i naše dobro delo, da ostavimo nešto u amanet Srpcadi.

SVETLANA LUKIĆ:

Predsednik opštine Topola, koji je predvodio te junake, onaj fini i ugladjeni iz tvoje priče, juče i danas po ceo dan insistira, moli, predlaže da mi odemo kod njega, da nam on bude domaćin, da odemo u Topolu, obećava da će da napuni salu od četrinsto pedeset mesta. Da li ti misliš da je to predlog koji bi trebalo razmatrati ozbiljno?

NADEŽDA MILENKOVIĆ:

Samo ako ste lude. Naravno da ne treba da se ide. Prvo iz principa, jer vama promocije uvek prave ljubitelji *Peščanika*. Nikada vam nisu pravili promocije neprijatelji *Peščanika* ili neljubitelji. Znači, principijelno je to pogrešno, a drugo, ta njegova priča da će da sedi tih četrinsto pedesetoro, bojim se da bi probali da nam opet pokažu našeg bloga. Ideš mečki na rupu, a i zašto da mu pomažeš da se pere, jer očito da je stigla neka grdnja iz bazena. A i ovaj iz bazena se malo preračunao, pa je krenuo u svoju predsedničku kampanju, iako se nisu svi dogovorili, pa bih rekla da su tu padale packe. A da ovaj ne misli ozbiljno da se pere pokazuje vest iz današnje *Politike*, u kojoj nam je objasnio da B92 postaje Bastilja, a da je

on jednu Bastilju već palio i da ima iskustva. Ovih dana mi je stalno na pameti ona divna rečenica Meše Selimovića - Boj se ovna, boj se govna, pa kad ću živjet. Ne treba da se bojimo, ali ne treba ni da mu izlazimo u susret da bi on prao svoju biografiju. To je priča - svi smo demokrate, demokratski je i legalistički da ratujemo, legalan je fašistički skup u Novom Sadu, ali onaj antifašistički skup nije bio najavljen. Vas dve tim ljudima nemate šta da kažete, a ako oni misle da imate, onda treba petkom u pola deset da uključite radio i slušaju *Peščanik*. Ne treba svako mišljenje javno da se izražava. Znači, ako neko iznosi fašističke ideje, to je jedno, a ako *Peščanik* hoće da promoviše svoju knjigu i DVD - to je bitno drugačije.

NADEŽDA
MILENKOVIĆ

Cela priča se vrti oko toga ko će da stane i da pokaže - ovo je sistem vrednosti. Posvećujem Tadiću slogan - Ili ih imaš, ili ih nemaš. Tadić je trebalo da bude u Novom Sadu i u Arandjelovcu, kao što je pre nekoliko godina gradonačelnik Zagreba predvodio gej paradu. I naravno da je policija to obezbeđivala i naravno da nije bilo ni ovih u mantijama, ni ovih s motkama, jer je gradonačelnik kao vlast predvodio kolonu. E, pošto ovde nema takvih, ovi ljudi misle da im je sve dozvoljeno. Što je najcrnje - jeste im dozvoljeno.

Slobu smo viđali samo kada je pričao na engleskom, sve ostalo su bila saopštenja. Koštunica nam isto samo saopštava, a sada nam se saopštava i iz Tadićevog kabineta. Gde su ti ljudi da se obrate građanima? To Tadićevo saopštenje je mlako i kao što rekoh - ili ih imaš ili ih nemaš. U noći kada gori Hilandar, u noći kada nam oduzimaju petnaest odsto teritorije ti ne možeš da pričaš o *Peščaniku* i sve se zataškava. To će da nas ubije, to - Ko da mi uzme iz moje duše Kosovo. I onda se i Tadić tome priklonio, pošto je u kohaliciji ili kako se više zove kada kohabitiraš i u koaliciji si. On ne može da kaže - Ovo što je Velja uradio nije dobro, jer su oni u istoj vlasti, a tek Koštunica to neće reći, taman posla, on i ne misli da ovaj nije dobar. Zato i drži Velju, da bi imao taj široki spektar pred izbore - Vidite, ovde imamo salonski, a imamo i ovaj ulični, pa ko voli - nek izvoli, kupite DSS.

Ja bih strašno volela da me svakodnevno nerviraju ljudi druge nacionalnosti. Ali ko te gura u autobusu, ko su manijaci koji ti seku put, ko su budale koje te jure po pešačkom prelazu da te ubiju, ko radi na šalterima, ko su nam političari? Sve sam Srbin do Srbina, ali oni nas i dalje ubeđuju da su Srbi kvalitetniji od svakog drugog naroda, u ovom slučaju od Albanaca. Prošlog puta je bilo od onog Finca, pre toga od kvazidržave u

kojoj žive kvazicrnogorci koji su u stvari Srbi, ali su im ovi rekli da se lažno predstave za referendum i dali im po sto evra. I sve to prođe, svaki put se to popije. Tupimo tu istu priču - drugi ne valjaju, Srbi su super. Otvoriš vrata svog stana i shvatiš da ima mnogo Srba koji nisu super i zbog kojih baš ne bi poginula, a možda bi dala život za neko dete iz Zimbabvea, koje nikako nije Srpče. Stvarno sam kao luda otkad radim kampanju za Incest trauma centar - svaka treća devojčica i svaki sedmi dečak, to su Srpčad, dožive seksualno zlostavljanje, u četrdeset odsto slučajeva od biološkog roditelja, takođe Srbina ili Srkinje. Ali preko medija se emituje da su Srbi i do jaja i od jaja. I Velja Ilić je Srbin, koji izdržava banju u privatnom bazenu, zida od svinjca bolnicu i onda se iznervira, jer mu, kaže, neki novinar juri ovce da ih kresne, pa će da sruši polikliniku, kaže, pa umirite svi od srca. Sve to prolazi i on će stvarno da se kandiduje za predsednika i onda će mnogo ljudi da kaže - Vala jest Velja sila.

Ti si jednom rekla - Naše ludilo je postalo punoletno i sada ima pravo glasa. Mi osamnaest ili dvadeset godina, od Osme sednice, živimo to i polako stasavaju deca koja ništa drugo ne znaju, koja su naučila da se toalet papir kupuje na buvljaku. Zato je ovakva gužva za ove hipermarkete i mene je toga blam. Znaš ono, tata kojem je teško na poslu i koji pije, to su naši političari, a pošto pije, on onda mora da bije ženu i decu. To mi živimo, nas stalno biju tate, ti političari, jer im je teško, uzimaju im Kosovo. Za ovih dvadeset godina rastu neki klinici krišom od nas, generacije dece su nekako krišom porasle i mi nemamo pojma ko su oni, ni šta će da nam rade kada budu imali vlast. Ovi političari su namakli pare i imaju telohranitelje, ali niko od njih neće da ode u inostranstvo. To me fascinira, oni imaju milijarde i svi sede ovde. Znaš kao - Što sam jebo, ako ne da pričam? Šta će on u Švajcarskoj, u kojoj bi imao para kao i svaki drugi bogat čovek? Ne, svi sede ovde da se pokazuju i to nas čeka - sav taj ološ će da ostane ovde, stići će neka nova deca, a mi ćemo samo da ostarimo i zato se bunim.

SVETLANA LUKIĆ:

Pretpostavljam da ste čuli da je prema studiji OECD-a, koja je sprovedena na uzorku od četiristo hiljada srednjoškolaca iz pedeset sedam zemalja sveta, Srbija na četrdeset prvom mestu. Test se zove Piza, testiraju se uglavnom petnaestogodišnjaci, pre svega iz poznavanja i razumevanja prirodnih nauka. O tome smo hteli da razgovaramo s gospođom Srbijankom Turajlić, profesorom i bivšom pomoćnicom

ministra obrazovanja. Međutim, Srbijanka Turajlić je pre toga htela nešto da vam kaže.

SRBIJANKA TURAJLIĆ:

Prvo da malo naljutim slušaocce *Peščanika*, a onda možemo da pričamo o drugim temama. Pre nedelju dana sam bila na jednoj večeri i u razgovoru smo pomenuli crkvu, te se ja deklarisaoh kao pravoslavni ateista. Svi su hteli da znaju šta to znači i ja sam im objasnila kako ja imam neko poštovanje za tradiciju, da uvek slavim slavu, da mi je Badnje veče najdraži praznik i da jednom godišnje idem u crkvu, na Veliki petak. Na to me je jedan mladić pogledao i rekao - Drago mi je da to čujem, ali nikada ne bih rekao. Pitam ja - Zašto vi to nikada ne biste rekli? Kaže - Osoba iz *Peščanika* da čuva tradiciju, meni je to neverovatno. I tu ja počnem zaista, možda ne prvi put, ali ozbiljnije da razmišljam o *Peščaniku* i o tome šta mi radimo s *Peščanikom*. Mi imamo utisak da promovišemo jednu ideju, ali se ja plašim da je mi promovišemo podjednako netolerantno kao što ona druga strana zastupa svoju. Dakle, i mi zastupamo logiku - Ko nije s nama, taj je protiv nas. To me dovodi do ovog Arandjelovca. Naravno da je strašno to što se desilo, ali na neki način mi to prizivamo. Ako ti ljudi ne vide da ih mi pozivamo na dijalog, onda oni ne vide drugi način da se s nama obračunaju nego silom. Ja priznajem da meni u nekim slučajevima jezik *Peščanika* nije blizak. Volim Peru Lukovića, ali zaista ne volim kako on piše, ne zato što se ne slažem s njegovim idejama, nego zato što mislim da se njegov jezik ne razlikuje baš mnogo od jezika Velje Ilića. Pa ne mogu zameriti Velji Iliću na prostakluku, a smatrati da je potpuno normalno da Pera Luković bude prostak. Ako tome dodate da nekoga psovka može boleti kao i šamar, eto vama koraka do Arandjelovca.

To nije ni apel, ovo je više moja tuga. Možda bismo nešto i mogli da uradimo, ako bismo odustali od govora, da ne kažem mržnje, a nekada je i govor mržnje, ali od govora frustracije i ako bismo počeli da plasiramo govor dijaloga. Ja imam šezdeset jednu godinu, pričam na ovaj način poslednjih sedamnaest godina. Da li je moguće da se za sedamnaest godina u ovoj zemlji nije stvorio niko drugi ko bi mogao o tome da priča svežije, poletnije? Ako zaista u ovom društvu ne postoji drugi krug sagovornika koje vi možete da nađete, onda je ovo društvo toliko bolesno da više nema razloga da razgovaramo.

SRBIJANKA
TURAJLIĆ

Rezultati testa Piza nisu iznenađenje. Pogledajte koliko je nezaposlenih i nestvarnu količinu poslova koje ti nezaposleni nisu kvalifikovani da obavljaju. Mi prosto imamo ljude s potpuno neupotrebljivim znanjem i Piza nam govori upravo to - Vi ste nekvalifikovani za dvadeset prvi vek; vi možda znate neke činjenice, ali one više nikoga ne zanimaju. Kome god su potrebne činjenice, kliknuće na *Google* i saznaće sve što ga zanima. Na *Vikipediji* nema čega nema. S jedne strane imate nesrećne klince u školi koje neko tera da uče napamet, a njima je to dosadno, a već i oni znaju nešto o računaru, pa im je jasno koliko je to asurdno i oni odbijaju da uče i demotivisani su. Onda imate sirote nastavnike koji gledaju tu demotivisanu decu i šta god da oni pokušaju da urade ne mogu ih motivisati da uče nešto napamet, pa i oni dižu ruke. Pa onda naravno država ne daje pare, jer kada sistem ne valja, zašto bi davali pare i niko o tome neće ozbiljno da razgovara. Mi i dalje preslišavamo decu koliko su knjiga pročitala, a nikada ih nismo pitali šta su pročitala, šta su zaključila iz toga što su pročitala, da li to mogu da povežu s nekim drugim tekstom, da li ih to na nešto asocira, šta ona misle, jesu li bolja ili gora kada to pročitaju. Mi ih učimo matematičkim formulama koje oni ne znaju gde da primene. Na fakultetu pitate nešto studenta, on kaže - Zašto me to pitate? To sam učio prošle godine. Za njega je to davno prošlo vreme i nije valjda da vi očekujete da on još zna nešto što je učio prošle godine.

Istraživanje Piza je alarmantno s gledišta društva znanja, s gledišta ekonomije znanja, a dvadeset prvi vek jeste proglašen za ekonomiju znanja. Imamo o tome jedan fantastičan pokazatelj, Srpska banka je iznela nove indikatore ekonomskog blagostanja koji se baziraju na četiri stuba, četiri pokazatelja. Jedno je ekonomski sistem, institucije. Ne umem da kažem gde se tu nalazimo, jer ako slušam gospodina Đelića - stojimo fantastično, a ako slušam gospođu Danicu Popović - stojimo tragično. Sklonija sam tome da verujem gospođi Popović, jer ona nije na vlasti, ali možda je žena iz našeg kruga kritizera, pa hajde da to pitanje ostavimo otvoreno. Drugi stub ekonomskog blagostanja je inovacija i tu smo zaista jako loši. Meni su najzanimljivija preostala dva stuba, jedan su informacione i komunikacione tehnologije ili informaciono društvo. Koliko smo ga razvili? - Nismo uopšte. I četvrti stub je obrazovanje. Smatra se da bez dobrog, modernog obrazovnog sistema ne možete očekivati bilo kakav ekonomski napredak, osim ako iskopate neku naftu, a naše šanse za to su male.

Puna su nam usta teritorije, naše, tuđe, zajedničke, damo je, ne damo je. Na toj teritoriji živi narod, a o njemu niko ne priča. Tu živi nezaposleni narod, koji nikada nigde neće moći da nađe posao, ali to nije tema. Ne znam šta bismo radili i s punom teritorijom po kojoj gamiže armija nezaposlenih. Možda je najstrašnija ta potpuna nebriga vlasti za narod, koja već prelazi u neku vrstu mržnje. Svaka rupa u koju upadnem hodajući Beogradom čini da se pitam - Bože, je li mene gradske vlasti stvarno mrze? Mi smo počeli stalno da gundamo i svako koga pitate zašto to gundanje ne bismo odelotvorili na bilo koji način, kaže - Ma pusti, vidiš da nema šanse. Mi baratamo uopštenim osećanjem, mi tvrdimo da nešto ne valja bez ijedne činjenice, oni tvrde da nešto valja bez ijedne činjenice i ni jedna ni druga strana se ne uzbuđuje što zapravo nema podataka. To govori o neozbiljnom odnosu i nas i njih prema suštini stvari. Naša teorija da u ovoj zemlji ništa nije bolje je podjednako pogubna kao i teorija onih na vlasti da je u ovoj zemlji sve mnogo bolje.

SRBIJANKA
TURAJLIĆ

Mi ne možemo da se dogovorimo s onima koji su na vlasti. Pogledajte ovu priču o Miškoviću. Onog momenta kada G17 plus kao ekspertska stranka kaže da nema šta da kaže o tome, vi samo možete da se pitate koji su im brojevi na platnom spisku, tu nema drugog pitanja. Mene bi iz radoznalosti zanimalo koliko novca treba neko da vam da, da biste vi kao ekspert rekli da nemate šta da pitate. Jasno je da je korupcija na vlasti poprimila takve razmere da dijalog s vlašću nije moguć. Ali zato ja mislim da je moguć dijalog s mnogim drugim društvenim grupama, koje su toga takođe svesne. Postavlja se pitanje zašto mi ne možemo da makar o nekim pitanjima stvorimo konsenzus koji bi onda mogao nekako da grune napred i da nešto uradi s vlašću.

Naravno da mi ne možemo ovog momenta da rešimo pitanje istorije, ali ljudi božji, obrazovanje nije samo istorija, istorija je prošlost, obrazovanje su nove tehnologije, obrazovanje su neke nove naučne istine, obrazovanje je novi način mišljenja. Kada dođem dotle da počnem sistemski da mislim, ja ću i o istoriji početi sistemski da mislim. Dakle, potpuno je nebitno kako ovog momenta izgledaju udžbenici istorije, mogu i da ukinem istoriju u školi, ako hoćete. Mi smo generacija koja je učila istoriju do Prvog srpskog ustanka, a onda se nastavljalo s Drugim svetskim ratom. Ja sam pripadala generaciji koja je manje-više hladno mogla da veruje da su prvo bili Turci, a onda su došli partizani, oslobodili nas od Turaka i onda je počela revolucija.

Naravno da ne zagovaram tu ideju, ali hoću da vam kažem da to nije od ključnog značaja. Ako otvorim pitanje obrazovanja na temi učenja istorije, bolje da ga i ne otvaram.

SVETLANA LUKIĆ:

Ili srpskog jezika, recimo, i tu dolazimo na pitanje koje ste vi pokrenuli na početku razgovora, kada neko od vaših poznanika i prijatelja kaže da Peščanik ne poštuje tradiciju. Stvar je u tome što u srpskoj tradiciji postoji ovo, ovo, ali i ono.

SRBIJANKA TURAJLIĆ:

Moja su se deca školovala tako što su, na moj užas, svetske klasike učile gledajući filmske verzije. Nisam uspela da ih ubedim da čitaju *Anu Karenjinu*, objasnile su mi da im je potpuno irelevantno zašto je neko našao švalera, pa se zbog toga bacio pod voz. Čitale su Tolкина. Dakle, deca će i ovako i onako čitati ono što njih zanima, ali nemojte da reformu obrazovanja počnemo od spornih tema. U matematici nema ničeg spornog, sporno je samo pitanje šta je upotrebljivo matematičko znanje. U fizici takođe nema ničeg spornog, to važi i za hemiju, to važi za biologiju, to u velikoj meri važi i za mnoge društvene nauke. Prema tome, učimo ih filozofiji, ne moramo da otvaramo kontroverzne teme, barem neko vreme, one će se prirodno otvoriti same.

SVETLANA LUKIĆ:

Vi mislite da treba da izbegnemo teme koje su sporne, a teme koje su sporne su ratni zločini, pitanje organizacije vlasti i korupcija, da li neko ima pravo da nekoga udari, da ga bije, pitanje statusa nacionalnih manjina, polnih manjina. Ako sve te teme izbegavamo, onda ćemo stvarno spasti na matematiku.

SRBIJANKA TURAJLIĆ:

Ali mi se za sedam godina nismo pomerili ni s jednom spornom temom. Nema nikoga s one strane koga smo privukli na ovu stranu, nema nikoga s naše strane ko je prešao na onu stranu. Očigledno je da u tome pravimo neku grešku. Ja mislim da je pitanje ratnih zločina užasno važno pitanje, ali sam potpuno svesna da ovog momenta ne možemo ovo društvo da pomerimo po pitanju ratnih zločina. A pošto nam je svima stalo do toga da se društvo pomeri, onda hajde da vidimo gde možemo da ga pomerimo. Dodete u

izbeglički kamp, oni su i dalje gladni, i dalje nemaju gde da spavaju, i dalje nemaju šta da jedu i oni ne bi da pričaju o ratnim zločinima, oni bi da pričaju o onome što je njima neko drugi učinio. Ako bi se svi oni zaposlili, nahranili, rešili stambena i druga pitanja, počeli normalno da školuju decu, možda bi postali spremni i o tome da razgovaraju. Kada danas pričam o ratnim zločinima, ja se ne razlikujem mnogo od Koštunice koji priča o Kosovskom boju. I jedno i drugo su prošlost, ovo malo bliža, ono malo dalja, ali ni on ni ja ne pričamo o budućnosti, a budućnosti će biti i s ratnim zločinima i s Kosovom. Budućnosti mora biti, jer ona se dešava. I sada je samo pitanje da li se mi možemo pripremiti za tu budućnost, da li možemo učiniti nešto pozitivno u toj budućnosti, što će nas, po mom uverenju, dovesti u poziciju da pričamo o prošlosti.

SRBIJANKA
TURAJLIĆ

SVETLANA LUKIĆ:

Smem li da vas prekinem samo na sekund? Nije bez vruga to što se zakon o lustraciji odnosi na bliski period. Akteri i savremenici Kosovskog boja odavno nisu s nama, ali kada govorimo o ratnim zločinima, mi govorimo o ljudima koji su još u vojsci i policiji. Naša budućnost u velikoj meri zavisi od toga da li će nam policija štiti građane ili će štiti zločine i kriminalce. U tom smislu, kada govorimo o ratnim zločinima, mi ne govorimo o prošlosti, nego o sadašnjem i budućem vremenu. To je i alibi Demokratske stranke, koja kaže - Ne vredi da pričamo o tome, građani to neće da slušaju.

SRBIJANKA TURAJLIĆ:

Upravo je LDP primer toga kako na temi Miškovića možete dobiti sagovornike. Čak sam srela ljude za koje znam da su orijentisani ka radikalima, koji kažu - Alal vera, konačno je neko to pokrenuo. Dakle, možete naći temu. Mislim da su najstrašnije što se ovom narodu desilo u poslednjih deset, petnaest, sedamnaest, koliko ima, dvadeset godina - zločini koji su u ime ovog naroda, dakle i u moje ime, počinjeni na teritoriji bivše Jugoslavije. Ja to autentično mislim. Nažalost, iz nekog razloga jako malo ljudi to misli. E sad, ja takođe mislim da bi trebalo učiniti nešto da u ovoj zemlji bude bolje. Ne možemo ozbiljno napasti vlast temom o kojoj nemamo konsenzus, jer onda ništa nećemo uraditi. A kada vlast shvati da građani nešto misle, da se građani nešto pitaju, kad počne da nas ceni i konačno primećuje, onda će ta vlast razmišljati drugačije o svemu, pa konačno i o ratnim zločinima. Onda će toj vlasti možda biti važno ko

joj je u policiji, jer će biti svesna da će taj konsenzus koji se stvara kad-tad otvoriti i to pitanje. Čini mi se da bi to mogao da bude put. Ovo što sada činimo ne otvara put, ovo je gomila frustriranih starih žena i muškaraca, koji uporno ponavljaju svoju priču, postaju dosadni i Bogu i ljudima. Moram da priznam da imam krug prijatelja, poznanika, u kojem kada kažem R, oni kažu - Nemoj opet o ratnim zločinima, kada kažem I, oni kažu - Nemoj, molim te, opet o istini, kada kažem P, oni kažu - Nemoj, molim te, opet o pomirenju. Vi, naravno, možete da ustanete od stola i da odete, što ja nekada i uradim, ali s punom svešću da time nisam postigla baš ništa.

Ja ne bih raspravljala o Nikolaju Velimiroviću, jer mislim da je to rasprava koju jako mnogo ljudi ne može da shvati, a i nije baš da ih zanima. Ali pedofilija je tema koja ih zanima i oko nje bismo se mogli okupiti. Ja stvarno mislim da je pravoslavna crkva preterala ili da joj je dato mesto i uloga koju ona ne bi smela da ima u društvu koje drži da je sekularno. Ali i mi pripadamo ljudima koji su zloupotrebljavali tu ulogu onda kada nam je bila potrebna. Ja ću vas podsetiti na čuveni policijski kordon ispred studenata u Kolarčevoj, koji je probio patrijarh. Tada nikome nije smetalo da ide iza patrijarha i slika svetaca koje su nošene sve do hrama svetog Save. Dakle, dobro smo učestvovali i u tome da se Nikolaj Velimirović kanonizuje, kako god to nama izgledalo i iz te kože ćemo teško nazad. Ali mi možemo da kažemo - Okej, ljudi, slušajte, pedofilija je ozbiljan problem i hajde da vidimo zašto sveštenici koji, po svemu sudeći, jesu odgovorni za pedofiliju - nisu osuđeni. I hajde da pritiskamo s te strane, tu ćemo dobiti mnogo širi konsenzus.

SVETLANA LUKIĆ:

Dakle, sada imamo problem kako da spojimo dve stvari. Od prve ne može da se odustane, jer je naš posao da je analiziramo, da ukazujemo na ono što je pogrešno, na ono što je dobro, da ukazujemo na to kako su te stvari rešene u zemljama koje bez manje ironije mogu da se nazovu demokratskima. S druge strane je to što vi zovete pomeranjem društva napred.

SRBIJANKA TURAJLIĆ:

Mi sedimo u šancu i toliko smo duboku rupu iskopali da više ne znamo kako da izađemo iz sopstvene rupe. Mi svoju *drugost* gradimo

na našem razumevanju prošlosti. Izlaz iz te *drugosti* ili približavanje bismo mogli da tražimo samo u pogledu na budućnost.

SVETLANA LUKIĆ:

Naša drugost se ne odnosi samo na naše razumevanje prošlosti, već i na elementarne demokratske vrednosti. Dakle, na to šta je pravo manjine ili šta je normalna procedura za donošenje ustava.

SRBIJANKA
TURAJLIĆ

SRBIJANKA TURAJLIĆ:

I mi smo radili na tome da se ustav ne donese i dozvolili da se on donese neregularnim referendumom. Hajde sada da se posvetimo tome da se makar taj ustav, takav-kakav je, poštuje, hajde da nam to bude tema. Ustav se krši, a niko se ne uzbuđuje. Hajde da se bavimo pitanjem privatizacije. Mi vičemo iz te svoje rupe i naš glas ne dopire više nigde. Neki mladi slušaoci sede po svetlu, slušaju nas i to im se jako dopada, sede i ovde neki mladi ljudi i to slušaju, pa se i njima dopada. Omladina je uvek revolucionarno nastrojena, ali ovo nije vreme za revoluciju. Vreme je za evoluciju, a mi se u tome ne snalazimo i to je ono što me zapravo muči. I zato sam i počela celu priču, jer mi se čini da je vreme za neke druge ljude. Ne verujem da mene više iko može da vidi u evolucionoj ulozi, jer svi misle da sam ja revolucionar. I vraćam se na ovo istraživanje Piza. Zašto su svi hteli da ja komentarišem Pizu? - Zato što ću ja to reći jasno, kratko i oštro, a to je ono što mediji vole. Možda mi i treba da ostanemo tu gde jesmo, da insistiramo na tome dok ne odumremo.

Mi u Miloševićevo vreme nismo otvarali ta pitanja. U doba kad je opozicija ujedinjena vidovdanskim saborom gorela je Bosna. Ali o Bosni niko nije pričao. Zašto nije pričao? Zato što je svima bilo jasno da o pitanju Bosne mi nemamo konsenzus, a bilo je neophodno da se skupi sto hiljada ljudi pred skupštinom. Dakle, ako ja otvorim pitanje Bosne, biće ih dvadeset hiljada, a to mi je malo, pa ga onda ja ne otvaram. A ako otvorim pitanje Miloševića, biće ih sto hiljada. Pa, tako smo na kraju sklonili Miloševića.

I sada moramo smisliti nešto što je primereno ovom vremenu. Hajde da neke teme izbacimo, hajde da neke ubacimo i da nam one postanu barem isto toliko važne kao i ove koje neprekidno vrtimo i nikuda s njima ne stižemo. Zaista primećujem kod svih nas potpunu frustriranost, jer stalno ponavljamo iste stvari bez ikakvog rezultata. Živi

smo ljudi i želimo da kada nešto pričamo to negde odjekne, da to nekoga pomeri. Ako nikoga ne pomeri, pa nešto s nama nije u redu. Budući da čovek ne voli da prizna da nešto s njim nije u redu, on postaje frustriran i svi drugi su mu glupi, idioti, potkupljeni, prljavi i nerazumni, samo je on čist i ispravan. S kim ćete u dijalog na takav način?

SVETLANA LUKIĆ:

Od čega najviše zazirete u nedeljama i mesecima koji nam predstoje?

SRBIJANKA TURAJLIĆ:

Zazirem od toga da ne počne neko ludilo oko Kosova. Ima tih priča o ratnom rasporedu i tako dalje. Nije mi teško da poverujem da u ovoj zemlji postoji još neki umobolnik koji bi bio u stanju da povede rat. Gledajući kako se aktuelna vlada ponaša, mislim i na premijera i na predsednika, više uopšte ne znam šta je u ovoj zemlji moguće, a šta nije moguće. Najviše zazirem zbog onih nesrećnih ljudi tamo, koje niko ništa nije pitao, u čije ime se sve ovo navodno radi, a o kojima niko ne razmišlja. Mi sada razmišljamo šta da radimo sa sedamnaest srpskih opština na Kosovu u kojima je izgubljena vlast, a niko nije razmišljao o tome kada su te ljude pozivali da bojkotuju izbore na Kosovu. Plašim se tih velikih reči, te retorike koja će mnogo pristojnog sveta dovesti u poziciju da kaže - Bože, ne znam kako sada da reagujem. Dakle, je li Kosovo naša teritorija? - Pa valjda jeste i kako da kažem da je treba dati? Plašim se da će nas neko dovoljno violentan, sebičan i neobazriv, neko koga narod uopšte ne interesuje, povesti u neko ludilo. Valjda ćemo ovoga puta imati dovoljno snage da se tome na vreme suprotstavimo.

A šta će se desiti s onim narodom dole? Da sam vernik, svakog dana bih išla u crkvu da se molim za njih. Nažalost, nisam vernik, pa to ne mogu da uradim i ostaje mi samo da se nadam da će taj narod nekako biti zaštićen. Plašim se da ova vlast neće biti u stanju da ih zaštiti, jer o tome uopšte ne razmišlja. Prosečnog građanina ove zemlje apsolutno ne zanima Kosovo. Kada ih pitate - Da li vas zanima Kosovo? - smatraju pristojnim da kažu - Kako da ne, ne spavam noću zbog Kosova. Ali mislim da to uopšte nije tema u Srbiji. To jeste tema onih ljudi koji tamo žive i kojima od toga sve zavisi. Da li će ovde biti frustracije zavisi od procene političara hoće li im to doneti glasove. Pitanje je da li mi u tome možemo da ih raskrinkamo i pokažemo da

je Kosovo tema koju oni koriste da ne bi pričali o temama koje su stvarno teme. Evo, to je možda nešto na čemu se možemo naći, da svaki put kada neko od njih kaže - Kosovo, mi kažemo - Ostavite Kosovo, hajde da vidimo radna mesta, hajde da vidimo šta ste uradili da svi nesrećnici budu prekvalifikovani i nađu posao, šta ste uradili da se približimo informacionom društvu, bez kojega nema ekonomije. Ali mi ne reagujemo tako. On kaže - Kosovo, a mi kažemo - Kosovo je izgubljeno. Ulazimo u taj besmisleni ping-pong, umesto da kažemo - Ne, vi nas lažete, vi folirate da vas zanima Kosovo da ne biste pričali o drugim temama, a mi hoćemo samo o drugim temama, nećemo o Kosovu. Ako bismo to uspeali da postignemo, eto nama normalne predizborne kampanje. Da li ćemo uspeti, videćemo.

BILJANA
SRBLJANOVIĆ

SVETLANA LUKIĆ:

U nastavku emisije slušate dramsku spisateljicu Biljanu Srbljanović. Biljana je bila na premijeri svog novog komada Barbelo, u Jugoslovenskom dramskom pozorištu u Beogradu.

BILJANA SRBLJANOVIĆ:

Radikali ovde važe za neprijatelje demokratskog bloka i svako ko je protiv vlade biva izjednačavan s njima. E, sada se pojavila ta narodnjačka opcija vlasti, neki vrlo organizovani ljudi koji koriste rečnik i ideologiju radikala i Miloševića iz devedesetih godina. Ispad pripadnika Nove Srbije u Arandjelovcu sam shvatila kao prvi dan predsedničke kampanje Velje Ilića. Vlada Srbije to toleriše, kao što poštuje ideološku matricu *Nove srpske političke misli*. To je devetnaestovekovna, neostvariva ideja i svi oni to znaju, ali nastavljaju da izvode te lažne zaključke uz osmeh, tihim, piskutavim glasovima. A kada ti dođeš i vikneš, lupiš rukom o sto i kažeš - Bando, vi lažete, vi pljačkate državu, mi smo taoci petnaest odsto teritorije, vi nemate pravo na to - onda te oni optužuju da si primitivac, jer ne znaju šta drugo da ti kažu. Moj problem je to što se i s ove druge strane neki vrlo ozbiljni ljudi takođe previše oslanjaju na taj istoricistički pogled na Srbiju i uporno tvrde da postoji ista matrica koja se ponavlja. Meni i stranci kažu - Vi ubijate svoje vladare i to vrlo surovo i onda slavite te atentatore, Apis vam je heroj, Gavrilo Princip još ima svoju ulicu, a ubio je prestolonaslednika i trudnu ženu i praktično započeo veliki svetski rat. On još ima svoju ulicu u Beogradu, a Zmaj-Jovi su oduzeli pola ulice. Zašto bismo mi bili taoci Kosova? Šta se u ovoj državi događa već godinu dana, osim Kosova? Šta? Odlično se sećam

kako sam izabrala svoju radnju za hemijsko čišćenje. To je čovek koji je uspeo Koštunici da očisti odelo umazano jajima i paradajzima koje je ovaj popio u Kosovskoj Mitrovici. Pa onda će meni očistiti sve. Prema tome, Srbi s Kosova ne vole ni Koštunicu.

Milošević nije bio nacionalista, on je bio oportunist, a ovaj čovek jeste nacionalista. On bi stvarno mogao da zapali Bosnu iz ličnog ubeđenja da je srpska nacija važnija od bilo čega drugog, pa i od svet-skog mira. S druge strane imamo to približavanje Rusiji. Mi nikada nismo bili s Rusima, čak ni u vreme komunizma. I tada smo imali koncentracioni logor za one koji su hteli da se zbližimo s Rusima. I odjednom je taj Putin fasciniran Miloševićem, a Koštunica Putinom. To je Miloševićeva pobeda iz groba, koju ne mogu da shvatim i ne mogu da shvatim ljude iz Đinđićeve vlade koji pristaju da učestvuju u ovome. Ne mogu da verujem da je to samo pitanje funkcija i položaja, jer to ovde i nije na nekoj ceni. Ovde i kralja zovu čika Pera. I šta onda znači biti šef države u Srbiji? Ne, mora da tu ima nečeg drugog. Mi ne znamo do kraja šta je to, ali njima se to užasno isplati. Dokle će to da se trpi?

Vidim da je Mira Marković postala kolumnista nekih novina. Ta žena je, ako ništa drugo, opljačkala ovu državu, živi na milijardama u Putinovoj Rusiji i ona je najnormalniji kolumnista, koji potpuno legitimno piše, žali se na pogromnu politiku zbog koje ne može da dođe mužu pod lipu. A ti ne možeš u Arandelovcu da govoriš, neće da te puste da kažeš dve reči. I tebi kažu - Ti si Srkinja, pa kako ne voliš svoju državu? Ja sam prvi put u svom životu osetila patriotizam 1995. godine, kada sam bila u Njujorku i ušla u veliku i jako poznatu knjižaru i videla u izlogu knjigu *U potpalublju* Vladimira Arsenijevića. To je patriotizam i ja sam mnogo veći patriota nego svi ti što se kupaju u bazenu i rade trbušnjake i slikaju se za Gloriju, a posle toga organizuju autobuse da dođu tebe da biju, pošto si ti slabija. Videla sam tu kampanju solidarnosti s Kosovom. Potpuno mi je u redu da umetnici stanu iza svojih reči, ali ta rečenica - Kada je neko u nevolji, ja ne okrećem glavu, to može i NATO da napiše. 1999. je to mogao NATO da napiše - Kada je neko u nevolji, ja ne okrećem glavu, nego izrokam bombe, pa sredim stvar. Pazi, setili smo se zadnja tri meseca da predložimo nešto potpuno sumanuto. Ko zna šta smo sve mogli stvarno da izvučemo za te građane srpske nacionalnosti da smo zaista pregovarali, a ne došli na pregovore s umobolnim pred-

lozima. Šta znači to - pregovori treba da traju dok se ne nađe rešenje? Kao šibicari - ovde nije, nije ni ovde. Šta, ceo svet je glup i svi će da poveruju u glupavu strategiju razvlačenja i da pristanu na nju kao na rešenje? Nekada se problemi najbolje rešavaju tako što se ne rešavaju - to je očigledno jedina ideja koju imaju. Pri tome sam sigurna da je Putin video akcioni plan. Odakle im pravo da odlučuju u naše ime, pa da li su oni apsolutistička vlada, da li oni imaju pravo na sve? Čekajte, to su ipak neka državna pitanja. Zašto oni polažu račune predsedniku druge države, a ne svojim građanima? Odakle njima pravo da imaju akcioni plan za koji mi ne znamo i koji nismo odobrili?

BILJANA
SRBLJANOVIĆ

Opet su me pominjali u *Blicu*, imaju neku listu moćnih žena, možeš misliti. I sad vidim Milku Forcan. Prvi put sam videla njenu biografiju. Ona je 1969. godište, ušla je u *Deltu* kada je imala dvadeset dve godine i to joj je jedino radno mesto. Ona je vrlo moćna i cenjena, ali kako se ljudi ne zapitaju - Ova žena očigledno ništa drugo nije radila nego samo s tim čovekom, u vreme Miloševića i u vreme Koštunice, pa da li je to normalno? Ako pristajemo na to, onda cela Srbija može da bude na listi moćnih osoba. To znači da za neke postoji zakon, a za neke ne postoji. Svakoga dana osvane barem jedan naslov tipa - Čeda naručio ubistvo ovoga, Čeda se drogirao s ovim, Čeda zaklao ovoga, čupao drvenim kleštima. Uporno pričam o tim tabloidima, mada me sada više zamaraju ovi provladini, šatro uglašeni. Da li će jednom neko da zatvori te novine? Ne, nego je problem Pera Luković. Mislim da on nije smeo onako da vređa i uopšte ne volim taj stil, mada strašno volim Peru. Ali se cela država te nedelje bavi Perom Lukovićem, koji je objavio tekst u hrvatskim novinama, a u isto vreme izlaze tekstovi da je Čeda naručio ubistva raznih ljudi i niko ne postavi pitanje kako je to moguće. Imam utisak da se cela država bavi sa osam odsto stanovništva, oni su u ratu s nama. Oni će na kraju pružiti ruku svima, ali neće nama.

Mi smo ono što njima sreću kviri, mi stalno ubadamo tamo gde boli, mi ih suštinski nerviramo. Maltretira ih to što nemaju potvrdu u intelektualnom delu stanovništva. I ovi šatro analitičari koji su se pojavili u zadnje dve godine su pokušaj da nam pokažu kako i oni imaju svoju Cecu. Oni uporno grade mrežu nekih izmišljenih novih ljudi Srbije. Ne znaš šta su oni, osim što su analitičari, i šta oni rade, osim što analiziraju nas.

SVETLANA LUKIĆ:

Kada govorimo o analitičarima, čoveče, ako si ćutao devedesetih, ćuti i sada, propustio si svoju šansu.

BILJANA SRBLJANOVIĆ:

Ne samo da si propustio svoju šansu, nego si ukinuo mogućnost da ikada više išta kažeš. Moraš stvarno biti mnogo veliko đubre da se bojiš da progovoriš u vreme Miloševića. Oni će ti sada nabrajati pozitivne osobine Miloševićeve vladavine, ali neće primetiti da je Srbija sve ratove gubila, čak ni teritorijalnu odbranu Slovenije nije pobedila. I stalno nam govore kako je sedamnaest zemalja NATO-a napalo jednu malu zemlju. A zašto si ti ulazio u taj rat? Ti si ga izgubio. Ne znam šta sada oni očekuju, da se vratimo na ono prethodno? E pa ne može. Ušao si u pregovore, a onda hoćeš da oni traju beskonačno. Pa ne može. Naša strategija je da izgubimo, to je taj mit da opet padnemo kao žrtva novog osmanlijskog carstva. Dindić se ovde nije upisao u istoriju zato što je nešto uspešno uradio, on se upisao u istoriju kada je ubijen. Tako i Koštunica, on, čovek, želi da se upiše u istoriju kao onaj koji je do poslednje kapi tuđe krvi branio Kosovo, ali ga je izgubio. To je vrlo slično islamskom fundamentalizmu, ta potreba da se žrtvuješ, a u stvari da time pokažeš da ti ne možeš da uradiš nešto dobro, nego moraš da uradiš nešto po čemu će te zapamtiti generacije. Nešto si hteo, ali nisi mogao, nisu ti dali.

SVETLANA LUKIĆ:

To je i trećerazredno i zabrinjavajuće - ako izgubimo, zapalićemo sve, napravićemo štetu.

BILJANA SRBLJANOVIĆ:

Mnogo volim filmove Gorana Markovića i u *Tajvanskoj kanasti* neka budala koju su svi izradili, a on to nije ukapirao, penje se uz neko brdo i kaže - Idem ja da se ubijem, da vam svima jebem mater. Ne znam zašto mi insistiramo na tome da i mi možemo da igramo rokenrol. Postoje dve države na svetu koje to mogu, mi ne možemo da budemo treća. Bosna ne bi preživela novi rat, to bi bila apsolutna pustoš, svi bi se iselili i pomrli od tuge. Ne znam ko može da pomisli da je rešenje nova izolacija, osveta. U stvari, mi smo neozbiljni. Imamo priliku za jedan veliki gest, da kažemo - Ceo svet hoće ovo, nismo uspeli, dobro, važi, ovo je naš gest dobre volje. Šta da radimo, mi smo u pravu, vi niste u pravu, ali ako vi svi to mislite, okej, dajte da vidimo

šta možete da uradite sa srpskom manjinom tamo, dajte da vidimo da li možete da nam izgradite autoputeve. Ti tu ne daješ teritoriju, ne prodaješ je za novac, jer to već nije tvoje, to prosto nije tvoje.

Devedeset odsto toga je izborna kampanja svih njih i samo kada bi se ti izbori konačno završili, da ne budu nervozni, da može ta Demokratska stranka više da se oglasi, da ne budu toliko u strahu da neće dobiti termin za izbore i da njihov kandidat neće pobediti. To jedno mesto drži tu celu stranku i pola vlade kao taoce. Ako Srbija ne izglasa njega, biće Toma Nikolić, pa šta se ti toliko sekiraš? A ništa ne radiš da promeniš politički kurs. Čak i Delić hoće da nam dokaže da on nije francuski đak nego Srbenda. To ne mogu da shvatim, on je pametan čovek, neki kao perspektivan političar. Ovde se živi za danas. Svi zajedno bi trebalo da tražimo šta je dobro za Srbiju, a ne da permanentno otvaramo nove krize, koje traju u nedogled. Da li je za Srbiju dobro da prekine diplomatske odnose s polovinom sveta? Ja mislim da svi možemo da se složimo da to nije dobro. Ne, nego se i to pitanje postavlja na neki perverznan način, koji nas opet raslojava. Cilj je da pokažem da ja ne mogu s tobom da se složim. I zato kažem, oni će se pre složiti sa svojim neprijateljima, sa svima protiv kojih su ratovali u okruženju. Znaš, meni ljudi kažu - Ti nisi patriota. Da li treba da ubijem da bih pokazala svoj patriotizam ili treba nešto da uradim za ovu zemlju? Kada neko baci još đubreta na ulicu ovog prljavog grada, to je po meni izdajnički gest. Svaka pepeljara ispražnjena ispod automobila na parkingu, pa kada krenu kola - ostanu one hrpice, za mene je gest veleizdaje. Ti, znači, ne brineš nimalo za to što je tvoje, a oni nas napadaju da mi izdajemo nešto što nije naše. Počeću da nosim majicu - Ja nisam izdajnik. Devedesetih ti je bila čast da te nazovu plaćenikom Amerike i izdajnikom. Sada me to vređa. Ja, na primer, mislim da oni poslednjih godinu dana rade sve protiv svoje zemlje. To nije samo ideološka priča, ona je konkretna. Okreni se oko sebe i vidi. Zašto te pelene ne mogu da se oslobode poreza, zbog čega? U čemu je problem, zašto? To je patriotizam. Njima su to male teme, njima je gadno da se time bave, oni se bave misaonim fudbalom - koji im pri tom ne ide.

Kada Kosovo proglasi nezavisnost, oni istog trenutka moraju da daju ostavke, da kažu - Mi smo probali, nismo uspeli, sada se stavljamo vama na volju, pa vi odlučite da li neko drugi ima bolji program. Verovatno bismo mi ponovo izabrali te iste, ali nije važno, ti moraš

BILJANA
SRBLJANOVIĆ

jednom da povučesh crtu i da podneseš račun, jer to nije tvoje i nisi ti tu došao da apsolutno vladaš, da nikome ništa ne govoriš, da se podsmevaš i prezireš svoje građane i svoj narod. Ovde si ti ipak vrsta heroja ako uspeš da mazneš, a da te ne uhvate. Ljudi ne razmišljaju o tome da je svaka plata direktno povezana s kosovskim pitanjem, sa svađom svakog od naših predstavnika s bilo kojim svetskim zvaničnikom. Svaka plata u Srbiji, stanje u bolnicama, direktno su povezani s tim. Oni prodaju populizam kao demokratiju, oni prodaju ideju da svaki čovek ima pravo da kaže šta god želi, to je kao pluralizam mišljenja. Mi nikada nismo imali pravi demokratski period, čak ni u vreme posle 5. oktobra, jer nije bilo ljudi koji to mogu da iznesu. Mi nikada to nismo imali, a očigledno je i da nas to ne zanima. Ista stvar je u Rusiji, njih to jednostavno ne zanima, to su ljudi koji žele da im neko vlada i što taj više prezire sopstvene građane, to ga oni više poštuju. To sam primetila, taj Miloševićev pogled prema nama, kada izađe jednom u dve godine, kao da mu nešto smrdi, pa će on da ti se obrati s te dve rečenice. To isto ima ovaj Koštunica, potpuno isto ima Putin. To nije imao ni Luj XIV, a mi to volimo, to poštujemo. Zašto ne poštuješ nekog ko želi nešto da ti objasni, ko je isti kao ti? To ne, nego poštuješ samo ovog što zna neku tajnu, a ja bolje da ne ulazim u to.

Zategnemo li diplomatske odnose sa svetom, to će voditi u ozbiljnu ekonomsku i političku krizu koja može da traje u nedogled i koja će dovesti do ukidanja jedva započetih institucija. Onda oni mogu da vladaju dokle hoće, mogu da proglase vanredno stanje, mogu sve što hoće. Mislim da ipak neće ići silom, ne može ni njih to da drži previše dugo. U izolaciji nema love, nemaju odakle da drpaju, na čemu da zarađuju. Najgore što može da se desi jeste stanje plutanja u nerešivoj polukrizi sledećih recimo pet godina. Mi možemo da rešavamo kosovsko pitanje sami sa sobom dokle hoćeš i da se ništa drugo ne rešava, nego samo to. Ne znam u šta ćemo se pretvoriti, da li ovde postoji neka vizija mimo *Deltinih* uložaka i držanja dva miliona stanovnika pod opresijom. Nešto mislim, ajde da nađemo najmanji zajednički imenitelj.

SVETLANA LUKIĆ:

Slušate pisca Marka Vidojkovića.

MARKO VIDOJKOVIĆ:

Imao sam u Aranđelovcu promociju knjige i dolazim ja u Aranđelovac, kad tamo panduri. Zašto sad panduri zbog mene, šta je bilo? Neka organizacija je bila u fazonu - Ne može Marko Vidojković da prlja Aranđelovac. Pri čemu je u pitanju književno veče, znači ja sedim i čitam odlomke. *Mermer i zvuci*, to je smotra kulture, gost - književnik Marko Vidojković i neke budale su to htele da spreče. Ništa se nije dogodilo i nisu se pojavili, sve je prošlo okej, ali mi je to bilo zanimljivo, jer se nikada nigde takvo nešto nije desilo, čak ni u vreme kada sam promovisao Kandže. Nikada se nije desilo da je bilo kakva grupa pokušavala da mi prekine promociju. Oni su toliko ponosni na svoj jebeni Aranđelovac. Ja ne bih bio ponosan na grad u kojem postoje retardi koji će da zabranjuju promocije knjiga.

MARKO
VIDOJKOVIĆ

SVETLANA LUKIĆ:

Jesi li hteo da ideš s nama?

MARKO VIDOJKOVIĆ:

Naravno, imao sam ideju, poveo bih još nekog sa sobom i ne bi se sve tako mirno završilo. Super je kada je tu murija, murija voli da razdvaja i tek onda je tuča slatka, ali je bolje što je ovako ispalo. Mislim da je ovo apsolutni plus za *Peščanik*, jer je opet pokazao da je to Srbija. To je Srbija, ono tamo nije Srbija, ono tamo je otpad. Taj otpad koji ide okolo s Putinovim slikama, kokardama, bradurinama, krstovima, to je pošast koja će da dovede ovaj narod do istrebljenja. Mene boli dupe, poslednje što gledam kod čoveka jeste koje je nacije, ali mislim da ima mnogo ljudi koji vole srpski narod i vole Srbiju kao metafizički pojam. E, tim ljudima treba da dođe iz dupeta u glavu da upravo takve budale uništavaju Srbiju. To je suicidalno ponašanje. Ja sam daleko od hrišćanina i od pomisli da tu nekog treba žaliti ili shvatiti. Ja ih i žalim i shvatam, ali mislim da se protiv toga treba boriti.

Vidim da banke niču na svakom ćošku, dinar je vrlo stabilan, privatizacija se ubrzano privodi kraju, biće novih pasoša, bićemo i kandidat za Evropsku uniju za jedno godinu dana. Znači, sve to tako ide kada gledaš privatno. Ali kada gledaš televiziju, izgleda kao da samo što nismo bombardovani. Pojavi se rošava, bradata budala i priča o nekom ratu. Marš, bre, u pičku materinu, o kom ratu on može da priča? Jedini rat koji ovde može da izbije jeste da ljudima dopizdi i da

svako udari na svakog ko mu ide na nerve, što je na privatnom nivou već i počelo. Nema ko će više da ti ide na nerve od rođene žene ili od rođenog muža ili od rođenog deteta i sad svi ti nervozni ljudi, ubijeni u pojam, počinju da ubijaju, da kolju jedni druge po kućama. Taj tihi građanski rat je već počeo. Ne možeš ništa, možeš samo da ubiješ bližnjeg svog, a sve to je rezultat marketinške kampanje i strategije ove vlade koja traje već godinama. Kada se setim Đinđićeve vlade, glavna poruka i sve što je taj nesrećni čovek kao papagaj ponavljao bilo je - Radite, radite, radite na sebi, niko neće umesto vas da radi, neće preko noći da bude bolje, to je mukotrpan, dug, težak put, mora da se šljaka, mora da se radi i niko to neće umesto vas. Ako radite na sebi, tako ćete najbolje da pomognete i svojoj porodici i državi. To je čovek pričao, onda su ga ubili, e, onda je došla nova vlada koja samo priča - Crna Gora, Crna Gora - ode Crna Gora; Kosovo, Kosovo, Kosovo, Kosovo... Znači, zvanični politički marketing je došao na nivo Miloševićevog iz najgorih godina, 1998, 1999, 2000. godine.

Meni stiže plata svakog prvog u mesecu i ta plata je super i znam gomilu ljudi koji završe fakultet, zaposle se, imaju sasvim normalne plate, privatno vode normalne živote. Javno se diže neka neverovatna tenzija, a ne vidim nikakve sankcije na pomolu, ne vidim da nam bilo ko pretil sa strane. Sve pretnje i sva tenzija potiču iznutra. Jedino što mogu da zaključim jeste da neko iz ličnih razloga diže tenziju u javnosti da bi se skretala pažnja s onoga što je zaista bitno, a zaista bitno jeste to da je 2005. godine Koštunjavu napravio sastanak Milana Mišice Beka, ovog Miška i Radulovića o dilovanju *C marketa* i *Delte*. Šta beše aktuelno 2005. godine? - Crna Gora. Poenta je u tome da se i sada verovatno rade raznorazne takve muljavine i mutljivine i da oni pune džepove parama, a da bradate, krezube, lude budale misle da će konačno Putin da napravi veliku Srbiju. I tako se mi bijemo i ubijamo između sebe i mrzimo jedni druge, a onaj ko je sve to smislio, veliki brat, nam i dalje pušta priče o Kosovu. I mislim da se na ovoj, pod znacima navoda, našoj strani konstantno pravi ista greška, jer mi se kao budale uvek upecamo. Nije to nikakva neonacistička država, to je dvadeset kratko ošišanih idiota i degenerika koji su tu stavljeni da bi se digla prašina. Onda se naravno pojave neofašisti, pojavi se Jočićeva murija, koja je na kraju ispala najveći borac protiv fašizma, jer su ih u Novom Sadu opeglali od batina i pobacali u pritvor. Na kraju će svi da dobiju osam do deset dana prekršajnih kazni i nikom ništa.

Ratko Mladić je jedini uslov. - Ih, nešto ne možemo da ga nađemo, ali strašno se trudimo. Ne zato što oni vole Ratka Mladića, i tu se opet pravi ta zamena teza, pa se mi uvek pecamo i pričamo kako je Koštunjavi zaštitnik ratnih zločinaca. Očigledno da čovek koji je organizovao poklanjanje *C marketa Delti* nije zaštitnik ratnih zločinaca nego kriminalac, prema tome, taj lik ne štiti Ratka Mladića jer mnogo voli njegova herojska dela, nego mu je super da se s tim odugovlači, jer kad je lov u mutnom i kad nemaš nikakvu kontrolu sa strane, ti i dalje možeš da radiš šta hoćeš. U ove četiri godine otkako je Đinđić poginuo, jedino što vidim da se promenilo jeste da je Delta od sebe napravio monopolistu. I Delti polako dolazi kraj, jer kao što su Karića sjebali za dva dana, tako će da sjebu i ovoga za tri dana, ali mi se uvek upecamo, stvarno smo zvezde gluposti. Koliko su ti sa šajkačama, kokardama i Putinovim slikama retardirani, e, isto toliko puta smo i mi ispadali retardirani.

MARKO
VIDOJKOVIĆ

Nije pravi problem jebeni Ratko Mladić, jebeš mi mater, poludeo sam više od cele te priče. Zamišljam ih kako se s nekim na Zapadu tale za sve te pare koje se ovde otimaju dok mi čekamo Godoa, jebote, da se pojavi više u jebenom Hagu. Ko zna gde je i ko zna da li je živ, u krajnjoj liniji, toliko je zloupotrebljavan sa svih strana da to nije normalno. Kosovo je takva prevara, Kosovo - Srbija, Kosovo u centru moje duše, marš bre u pičku materinu. Razmisli samo malo sopstvenom glavom, vrati se ako je ikako moguće jebenih osam godina unazad i seti se šta se dešavalo oko tog Kosova. Seti se kako smo izbačeni s Kosova i onda razmisli malo šta s tim Kosovom može da se uradi. I niko te ne udara po ušima i glavi da pričaš da Kosovo nije tvoje, niko. Nikada nisam nikoga čuo da Kosovo pominje kao uslov za ulazak Srbije u Evropsku uniju, nikad. Ta priča se ubacuje samo da bi ovi retardirani idioti, koji sada misle kako sam ja izdajnik, tripovali kako je Kosovo centar naše duše. Meni je to jasno, ja samo pizdim što drugima nije jasno. Oni će da proglašaju jednostrano nezavisnost, mi ćemo da kažemo - Mi to ne priznajemo, na Zapadu će neko da prizna, neko neće da prizna i onda će tu da se diže tenzija. Njima na Kosovu će biti odvratno, svima odreda, a nama ostalima, ako budemo krenuli ka Evropskoj uniji, i neće biti tako loše. E, meni je žao onda tih ljudi na Kosovu, što ih se niko nije setio.

Ako ti je već toliko Kosovo u duši i kao svakog od dva miliona Albanaca kapiraš kao svoje građane, a koji, *by the way*, tamo gladu-

ju, nemaju struje, nemaju vode, u raspadu su sistema - idi pitaj nekog na Kosovu kako živi, bio Srbin, bio Albanac, da li mu je lepo, da li mu je strava, cveta li posao. Cveta jedino ono što je cvetalo sve vreme, heroin je tu ključna stvar. Zašto niko nikad nije pričao o heroinu, čiji su heroin valjali Šiptar i Kum, nekažnjeno? Za državu. Ko im je bio distributer? Oni su se svi pajtali između sebe, ti drag-lordovi, a ovde se deca truju i umiru. Milošević mažnjava pare, jebi ga, od Šiptara i od Kuma, ovi dole, Haradinaj, mažnjavaju pare, jebi ga, i sad su oni svi kao u dobrom poslu, a ostali crkavaju. Zašto se jebena *Delta* nije setila da kaže - Ej, ljudi, pošto smo mi veliki carevi, okej, možda smo malo monopolisti, ali kao što otvaramo hipermarkete u Bugarskoj, zašto ne bismo otvorili lanac od sto hipermarketa na Kosovu? Otvaramo radna mesta za naše građane Albance. Sad je prekasno, sad niko na to ne bi pristao, ali makar da je neko to rekao, to bi bio mnogo bolji taktički potez nego da pominješ Olandska ostrva, Tajvan, Hongkong i ne znam ni ja šta. To danas vlada svetom, onaj ko ti daje posao i platu vlada tvojom zemljom. Pa neka ljudi razmisle ko vlada ovom zemljom.

Naravno da niko nije lud da pravi rat na Kosovu. Jedini rat koji će da se pravi jeste onaj o kojem sam malopre pričao, tihi rat, jer neko kome je Kosovo u duši, jer mu je to Koštunjavi utuvljivao, ispirao mu mozak putem ekrana ovalike godine, taj će da napadne nekoga za koga misli da je izdajnik. Eto, to je taj rat za jebeno Kosovo. Zašto ne ratuješ za Kosovo onako kako se to radi u svetu, zašto ne uložiš pare u to Kosovo? - Pa neću ja Šiptarima da dajem plate, znaš, to su Šiptari. Pa jebem ti ja mater, to su građani naše zemlje. Kad se setim onog jebenog ustava i svih tih sličnih sranja gde ti je Šiptar super kad pričaš da je građanin tvoje zemlje, a nije baš toliko super kad treba da glasa i kad treba da mu daš platu. Ja ne vidim mogućnost za neku tenziju dramatičnih razmera. Ovo je tenzija dramatičnih razmera zato što ljudima nije dobro, pojedincima nije dobro.

Primetio sam letos i od nekoliko ljudi sam čuo - Je l' ti provaljuješ kako je odjednom nešto lepo, neki je lep vajb napolju, te sviraju *Pepersi*, te sviraju *Stounsi*, te sija sunce, te nekako mirno, fino, ljudi nasmejani, nešto se promenilo, da li je moguće da nešto ide nabolje? Ja sam im rekao - To je samo zato što je ova banda otišla na odmor i onda nema dizanja tenzije preko medija; videćete kad vam se vrati to sranje, biće vam gore nego ikad. I evo, vratilo se i gore nam je nego

ikad. Pojavili su se krezubi ludaci koji zabranjuju *Peščanik*, toga nije bilo. To je rat niskog intenziteta koji najviše odgovara onima koji krađu i nas, a bogami i te s Putinovim slikama, njih možda i najviše. Nervira me što sam u apsurdnoj situaciji da ja u *Peščaniku* crtam onima koji bi me palili na lomači šta im se dešava. Neki ljudi mrze druge ljude zato što im govore istinu, to nije normalno. To je zato što pojedinac govori istinu, a ne govori ti je država. Država pravi bilbore s glumcima i ostalima, a danas sam video i Abrahama Linkolna. Majke mi, kad se ide ka Pančevačkom mostu, verovali ili ne, tamo gde kamiončine skreću na obilaznicu - tamo imate billboard s Abrahamom Linkolnom, neki njegov citat i dole naravno - Kosovo je Srbija.

MARKO
VIDOJKOVIĆ

Miloševićev marketing s početka devedesetih godina imao je svrhu da napali ceo narod da mrzi Hrvate, muslimane i da ide da ih ubija da bi njegovi pajtosi mogli da švercuju oružje, pljuge, gudru, da prave piramidalne banke, mažnjavaju pare od zajma za preporod Srbije, pare od stare devizne štednje, da od toga sebi prave imperije. Tad si imao samo dva i po televizijska kanala, na kojima su zdušno pričali o tome kako ustaše ponovo kolju. Ja sam mrzeo Hrvate i mislio sam da su svi oni ustaše. Doduše, imao sam petnaest godina, ali to funkcioniše.

Ja nikad ne bih probao da pričam s nekim ko drži Putinovu sliku, jer je to meni znak da je taj do te mere odlepio da je njemu mesto u ludnici. Zna se da je *Peščanik* namenjen istomišljenicima. Verovatno ima tu i mazohista, ludaka, znaš i sama, koji to slušaju i onda se nerviraju. Jebe mu se šta ja pričam, još je gore ako je istina, jao, nemoj, samo nemoj da je to istina, pa ja sad moram da se vratim sto hiljada kilometara u svom mozgu unazad da bih krenuo ispočetka i konačno shvatio koja igra se igra. Oni su kolateralna šteta, samo ja se nadam da tome polako ali sigurno dolazi kraj, ne zato što sam ja ljudi optimista, nego zato što vidim da tu nije još mnogo toga ostalo da se proda. Gde je bio *Beteks*, u zgradi do moje, sada je banka *Laiki*. Bila fotografska radnja gore na čošku, pedeset metara dalje, a sada je banka *Sosijete ženeral*. Sve to ide tamo kuda treba, mi smo prava tranziciona, polurobovlasnička zemlja. Ljudi treba da skapiraju da je sad fantastičan momenat da preuzmeš kontrolu nad svojim životom, da mi imamo mnogo veće šanse nego neko u Americi, verovali ili ne.

Letos sam bio u Los Angelesu, bio sam u Danskoj i bio sam u Bugarskoj. Odeš u LA, tamo se ustaje u šest-sedam ujutru i radi se do deset uveče. Odeš u Dansku, tamo sve mirno, fino, zemlja sređena do te mere da ti bukvalno krenu suze na oči, jer vidiš da Srbija dugo, dugo neće biti takva. E, ali onda odeš u Bugarsku koja je Evropska unija, koja nema nijedan autoput, u kojoj ti uzmu putarinu za put s dve i po trake, ali te upozore - Nemoj da skrećeš na sporedne puteve, jer tamo ima bandi koje otimaju automobile. Čekaj, jebote, pa toga u Srbiji nema. Odeš onda u Sofiju, pitaš tamo kako žive, kolike su im plate i shvatiš da je Beograd za njih Švajcarska. Zašto je Bugarska u Evropskoj uniji? Da li zbog NATO-a ili jednostavno zato što tamo nije imalo toliko da se pokrade? Ovde kao da se sve cedi, cedi, cedi još malo i da se svi sa svima tale, daj samo da uzmemo još malo, još malo, da ukrademo još malo, samo para da namaknemo, jer oni razmišljaju samo o parama.

Ova vlada će da bude dugovečna, sigurno do 2011. godine. Dokaz za to je i nekakav idiot iz stranke kapitalnog Velje Ilića koji razbija zajedno s radikalima promociju *Peščanika*, a onda mu Boris Tadić kaže - No, no i sve se nastavlja dalje. Bože sačuvaj da se zbog toga ruši vlada. Naravno da je bolje za zemlju da predsednik bude Tadić, a ne Toma Nikolić, prosto zbog mentalnog zdravlja građana, a i zbog imidža zemlje u inostranstvu. Radikali su toliko puta prodali izbore Miloševiću. Mislim da će se i ovog puta naći u situaciji da tu pobeđu nekom prodaju, jer im je mnogo slatko da uzimaju dnevnice i budu neka opasnost. Oni nas stalno plaše i za to dobijaju plate, putne troškove i dnevnice.

Srećan kraj ne postoji u smislu nekog entiteta, srećan kraj postoji samo u smislu ličnog života. Prosto, neko ima srećan ili nesrećan život. Ja sam u nesrećnoj zemlji uspeo sebi da napravim srećan život. Bio sam u Danskoj kada mi je prvi put palo na pamet - Jebote, kako kada se birao naš fantastični ustav nikome nije palo na pamet da pita da li je neko slučajno za neku vrstu parlamentarne monarhije danskog tipa? Takva monarhija u Srbiji nije moguća, jer ovaj narod nije takav. Tamo imaš kralja koji je lutka i političare koji rade za platu i svi zajedno rade za svoju lepu malu kraljevinu, maltene komunističku kraljevinu, u kojoj ako ti nije lepo na poslu, ti dobiješ otkaz, ali onda dobiješ socijalnu pomoć od hiljadu sedamsto evra. Ovo je zemlji užasno nedostaje identitet. Da je ovako krnja, odvratna

zemlja kraljevinica, možda bi fudbaleri bolje igrali. Kad smo već natrkečili jebenu krunu na grb i kad već kukamo Bogu u himni, hajde da budemo kraljevinica. Počinju da ti se rađaju takve ideje u glavi. Šta bi bilo kada Koštunica ne bi mogao sebe da doživljava kao mini kralja? Imamo Miškovića koji je takođe kralj, pa onda imamo vođe stranaka koji su kraljevi u svojim strankama. Samo zato što ova zemlja apsolutno nije definisana došli smo do momenta da Vidojković priča o tome kako možda socijaldemokratska monarhija i nije tako loše rešenje. Mi sad moramo da nosimo Putinove slike, jer nemamo identitet kao zemlja. Molim vas, jebem mu mater, razmislimo, možda ipak Aleksandar *fucking* Karađorđević i nije toliko tragično rešenje kad se uporedi s Putinom. Ej, sad ćeš da prodaš ovome C market, a ovome ćeš da prodaš NIS. Ne treba mi takav kralj, ne treba mi takav čovek na vlasti. Putinove slike na promociji *Peščanika* u Arandelovcu su stvarno fantastična slika trenutka u kojem je Srbija.

MARKO
VIDOJKOVIĆ

Evo, danas sam čitao kako će B92 da završi kao TV Bastilja, kažu - Već smo palili televiziju. Pa nemoj da odem da ti zapalim kuću, pička ti materina, bre, pa šta oni misle? Ja ću na svaku agresivnost da odgovorim agresivno, ja nisam gandista. Nikad nikoga nisam napao prvi, niti ću, ali jedini lek protiv neonacista je fizička odbrana, to je jedini lek protiv svih oblika fašizma, jer fašisti i nacisti su ti koji napadaju, pa tako i ti sa šajkačama, kokardama i Putinovim slikama. A ti si, hteo - ne hteo, u situaciji da budeš antifašista. Znamo kako su fašisti pobedeni - teškim batinama. Sad pišem o tome kako oni ne vole Srbiju, pišem za *Politiku* , hvala Ljilji Smajlović - sada bih joj se baš zahvalio što sam dobio priliku da pišem za najstariji dnevni list na Balkanu. Pišem u tim novinama kako su upravo ti ljudi oni koji ne vole ovu zemlju, oni koji su zamislili da je Srbija na zapadu do Karlobaga, a na istoku do Tokija. Oni to vole, ne sviđa im se ovako mala Srbija, ali ne sviđa im se što Srbija ima Vojvodinu, ne sviđa im se što ima Sandžak s nekakvim muslimanima, ne sviđa im se što ima Kosovo s gomilom Šiptara. Jeee, kad bi bila neka velika lepa Srbija samo sa Srbima. A Srba svake godine po četrdeset hiljada manje. I onda oni meni pričaju - Ej, ako ti se ne sviđa Srbija, idi negde. Pa, puši bre kurac, ko će mene da tera iz ove zemlje, marš ti u pičku materinu, ovo je moja zemlja, ja volim Srbiju više od svih tih zajedno, da se nose u pičku materinu. Neka idu u Rusiju kod Putina, nabijem ga na kurac. Ja sam taj koji voli Srbiju. On mrzi Srbiju kad nosi Putinove

slike, on mrzi Srbiju kad se loži na Ratka Mladića koji ubija decu i žene, jebote, on mrzi Srbiju, jer ta Srbija je ovako sjebana zbog takvih koji vole samo pare. A taj krezubi smrad, bez para, bez posla, bez ičega, on ne voli ni pare, jer zna da ih nema, a ne voli ni Srbiju, jer ni nje nema, te velike Srbije, on voli samo svog Putina. Marš bre u pičku materinu.

SVETLANA LUKIĆ:

I za kraj, ove nedelje je Fond za humanitarno pravo obeležio petnaest godina postojanja. Nataša Kandić i njeni saradnici su ovaj jubilej obeležili radno, zastupali su žrtve masakra nad albanskim civilima u Suvoj Reci, u kome je za nekoliko minuta policija u jednoj piceriji ubila četrdeset devet članova porodice Beriša. Shlušate najpre Natašu Kandić.

NATAŠA KANDIĆ:

U Suvoj Reci za vreme NATO bombardovanja dogodili su se užasni, teški i masovni zločini, a optužnicom je izdvojen jedan događaj, a to je 26. mart i egzekucija, streljanje, ubistvo četrdeset devet članova porodice Beriša. Za tužioca s Kosova nije jednostavno da istražuje zločine na Kosovu. Ali ovdašnji tužilac može od policije da dobije podatke o počinioćima i u ovom predmetu je značajno da je jedan optuženi sve do trenutka optuženja bio pomoćnik komandanta žandarmerije, što je jedna od najviših policijskih pozicija u Srbiji. Ni mi, ni žrtve, nikada ne bismo došli do njega, jer ne bismo mogli da ga identifikujemo, nismo ga viđali. On ni s kim nije imao lični kontakt. To je do sada najviša funkcija koju je imao optuženi za ratne zločine. Tužilac u ovom predmetu je obavio neka saslušanja u Prištini. Neki ljudi nisu hteli da se odazovu, jer su smatrali da se ništa ne može očekivati od tužilaštva i suda u Srbiji. To što su ovi svedoci ipak došli jeste rezultat potrebe porodica da pokušaju da pomognu da se istina o tom događaju sazna. Zahvaljujući porodicama, koje od početka prate ovo suđenje, neki svedoci su odlučili da dođu.

Najznačajniji dokazi su dobijeni iz svedočenja jednog policajca koji je celu stvar izneo iznutra, jer žrtve to ne mogu da vide. One ne znaju kako komandant daje naredbu da se krene, kako određuje grupu za ubijanje i grupu koja će odmah da sklanja leševe. Onda smo preko Širete Beriše, koja je jedna od troje preživelih, mogli da vidimo onu najužasniju sliku: kako to vidi neko dok leži na podu, kada se puca,

kada oni koji još nisu ubijeni puste neki zvuk i policajci dolaze i ubijaju ih. Branioци optuženih su vrlo nepristojni, a i taj sudija uopšte ne vodi računa. Imali smo situaciju da ta Šireta, kojoj je ubijeno četvoro dece, muž, rođaci, potpuno sama sedi i svedoči, a optuženi koji se javio s pitanjima stoji joj iza leđa. Pa to mora da je najužasnije osećanje. Mi smo imali sreću da je ta žena toliko jaka i sposobna da se odbrani od svega, čak i od tog zlikovca iza sebe, ali je to nedopustivo. Ali ja se ipak nadam da mi svi zajedno možemo da doprinesemo da se utvrdi istina.

NATAŠA
KANDIĆ

Važno je to što su među optuženima pomoćnik komandanta žandarmerije, načelnik te policijske stanice, njegov pomoćnik i glavni inspektor državne bezbednosti, koji je imao najveću moć u Suvoj Reci. Tu su i trojica policajaca, od kojih je jedan redovni, a ovi su rezervisti. Tu se vidi nešto stravično, da su čak i oni Srbi za koje žrtve kažu da su se družili s Albancima, u tom trenutku pokazali neviđenu mržnju. Učestvovali su u ubijanju onih s kojima su išli u školu. Došao je trenutak kada je on smatrao da treba da učestvuje u ubijanju. Poražavajuće je da tu nije bilo nikoga ko se tome suprotstavio. Ne, svi oni dobrovoljno učestvuju u ubijanju.

Izvođenje dokaza za događaje u Suvoj Reci počeli smo tako što je prvi svedočio Hisni Beriša. On je predsednik udruženja porodica ubijenih i nestalih. On se 13. juna vratio u Suvu Reku i počeo da prikuplja podatke i da obilazi masovne grobnice. Vodio je računa o tome da se ne unište tragovi, jer tada sve porodice kojima je neko nestao jure Kosovom i same otkopavaju masovne grobnice. Posete jednu grobnicu, nema njihovih, oni odmah idu dalje i postojala je velika opasnost da brojni tragovi budu uništeni. Hisni Beriša je mnogo vodio računa o tome da se sve sačuva.

HISNI BERIŠA:

Suva Reka je opština koja je u to vreme imala oko šezdeset hiljada stanovnika. Tokom bombardovanja i prije ima oko šeststo žrtava. Od šezdeset jednog sela samo jedno nije bilo spaljeno. Bila su velika mesta zločina, počevši od 22. marta. Znači, pre početka bombardovanja NATO-a u Suvoj Reci je izvršen zločin, u kome je ubijeno jedanaest civila. Bili su planovi koji su sačinjeni u Beogradu, jedan je plan bio - ukoliko NATO snage bombarduju pozicije vojske i policije Srbije da će oni preduzeti plan osvete. Oni nisu mogli da se osvete NATO-u, pa je njihova osveta bila da

naprave što više žrtava. A drugi plan je bio - uz masovna ubijanja da se ljudi proteraju preko Prokletija. Odmah smo znali da se sprovodi taj plan, što sam ja čuo preko sredstava informisanja, pogotovo kada je Šešelj, potpredsednik vlade, ne znam šta je bio tada, najavio, mi smo znali da ćemo doživeti ono što ne želimo nikome, a ipak, nama se to desilo. I 25. marta, odmah ujutru, počeo je u jednom delu Suve Reke masakr, u kom je ubijeno trideset šest nevinih civila. Nastavili su to i odmah 26. marta ubijena je porodica Beriša, to je četrdeset devet ljudi. Mi smo u Suvoj Reci imali sedamnaest grupnih masakara, u selu Lešane je pobijeno dvanaest civila, odmah zatim imamo masakr u selu Sopina, gde je pobijeno šesnaest civila. Nakon toga imamo Bukoš, masakr u kojem su ljudi ubijani na najbrutalniji način tvrdim predmetima. Odmah nakon ulaska NATO snaga na Kosovo ja sam sebi dao zadatak da trčim za istinom.

SVETLANA LUKIĆ:

Vi niste znali gde su sahranjeni članovi vaše porodice?

HISNI BERIŠA:

Ne, a onda sam saznao, nakon što sam obilazio masovne grobnice u Suvoj Reci. Porodice su počele da se vraćaju iz Albanije, počeli smo sami da se organizujemo da otvaramo grobove. Video sam da ljudi otvore grob i od razočaranja što tu nije niko njihov oni ga ostave otvorenog i počnu drugi da otvaraju. Noću sam dežurao na grobovima, jer su psi počeli da trče i da razvlače sve ono, to je bilo užasno. Onda sam išao u KFOR i zahtevao da nam pomognu. KFOR je radio samo na procenjivanju uzroka smrti, ali ne i identifikaciju. Onda smo mi njih zamolili da nam i u tom procesu pomognu, oni su rekli - Pa šta možemo mi da vam pomognemo? Rekoh - Pa ako ništa, bar da ta odela koja se pronađu tamo, lična dokumenta da vi očistite, operete i da slikate, da napravimo neku izložbu, pa možda će porodice preko toga doći do identifikacije. I tako su radili i imali smo tričetiri izložbe i bilo je dosta uspešno i nekako smo identifikovali. Ali to nije bilo dovoljno i ono što je ostalo neidentifikovano, mi smo to sahranili u jednoj posebnoj grobnici s osamdeset dva groba.

Preko kancelarije Haškog tribunala stupio sam u kontakt s javnim tužiocem iz Srbije. Da vam kažem pravo, ja nisam imao dileme, nego nisam verovao u to da može suditi sud iz države koja je učinila zločin.

SVETLANA LUKIĆ:

Ipak ste došli.

HISNI BERIŠA:

Pa, ipak sam prihvatio da, ako se sudi u Beogradu, ja ću da dođem. Prvo mi je bilo ono da Srbija zna šta se desilo na Kosovu, a drugo je da Kosovo ne može suditi ljudima na visokim funkcijama u Srbiji, jer Srbija nikada ne bi dala one koji su pobjegli s Kosova i našli utočište u Srbiji. U Beograd sam došao i zato što neću imati drugu priliku da te zločince koje znam, moje meštane, moje kolege, s kojima smo rasli zajedno, da im u lice kažem - Ej, ti si zločinac, ti si uništio moju porodicu. Što se tiče toka suđenja, ponašanje optuženih nije se promenilo. Dođe komandir policije da meni postavlja pitanja i ima onaj komandirski stav - Ti. Ja sam se osećao neprijatno, on dođe do moje glave i ja pomislih - Evo, ja sam gotov i u sudnici sam gotov, jer njegovo ponašanje nije se promenilo, njegov pogled je isti.

HISNI
BERIŠA

Ljudi su prvo izbačeni iz kuće, ubačeni u taj lokal, gde su ih na brutalan način pobili. Leševe su utovarili u kamion, odneseni su u Prizren, iz Prizrena vraćeni na taj poligon, pokopani bagerom. Nakon nekoliko dana opet su izvađeni, isto bagerom, natovareni u hladnjače, oterani na Dunav, izvađeni iz Dunava i pokopani u Batajnici, iz Batajnice izvađeni, pa su neki vraćeni u Suvu Reku, neki nisu vraćeni. Znači, vidi koliko je zločina izvršeno nad svakom osobom.

- Ja radim u gradskoj čistoći u Prizrenu. Za vreme rata ja sam bio radnik tu, u gradskoj čistoći, pa su nas terali svugde da radimo. Grobnicu smo izvadili, leševe smo stavili u kamion, u frižider i meni je žao što sam to radio, ali nisam radio milom nego silom, nas je terao naš direktor Jovanović Jovan i Budimir Spasić, oni su bili za nas šefovi.

- Ja sam iz Reštana, Suva Reka. Tog 25. marta bio sam u Suvoj Reci s porodicom i tog jutra došli su, policija, pobrali su nas, muškarce, opljačkali i odveli u jednu radionicu, pa su nas streljali. Imao sam tu sreću, kad se kaže sreća u nesreći, pa sam ostao živ s nekim ranama. Bili smo osmorica, od tih osam ja sam ostao živ, a bilo je tu pored mene, na par metara, još drugih ubijenih. Ako pitate zašto sam ja došao ovde, u Beograd, da bih se nekako ispraznio i sad, posle tog iskaza na sudu nekako se lakše osećam.

- Ja ovom suđenju prisustvujem kao posmatrač oštećenih porodica. Među masakriranim ljudima bila je i moja ćerka sa svojom porodicom, dvojicom sinova i mužem, koje su oterali, ukupno njih šestoro, kojih do dan-danas nema nigde, jer su i leševi ukradeni i prebačeni negde, ne znam gde, nema ih nigde. Oni jesu ubijeni i nikada nisu vraćeni. Na ovom suđenju ja imam

i svoje primedbe, zločini se sude na mestu gde se izvršio zločin, ali znamo i svesni smo toga da na Kosovu ne može da se drži suđenje, zato smo i pristali da dođemo ovde, pa da vidimo šta će biti, jer i u tužilaštvu i u sudu imaju poteškoća u tome. Ni sudu, ni tužilaštvu nisu na dohvat ruke mesta događaja i mnogi ljudi koji znaju i koji su to doživeli nisu dostupni. Imamo ozleđene duše, jer je u toj tragediji nastradalo osamnaestoro dece, a najmlađi je bio moj unuk Eron od devet meseci. Stariji sin moje ćerke imao je tri godine, ćerka dvadeset pet.

SVETLANA LUKIĆ:

Kako vam se zvala ćerka?

HISNI BERIŠA:

- Ćerka mi se zvala Sabata, a unuk Ismet od tri godine, a Eron od devet meseci. Hoću jedno da potenciram, da sam kao učenik petog razreda bio naučio pesmu *Krvava bajka* od pesnikinje Desanke Maksimović. Pitam da li su ljudi u Srbiji zaboravili taj slučaj, ja nisam i hoću da kažem, neka prelistavaju, jer u ovom slučaju u Suvoj Reci to je bilo kao u Kragujevcu. Ali ne želim nikome da mu se to desi. Ja opet pozdravljam sve slušaoce radio *Peščanika* i želim vam svako dobro.

PEŠCANIČK 14. 12. 2007.

MALI RUSI

Izgubili smo Kosovo, nemojte da izgubimo i Evropu... Ne idemo u Evropu bez Kosova i tačka, šlus... Ne idemo u Evropu i da nam poklone Kosovo... Ja znam da se oni peku na velikoj vatri...

Gosti:

VESNA PEŠIĆ, *narodna poslanica,*

MARIJA PERKOVIĆ, *Žene u crnom,*

BORKA PAVIČEVIĆ, *Centar za kulturnu dekontaminaciju,*

BILJANA KOVAČEVIĆ-VUČO, *komitet pravnika,*

TEOFIL PANČIĆ, *novinar,*

MIRJANA MIOČINOVIĆ, *profesorka,*

VLADIMIR GLIGOROV, *ekonomista*

SRĐA POPOVIĆ, *advokat*

SVETLANA LUKIĆ:

Danas je 14. decembar, u toku je sastanak šefova vlada zemalja Evropske unije. Najvažnija tačka smo naravno mi, odnosno Kosovo. Evropljani danas prave neki svoj akcioni plan. Koštunica im je poručio da Srbija neće dozvoliti da njihova misija dođe na Kosovo, sve dok se o tome ne postigne dogovor u Savetu bezbednosti, a to će se dogoditi nikada, jer je Vladimir Vladimirovič protiv. Kako Koštunica misli da spreči dolazak evropske misije na Kosovo zna samo taj monumentalni i daleki čovek. U toku je otpor još jednoj okupaciji Kosova. Osveta ne pita za cenu. Ako je potrebno, naš tragični junak Koštunica Vojislav će postupiti kao čarobnica Medeja, koja je žrtvovala i sopstvenu decu samo da bi se osvetila nevernom ljubavniku.

Za takve monomane drugi ne postoji. Oni su uvek sami i žive u velikoj ljubavi i nežnosti sa svojim porazom. To što svakoga dana postaju sve usamljeniji, učvršćuje ih u uverenju da su oni junaci tragedije, a svi drugi trećerazredni hor iz grčke tragedije koji ne shvata veličinu komada u kojem igra.

Tadić je raspisao izbore, pitanje je da li je to smislio sam kao odgovor na postupke bezumne Medeje ili su mu telefonirali iz inostranstva i podsetili ga koji je datum. Naravno da je važno da se izbori za predsednika održe kako to ustav predviđa, ali nije za zanemarivanje iz kojih je razloga Demokratska stranka to učinila. Naravno da se ne zna da li će predsednički izbori biti održani 20. januara. Živimo u zemlji u kojoj su sve opcije otvorene, u kojoj je sve pod znakom pitanja. A zemlja u kojoj je sve moguće nije normalna zemlja.

Još smo daleko od toga da izbegnemo ovu, valjda poslednju, katastrofu. Srećan kraj ove drame nije zagarantovan i veliko je pitanje u kakvoj ćemo se zemlji probuditi na proleće, kada se očekuje proglašenje samostalnosti Kosova. Šta će ostati od nas ako Koštunica sprovede u delo svoje tajanstvene akcione planove? Da li ćemo izbeći sudbinu Uskršnjih ostrva? Sećate se onih monumentalnih statua, kamenih lica koja gledaju prema moru? Jedno vreme se verovalo da su spuštena s neba, jer je istraživačima bilo nejasno kako je na tako pustom ostrvu bilo moguće napraviti statue teške sto i dvesta tona.

Odgovor na zagonetku kamenih kipova bio je strašan. Izučavanja su pokazala da je ostrvo nekada bilo puno zelenila, tu je rasla vinova loza,

bilo je banana, slatkog krompira, kokošaka i ptica. Ljudi su lepo živeli, podelili su se na plemena, dobili su sveštenike i svako pleme je počelo da odaje počast svojim precima, tako što im je podizalo kamene kipove. Taj kult predaka, često izmišljenih, postao je predmet takmičenja. Na ostrvu je izgrađeno hiljadu kamenih kipova, jedan na svakih deset ostrvljana. Svako pokolenje kipova bilo je veće od prethodnog, zahtevalo je više radne snage, više kamena, više drveta. Drveće je sečeno brže nego što je moglo da se obnovi. Najstrašnije je to što se na tako malom ostrvu jasno moglo videti kuda vodi neobuzdana seča šume. Sav hlad je nestao, zemlja se isušila. Nije više bilo dovoljno drveta ni da se naprave kanui za bekstvo s ostrva koje je umiralo.

I šta se dogodilo? Izbijali su ratovi između klanova zbog starih dasaka. Pojedene su sve životinje, njive su propale, ostali su samo kameni kipovi koji su progutali ovu zemlju. Kada su na ostrvo pristali Evropljani, više nije bilo krovnih greda ni kuća, ljudi su živeli po pećinama. Između posete Holanđana sredinom osamnaestog veka i Kukovog dolaska pedesetak godina kasnije, jedina novina je bila ta što su ostrvljani zaratili i s precima. Rušili su kamene kipove, a po ruševinama su ležale hrpe ljudskih kostiju. Svaki sledeći brod zaticao je sve manje uspravnih kipova. Jednoga dana narod je dovršio svoj ustanak protiv mrtvih predaka i na ostrvu je zavladao mir.

Ovo je Peščanik, na početku emisije slušate gospođu Vesnu Pešić.

VESNA PEŠIĆ:

Sticajem neprijatnih okolnosti ti izbori su postali dosta važni. O njima se već dugo priča i u koaliciji je bilo nesporazuma kada će se ti izbori održati. Prvo je bilo reći da će ih Dulić raspisati početkom novembra, što bi značilo da se izbori održe 10. decembra. S tim se nije saglasila Demokratska stranka Srbije, pa su se na kraju dogovorili da se poštuje ustavni zakon, to jest da se donesu svi predsednički zakoni, zakon o ustavnom sudu, o predsedniku, vojni i bezbednosni. Rok za donošenje tih zakona je 31. decembar, a 11. decembar se ustalio kao datum raspisivanja izbora. Ako se sećate, parlament jeste radio punom parom i ja sam očekivala da izbori budu raspisani u ponedeljak ili utorak. Dulić ih je konačno raspisao u sredu. Pokazalo se da u Demokratskoj stranci Srbije nisu zadovoljni, jer je time navodno prekršen nekakav koalicioni sporazum, koji se odnosio na povezanost izbora i rešenja statusa Kosova.

Ne vidim u čemu je problem. Nezavisnost Kosova nije proglašena 10. decembra, a čula sam i Olija Rena kako kaže da se to neće dogoditi do ranog proleća. I predstavnici evropskih zemalja koje su rešile da priznaju Kosovo ne kriju svoj stav da pre toga treba da se održe izbori u Srbiji. Oni ne žele da mešaju te dve teme i time ometaju demokratski proces izbora predsednika. E, Koštunica je očigledno video da su izbori dvosekli mač, jer će posle njih biti proglašena nezavisnost Kosova. S druge strane, ako tih izbora ne bude bilo, nezavisnost Kosova će biti proglašena još ranije. U ovoj zemlji je sve postalo povezano s pitanjem Kosova i imam utisak da bi on voleo da se izbori nikada ne održe, da budu meseca linburga, samo da bi on u svojoj glavi odložio priznanje Kosova.

VESNA
PEŠIĆ

Onda Marko Blagojević iz CESID-a kaže - O tome bi mogao da odluči samo sud, ali postavlja se pitanje koji sud. To ne može biti ustavni sud, jer on analizira samo opšta akta. Tu je nezgodacija, jer oni kažu da je ustav prekršen time što su izbori raspisani pre nego što su stupila na snagu četiri predsednička zakona. Ali jedan od tih zakona, vojni, po zakonu ne može da stupi na snagu pre 1. januara. Znači, ili ćeš da prekršiš ustav i da do 31. decembra ne raspišeš izbore ili ćeš čekati 1. januar i opet ga prekršiti. To je taj legalizam, da se čeka sedam dana da bude objavljeno u *Službenom glasniku*. Kada je bila smenjivana Kori Udovički nije se čekalo sedam dana, nego ju je pre podne parlament smenio, a Dinkić je po podne odštampao taj *Službeni glasnik*. Kada god ovde neko pokuša da mi nešto prikaže kao kardinalni pravni problem, uvek mi je sumnjiv. I sada je reč o tome da neko želi da poveća našu neizvesnost. Predsednički izbori nisu samo pitanje popunjavanja te stolice.

Čitavom tarapanom oko ovih izbora mi ulazimo u još veću nepoznanicu. Ako bi neko pokušao da onemogući Dulićevo raspisivanje izbora, pitam se kako bi ta koalicija dalje funkcionisala. Da li onda treba da očekujemo njen raspad i da li to znači da će Koštunica možda da pravi neku novu vladu? Ne znam koliko su radikali spremni da uđu u takvu vladu, koja bi izbacila iz kombinacije Demokratsku stranku. Ili se možda priprema vlada nacionalnog spasa, što ne bi moglo da se organizuje bez Demokratske stranke. Ili su oni zamislili neko vanredno stanje. Neko ima nekakve ideje o kojima mi ne znamo ništa.

Ova neizvesnost se nadovezuje na druge neizvesnosti. Sva ministarstva su dobila nalog da napišu akcione planove za slučaj jednostrane deklaracije o nezavisnosti Kosova. Mi ne znamo šta piše u tim akcionim

planovima. Vuk Jeremić i Demokratska stranka kažu - Mi ćemo to rešiti mirnim i diplomatskim sredstvima. Ta diplomatska sredstva znače da mi recimo kažemo američkom, francuskom, engleskom ambasadoru koji su priznali Kosovo - Izvolite, idite napolje. Možda neće potpuno ukinuti ambasade, ali to niko živi ne zna. Drugim rečima, mi ne znamo koja diplomatska sredstva su predviđena. Ljudi misle da je diplomatija nešto što je samo po sebi mirno i fino, ali to može da bude strašna stvar. Ako se posvađamo s glavnim državama, mi ulazimo u izolaciju. Ali to mi se ne čini mnogo verovatnim. Pominje se i treća grupa mera - da ćemo mi blokirati Kosovo, pa će ono ostati bez vode, struje i prolaza autoputevima. Znači, priča se o blokadi diplomatskim sredstvima, pišu se akcioni planovi, a sada ne daju da se održe predsednički izbori. Mi kao građani zaista ne znamo šta nas čeka sutra. Zbog toga ja navijam za predsedničke izbore koji nisu povezani s temom Kosova. Bez toga mi plovimo u nepoznatom pravcu.

Neki su zapretili i ratnim sredstvima. Svi su se naljutili na tog Simića kada je to rekao, ali on iz svoje perspektive nije pogrešno zaključio. On nije rekao da ćemo baš da ratujemo, ali zapitao se kako ćemo da vratimo tu teritoriju ako ne ratovanjem. I po onom predlogu suštinske autonomije, a i po rezoluciji 1244 predviđeno je da se na granici rasporedi hiljadu vojnika. Budući da nema načina da se oni tamo vrate mirnim putem, on je kao čovek koji se bori za suštinsku autonomiju rekao da bi to možda moralo biti ostvareno ratnim sredstvima. Hoću da kažem da teza o suštinskoj autonomiji i doslednoj primeni rezolucije 1244 uključuje i takvu pomisao. Kada se kaže suštinska autonomija, ljudi pomisle na nešto mirovno, ali ako je shvatimo ozbiljno kao Simić, ona uključuje i raspoređivanje vojnih jedinica.

SVETLANA LUKIĆ:

Da li je i Garda cara Lazara, koja je delila vojne pozive po skupštini, tako razumela stvari - Vlada se zalaže za suštinsku autonomiju, pa se mi, evo, spremamo za boj?

VESNA PEŠIĆ:

Pa jeste. I sada vidimo da to kompromisno rešenje o suštinskoj autonomiji neki ljudi, kao Simić i Lazareva garda, mogu i tako da razumeju. Albanci ne prihvataju takvo rešenje, a tamo su i strane trupe, pa kako drugačije da prođeš? Naravno, to je pretnja praznom puškom, kao kada igraš poker, u ruci imaš pet dasaka, a hoćeš da

igraš veliku igru. Očigledno je da Simić, a još više Lazareva garda, igraju s daskama. Ta igra ne može da se odigra. Sve te pretnje nam samo štete i mi pogoršavamo svoj položaj, jer svi znaju da mi u rukama držimo pet dasaka.

Vratila bih se pitanju neizvesnosti i uznemirenja koje se stvara svakodnevnim nizom takvih zbivanja - uključujući i Arandelovac. Naša drugarica Dubravka Stojanović bi rekla - Ponovo smo se vratili na fundamentalna pitanja koja nismo rešili u devetnaestom, dvadesetom, ali ni u dvadeset prvom veku. Pitanje je zašto smo ih uopšte pokretali u dvadeset prvom veku. Posle 5. oktobra novi lideri su bez potrebe preuzeli na sebe taj teret odgovornosti, kao da su stvarno oni doveli te trupe na Kosovo. Pa nisu ih doveli. Pa ni Koštunica nije doveo trupe na Kosovo, jer nije bio na vlasti 1999. I tada sam smatrala da je bolje da naša strategija bude da iz toga izvučemo šta se izvući može.

Drugi veliki problem je protivljenje ulasku u Evropu, pri čemu mislim pre svega na Radikalnu stranku. Neki smatraju da je to naša gotovo genetska ideologija, koja dugo traje u istoriji, a da je sve ostalo nekakav incident. I *Peščanik* i ja i Demokratska stranka i Zoran Đinđić - svi smo mi incident, a oni su konstanta. Ja nisam sklona tezama o našoj radikalnoj sudbini. Videli ste kako su posle 5. oktobra oni odjednom nestali. Zoran Đinđić je veoma dobro poznao taj problem. On je razumeo da je pitanje radikalske ideologije u Srbiji pre svega pitanje jednog društvenog sloja, koji je besan, siromašan, koji traži jednostavne formule. I to možda jeste konstanta u Srbiji. Ivan Vujačić mi je jednom ispričao da kada u nerazvijenim zemljama prosečna plata naraste do četiristo dolara, kada dobiješ mogućnost da makar trideset dolara ostaviš na stranu i kada više nisi na ivici gladi i nemaštine - onda ti u svoje odluke počinješ da unosiš elemente racionalnog mišljenja. Onda populist i šarlatani u politici imaju mnogo manje šanse, jer čovek kaže - Čekaj, stani malo, pa neću da izgubim ovo što sam stekao, neću opet da se totalno survam.

Moja je teza da Srbija nije prošla tu tačku. Ni u pogledu ideologija, ni ekonomski mi to nismo uspeli. Zoran Đinđić je hteo da s Koštunicom podeli ulogu, da Koštunica zagovara ovaj sloj, tim rečima mi je rekao - Da ih on zagovara, a da se Zoran koncentriše na ekonomska pitanja i da što brže razvojno povuče Srbiju napred i tako realno oslabi taj

VESNA
PEŠIĆ

sloj. Na taj način bi Srbija dobila pravi kapacitet za ulazak u Evropu. Znači, ne radi se tu o Srpskoj radikalnoj stranci, nego o rešavanju problema ogromnog sloja siromašnih, nezadovoljnih ljudi bez ikakve perspektive, koji se lepe na patriotske formule. A kada se napravi taj blok lopuža i patriota, tu kombinaciju ne možeš ni čekićem da razbiješ. Zoran Đinđić je mislio da je to njihova podela uloga, ali taj plan je propao njegovim ubistvom. I mi smo se ponovo vratili tamo gde smo bili preuzevši odgovornost za Kosovo, po mom mišljenju nepotrebno. Nismo spasavali što se spasti može i posle tog našeg velikog preokreta 5. oktobra ponovo smo otvorili pitanje - kuda Srbija treba da ide, da li će u Evropu ili neće.

Postoje četiri različita stanovišta o tom pitanju. Prvo zauzima Srpska radikalna stranka, koja kaže da Srbija neće u Evropu, već želi neku nebuloznu asocijaciju s Putinom, Rusijom, ne znam tačno šta hoće. Oni se tu pozivaju na svoje porodice, za koje kažu da su proruske. Mi smo, kako kažu, mali Rusi i nećemo u Evropu. Ali kod njih je to i s Kosovom i bez Kosova. Znači, i da nam vrate Kosovo, i bez suštinske autonomije, oni ni u kom slučaju neće u Evropu. Tako da oni sada u svojim govorancijama prave neko zamešateljstvo, pa pitanje okretanja Evropi povezuju s Kosovom. A oni i nezavisno od Kosova hoće da mi budemo mali Rusi i neće u Evropu ni pod kakvim uslovima.

Drugo stanovište je Koštuničino. Oni su već ovog leta davali dovoljno signala, donosili rezolucije svoje stranke, reklamirali u novinama kako Srbija nikako neće u NATO, jer je tamo Amerika koja snažno navija za Kosovo, pa NATO pravi neku svoju državu na Kosovu, pa šta ja znam. Oni su unapred implicirali svoje stanovište koje će nam saopštiti kada se bude približio dan rešavanja kosovskog statusa. Kada Evropska unija bude priznala Kosovo, njihova reakcija će biti - Onda nam nije potreban ugovor s Evropom o stabilizaciji i pridruživanju. U Evropu ćemo ići s Kosovom, a ako nemamo Kosovo, ne idemo ni u Evropu. Tu se sad dodaje diplomatija - da li ćemo ratovati, nećemo ratovati, da li ćemo blokirati, nećemo blokirati, da li ćemo imati izbore, nećemo imati izbore, da li ćemo imati vanredno stanje, nećemo imati vanredno stanje, ali što se tiče ovog našeg, vekovnog pitanja, Koštuničino stanovište je jasno - Ne idemo u Evropu bez Kosova i tačka, šlus.

Treće je stanovište LDP-a, koji se takođe prijavio za ove predsedničke izbore, na koje izlazi s čistom kombinacijom - Kosovo je gubitak, ali dajte da ne odbijamo i Evropu, jer onda smo dvostruki gubitnici. Ako smo pucali sebi u noge, nemojte da pucamo i u glavu. Ako nećemo u Evropu, a odsekli su nam teritoriju, kako se to kaže, mi smo totalni gubitnici. Kosovo nam neće biti vraćeno ako kažemo da nećemo da idemo u Evropu. I ništa ne dobijamo time što ćemo ih preduhitriti pa im reći - Nećemo u Evropu - a ne čekati da nam oni kažu - Vi ne možete u Evropu. LDP smatra, a to je i moje mišljenje, da nagomilavanje poraza nije zdravo. Ako oni tamo odluče da Kosovo ode, pa možemo valjda u nečemu da se pokažemo kao uspešni, da ubrzamo put ka Evropi, da se normalizujemo, da postignemo nekakav uspeh. To je meni logično, da nema potrebe produžavati bolesno stanje, jer što si bolesniji, što si poraženiji, ti više gubiš racionalnu sliku o tome gde pripadaš i šta su ti mogućnosti. Mislim da taj evropski barjak treba dići veoma visoko, jer je to jedina šansa da se izvučemo iz istorijskog poraza koji ubrzano doživljavamo poslednjih dvadeset godina. Treba da kažemo - O Kosovu ne možemo da odlučujemo i neka oni urade to što su naumili, ali mi hoćemo da uđemo u Evropu.

VESNA
PEŠIĆ

Četvrtu poziciju zauzima Demokratska stranka, koja nije odustala od Evropske unije, niti to može. Zaplet je u tome što DS ne može da prihvati ovo što kaže Koštunica. Boris Tadić ne može da kaže - Ako oni priznaju Kosovo, mi ne idemo u Evropsku uniju. DS kaže - Mi ćemo Kosovo braniti mirnim sredstvima, nikada ga nećemo priznati, primenićemo diplomatska sredstva, ma šta to značilo. Znači, i oni nešto spremaju, ali još ne kažu šta. Pozicija DS-a je dosta nezgodna, jer ih Koštunica gura na izdajničku poziciju. Oni su pod neprekidnom Koštuničinom prismotrom - da li su dovoljno pravoverni kada je Kosovo u pitanju. Iz DSS-a ih stalno gledaju kao kroz špijunku - Aha, hoćete predsedničke izbore. DS za sada ne ume da nađe svoj pravi izraz. Raspored figura na šahovskoj tabli je komplikovan i ne znamo kako će se ta partija odigrati.

SVETLANA LUKIĆ:

Bila je ovo gospođa Vesna Pešić, a u ponedeljak je na Trgu Republike Koalicija za sekularnu državu uz već čuvenu pesmu Škarta - Nazad obeležila Dan ljudskih prava. Na Trgu Republike je bio i hor mladih fašista koji su pevali svoje čuvene pesme. Tu je naravno bila i policija

koja je na kraju članove Koalicije za sekularnu državu otpratila do Centra za kulturnu dekontaminaciju, gde je održan skup na kojem su govorili i Marija Perković, Biljana Kovačević-Vučo, Teofil Pančić, Borka Pavičević i gospođa Mirjana Miočinović. Ali najpre da čujete kako je zvučalo to na Trgu Republike.

Nazad u mrak
 Daju nam znak
 Nazad u kvar
 Za davnu stvar
 Nazad u mulj
 Potok i ulj
 Nazad u boj
 Za narod svoj
 Nazad u jad
 Selo i grad
 I star i mlad
 Unazad sad
 Nazad

MARIJA PERKOVIĆ:

Dolazimo ovde s Trga, jezik kojim su nam se obraćali je bio prilično miran i u njemu zapravo nije bilo nijedne psovke. Bilo je samo poziva na ubistvo. E, taj jezik je kao super, okej, a *Peščanik* je loš zato što se tamo psuje. Ta odvratna malograđanština me užasno nervira i na njihovo - Ubićemo, zaklaćemo - ja ću samo da kažem - Jebem im mater. Zahteva se imbecilno jezičko čistunstvo, zbog kojega je kao bajagi nepodoban *Peščanik*. Jako je važno da govorimo jasno, s dobrim akcentom, lepo vaspitano, u društvu u kome se niko neće gurati, gde će svi samo formalno govoriti - molim, izvini, hvala lepo, a gde nema ničeg osim tog neguranja i naravno da se takvo društvo raspada čim nastane gužva. To je otprilike parafraza Kolakovskog, najmanje nam je potrebno da budemo fini tek finoće radi.

BILJANA KOVAČEVIĆ-VUČO:

Pre svega, *Peščanik* je emisija jedne u Srbiji manjinske grupe koja drugačije misli i sve napade na *Peščanik* su organizovali vladajuća elita, vladajuće stranke, država i zvanični mediji s nacionalnim frekvencijama. Znači, pre svega je s te tačke gledišta ta borba neravnopravna. Druga stvar je bila najviše vidljiva u Novom Sadu, na

mitingu fašizma i antifašizma. Demokratsko pravo fašista na izražavanje svog stava inaugurisao je Boris Tadić svojom izjavom da je *Nomokanon* legitimna politička opcija. Znači, legitimna politička opcija je da svako izloži svoj stav o genocidu u Srebrenici, kao da se ne radi o najtežem zločinu, nego o pravu na stav. U jednom trenutku je postalo najbitnije zašto Pera Luković psuje i svako ko je hteo da kaže nešto u odbranu *Peščanika* i u odbranu tog stava morao je da se ogradi i da kaže - Nemojte pogrešno da me razumete, ali ja ne volim kako Pera Luković piše. To je kao ono - Nemojte pogrešno da me razumete, ali ja nisam član nijedne stranke, znači objektivn sam.

TEOFIL
PANČIĆ

Ukoliko kažeš - ja ne volim kako piše Pera Luković, ti imaš legitimaciju da razgovaraš o tome da li je *Peščanik* u redu ili nije. Nastala je moralna inverzija, izvitoperenost koja pokazuje blato u kojem mi kao Srbija živimo. Živimo u strašno vreme, živimo u kućnim izolacijama. Pitajte Sonju, pitajte Natašu, pitajte ljude koji su se izložili, pitajte Svetlanu, Borku, živimo po kućnim pritvorima. Kada nam ljudi prilaze na ulici, ne znamo da li će da nas ošamare, pljunu, udare u glavu ili će da nas potapšu po ramenu i da kažu - Bravo. Živimo u zemlji u kojoj je došlo do užasne kvazipatriotske homogenizacije, čija je posledica to da o ljudskim pravima više ne može da se govori. Danas je Nataša Kandić, u saopštenju koje smo zajedno potpisale, napisala da radikali nisu samo u Srpskoj radikalnoj stranci i da je naša dužnost da sada, kada su nam vezali oči i ruke, mi vrištimo i budemo nepristojni i ne dozvolimo nikada da nam nametnu ovakvu vrstu pristojnosti.

TEOFIL PANČIĆ:

Govorimo na Dan ljudskih prava. Jedno od neotuđivih ljudskih prava je pravo na slobodno kretanje, pa sam vas u tom smislu dužan izvestiti da sam danas nekim svojim poslom bio u Kragujevcu, u srcu slobodarske Šumadije, a u povratku sam autobusom prošao i kroz ustaničku Topolu. Nažalost, nisam imao broj mobilnog telefona gospodina predsednika opštine, da mu pošaljem malu razglednicu, čisto da se zna. Koliko god mi često padali u bedak, koji je opravdan, postoji u ovoj zemlji mnogo više ljudi koji shvataju šta se dešava, nego što nam se to ponekad čini. U povratku sam imao jednu nervoznu situaciju. Ulazim u autobus koji je već prepun i pokušavam da nađem mesto, a jedna gospođa koja takođe stoji kaže - Probajte preko Arandelovca. Ja joj kažem - Dobro, majku mu, zašto je svima smešan

taj Arandelovac? Onda se ona uozbilji i kaže - Ne, ja znam da je to vrlo ozbiljno i baš zato se smejem. To mi je bilo divno, zaista. Postoji i ta Srbija koja ima mnogo, mnogo lepše lice.

BORKA PAVIĆEVIĆ:

Predložila bih da nam agresivni postanu oni *drugi*. Mislim da je krajnje vreme. Sistem legaloidnosti Vojislava Koštunice je omogućio taj osnovni prekršaj iza kojega sve postaje moguće. To je dosta dugo trenirana stvar. Ljudi stalno prave poređenja s Nemačkom, ali to je trebalo raditi 1991. godine. Ako još jedanput čujem da neko pomene Vajmarsku republiku, ja ću izvesti puč. Da prevedem - Je li Boris Tadić bio kod Dejana Anastasijevića? - Jeste, i izrazio je solidarnost s novinarom *Vremena* kojem je eksplodirala bomba na prozoru. Da li mi danas znamo ko je to uradio? Ne znamo. Razumete? Problem je u tome što smo stalno u toj magli solidarnosti bez izvrsnosti. Slušate ljude koji govore da je Mišković Čedi, da je ovo, da je ono, ali nikako se ne govori o tome šta se dešava u stvarnosti. Razgovor između nas se ne dešava samo sada i ovde, nego on sadrži i sve ono što se dešava oko nas.

Mislim da je skupština centralni izvor nasilja. Policija večeras prateći nas hoće da kaže da mi nismo patriote. A Toma Nikolić vam kaže u skupštini - Mene niko ne treba da štiti, mene narod voli. Kad vas policija okruži večeras, oni u stvari kažu - Evo, ove ljude niko ne voli. To je centralna taktika, koju treba izbeći odustajanjem od pozicija žrtve. To više ne dolazi u obzir. Problem je i u tome što je Aligrudić u skupštini izjednačio sve stavove. Ta zamena se neprekidno lansira ovom vrstom televizijske propagande i ovom vrstom inaugurisanja principa pristojnosti i principa tolerancije, kada Čanak s celim svojim istorijatom bude stavljen naspram onog klinca koji hoće da ga bije. To ne može, ljudi. Ali to je nastalo onog časa kada su oni koji su bili legitimno ućutkani postali legalni. Onda je sve otišlo do đavola.

Homogenizacija na temu Kosova neće liberalizovati društvo i kada se to svrši, stepen demokratije neće postati veći, nego naprotiv. Treba da se držimo skupa i da neprekidno širimo krugove oko sebe. Jednom treba reći - oni su zaista neko drugi.

MIRJANA MIOČINOVIĆ:

Zašto oni imaju strah od tako malog broja ljudi? Postoje dve mogućnosti. Ili žele, vrlo sistematski i vrlo jasno, da od nekoga naprave žrtvenog jarca, dakle, da energiju nezadovoljstva ponovo usmere na neprijatelje, pa smo za to izabrani mi, iako smo mali. Vi možete imati, kao što znate, antisemitizam i u zemlji u kojoj gotovo da nema Jevreja. Dakle, formira se ideja o neprijatelju kao o osobi koja vam kvari sreću. Naime, svet bi bio savršen da nema tih drugih. Postoji, dakle, mogućnost da smo mi, uprkos činjenici da smo mali, sistematski izabrani za žrtvenog jarca, tog odabranog neprijatelja.

MIRJANA
MIOČINOVIĆ

Ali može da bude i nešto drugo, što bi za nas moglo biti bolje. Prisetite se kako je Milošević u početku bio krajnje ravnodušan prema svojim protivnicima. On je počeo da biva neprijateljski nastrojen u času kada je gubio konsenzus, kada je shvatio da više nema apsolutnu sigurnost, da je njegova politika, njegova vladavina, tačnije rečeno, dovedena u pitanje. Dakle, možda je gušenje svega ovoga pokušaj gušenja šireg pokreta i možda neka njihova slutnja (ne zato što će situacija biti vrlo teška, jer se oni spremaju da je srede potpunom izolacijom) da njihova politika nema konsenzus. Možda je ovo signal njihove stvarno ozbiljne krize. Oni su u Aranđelovac doveli ljude iz Topole, ali iz Aranđelovca vas po drugi put zovu da dođete. Oni drugi su tamo dovedeni autobusima uz sendvič, njih dvesta iz cele Šumadije. Dakle, i to može biti znak.

Prema tome, mi možemo da se pitamo šta mi kao odabrani neprijatelji treba da učinimo. Ne zbog sebe, nego kako bismo podržali taj svet koji vas zove u Aranđelovac. Trivijalno je reći da je on nezadovoljan time što nema šta da jede. On je nezadovoljan, jer polako otkriva lažnost i perfidnost jedne politike. Smatram da je ova poplava žute štampe, ovaj užas od novina od deset dinara, u stvari šum koji oni stvaraju da bi uništili racionalno jezgro u nama i da bi nas sprečili da dolazimo do te istine, koju ili čutimo ili apsolutno sigurno znamo. Dakle, u tom prostoru mi možda imamo nekakve šanse, jer oni nisu sigurni. Ja znam da se oni peku na velikoj vatri. Od Velje, koji će izgubiti svoje bazene, do onih koji su na putu da izgube svoju vlast. Mi to moramo da znamo i neka nas to teši.

SVETLANA LUKIĆ:

Bila je ovo Mirjana Miočinović. Ako budemo imali sreće, iduće nedelje ona će govoriti specijalno za Peščanik. U nastavku emisije slušate Vladimira Gligorova, koji je dva dana u Beogradu. On živi i radi u Beču, u Institutu za međunarodna ekonomska istraživanja.

VLADIMIR GLIGOROV:

Oni su se navikli na to da je pred nama uvek neki odlučujući dan, odlučna bitka za koju se posle ispostavi da to nije. Tako oni uvek mogu da proglase uspeh; nije baš pobeda, jer bitke nije bilo, ali svejedno. Kada se, recimo, ne usvoji Ahtisarijev plan, onda to nije poraz, igra se nastavlja. U javnosti se tako stvara neka vrsta navijačkog duha, mi navijamo za naše koji tog i tog datuma treba da obrazlože primer Hongkonga. To se proglašava odlučujućom tačkom i onda se svi bave time šta će na to odgovoriti druga strana. U celom poslu s Kosovom ostaćemo bez odgovora i većina ljudi je toga svesna.

Svi čekaju 10. decembar, pa ne ispadne ništa, pa je to onda kao dobro. Ovi na drugoj strani su to drugačije postavili. Videli su da ne može da se donese neka prelamajuća odluka i onda su rešili da to pretvore u proces osamostaljivanja Kosova. Glavni igrač koji se s naše strane ne iskazuje je Demokratska stranka, a razlog tome je strategija njenog vođstva. Oni će preuzeti odgovornost za Srbiju kada se svi drugi istroše u okršajima. Na kraju svih krajeva ostaće samo Demokratska stranka, koja će biti pozvana da spasava situaciju. Tadić je u tom času već ponovo izabran za predsednika, u vladi su i sada u većini i samo se čeka trenutak da oni preuzmu odgovornost za stabilnost Srbije, naravno, uz nepristajanje na nepravedne odluke u vezi s Kosovom. To je otprilike stanje stvari. Šta će iz toga ispasti - teško je reći. Ideja da nešto ostvarite ne radeći ništa ili da ostvarite nešto tvrdeći da radite upravo suprotno od toga, u načelu ne izgleda naročito uverljivo i ostvarivo, ali u Srbiji je to možda moguće, videćemo.

Kao i u poslednjim godinama Miloševićeve vladavine na vlasti je manjina. Koštunica je predstavnik veoma male manjine. Svi narodnjaci zajedno su manjina, a pravilo je da kada imate manjinu na vlasti, njena retorika mora da bude jača, jer se time pravda zašto oni koji predstavljaju vrlo malo ljudi imaju toliku vlast. Mora se naći neki sudbonosni, istorijski ili ideološki razlog koji to opravdava. Svi

drugi, uključujući i radikale, koji imaju veću podršku, ponašaju se racionalnije. Zato radikali u ovom trenutku nisu najglasniji i najradikalniji, suprotno svom nazivu. Najradikalnije su ove dve manjine, Nova Srbija i Voja Koštunica, koje imaju desetak odsto podrške. Oni se neprestano kreću u kvazireligioznim vremenskim odrednicama - nikad, uvek, vazda, zauvek, ni po koju cenu, ni pod kakvim uslovima. I kao što vidimo, to nije sasvim iracionalno ponašanje.

VLADIMIR
GLIGOROV

Racionalno ponašanje u amoralnom smislu te reči jeste ponašanje Demokratske stranke i stranke G17 plus, jer to je čisti oportunitizam. Oni od jutra do mraka govore stvari za koje znaju da nemaju veze s realnošću. Oni beže od odgovornosti za koju znaju da im pripada, jer nema kome drugom. Ovo što govori Vuk Jeremić je potpuno nekoherentno. Njihova glavna poruka je - Nikada kao Koštunica, ali mi ne želimo da izazivamo nestabilnost, mada će je biti. A ko će da izazove nestabilnost? Albanci nisu zainteresovani za to, jer se njihovi planovi ostvaruju i bez nestabilnosti. Ni Republika Srpska nema nikakvog interesa da to čini. Dodik je rekao - Izvinite, ne računajte na mene, bar ne ovog trenutka i na takav način - što je sasvim razumno. DS u stvari kaže - Mi nećemo, a u stvari hoćemo. To ne znači ništa. Isti problem su imali i s Miloševićem. Taj problem postoji od nastanka Demokratske stranke - ona želi da bude opozicija koja podržava vlast. To ne ide dobro i ne završava se dobro i na kraju dovodi do ovakve situacije.

Ako biste anketirali ljude u Srbiji, najviše njih bi verovatno odgovorilo da je Rezolucija 1244 doneta zato da bi se garantovala suverenost i teritorijalni integritet Srbije. Rezolucija, naprotiv, suspenduje suverenost Srbije na Kosovu zato što je Srbija povredila međunarodno pravo. Srbija je tu definisana kao krivac i to je suština Rezolucije 1244. Razlozi za to su vrlo duboke povrede ljudskih prava. To je ono što je pokrenulo čitav proces osamostaljivanja Kosova. Tako su građani Kosova dobili pravo da biraju hoće li da budu nezavisni ili ne. Ovde se o problemu Kosova raspravlja u okviru teme albanskog secesionizma, a to uopšte nije tako. Ni Rezolucija 1244, ni ceo angažman Ujedinjenih nacija nemaju veze s albanskim secesionizmom, već s ugrožavanjem mira. Sedma glava Povelje UN-a objašnjava zašto je Srbija oterana s Kosova kao država. Velike povrede ljudskih prava na Kosovu daju legitimitet građanima Kosova da odluče žele li da žive u Srbiji ili ne. To je suština cele priče. Secesionizam u Gruziji,

Moldaviji, na Kipru, u Belgiji, u Velikoj Britaniji je nešto sasvim drugo. Katalonija je primer pogrešne analogije pomoću koje se pogrešno interpretira stanje stvari. Niko ne govori ni o tome da je Srbija, na primer, prekršila međunarodno pravo u Bosni i Hercegovini. Kao što znate, Srbija je zbog toga bila suspendovana iz članstva Ujedinjenih nacija, što nije čest slučaj.

Za bezbednost na Kosovu nisu odgovorne trupe Kosova, već snage Ujedinjenih nacija. Znači, ako vi objavljujete rat, vi ga ne objavljujete Alabancima nego Ujedinjenim nacijama. Tako ispada.

Tu se zaboravlja da je to jednom već učinjeno u Srebrenici. Srebrenica je bila zaštićena zona Ujedinjenih nacija, koje su garantovale građanima Srebrenice da su bezbedni od vojske Srbije. Uz tu garanciju je od muslimana traženo da predaju oružje i demilitarizuju se. Onda je ušla srpska vojska, sklonila Holanđane i uradila to što je uradila. Ovde je potpuno pogrešno interpretirana Klintonova izjava, koja je potpuno tačna, da je na odluku da se interveniše na Kosovu mnogo uticalo ono što se prethodno događalo u Bosni, posebno u Srebrenici. Znači, to nije pitanje nekakve nepravde, nego je reč o sledu stvari. To još ne znači da Srbija nije mogla, i ovakva kakva je, da postigne mnogo više. Na kraju krajeva, svako ima pravo da brani svoje interese. Da je Srbija zaista bila zainteresovana na početku celog procesa, pre dve godine, umesto da donosi neverovatne rezolucije s - nikada i uvek, mogla je da donese deklaraciju izvinjenja. To bi bilo nešto sasvim drugo. Do dana-današnjeg srpska strana nije poslala ni jedan jedini izraz žaljenja, nego naprotiv, ispada da je u pitanju zavera Amerikanaca, Albanaca i ostalih mračnih sila da se - pa sad kreće taj neverovatni rečnik - raskomada, otme, otkine, ukrade i tako dalje.

Proletos su Tadić, Mićunović, svi su rekli - Moramo da donesemo rezoluciju o Srebrenici. Gde je ta rezolucija? O njoj više niko ne govori, a ipak je konstatovano kršenje Konvencije o genocidu. Dobro, presuđeno je malo kršenje, ali kršenje velike, strašne stvari. Šta tačno smeta skupštini Srbije da donese rezoluciju kojom izražava žaljenje zato što se to dogodilo? Oni sami nisu krivi, mada među njima ima svakojakih, ali postoji politička odgovornost svih u toj skupštini. S jedne strane se svakodnevno krši to nesrećno međunarodno pravo, a s druge strane tvrdite da su se svi urotili da vam

načine ogromnu istorijsku, nečuvenu i neviđenu, nikada do sada doživljenu nepravdu. I naravno da onda narod smatra da vi treba da isterate neku pravdu. To je izuzetno neodgovorno ponašanje ljudi koji kreiraju javno mnjenje. Iz ovoga ne sledi da Srbija na Kosovu nema stvarne interese. Srbija tamo ima i ekonomske i ljudske i svakakve druge interese, ali iz njih nikako ne proističe da Srbija treba da se tuče s Albancima.

VLADIMIR
GLIGOROV

Ovde je to stiglo dotle da neki ljudi izjavljuju da Srbija ima pravo na rat. To pravo ne postoji. Takav odnos prema upotrebi sile u Srbiji se formirao 1989-90. godine, kada se prvi put javila ideja da je upotreba sile opravdana. Nižu se Slovenija, Hrvatska, Bosna i sve se završava na Kosovu. To je osnovna protivrečnost u srpskoj javnosti, koja nikako da nađe svoje racionalno razrešenje. Zaista me čudi to što ovde nema javne debate o tome. Za nju treba da budu zainteresovani i Tadić i Koštunica. To treba da bude javna debata ljudi od razuma i struke, koji treba da sednu i kažu nam šta je u stvari naše pravo, a šta nije. I ti Albanci imaju neka prava koja morate uvažiti. Oni imaju pravo da žele da žive sami. Svega toga ovde nema. Postoji samo agresivna propaganda i disidentski krugovi, kao vi i ja, i mi sad nešto pričamo i to je otprilike sve. Mi onda budemo proglašeni ekstremistima, po onoj logici da ako neko jako skrene na jednu stranu, oni koji su u sredini u odnosu na njega su ekstremniji. Svi umereni ljudi su ekstremni u odnosu na naciste, to je potpuno razumljivo. Za Staljina su liberali bili najekstremniji ljudi na svetu, jer je on bio u ludačkoj košulji. U odnosu na njega normalni ljudi su apsolutni ekstrem, to je tačno.

Postoji racionalni razlog zašto se manjinska vlast održava pomoću užasne propagande, koja ima kvazifašistički, da ne kažem goru reč, aspekt. S druge strane oportunistam je zavladao svuda.

Pitanje prava Republike Srpske ili škotske samostalnosti nema veze s Kosovom. Divim se Britancima koji pokazuju da su odrasla nacija time što ni na koji način ne povezuju svoj problem sa Škotskom i Kosovo. Svi drugi koji povezuju svoj problem s Kosovom, kao što to čine Gruzija i Slovačka, nedorasle su nacije. Isto važi i za Srbe u Bosni i Hercegovini. Pitanje da li bosanski Srbi žele da žive u sopstvenoj državi ili u integraciji sa Srbijom je političko pitanje. Republika Srpska ima taj problem što je nastala tako kako je nastala

i ta činjenica je izuzetno važna. Međunarodna intervencija se odigrala na osnovu Povelje Ujedinjenih nacija, jer je postojalo spoljašnje mešanje i podsticanje na raspad jedne države. Znači, jedno je pravo na secesionizam, a drugo je pravo da vi nekoga podstičete na to, kao što Srbija radi. To pravo vi nemate, to je dodatno kršenje međunarodnog prava. Takođe, kada se kaže da je Srbija garant Dejtonskog sporazuma, to znači da Srbija ima obaveze, a ne prava. Ona ima obavezu da vodi računa o interesima Bosne i Hercegovine i nema pravo da se meša u njene poslove. Ta obaveza je stečena tako što se Srbija mešala u poslove BIH na vrlo rđav način. Naravno, ako jedna skupina ljudi, na primer Srbi u BIH, uporno želi da ostvari sopstveni politički indentitet, taj problem mora biti ozbiljno uzet u razmatranje. Kosovo nije taj slučaj. O intervenciji NATO-a može da se raspravlja, ali posle ulaska Ujedinjenih nacija Kosovo više nije pitanje secesionizma, već pitanje ugrožavanja mira, kršenja ljudskih prava i uspostavljanja novog političkog modusa vivendi. To je ono što se zove politički sporazum. Čini mi se da je to shvaćeno i u Republici Srpskoj posle demarša velikih sila povodom Bosne i Hercegovine.

U čemu greši Srbija? Ja ne znam ko ih savetuje da bi pretnje mogle biti od koristi. Taj pristup nema nikakvog smisla. Kada pretite silom, vi morate biti uverljivi. Ako niste u stanju da izvršite tu pretnju, ona vam šteti. Vi postajete neko ko se lažno predstavlja i srpski pregovarači su sebe doveli u tu situaciju.

U Briselu je ključno kako da se slože tri stvari. Jedna je da se očuva politička stabilnost u Srbiji, druga je da se očuva politička stabilnost na Kosovu i treća je da se očuva interesovanje u Evropskoj uniji za integraciju ovog prostora. To su njihova tri cilja i u njima nema nikakvih zlih namera. Njima je jasno da Srbija i Kosovo ne mogu zajedno. Jasno im je i da srpski predlog o suštinskoj autonomiji nije primenjiv na uslove integracije u Evropsku uniju. Taj predlog takođe ne obezbeđuje stabilnost na Kosovu i morao bi da bude nametnut. Postoji i problem slabog interesovanja javnosti u Evropskoj uniji da se taj prostor integriše u EU. Ljudi u Briselu nisu ni najinteligentniji ni najdobronamerniji ljudi na svetu. To su praktični ljudi koji moraju da reše jedan problem s najmanjom štetom po sebe. Oni moraju da nađu način da ostvare svoja tri cilja i oni će ga naći, iako im odavde prete. Posebno je besmisleno pretiti Evropskoj uniji. Ona čak nema ni armiju, pa se postavlja pitanje u kojem smislu im

pretite. U celoj ovoj stvari Sjedinjene Države samo sekundiraju Evropskoj uniji. Plan Martija Ahtisarija je plan Evropske unije, a ne plan Martija Ahtisarija. Paralelno s tim planom počele su pripreme EU o njegovoj implementaciji. U taj plan su mogli biti ugrađeni srpski interesi, ali cilj srpske strane nije bilo unapređenje tog plana, već njegova propast. Amerika pokušava da pomogne EU da ostvari svoja tri cilja. Sjedinjene Države nemaju veću ulogu od te. Ne postoji nikakav specijalni interes SAD-a da Kosovo bude nezavisno, ali ovde je prevladao potpuno iščašen stav da su se Amerika, NATO, neoliberali i svi svetski demoni udružili i napadaju Srbiju. Ako vi imate takvu percepciju stvari, pa onda još počnete i da pretite, to počinje da se graniči s komedijom. To prestaje da bude u skladu sa zdravim razumom.

VLADIMIR
GLIGOROV

Nova spoljna politika Rusije još nije formulisana do kraja. Putin sada uvećava značaj Rusije kroz sukobe s Amerikom i pokušava da podeli Evropu. Sa stanovišta svetske politike, jedino mesto na kojem Rusija može da ima ulogu velike sile je Evropa. Sada se igra kvaziscenario po kojem Rusija sukobljavajući se s Amerikom može da postigne određene strateške prednosti u Evropi. Tu se Srbija vrlo dobro uklapa, jer su tu prisutna oba elementa, i sukob s Amerikom i podela Evrope. Raketni štit takođe nije popularan u Evropi, jer je Evropa pacifističko mesto. Sem srpske, sve evropske nacije su uglavnom pacifikovane i to je najveći uspeh Evropske unije. A onda Rusija kaže - Mi imamo nuklearno naoružanje, mi imamo tehnologiju, mi opet možemo da okrenemo rakete prema vama, možemo da vas pritiskamo i energijom, možemo da vas korumpiramo novcem, vodite računa o tome. Krajnja ideja je da Rusi i Amerikanci ponovo postanu garanti stabilnosti u Evropi, što je za Evropsku uniju apsolutno neprihvatljivo.

Krajnji cilj Rusije nije obračun. Rusija je u tom smislu prevazišla ideje o svetskoj dominaciji. Ona samo želi da na neki način kapitalizuje činjenicu da ima naftu i nuklearno oružje i ona to izražava kroz svoje sukobe s Amerikom. To nije najbolji način, ali oni za drugi ne znaju. Ali to se neće pretvoriti u pravi sukob, jer Evropska unija neće pristati na novo rusko-američko starateljstvo nad Evropom. Ta priča je završena 1989. godine i više ne dolazi u obzir. Tako da će se ruska strategija završiti neuspehom i to neće biti prvi put. U Rusiji postoji fenomen o kojem je govorio još Lav Tolstoj - elita se otkači od naroda

i počne da sanja o svetskoj ulozi, koja je nesaglasna s interesima ruskog naroda i s mogućnostima da se ta ideja realizuje, jer se zasniva na očekivanju da će je ruski narod slediti. Do sada se to nikada nije dogodilo i zato je *Rat i mir* veoma poučna knjiga. Situacija je slična i sada. Imate Putina i neke ljude oko njega, naročito ideologe takozvanog postliberalnog, postdemokratskog sistema dvadeset prvog veka, koji su se očigledno otkáčili od realnosti u tolstojevskom smislu. To će se završiti neuspehom, ali ne u modelu raspada Sovjetskog Saveza. Biće to ipak politička evolucija u demokratskom pravcu.

Kada se u Srbiji oslanjaju na Rusiju, u glavi im je Josif Visarionovič, a ne Vladimir Putin. Milošević je bio vrlo razočaran Jeljcinom. Jasno je da ne može biti ostvareno to što je u glavama ovih ljudi ovde. Evropska unija, imam utisak, ima želju da se na ovom pitanju dokaže i da svima pokaže da je u stanju da rešava svoje probleme. Ako Evropa to postigne, čitava Putinova strategija će morati da se revidira, a američka strategija i tako mora da se revidira, jer je dospela u ćorsokak.

SVETLANA LUKIĆ:

Govori advokat Srđa Popović.

SRĐA POPOVIĆ:

Prijavio sam se za ovaj razgovor pošto sam čuo gospođu Turajlić prošle nedelje. Ona ima primedbu da u *Peščaniku* nema ljudi koji drugačije misle. Ja ovoga puta mislim drugačije od gospođe Turajlić i eto, da osvežimo tu stvar i unesemo malo polemike među istomišljenike. Gospođa Turajlić na početku tog intervjuja kaže da mora malo da naljuti slušaoce *Peščanika*. Ja se nisam naljutio, ali osećam potrebu da o nekim od njenih stavova malo polemišem s njom. Osnovna teza koju je iznela jeste da vi kao autorke i vaši gosti prizivate događaje kakav je onaj koji se dogodio u Arandelovcu, u kojem vam je onemogućena tribina, i da prizivate one koji se s vama ne slažu da se s vama obračunaju silom. Ja mislim da je to vrlo netačna i opasna tvrdnja. Prema profesorki Turajlić, to se čini time što se *Peščanik* služi govorom frustracije, time što on promovise svoje ideje podjednako netolerantno kao i druga strana i treće, služi se prostaklukom, psovkom. Da pođem od ovog poslednjeg, o čemu je bilo najviše reći, da apsolviramo nesrećnog Peru koji je postao državna tema broj dva, znamo šta je broj jedan. Mislim da je gospođa

Turajlić ovde upala u zamku prihvativši propagandnu floskulu koja je u opticaju u javnosti, kako je tobož Pera Luković najveći problem koji ljudi imaju s *Peščanikom*. Naravno da nije, ali logička greška u koju se tu upada je tako velika da mene čudi da je gospođa Turajlić, koja je pametna žena i koja se bavi naukom, mogla da previdi o kakvoj se tu grešci radi. To je nešto što se u logici zove *pars per toto*, gde se jedan deo uzima kao da je celina. Potpuno se zaboravlja da je učešće Pere Lukovića, ja sam izračunao, u vašim emisijama 0,7 odsto. Ali ne, *Peščanik* - to je Pera Luković.

SRDA
POPOVIĆ

Politika je nedavno objavila intervju s predsednikom opštine Topola, Draganom Jovanovićem, u kojem postoji izjava koja je rasistička i u kojoj se poziva na nasilje. Sumnjam da bi gospođa Turajlić *Politiku* nazvala rasističkom novinom zato što se u njoj pojavila takva izjava, a ona se pojavila čak i bez ikakvog komentara. U *Peščaniku* nastupaju ljudi kao što su: Mirko Đorđević, Ivan Čolović, Latinka Perović, Desimir Tošić, Bora Ćosić, Dejan Ilić, Vojin Dimitrijević, Dimitrije Boarov, Vesna Rakić-Vodinić, Laslo Vegel, Jovan Bajford, Miroslav Prokopijević... Pa da li zaista gospođa Turajlić smatra da jezik kojim oni govore nije jezik dijaloga, da je netolerantan i da opravdava nasilje koje bi nad njima bilo izvršeno? Jer to je *Peščanik*. Zašto je *Peščanik* Pera Luković? I koliko god da Pera Luković psuje, zašto je to povod da se na silu zaustavlja vaša tribina u Arandelovcu? Takvom logikom vi biste mogli da kažete da se ministar Velja Ilić, čiji jezik gospođa Turajlić izjednačava s jezikom Pere Lukovića, služi prostaklukom, a on je član vlade, pa prema tome vlada priziva batine. Naravno da takva logika ne stoji. Ja se nisam naljutio ali, da se poslužim izrazom gospođe Turajlić, ovo je više moja tuga - kako je to moglo njoj da se dogodi. Ja to kažem ozbiljno i bez ikakve ironije, jer ja nju vrlo poštujem i zato me je i pogodilo to što sam čuo.

Kada brani ovakvu naopaku tezu, gospođa Turajlić misli da psovke poput onih koje upotrebljava Pera Luković te lumpenproletere iz Topole bole kao šamar. Ja u to jako sumnjam. To su ljudi koje je organizovano doveo u Arandelovac jedan bigot i rasista. Sumnjam da su oni ikada imali strpljenja da odslušaju ijednu emisiju *Peščanika* i verujem da psuju više od Pere Lukovića. Sumnjam da je njih psovka, koja čak nije upućena njima, nego je poštapalica koju u svojoj frustraciji često koristi Pera Luković - zbolela kao šamar. I sumnjam da su oni tamo došli radi dijaloga. Oni su tamo došli radi akcije koju su

i priredili i mislim da su došli da spreče dijalog, i pošto su uspjeli da ga spreče, proglasili su to svojom pobjedom.

Ono što gospođa Turajlić zove govorom frustracije je možda tačno, jer psovka jeste izraz frustracije, bar onako kako se upotrebljava kod Pere Lukovića. E sad, te psovke se razlikuju od psovki Velje Ilića, jer šta frustrira Peru Lukovića? Njega frustrira ono što nalazi u svakodnevnom životu, gluposti, laži, podvale, nasilje, krađe. I slušaoci imaju istu tu frustraciju nad istim tim pojavama i on uspeva, kada o tome govori i kada o tome psuje, da ih nasmeje. A šta frustrira Velju Ilića kada psuje? Njega pre svega frustrira pozivanje na odgovornost. Čim neko počne da ga poziva na odgovornost, lete psovke. Da ne pominjem to da psovanje Pere Lukovića i Velje Ilića ne može da se izjednači, jer Pera Luković je novinar i humorista, satiričar, a ovo je član vlade. A da ne pominjem to da on, kada je frustriran, ne samo da psuje - on ume i da šutne, i to pred kamerama, nekog kolegu Pere Lukovića. I to prolazi kao poseban stil Velje Ilića, tako smo čuli obrazloženja i opravdanja iz vlade - Takav je čovek, on se tako čudno izražava.

Ovde nije kraj mojim zamerama. Možda najveći problem s izlaganjem gospođe Turajlić imam kada ona kaže da *Peščanik* podjednako netolerantno promovise svoju ideju kao i ona druga strana. Tu se implicira da su sve ideje iste i da je važan jedino način na koji promovisete svoje ideje. E, pa nisu sve ideje ravnopravne. Ja smatram da ideja kao što je ova Dragana Jovanovića da zatvori Rome iza bodljikave žice u geto, da bi beli građani bili pošteđeni neželjenih susreta, tako on to naziva, ideje Srboljuba Živanovića, narodnog poslanika, da je Zorana Đinđića trebalo ubiti, jer je bio izdajnik, ili ideja *Obraza* da treba da promovise nacistički pogled na svet dizanjem ruke, ili ideja da treba ubiti, zaklati homoseksualce da ne postoje, ideja da se rehabilituje Ljotić, da se rehabilituje antisemitizam Nikolaja Velimirovića, grafiti koje možete da vidite širom Srbije - Cigani, marš napolje, ideja da Cigani koji ostanu u Srbiji ne bi trebalo da se kupaju u istim bazenima s belcima, ideja da je Mladić heroj, da u Srebrenici nije bilo genocida, da je Srebrenica oslobođena - to su ideje koje su retrogradne, glupe, neuke, štetne, kojima se ugrožavaju ljudski životi, potkopava pravni sistem, zagarantovana ljudska prava pojedinaca i grupa, njima se srozava ugled zemlje. To nisu ideje koje su u bilo čemu ravnopravne s idejama koje se iznose u *Peščaniku*.

Nisu sve ideje iste. Mi smo svi ravnopravni u tom pogledu da imamo pravo da iznesemo svoje mišljenje, ali sva ta mišljenja nisu ista. Stalno čujem u televizijskim emisijama da neko kaže - Mladić je heroj - a neko drugi kaže - Mladić je optužen za genocid - pa se odgovori - To je vaše mišljenje. Pa nisu ravnopravni istina i laž, nisu ravnopravni ni huškanje na rat i pacifizam, ni fašizam i antifašizam, ni osuda zločina i opravdavanje zločina, ni znanje i neznanje, dobar i loš argument. Pa nije to sve isto, a važno samo da se tobož zastupa na neki pristojan način. Pa ne, najvažnije je ono što se kaže.

SRDA
POPOVIĆ

SVETLANA LUKIĆ:

Obično kažu - A ko je taj ko će da odluči da li je jedna ideja legitimna ili nije?

SRDA POPOVIĆ:

Iza toga stoji pretpostavka da smo mi još u stanju varvarstva, da se ništa ne zna, da nikakve knjige nisu napisane, da je sumnjivo šta je dobro i zlo, da je sve relativno. To je strašna poruka i to je kapitulacija pred onima koji su među nama najgori i najagresivniji. Oni mogu da iznose ta svoja užasna, naopaka, štetna, često i kažnjiva mišljenja, pod uslovom da ne psuju. Pravo da vam kažem, u pojavama koje sam naveo postoje čak i neke ozbiljne natruhe fašizma. Na to se kaže - To je preterana izjava, pa ovaj poredak nije fašistički. Pa ja i ne kažem da je ovaj poredak fašistički, ali da mi prisustvujemo postupcima, izjavama, stanovištima koji zaslužuju atribut fašističkih - to je sasvim sigurno. Te nasilničke, lumpenproleterske grupe zaslužuju atribut fašističkog. I ako pogledate raznu literaturu o fašizmu, često ćete naći da je početni uticaj tih malih grupa i njihovih vođa beznačajan. Ali zašto nas upozoravaju na to? Zato što je to virus koji se strašno brzo širi i ako se ne zaustavi, kada jednom uzme maha, onda mora da se plaća ogromna cena da bi se to stanje lečilo. To je lekcija koja je ovde valjda već jednom naučena. Mi smo imali prilike da to vidimo. Ako tu stvar ne suzbijete u korenu, teško ćete se s njom posle izboriti.

Ovo je podeljena zemlja, s tim se potpuno slažem i razumem motiv gospođe Turajlić, koji počiva na tome što bi ona želela da mi živimo u uređenoj zemlji, gde su sva osnovna pitanja rešena, gde postoji konsenzus o generalnoj politici koja se vodi, o vrednostima toga društva

i onda možemo učtivo, lepo da razgovaramo o tome kako da tu zemlju učinimo još boljom. Pa mi ne živimo u takvoj zemlji. U stavu gospođe Turajlić postoji element magijskog mišljenja - Ako se mi ponašamo kao da živimo u takvoj zemlji, onda će to biti takva zemlja. Neće, neće. To je ona logika da, ako izađem s kišobranom na ulicu, pašće kiša, a ako ne ponesem kišobran, sijaće sunce. Pa neće pasti kiša zbog toga i neće sijati sunce zato što nemam kišobran. I da citiram i ja jedanput Dobricu Ćosića - daleko je to sunce i do tog sunca se stiže, u ovakvim okolnostima u kojima mi živimo, kroz društvene sukobe.

Nema ničega a priori lošeg u društvenim sukobima, društvo napreduje kroz društvene sukobe. Ono ne napreduje kroz sabornost, kroz jedinstvo, kroz ignorisanje realnosti. Ne, ono napreduje kroz razrešavanje tih sukoba. Naša je nevolja što mi nemamo institucije u kojima bi se ti sukobi razrešavali na miran, civilizovan i razuman način. Ali za to nije kriv Pera Luković. Mi nemamo zreo parlament, nemamo autonomnu javnost, nemamo nezavisne sudove i za sve to nije kriv Pera Luković. Za to je kriva ova vlast. Ne treba mešati uzroke i posledice. Kao da je uzrok podeljenosti Srbije i društvenih sukoba u njoj psovanje Pere Lukovića. Pa nije, to je posledica toga što ova vlast nije uspela da stvori institucije kroz koje bi se ti društveni sukobi konačno razrešili.

SVETLANA LUKIĆ:

Jedan od njenih argumenata je da se način na koji ljudi u Peščaniku pokušavaju da promovišu određene ideje pokazao neefikasnim i da bi možda bilo dobro da probamo da nađemo neke teme koje bi ljudi mogli lakše da prihvate, a da za neki budući trenutak odgodimo stvari o kojima ljudi ne žele da slušaju.

SRĐA POPOVIĆ:

Ja to razumem i možda je s gledišta političke taktike to umesno mišljenje, međutim ja mislim da je to visoko ispolitizovan stav. Kada iznosim svoje mišljenje, ja ga ne iznosim zato što želim da postignem neki ishod ili neki cilj. Ja sam ljudsko biće koje ima sivu moždanu masu, što znači da nešto mislim i imam ljudsku psihološku potrebu da to mišljenje izrazim - pa šta bude. I ne bih mogao da pristanem da u ime neke političke taktike sebe cenzurišem i mislim da ljudi ne smeju da budu na taj način ispolitizovani. Ako govorite sa stanovišta svoje struke, ako govorite o nečem što znate, pa ne možete vi sebe

skratiti za glavu da ne biste bili pogrešno shvaćeni. Neko će me shvatiti dobro, neko će me shvatiti loše, kakvi će biti ishodi - ne znam, ali moram da živim tako kako moram da živim. Nije dobra motivacija, naročito čoveka koji razmišlja u okvirima svoje struke, da razmišlja kakav će ishod time da izazove. Taj zahtev da se misli tuđom glavom mi je neshvatljiv. Sećam se kako su u onim disidentskim vremenima stalno dolazili neki dušebrižnici da nam govore - Nemojte to da pričate, to će samo da izazove ove čvrsturkaše. Što kaže Selimović - Boj se ovna, boj se govna, pa ne mogu tako da razmišljam. Mislim da je taj stav gospođe Turajlić poziv na neprirodnu i štetnu politizaciju.

SRDA
POPOVIĆ

Kosovo i izbori su ista tema. Radi se o tome što jedna strana, to su Demokratska stranka i Boris Tadić, smatra da su njihove šanse bolje ako se izbori odigraju pre nego što se donese odluka o Kosovu. Druga strana misli da će bolje moći da kapitalizuje frustraciju koju je svesno izazivala tek ako Kosovo bude izgubljeno. To je jedina tema. Ja ne zadržavam dah dok se bavim tim pitanjima i dok čitam o njima i mislim da ono što se ovde sada događa može da se stavi u malo širi kontekst. Kaže vlast, a i mi to svi znamo, da su ovo teška vremena. Pri tome ne mislimo na iste stvari, ali ovo jesu teška vremena. A vremena su teška zato što smo ove godine pred Međunarodnim sudom pravde u Hagu osuđeni za prekršaj Konvencije o genocidu, tu je i pritisak koji se vrši na nas da izručimo Mladića, tu su negativni izveštaji o saradnji s Hagom. Ovo je godina u kojoj su prispeli na naplatu neki stari dugovi iz Miloševićevog režima, vrlo teški, vrlo skupi dugovi koje bismo mi rado da ne platimo. I to su, naravno, teška vremena i da citiram notornu mudrost - Iz te krize postoje dva puta: jedan je da potonemo, a drugi je da najzad platimo te dugove i da idemo dalje.

Nisam potpuno siguran da mi znamo kakvo je opšte raspoloženje. Ta halabuka u kontrolisanim medijima koji osporavaju te dugove ili pokušavaju da odlože njihovo plaćanje ne odražava stanje javnog mnjenja. Ljudima je alternativa postala potpuno jasna - ako ne platimo te dugove, nema ništa od Evropske unije, ostaje nam saradnja s Putinovom Rusijom, koja takođe ispoljava jake fašističke tendencije. Znači, samoizolacija, neizvesnost, ekonomsko propadanje, prestanak investicija, zatvaranje zemlje. Mislim da su ljudi toga svesni. Utisak koji mi stiće kada slušamo i gledamo kontrolisane

medije ne odražava raspoloženje javnosti. Možda sam ja optimista, možda suviše verujem u srpski razum, ali narod je vitalan, on prepoznaje samodestrukciju u ovome što ova vlast radi. To vidim i kao opasnost i kao šansu, jer pitanje se zaoštrilo. Ovo su poslednji Miloševićevi računi koji dolaze na naplatu. Ako 5. oktobra nismo podvukli tu crtu, možda sada možemo da je podvučemo. Da li će se to desiti, nemam pojma, ali tako shvatam značaj ovoga trenutka. Ne zanima me da li će se pregovori odlagati ili će Kosovo biti priznato ili će se samoproglasiti. Nema mnogo misterije u tome šta će se na kraju desiti. Pitanje za nas je samo koju cenu smo spremni da platimo.

SVETLANA LUKIĆ:

Kada čovek pokušava da razmišlja, on pokušava da koristi racionalne argumente, ali u ovoj jednačini je sve nepoznato. Mi ne znamo dokle je predsednik vlade Koštunica spreman da ide putem kojim je naumio da ide.

SRĐA POPOVIĆ:

Ja ga ne bih potcenjivao. Mislim da on može vrlo daleko da ode, do dovođenja u pitanje svoje političke sudbine. I neki strani analitičari misle da ovaj kurs kratkoročno pogoduje militantnim, antizapadnim, antievropskim, proruskim, nacionalističkim, ksenofobičnim snagama, ali da će već na srednji rok to biti njihov veliki, konačni poraz. Meni se takva ocena čini mogućom. Kada jedna glupa politika konačno pobedi, to je često njen kraj, jer se onda otkrije da je užasno glupa. Dok ne pobedi, vi ni ne znate, nemate predstavu do čega će ona dovesti. Miloševića je dovela do bombardovanja i on je profitirao od tog bombardovanja, sve dok ljudi nisu kazali - Pa dobro, zašto si nas uopšte doveo u tu situaciju? Goni se. Tu postoji neka dijalektika, a i vremenska projekcija mi se čini umesnom.

SVETLANA LUKIĆ:

A predsednik Demokratske stranke Tadić, da li mislite da se približava trenutak kada će se desiti dža ili bu između njih dvojice?

SRĐA POPOVIĆ:

Postoji kontinuitet na srpskoj političkoj sceni i možda ću ga najbolje izraziti ako malo prokritikujem poziciju koju je zauzeo LDP - mi smo protiv svih, mi sami protiv svih. To u stvari nije njihova politika, ona je samo naopako, pogrešno i kontraproduktivno formulisana. Pričam

već kao navijen da mislim da u ovoj zemlji postoje dve opcije, jedna je LDP, druga su radikali. Glavni protivnik LDP-a su radikali, Koštunica je to u onoj meri u kojoj se njegova politika podudara s politikom radikala, a Boris Tadić u onoj meri u kojoj sledi Koštunicu. Ali to je kontinuum. Nisu vam svi protivnici jednaki, a neki su vam protivnici samo pod određenim uslovima. Recimo, Boris Tadić je to jedino ako se priklanja Koštunici, koji se priklanja radikalima. Kada Boris Tadić priča o pristupanju evropskim integracijama, to nije nikakav problem, to podržavamo. To je supstrat politike Demokratske stranke u ovom trenutku. Reći da ste vi protiv svih je netačno, jer vam se ciljevi u mnogome podudaraju s DS-ovim. U nečemu se ne podudaraju i to može da bude predmet vaše kritike. Ali iznijansirajte svoju poziciju prema svima na političkoj sceni, nemojte da proglašavate sebe za jedinu našu nadu, jer je to malo obeshrabrujuće.

SRDA
POPOVIĆ

SVETLANA VUKOVIC:

Mnogo se brinem zbog ovih izbora. Da li je moguće da mi živimo u zemlji u kojoj, bez obzira na to što ih je gospodin Dulić zakazao, njih ne mora biti?

SRDA POPOVIĆ:

Živimo u teškim vremenima. Sve visi, ali mislim da mi u svom očajanju precenjujemo snagu radikala i DSS-a. Gledam televiziju i čitam novine na takav način da me ne zanimaju pojedinosti, pokušavam da uhvatim neko opšte raspoloženje i opšti ton. I poslednjih dana primećujem da je postalo potpuno legitimno nešto što je do juče bilo zabranjeno, a to je da se pita - A šta će biti ako izgubimo Kosovo? To pitanje se čuje u svim medijima. Ljudi od kojih to nikada ne bih očekivao pitaju - Kakve ćemo mi to mere da preduzmemo i da li smo mi u stanju da se tako ponašamo i da li će to da bude pucanj u nas same i da li neko o tome razmišlja? Sve više toga čujem i siguran sam da one koji stalno govore - Sada moramo biti jedinstveni, moramo se braniti svim sredstvima - većina ljudi više nije spremna da prati. Mislim da i oni koji to zastupaju osećaju da s tako isključivim stavom možemo gadno da nastradamo.

SVETLANA LUKIĆ:

Aktivirao se nagon za samoodržanjem.

SRĐA POPOVIĆ:

Tako je, i mislim da je najtačnije reći - ovo su teška vremena. Ona su teška i za njih, ljude koje smatram svojim političkim protivnicima, za radikale i DSS. Mislim da oni već počinju da pokazuju znake gubljenja razuma. Kao taj koji kaže - Zoran Đinđić je trebalo da bude ubijen, jer je bio izdajnik ili Toma Nikolić koji kaže - Evropska zastava će se vijoriti na našem ministarstvu odbrane ili Kojen koji kaže - Nisu nam ni potrebne evropske integracije. To su već znaci gubljenja razuma. Ovaj narod je toliko često i dugo izluđivan da mislim da je stekao i neki imunitet. Crnogorci imaju izraz - zakojevitezanje. To je onaj koji predvodi sa zastavom, pa ga pozivaju - Hajde, ko je vitez. To Crnogorci zovu zakojevitezanje. Mislim da to ovde teško nekom može da se proda, videli su ljudi koliko to košta.

SVETLANA LUKIĆ:

Neke ljude sam prvi put čula da kažu - Ako ode Kosovo, bilo bi mi jako teško. A meni se čini da oni osećaju da će to biti poniženje samo zato što odbijaju da priznaju da su ponižavani hiljadu devetsto devedeset prve, druge, treće, četvrte, pete godine. Sada im se sve skupilo.

SRĐA POPOVIĆ:

Mi smo davno poniženi. Mi smo poniženi kada smo zavodili policijsku državu na Kosovu, kada smo te ljude ubijali, tukli, izbacivali, hapsili, sudili - tada smo poniženi. Sada sve to samo postaje jasno po posledicama, a trebalo je da bude jasno već onda. Nismo mi poniženi zato što se sada sudi onima koji su vršili ratne zločine u naše ime, mi smo poniženi time što su oni vršili te zločine. Ta katastrofa se već dogodila, ta katastrofa koju ljudi sada percipiraju - već se dogodila. Najbolje što sada možeš da učiniš jeste da to shvatiš, ostaviš iza sebe i kreneš u nekom drugom pravcu, a ne da tvrdiš ili da toga nije bilo ili da mi nismo za to krivi ili da je to opšta zavera. To je neekonomično za nas. Nikoga mi više ne možemo ni o čemu prevariti, sve se zna. Samo u svojoj parohijalnosti možemo jednoga trenutka poverovati da nešto možemo da sakrijemo, da možemo da sakrijemo da sakrivamo Mladića. Pa ne možemo, svi to znaju, vide, priznali smo sami sto puta - Sakrivali smo ga, a sada ga ne sakrivamo. Aman ljudi, pa jeste, sakrivamo ga. To je stvarno očajnička pozicija, kao kada čoveku odseku ruku, a on misli da je još ima. Pa nemaš je, nauči da živiš s jednom rukom. Bolje bi bilo da imaš obe, ali sada živi s tom jednom.

Naša patnja je patnja ljudi koji su prinuđeni da gledaju film koji se zove Poslednjih sedamnaest godina. To je sada samo film, to je već bilo. Sada si prinuđen da ga gledaš i to je teško. Nemce su na silu morali da vode da gledaju, mi to gledamo sada i teško je. Ali to je bilo i dobro je što je to prošlost. Mi samo treba da se osvestimo da je to prošlost, jer sve dok to ne možemo sebi da priznamo, mi smo u permanentnoj traumi. Ljudima koji su doživeli traumu kažu - Piši o tome, pričaj o tome, sto puta pričaj o tome da to ode u onaj deo mozga u kojem su pohranjene dugotrajne memorije iz prošlosti. A dok ti to negiraš, to ne može da stigne tamo i ti stalno živiš u toj lošoj sadašnjosti, ti još živiš sa Srebrenicom, s Merkalama, s bombardovanjem, zato što ne možeš da shvatiš i ne možeš sebe da dovedeš do toga da priznaš - Jeste, to je bilo. I sada, loš deo tog iskaza je ono - Jeste, a dobar deo je - to je bilo, to nije sada, to je bilo.

SRDA
POPOVIĆ

SVETLANA LUKIĆ:

Stavili smo na You Tube snimke iz Arandjelovca i tu su neki četnici u maskirnim uniformama i jedan ludak prolazi i kaže - Četa, nadesno. I vi vidite karikaturalnu verziju toga što je stvarno bilo. Njihova maskirna uniforma je pohabana, oni su je stvarno nosili u ratu, ali sada je to farsa.

SRDA POPOVIĆ:

Izgleda kao farsa, jer on nije razumeo da je to prošlo, a vi ga gledate i mislite - Šta je tebi? Idi, leći se.

SVETLANA LUKIĆ:

Hvala vam što ste nas slušali, bio je ovo Peščanik, pozdravljaju vas Svetlana Vuković i Svetlana Lukić, do viđenja.

PEŠCANIČEK 21. 12. 2007.

GOVOREĆE MESTO

Pogrešno rešenje je uvek pogrešno rešenje ... Ako on pokuša da zatvori Srbiju, Srbija će eksplodirati ... Ili blefiraju, ili su totalni ludaci ... Svaki zaborav se plaća novim ratom ... Završićemo padom u gubitničku depresiju ...

Gosti:

NIKOLA SAMARDŽIĆ, *istoričar*,

BOJAN BAJIĆ, *publicista*,

SVETLANA SLAPŠAK, *profesorka*,

MIRJANA MIOČINOVIĆ, *profesorka*

SVETLANA VUKOVIĆ:

Kada čujete moj glas, znate da je Ceca Lukić bolesna. Na moju nesreću, dovoljno je bolesna da ne može da vodi emisiju, ali nedovoljno da ostane kod kuće. Evo je sa druge strane stakla, nadgleda kako ćemo se snaći bez nje.

Prvo loša vest, Peščanik ulazi u zimsku pauzu do 25. januara. Ako sve bude teklo po planu, sledeći put se čujemo između dva kruga predsedničkih izbora. Naravno, uvek postoji šansa i da pobedimo u prvom krugu, a onda ćemo 25. januara samo da pijemo i pevamo.

Dobra vest je da će naš sajt za vreme pauze sa emisijom nastaviti da radi svakoga dana na adresi www.pescanik.net. Ceca Lukić to još uvek ne zna, ali biće naterana da vam bar jednom nedeljno napiše pismo.

Juče smo na sajtu preneli tekst Teofila Pančića iz poslednjeg Vremena, Zanimljiva biologija, u kojem Teofil zamišlja koaliciju DSS-a i radikala po principu sindroma sestara Bobić-Tomić. Tu Šormaz i Kراسić prerastaju u Šormasića, Aligrudić i Vučić u Alivučića, Proroković i Todorović u Prodorovića. Nastaju, kaže Teofil, oblici života koji uspevaju samo tamo gde ne uspeva ništa drugo. U času pisanja ovoga teksta, Toma Nikolić još uvek nije bio izrekao svoj poslednji predlog - ako Amerikanci imaju vojnu bazu na Kosovu, zašto mi ne bismo imali rusku vojnu bazu u Srbiji. Tako bi treći svetski rat mogao da se odvija u portabl izdanju, na kratkom potezu od Beograda do Prištine. Mašala, Koštikoliću.

Slušate istoričara Nikolu Samardžića.

- Koštunica je bio u Njujorku, tamo je rekao šta je imao da im kaže i sada svi čekamo ili ne čekamo, ima li važnosti ili nema važnosti to što će nam on saopštiti posle sednice svog glavnog odbora.

NIKOLA SAMARDŽIĆ:

Koštunica je tamo bio kao svedok iz hiljaditog reda, koji je prisustvovao Kenedijevom ubistvu. Srbija se uopšte ne pita o budućnosti Kosova. On samo daje svoje mišljenje, koje neće bitno uticati na ishod rešenja tog problema. Zvanična politika Srbije prema Kosovu podrazumeva zamišljenu eksploziju hidrogenske bombe, koja će tamo uništiti sve živo, a ostaviti tu teritoriju takvu kakva jeste, s onim što je na toj teritoriji izraslo pre osamsto godina. Budući da Koštunica, Tadić i Nikolić nisu

pokazali na koji način će integrisati albansko i srpsko kosovsko društvo u jedinstvenu političku zajednicu, kakvog smisla ima insistiranje na suverenitetu koji je izgubljen, koji se ne može vratiti i čija će cena progutati budućnost nekoliko narednih političkih generacija, svih osim njihove sopstvene?

Danas je pitanje Kosova stvar odnosa između Moskve, Vašingtona i Brisela. Srpski stav o Kosovu, vezan za zvaničnu politiku Rusije, umesto da razjedini Evropsku uniju, kako je planirano u Beogradu, zapravo je doveo do zbližavanja stavova pojedinih članica Evropske unije. Pred Evropskom unijom je izazov uspostavljanja administracije, bezbednosnog sistema i sistema zaštite osnovnih vrednosti demokratije i ljudskih prava na Kosovu. A pred nama je vreme koje će iziskivati prave odgovore na prava pitanja. Beograd će morati da odgovori zašto je vodio politiku koja je dovela do takvog ishoda, a Priština će morati da kosovskom društvu, i albanskom i srpskom, ponudi opipljiviju budućnost.

Očigledno je da Koštunica želi da na srpskom društvu, koje ne podržava njegove emocije prema Kosovu, iskali svoj bes. Njegova politika je utoliko neuspešnija ukoliko se zahvaljujući njoj sve više bogate njegovi ministri i članovi kabineta. Veoma me zanima zašto je, recimo, ministar energetike bio onako bled kada je s Italijanima vodio razgovor o budućnosti energetskih veza, a sav rumen kada je o tome razgovarao s Rusima. Mi imamo premijera koji je eksponent jedne strane države. To je politika koja je izdajnička po svakoj definiciji. Mi možemo da tretiramo Koštunicu kao izdajnika, jer on ili članovi njegovog kabineta i pojedini ministri direktno zastupaju interese jedne strane sile. Evropska unija i NATO nisu jedna država, već cela civilizacija. Kada se zalažemo za pristupanje Srbije tim organizacijama, mi ne zastupamo interese Pariza, Londona, Brisela, Bona ili Vašingtona. Mi zastupamo vrednosti jedne ideje, jedne politike kojima žele da pripadnu i mnogo veće i uspešnije zemlje od nas. Mislim na Mađarsku, Bugarsku, Rumuniju, Poljsku, na dugačku kolonu zemalja koje žele da pripadnu toj ideji. Ne vidim da se na ovoj drugoj strani neko gura u tom redu za zastupanje ruskih interesa.

Za razliku od Rusije, Srbija ima sreću da poseduje artikulisanu političku alternativu. Srbija se u jednom periodu dvadesetog veka evropeizovala zahvaljujući uticajima ruske kulture, ali je došao trenutak u kojem se Srbija podelila na pitanju da li je okupacija počela 1941. ili ulaskom južnog krila Crvene armije 1944. godine. Za neke je to bio mnogo gori vid oku-

pacije, jer su posledice bile mnogo teže. Drugim rečima, Koštunica danas više vlada uz podršku zvanične Moskve, nego uz podršku Srbije. Tvrdi se da Srbija većinski prihvata taj način mišljenja i taj politički mentalitet, ali ne vidi se volja niti rešenost da se Srbija za te ideje bori i ne oseća se nikakvo oduševljenje za njih. To pokazuje da je srpsko društvo dostiglo viši nivo zrelosti od onih vrednosti koje zastupa srpska elita. Kada Koštunica i njegovi prijatelji, s akademikom koji ima samo veliku maturu, na čelu, đuskaju s kafanskom pevačicom, udovicom ratnog zločinca, ubice i razbojnika, oni njoj pripisuju značaj i vrednosti koje su mitske, arhetipske, istorijske i kulturne. Običan narod nju ipak doživljava samo kao sisatu pevaljku, ništa više od toga. I tu se postavlja pitanje koje kulturne vrednosti zastupa naša elita i da li je naš jedini izbor samo između Tadića i Nikolića. Zašto nemamo treću mogućnost?

NIKOLA
SAMARDŽIĆ

Sećam se, 1990. godine Ivan Đurić je bio predsednički kandidat, pa sam mu rekao - Slušaj, ti nemaš šanse, ja ću da glasam za Vuka, glupo je da se rasipaju glasovi. Ja tu grešku više neću da ponovim. Početkom 1990. godine smo imali bolju alternativu nego danas, a tako smo strašno završili. Vuk je tada pokazao da je spreman da svojim životom i svojom slobodom zastupa svoje ideje. Boris Tadić do ovoga trenutka nije uspeo ni da preda potpise za svoju kandidaturu. Postavlja se pitanje da li je to demokratija kada nam je ostavljeno dve nedelje za predsedničku kampanju. Da li za petnaest dana predsednički kandidati, u celoj ovoj zbrici koja je nastala nesposobnošću elite da definiše našu političku budućnost, uopšte mogu građanima da predoče potrebu da tragaju za alternativom? Pogrešno rešenje je uvek pogrešno rešenje. Na svakoj slavi vam sedi trust mozgova, ne mogu da pretrče ni sto metara, a znaju da po tri sata raspredaju: Tadić-Nikolić, Nikolić-Tadić, Tadić-Nikolić, Nikolić-Tadić. Stvarno se pitate šta su ta dvojica učinila za našu politiku, za našu kulturu, za naše društvo, za našu edukaciju. Nisu za nas učinili ništa. Nikolić je već *figura comica* ili *figura tragica*, sa svoja dva lica iz neke antičke drame. Ali žrtve te tragedije nisu on i rukovodstvo njegove partije, nego je žrtva te tragedije Srbija. Boris Tadić je uspešan zato što je neuspešan. On je neprekidno potcenjivao samoga sebe. Sve svoje sposobnosti je uložio samo u destrukciju osnovnih vrednosti Demokratske stranke, onoga zbog čega je ona postala lider demokratskih promena. Neka ide i neka s Nikolićem vodi diskusiju o Moskvi i o istočnoj pravoslavnoj džamahiriji.

Kod nas su uništene medijske slobode, a količina agresije koju ste vi iskusili u pokušajima da promovirate *Peščanik* u javnosti, pokazuje svu

silinu osećanja koja otkrivaju neuspešnost i propast jedne politike. To su horde ljudi čija budućnost je propala. Vi ste videli kako izgledaju ti ljudi, kako razmišljaju, kako govore. Veoma je zanimljivo da se to dešava u Šumadiji, koja je bila svetski lider u nacionalno-oslobodilačkim revolucijama, jer srpska revolucija iz 1804. godine je prva nacionalna revolucija u istoriji. Danas je Šumadija sinonim robovskog mentaliteta, ljudi se plaše i slušaju komande lokalnog subaše. Ti banditi Velje Ilića koji vladaju Šumadijom i Pomoravljem su ono što su nekada bili Turci, pred kraj svoje vladavine u Srbiji. To je isti taj banditizam o kojem govore te naše narodne pesme. *Početak bune protiv dahija* zapravo govori o Novoj Srbiji s kraja osamnaestog i početkom devetnaestog veka. Taj Fočić Mehmed-aga je gradonačelnik Topole ili Jagodine. Brine me zašto ta Šumadija robuje onima protiv kojih je digla prvu nacionalnu revoluciju u istoriji. Ti ljudi koje oni slušaju su potpuna antiteza onome što zvanično zastupaju, a to su srpstvo, duhovnost, pravoslavlje, istorija. Oni se trude da ponište ono što je istorija već poništila. Naše tradicionalne vrednosti obesmišljene su onoga trenutka kada su zloupotrebljene u svrhu ratne agresije i zločina tokom devedesetih godina.

Mislim da Vojvođani opet čekaju Šumadince da prelome. Opet će morati da prelomi Šumadija, jer je to njena nesrećna uloga. Tamo i nema bog zna čega, osim te debate koja traje iz veka u vek. U Vojvodini ljudi imaju više posla, veće zarade. Videli ste kako je ta Šumadija propala. Te tone asfalta njih ne mogu izvući iz bede. Ipak je to regija koja je mogla da bude evropska. Omladina Arandjelovca, Kragujevca, Topole glasa za radikale, zato što sada čuje samo njihove poruke i one im zvuče kao alternativa ovom besmislu u koji ih uvlači politika zvaničnog Beograda i užasna stvarnost u kojoj oni žive. Oni robuju navikama koje se prenose s generacije na generaciju, koje nas vraćaju u predustaničko doba, kada su lokalne subaše divljale Šumadijom. Politička Srbija je kao ovaj Veliki brat i to je jedna stvar u kojoj se slažem s Veljom Ilićem koji kaže - Što prikazuju one lenjivce koji spavaju i češu se po ceo dan i noć? E, tako cela Srbija samo čmava i češe se, jer tu nema posla, nema perspektive. Moramo da objasnimo ljudima da su oni pod vlašću dahija i da te dahije moraju da završe u prošlosti, to jest u zatvoru, jer ti narodnjaci su organizovana kriminalna grupa.

Košunićin kabinet se bavi poslovima koji su prebačeni na dušu takozvanoj stečajnoj mafiji. Ti ljudi skoro dve godine sede u pritvoru, dok se serijske ubice brane sa slobode. To je pokušaj da se relativizuje pljačka i da se

prikrije da postoji organizovana kriminalna banda koja vlada Srbijom, naročito u krajevima u kojima su ljudi prepušteni na milost tim dahijama, jer su siromašni, omladina ne ide u školu, nego se drogira. Zašto oni stalno pričaju o narkomaniji Čede Jovanovića? Zato što je u njihovom interesu da Srbija bude pod dejstvom opijata kako bi oni lakše vladali. Njihovo biračko telo je izloženo upravo tom poroku, ne samo alkoholizmu, koji Koštunica javno propagira s Veljom Iličem tako što s njim javno ispija alkohol. Prodor narkomanije je upravo posledica njihove vladavine. Strašna je bezizglednost te omladine u centralnoj Srbiji, koja živi kao u emisijama Velikog brata. Vreme im protiče uludo, nemaju radnih mesta, nemaju volje niti energije za školovanje i to je odlična prilika za te dahije da učvršćuju svoju vlast. Ali je odgovornost za to ponovo na Beogradu, čiji mejnstrim političari uvode Srbiju u mentalitet Velikog brata, pri čemu je Veliki brat Koštunica, a narod se češe i izležava i treba po ceo dan i noć, jer nema posla, nema nikakvu perspektivu. Pa čak i kada se ispovedaju tom Velikom bratu, oni nemaju šta da mu saopšte, nego ogovaraju jedni druge: Tadić-Nikolić, Nikolić-Tadić. Taj mentalitet održava Koštunicu, Velju i Palmu i vi ste se u Arandjelovcu suočili s tim mentalitetom. Nisu oni Srbi, oni su raja, a oni koji vladaju Srbijom nisu Turci, nego degenerisani provincijalni supstrat.

NIKOLA
SAMARDŽIĆ

U prestonici takve Srbije sede analitičari i urednici medija koji su obični policijski cinkaroši. Ako ih vratite u sedamdesete, osamdesete, odmah vidite da su to oni isti koji su vas tužakali zato što idete na slavu - samo vas sada tužakaju zato što ne idete na slavu. Pre su vas tužakali zato što idete u crkvu, a danas vas tužakaju zato što ne idete u crkvu. I stalno se raspituju - ko je ovaj i ko je onaj. Naravno da ne zna ko sam ja, kada je on došao iz šume. Kada bih došao u neku sredinu koja mi je ponudila utočište, ja se ne bih raspitivao ko je ko. Zamislite da odem u Njujork i pitam ko je Donald Tramp.

Videli ste koliko se Sarkozi iznervirao s Tadićem. Nije se obraćao Velji Iliću ili onom Raki iz Trstenika, obraćao se Tadiću, iznerviran zato što ovaj ne razume da je evropska integracija Kosova i Srbije jedini način da Kosovo ostane deo zajedničke stvarnosti. Ovako ćemo mi biti neka smrdljiva ruska gubernija, ali bez Kosova i s granicama koje ćemo sami zatvoriti i prema Kosovu i prema susedima. Otvorićemo samo vazdušni most prema Rusiji, kao što se održavao vazdušni most 1948. i 1949. između Zapadne Nemačke i zapadnog Berlina, s tim što nama neće bacati hranu i čumur za ogrev, nego će uzimati ono malo sirotinje što smo imali,

na isti način na koji su nas opljačkali 1944. godine. Ja mislim da je dobro da nas Evropska unija uvuče unutra. Srbija je toliko jadna i nesrećna da je to zaslužila. To ne bi bio prvi presedan, jer ima još evropskih zemalja koje su integrisane mimo svih pravila. Kipar nije imao teritorijalnu celovitost i nema je ni sada, bio je sumnjiva zona za pranje novca, ali je dobro za njih da su ušli u Evropsku uniju. Pitanje je u kojoj meri je Grčka i danas demokratska zemlja, jer u njoj se sveštenici otvoreno upliću u politiku, komanduju, oni su moćna struktura koja grčko društvo zadržava na nivou jasnog preseka i zatucanosti, ali je opet bolje i za Grčku da je integrisana u Evropsku uniju. Tom procesu će pripasti i Hrvatska. Zamislite paradoks da formiranje hrvatske vlade zavisi od srpskih stranaka. To je posledica politike koja je ovde vođena, koja se uvek apsurdno završava. Loše je to što se i tamo politika polarizuje na etničkoj, umesto na idejnoj osnovi, ali je dobro da i Srbija bude usisana u evropski sistem. Mislim da će se ljudi osećati bolje. To će našim ljudima biti neka kompenzacija. Problem je što će zvaničnici u Beogradu prikazivati našu evropsku integraciju kao neuspeh, pre svega Koštunica i Nikolić, a i Tadić će se gurati među njih.

Otvoriće se ogroman prostor koji ćemo morati da ispunimo organizacijom, idejama i energijom, kako bi Evropska unija ovde imala svog političkog zastupnika. I taj zastupnik ne treba da bude bleđa kopija politike koja se vodi u Briselu, kao što je Koštunica bleđa kopija Putina. Drugim rečima, potrebno je da Srbija ima samostalnost u svojoj unutrašnjoj i spoljnoj politici koju Koštunica, Tadić i ostali negiraju vezivanjem za Moskvu, za isključivo jednu državu. Srbija mora da razmišlja i o svojim nacionalnim interesima kako bi smirila prilike u društvu, kako bi se njeni ljudi osećali zadovoljnije. Ta nacionalna briga je realno emotivno stanje u Srbiji. Ali Srbija ne može da vodi nacionalnu politiku tako što će da izoluje svoje granice i da protera ambasadore. Banjaluka se već okrenula od Beograda ka Zagrebu koji joj je bliži, i ka Sarajevu s kojim se poigrava, i ka Briselu, odakle im dolaze pare.

Meni je sve tesno, meni je i ta Jugoslavija bila tesna, a onda smo ostali i bez nje. Upućeni ste samo na nekolicinu svojih prijatelja, uski krug ljudi u kojem se krećete i to je svačija sudbina ovde. Potreban nam je prostor. Hajde da razgovaramo o teritoriji - teritorijalno pitanje je osnovni problem zvanične politike Beograda, ali ona nije u stanju da ga reši. Vi ne možete da otputujete u Prištinu. Osim toga, tek deset odsto ljudi ovde ima pasoš. Kada se pokrenulo pitanje o reformi pasoša, opet su se podigli udbaški analitičari, pa sveštenici, pa sad će oni nama da beleže neke kodove i glu-

posti. Ej, dajte da putujemo, pišite u pasošu šta god hoćete o meni. Teritorija nema smisla ako se po njoj ne krećete. Šta vam vredi Kosovo, ako ne možete tamo da odete?

Vezivanje za Koštunicu, čija popularnost je zanemarljiva, jeste gubljenje vremena. Taj čovek se ne pojavljuje nigde, nikad se ne prošeta, vezao se za rakiju, kabinet i za ruski mit. On ne postoji kao ličnost u Srbiji. Neka dođe u kafanu da sedimo, pa da debatujemo. Odavno se poznajemo i neću da ga trpam u gepek. Trebalo je da prespava između 5. i 6. oktobra i da mu onda objasne da je njegova istorijska uloga završena 24. septembra 2000. godine. Ali neka nam sada objasni šta je alternativa. Je li Rusija susedna zemlja? - Nije. Je li srećna ijedna zemlja koja je vezala svoju spoljnu politiku za Rusiju? - Nije. Je li veleizdaja vezivati se za spoljnu politiku samo jedne države? - Jeste, svuda. Kod nas to nije zapisano u zakonu, ali hajde da razgovaramo i o tome šta je izdaja, šta je veleizdaja, šta je pojam teritorije u dvadeset prvom veku. Pa svima nam je potrebna teritorija, jer teritorija je jednako sloboda, ali teritorija nije jednako Velja i Palma, koji će ljudima na panju da odsecaju udove zato što ne žive po njihovom nahodanju.

Ako on pokuša da zatvori Srbiju, Srbija će eksplodirati. Najbolje je da se sve reši mirno, pa da i ta naša evropska integracija prođe što bezbolnije. I to je stres koji otvara mnoge frustracije u društvu. Sve nacije koje su ušle u Evropsku uniju su prošle kroz to. Koliko su se otimali Francuzi, Englezi su zadržali funtu. Moramo da istrpimo još bolova, samo se postavlja osnovno pitanje - da li ćemo te bolove da sačekamo živi ili mrtvi. U društvu postoji ogromna energija i želja za promenom, veća nego u većini društava koja su s intelektualnim i moralnim rezervama ušla u Evropsku uniju. Nama je Evropa organska potreba. Pre toga moramo da progutamo jedan gorak lek, da se stresemo i sve će to da prođe. Našim ljudima je potrebno više optimizma. Svi su počeli da liče na Koštunicu. Verovali ili ne, taj čovek je nekada pisao pisma Hani Arent. Pa eto, neka se seti da je i on nekada bio drugačiji. Mi svi ipak idemo nabolje, a on ide nagore. On je u tom smislu nesrećna figura, ali ne želim da bilo ko od nas deli njegovu nesreću. On obezvređuje naše ljude, za njega je Srbija ruska selendra koja se sastoji od turskih janjičara, spahija i raje. Njegov odnos prema pojedincu je veoma uvredljiv, kao i odnos svih njegovih koalicionih partnera. Pogledajte na koji način oni tretiraju ljude, na koji način se ponaša Velja Ilić u bazenu pred Snežanom Dakić, koja španski i engleski govori bolje nego on srpski. To je slika našeg društva, to je povratak u degenerativnu fazu Osmanske

NIKOLA
SAMARDŽIĆ

imperije. To je već jednom propalo, ali mi zbog nečega ponavljamo čitav taj proces. Mi nemamo intelektualnu alternativu koja će priznati da je pogrešila, koja će kazati ljudima - Pogrešili smo, ali ljudi imaju pravo da budu u zabludi i imaju pravo da se menjaju. Ljudi u Srbiji se bave politikom duboko uvereni da je potrebno da ljudi ostanu kakvi jesu. To je sasvim suprotno od smisla politike, koja je debata u kojoj ubeđujete ljude, zajedno sa stvarnošću kakva ona jeste, da je potrebno da promene svoje mišljenje.

Pre petnaest godina nisam mislio kao što mislim danas i ja se toga stidim. Ja se ne kandidujem za javne funkcije, jer smatram da nije prošlo dovoljno vremena. To treba da bude pravo i obaveza generacije koja dolazi posle mene. Pokušavam da pomognem ljudima, da im kažem da nije strašno preskočiti neku fazu svog mišljenja i promeniti se. Ljudsko znanje se razvija, Karl Popper je u *Bedi istoricizma* ukazivao da mi na osnovu poznavanja prošlosti ne možemo saznati budućnost, jer ne možemo predvideti na koji način će se razvijati naše buduće znanje. To je jedna od osnova liberalnog mišljenja - mi ne znamo šta ćemo misliti sutra, ali je potrebno da se suočimo sa svojim bivšim načinom mišljenja zbog kojeg smo počinili određene greške. I ako ih ponovimo, one se neće ponoviti u istom obliku i ispašće smešne, kao i politika koju Srbija nakon 1999. godine vodi prema Kosovu. To je pokušaj da se vratite u predistoriju događaja koji su doveli do toga da ta pokrajina dobije stranu ili mešovitu administraciju, koja s Beogradom nema nikakve veze. Ako imamo potrebu da tu teritoriju osećamo kao svoju, postoji jedan jedini put, a to je da usvojimo one vrednosti koje su Nemcima omogućile da odu u Pariz i da ga osećaju kao sopstveni grad. Niko ništa bolje od toga nije smislio. Nemci su ubili mnogo više Francuza nego Srbi Albanaca i Albanci Srba, ali to pitanje je rešeno. Oni sada imaju slobodu da se kreću, da se školuju, da se leče, da uživaju, da jedu, da piju. To je i nama i Albancima isto tako potrebno, kao Francuzima i Nemcima. To je novi kvalitet života, on može da vas frustrira, da vam nanese bol. Svako prožimanje kultura je bolno. Sve će to da boli, ali manje će da boli od onoga što zamišljamo kao našu najsumorniju perspektivu. Ja se nadam da se to neće dogoditi, jer ipak većina odlučuje. Nekad se ljutimo na tu većinu, ali mislim da je potrebno da te ljude razumemo i da im iznova, iz dana u dan dajemo šansu da se promene. Bez tog procesa nema nikakvog napretka.

SVETLANA VUKOVIĆ:

Ovih dana je Dodik otvoreno podržao predsedničku kandidaturu Borisa Tadića. Privremeno je zamrznuo partnerstvo sa srbijanskim narodnjacima, s kojima se provodio celog leta, što na Guči, što na Cecinim koncertima. Posle demarša pet najvećih evropskih zemalja, bosanski Srbi su zamrzli svoju pretnju da će, ako se Kosovo osamostali, tražiti isti status i za Republiku Srpsku. Slušate Bojana Bajića. Dolazi iz legendarnog mesta naše mladosti koje se zove Rudo i u kojem je osnovana Prva proleterska brigada. Sada je to jedna od najmanjih opština u istočnoj Republici Srpskoj od sedam hiljada stanovnika. Bojan Bajić vodi nevladinu organizaciju Luna koja radi na izgradnji mira i poverenja u Bosni i Hercegovini i piše za sarajevski nedeljnik BH dani. Slušate Bojana Bajića.

BOJAN
BAJIĆ

BOJAN BAJIĆ:

Dugo posle rata, od 1995. do 2006, jedanaest godina, postojala je atmosfera udaljavanja od rata, međutim ova zadnja kriza je pokazala slabosti društva. Ljudima se učinilo da opet ima šanse da bude rata, iako je mnogo njih shvatalo da je kriza vještačka, da ovi to već stoti put rade. Ovoga puta se i meni učinilo da postoji šansa da bude rata. I ja sad radim na predlogu tužiocu da preda krivičnu prijavu za zločinačko udruživanje protiv mira i za ugrožavanje opšte bezbjednosti. Srpska politička elita je zajedno s nekim radikalnim elementima bošnjačke političke elite stvorila atmosferu predratne krize. I kada se ti isti ljudi pojave kao mirotvorci, narodu padne kamen sa srca. Naravno da su oni taktizirali, igrali se tom klimom, ali kada se stvori takva klima, dve potpuno nezavisne, minorne grupe mogu da naprave dva incidenta i imate pravi rat.

U Bosni je, dakle, veliki problem to srpsko političko pitanje. U Dejtonu su Srbi potpisali da je Bosna i Hercegovina međunarodno priznata država, nedjeljiva, neraspadljiva i da ona ima stolicu u Ujedinjenim nacijama. Srbi su je također priznali i pristali na to da Republika Srpska nije država, već entitet u okviru države Bosne i Hercegovine i da je ono što se zove Republika Srpska samo pod navodnicima. Tu može da piše i - imperija cara Dušana, ali ona je i dalje običan etnitet. I sve što se dešava od rata naovamo jeste trenje između očuvanja nadležnosti Republike Srpske i evropske integracije. Postojala je i vojska Republike Srpske, sad postoji i policija, imate pune ekonomske nadležnosti, možete imati pasoš Republike Srpske,

imali ste one ćirilicne tablice. Sjećate li se najsmješnije tablice? Foča je dobila naziv Srbinje, pa piše SNJ ćirilicom. I stvara se osjećaj kod naroda da taj svijet, da ta međunarodna zajednica non-stop nešto iziskuje od Srba, a u stvari su Srbi naopako postavili svoje političke ciljeve u Bosni. Politički predstavnici Srba često kažu - Da li će ikada prestati ti zahtjevi međunarodne zajednice, Evrope, svijeta, da se oduzimaju nadležnosti Republici Srpskoj? Kao, to je nepravda, evo, sad ćemo zvati policiju. Ne, neće nikad prestati ti zahtjevi, jer država mora biti normalna, to smo potpisali u Dejtonu, to je Bosna i Hercegovina. Bosna i Hercegovina je i srpska država i potpuno je suludo što se Srbi odriču Sarajeva, što se odriču Mostara, što se odriču Drvara i Livna. Kad je Srpska demokratska stranka, koja je bila ratna partija, pala s vlasti, kad se pojavio Milorad Dodik sa SNSD-om i postao nova partija na vlasti, s novom energijom, počeo je da pravi greške koje je SDS pravio na početku i sad mi moramo da budemo taoci toga dok taj Milorad Dodik ne isproba te nenaučene lekcije.

Ova posljednja kriza se razlikuje od prethodnih samo po tome što je proizvodi nova politička partija koja je dobila veliku podršku srpskog naroda. Mada, evo već nakon prvih signala, Dodik se vratio na malo racionalnije pozicije. Bilo je dosta imaginarnih priča o uzdanju u Rusiju, u Srbiju. Nismo mi Kosovo, nismo mi Hrvatska i Srbija treba da prestane da se meša u Bosnu i Hercegovinu. Recimo, neki dan slušam i sav se naježim, kako Ivica Dačić izjavljuje u skupštini da ako Kosovo ode, onda mi treba da pripojimo Republiku Srpsku. Lako je njemu da se igra, da baca neke političke teze, a što to može da dovede do novog egzodusa, čini mi se da se u Srbiji dosta opušteno shvata. U Republici Srpskoj 95 odsto ljudi su Srbi. Oni su pokušavali s Republikom Srpskom da izgrade neku svoju etničku teritoriju i naravno da je bilo dosta zločina. Današnja Republika Srpska je prije rata po popisu imala 53 odsto Srba, 47 odsto drugih naroda. Da bi se taj projekat sproveo, morali ste da raselite ovih 47 odsto i zato je u glavama ljudi to još država. Nema političara, nema ljudi koji objašnjavaju da to nije država i zbog toga je zavladao totalni raskol između stvarnosti koja je potpuno različita i političara koji igraju neku cik-cak politiku. Oni su stvarno uspeli da temeljno uzdrmaju Bosnu i Hercegovinu s aspekta multietničnosti i sada postoje tri pogleda na Dejton, tri pogleda na istoriju, tri moguća pogleda o svemu. Tako da, recimo u Kostolcu, to je dio Federacije, imate jedan

krov, a dvije škole, pa s jedne strane ulaze djeca iz jednog naroda, s druge strane ulaze djeca iz drugog naroda. Napravljen je sistem hodnika da se oni ne mogu sresti i onda jedni uče ovo, drugi uče nešto potpuno suprotno. I onda kad se nekad sretnu, djeca se pobiju.

Dodik i srpski političari su često kroz uvijenu ili direktnu formu najavljivali da bi Srbi mogli da napuste bosanske institucije. Ako Srbi napuste institucije i ako važi taj stari princip etnitskog glasanja, onda je ta država paralisana. Bilo je sigurno sto najava da bi se to moglo desiti, pa oni kažu - Ne povezujemo mi to s Kosovom, ali eto, ne bi bilo pravedno to na Kosovu, a onda izade neka produžena ruka u vidu etnonacionalističke nevladine organizacije koja kaže to što političar nije rekao, odnosno, da je to pitanje povezano. I kako je onda Lajčak intervenisao? Rekao je - Dobro, ja vidim opasnost da vi parališete državu i ja sam promenio poslovnik i sad kažem da važi etnitsko glasanje, ali samo u varijanti kad vi prisustvujete zasjedanju parlamenta. Vi dođite na sjednicu parlamenta i odbacite svaku njegovu odluku, ali ako vi ne dođete na zasjedanje, parlament će da funkcioniše bez vas. I sad je to srpska elita iz Republike Srpske iskoristila kao povod da producira žestoku krizu. To je jako povezano s vremenom rješavanja statusa Kosova i vi vidite sinhronizovane i koordinisane izjave od predstavnika političkih partija iz Srbije i predstavnika političkih partija iz Republike Srpske. Vidi se da je to u istom fonu i da je vrlo vjerovatno da su se oni to dogovorili. Ali ako pogledam iz Bosne i Hercegovine, ponašanje vlade Srbije čini mi se logičnim. Dakle iz perspektive Koštunice, njemu je zgodno da ima krizu u drugoj državi i da kad on pritisne crveno dugme, ta kriza bukne. On na taj način pokušava da svijetu dočara svoje argumente da će Kosovo proizvesti druge probleme.

Koštuničino poređenje Rezolucije 1244 i Dejtonskog mirovnog sporazuma ne važi, jer 1244 ostavlja otvorena važna pitanja, a Bosna i Hercegovina je s Dejtonom zakucana. Tamo piše da je Bosna i Hercegovina nepodjeljiva, da je to međunarodno priznata država, da niko nema pravo nikakvog referenduma. To što je opstala interna struktura Republike Srpske je pitanje koje treba da raspravimo mi iz Bosne i Hercegovine. Da li nam je bolje da pojednostavimo sistem ili da ostanu etniteti je pitanje koje ćemo mi između sebe da raspravimo. I pazite, kad Dodik u Banjaluci kaže dvosmislenom rečenicom da je pitanje Kosova i Republike Srpske moguće povezati, onda to potvr-

BOJAN
BAJIĆ

di Koštunica i vrlo često čujem i Tadića koji, makar kulturno, kaže to isto. Vrlo često on prizna Bosnu i Hercegovinu, ali vrlo često napravi nevjerovatan gaf, kao kada je rekao da u Bosni i Hercegovini postoje dva etnitet, jedan je muslimansko-hrvatska federacija, a drugi je srpski etnitet. To nije tačno, 2002. su se desile ustavne reforme, koje su prihvatili i Srbi, po kojima su Srbi, Hrvati i Bošnjaci konstitutivni narodi na cijeloj teritoriji Bosne i Hercegovine. I izmijenjena je tačka jedan Ustava Republike Srpske u kojoj je pisalo da je Republika Srpska država srpskog naroda, a sada piše da je Republika Srpska neodvojivi etnitet u okviru Bosne i Hercegovine koji konstituišu ravnopravno Srbi, Hrvati i Bošnjaci. Nisam siguran da li Tadić to ne zna ili onako nevjешto napravi grešku. Sve te izjave mi liče na koordinisanu akciju.

Bošnjaci su jedan od tri naroda Bosne i Hercegovine koji žele da Bosna i Hercegovina opstane u sadašnjim granicama. Oni se ne mogu zalagati za taj cilj ako na to ne privole i Srbe i Hrvate. I onda Bošnjaci zbog te neminovnosti moraju činiti više ustupaka i biti dosta tolerantni u odnosu na Srbe ili Hrvate. Ali sad iz nekih nacionalističkih bošnjačkih partija, čiji predstavnik je ovaj Haris Silajdžić, nekadašnji ministar vanjskih poslova Bosne i Hercegovine, govore po istoj matrici kao Dodik, koji kaže - Republika Srpska - da, Bosna i Hercegovina - jedva. I kad ga pitaju za koga navija, on kaže - Naravno da navijam za Srbiju, a jedva čekam da Bosna izgubi, pa ako igraju Bosna i Engleska, ja ću navijati za Englesku. Za Bosnu navijam jedino ako igra protiv Turske, našeg morskog, viševjekovnog neprijatelja, kaže Dodik. Tada više volim da pobijedi Bosna. I Haris Silajdžić ima nacionalističku retoriku i zalaže se za princip jedan čovjek - jedan glas. To zvuči kao demokratija, kao vrhunsko dostignuće civilizacije, ali on to ipak zasniva na činjenici da su Bošnjaci najmnogobrojniji. Da je Srba dva puta više nego Bošnjaka, on se vjerovatno ne bi zalagao za to. Kad Haris Silajdžić lansira te svoje otrovne strelice, one djeluju na fajterski mentalni sklop Milorada Dodika. Kad Miloradu Dodiku baciš mamac, on se odmah primi.

Silajdžić ima veće šanse da pobedi iz prostog razloga što Bošnjaci iz Bosne i Hercegovine nemaju rezervnu državu. Oni ostaju da žive u Bosni i Hercegovini i kad je dobra ekonomska situacija i kad je loša, i kad je dobra politička klima i kad je nepovoljna, za razliku od Srba koji će ostati da žive u Bosni i Hercegovini samo ako je u Bosni dobro.

Razumijete? Rezervna država Srba iz Bosne je Srbija. I zato danas postoji tihi egzodus Srba iz Bosne koji se doseljavaju u Srbiju. Ipak u Sarajevu ima stvarno liberalnih političkih opcija, za razliku od Republike Srpske, u kojoj zasad vlada totalno jednoumlje. Bio bi vrhunski patriotski čin Srbije da kaže Srbima u Bosni - Vi vaša pitanja rješavate u Sarajevu, tačka. Hrvati su imali isti ovaj problem, sjedili su na dvije stolice, i u Bosni i u Hrvatskoj, dok vlada Hrvatske nije vidjela da je interes Hrvatske da ide putem evropskih integracija i da mora da prizna Bosnu i Hercegovinu i onda je Mesić poručio Hrvatima u Bosni - Nemojte ovamo da se okrećete, idite u Sarajevo i tamo rješavajte svoje probleme. Na taj način su Hrvati iz Bosne bolje prihvatili Bosnu, jer je za njih stavljena rampa s Hrvatskom i tačka. I stvarno bi bio vrhunski patriotski čin Srbije da ne podgrijava nekakve ideje o referendumima i o spajanjima sa Srbijom. Obična Srbija ne bi ni željela da se to desi, jer bi se onda milion Srba s periferije nekakve velike Srbije doselilo u Beograd. Moglo bi da se formira jedno naselje od milion stanovnika na livadama iza Bloka 45. Svi mi se tu naselimo i do viđenja.

BOJAN
BAJIĆ

Ne znam da li stanovnici Srbije znaju kako izgleda prostor Republike Srpske. To je jedna smiješna tvorevina. Kosovo ima neku cjelinu od 258 kilometara i možeš da se vrtiš u tome. Republika Srpska je sastavljena od dvije cjeline koje su geografski razdvojene. Jedna je istočni dio koji graniči sa Srbijom, gdje su opštine poredane linearno jedna iznad druge. Nigdje u tom istočnom dijelu nemate grupisanih šest opština, pa da cirkulišete u tom krugu, nego su sve jedna iznad druge. I onda imate grad Brčko, koji je distrikt koji ne pripada ni Republici Srpskoj ni Federaciji. Tu je Republika Srpska presječena na istočni i zapadni dio. Zapadni dio je ta Banjalučka krajina i tu imamo malo ekonomske koncentracije. Blizu je Hrvatska, autoput i oni su više orijentisani prema Evropi. Oni ne idu u Sarajevo, daleko im je, malo Banjalučana je ikad bilo u Sarajevu. Ako bi se pomoću referenduma donijela ta odluka o nezavisnosti, za razliku od vremena s početka devedesetih godina, kad su s druge strane Save, u Hrvatskoj bile srpske autonomne oblasti Slavonija, Knin i tako dalje, sad tamo imate jaku državu Hrvatsku, vrlo moćnu za naše uslove. Vjerujem da bi promptna reakcija hrvatske vlade bila da zatvori granične prelaze s Republikom Srpskom. S donje strane ove Banjalučke krajine imate Federaciju.

Federacija zauzima 51 odsto teritorije Bosne i Hercegovine i to je integrisana teritorija. Vi možete da odete s jednog njenog kraja na drugi, a da ne prolazite kroz Republiku Srpsku. Da biste iz istočne Republike Srpske prešli u zapadnu, vi morate da pređete ili kroz Federaciju ili kroz to ničije Brčko. Ako bi se išlo putem nezavisnosti, Srbi bi morali nekim blic ratom da osvoje to Brčko. Međutim, za razliku od devedesetih godina, u Bosni su stacionirane međunarodne snage i ja vjerujem da bi u roku od tri dana tu došlo deset hiljada vojnika NATO-a, s milion tenkova, aviona, čuda, tako da vojnim putem ne može da se ostvari kontinuitet Republike Srpske u Brčkom. U toj varijanti vlada Federacije i vlada Republike Srpske morale bi da budu u konfliktu, vjerovatno bi se obustavila komunikacija ljudi između dva etniteti, autobusi bi prestali da prelaze. U toj pat poziciji cijela ta Banjalučka krajina u kojoj ima sedamsto-osamsto hiljada Srba u stvari bi postala enklava. Imate Hrvatsku, dole Federaciju, Brčko, što znači da bi već za tri mjeseca neke namirnice morale da se dovoze šleperima.

Imate istočnu Republiku Srpsku koja nema nijedan centar. Moja opština, Rudo, ima 8.000 stanovnika, ona se graniči s opštinom Višegrad, koja ima 11.000, Foča ima 22.000, Čajniče ima 7.500, Šijakovići 11.000. To su potpuno smiješne opštine. I onda, što bi se desilo? Jedina logična opcija je da se vi iz istočne Republike Srpske odselite u Srbiju. Svi imamo dvojna državljanstva, to su nam dali i Dodik nam se hvalisao kad je u onom konzulatu dobio državljanstvo Srbije. Ukoliko bi se Srbi odlučili na referendum, to bi bio totalni politički debakl. Ja sam čak upozoravao javnost u Republici Srpskoj da ako oni krenu putem referenduma, mi bismo za dvije nedjelje imali američkog generala koji bi preuzeo ingerencije narodne skupštine, vlade i predsjednika Republike Srpske i sigurno bismo imali sličan scenario kao Japan poslije Drugog svjetskog rata. Ili blefiraju, ili su totalni ludaci. Jedino me plaši što su tačne priče o raznim malverzacijama, da je nekom u interesu, znaš - Hajde malo da pokrenem rat, revizije se nikad ne rade od prije rata. Čini mi se da su oni možda u stanju to da naprave. Pogine hiljadu ljudi i onda se vrijeme računa od tog datuma. Možda je moguće da i to naprave.

U varijanti statusa kvo, postoji mnoštvo nadležnosti na nivou entiteta i nemate državu koja može da donese odluku koja važi na cijeloj teritoriji Bosne i Hercegovine. To je nemoguća misija, takva država

se ne može integrisati u Evropsku uniju, jer država koja se integriše u Evropsku uniju mora da garantuje da će s aspekta ekološke politike imati iste standarde u svim dijelovima države. A to sad država ne može da garantuje, jer imate etnitske vlade koje mogu potpuno različito da urede te odredbe. Neodrživo je da Srbi govore - Hoćemo i Republiku Srpsku i Bosnu i Hercegovinu i hoćemo naravno evropske integracije. Znači, hoću da pada kiša, neću da raširim kišobran, ljut sam što sam pokisao i smatram da je bog nepravedan zato što sam zaradio upalu pluća - to je taj rezon. Ako Srbi čuvaju Republiku Srpsku, a deklarativno hoće u Evropsku uniju, dešavaće se da će za svako moguće usaglašavanje pravne regulative Bosne i Hercegovine Srbi morati da objašnjavaju zašto to neće da prihvate, kao što su nekad objašnjavali zašto neće da prihvate pasoš, zašto neće da uvedu jedinstvene tablice za automobile, zašto neće da reformišu vojsku, zašto sad neće da reformišu policiju. A na putu evropskih integracija biće još 156.000 tema koje se moraju razriješiti. U toj varijanti proces evropskih integracija će biti usporen, a već se dešava scenario da se Srbi iz Republike Srpske odseljavaju u Srbiju.

BOJAN
BAJIĆ

Za zadnje dvije godine iz opštine Rudo se jedan odsto stanovništva odselio u Vojvodinu. U Republici Srpskoj je negativan prirodni priraštaj, znači ima minus 2.500 stanovnika svake godine, a u Federaciji ima plus 1.500 stanovnika svake godine, i Srbi se iseljavaju. To će na kraju dovesti do toga da deklarativno imate neke teritorije, a da nemate naroda i onda će se desiti slučaj Srba u Hrvatskoj ili slučaj Srba na Kosovu. Vrlo često se zaboravlja da se iz Sarajeva iselilo 150.000 Srba 1996. godine, posle rata. Mirovni sporazum je potpisan u novembru 1995, prestalo je pucanje i stvarno se do marta uopšte nije pucalo, ali u martu se pod presijom srpske političke elite 150.000 Srba iz Sarajeva iselilo. Oni su se uglavnom naselili po istočnoj Republici Srpskoj ili po Srbiji. Sad su već skoro svi u Srbiji. U zadnje dvije godine petnaest mojih prijatelja se odselilo za Novi Sad i 70 odsto postojećih stanovnika moje regije planira i mašta da se odseli u Novi Sad. Ako se nastavi ova politika koju Srbija vodi, da nam daje ta dvojna državljanstva, mi ćemo se svi doseliti i time će biti završena priča o srpskom interesu u Bosni i Hercegovini.

Ima čuveni policajac u opštini Rudo, zove se Lončo, piše kazne, poprilična budala i kako god da se policija reformiše, on će uvijek doći da ti piše kaznu i da te nervira. Ali nama je pitanje čija je polici-

ja predstavljeno kao sudbinsko pitanje života i smrti i kao da smo propali načisto ako se naša policija reformiše.

Postoji i treća opcija za Srbe iz Bosne i Hercegovine, opcija potpune integracije u Bosnu i Hercegovinu pod parolom - Bosna i Hercegovina je i srpska država. Sad Srbi vode politiku koja štiti samo interese Srba na polovini teritorije Bosne i Hercegovine. Izvan te teritorije su ostali Sarajevo, Mostar, Drvar, Glamoč, Livno, kulturni život, građevine, istorija Srba u Sarajevu. Postoje neke činjenice na kojima bi Srbi trebalo da temelje svoje pravo da je ta država njihova. Opcija pune integracije u Bosnu i Hercegovinu sada ima slabu podršku kod Srba u Bosni, jer ljude koji zagovaraju tu opciju, kao i u Srbiji, satanizuju iz tog organizovanog kartela. U Republici Srpskoj je još gore, jer su skoro izašli iz tog rata. Ali nadam se da će da proradi ta treća opcija, jer nam inače ne vidim spasa. Tu bi Srbija mogla da pruži nevjerovatan podsticaj. Samo da dvije rečenice kažu - Stav Narodne skupštine Srbije i stav Vlade Srbije jeste da je Bosna i Hercegovina međunarodno priznata država i poručujemo Srbima - Borite se za svoja prava u Sarajevu. Eto, s te dvije rečenice bi riješili srpsko pitanje u Bosni. Srbi bi se otrijeznili za dva dana. Javnost u Republici Srpskoj negativno reaguje na ovu, kako vi to zovete ovdje u Srbiji, drugu Srbiju, jer mi u Republiku Srpsku uvozimo samo jednu političku ideju, a to je ovo okupljeno oko Koštunice. To je ekipa tih književnika, naučnika, pravnika, mi uzimamo samo to. I kad ljudi u Republici Srpskoj čuju emisiju *Peščanik*, oni se frapiraju - Kako je moguće, jesi l' ti potpuno siguran da je to Srbija? I onda se ljudi malo pokolebaju. I stvarno *Peščanik* djeluje osvježavajuće. Čuo sam za probleme koje ste imali u Arandjelovcu, ali kad bismo to tamo radili, imali bismo jednu mirnu promociju *Peščanika*, a devet promocija s kamenicama.

Ali mene raduje da vi kroz ovo stvarate front, definisanu grupu ljudi koja to sluša, podržava i definisanu grupu ljudi koji pričaju te priče koje predstavljaju drugu vrstu politike. To jeste druga Srbija i, da ne pretjeram, za spas srpskog naroda u Bosni i Hercegovini bio bi potreban ovakav *Peščanik*, koji će iz dana u dan da sužava prostor za manipulacije.

SVETLANA VUKOVIĆ:

U Beogradu je ovih dana bila Svetlana Slapšak, profesorka antropologije iz Ljubljane. Ona živi u zemlji koja će za desetak dana preuzeti predsedavanje u Evropskoj uniji. Slovenija je noćas ušla u šengensku zonu i ukinuti su granični prelazi prema zemljama Evropske unije. Slovencima koji žive u blizini malograničnih prelaza s Hrvatskom podeljeni su ključevi, tako da sami mogu da otvore granične rampe. Svetlana Slapšak je malo omekšala u demokratiji, pa se čudi tome kako je posle prekidanja promocije naše knjige u Aranđelovcu Velimir Ilić još ministar.

SVETLANA
SLAPŠAK

SVETLANA SLAPŠAK:

Za mene je pre svega čudno što niko u parlamentu nije zahtevao interpelaciju ministra Ilića. Ipak je osnovni red da se ministar koji napravi takvu glupost interpelira. To se smatra higijenskim u parlamentarnom sistemu. A druga stvar je da se jako plašim da ta policijska zaštita brzo može da se preispita u parlamentu, u smislu - Pa ne možemo mi da dajemo tolike pare da se štiti šačica neprijatelja, umesto da ta ista policija štiti građane od kriminalaca. To je najnaivniji oblik toga argumenta i valjda ne treba da ilustrujem koje bi bile njegove manje naivne varijante. I treća stvar koja me je jako pogodila jeste bedž i naziv tribine koja je održana - Ne plašim se. To je mantra koja se govori samome sebi u mraku kada se jako bojite. Ja bih dala neki drugi, malo agresivniji, eksterniji naziv - Dole strah, ili - Napolje strah, ili - Dosta straha, ili - Nemojte nas plašiti - nešto što bi pokazalo onog drugog, a ne ovoga nesrećnika koji je inače izolovan, minimalizovan, minorizovan i koji još kaže - Ne plašim se, a zubi mu cvokoću. To nije dobra politika.

Četvrta ključna stvar na sasvim drugoj liniji političkoga događanja je to što bi trebalo da, u smislu konačnog dostizanja katarze, bez koje ne može da se ide dalje, neka partija koliko-toliko razumnoga opredeljenja izabere svoga seniora, jako uglednoga člana čija se reč sluša, koji je na dobrom glasu i koji se sprema da svede svoje račune i to na dobar način, i da ta osoba funkcioniše kao žrtveni jarac, koji će se isprситi pred ovom javnošću i reći - Dosta više te blamaže s Kosovom, dosta nerealnih očekivanja, dosta pumpanja stvari koja ne postoji, koja je davno otpala. Onog trenutka kada smo s vojskom napali Kosovo, za boga miloga, deo svoje svete teritorije, nije nas bilo briga za manastire, nego nas je bilo briga da očistimo onoga drugoga, da

dealbanizujemo Kosovo i slične gluposti koje su se tada govorile. Dakle, ako to neko ne uradi, ako se neko ne pojavi u javnosti i ne obrne javni diskurs, ja mislim da je stvar potpuno izgubljena. Niko se ne usuđuje da to uradi, odnosno, ne usuđuju se oni koji se cene u takvoj javnosti kakva postoji. Neko ko ima težinu bi morao da rizikuje i da postane svetac demokratije i da to izvede. Svetac ili svetica, kako god. Izvinite što pominjem imena, ali Dragoljub Mićunović je takva figura.

Rat je deo demokratije. Atinska demokratija je živela od ratova, građanin je bio ratnik i to se podrazumevalo. Sokrat je bio jako dobar vojnik, napravio je nekoliko junačkih podviga i zato je i bio tako dobar građanin. Oni su ga razumeli kao nekoga ko je ispunio sve svoje građanske dužnosti. Srećom ili nesrećom, mi nismo u petom veku pre naše ere, pa je možda situacija drugačija, ali je kultura mira neobično mlada i krhka. To je nešto što u Evropi i zapadnom svetu u organizovanom obliku nastaje tek pred Prvi svetski rat. Tek tada su se ljudi setili da je rat jako, jako loš i da bi instituciju rata kao jedan od organa parlamentarne demokratije, monarhije, vladanja uopšte, trebalo ukinuti. Toj krhkoj kulturi mira potrebno je jako mnogo pomoći. I kada vam kažu da ste dosadni s ponavljanjem, odgovorite - Da, dosadni smo s ponavljanjem - i opet sve ponovite. Država mora da plaća da bi izbegla rat, mora da plaća obrazovanje, mora da plaća kulturu, mora da plaća nezavisne institucije koje proizvode reči protiv rata i slike protiv rata i učenja protiv rata, tekstove protiv rata, ličnosti protiv rata. Bez toga se jednostavno ne može. Srbija na tom planu dvadeset i nešto godina nije uradila ništa. Nijedna vlada nije ulagala u to i, jako mi je žao, ali sada su nastupile posledice koje su zastrašujuće, ali tačno to su posledice te potpune neaktivnosti i odbijanja da se nešto uradi na vaspitavanju za mir. Tako da je sasvim prirodno da je nova situacija rat na horizontu i svi veoma dobro osećaju koliko je mogućnost rata živahna i prisutna. Svi znaju da već dvadeset godina imamo rat skoro svake godine. Mi se bavimo sezonskim ratovima, baš kao u antici, kada se govorilo - Hoćemo li ovog proleća da napadnemo? I to znače svi ovi datumi - 10. decembar, pa 19. decembar, pa majski hajdučki sastanak, pa eto nas ponovo do jeseni. Kada pogledate kako su se vodili jugoslovenski ratovi, vidite da su se zaista vodili po kalendarskim kampanjama.

Prošlost niko ne poznaje, jer se svi mnogo trude da je zaborave. Vlade neguju zaborav kao osnovni oblik komunikacije. I naravno da će se onda ponavljati pretnja ratom i to sve češće, jer takozvana demokratska vlast nije u stanju da reši probleme i onda ih, putem svojih vernih prenosilaca, medija, koji su za to dobro plaćeni, usmerava u nesrećni, ničim plaćeni narod.

SVETLANA
SLAPŠAK

SVETLANA VUKOVIĆ:

Mislite da postoji mogućnost da se nešto u tom smislu desi?

SVETLANA SLAPŠAK:

Ne, sem ako opet ne pritisne neko sa strane, pošto u ovom trenutku zvanična Srbija ima jaku podršku jedne druge savršeno neodgovorne vlade, a to je ruska, pa se može desiti svašta. Ne znam.

SVETLANA VUKOVIĆ:

Gde vidite Koštuničin kraj?

SVETLANA SLAPŠAK:

Ja sam mislila da je on besmrtn. Ne, ozbiljno, mislim da će istoriografija imati lep posao s Koštunicom. Istoričara koji nije doživio Koštunicu čeka prekrasan materijal sa svih strana. Ima veoma mnogo ambivalentnih situacija, mnogo govora, mnogo reči. To je čisto uživanje, za razliku od Miloševića koji će biti težak zalogaj, jer je za sobom ostavio relativno malo govora i tekstova. U mnogim slučajevima kod njega je jako teško videti transfer moći, sem kada je reč o njegovoj porodici, ali to nije najvažnija tema. Tako da, što se toga tiče, mislim da će Koštunica biti prava kremšnita za istoričare.

SVETLANA VUKOVIĆ:

On je rekao da će svoju konačnu odluku dati posle 21. decembra. Prvo ima govor u Ujedinjenim nacijama, a onda sednicu svog čuvenog glavnog odbora.

SVETLANA SLAPŠAK:

Neka se trese Tadić do dvadeset prvog. To su mogućnosti koje Koštunici pruža mesto premijera, čovek samo koristi ono što može. U vezi s tim predsedničkim izborima nemam neko definisano osećanje, ali mislim da će s minimalnom razlikom ipak uspeti da pobedi Tadić i da će to biti neki kontinuitet koji omogućava razvoj iste situacije.

Moram priznati da se nisam bavila Tadićem, koji me je na početku predsedničke karijere impresionirao svojim uvodnim govorom. To je bio lep govor, pun značenja, ne mnogo velikih obećanja, ali s mnogo potvrda da će slediti neki program koji ima smisla. Posle toga se, naravno, desilo mnogo stvari, ali mislim da je za njega krajnji trenutak da preuzme realniji status. Ukoliko se pojavi onaj svetac o kojem sam govorila, Tadić bi bio idealan za izvođenje programa koji je svetac postavio: razumno i pametno rešavanje kosovskog razdvajanja.

Pojava sveca je zavera, a zna se kako se one prave. Ovde nije reč ni o kakvom nasilnom činu, dakle, svima je savest čista. Takva stvar može da se izvede ukoliko se minimalno komunicira između centara koji proizvode koliko-toliko razumne izjave. Uverena sam da to može da prođe. Mnogo mi se sviđa ta ideja, zato što mislim da na taj način može da se probije ta potpuno neverovatna barijera od blata i užasa koja se podiže kada se pomene Kosovo. Sem retkih ljudi u retkim malim ćelijama gde se može govoriti - na govorećim mestima, kako sam ih jednom nazvala, niko više ne može da govori o Kosovu necenzurisano. Kao što rekosmo, izabere se žrtveni jarac, svetac-svetica, koji tu stvar prvi put jasno kaže i istoga trenutka nastupa ogromna potpora koalicionih grupa, saveznika, onih koji u tome vide budućnost, takozvanih još postojećih nezavisnih medija, svih ćelija slobodnoga govora koji zajednički nastupe i podupru akciju. Ta stvar ne može da propadne. Ako imate jedan kanal na jednom mediju, stvar se raširi po rakastim kanalima na sve strane, kao paučina, kružno. Ta stvar jednostavno mora da ima nekog odjeka, ukoliko je neko spreman da zaista rizikuje neobično mnogo.

SVETLANA VUKOVIĆ:

A ko bi to mogao biti, osim Mićunovića?

SVETLANA SLAPŠAK:

To je bio samo primer čoveka koji ima veliki ugled, prošlost bez mrlja, koji je i u mladosti govorio stvari koje su tada imale smisla, neko ko se celoga svoga života trudio da služi kolektivu i to u demokratskoj tradiciji, s obzirom na ljudska prava. Preferiram svece, jer sveticu bi odmah kamenovali. To zaista mora da bude neko potpuno neočekivan, da bi ta stvar imala efekta.

SVETLANA VUKOVIĆ:

Znači, u rano proleće kosovska vlada jednostrano proglasi nezavisnost Kosova i onda šta?

SVETLANA SLAPŠAK:

Odmah možete da zamislite paravojne jedinice koje su već spremne oko Kosova. Zna se njihov broj, znaju se njihova imena, znaju se njihovi centri. U tom smislu, pravna država bi morala da ih spreči. Ukoliko se ne pojavi svetac, pravna država mora da iskoristi svoje mehanizme da spreči ispad onoga što nije deo pravne države. To bi bio neki korak koji bi se morao očekivati, to je prva stvar. Znači, žandarmerija ili policija jednostavno zabrani, spreči napad tih jedinica na Kosovo. Sve drugo bi bilo nastavak prakse sramoćenja Srbije, koju ovde tako lepo svi gutaju.

SVETLANA
SLAPŠAK

SVETLANA VUKOVIĆ:

Iz Prištine su poručili - Ako ih ne sprečite vi, mi ćemo ih sprečiti.

SVETLANA SLAPŠAK:

Ja se zaista nadam da ovaj parlament nije Miloševićev parlament i da Tadić ipak ima toliko razuma da napravi sve što je moguće da se spreči bilo kakva intervencija spolja, odnosno unutar Kosova. To je rat paranoika. Rat će izazvati paranoici, vodiće ga paranoici, a naravno, samo oni koji će ginuti neće biti paranoici, to je uvek problem onih koji ginu. Bilo bi odlično da se putem medija promeni psihološka situacija, to je jedini način da se mirnim putem izađe iz toga i da se kaže - Zaboga, otkačite već jednom, otpišite Kosovo, jer ste na njemu izveli sve što je bilo potrebno da se na Kosovu stvori ovakva situacija kakva je sada. Pustite da ljudska prava i zaštitu srpske manjine na Kosovu disciplinuju druge države. Ta srpska manjina je proizvod delovanja Srbije u zadnjih dvadeset i nešto godina, ta manjina nije samu sebe proizvela, ta manjina je ostatak onoga što je Srbija činila na Kosovu.

SVETLANA VUKOVIĆ:

Zašto je srpskoj javnosti tako teško da to shvati?

SVETLANA SLAPŠAK:

Zato što je laž uobičajeni način komunikacije već dvadeset godina, zato što se o Kosovu laže od 1981. godine neprestano, zato što se istovremeno, uz laganje o Kosovu, dopušta neprijateljstvo između

etničkih celina na Kosovu. Drugo, ponižavanje Albanaca je trajalo jako dugo, treće, aparthejd protiv Albanaca je trajao jako dugo, a svaki Srbin se pravio blesav i nije ga primećivao, sem veoma retkih svedoka, kao što je Svetlana Đorđević, koju je ova kultura uspešno isterala i učinila anonimnom. Dakle, odgovoran je istovremeno državni aparat i kultura koja nije htela da govori o Kosovu, koja nije htela da se usprotivi. Koliko je ljudi ovde uopšte pisalo pozitivno o Kosovu, ko se ikada trudio da razume šta se tamo dešava? Ne, stvar je analizirana jedino kao unutarnji problem Srbije, to nikada nismo bili mi na Kosovu, ne, nikako mi na Kosovu. Ko je propagirao prestanak učenja albanskog jezika, koji bi danas bio izuzetno koristan za mnogo ljudi? Ne, samo je bivša Jugoslavija mučila narode time što ih je terala da uče jezike onih drugih s kojima su zajedno živeli. Sasvim strašno, zaista, fuj, kako se usudila ta stara Jugoslavija. Krajem osamdesetih sam doživela da su mi se univerzitetski profesori i asistenti hvalili time što neće da uče albanski, ne pada im na pamet, govorili su - Odakle ikome ideja da mi učimo albanski? Čujte, jedino se Južna Afrika može porediti sa Srbijom, ali ako su oni uspeali da za deset godina nauče da su stvari bile pogrešne, da je postojao neko kojem su zaista uskraćivana prava - naučićemo i mi. Ali to se uči. Država plaća medije da ljude uče kako se ponaša, država plaća medije da ljude nauče nedavnoj istoriji. Intervjui žrtava, zatvorskih žrtava, intervjui sa žrtvama nasilja, u kojima se govori o tome kako je to izgledalo. Ljudima to ostane u sećanju, naročito ako takve stvari puštate u udarnim terminima. Time se bavi, oprostite, državna televizija.

SVETLANA VUKOVIĆ:

Ovde se stiglo dotle da u udžbenicima za osmi razred piše - Onda je Srbija izgubila Drugi svetski rat, i misli se na Dražinu vojsku. Mi smo se prebacili na gubitničku stranu.

SVETLANA SLAPŠAK:

Zašto da ne? Polovina takozvanih novih evropskih država isto tako gaji negativnu viziju o svojim pokretima otpora, koji doduše nisu bili tako izraziti kao na Balkanu. Sve se računa od 1945, kada su komunisti počinili zločine, kao da pre toga zločina nije bilo, kao da su ona fina ukrajinska ili latvijska gospoda, koja su slala Jevreje u logore i tamo ih sama efikasno ubijala, bila žrtve komunizma. To imate i u Sloveniji, cela stvar se obrće na glavu, uporno se traže grobovi,

pokopane žrtve, koje su sasvim sigurno ubijene od maja 1945, a nikako ne pre toga. Imate kulturnjake koji bez prestanka mašu femurima na televiziji. Svakog dana gledate lobanje. Nedavno su u mojoj ulici otkriveni - Ah kosturi, pobili su ih 1945. Tu je bila crkva, verovatno su to grobovi iz osamnaestog veka, ali bez forenzičke analize i analize DNK odmah znamo da su to napravili zli partizani. Oni koji su služili okupatoru, Nemcima, Italijanima bili su razumni ljudi koji su štitili narod, za razliku od partizana koji su ga vodili u propast. To ludilo preobrtanja istorije Drugog svetskog rata je za Evropu neobično opasno i nisam sigurna da su evropske institucije dovoljno pripremljene za takvu stvar. Za sada iz Evrope ne vidim neku pametnu reakciju. I tako polovina Evrope danas revidira Drugi svetski rat, što je zaista katastrofalno i što direktno, neposredno vodi u Treći svetski rat, da se ne zavaravamo. Svaki zaborav se plaća novim ratom.

SVETLANA
SLAPŠAK

Pošto su Crnogorci priznati kao rasno jednaki Srbima, ta stvar je prošla prilično groteskno, ali relativno mirno, a u ovom slučaju nema šanse, jer kroz celokupni način mišljenja probija čisti rasizam, kroz izraze, kroz javni diskurs. I onda, naravno, u tome rasizmu nema druge nego ponašati se prema nižem onako kako su se ponašali u Južnoj Africi. Ovo je faza u Srbiji u kojoj nema mogućnosti da neko razume Albance kao jednake. Oprostite, opet to moram da kažem, koliko ima Srba intelektualaca koji pate zbog toga što podržavaju Albance? Koliko je Srba pisaca otišlo u emigraciju zato što su hteli da pišu o patnjama Albanaca? Bilo ih je na stotine u Južnoj Africi, na kraju su ti ljudi stvarno gubili i glave i poslove i karijere i porodice zato što su se zalagali za onoga drugoga, za njegova prava. Gde to imate u Srbiji? Sem Svetlane Dorđević, koja je ta osoba? Ko je taj pisac, ko je ta javna ličnost koja se usudila da takvo nešto uradi? To je zastrašujuće, to je zaista kultura nacionalnog bezumlja.

SVETLANA VUKOVIĆ:

Mislite li da je to izlečivo?

SVETLANA SLAPŠAK:

Ne, nije izlečivo, izgubljeno je vreme, žao mi je, to je trebalo raditi ranije. Peticiju u korist Albanaca 1981. potpisalo je sto i nešto ljudi u Beogradu. Tada se to još moglo, jer je još bilo ljudi kojima je bilo svejedno ko je kojeg roda, rase ili etničke pripadnosti. Bilo je važno da li

neko pati u zajedničkoj zemlji. To je bila logika takozvanih disidentskih grupa. Posle toga je ostalo veoma malo pojedinaca, koji su 1989. izdali zbornik *Kosovski čvor - drežiti ili seći*, koji je uredio Nebojša Popov. Istu tu grupu imamo i danas, ona isto govori, ali ona nema pristup takozvanoj velikoj javnosti. Ti ljudi nisu priznati kao suigrač i sve vreme su nepriznati. I nijedna vlada, čak ni Tadićeva, nije pokušala da ispita potencijal tih ljudi koji su još aktivni, koji se ne boje.

SVETLANA VUKOVIĆ:

Kažite mi kako je u Sloveniji?

SVETLANA SLAPŠAK:

Grozno, hvala na pitanju. Nedavno sam bila žrtva cenzure, jedan članak mi je morao biti skraćen, jer je bilo opasno za časopis da se kritikuje osoba koja čak nije pomenuta imenom nego samo titulom. Vlada pravi neverovatne poteze, dešava se revalorizacija Drugog svetskog rata. Ova politička opcija ne može da dobije naredne izbore. Koliko ćemo onda biti usrećeni levom opcijom, veliko je pitanje. U svakom slučaju, u Sloveniji ne vlada situacija koju bi čovek nežno voleo i preporučivao kao model. Proslava Dana ljudskih prava se bavila isključivo žrtvama partizanskog režima. Jedina pomenuta ljudska prava bila su prava žrtava komunista, ni reči o savremenim ljudskim pravima, ništa o Romima, ništa o izbrisanima, ništa o pokušajima sužavanja ljudskih prava radnika i sirotinje. Čujte, naravno da te stvari treba priznati, otvoriti potpuno sve dosjee, istraživati i konačno pokazati - Da, sasvim sigurno je bilo terora. Ali to ne znači da je Drugi svetski rat bio pogrešan rat, da je fašizam bio pogrešna meta, da je trebalo da svi lepo poljubimo nemačku čizmu, gledamo kako kokaju šest miliona po logorima i da to prihvatimo, jer je to racionalna varijanta.

Jezik koji slovenačka desnica koristi ljude starije od četrdeset godina navodi na grohotan smeh. To je patetični, najgori oblik pionirske priredbe. Letos je otvorena izložba koja se zvala, sada se čvrsto držite za stolicu, *Ujedinjeni u pobedi*. Bila je posvećena osamosvojenju. Naručeni su portreti velikih slovenačkih zaslužnih ljudi kao što je Jože Pučnik, pa portreti nisu odgovarali, pa su onda pravljene novi, pa je data izjava kako umetnost koja se tiče spomenika mora biti realistična i takve stvari. Mi smo u 2007. godini i umetnost se više ne

može imenovati socrealističkom, ali možda možemo da je nazovemo fašrealizmom. U Sloveniji imate komentatore, nekakvu elitu koja ipak dovoljno jasno daje svoje mišljenje, tako da se svi nadamo da će izbori ipak imati neki drugi rezultat, s kojim ćemo onda morati da se borimo u budućnosti, ko preživi.

SVETLANA
SLAPŠAK

Što se ulaska u NATO tiče, ja sam i u Sloveniji bila strašno razočarana što je ta stvar prošla. Stavljena je na glasanje tokom referenduma koji je istovremeno bio i pitanje o ulasku u Evropu i neki ljudi su automatski glasali i za jedno i za drugo, ali još je bilo mnogo više onih koji su glasali samo za Evropu. Ta stvar s NATO-om nije prijatna i lagodna i razumem da ovdašnja atmosfera nije tome naklonjena. Mada, neki od najluđih nacionalista ovde su za NATO. Ali što se tiče Evrope, paradoksalno, ja mislim da je Koštunica u nečemu u pravu i sada ćete čuti kako govorim nešto neobično. Srbija će svakako ući u Evropu zbog strateškog značaja i ona apsolutno ne treba, ne samo da nešto uradi, nego još može i da se zafrkava s tim. Ulazak Bugarske i Rumunije je bio težak politički skandal za Evropsku zajednicu, zato što ni Bugarska, ni Rumunija nisu ostvarile neke od uslova koje su uveliko ostvarile i Hrvatska i Bosna i Srbija. Mislim da jednostavno nije fer da se rade takve stvari, ali se rade sasvim sigurno zbog interesa koji su delom interesi kapitala, a delom strateški interesi. E u tom smislu, Srbija nema zbog čega da brine, naravno da će ući u Evropu, jer nema mogućnosti da ne uđe. Zato je meni pitanje evropske orijentacije ovde u Srbiji dosta mlaka stvar.

Bitan je rad s evropskim institucijama, koji je otvoren za Srbiju, bitan je uticaj u Evropi koji je otvoren za Srbiju. Putevi su već otvoreni, sfera uticaja je tu. Srbija bi mogla da iskoristi neočekivano mnogo, jer i evropske pare su na kraju krajeva otvorene za Srbiju, a to je ipak najvažnije. Tako se dobija Evropa, ta Evropa ima smisla, Evropa na koju se možeš pozvati zbog kršenja ljudskih prava, Evropa čije institucije rade u korist građana, koji im se mogu okrenuti ako im se desi neka užasna nepravda, institucije koje mogu plaćati projekte koje ova država neće da plaća. Ima hiljadu mogućnosti, kapitalna povezanost s Evropom je uveliko tu i samo je treba iskoristiti. Evropsko opredeljenje je jedino moguće, naročito kada vidimo kakvu politiku danas vode ponovo formirane dve svetske sile. Jedino je Evropa neko rešenje, ali ona je već tu, iskoristite je. Ali opredeljivan-

je za Evropu na visokom političkom nivou zapravo je potpuno nevažno.

SVETLANA VUKOVIĆ:
Čak i ako se kaže - ne?

SVETLANA SLAPŠAK:
Oh, čak i ako se kaže - ne.

SVETLANA VUKOVIĆ:
Mirjana Miočinović retko govori u javnosti od 1991. godine, kada je u znak protesta zbog rata dala otkaz na mesto profesora teatrologije na Fakultetu dramskih umetnosti. Devedesetih godina je govorila na sesijama Beogradskog kruga, '97. je objavljena zbirka njenih angažovanih tekstova Nemoć očiglednog. Poslednjih godina posvetila se zaostavštini Danila Kiša, svog životnog saputnika. Posle sedam godina neuspelih pokušaja, ove nedelje smo imale sreće i Mirjana Miočinović je pristala da govori za Peščanik. Neću da se radujem unapred, ali poslednji put je govorila za nas pred pad Miloševića.

MIRJANA MIOČINOVIĆ:
Rekla sam više puta ustručavajući se da govorim u emisiji *Peščanik*, iako ste me više puta zvali, da mi se čini kako za razumevanje društva u kojem živimo nije više dovoljna normalna ljudska pamet, kojom i dalje mislim da raspolažem.

Ovo se društvo u prvi mah čini jako jednostavnim i svodivim na opšte odlike neorganizovanih, tranzicionih društava, koja vode ljudi nesposobni da reše jedan jedini složeni problem. Međutim, to bi bilo vrlo jednostavno i prozreti i otkloniti, kada bismo mi bili samo tipično tranziciono društvo. Mi to iz više razloga, kao što znamo, nismo. Mi smo posleratno društvo, mi smo okruženi ubicama i ljudima koji su se koristili ratom da bi pljačkali.

U normalnim društvima, a ona su po definiciji i demokratska, investira se u građansku normalnost, ta društva nastoje da njihovo građanstvo bude normalno. Nesposobni ljudi na vlasti i kriza u koju društvo upada zbog te nesposobnosti uočavaju se, a vinovnici kažnjavaju bez odlaganja. Padaju vlade, vlast se gubi nepovratno. Popravni ispit je vrlo redak i može se dogoditi samo ako je u pitanju

normalna partija koja je zapala u krizu, recimo francuski socijalisti. Onda imate pravo da popravite svoj pogled na stvari.

Mi nažalost ne živimo u demokratskom društvu i iluzija o tome da smo mi demokratsko društvo konačno treba da se otkloni. Mi smo neslobodno društvo, u kojem se neorganizovanost, stvarno urušavanje svih vitalnih institucija i nesposobnost i amoralnost ljudi na vlasti prikrivaju vrlo perfidnim sredstvima. Ti se načini mogu prozreti i te se njihove strategije mogu otkriti samo ako raspolazete vrlo specifičnim znanjima. Morate poznavati pravo da biste otkrili koliko su se ogrešili o zakon, morate biti ekonomist da biste shvatili ne samo njihove ekonomske promašaje, no njihove kriminalne radnje vezane za tu oblast. Morate biti istoričar da biste shvatili do koje mere falsifikuju istorijske činjenice u dnevno-političke svrhe, morate biti sociolog da biste odredili tipologiju društva u kome živimo. I na kraju, morate biti psiholog da biste uočili svu devijantnost ljudi u čijim je rukama naša sloboda. Ukupnošću svih tih znanja nijedan pojedinac ne raspolaže, ali svako mora imati pravo da mu se činjenice do kojih dolaze ljudi koji raspolažu znanjem predstave i saopšte. Problem je u tome što je nama upravo ta činjenična istina nedostupna, jer je politička strategija s kojom smo danas suočeni usredsređena na to da se ona prikrije.

MIRJANA
MIOČINOVIĆ

Gola laž je obično poslednje sredstvo kojim se pribegava i njeno je plasiranje često praćeno prisilom, koja bi se mogla svesti na sledeću rečenicu - Vi ćete verovati u ono što mi kažemo ili ćete se praviti da verujete u to što kažemo, pa ćete ćutati, inače ćete imati ozbiljnih posledica. Međutim, ovo je poslednji korak. Postoje mnogo sofisticiraniji i mnogo složeniji načini prigušivanja i zamagljivanja istine i meni se oni uvek čine mnogo perfidnijim, jer su smišljeni upravo tako da pripreme teren za lagodno plasiranje te gole laži.

Ja bih sada, ako dopuštate, pomenula samo neke od načina koji se koriste. Jedini njihov cilj je da otežaju, pa i da onemoguće pojedincu pristup stanju lucidnosti i refleksivnosti, kako kaže Kastorijadis. Dakle, da nam na neki način pomute razum. U tom pobrojavanju ja bih krenula od sledećeg - mi za sada nemamo baš otvoreno sprečavanje slobodnoga govora, mada slučaj s *Peščanikom* i promocijom o tome svedoči, već se susrećemo sa sledećim stvarima: oko jednog slobodno iskazanog mišljenja koje ne odgovara vlastima i

koje je već, kao što znamo, svedeno samo na nekoliko medijskih enklava, vi ste u srcu toga, vi ste osnovna instanca i institucija koja otvara prostor toj nedvosmislenoj istini - dakle, oko toga se stvara nešto poput šuma na telefonskim vezama, kojima se namerno otežava pristup činjeničnoj istini, nespornoj istini, istini koju ne možete relativizovati. Iz tog razloga svakodnevno se pokreću poneke dnevne ili nedeljne novine, otvaraju se nove TV i radio-stanice. Zatim se snižava cena pojedinih novina i svodi na tih beznačajnih, zanemarljivih deset dinara i njome se privlači čitalac onako kao što se bofl roba prodaje sirotinji. Te novine postaju jedini izvor informacija kojima se veruje, a da zapravo te informacije vrlo često već sutradan bivaju demantovane. I pošto smo mi naviknuti da ne tragamo za istinom, svaki slušalac ili čitalac tih novina istovremeno i sluša i čita i gotovo istog časa zaboravlja, jer sve to služi samo stvaranju toga šuma koji bi sprečio pristup stvarnoj istini.

Drugi način na koji se sprečava pristup istini jako je opasan. To je relativizacija, tačnije izjednačavanje pojava koje su na suprotnim polovima vrednosne skale, u prvom redu one moralne. Niveliranje razlika među pojavama, izjednačavanje prava na javnu reč antifašističkih i fašističkih grupa, tolerisanje, pa čak i podsticanje pokreta čiji se programi temelje na netoleranciji, sve su to načini da čovek izgubi kompas i da u strogo moralnom smislu prestane da pravi razliku između dobra i zla. I ta opasna igra u koju se vlast upušta stvarno bez ikakvih skrupula već ima posledice. Mi smo postali ravnodušni do otupelosti, agresivni do iracionalnosti. Mi postajemo moralno neosetljiva bića i zato da ne bismo zapazili tu tuđu nemoralnost. Mi više ne možemo da registrujemo do koje su mere oni nemoralni. U nama se urušilo nešto što bi trebalo da nam omogući da shvatimo nedolične postupke. I to uništavanje moralne i racionalne supstance čitavog naroda po meni kvalifikuje ovu vlast i ovu vladu u celini za naziv zločinačkog udruživanja. Tako da, kad je LDP takvima proglasio samo izvestan broj ministara, ja sam pomislila da greše, jer zapravo celu vladu, ceo način vladanja treba imenovati kao zločinačko udruživanje.

Pomenula bih još jedan način kojim se sprečava normalno rasuđivanje, a to je plasiranje s jedne strane priče o neprijateljima, ali mene u ovom času mnogo više zanima plasiranje priče o našim prijateljima, pre svega o onom ključnom, o Rusiji. I mene u tim državnim konfab-

ulacijama uopšte ne zanima njihov politički ishod, jer ne verujem Rusima. Ja im ne verujem onako kako Trojanci nije trebalo da veruju Grcima kad su im davali poklone. Mene poražava njihov učinak na svest naših ljudi. Preko toga vidite koja su zapravo naša preovlađujuća politička mišljenja i politički ideali, kako mi zamišljamo uspešnog političara i u čemu vidimo snagu države. Preko Putina mi stvaramo konsenzus s najproblematičnijim idealima. U ovoj zemlji izgleda više niko ne zna šta je to KGB i kakvi ljudi tu rade i šta oni rade. Mi notornog KGB-ovca koji je uništio prve proplamsaje demokratije u zemlji koja u svojoj istoriji nije znala ni za šta drugo do za razne verzije ropstva - proglašavamo svojim spasiteljem. Mi njegovu aroganciju policajca, koji bez zazora guši slobodu i nemilice uništava neistomišljenike tumačimo kao dokaz vladarske snage. Mi njegovu ucenjivačku politiku smatramo veštinom vladanja.

MIRJANA
MIOČINOVIĆ

Ovo pervertirano rasuđivanje takođe dugujemo i ljudima koji upravljaju svetom. Danas vidim u novinama da je *Tajm* Putina proglasio ličnošću godine. To mi potpuno liči na ono kad su devedesetih godina Miloševića proglasili garantom mira i stabilnosti. To je jedna od onih lukavih političkih taktika kojima pokušavate da svog protivnika, da ne kažem neprijatelja, na neki način potkupite. To je neverovatno, to je opasna igra kojom se Zapad bavi i to je igra koja uništava svaku nadu opozicije u toj zemlji, kao što su deset godina istom vrstom taktike uništavali svaku nadu i svaku perspektivu opozicije i u našoj zemlji.

Htela bih da kažem i nekoliko reči o tim činjeničnim istinama koje se odnose na Kosovo, onako kako ih ja vidim, u široj i dužoj istorijskoj perspektivi. Dakle, mi smo, bar dokle seže moje sećanje, a seže čitavih šezdeset godina unazad, od posle Drugog svetskog rata, imali odnos prema Albancima kao prema ljudima drugog reda, namenjivali smo im poslove koje sami nismo hteli da obavljamo, a potom smo ih zbog toga prezirali. Mi smo na prostoru gde su živeli u nadmoćnoj većini vladali po načelima aparthejda, mi smo na rađanje njihove samosvesti reagovali bahato, kao uvređeni gospodari čije sluge pomišljaju na emancipaciju. Mi smo 1999. pokušali da izvedemo ono što bi se nazvalo konačnim rešenjem albanskog pitanja, po principu i sredstvima kaznenih ekspedicija, masovnim likvidacijama, spaljivanjem čitavih naselja, pljačkanjem, proterivanjem polovine

stanovništva, oduzimanjem isprava, u nadi da će im time povratak biti onemogućen.

I to je zapravo tehnika jednaka onoj koju smo samo nekoliko godina pre toga surovo upražnjavali na 75 odsto bosanske teritorije, koliko je ta srpska soldateska za tih nekoliko godina zauzela. I dok smo, dakle, u Bosni tvrdili da se tako svetimo Turcima za postupke koji sežu do nacionalne praistorije, mi smo sada ogorčeni zbog primera albanske osvete, koja se događa u času kada su sećanja vrlo bolno prisutna i vrlo živa. I dok smo u Bosni porušili gotovo sve muslimanske svetinje i tako zatrli tragove vekovne civilizacije, mi se zgražamo nad sopstvenim porušenim svetinjama, koje pri tom jedva da smo ikada videli. Da li znate i za jednu đaćku ekskurziju u kojoj su posle velike mature đaci otišli da obiđu te spomenike na Kosovu? Niko živi, nikad; mi smo decu slali u Veneciju, s pravom i razumljivo, ali bez ikakvog zanimanja za kosovsku kulturnu baštinu. I to što albanski osvetnički bes nije poštedeo te svetinje stvarno je strašna činjenica i dešava se prvi put u istoriji albanskog prisustva na tom terenu, naprotiv, zna se da su ih oni uvek do sada štitili. Dakle, to jeste strašna činjenica, ali mi smo poslednji ko ima pravo da deli moralne lekcije i da Albance smatra varvarima čijih se postupaka kao tobože visoko civilizovani narod gnušamo.

I pošto nam se sistematski, s predumišljajem onemogućava pristup pomenutim činjenicama, mi ćemo jednu neminovnost, a to je nezavisnost Kosova, doživeti kao nezasluženu kaznu i kao teško ogrešenje o naša prava i završićemo u onom što Sloterdajk naziva padom u gubitničku depresiju, koja će stvarno sasvim uništiti ovo malo životnog potencijala kojim za sada raspolažemo. Ja ne govorim o drugim posledicama.

Situacija u kojoj smo danas, koja za samo nekoliko meseci prethodi toj neminovnosti, zadaje glavobolje ljudima na vlasti samo zato što još nisu saglasni o tome koje bi razrešenje bilo najbolje za njihov ostanak na vlasti. Ništa ih drugo ne zanima. A kako za svoje buduće odluke oni ne traže nikakvu saglasnost građana, jer stvarno deluju po principu tajnih društava, kako uprkos raznim ispitivanjima javnog mnjenja oni ne znaju kakve bi mogle biti reakcije na te odluke, oni će naravno biti sve osetljiviji na bilo koji disonantni glas, na bilo koji pokušaj da se saopšte te neugodne vesti. Stoga i događaj

s promocijom *Peščanika* u Arandjelovcu, neuspelom već dva puta, vidim kao isprobavanje efikasnosti represivnih metoda. Na skupu u znak podrške vašoj emisiji, koju s pravom smatraju najvažnijim mestom gde se te neugodne istine obelodanjuju, rekla sam kao glas iz publike da to može svedočiti o dvema stvarima. Prvo o želji da se od te grupe slobodno mislećih i u najvećem broju vrlo kompetentnih ljudi napravi odabrani neprijatelj na kojega treba usredsrediti svu energiju nezadovoljstva i koga treba proglasiti krivcem za neostvarenje njihovih takozvanih visokih nacionalnih ciljeva. I o tom pokušaju svedoči i onaj stvarno bestidan letak koji su članovi Nove Srbije delili u skupštini. Na tom je letku mapa Srbije, na čijem južnom kraju Kosovo curi kao pesak *Peščanika*. Emisija će biti kriva što će oni izgubiti Kosovo. Inače, to je sve bilo jako mudro smišljeno.

MIRJANA
MIOČINOVIĆ

Naravno, ako oni samo hoće da odrede žrtvenog jarca i tog privilegovanog neprijatelja, to bi značilo da su uvereni u široku saglasnost i samo im je potreban taj neprijatelj da bi njega okrivili za neuspeh. Ali po meni, postoji i mogućnost da oni ne samo da slute, već i znaju da nemaju tu saglasnost i da su ljudi mnogo razboritiji, da zdrava pamet uprkos svemu nije sasvim uništena i da će njihova bahatost, neodgovornost, nemoral jednog dana ipak biti kažnjeni. Ja se nadam da taj dan nije daleko. Kada pravite analogije, to je apsolutno ista situacija kao ona koju smo imali pred kraj Miloševićeve vladavine, kada on, svestan da nema više saglasnost, koja je pre bila opšta, pojačava represiju i čini ono što čini, sa svim političkim ubistvima. Dakle, mislim da oni mogu biti kažnjeni zahvaljujući upravo tom jezgru razuma koje nije totalno uništeno.

I za kraj, ako je ovo kraj našeg razgovora, videćemo, izabrala sam da pročitam jednu rečenicu iz knjige Hane Arent, *Istina i laž u politici*, koja može biti podrška svima nama koji nastojimo da budemo istinoljubivi. Samo da još ovo kažem, tu knjigu, paradoksalno, preveo je niko drugi do Čavoški i to je dokaz da pametne knjige nisu od pomoći budalama. Dakle, čitam ovu rečenicu iz knjige:

Tamo gde svako laže o svemu što je značajno, onaj ko kazuje istinu počinje da dela, bilo da je toga svestan ili nije. Tako se i on upliće u političku delatnost, jer u slučaju da preživi, što nije sigurno, on započinje promenu sveta.

21.12.07.

SVETLANA VUKOVIĆ:

Bio je ovo Peščanik, govorili su Nikola Samardžić, Bojan Bajić, Svetlana Slapšak i Mirjana Miočinović. Vidimo se za četiri nedelje. Pozdravljaju vas obe Svetlane.

140

PEŠCANIČEK 25. 01. 2008.

GIVE ME FIVE

Ako Nikolić prođe - Srbija neće ... Važno je da građani znaju da je ovo s *Gaspromom* nezakonit posao ... Predstava u javnosti da je DS slamka spasa za Srbiju je pogrešna ... Neka sada preambula glasa za tebe, ja neću ...

Gosti:

MILJENKO DERETA, Građanske inicijative,

VESNA RAKIĆ-VODINELIĆ, *profesorka prava*,

VESNA PEŠIĆ, *LDP*,

MIŠA BRKIĆ, *novinar*,

PETAR LUKOVIĆ, *novinar*

SVETLANA LUKIĆ:

Osvanuo je i taj istorijski dan, 25. januar, kada će Pinki 1 i Pinki 2 videti Tita i potpisati sporazum o gasu i nafti, a ako vođa pravoslavnog evroazijskog sveta to od njih zatraži, potpisaće i sporazum o kolektivnom davanju srpske krvi Vladimiru Vladimiroviču Gaspromu. Gasprom nije preduzeće, to je politička životinja koja jede sve koji ne umeju da reše rusku zagonetku. Iz direktorske stolice Gasproma na presto šefa ruske države dolazi Medvedev, Putinov pulen. Putin i njegovi prethodnici su se regrutovali iz KGB-a, ali sada je novo vreme i mrestilište ruskih careva je Gasprom.

Koštunica i Tadić su nas ponudili toj političkoj životinji zvanoj preduzeće za gas i naftu i ona će nas danas u Moskvi pojesti za doručak. Način na koji se sklapa ovaj međudržavni sporazum je uvredljiv za svakog građanina ove zemlje, osim za onoga koji sebi time kupuje političku podršku ili veći bankovni račun. Sporazum je tajna i biće tajna sve dok novi srpski patrijarh, koji sedi na tronu Slobodana Miloševića, ne naredi drugačije. Njegov koalicioni posilni, Boris Tadić, nema primedaba na ovaj sporazum. Kako je on zauzet osvajanjem izbora i osvajanjem Evrope, delegirao je Dragana Dilasa da nam nabraja brojeve i pokazuje koliko kubnih metara gasa nam nedostaje i kako je ovaj gasovod spas za sve nas. Uvredljivo je bilo slušati tog Dilasa, jer je i on igrao poznatu bednu igru postavljanja građana pred lažne dileme - je li hoćete gas ili nećete, je li hoćete da se grejete ili nećete. Hoćemo gas, da, samo je pitanje po kojoj ceni.

I naravno, pitanje je zašto toliko kriju detalje pregovora. Ima li u ovoj zemlji još nekog pametnog, osim Aleksandra Popovića i Dragana Dilasa, ko bi u takozvanoj javnoj raspravi rekao šta misli o ovom aranžmanu i možda ponudio drugo rešenje? Ali glupo je očekivati takvo nešto. Oni su ustav Srbije doneli partijskom pogodbom, pa zašto se ne bi preko noći venčali sa Gaspromom?

Mlađan Dinkić nas je upozorio da je ovaj sporazum za Srbiju ponižavajući, a onda kada je trebalo da na sednici vlade glasa protiv njega, nije došao - ni on, ni njegovi ministri. Nezgodno je, njegovom novom političkom prijatelju Tadiću potrebna je Koštuničina podrška za drugi krug izbora. Tadić ne želi da ljuti čudovište koje je hranio toliko godina svojim besmislenim i beslovesnim ustupcima. I tako nam se Mlađa učutao.

U međuvremenu su Koštunica i Velja ilić Tadiću uputili još jedan ultimatum koji su nazvali - dopunom koalicionog sporazuma. Dakle, ako Evropska unija pošalje svoju misiju na Kosovo, nema sporazuma o pridruživanju. Može Delić da šilji olovku koliko hoće, neka je zadene sebi za uvo.

Javlja mi se sledeći scenario - Delić ipak ide u Brisel, potpisuje sporazum s Evropskom unijom, Koštunici je to alibi da svojim glasačima namigne da podrže Nikolića, sporazum s Evropskom unijom odlazi na ratifikaciju u skupštinu; demokrate brane svoju odluku da ga potpišu, bivaju proglašeni veleizdajnicima, Koštunica stvara parlamentarnu većinu s radikalima i eto nama narodnog veselja.

Gledala sam od jutros, na gladan stomak, snimak jučerašnjih predizbornih skupova predsedničkih kandidata. Tadić je izgleda malo poludeo, dere se iz sveg glasa, opasno je ljut što ga ucenjuju i to pokazuje nekontrolisanim mahanjem rukama, koje za rezultat sigurno ima upalu predsednikovih mišića. Andreja Mladenović je u ime Demokratske stranke Srbije izrazio čuđenje nad Tadićevom ljutnjom. Razumem čuđenje DSS-ovaca, jer Koštuničin predlog je posledica prihvatanja kosovske preambule u ustavu i DS-ove podrške rezolucije o Kosovu. Zar je Tadić mislio da će to proći nekažnjeno, zar je mislio da ludilo ima granica?

Vidim da u drugom delu svoje kampanje on igra na evropske integracije - Hajde da osvojimo Evropu. Prvo, glupi su ti ratničko-sportski termini, a drugo, najnovije CESID-ovo istraživanje govori da je 21 odsto njegovih pristalica antievropski orijentisano. Tome ih je naučio Boris Tadić, a sada hoće da ih na brzinu prevaspita. On kaže - Osvojićemo Evropu našim naučnicima, pa onda u spotu sledi Teslina fotografija. Tesla nije bio naš naučnik nego američki, a srpska nauka je ovih ponižavajućih 0,36 odsto koje država odvaja za nauku. Osvojićemo Evropu našim sportistima, kaže Tadić. Ako Ana Ivanović pobedi Šarapovu na turniru u Australiji, Boris Tadić će svoje osvajačke ambicije da proširi i na Australiju, Okeaniju i na sve zemlje Komonvelta. Da ne govorimo o tome da uspeh sportista ne govori ništa o demokratskoj i proevropskoj orijentaciji jedne zemlje. Nađa Komaneči je živela u vreme Čaušeskuva, Alberto Huantorena je trčao za vreme Kastroa, a da ne pominjem uspehe plivača Honekerove Istočne Nemačke.

Tadić je juče uspeo da zbuni i glasače Srpske radikalne stranke - pozvao ih je da glasaju za njega. Najteže reči koje koristi za Nikolića su da - Nikolić nije entuzijasta evropskih integracija. To je kao kada biste za Hitlera rekli da nije entuzijasta u pogledu ljudskih prava Jevreja.

MILJENKO
DERETA

Na početku Peščanika slušate Miljenka Deretu iz Građanskih inicijativa. Građanske inicijative su, zajedno sa sedamnaest nevladinih organizacija, uputile dva pisma, jedno Tadiću, Koštunici i Oliveru Duliću, a drugo vladama država članica Evropske unije, predstavnicima Evropske komisije, komesaru za spoljnu politiku i bezbednost, Solani, i komesaru za proširenje. I u jednom i u drugom pismu ove nevladine organizacije upozoravaju na moguće posledice nepotrebnog zaoštavanja, kako kažu, odnosa između Srbije i Evropske unije. Na početku Miljenko Dereta govori o najnovijoj uceni Demokratske stranke Srbije, odnosno Koštunice Vojislava.

MILJENKO DERETA:

Ja to čitam na dva načina. Prvi otkriva mafijašku pozadinu te udruge, jer je to ponuda koja se ne može prihvatiti. Iza nje stoji iskaz - Demokratska stranka nas gura kod radikala protiv naše volje. Danas je stigla potvrda takvog viđenja stvari, jer je Iličeva stranka ovlasila Ilića da pregovara s kandidatima i da sam odluči koga će njegova stranka podržati. Dakle, sprovodi se unapred pripremljeni plan, stvar se tera do granica izdržljivosti Borisa Tadića u prihvatanju besmislica i onoga što nazivaju kompromisom, a u stvari su ustupci nedolični za jednog političara. Njegova oštra reakcija me je iznenadila. Ona pokazuje koliko je ozbiljna ta borba za Srbiju i put kojim ona treba da krene.

Odbijanje Borisa Tadića da prihvati bilo koju organizovanu podršku mi se čini nedovoljno mudrim. Važno je imati podršku parlamentarnih stranaka. Nisam siguran da je on sam sposoban da obezbedi podršku svih građana od kojih je očekuje. On proširuje svoje obaveze, a nisam siguran da ima dovoljno snage, niti da je raspodela političke moći takva da on može da ispuni ta očekivanja. Izražavanje volje i želje Koštunice i Ilića da pomognu Tomi Nikoliću biće kraj njih dvojice kao političara, jer ako oni veruju da će moći da veslaju radikale kao što su veslali demokrate - jako se varaju.

SVETLANA LUKIĆ:

Zamišljam taj foto-finiš, ali ne toliko između Nikolića i Tadića, koliko taj tajming u odnosu na Rusiju i Evropu. Iz Evropske unije panično predlažu da se 28. januara potpiše sporazum o pridruživanju, ali ovi su u Rusiji, pa ne mogu da stignu da zakažu sastanak vlade

MILJENKO DERETA:

Pokušavam da zamislim kako izgleda putovanje Ilića, Koštunice i Tadića do Moskve. Jadna stjuardesa, verovatno dvojica sede napred, a jedan pozadi. Nadam se da će nam neko prepričati kako je to izgledalo. Ali vi ste potpuno u pravu, to je foto-finiš u kome oni vide da taj potpis dolazi, da Evropa popušta u svojim zahtevima i da im ozbiljno kuca na vrata. Treba izvući poslednje oružje, poslednje ucene da se to spreči. Tu antievropska orijentacija tih stranaka dolazi do punog izražaja.

Kao i uvek kada im se ozbiljno približi vršenje vlasti, radikali su počeli da daju autogolove. Ono što je uradio Nikolić ispred Palate pravde ide direktno u korist Borisa Tadića. Ima mnogo ljudi koji se ne slažu s Tadićem, ali su vrlo svesni Milanovićeve odgovornosti. I onda dođe Nikolić i kaže - Ja ću da prelistam - pazite, da prelista. To su desetine hiljada stranica, a on će da ih prelista i stekne utisak o tome da li su osuđeni pravi krivci. Radikali ili ne znaju šta radi predsednik republike ili su bezobrazni i bahati. Činjenica da mogu da pomisle da takvo nešto izjave govori kakva bi ta vlast zapravo bila. Meni govori i to da je možda već napravljen neki dil, pa daj da sam sebi pucam u nogu, da se onesposobim i da me ne izaberu, jer ako me izaberu, bogami, neće mi biti lako.

Prelazak radikalima će se odigrati u dve faze. Prva će biti podrška radikalima na izborima, a druga će se odigrati u parlamentu. Nastaće nova većina, ponovo na noćnoj sednici, jer šišmiši ne mogu da izađu danju i razlete se Srbijom. Izabraće novog predsednika skupštine, verovatno mlađahnog Vučića. Formiraće se i nova vlada i Srbija će se uputiti tamo kuda joj je Koštunica namenio da ide, a to je u neku crnu rupu, u crni mrak koji Evropa nije videla čak ni u vreme izolacije Albanije. Činjenica da Evropa hoće s nama da razgovara, činjenica da ova država ipak ide ka nekoj evropskoj integraciji je zapravo rušenje mita o Srbiji kao stalnoj žrtvi. Ako se taj mit sruši, Koštunica više nema razloga da se bavi politikom.

Najzanimljivija je bila ta velika izlaznost, naizgled ničim izazvana. Jedno od naknadnih objašnjenja je bilo da su se ljudi upisivali u birački spisak kako bi dobili besplatne akcije. I svi su proporcionalno dobili više glasova, ali dobijen je isti odnos snaga iz parlamenta kao i na prošlim izborima. Zabrinjavajuće je da posle godinu dana nema nikakvog pomaka. Meni je drago što su jedini gubitnici ovih izbora Vojislav Koštunica i njegova partija, koja nastavlja da pokazuje tendenciju svođenja na svoju pravu meru. Jako je važno to što su male partije, kao socijalisti i LDP, preživjele. Ovde postoji centar u kome vlada gužva ideološki neopredeljenih partija i relativno ekstremna desnica. U Srbiji nema pravog desnog centra, jer Koštunica to nije. U takvom rasporedu, DSS-ova koalicija je ostvarila gubitak između sto i dvesta hiljada glasova. Očigledno je da je tvrdi deo DSS-ove koalicije otišao kod radikala. Ono što je preostalo je bliže Demokratskoj stranci. Dakle, balans postoji, on je deprimirajući u broju, ali je i mobilisajući. Mislim da sve nas ovo treba da podstakne da u drugom krugu pokušamo da sačuvamo evropski put Srbije, bez obzira na sve zamerke koje upućujemo onima koji se javljaju kao vodiči na tom putu. U drugom krugu nam predstoji referendum o budućnosti Srbije.

MILJENKO
DERETA

Ja jesam za Evropu, ali sam istovremeno i evroskeptik. Evropa nije bezgrešno i idealno mesto kao što se to predstavlja u propagandi. Smeta mi i nefleksibilnost Evropske unije prema posebnostima zemalja u tranziciji. Očekuje se da svaka zemlja ispuni određene kriterijume bez ikakvog "ali", koje se, kao što smo videli, ipak pojavi pošto te zemlje budu primljene u Uniju. Zemlje koje imaju "da, ali" pristup trebalo bi uveriti da to "ali" može da se obavi i unutar Evropske unije, da će se pitanja koja su sporna u Srbiji bolje rešiti ako smo deo Evropske unije nego ako oklevamo i uslovljavamo, kao što činimo sada na potpuno neprimeren način.

SVETLANA LUKIĆ:

Kakve mislite da bi bile posledice toga da Nikolić postane predsednik ove države?

MILJENKO DERETA:

Mislim da bi bile katastrofalne. Više ne bi bilo "da, ali" odnosa prema Evropi, nego bi evropsko pitanje bilo potpuno skrajnuto, ne zato što Nikolić ne želi da bude deo Evrope, nego zato što Evropa ne bi želela

da nas primi s Nikolićem. Pitanje više ne bi bilo - Srbija s Kosovom ili bez Kosova, nego - Srbija s Nikolićem ili bez Nikolića. Srbija s Nikolićem nema nikakvu šansu da uđe u Evropsku uniju. Tomislav Nikolić nema ni ljude potrebne za vođenje države i nema samostalnost potrebnu za taj posao, jer njime upravlja neko van zemlje, iz Haga, govorim o Šešelju, naravno. Nikolić je već najavio prekid saradnje s Hagom. Evropa bi onda imala sve razloge da kaže - Gospodin Nikolić očigledno ne želi u Evropu, pa zašto bismo onda mi želeli vas?

Na unutrašnjem planu, predsednik države bira šefa generalštaba i kontroliše vojsku. Postoji i nešto što se zove psihološka demonstracija moći. Onog trenutka kada je Nikolić bio izabran za predsednika skupštine, to je bilo doživljeno kao dolazak radikala na sva mesta na kojima se odlučuje o bilo čemu. To je bilo ono zastrašujuće u toj noći. A zamislite kolika je u tom smislu moć predsednika države. Pa ne bore se oni toliko za tu funkciju zato što je ona protokolarna, nego zato što ona ima veliku simboličku moć. Nije to uopšte bezazleno.

Mislim da su ljudi postali opsednuti Koštunicom i deo njegove moći proističe iz njihove projekcije moći na njega. On nesumnjivo kontroliše jako mnogo stvari u državi, pre svega policiju i sve tajne službe. On ima moć koja je parainstitucionalna i u tom smislu nedemokratska. Ali njegov sadašnji izborni rezultat pokazuje da se njegova moć od izbornog ciklusa do izbornog ciklusa smanjuje. Toliki značaj mu pridaju zbog tradicionalne pretpostavke da partija odlučuje o svemu, pa i o glasovima građana.

Jako mi se dopalo kod Čede Jovanovića što kaže - Ja nisam vlasnik glasova svojih birača. Nadam da će u drugom krugu pobediti pragmatičan pristup politici, a to znači - u prvom krugu smo glasali za svoje programe, za svoju ideologiju, prema svojim političkim i ličnim simpatijama, a u drugom krugu odlučujemo o budućem putu Srbije. Svi mi koji smo glasali za LDP znali smo da ne možemo ući u drugi krug, pa smo ipak glasali i uspeli smo da obezbedimo da se ta mala partija stabilizuje na političkoj sceni Srbije. To je bio naš zadatak. Sada nam je zadatak da pokušamo da očuvamo Srbiju kao potencijalnu članicu Evropske unije. Nije me sramota, nisu svi isti, Tadić vodi drugačiju politiku od Nikolića. Moramo pokazati da smo politički zreli. Zapuši nos, demonstrativno ga zapuši kada ubacuješ listić i reci - Meni je prioritet budućnost Srbije. Evo, treniraćemo članstvo LDP-a,

vežbaćemo sedam dana da nosimo štipaljke na nosu. Na kraju ćemo moći da kažemo - Da nije bilo nas, ne bi bilo ni pobeđe Borisa Tadića.

Ne razumem zašto gospodin Pastor mora dva puta da kaže da čeka poziv na razgovor od Tadića. To nije samo razgovor s gospodinom Pastorom, to je i razgovor sa svim manjinama i to je razgovor sa susednim zemljama, to jest sa susednom zemljom koja je članica Evropske unije. Ako hoćemo da imamo dobre odnose s Evropskom unijom, važno je kakav odnos imamo s predstavnicima manjine jedne evropske države u našoj zemlji. Uvažavanje gospodina Pastora je istovremeno i uvažavanje njegovih kontakata, porekla i Mađarske. Trebalo bi i da Tadić ili neko od njegovih ode u Preševu i da sedne s gospodinom Rizom Halimijem. Možda je najbolje da u tu posetu povede i Pastora ili Rasima Ljajića. Koalicija manjinskih stranaka je na prethodnim parlamentarnim izborima imala više od četiri odsto glasova i zamalo nije ušla u parlament. A bojim se da će svaki glas biti potreban.

MILJENKO
DERETA

Stvoren je pogrešan utisak da jedni glasovi oduzimaju druge glasove. Manjinski glasovi neće oduzeti proevropske glasove Tadiću, naprotiv. Nacionalisti neće biti oduševljeni što dele taj put s nekim manjinama, ali neće odustati od puta zato što su na njemu Mađari, čija matična je već u Evropi. Posle crnogorskih izbora na kojima je Đukanović pobedio Bulatovića, jedan razočarani Bulatovićev glasač je rekao - Bulatović nije pobedio, ali je bar dobio prave pravoslavne glasove. Pravi pravoslavni glasovi nisu građanski glasovi. Građanski glasači su se opredelili za Đukanovića, a pravi pravoslavni glasači su izgubili. Ako se glasovi vrednuju po verskoj ili nacionalnoj liniji, to sasvim sigurno nije demokratija.

SVETLANA LUKIĆ:

Na dan emitovanja ove emisije predsednik i premijer će biti u Rusiji, na potpisivanju nacrtu sporazuma s Rusijom, odnosno s Gaspromom.

MILJENKO DERETA:

Taj posao se očigledno odvijao izvan uobičajenih procedura. Nema tendera, nego se stvar dogovara na državnom nivou. Takav postupak ima svoje političke posledice i stvara sumnju da iza tih političkih dogovora postoje i neki drugi netransparentni interesi, na primer koliko će se ko tu ugraditi. I zato je jako važno da stručna javnost

ozbiljno analizira taj dogovor i da pri tom konsultuje Bugare, koji su uspeli da udvostruče svoju sumu. Jedna analitičarka je rekla - Bugari su iskoristili slabost Rusije. Mi uopšte ne pretpostavljamo da Rusija može imati bilo kakvu slabost. Ja bih odmah trčao kod te žene da je pitam - Ej, koje su to slabosti, daj da vidimo kako da Srbija dobije veći profit nego što će ga verovatno dobiti.

Prvo sam se zabrinuo, a onda mi je bilo smešno kada sam zamišljao reakcije naših proistočnjaka na izjavu šefa generalštaba ruske armije koji je rekao da će Rusija i nuklearnim sredstvima štititi interese svojih saveznika. Oni možda misle da će Rusi, u slučaju proglašenja nezavisnosti Kosova, upotrebiti neku selektivnu bombu koja će poštediti Srbe, a ove druge neće.

SVETLANA LUKIĆ:

To je ruska bomba kojoj smo se radovali pre nekoliko meseci, za koju su naši mediji rekli da pobije živu silu, ali bez zagađenja čovekove okoline. U nastavku Peščanika ćete čuti delove teksta koji nam je poslala profesorka prava, Vesna Rakić-Vodinelić. Tekst nosi naslov - Tomislav Nikolić otvara četvrtu sudsku instancu, i reakcija je na sumanutu Nikolićevu izjavu da će, kada postane predsednik, proveriti da li je Legija stvarno kriv za atentat na Dinđića ili nije. Integralni tekst profesorke Vodinelić možete pročitati na našem sajtu pescanik.net.

VESNA RAKIĆ-VODINELIĆ:

Nikolićevo poimanje nezavisnosti sudstva nije iznenađujuće. Nadam se da je, međutim, otrežnjujuće za one koji su glasali za njega i na to opet pomišljaju, kao i za one koji nameravaju da 3. februara apstiniraju. Ono je rezultat Nikolićevog i radikalskog shvatanja pravnog poretka kao čiste represije. Omnipotentni državni službenici - sve, građani - ništa, sila - sve, pravo - ništa, zloupotreba prava - da, poštena primena prava - nikako. Još dok je kratko bio predsednik skupštine, Nikolić se isključivo zanimao idejom uvođenja vanrednog stanja, bez ikakvog jasnog razloga ili obrazloženja. Sada bi da u četvrtoj instanci menja pravosnažne presude.

Znaju već gotovo svi ovde da čak ni u Srbiji predsednik države ne može da preuzme ulogu sudije. Na počecima pravosuđa Srbije u devetnaestom veku knjaz je bio četvrta sudska instanca, ali to je pre-

stalo još 1837. godine i nikad se nije obnovilo. Danas u Srbiji, početkom dvadeset prvog veka, jedan kandidat za predsednika republike sebe vidi kao knjaza. Njegov slogan su - promene. Da, promene unazad. Izgledalo je da hoće da nas promeni i preobrazi u podanike miloševićevskog tipa iz devedesetih godina prošlog veka. Ne, prevarili smo se, njegove ambicije su velike, idu dalje i dublje u prošlost. Od nas se očekuje da budemo podanici nekog imaginarnog srpskog knjaza s početka devetnaestog veka, daleko manje obrazovanog nego što je bio i knez Miloš, daleko manje modernog od njega.

VESNA
RAKIĆ-
VODINELIĆ

Treba najzad postati svestan šta u vokabularu Nikolića znači reč promena. To je istorijsko potonuće u kojem nezavisnost sudstva može biti dopuštena u granicama knjaževsko-predsedničke patrijarhalne vlasti, što znači jasnu zavisnost, ali samo od njega i privrženika mu. On, Nikolić, ne pomišlja da mora da služi pravnom poretku, nego je uveren, i o tome ničim izazvan besedi, da pravo ima njemu da služi. Takvo bahato stavljanje iznad sudstva i pravnog poretka u novijoj istoriji Srbije sebi nije dopuštao niko, čak ni u nezaboravnoj izreci o držanju za zakon kao pijan plota. Tamo se zakon bar pominjao. Ovaj samoproklamovani gubernator bi, umesto ili pored doskorašnjeg vojvode srpskog, da sudi sam i nesputan, kolosalno pravno neobavešten, a bez ikakvog osećanja za pravičnost i običnu pristojnost prema žrtvama.

A odmah pošto je proklamovao otvaranje četvrte instance suđenja nasred dvorišta Palace pravde, u kojoj on ima biti neprikosnoven, Nikolić dokazuje koliko potcenjuje biračko telo i koliko računa na njegovo sasvim kratko sećanje. Saopštava nam kako njegove pravosudne misli nisu tačno prenesene. Prvo, niko ih nije prenosio, već je Nikolić govorio sam, neposredno u mikrofon. Dakle, sam Nikolić je u direktnom uključenju pomenuo tri vrste krivičnih stvari na koje će obratiti pažnju otvaranjem četvrte instance suđenja. Jednu neodređenu i dve određene. Prvu grupu čine teški kriminalci i ubice, kojima on, budući knjaz srpski ne misli suditi. Potom pominje sudski slučaj političkog ubistva premijera Zorana Đinđića i slučaj osude rodonačelnika servisa javnog, Milanovića, u kojima on dakako ima doneti konačni judikat. Drugo, nije istina da je govorio o amnestiji, kako naknadno tvrdi. Upotrebio je izraz - Proveriću presude. A proveriti znači kontrolisati, a kontrolu presuda sme da vrši samo hijerarhijski nadređeni sud u sistemu pravnih lekova. Samo nekoliko

sati potom, Nikolić iskazuje neistinu kako su ga pogrešno citirali i kako je mislio na amnestiju, ako mu se ko sa zahtevom za amnestiju obrati.

Kada je u manje od nekoliko sati dopustio sebi da bude u ovoj meri neverodostojan, šta da očekujemo od njegovih drugih predizbornih obećanja, kao što je na primer obećanje da neće ratovati? Hoće, razume se, samo ako bude mogao. Već je ratovao i time se, ne samo verbalno, ponosio. Sam kaže - Povešću Srbiju raznim putevima, od kojih bi jedan navodno imao da vodi u Evropu. Hoće, vodiće je raznim putevima koji se međusobno isključuju, što znači da će se Srbija dugo vrteti u beskrajnom krugu nevolja, laži i bede.

Kakva je motivacija Nikolića za ovaj, ponavljam, ničim izazvan iskaz, može se samo nagađati. Potcenjivanje elementarnog obrazovanja birača, osvetoljubivost i opako likovanje nad onima kojih više nema, naročito nad Đinđićem koga su ubili oni koje bi Nikolić rado rehabilitovao. Mrzovolja prema svemu što čini poredak jedne uređene države, frustracija nesvršenog studenta prava koji umišlja da ume da prouči pravosudne spise i da o njima donese relevantan pravni zaključak. (Ne treba zaboraviti da se, dok je bio direktor poslovnog prostora ili nečeg takvog u opštini Zemun, Nikolić potpisivao kao diplomirani pravnik, o čemu postoje pisani dokazi i dan-danas.) Ta politička osionost kazuje da tek što se približio nekoj državnoj funkciji on zamišlja da vršiti tu funkciju znači vladati, a ne preuzeti odgovornost. Izaberite odgovor, pronađite još koji, nijedan ne vodi dobru Srbije, već samo bednoj promeni ka davno napuštenom konceptu neograničene sile i vlasti.

Ako Nikolić prođe - Srbija neće. Bilo je to izvesno i pre ove pravosudne besede, ali ona je dodala taj sasvim lični, nadam se ne i neizbrisivi, pečat teškoj agoniji koja se već dugo najavljuje, a kao simbolički pravni vesnik te najave se može označiti ustav Srbije iz 2006. godine, donesen na fingiranom referendumu, zasnovan na očigledno nedostajućem ustavnom legitimitetu. Teorijski i praktični prilog Nikolića novom srpskom legalizmu bio je u donošenju toga ustava nesporan. Razlika između njega i drugih ustavotvoraca, međutim, postoji. Svi drugi naši političari i ustavotvorci, računajući tu i rodonačelnika novog legalizma Koštunicu, nastoje da se njime pokriju. Nikolić ga i pre nego što je osvojio funkciju - otvoreno krši.

Od 5. oktobra u Srbiji je poboljšano ponešto - trajavo, nedovoljno, formalno. Ali da bi se izgradile razorene pravne i društvene institucije, to traži gotovo čitav životni vek jedne generacije. Razoriti ih može svako ko je u prilici, za nekoliko minuta, sati ili dana. Nikolić i njegovi u vreme dok su vladali zajedno s Miloševićem, a i potom, kad su bili stvarna ili fiktivna opozicija, pokazali su koliko su dobri u destrukciji. I dalje ne obećavaju ništa drugo osim destrukcije. Poštenje u njihovom političkom jeziku znači - Grabim ja, a ne drugi, borba protiv korupcije - Ugrađujem se ja, a ne drugi - jednake šanse - Za moje, a ostali kako im bog da, ujedinjenje građana - Ne demokratijom nego silom. U državi u kojoj je opšte pravo glasa stečeno tek 1945. godine, jer žene do tada nisu imale pravo da glasaju, u kojoj je pravo na mirno okupljanje faktički negirano fizičkom silom - u novije vreme ne toliko od državnih organa, koliko od Nikolića i njemu sličnih nazovi patriota, u kojoj je pravo na život relativizovano, pored ostalog i metodom obećanog preispitivanja presuda zbog ubistava - osnovni test demokratije još nije položen. Može li se odista upravo od Tomislava Nikolića očekivati da nam pomogne da ga položimo? Ne, s takvim učiteljem, umesto demokratije, u najboljem slučaju dobijamo pravo politički jačeg silnika.

VESNA
PEŠIĆ

SVETLANA LUKIĆ:

Slušate gospođu Vesnu Pešić.

VESNA PEŠIĆ:

I na ovim izborima sam doživela nepomerljivost Srbije. Kada god su izbori, uvek se s različitih strana pojave očekivanja da će biti iznenađenja. Međutim, to iznenađenje je uvek negativno. Kada je LDP u pitanju, mi smo sasvim zadovoljni našim rezultatom. Postojala je strašno negativna kampanja koja je trajala mesecima, potpuna satanizacija. Onda smo imali tu situaciju s Kosovom, podizanje visoke temperature u državi, i mi smo jedini 29. decembra u skupštini glasali protiv donošenja rezolucije o Kosovu. Nisam mogla da pretpostavim da će Boris Tadić skočiti tako visoko i prihvatiti takvu rezoluciju. Znači, u napetim okolnostima mi smo potvrdili da postoji, za sada, 230.000 ljudi koji se odatle više neće pomeriti. Na *Peščaniku*, i na nama, koji želimo da pomerimo tu Srbiju prema nečem dobrom je da počnemo dublje da sejemo. Moramo da zahvatimo i mlađu generaciju, od dvadeset-dvadeset pet godina. Mora ponovo da se zakopa duboko. Ova kriza neće lako proći. Imam osećaj da je

5. oktobar propao. Taj veliki napor, koji je bio porođen da ode Milošević, praktično je sahranjen. Treba početi duboko kopanje i ne vredi više govoriti o petom, šestom i sedmom oktobru. Predstoji nam dugotrajna rovovska bitka za Srbiju u kojoj bismo svi mi voleli da živimo. Tako sam ja doživela ove izbore.

Srbija se pokazala veoma tvrdom, teško pomerljivom. Povećani broj radikala za nas znači da moramo veoma energično da nastavimo borbu protiv njih. To je prva stavka. Druga stvar je nastavak otvorene borbe za Evropsku uniju, bez ikakvog uslovljavanja. Ovo što se sada radi, ovaj kolonijalni položaj prema Rusiji, ovo što je danas doneta odluka da se NIS da Rusima, sve to je razgoltilo deklarativnu i ispraznu politiku Demokratske stranke. Zbog toga je ona kritikovana s pozicija LDP-a, nevladinih organizacija i vašeg *Peščanika*. Puna su im usta toga da su ovi izbori referendum na kojem se rešavaju pitanja budućnosti i prošlosti, ali danas smo čuli da su oni dali NIS Rusima i da je opet pao neki dogovor. Ta netransparentnost je počela da biva daleko opasnija od svega ostalog. Vlada je počela da igra neku veliku igru o kojoj mi više ništa ne znamo. Do sada smo mogli da se šalimo i govorimo - Oni dele jedno preduzeće tebi, jedno meni, jednog sudiju meni, drugog tebi, to je partijska država i tako dalje, ali sada je to preraslo te okvire. Neko se tu kocka u glavu, kao da je Koštunica rekao - Evo, stavljam celu Srbiju u pot. Na to ovaj s druge strane viče - Kontra, onaj viče - Rekontra i tako oni rasturaju zemlju.

Postoje dve slike Srbije. Jedna je Demokratska stranka, Boris Tadić, njegovi ministri, bogati ljudi, Milosavljevići, Đelići i tako dalje i imate ovu drugu, sliku gubitnika. I sada je nastala sinergija između bogatih i uspešnih i tog socijalnog stradalništva. Tu je i mlada, besna generacija, koja je veoma obrazovana i koja se opredeljuje za Legiju, za nešto čvrsto, jako, za radikale. Tu je i to Kosovo i to nacionalno i sve se to skupilo i daje jednu sinergiju, koja ne može da se objasni ni samo sirotinjom, ni samo Kosovom, ni samo Evropom i Rusijom. Naročito me brine ta opasna, mlada generacija koja vidi nešto seksi, nešto šik u tome da se bude tvrd, nepokolebljivi Srbin, koji uzvikuje - Živela Srbija, žica, Srebrenica...

Objektivno gledajući sigurno je gore za Srbiju da za predsednika bude izabran Tomislav Nikolić. To Koštunici otvara još jedan prostor

saradnje s radikalima i postoji opasnost da se ta scena potpuno zatvori. Jako smo se približili Rusima i Evropa više nema načina da s nama razgovara. Srbija je odlučila da ne ide u Evropu, rekla je - Mi vam ne damo Srbiju, ako nas ne priznate celovito, zajedno s Kosovom. Mada, pitanje je da nije i to nekakva šarada. Sad može da se stvara nova vlada, do eventualnog pritiska Tome Nikolića da se ide na parlamentarne izbore, na kojima on čak može da otkači i Koštunicu.

VESNA
PEŠIĆ

Ako pobedi Boris Tadić, imaćemo kilavu vladu, kao što smo je imali i do sada, oni će utvrditi ovu koaliciju i pripremati se da na lokalnim izborima zadovolje apetite svojih partijskih trupa, koje su, *by the way*, gubile vreme na ovim predsedničkim izborima. Njih interesuje šta se može dobiti na lokalnom nivou i zato su lokalni izbori i odloženi za maj, da oni imaju vremena da se o svemu dogovore. Tako dobijamo situaciju kao da ovih izbora praktično nije ni bilo. Boris Tadić je i do sada bio predsednik, vlada je uspostavljena, parlament je isti. Ostaje samo čekanje momenta da Albanci odigraju poslednju kartu i da se priča rasplete do kraja. Postoje jasne naznake kakva će u tom trenutku biti njihova reakcija. Treba da budemo spremni da se ne slomimo u tim teškim vremenima koja će potrajati. Ali to će se dogoditi i s ovom vladom i s Borisom Tadićem. Toga moramo da budemo svesni. Ne treba da očekujemo ništa dobro ni od njih. Slažem se da je rizik veći s Nikolićem kao predsednikom. On je ipak velika nepoznanica i ljudi misle - Hajde da bar skinemo s vrata taj najmračniji rizik, a od ovih već znamo šta možemo da očekujemo. Ništa dobro, ali to bi bila bitka u kojoj smo mnoge igrače već proanalizirali i dobro ih upoznali.

Pitanje je šta mi radimo u drugom krugu predsedničkih izbora. Čedomir Jovanović je lepo rekao u nedelju - Mi smo otvoreni za razgovor, i zaista jesmo. Demokratska stranka je pokazala aroganciju, ona ne smatra da treba da traži razgovor, ona misli da su glasači LDP-a njeni glasači. Demokratska stranka ne shvata da su se ti glasači pojavili zbog nje same. LDP je uporište temeljne kritike ponašanja Demokratske stranke s Borisom Tadićem na čelu, posle ubistva Zorana Đinđića. Ljudi koji su se opredelili za LDP neće nestati i oni više nisu birači Demokratske stranke. Naravno da tu ima i ljudi koji su zaplašeni rizikom od dolaska radikala i oni će najverovatnije tako i glasati. Ali naš stav je takav - Ako se od nas ne traži partijska podrška, mi ćemo se ponašati prema svojoj građanskoj savesti. Oni

su jasno rekli da im partijske podrške nisu potrebne, da oni očekuju podršku od građana. Mi kažemo to isto - Svi građani koji su u prvom krugu glasali za LDP, neka u drugom krugu glasaju po svom osećanju, po svojoj savesti. Mislim da je najpoštenije da se tako kaže.

Naravno da je malo tužno što Boris Tadić pokazuje veliku kooperativnost kada se pozdravi s Vučićem i lepo s njim porazgovara na hodniku pre *Utiska nedelje*. On se veoma lepo slaže i s Dinkićem i s Koštunicom i s Veljom Ilićem. Svi su nekako u ljubavi, svi glasaju zajedno, ali on ne može da razgovara ni sa mnom, ni s Čedomirom i ne može da pozove tu grupu ljudi i kaže im - Vi ste nam najbliži, hajde sada malo pomozite, stalo nam je da dobijemo ove izbore i da Srbija krene ka Evropi. Da je to izgovorio, ja bih mu pre poverovala da mu je stalo do Evropske unije. Ako on neće LDP, perjanicu ulaska Srbije u Evropsku uniju, onda to prilično razgolićuje njegovu poziciju. Tako da mislim da se ne treba preterano opterećivati. Liberalnodemokratska partija ne snosi nikakvu odgovornost za rezultate drugog kruga predsedničkih izbora. Crne slutnje da radikali mogu da pobeđe su opravdane, ali ukoliko se dogodi taj poražavajući rezultat, ljudi iz DS-a će morati da ponesu odgovornost za to.

Koštunicu više ne pozivam ni na kakvu odgovornost. On je izgubio svaku računicu, on više nema papir i olovku, on sledi svoju fantaziju, neku svoju spirohetu, nešto iracionalno. On je izgubio svaku računicu kada je u pitanju njegova stranka. On ovu igru igra do kraja, on je igra va bank i više nema smisla slati mu bilo kakve poruke. Ima smisla slati poruke i voditi bitku s kombinatorikom Borisa Tadića, koja će i ovoga puta dobiti mnogo glasova. On poslednjih godina uvek dobija mnogo glasova, ali mi od toga nemamo ništa. Dobro, ti si sada uspešan - a čemu to služi? Veoma lako se može desiti da on dobije ove izbore i šta mi radimo posle toga? Nećemo dobiti nikakvu promenu politike i verovatno će biti isto kao što je i sada, kao da tih izbora nije ni bilo. Ponavljam, možda je bolje dobiti isto nego veliku lošu razliku. Kada je Toma Nikolić u pitanju, ja se bojim i spoljašnje reakcije, da ne dođe do potpunog raskida s Evropskom unijom.

Mada bi i Evropskoj uniji najbolje bilo da se malo učuti. Moj je osećaj da bi trebalo da nam kažu - Dve države ne žele da odstupe od uslovljavanja Srbije, jedna od njih je Holandija, koja pamti svoje iskustvo sa Srebrenicom. Morate završiti saradnju s Haškim tribunalom i

moramo da vidimo da se vaša skupština sastala i da ste s velikim konsenzusom doneli odluku da Srbija hoće u Evropu. Onda možemo da pređemo na ozbiljan posao. A ovo, Đelić drž' penkalo, pa gde je penkalo, nema konsenzusa u Srbiji. U ovom trenutku mi nismo sposobni da postignemo taj konsenzus. Zato mi i poruke iz Evrope - Mi želimo Srbiju, odzvanjaju prazno. Oni više nemaju nikakav tekst, nemaju više šta da nam kažu. Pa kada nemaš šta da kažeš, onda bolje daj jasnu poruku da će se sve nastaviti onoga trenutka kada se Srbija bude iznutra sredila i donela svoju sopstvenu odluku. A mi unutra ćemo voditi tu bitku i dalje. Polako ćemo, ja verujem, izaći iz najteže krize u toku ove godine.

Mi smo danas imali sednicu političkog saveta LDP-a, kome ja predsestavam, i veoma detaljno smo analizirali pokušaj da se odgovornost za eventualnu pobjedu Tomislava Nikolića prebaci na LDP. To zaista nije pošteno. Ti vodiš tu politiku, ti si dobio milion i četiristo hiljada glasova. Ti nećeš čak ni da tražiš našu podršku da bi pobjedio i onda su krivi Vesna Pešić, LDP, Čedomir Jovanović i glasači. Pa to nema nikakvog smisla, ti se nisi otvorio, nisi rekao - Meni je stalo do programa koji zastupam i kleknuću gde god treba, kada je ta stvar u pitanju. Ali ne, on ne da neće da klekne, nego izgleda hoće da ukaže prstom na nekoga ko treba da bude uništen sutradan, kada on ne uspe. A situacija je veoma opasna. Sledi rešenje za Kosovo i ako neko pokaže prstom na nas, juriće nas kao krivce za gubitak Kosova. Moj utisak je da je njima važnije da nema *Peščanika*, LDP-a i tih nekoliko nevladinih organizacija nego da Toma Nikolić ne postane predsednik države.

Postajem hladnokrvna. Više me sve to ne uzbuđuje, ne mogu da se napumpam i kažem - Jao, biće Nikolić. Više puta sam rekla da mislim da je Toma Nikolić grozan i da je to loša varijanta, ali emocionalno više ne mogu da se napumpam. To je moje najiskrenije osećanje. Ne mogu više da doživim taj istorijski trenutak, više mi ništa u tome nije izazov. To je nešto novo. I običan svet se malo ukrutio u tom stavu da će istorija ovde jednom morati da se zaustavi. Preterali ste s tom istorijom, mi više ne možemo da živimo tu istoriju. Dajte da neko sredi državu, uđite u normalno stanje, kako god znate i umete, ali ne možete više toliko da nas pumpate. Imam osećaj da su mnogi ljudi počeli rafinirano da razmišljaju na ovaj način, da stvari stavljaju na kantar i da ih mere. Svi osećaju da je istorija ovde u stvari stala, da je

više nema, da smo se mi ukočili u istoriji, da dinamika uopšte ne postoji i to trčanje u mestu je počelo da uznemirava ljude.

Pa dobro, daj više i ono najcrnje, samo da se pojavi neka dinamika. Prevladao je utisak da je ta velika istorija užasna ukočenost. I kada Toma Nikolić viče - Promena režima, kao da se čuje odjek opozicije iz 1996, 1997 - Tražimo promenu sistema, tražimo pad režima. A sada to viču radikali. Čoveče, u kojoj to komediji mi igramo? Ko menja te role i terminologiju, da li su se to oni tako dogovorili? Ako jesu, mislim da su provaljeni. Ne znam kakav će biti krajnji ishod tih izbora, zaista. Ali čini mi se da su ljudi odbacili istoriju kao provlačenje kroz neke mračne meandre. Oni više neće da to zovu istorijom. Ko god da pobeđi, ta će istorija morati da prestane, više se nikome neće verovati, ni Rusiji, ni Evropi, ni Kosovu. Ja mislim da će ovde prevladati taj štimung. A ako ne prevlada, pa ništa, živećemo taj bedni život. I dosad smo ga nekako živeli.

Zato je važno da ove krugove s velikom upornošću održavam, da ih stvaramo, da ih izmišljamo, da pozivamo sve te ljude, da ulažemo u to srce - u svakom društvu kultura je srce. Moramo da održavamo to srce, da kuca i dalje. To je nekada bio B92, to je nekada bila emisija *Niko kao ja*, uvek postoji srce koje održava kulturu. Ono nam je potrebno za teške dane, ali i za budućnost koja će jednom ipak da nastupi.

SVETLANA LUKIĆ:

Iduća emisija pada u vreme predizborne šutnje, pa danas moramo da vam kažemo sve što mislimo o prvom i drugom krugu predsedničkih izbora. Bilo bi lepo kada bismo u Peščaniku mogli da pričamo o novootkrivenoj crnoj rupi koja guta celu galaksiju - teleskop Hابل je zabeležio tu neverovatnu sliku kosmičkog nasilja. Bilo bi lepo kada bismo mogli da govorimo o velikoj hipotekarnoj krizi u SAD-u i o njenim posledicama po svetsku ekonomiju. Možda ste videli izveštaje o panici na svetskom ekonomskom forumu u Davosu - svetu preti najveća ekonomska kriza od Drugog svetskog rata. Tu mogu da vas obradujem, jer ova kriza se neće preneti na Srbiju. Domaća ekonomija još ne funkcioniše po principima koji vladaju u svetu, pa je i manje podložna potresima. Opet sve ide na vodenicu Čosićevoj tezi o komparativnoj prednosti naše zaostalosti. U nastavku emisije slušate ekonomskog novinara Mišu Brkića. Miša je u poslednje vreme

napisao nekoliko odličnih tekstova za naš sajt na temu o kojoj će vam danas govoriti, ovog istorijskog, 25. januara, kada ćemo u Moskvi potpisati gasno-naftno-pravoslavni ugovor.

MIŠA BRKIĆ:

Indikativno je to što će sporazum s Rusima da potpiše ministar za infrastrukturu Velimir Ilić. Pre deset dana je vladala prava pomama u srpskim medijima o tome kako će 18. januara premijer Koštunica u Sofiji potpisati taj sporazum s predsednikom Putinom. Onda smo ispušili u Sofiji 18. januara, ali bilo je logično da međudržavni sporazum, čije potpisivanje po svaku cenu traži premijer, on i potpiše. Danas će ga potpisati Velja Ilić. Iz toga izvlačim zaključak da, ako neko sutra bude ozbiljno tužio državu pred domaćim i međunarodnim sudovima za flagrantno kršenje domaćeg zakonodavstva, premijer će moći da kaže - Izvinite, ali taj ugovor je potpisao ministar za infrastrukturu, terajte njega na robiju, on je krivac. Zašto tvrdim da je to nezakonito? Zakon o javnim preduzećima i Zakon o privatizaciji su dva zakona koja ne ostavljaju Vladi Srbije ni milimetar prostora za sklapanje ovakvog međudržavnog ugovora s Rusijom.

Postojala su do skoro dva odbrambena mehanizma ideologa Voje Koštunice. Prvi je bio da u ustavu postoji rupa kroz koju može da se provuče međudržavni sporazum. U ustavu se definiše sklapanje međunarodnih sporazuma, ali se govori o opštim sporazumima. Ugovor o NIS-u je pojedinačni pravni akt i ne podleže tom tumačenju ustava. Kada je propala ta teza, obznanili su drugu, da je NIS akcionarsko društvo, pa kao može da se prodaje i bez javnog tendera. Prodaja NIS-a kroz međudržavni sporazum s Rusijom je nezakonit posao i to je ono što ću ti danas u razgovoru sto puta ponoviti. Vlada krši dva ključna zakona ove zemlje i ako neko nekada bude bio raspoložen da vodi sudski spor zbog toga - garantovano će ga dobiti. Da li će to značiti da će, kada taj spor bude priveden kraju i rešen u korist onoga ko podnese tužbu, tog trenutka biti razvrnut ugovor s *Gaspromom* - ne znam, ali je za građane važno da znaju da je ovo nezakonit posao.

Neko je juče izdao saopštenje u kome se kaže da se na ovom sporazumu radi veoma dugo, još od 2000. godine. Ne od 2000. godine, ali od dolaska Voje Koštunice na vlast. Spremajući tekstove za novine izvukao sam sve o tome iz svoje dokumentacije i iz nje se vidi da su

MIŠA
BRKIĆ

premijer Koštunica i predsednik Tadić i 2004. i 2005. i 2006. godine, na raznim zatvorenim i otvorenim susretima s predsednikom Putinom otvoreno i tajno nudili Rusiji na tacni energetska saradnja sa Srbijom. Srbija se stalno nudila - Dajte, dajte, dajte gasovod. Koštunica je na ekonomskom forumu Rusije u Sankt Peterburgu razgovarao o tome s Putinom. Tadić je u novembru 2005. s Putinom u Sočiju razgovarao o strateškom interesu Srbije da dobije ruski gasovod. U avgustu 2006. godine, kada je Sergej Šoju, ruski ministar za vanredne situacije, došao u Beograd, Tadić je na konferenciji za štampu otvoreno rekao da je strateški interes Srbije da gasovod prođe preko naše teritorije. Dakle, postoji kontinuitet našeg nudića Rusiji, navodno da bismo obezbedili energetska sigurnost i nezavisnost.

Međutim, od prošlog leta su *Gasprom* i Rusija, koja štiti srpske interese u vezi s Kosovom u Savetu bezbednosti Ujedinjenih nacija, pronašli svoj interes u tom predlogu - Ako Srbi misle da im mi pomažemo s Kosovom u Ujedinjenim nacijama, zašto mi ultimatumom ne bismo tražili i Naftnu industriju Srbije? Ako ti se neko nudi, pa zašto da mu ne uzmeš i ono što ti ne nudi, a hoće da ti da? Dinkić je lepo rekao - To je ispod nacionalne časti, da ti Rus kaže dajem ti za NIS četiristo miliona - a da ti kažeš - U redu. Pa čekaj, vredi bar pet puta više. I sinoć na konferenciji za štampu premijer kaže - Postigli smo napredak u pregovorima s Rusima, pa idemo da potpišemo sporazum. Dva minuta posle toga, njegov ministar energetike kaže da Srbija u pregovorima nije odmakla ni makac u svoju korist. Ponuda ostaje četiristo miliona, a Rusi slavodobitno obećavaju da će uložiti petsto miliona. A šta ako ne ulože? Koje su u tom sporazumu garancije da će ti oni redovno isporučivati gas, da neće biti monopolista u prodaji nafte i benzina u Srbiji? Nema ih. I onda kaže premijer - Znae, sporazum će biti javno obelodanjen kada bude potpisan. Pa čekaj, šta onda može srpska javnost da uradi? Pa ići će na ratifikaciju u skupštinu. Ali taj premijer ne bi imao vladu da nema većinu u parlamentu, dakle, logično je da će u parlamentu to da bude usvojeno, naročito zato što se radikali poturaju da podrže taj sporazum s Rusima. Dakle, nema sumnje da će ova vlast to progurati. Kako glatko ide taj sporazum s Rusima, za razliku od Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju s Evropskom unijom.

Međudržavnih sporazuma više nema u svetu, niko ih ne pravi, to je arhaizam, ostatak hladnog rata, bipolarnog sveta. Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija i Sovjetski Savez potpisuju međudržavne sporazume, oni nama naftu, čelik i kameni uglj, mi njima prvo leve cipele i samo vrata od regala, a posle pet godina im šaljemo ostalo i niko se ne buni. I onda se nagomila klirinški dug, bez ikakvih logičnih ekonomskih odnosa. E, ovaj međudržavni sporazum je to, ostatak međudržavnih odnosa koji su se zasnivali, ne na ekonomskim, nego na političkim interesima. Niko ozbiljan u svetu se više na taj način ne bavi ekonomijom. Premijer kaže - Mi smo odgovorna vlast, ovim sporazumom dugoročno obezbeđujemo narodu i naftu i gas. Hajde da razdvojimo gas i naftu. Kada je u pitanju gas, mnogo je činjenica koje ukazuju na to da je vlast baš briga za energetske sigurnost građana i privrede Srbije. Evo ti podatak: 5. decembra mađarska gasno-naftna kompanija *Mol* pošalje pozivno pismo svim vladama država u regionu - Hajde da napravimo zajedničku gasnu kompaniju koja će dugoročno obezbeđivati stabilnost u snabdevanju gasom svih država u regionu, od Slovenije do Makedonije. Sada se sprema konferencija o osnivanju te kompanije i svi u regionu kažu - da, samo Srbija uopšte ne reaguje.

MIŠA
BRKIĆ

Ako si odgovorna vlast, šta tražiš u zemlji koja je pet hiljada kilometara daleko od tebe i čije rukovodstvo je vrlo ćudljivo? Pitaj Ukrajinu, Belorusiju, Jermeniju i Gruziju kako su prošli. Nude ti komšije da učestvuješ u zajedničkom projektu i da deliš sudbinu regiona. Ne, naša vlada ide u Rusiju, jer je to njen strateški interes. U avgustu prošle godine u Salzburgu se na skupu regionalnih lidera skupljaju svi, jedna od tri teme je energetika, niko iz Srbije ne dolazi. U novembru 2007. u Dubrovniku se održava isti skup i znaš ko ide iz Srbije? - Milko Štimac, predsednik Komisije za hartije od vrednosti.

SVETLANA LUKIĆ:

Onaj što pada u nesvest?

MIŠA BRKIĆ:

Da, u regionu i u Evropskoj uniji sve vrvi od napora da se nađe energetske rešenje, ceo svet brine o tome, samo Srbija igra na jednu kartu. Pogledaj jučerašnje saopštenje iz Evropske unije kojim se u srpskim medijima manipuliše. Kaže - Evropska unija nema ništa protiv našeg sporazuma s Rusima. Ne, nema ništa protiv gasnog aranžmana, jer je

to konkurentska stvar, ali ima protiv načina na koji se prodaje Naftna industrija Srbije. Brisel je zbog toga izdao saopštenje u kome se kaže da postoji nekoliko evropskih kompanija iz okruženja koje su zainteresovane da kupe NIS. Onda se nabrajaju *Mol*, *OMV*, grčki *Elenik petroleum*, koji su spremni da daju više para od *Gasproma*. I nikom ništa. Svi smo bili svedoci kada su pred televizijskim kamerama prodavani *Mobtel* i *Robne kuće Beograd*. Gledali smo kako cena raste i kako se na *Mobtelu* zaustavila na milijardu i po. A juče nam ministar energetike kaže da Srbija iz celog gasno-naftnog aranžmana ne može da dobije više od milijardu i po. Znači isto vrede samo jedan od tri operatera mobilne telefonije i cela Naftna industrija i gasna privreda, koje su monopolisti u Srbiji. Ne prodaješ samo dve rafinerije, nego prodaješ celo tržište i to drugom monopolisti za koga ne znaš šta će sutra da uradi i kako će da reaguje.

To ubeđivanje da je ovo dobro za državu i građane pada u vodu s dva aspekta, s aspekta sigurnosti snabdevanja i s aspekta love koja se dobija za to. Ti daješ jednoj kompaniji monopol i od nje zavisiš. I drugo, prodaješ svoje nacionalne resurse direktnom pogodbom, u četiri oka i ispod stola. Imaš premijera koji je došao na vlast s pričom o pravnoj državi, poštovanju zakona, borbi protiv korupcije i vidiš tog istog premijera kako dosledno postupa suprotno tome. *C market* je prodao da bi dobio podršku domaćih poslovnih krugova za svoju vlast. Sada to isto radi na međunarodnom planu. Prodajom državnog preduzeća obezbeđuje sebi privatnu vlast na mestu premijera ili nezaobilaznog političkog subjekta u narednih dvadeset godina.

Vladimir Putin će neko vreme biti predsednik Rusije i onda će morati da napusti tu funkciju, jer mu to nalaže ustav. Ali široke narodne mase su od njega tražile da ostane na nekoj važnoj funkciji u Rusiji. Kao da je Staljinu bilo važno na kojoj je funkciji, kada je imao svu vlast. Vratimo film dve-tri godine unazad, izbori u Ukrajini, predsednik je Viktor Juščenko, lider narandžaste revolucije, pad komunizma i proruskog režima Viktora Janukoviča. Na izborima se tuku Julija Timošenko, prozapadna političarka koju podržava Evropska unija i Viktor Janukovič, stari ruski političar.

Usred zime Putin im zavrće slavine gasa i tri nedelje se Ukrajinci smrzavaju. Teza iz Moskve je - Dugujete milijardu i po dolara za neplaćeni gas, pa vi sad vidite koga ćete da izaberete za premijera. I naravno da Juščenko daje mandat Janukoviču, koji vlada tri godine i

onda idu vanredni parlamentarni izbori i Julija Timošenko dolazi na vlast. Sličan scenario se ponovio u Gruziji, mislim i u Jermeniji. Izbori su bili usred zime i narod je glasao za prozapadnog političara - Uf, niste platili gas.

Iz načina na koji je Srbija kroz međudržavni energetska sporazum predala svoju energetska nezavisnost u ruke jedne kompanije i jedne države može da se nasluti da je srpski premijer prodajom državne kompanije kupio svoju vlast za duži period. Ovde su parlamentarni izbori obično zimi i kad god Srbi odluče da na izborima promene sadašnju garnituru i dovedu nekog normalnog, evropski orijentisanog političara, tog trenutka može da im se dogodi da Putin kaže - Niste platili gas ili neka zemlja kroz koju prolazi gasovod nije platila i nema grejanja u Srbiji. Zamisli da ti usred zime jedini snabdevač kaže - Nama se ne sviđa taj kojega ste izabrali na parlamentarnim izborima. I dok se ne opametimo ili dok se ne smrznemo ili dok ne izaberemo onoga ko je inicirao energetska međudržavni sporazum sa srpske strane - nema ni nafte ni gasa. Hoću da kažem da su to vrlo opasne stvari, a ovde je to shvaćeno obrnuto, kao da najzad dobijamo energetska sigurnost.

Ozbiljna vlast razmišlja na drugačiji način. U poslednjih pet godina, od Ujedinjenih nacija do nerazvijenih zemalja, svi razmišljaju o tome da će izvori nafte presušiti. Brazil će do 2010. godine polovinu nafte zameniti etanolom koji proizvodi iz šećerne trske. Prošle jeseni je na berzi u Čikagu nastalo potpuno ludilo, jer su pokupovane sve rezerve kukuruza, ne za stoku, nego za proizvodnju etanola. Farmeri na američkom srednjem zapadu seju samo kukuruz. Prošle godine je onaj agilni gradonačelnik Zrenjanina uspeo da dovuče u Zrenjanin neki američko-mađarski konzorcijum, *Baja tek enerđzi*, da prave fabriku etanola u Zrenjaninu. Napravljena je studija, pola milijarde evra investicija, milion tona žitarica i pred Novu godinu taj konzorcijum kaže - Baj, baj, odosmo. Zašto? Pokušali su da se dogovore sa srpskom vladom da se sirovina za tu fabriku, dakle, žitarice, proizvode pod malo drugačijim uslovima, da seljaci dobiju neke stimulacije. Sve države se uključuju u takve projekte, pa zašto ne bi i Srbija? Ne, u srpskoj vladi nije postojalo interesovanje za to. I sada ja treba da verujem da premijer i ministar energetike stvarno brinu o nacionalnom interesu i obezbeđuju dugoročnu stabilnost u snabdevanju energen-

MIŠA
BRKIĆ

tima. Da je to što oni hoće dobro, to bi uradila još neka zemlja, a ne samo mi.

Pala je i politička ucena - Ili ćete da potpišete ugovor s Rusima ili nema potpisivanja sporazuma s Evropskom unijom. Srbija još nije ušla u Svetsku trgovinsku organizaciju i kada bude trebalo da uđe, DSS i premijer mogu da kažu - Au, imamo još i *Elektroprivredu Srbije*. Hajde, ući ćemo u Svetsku trgovinsku organizaciju, ali pod uslovom da i EPS damo Rusima. Imaju naftu i gas, što da nemaju i struju? Pre tri-četiri meseca se u regionu dogodio tektonski poremećaj, udružile su se češka energetska kompanija, Čez, i mađarski *Mol*. Čez hoće da svoje elektrane koje proizvode struju prebaci na gas i potreban mu je strateški partner. To je tako veliki potres da svi u regionu moraju da stave prst na čelo i kažu - gde smo tu mi. Na pitanje novinara ministru energetike Aleksandru Popoviću šta on misli o tome, on kaže - Pitajte Čez i Mol. Pazi, to je toliko krupan događaj da niko ne može da ostane hladnokrvan, ali nas baš briga. U Bosni i Hercegovini se gradi četiri-pet elektrana, svi nešto grade, rudnike, termoelektrane, samo ovde niko ništa.

Zahvaljujući Dinkiću čuli smo da se NIS nudi za četiristo miliona. On lepo kaže - Za toliko smo prodali *Robne kuće Beograd*, koje su deset godina bile u stečaju. Kada imaš jednog snabdevača nafte i gasa, ti nemaš slobodu, ti zaista postaješ kolonija jedne zemlje. Kad premijer Koštunica kaže - Nećemo NATO državu na Kosovu, može da mu se odgovori - Nećemo *Gasprom* državu u Srbiji. Postajemo kolonija *Gasproma*, koliko god da su nam bratski odnosi. Zamisli da u Rusiji dođe neka totalitarna vlast. Sedamdeset odsto Rusa tvrdi da im demokratija smeta kao političko uređenje. I pojavi se neki čovek i počne da vlada čvrstom rukom. Šta mi da radimo? Imamo međudržavni sporazum, za koji ne postoji instanca na kojoj on može biti raskinut. Kada Rusi kažu - Niste platili, a mi kažemo - Platili smo - ko će da arbitrira? Nema nikog, osim onog ko drži ruku na slavini. Zavrne slavinu i kaže - Šta me briga što vi tvrdite da ste platili, ja kažem da niste i ima da mi date sva ostala državna preduzeća zato što mi niste platili gas, ima da budem vlasnik cele Srbije. To me plaši.

Svi ozbiljni ekonomisti u ovoj zemlji, svi stručnjaci smatraju da je to loš posao, naročito u vezanom paketu gasa i nafte. Mlađa Dinkić daje dobar primer Bugara, koji su napravili međudržavni sporazum o

gasu, ali ništa više od toga. Izvukli su najviše što mogu za sebe i tek onda su potpisali sporazum. Srbija neće ni da jaukne. Ko ti garantuje da Rusi sutra neće da zatvore ove dve rafinerije? Ne znamo ni da li u tom sporazumu piše da oni kupuju 51 odsto. Mlađa sada nudi besplatne akcije NIS-a za hiljadu evra, ali ako Rusi kupe 51 odsto, on kaže da će akcije pasti na dvesta evra. Gde je tu interes građana Srbije? Ja ga ne vidim. Koštunica je akcioni plan za reagovanje države u slučaju nezavisnosti Kosova proglasio državnom tajnom, energetski sporazum s Rusima je proglasio državnom tajnom. Izvini, šta je sledeća državna tajna? Pitam da li je to neka vrsta puzećeg vanrednog stanja? Kada sutra budemo pitali premijera - Šta vi u stvari radite? - on će da kaže - Moj rad je državna tajna. On je sebe proglasio državnom tajnom. Juče ga novinari na konferenciji za štampu pitaju - Kojeg ćete kandidata da podržite u drugom krugu? - a on kaže - Ovo je oltar vlade, pitajte me to kada odem u svoju stranku. Pa čekaj, čoveče, mi te ne viđamo ni na ulici, ni u vladi, ni u stranci, viđamo te u Kusturičinom Drvengradu. Pazi, nema vremena ni za šta, ali ima vremena da ode u Drvengrad. Alo bre, premijeru, država se trese, a ti se zajebavaš.

MIŠA
BRKIĆ

Naša vlast ne radi ništa, time nas dovede u bezizlaznu situaciju, a onda kaže - Jedino rešenje je sporazum s Rusima. Da, ali ti ne odeš u Salzburg, ne odeš u Dubrovnik, ne reaguješ na regionalnu inicijativu mađarskog *Mola*, dovedeš državu i građane uza zid i onda kažeš - Ili Rusi, ili ništa, potop - to je logika. G17 plus i Mlađa Dinkić su rekli da će da napuste takvu vladu. Onda je Dinkić našao šlauf da ne potone, odnosno da ne izađe iz vlade, pa je rekao - Ostavićemo premijeru još neko vreme, jer postoji mogućnost da se u pregovorima konačni ugovor s Rusima popravi u korist Srbije, pa kada dođe na ratifikaciju u parlament, ako ne bude popravljen, mi ćemo glasati protiv njega. Pretpostavljam da će oni tada izaći iz vlade. Što se tiče Demokratske stranke, mislim da je postojala pogrešna predstava u javnosti da su oni slamka spasa za Srbiju i da će zaustaviti narodnjačku koaliciju. Demokratska stranka je u suštini na toj istoj liniji. Već sam govorio o tome da je predsednik Tadić s Putinom i ministrima ruske vlade nekoliko puta pregovarao o gasnom aranžmanu kao o strateškom interesu Srbije.

SVETLANA LUKIĆ:

Jedan od argumenata je - Čekajte, zašto se bojite saradnje s Gaspromom, kada je Bugarska, koja je članica Evropske unije i člani-

ca NATO-a, potpisala s Rusima taj sporazum i drugo, Rusi će graditi nuklearnu elektranu u Bugarskoj.

MIŠA BRKIĆ:

Oni su bili ruska kolonija do pre deset godina, ali oni više nemaju tu zadržku i sada normalno sarađuju s Rusijom. Ali oni su rešili svoj ključni problem, postali su članica Evropske unije. Oni s Rusijom ne razgovaraju u vazalnom odnosu kao mi i u tome je razlika između Srbije i Bugarske. I zato Evropska unija kaže - Bugarska jeste članica Evropske unije, ali je suverena država i ima pravo da traži sve moguće načine da za svoje građane i za svoju privredu obezbedi dugoročnu stabilnost u snabdevanju energentima. A kod nas se kaže - Bugari su otišli u zagrljaj Rusije. Nisu, oni su samo jedan segment svoje energetske strategije opredelili za Rusiju. U tome je razlika između bugarske i srpske političke elite. Mi smo zavetno rešili energetski problem Srbije, odneli smo na tacni *Gaspromu* i Rusiji svoju energetska suverenost i rekli - Nije važno koliko košta, mi smo pravoslavna braća. Kada brani Kosovo, Voja kaže da mi poštujemo svoj suverenitet i teritorijalni integritet. Pa zašto i s Rusijom ne poštuješ to isto? I zašto on to ne potpiše? Hajde, premijeru, kada si tako ubeđen da je to u redu, potpiši ti, pa neka ostane tvoj potpis na istorijskom sporazumu.

SVETLANA LUKIĆ:

Dakle, Gasprom kupi sve to zajedno...

MIŠA BRKIĆ:

Gasovod, skladište gasa u Banatskom Dvoru, Naftnu industriju s dve rafinerije.

SVETLANA LUKIĆ:

Oni kupuju 51 odsto Naftne industrije i postaju monopolisti, dakle, srpski državni monopol će biti zamenjen ruskim. Jedan od uslova priključenja Evropskoj uniji je zabrana monopola. Kako ćemo da spojimo te dve stvari?

MIŠA BRKIĆ:

Pazi, to smo imali, prošle godine je duvanski monopol bio problem da uđemo u CEFTA i Srbija je morala da popusti. *Filip Morris* i *Britiđ-Ameriken tobako* su rekli - Izvinite, srpska vlada je to potpisala i ne

interesuje nas promena vlasti. Onda je palo neko muljanje i tražilo se međurešenje. Zato ozbiljni ekonomisti kažu - Dajte nam da vidimo taj sporazum s Rusima, da li je Srbija obećala Gaspromu monopol na naftno tržište na dve, tri, pet, deset godina. Priključenje Evropskoj uniji počinje kada potpišemo sporazum s njima i tog trenutka počinje da radi taksimetar. Moramo da liberalizujemo i zakonodavstvo i tržište. Neće nas primiti u Uniju sve dok svako tržište, od kafe do atomske energije, a da ne govorim o nafti, ne bude bilo otvoreno.

MIŠA
BRKIĆ

Šta mi nudimo Rusima? Ne znamo da li je *Gasprom* insistirao na deset godina svog monopola. Ako jeste, deset godina nam nema ulaska u Evropsku uniju. Tek kada se razvrgne taj monopol, mi možemo postati članica Evropske unije. To je kvaka dvadeset dva, ne može i jedno i drugo. Mi ne znamo na šta je Srbija pristala. Resorni ministri su do pre dva meseca govorili da je, kada je u pitanju privatizacija NIS-a, jedini gori monopol od državnog - privatni monopol. Pa čekaj, *Gasprom* je i državna i privatna kompanija, mešovita. Ono što nisi hteo da izneseš na tender i prodaš nekoj svetskoj kompaniji, sada bez tendera prodaješ drugoj kompaniji. Ko je lud u ovoj zemlji, u kojoj te neko stalno farba i laže?

SVETLANA LUKIĆ:

Bio je ovo Miša Brkić. Na pitanje da prokomentariše milion i šeststo hiljada glasova koje je dobio Tomislav Nikolić, istraživač Instituta društvenih nauka Srećko Mihajlović rekao je da je to malo. Malo je kada se taj broj uporedi s brojem onih koji se osećaju kao tranzicioni gubitnici, a to je dva i po miliona ljudi. Malo je, kada se uporedi s onima koji su antievropski orijentisani, a to je 2,28 miliona i kada se uporedi s dva miliona ljudi koji smatraju da je situacija u Srbiji nepodnošljiva. Malo je i kada se zna da milion i trista sedamdeset hiljada ljudi smatra da je politika Slobodana Miloševića bila dobra. Ovo su rezultati istraživanja javnog mnjenja koje je ove zime radio CESID. Na kraju Peščanika slušate Petra Lukovića.

PETAR LUKOVIĆ:

Nije bila potrebna nikakva pamet da čovek pogodi da će Tadić i Nikolić da odu u drugi krug. Imao sam problema s mojima iz LDP-a. Otišao sam u nedelju uveče da čekamo rezultate i tamo je bilo kao na sahrani - svi ćute. Šta je bilo? - pitam ja. - Pa - 5,6 odsto. Kažem - Super,

nemamo Čanka, nemamo Mađare. Ne, u svesti ove grupe s kojom se ja družim, sve ispod 8, 10, 12 odsto je propast, katastrofa. I onda od raznih ljudi čujem - Jebote, kako je Velja dobio trista hiljada glasova, kako je Mrkonjić dobio dvesta osamdeset-trista hiljada? To govore ljudi koji žive u Srbiji. Pitam ih - Pa odakle ste vi, gde ste bili svih ovih godina? Ponašate se kao da ste došli iz Finske, kao da ste iz Laponije došli s Deda Mrazom. Jao, vidi, SPS ima šest odsto i Velja Ilić ima toliko. Pa ima, naravno da ima. Ajmo da saberemo Mrkonjića, Velju Ilića, Tomu Nikolića, to je dva miliona dvesta hiljada glasova, ej.

Prošlog četvrtka me zove LDP da odem u Novi Beograd na nekakav skup. I prolazimo pored *Arene*, ja potpuno neobavešten, van vremena i prostora, vidim ispred Arene silne autobuse. Prvo bezubi ludaci sa šubarama izlaze iz autobusa i ja kažem vozaču - Sto posto su radikali, a i on meni kaže - Radikali, sto posto. Iz drugog autobusa izlaze neki koji mi malo više vuku na Guću. Iz trećeg autobusa izlaze ljudi sa žuto-plavim zastavama i vidim da je to Demokratska stranka. Pitam, Je l' Tadić ima konvenciju u *Areni*? I shvatim da je to njegova publika, jedan *cross over* od hard kora do bluza i folka. Posle sam na televiziji video kraj te konvencije. Gledam Borisa Tadića, ne zna kuda ide, krene levo, pa desno, pa napred, pa se vrati nazad, pa maše s dva prsta, pa onda s tri, pa dve ruke, pa jedna ruka. On naprosto nema pojava o čemu se radi, čemu on služi, koju ideju daje, taj čovek je potpuno zbunjen. On kaže - Hajde da uvežemo sve zastave, zastavu Beograda, zastavu Sandžaka i zastavu Raške oblasti. Pa čekaj, Sandžak jeste Raška oblast, SRS i patrioti i domoljubi Sandžak zovu Raškom oblašću. Zar ne postoji neko da mu kaže - Aman, stani, pogrešio si? Da ne govorim o njegovim metaforama. Ima jedna od koje sam poludeo, to je okretanje pedala - Hajde da okrećemo pedale, ako više ne budemo okretali pedale, najebali smo, hajde da okrećemo bicikl. Jebale te pedale i bicikli, pa je l' ima neka druga metafora u životu?

Hajde, završi se prvi krug izbora i vidimo da je Nikolić pobedio opasno ubedljivo. Tadić je najveći gubitnik ovog dela izbora, s dvesta hiljada glasova manje od Nikolića u prvom krugu. To je jako opasno po njega. I sad njemu ostaju dve alternative, da nekako dobije glasove Velje Ilića, što je situacija iz *Benija Hila*, ili da nađe glasove LDP-a, što je još smešnije, stvarno zabavno. Ali ne, on ulazi u fazu tri, u kojoj se vodi kampanja preko blogova, tekstova, telefona, SMS-ova kako ne

smemo da dozvolimo da Nikolić pobedi. Drugim rečima, ako ja ne podržim Tadića, ja sam taj koji je doveo radikale na vlast i ja sam taj koji će biti kriv za sudbinu Srbije. Ovo je moj komentar na to - Pizda vam materina svima.

Pre tri godine, kada je bila ova ista situacija, Tadić ili Nikolić, nisam mogao da živim od SMS poruka - Izađimo, izađimo, izađimo, podržimo Tadića, gotovo je, kraj. I ja izašao, ej, sluden, hajde, biće neke promene. Tri godine kasnije shvatiš - pa taj čovek me je zajebao, taj čovek me je slagao gde god je mogao da me slaže. Hajde da se setimo donošenja ustava. Je li se sećamo Nikolićeve izjave da su radikali jako zadovoljni ustavom zato što je ispunjen svaki njihov zahtev? A ovi ne samo što su pristali na te uslove, nego su i aktivno učestvovali u krađi glasova za referendum. Mislim na ona tri čuvena sata 29. oktobra 2006. godine, kad se između 17 i 20 časova uveče kralo na način na koji se nije kralo u vreme Miloševića. Za to je zaslužan Boris Tadić, na isti način na koji su to i Koštunica i Nikolić. Godinu i po dana kasnije, kao kul je to. E nije kul. Šta je bilo prošle godine u ovo doba? Tadić je rekao - Ne dolazi u obzir vlada u kojoj Božidar Đelić nije premijer. I svi kao - Uuu jebote, hvala bogu, konačno, hajde, ustav ga je opametio, mesecima to čekamo. Mi iz *Peščanika* govorimo - Zajebaće nas, biće Koštunica premijer. I šta se desilo? Koštunica je premijer. - Ali kaže Tadić - On jeste premijer, ali mi imamo većinu ministara u vladi i mi ćemo određivati njenu politiku. Onda se ispostavi da oni ne određuju ništa i sada taj isti Tadić posle svega kaže - Da me podrže Luković i njegovi. Jebi se, izvini, jebi se.

Šta je bilo pre tri meseca, da li se meni učinilo ili je to bila istina da sam na televiziji video kako se ljube i zajednički lopatama bacaju beton u rupe za novi put Dragan Đilas i Velja Ilić? Dakle, dva lika koji pre godinu dana samo što se nisu pobili na televiziji - Ti si lopov. - Ne, ti si lopov. - Ti đubre. - Ja sam đubre? Ne, ti si bio, ti imaš veću kuću, ti imaš bolnicu... Pa, traži od Velje Ilića glasove, izvini, nemoj od mene da tražiš glasove. Ali sada se obraćamo demokratskim snagama, za Evropu. Jebi ga, a gde Evropa beše u toj rupi s Ilićem, gde si bio svih ovih godina kada je harao Zoran Stojković, što nisi jedanput rekao kao predsednik države - Imamo idiota za ministra pravde ili - Ja se ne slažem s njim? Šta je bilo kada su se dogovarali o vladi? O svemu su se dogovorili, sem o tome ko će biti direktor BIA. I šta je bio dogovor? O tome ćemo se naknadno dogovoriti, što prevedeno na

PETAR
LUKOVIĆ

Tadićev jezik znači - Biće kako kaže Koštunica. I opet imamo Bulatovića.

U zadnja četiri dana smo doživeli ekstazu ludila - Tadić je podržao Koštuničin predlog da se cela *Naftna industrija* da na poklon Rusima. I još Đilas kaže da je ostvarena veća cena nego što bi bila ostvarena na tenderu. A izvini, da te pitam onako seljački, a otkud on to zna, je li on beli mag, je li mu se nešto javilo, odakle on zna da je cena veća? Pre svega, koja cena? Mi to ne znamo, evo danas je četvrtak večer, mi ne znamo tu cenu. Daj bože da uopšte saznamo kolika je cena, možda i nema cene, možda je džabe, možda mi plaćamo. Dakle, to nije rekao Koštuničin čovek, to je rekao Tadićev čovek. I danas imaš vest da su Tadić i Koštunica molili rusku vladu da odu na sastanak u Moskvu. Radikali i Veljini su se upišavali od smeha kada su slušali ono - Danke, Dojčland - pa kao - Ha-ha, Hrvati, pa Slovenci, pa konjušari, pa se zahvaljuju Evropi. A šta mi radimo? Koji je to oralno-analni odnos? - Mi molimo Ruse da dođemo u Moskvu i da im damo džabe naše kompanije. To je kao ono - Izvini se Đuri što te je tukao. Strašno.

A sad ti moraš da daš glas Tadiću, jer će doći radikali. Zabole me, stvarno me zabole ona stvar što će da dođu radikali. Preživeo sam Miloševića, Milutinovića i Lilića i bombardovanje, sve sam preživeo, preživeću i Tomislava Nikolića kao predsednika. I svi zaboravljamo jednu stvar koja je jako bitna, da je većina građana Srbije danas, 2008. godine glasala za tu politiku. Zašto se to meni spočitava? Da li znate za zemlju u kojoj u 2008. godini ova vrsta ludačke, kretenske politike ima dva miliona i dvesta hiljada pristalica? Pokažite mi zemlju u kojoj je više od polovine ludaka. Lenjin je insistirao na radu s masama i izvini, ovde se radilo s masama, godinama, i preko *Kurira* i preko *Presa* i preko *Gazete* i preko televizije i preko ludaka i preko advokata i preko Legije i preko pizde materine se radilo godinama, radilo se. I zašto bih ja imao milosti i razumevanja za te ljude? Gubitnici u tranziciji, zabole me ona stvar; nemaju šta da rade, zabole me ona stvar. A da su neobrazovani i tupavi, to je činjenica, izvini, mi smo u društvu u kome je količina neobrazovanih, glupih, stupidnih i ludih na najvišem nivou.

Nema tog naroda koji je ovoliko glup i tupav kao što je ovaj. Vodili smo ratove devedesetih i izgubili ih. Svaki bi normalan narod i čovek

rekao - Naša ideja je propala, hajde da probamo nešto drugo. Ne bre, ovi će ponovo da probaju, tih dva miliona i dvesta hiljada ljudi. Pa u čemu je razlika između Tome Nikolića, Mrkonjića, Ilića i dela Tadićevih koji to isto misle? Mi govorimo o demokratiji, o Evropi, a devedeset odsto tih ljudi kaže - Seremo se, bre, na Evropu. Držimo se k'o pijani plota neke glupe ankete od pre ne znam koliko godina po kojoj je sedamdeset odsto ljudi ovde za Evropsku uniju. Pa može da bude bilo šta, da ih pitaš - Da li ste vi za kup UEFA? - oni će reći - Jesmo, jebote. Da li ste zadovoljni životom u Tanzaniji? - Jesmo, jebote, što ne bismo bili? Hajde, pitaj ga konkretno šta je njemu Evropa. Ja ću da ti kažem, njemu je Evropa da ima platu dve hiljade evra, a da ne radi ništa, pa ako to može, super, ako ne može, ko vas jebe. A da damo neke zločince - ne dolazi u obzir.

PETAR
LUKOVIĆ

Bože, šta se meni dešava. Juče kupim *Pravdu*, nemoj da me pitaš zašto, da pročitam pismo Tomislava Nikolića Putinu, u kome je ovaj, jebote, svuk'o gaće, pao dole i onako klečeći mu kaže - Naša napaćena zemlja traži vašu pomoć. Pa m'rš bre u pizdu materinu. Mi večite žrtve, vekovima. Pa stani bre jebote, to sve ludak do ludaka. Danas u *Politici* Antonić, čuveni analitičar, seiri nad činjenicom da su radikali pobedili, jer njima niko nije dao šansu, oni nemaju nikakvu medijsku podršku, oni imaju samo jednu radio-stanicu i jedne novine. Auh jebote, to je stvarno tužna priča, nemoj više te tužne priče, molim te, ali stvarno nemoj.

Vidim Tadića koji peva na promociji. Pazite, ja bih ga zaustavio - Nemoj da pevaš, molim te, ne pevaj, ne pravi budalu od sebe. I sad ide ta čuvena dilema - morate zbog budućnosti. Jedan od čelnika neke nevladine organizacije mi kaže - Moram da glasam za Tadića. - Zašto? - Zbog budućnosti moje dece. A Tadiću se jebe za bilo šta, njemu je samo bitno da on bude tu, okružen Krstićem i Šaperom, da može da igra košarku, *give mi five*. Šta sam upamtio iz vremena Tadićevog predsednikovanja? Znam da je usvojio mačku, znam da je dao krv za B92, znam da je povodom tribine o Srebrenici na Pravnom fakultetu, koji su organizovali oni fašisti, rekao da svako ima pravo da izrazi svoje mišljenje - toga se odlično sećam. Sećam se da je sedeo s Rundekom u kafani pošto su Rundeka napali. Kada se on obratio naciji? Za tri godine Boris Tadić nema ništa da kaže ovom narodu. Pa jebem ti takvog predsednika. Ja svake večeri imam potrebu da nešto kažem narodu i svako od nas ima potrebu da nešto kaže narodu. Svi

imamo potrebu, samo Boris Tadić nema potrebu da bilo šta kaže. Njemu je sve potaman, sve mu je super.

I sad je frka i sad on traži od ovakvih kao što sam ja glas. E nema glasa, izvini, ja nemam puno stvari u životu, imam te svoje ploče, svoje knjige, neki svoj mali život, ali imam svoj glas i ne dam taj glas. Dao sam glas Koštunici 2000. godine, pa sam se osećao kao govno, nisam se oprao od toga godinama. Pa sam glasao za Tadića. Ja sam svoj deo tadićizma odradio pre tri i po godine, bio sam nateran, poludeo, možda drogiran, odveden na glasanje, ali sam glasao za njega verujući, jebote, verujući u ono vreme stvarno da ako dođu radikali nema više ni sunca ni meseca, Tadić će sve da nas spase, on je čovek, Evropa, super. Šta se ispostavilo? Ispostavilo se jedno veliko ništa, *huge shit*, što bi rekli Englezi. I posle svih tih godina ja treba da kažem - Ej Tadiću, izvini, ja sam pogrešio, opet verujem u tebe. Pa ne verujem, izvini, zajebao si me jedanput, gotovo je. Ej čoveče, to zajebavanje traje tri i po godine. I nije da si me zajebao za pet dinara, da si me zajebao za voznu kartu ili takvo nešto, nego si mi zajebao život.

On kaže - Ja sam za Evropu, ali i za Kosovo u Srbiji. Pa stani bre jebote, pa ne može i jedno i drugo, odluči se šta hoćeš. I sad ga naravno kecaju njegovi partneri, neće potpisati sporazum s Evropskom unijom ako ovi pošalju trupe na Kosovo. Pa nisam ja sedeo s tim ljudima, to on radi, on je taj. Ko je kriv za porast radikala? Pa on je kriv. Je li nekad ustao da kaže - Dosta je fašizma u ovoj zemlji? Ne, nikad, jok, *give mi five*. I nakon svega, moji prijatelji i ja smo najbitniji u svemu tome, pa dajte, pomozite u odlučujućem trenutku, ako vi ne pomognete, propadosmo. Pa zbole me ona stvar, stvarno. Zašto si to podržavao, jesam li te upozoravao sto puta, ej čoveče, mani se preambule? Neka sada preambula glasa za tebe, zašto bih ja glasao za tebe? Pa doći će Toma. - Pa neka dođe Toma. Šta sada treba da radim, da se plašim Tome Nikolića? Preživeću i Tomu Nikolića, pa šta? So what? Dosta mi je tog magarčenja u životu - manje zlo, pa veće zlo. Neću više uopšte da imam zlo, ne pada mi na pamet da glasam. Neću više da glasam tako. Slagao si me, ne verujem ti, izgledaš potpuno prazno, izgledaš neinteligentno, nisi mi zanimljiv, izgledaš glupo, kampanja ti je idiotska. Možda izađem na biralište 3. februara da uzmem onaj listić, pa da na njemu nacrtam njegova kolica.

SVETLANA LUKIĆ:

Kakva kolica?

PETAR LUKOVIĆ:

Tadić se žali na svom veb-sajtu da je pedesetih godina, kad je bio beba, ležao u drvenim kolicima koja mu nisu bila ugodna i dobra za leđa. Pa šta je očekivao pedesetih godina, jebote? Internet u kolicima, NASA materijal? Pa kaže - Nismo imali šta da jedemo, jeli smo 'leba i masti, meso smo jeli dvaput nedeljno, a ostalo je bilo povrće. Pa mislim stvarno, pa zašto me zajebavaš? Neko mu je onda rekao - Treba ti tužna priča, pa je napisao najtužniju priču - Bio sam gladan. Evo, sutra da kažu - Lukoviću, ako ne glasaš za Tadića, Srbija će da ode u crnu rupu - neka ode u crnu rupu sa svim ljudima, zabole me ona stvar, i rupa i ljudi i sve ostalo, ništa me bre ne interesuje više, ne dam bre svoj glas. To je moj mali papirić i to je moje, moje malo ostrvo, moj mali prostor na kome ja mogu da se izrazim. Kada je Tadić u pitanju, racionalno ne postoji, postoji samo emocionalno. On me je naterao da prema njemu budem emocionalan, a ne racionalan. Da sam racionalan, ja bih već davno digao ruke od njega, ali on me muči da budem emocionalan. Ja sam s njim racionalno raskrstio još pre tri godine, ali emocionalno me muči, pošto me maltretira, da li me razumeš? Peva mi, priča mi - Glasajte za mene da bi naše bake i deke - pa jebote, neću da čujem te reči - deke i bake - još mu samo fale zeke i peke. Razumem, jebote, da nemate puno metafora, Đinđić je bio jedan s metaforama, ali hajde, izmisli makar dve. Ode u Suboticu - Moramo da okrećemo pedale, ode u Vršac - Hajde da okrećemo pedale, pa u Beograd - Okrećemo pedale. Pa idi bre u pičku materinu s pedalama, jebote, pa vozi taj bicikl jedanput, odvezi ga, skini mi se s vrata s biciklom, jebote. Večeras slušam, ponovo pedale, pa da li si ti normalan čoveče? Uzmi svoja drvena kolica pa to vozi, ali nemoj me s pedalama. S tim pedalama si mi se popeo na onu stvar, jebale te pedale i bicikl i evo - neću zbog pedala da glasam i neću. Ako ću ja da budem kriv, neka budem kriv.

Neću bre više, dosta mi je, imam toliko godina i zajebao me je ko god je stigao. Petnaest godina sam živio pod Miloševićem, pa me je zajebavao kako je stigao. Dva miliona ljudi je glasalo za Miloševića, a posle 2000. godine - Pa ne, nismo, mi smo se šalili, nismo glasali za Miloševića. Marš bre u pizdu materinu. I sada se svi pozivaju na 5. oktobar, svi smo bili na istoj strani. Majke ti? Hajde da je sad 5. okto-

PETAR
LUKOVIĆ

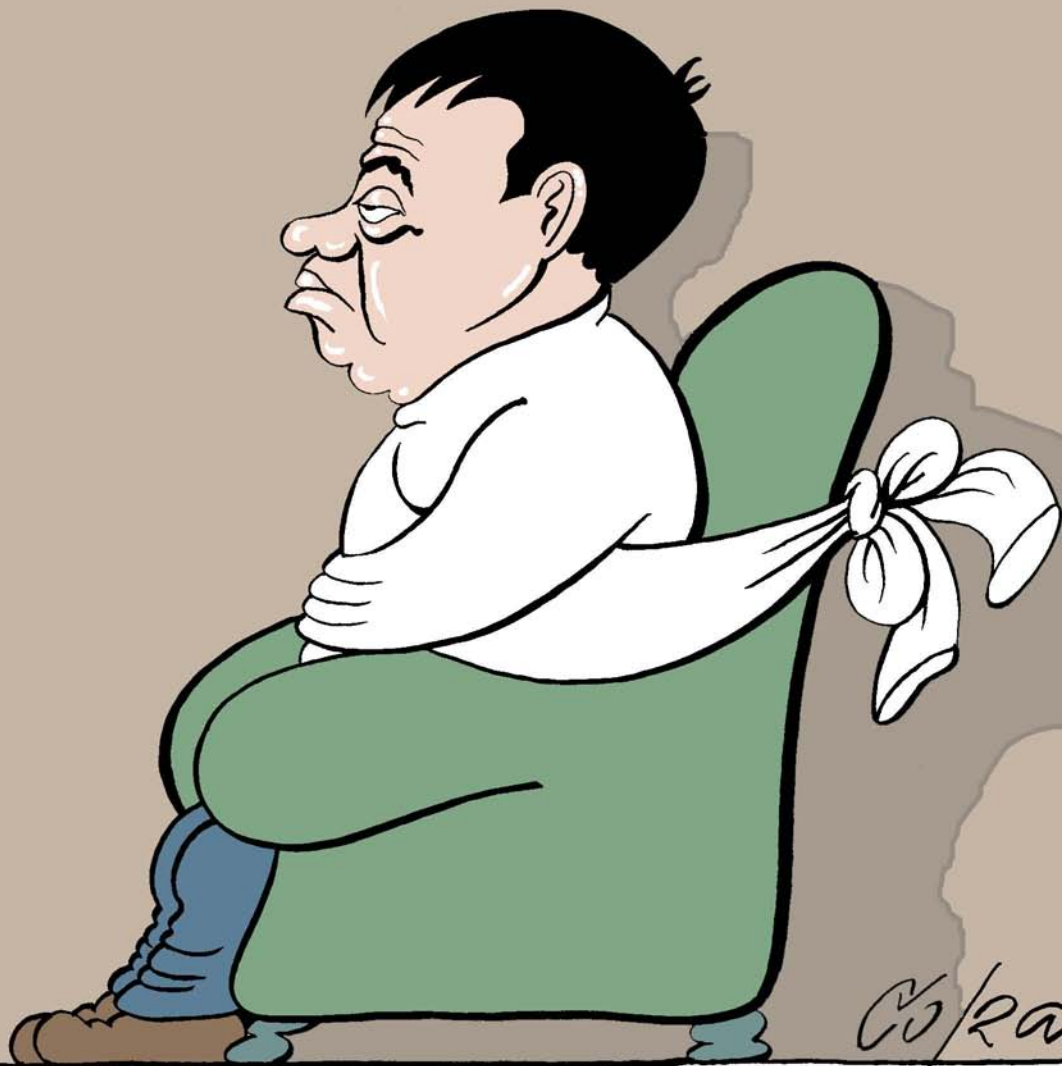

bar, pa ko bi bio na toj strani? Ne bi bio maltene niko. Jedan umro, ubili ga, svi ovi ostali su prešli na drugu stranu. Gde je bio Tadić 5. oktobra? Niko se nije setio da postoji 5. oktobra, a on je bio naš saborac, majke ti? Toliko sam puta prevaren, toliko puta zajeban u ovoj zemlji, a onog sekunda kada sam glasao za Tadića pre tri i po godine, kao što sam glasao za Koštunicu pre sedam godina - pojeo sam govno. Dakle, dva govneteta sam pojeo. Ako neko od mene očekuje da pojedem treće govno, dosta su mi dva govneteta u životu. Izvini, ovoga puta bez mene, šta god da bude, ali neću da mu dam glas, neću, neću.

SVETLANA LUKIĆ:

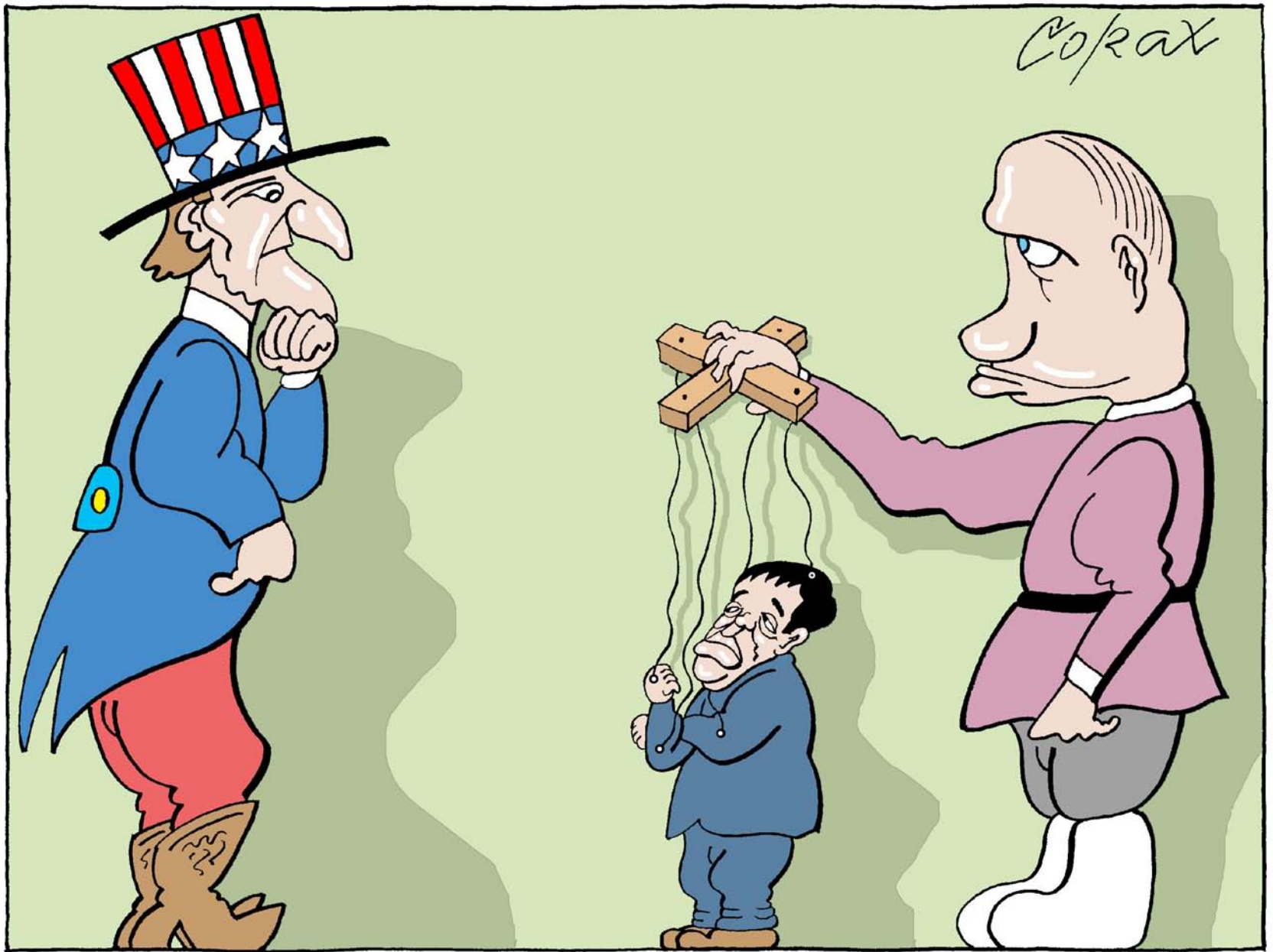
Jeste Hanibal ante portas, jeste da za desetak dana možemo da se probudimo u zemlji čiji je predsednik sedamnaest godina u stranci koja je sahranila Srbiju, a sada se hrani njenim jadnim ostacima, jeste da bi on bio jedna od političkih kreatura koje postoje u svetu, kao što su njegovi prijatelji Da Silva, Ugo Čavez ili Ahmadinedžad, koji je na putu do biračkog mesta gazio preko američke zastave. I jeste da je Nikolićev suparnik jedna jadna politička figura. Ali eto, mi smo punoletni, imamo pravo da biramo i da budemo birani i čak i ako je samo nekolicina nas u stanju da osmisli neku politiku ili da je praktikuje, svi mi ostali smo u stanju da prosuđujemo šta nam valja činiti. Čujemo se idućeg petka, u vreme predizbornog čutanja.

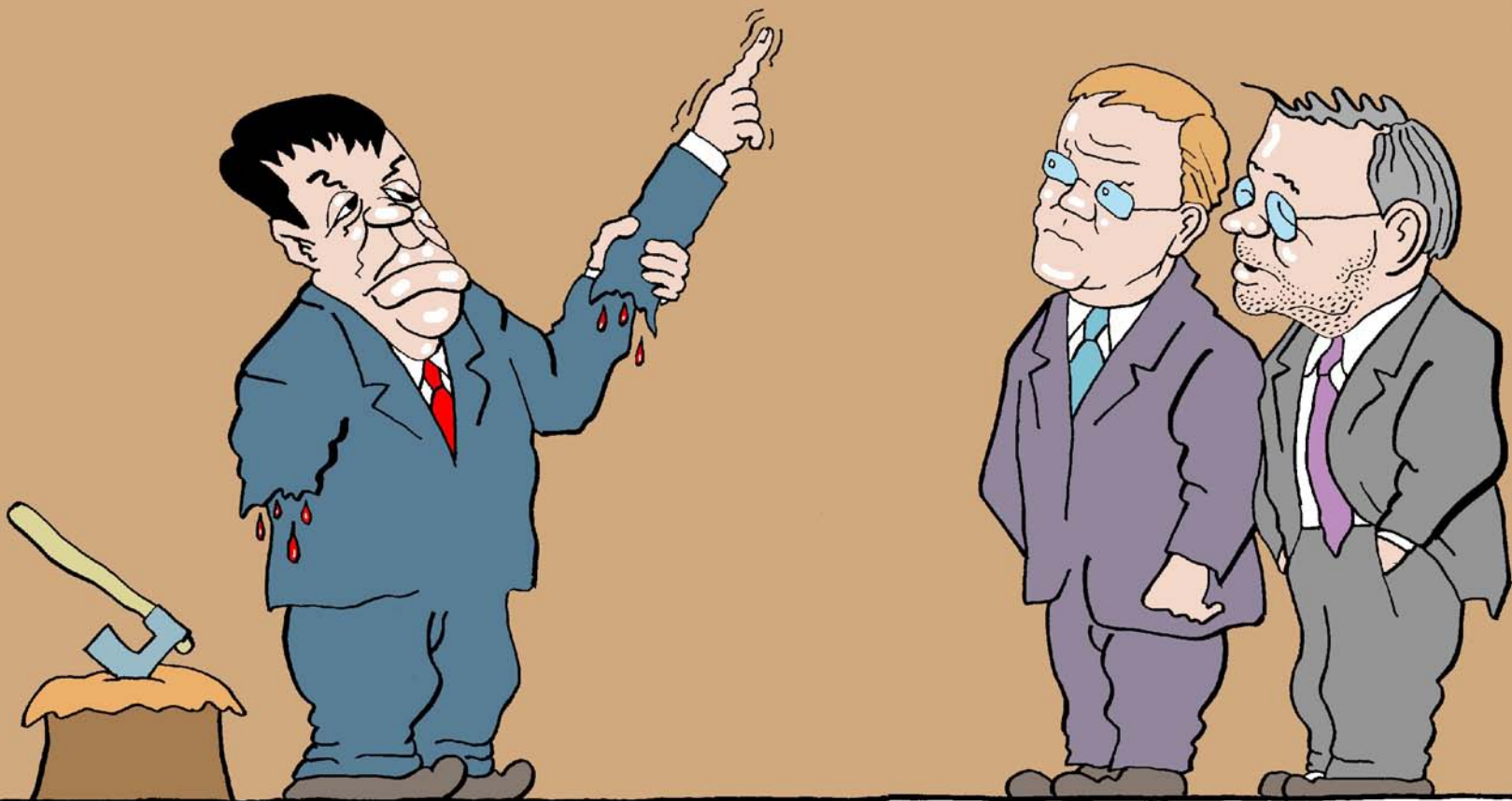
CO/RAK

CORAX

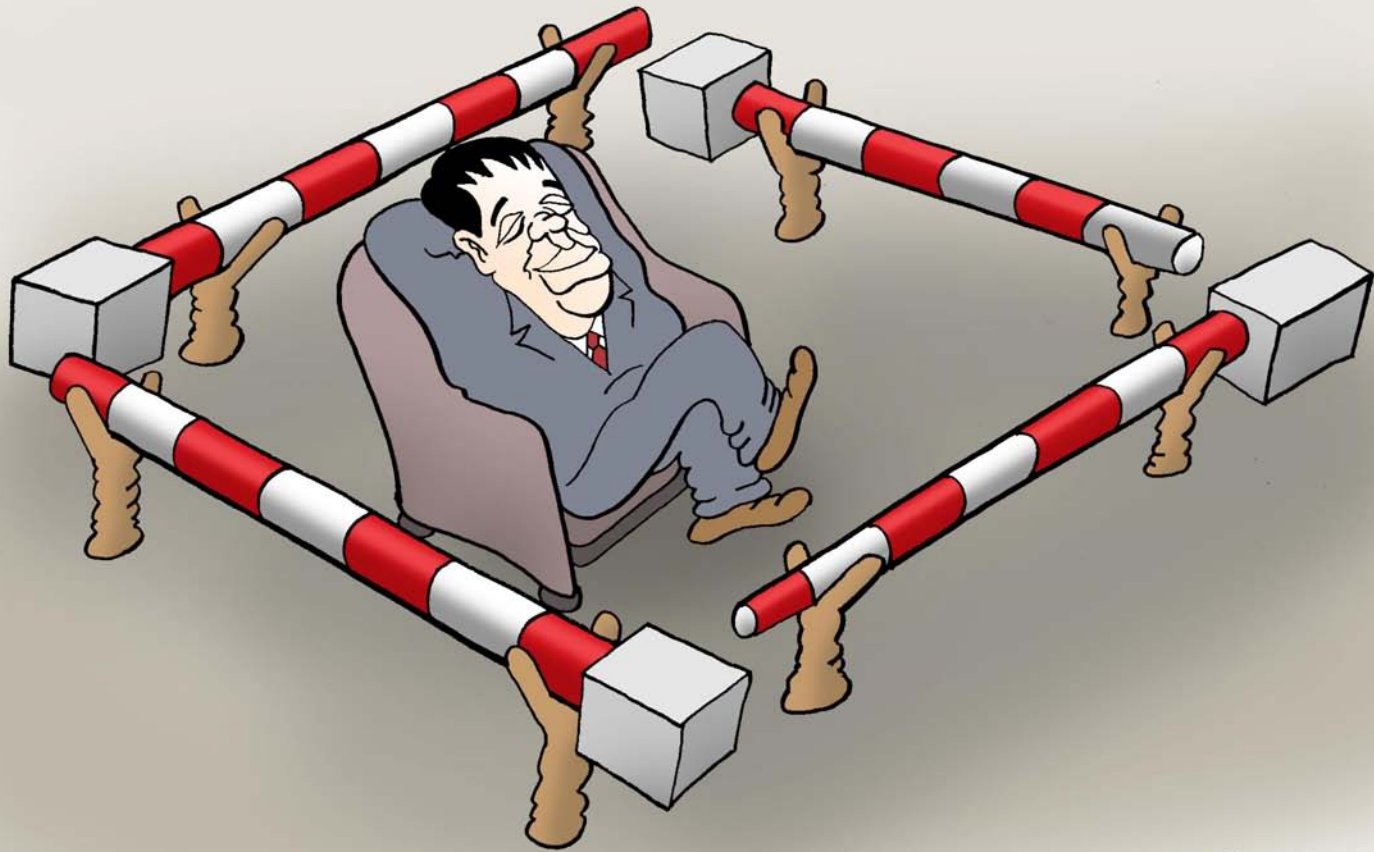
Čopax

Preneto iz magazina EKONOMIST

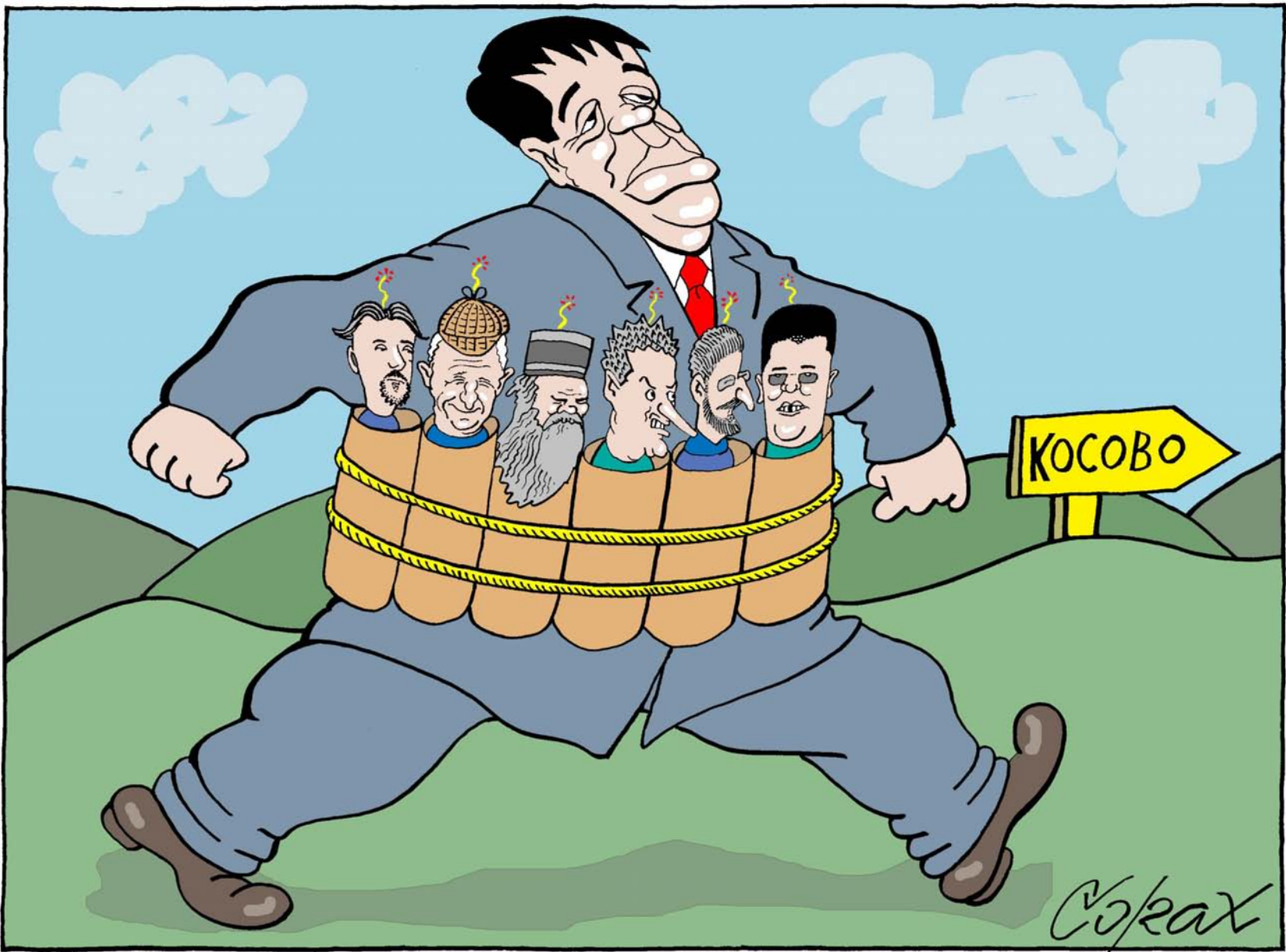

CORAX

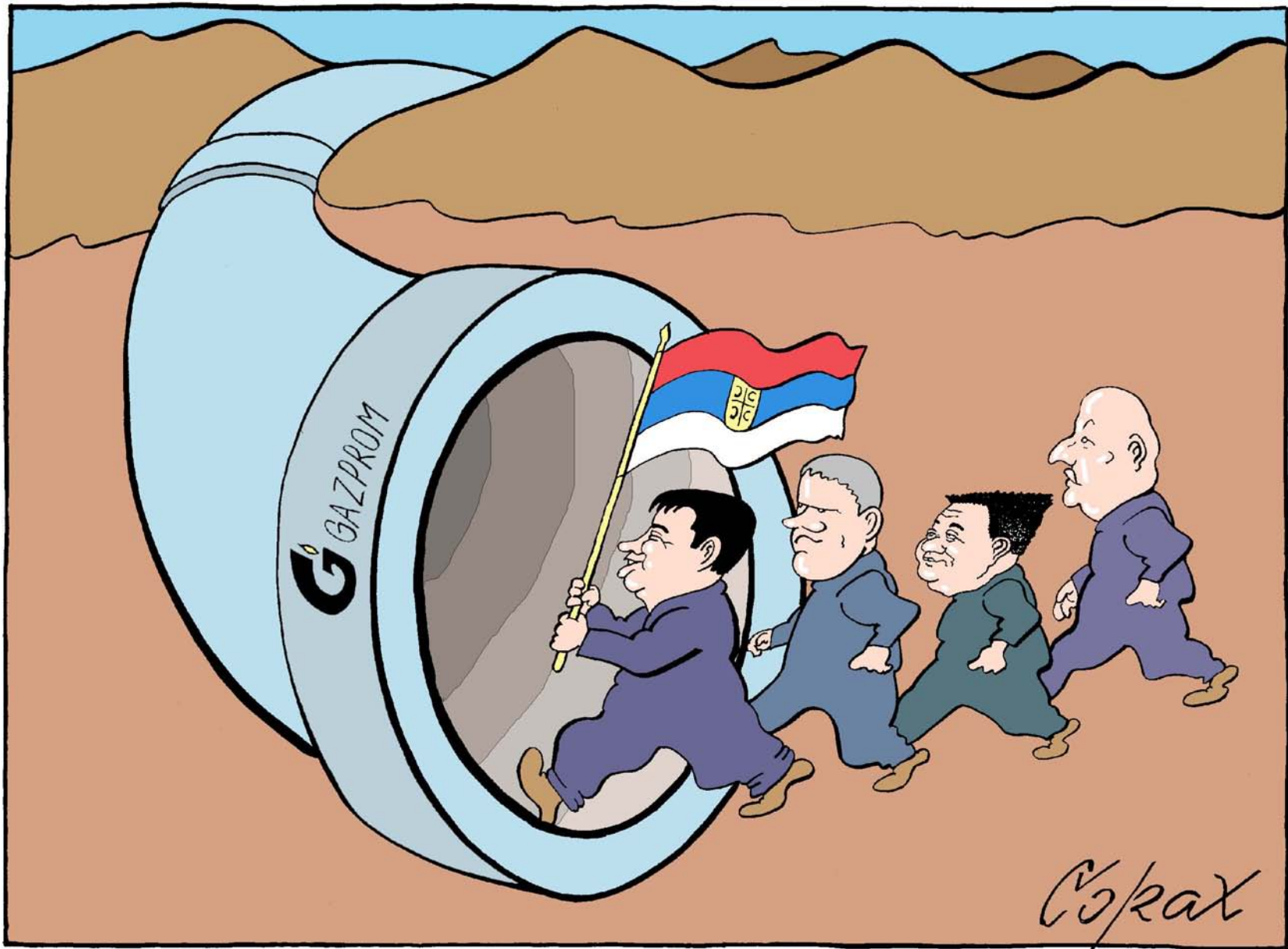
Corax

Preneto iz magazina EKONOMIST

COPAK

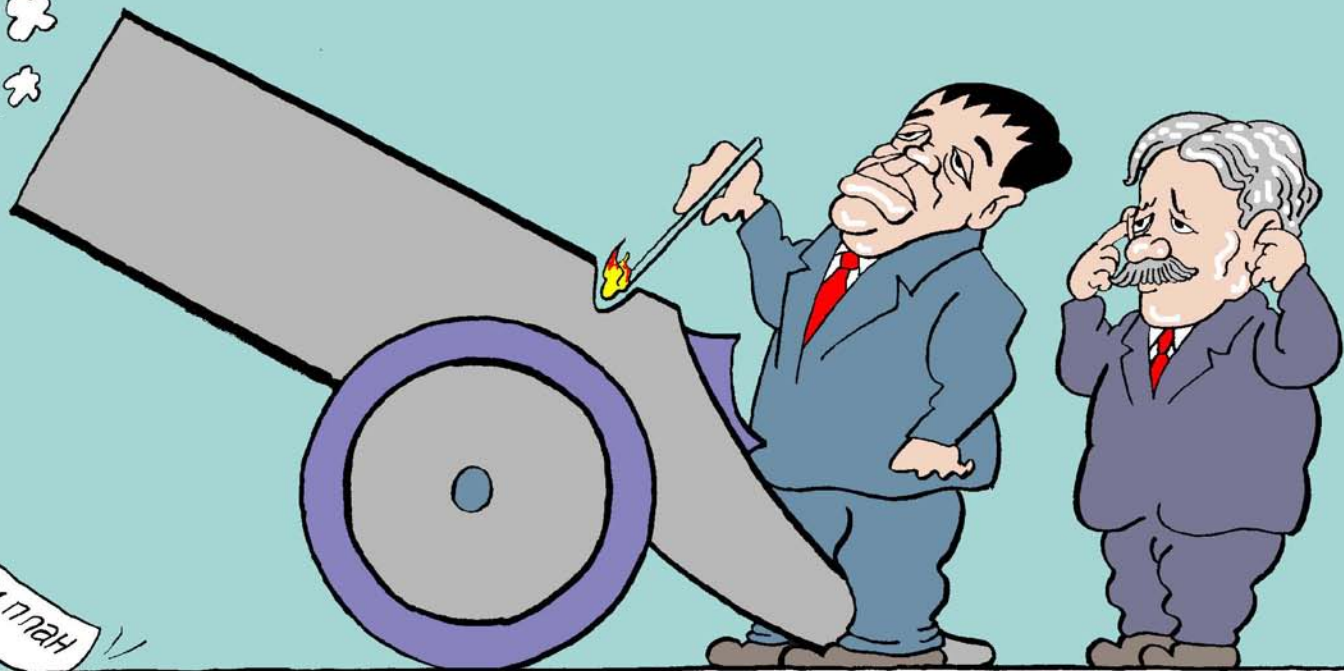
GAZPROM

COKAX

Сорак

пук!

Тайни план

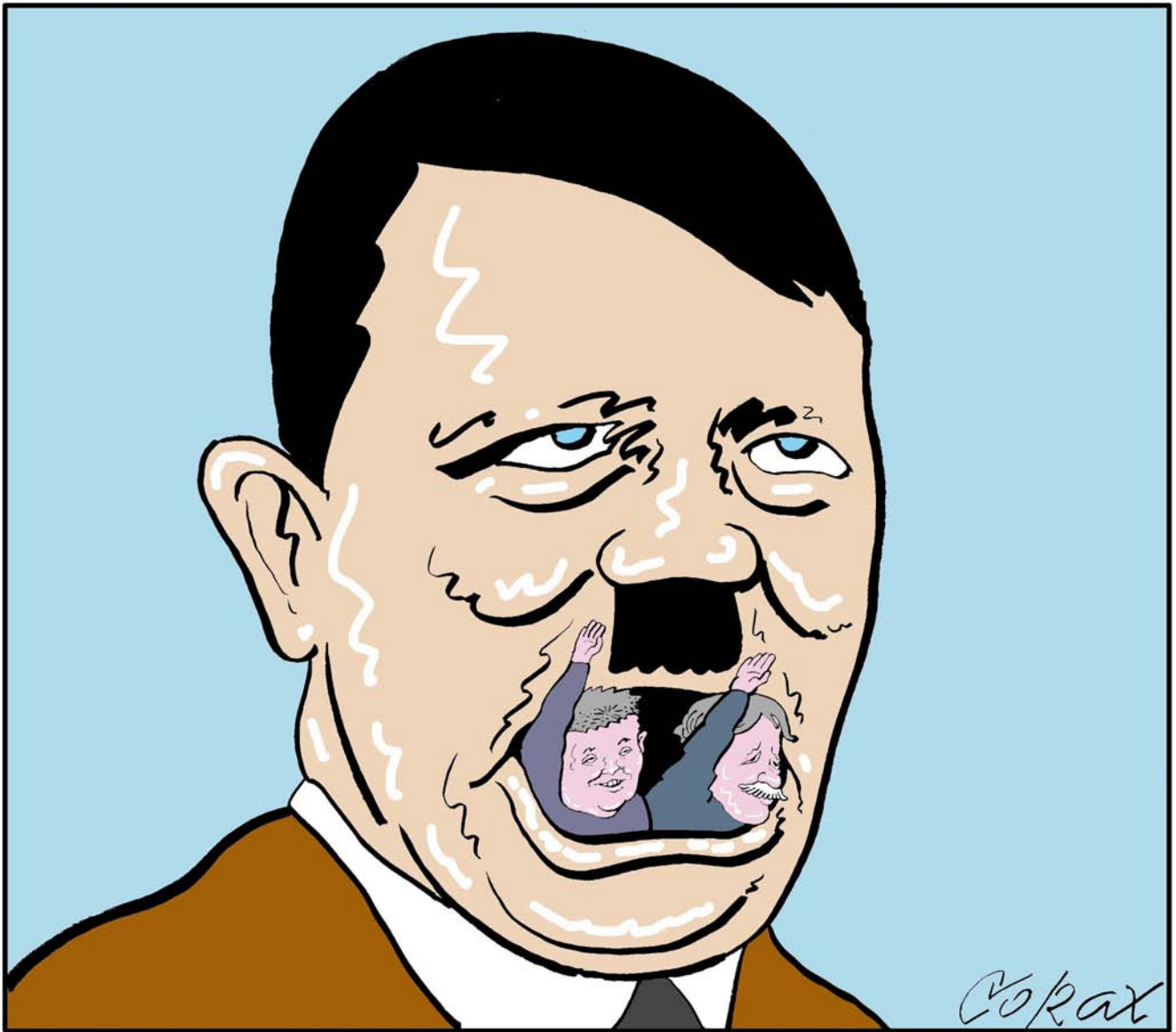

Preneto iz magazina
EKONOMIST

Sokol

Corax

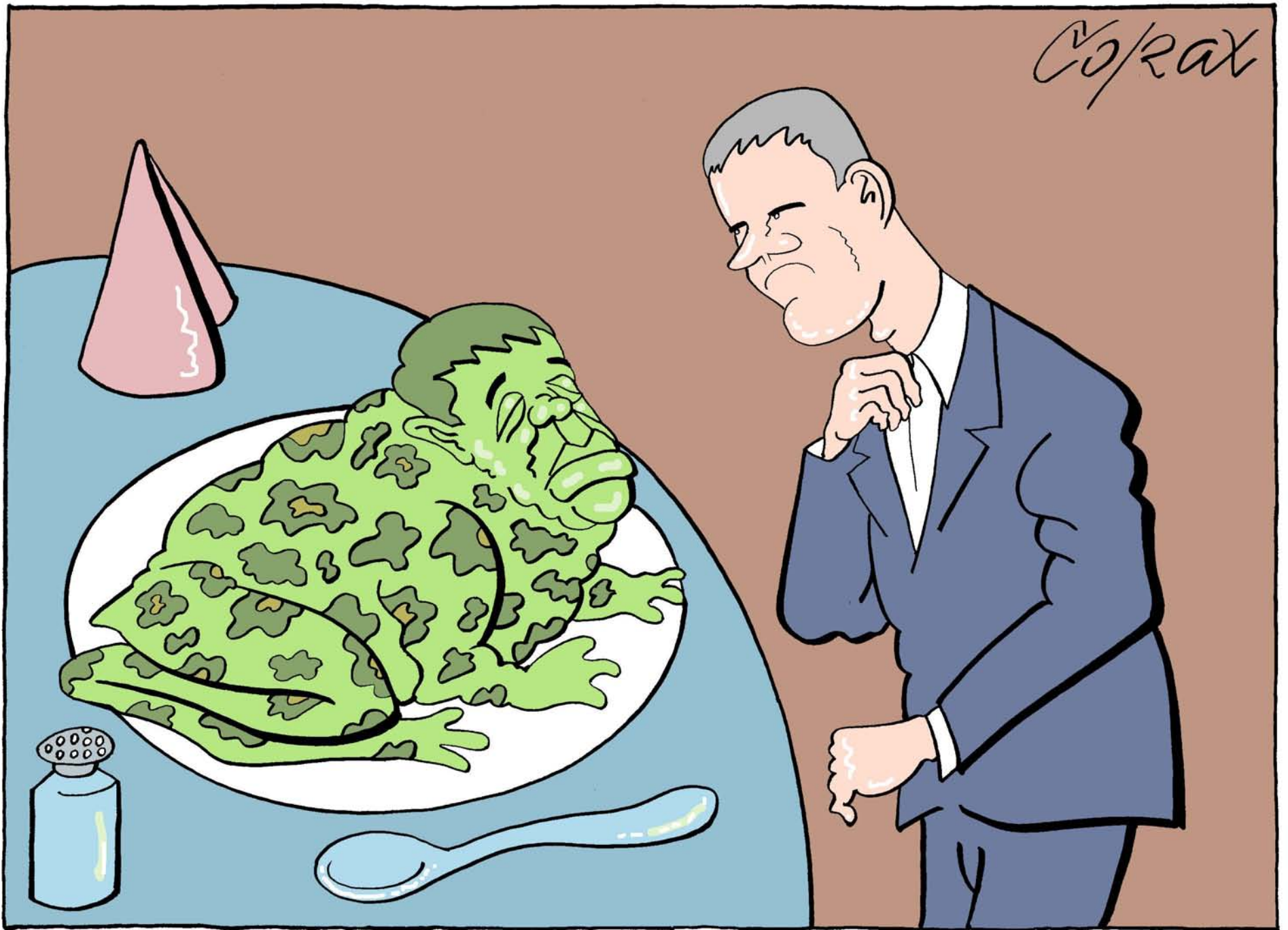

CORA

Co/Rax

Corax

PEŠCANIČEK 01. 02. 2008.

SAVRŠENA OLUJA

Ne smemo da pominjemo ime čoveka na T, a bogami ni ime čoveka na B. Onda vam preostaje da psujete ili da pričate o Koštunici, što meni dođe na isto...

Gosti:

NATAŠA KANDIĆ, *Fond za humanitarno pravo,*

MARKO MILANOVIĆ, *pravnik,*

JOVAN BAJFORD, *socijalni psiholog,*

IVAN ČOLOVIĆ, *antropolog,*

SVETLANA SLAPŠAK, *antropolog*

SVETLANA LUKIĆ:

Bilo je frustrirajuće praviti današnju emisiju, jer ne smemo da spominjemo izbore, ne smemo da pominjemo čoveka čije ime počinje na T, a bogami ni čoveka čije ime počinje na B. Onda vam preostaje da psujete ili da pričate o Koštunici, što meni dođe na isto.

Ali između psovki i Koštunice izabraću ovo drugo. Predsednik vlade se povodom izlaska na izbore usudio i da izgovori ono što već dugo čini - izuzeo se iz političkog života, iz demokratskog procesa i demokratskih procedura i inaugurisao sebe u srpskog monarha koji je iznad političkih događaja. Uskoro će po srpskim selima i zaseocima Velta umesto asfalta početi da gradi spomenike s Koštuničinim likom.

Francuzi su posle revolucije, kada je nestao stari sistem, morali da grade nešto novo, pa su počeli masovnu proizvodnju spomenika. Neko je zamislio republiku u liku Marijane i za nekoliko godina svaka opština u Francuskoj je imala svoju Marijanu. Radikalnije opštine su imale Marijanu s bar jednom golom dojkom, a ove malo manje radikalne - Marijanu zakopčanu do grla. Tako će ovi u Svilajncu imati golišavog Koštunicu, a ovi u Nišu obučenog.

Znate i sami da nam Evropska unija nije ponudila da potpišemo Sporazum o pridruživanju, nego neki prelazni sporazum. Koliko ja znam, ovakvu vrstu sporazuma Evropljani nisu nudili nikome pre nas. Opet smo postali specijalni slučaj i tako se specijalno vaspitavanje Srbije nastavlja.

Da li će skupština ratifikovati i ovaj specijalni sporazum, pitanje je, a odgovor na njega zavisi i od rezultata drugog kruga predsedničkih izbora i eto opet zabranjene teme.

Ako imate malo kompjutera i malo živaca, predlažem vam da pročitate tekst na našem sajtu koji smo preuzeli sa stranica najstarijeg lista na Balkanu. To je tekst Branka Milanovića, saradnika Karnegijeve zadužbine iz Vašingtona, koji kaže da je pred nama savršena oluja. To je u stvari naslov filma u kome se vidi nastanak savršeno strašne oluje, koja nastaje kada se idealno poklope svi meteorološki parametri. Kroz nekoliko meseci, kaže Milanović, može se desiti da Srbija ostane bez Kosova, bez Evropske unije, u hladnom ratu sa SAD-om i bez gasovoda. U prvih šest meseci, kaže on, Kosovo će priznati dve trećine

zemalja sveta: Amerika, većina zemalja Evropske unije, islamski svet i odnosi Srbije s evropskim zemljama biće sniženi na nivo otpornika poslova. S evropske strane, u daljem zaoštavanju, na listi uslova pojaviti će se novi - prekid ekonomske blokade Kosova.

Ako na predsedničkim izborima u Americi pobedi Hilari Klinton, u njenom timu biće naši stari znanci, Madlen Olbrajt i Vesli Klark. Da li će gasovod stvarno biti izgrađen i kako Srbija može Gasprom, to jest Rusiju da natera na bilo šta? I tako dalje, i tako dalje, sve do savršene oluje.

Ali da vam ne sagorevam poslednju kapljicu nade, ako ste baš zapeli da se nadate. Ne brinite, sve će se na ovaj ili onaj način dobro završiti u nedelju uveče. Pa ako i neće, treba se tešiti vešću od pre neki dan iz Turkmenistana - opet će građani te daleke, ali nama prijateljske zemlje, imati bioskop, cirkus i operu. Umro je onaj njihov ljudi predsednik Nijazov, koji je pre deset godina rešio da sruši operu, zabrani cirkuske predstave i zatvori bioskope. I eto, posle kraće pauze, predsednik Turkmenistana će svojim građanima opet graditi operu, dovešće im cirkus i otvoriti bioskope.

Dakle, zabranjeno je pominjati B i T, ali niko mi nije rekao da ne smem da pominjem Bezbednosno-informativnu agenciju i Radeta Bulatovića i Vojislava Šešelja, a mene je mrzelo da telefoniram Radiodifuznoj agenciji ili kome god i da pitam za dozvolu. Niko nije ni Natašu Kandić pitao za dozvolu za to da čita njene SMS poruke, mejlove i da špijunira ko i kada dolazi u njen stan. Verovatno ste čuli da je Šešelj pre nekoliko dana na suđenju citirao poruke predsednice Fonda za humanitarno pravo i iznosio podatke o tome kada je i ko bio u njenom stanu. S Natašom Kandić smo razgovarali i o izveštaju njenog Fonda o suđenjima za ratne zločine koja se vode u Srbiji i na Kosovu. Nataša Kandić.

NATAŠA KANDIĆ:

Ono što znam, na osnovu kontakata s određenim pripadnicima Srpske radikalne stranke, a to se može velikim delom videti i iz knjiga koje SRS objavljuje, to je da oni imaju koncepciju da se ne dozvoli da bivši dobrovoljci svedoče protiv Vojislava Šešelja. Tako da je njihov zadatak da ih prevode i prevedu u svedoke odbrane. Tamo gde vide da ima problema, razgovaraju s njima na radikalski način, tako da oni uspešno obavljaju posao prevođenja svedoka iz svedoka optužbe u svedoke odbrane. To rade

Aleksandar Vučić, Vjerica Radeta, Zoran Krasić, čitav njihov tim za odbranu Šešelja. Da bi to ozvaničili, svi ti svedoci odlaze u opštinske i okružne sudove, daju izjave kako su na meti maltretiranja haških istražitelja. Mnogi od njih se pojavljuju i na domaćim suđenjima, pre svega u predmetu *Zvornik*. To je stvarno galerija likova, tih četničkih vojvoda, komandanata.

NATAŠA
KANDIĆ

Jedan od svedoka koji govore o konkretnoj odgovornosti Šešelja, Goran Stoparić, bivši pripadnik radikalne jedinice *Leve supoderice*, a kasnije pripadnik *Škorpiona*, zaslužan je za otkrivanje zbilja strašnih i brutalnih zločina. Od njega sam saznala da je jedinica *Škorpioni* bila uključena u streljanje šestorice muslimana iz Srebrenice. On je taj koji je 2003. godine svedočio na suđenju pripadniku *Škorpiona* za ubistvo albanskih žena i dece. E, dogodilo se da kada je taj svedok svedočio, mene pozove jedan pripadnik *Škorpiona*, vrlo blizak Stopariću i zamoli me za broj telefona Gorana Stoparića, koji nije javan i koji imaju samo haški istražitelj. Poslala sam poruku Goranu Stopariću pitajući ga da li mogu da dam taj broj. Tačno je da je on mene nazvao, ali uopšte nije bilo nikakvog razgovora o suđenju, zato što sam ja svesna da on svedoči i znam da kontakt sa svedocima nije dozvoljen i ja to nikada ne činim.

Onda su me pozvali novinari frankfurtskih *Vesti*, koji su mi rekli da su im u Radikalnoj stranci rekli da je suđenje Šešelju prekinuto zbog SMS poruke koju sam ja poslala svedoku. To znači da je SRS skinuo tu SMS poruku, a imajući u vidu da se oni javno hvale svojom dobrom saradnjom s Bezbednosno-informativnom agencijom, nekako mi je logično da SRS dobija tu vrstu podataka od BIA. A podaci koje je, najpre na zatvorenoj, a onda na javnoj sednici, Šešelj izneo o mojim kontaktima s bivšim pripadnicima *Škorpiona*, govore o tome da BIA Srpskoj radikalnoj stranci daje podatke o mojim kontaktima. Na ovo neko ovde mora zvanično da reaguje. Da li smo mi kao država na tom nivou da BIA prati i prisluškuje pojedince koji se bave ljudskim pravima i onda to daje na uvid zainteresovanim političkim strankama? Vlast se zapravo slaže s Vojislavom Šešeljom i BIA da kontakte organizacija za ljudska prava treba kontrolisati, da pojedince iz tih organizacija treba pratiti, čitati im elektronsku poštu, SMS poruke, stalno ih držati na oku.

Dovodim u vrlo nezgodnu situaciju ljude s kojima razgovaram i koji bi hteli da pomognu, ali ne javno, nego bi u poverljivom razgovoru hteli da daju podatke. Ako oni znaju da su ti podaci dostupni za SRS i BIA, onda se

postavlja pitanje šta mi u ovoj zemlji uopšte možemo da uradimo da bismo identifikovali one koji su počinili ratne zločine. Ja se spremam da napišem pismo BIA, da ih pitam odakle njihova zainteresovanost za takve stvari i na koji način oni prosleđuju te podatke. Videćemo da li će BIA dati bilo kakav odgovor ili će reći nešto slično što i sudija Gordana Petrović-Božilović - Valjda će doći do promena, onda više ništa neće biti bitno.

To je sudija koja je 10. aprila 2007. izrekla presudu pripadnicima *Škorpion*, kojom je komandant jedinice, Slobodan Medić, kažnjen na dvadeset godina, njegov telohranitelj i rođak, Branislav Medić, takođe na dvadeset godina, zatim Pera Petrašević na trinaest godina, zato što je on priznao svoje delo, Aleksandar Medić na pet godina, dok je zamenik komandanta jedinice, Aleksandar Vukov, oslobođen svake odgovornosti. To suđenje je krenulo vrlo dobro, dokazni postupak je tekao vrlo profesionalno. Sudija se posebno trudila da prikupi što više dokaza o statusu jedinice, htela je da utvrdi da li je u pitanju paravojna jedinica ili jedinica koja je bila u sastavu Vojske Republike Srpske ili Državne bezbednosti Srbije. Međutim, u julu 2006, kada je svedočio bivši ministar policije Republike Srpske Tomislav Kovač, videlo se da više nema poleta da se utvrde činjenice u vezi sa statusom jedinice. Sudija je požurila da što pre završi predmet, a pri izricanju presude je rekla da nema dokaza da su žrtve dovedene iz Srebrenice. Rekla je da su neki pripadnici *Škorpiona* tamo bili iz patriot-skih razloga i da ona to uvažava.

Bilo mi je užasno teško zbog tih porodica, zbog tih majki, sestara. Sudija je otišla i dalje, počela da daje intervjuue po medijima, pošto ju je predsednik Okružnog suda Srbije vratio na njene ranije poslove. Ona je tvrdila da je uklonjena s pozicije sudije za ratne zločine zbog toga što ona ne dozvoljava da se određeni slučajevi politički eksploatišu. Smatrala je da se predmet *Suva Reka* politički koristi u vreme pregovora o statusu Kosova. Ona sebe vidi kao nekoga ko, osim zadatka sudije, ima i neke političke zadatke. U pismu javnosti ona kaže da je njen zadatak da štiti integritet i teritorijalni suverenitet zemlje i dodaje da očekuje da ovde zavlada drugačija politička klima. Pri tome ona može da misli samo na to da više neće biti suđenja za ratne zločine, kao što neki stalno najavljuju.

Tužilac je taj koji određuje šta će biti predmet optužbe. U njegovim rukama je odluka da li će se taći u institucije ili će sve ostati na nivou običnih počinilaca. Ima tu i sjajnih postupaka i suđenja koja pokazuju da neke sudije imaju integritet. U predmetu *Morina* sudija je vrlo otvoreno rekla

da optužnica nije zasnovana na ozbiljnim dokazima. Na tom suđenju, ona je Albanca Lekaja oslobodila po nekoliko tačaka optužbe, s obrazloženjem da tužilac nije ponudio dovoljno dokaza. Tu se ništa ne može zameriti sudu, već političkoj odluci da se ovde sudi Albancima. Postoji neprekidan strah od te narodnjačke javnosti i dela vlade koji je protiv suđenja za ratne zločine. Tužilaštvo stalno mora da im se dodvorava i da pokazuje kako je u njihovoj nadležnosti da sude i drugima, a ne samo Srbima. Treba da počne i suđenje Iliji Jurišiću, koji je optužen za stradanje stotinak pripadnika tadašnje JNA u tuzlanskoj koloni. Nema razloga da se Iliji Jurišiću sudi ovde i ako naše tužilaštvo za ratne zločine ima dokaze protiv njega, trebalo bi da ih preda tužilaštvu Bosne i Hercegovine. Taj postupak bi trebalo da se vodi tamo, jer građani Bosne i Hercegovine treba da znaju šta se dogodilo 15. maja u Tuzli.

NATAŠA
KANDIĆ

Nije zadatak tužilaštva da se dovija da dođe do predmeta koji bi opravdali suđenja za zločine protiv muslimana ili kosovskih Albanaca. Imamo jednu pravno nesigurnu, nezdravu i opasnu situaciju, koja čak i one koji su počeli da rade nešto pozitivno, navodi da to čine na naopak način.

A onda se dogodi da u jednom trenutku svedoči bivši visoki policajac, čovek koji je bio profesionalno zadužen da ode u Bijeljino, na zahtev međunarodne zajednice koja je to tražila od Srbije, da pokuša da zaustavi Arkanove jedinice u ubijanju i da zaustavi formiranje lokalne paravojne jedinice. On zatim biva poslat u Zvornik po istom zadatku. On kaže da je Srbija imenovala koordinate, koji su imali zadatak da formiraju paravojne formacije, da ih naoružavaju, da kontrolišu njihovo kretanje, da procenjuju gde je potrebno pojačati prisustvo paravojnih formacija, a gde ga treba smanjiti i premestiti ih na neko drugo mesto. Tom čoveku je bilo potpuno jasno kako se priprema taj rat, ko u svemu tome učestvuje i on se zbog toga užasno osećao, i profesionalno i ljudski. Taj svedok je svedočio u decembru 2007. godine.

Takva tišina je vladala dok je on svedočio. Nikada takvu tišinu nisam čula u sudnici. Pomislila sam - Evo čoveka koji zaslužuje da ga slušamo dani-ma i danima, dok ne saznamo šta se to dogodilo. Za mene je taj dan bio jedinstven. Onda sam videla da o tome u medijima nema gotovo nikakvih izveštaja. Učinilo mi se da sva ta suđenja postoje samo u sudnici, da se, kada izađemo napolje, ta vrata zatvore i to prestaje da postoji. Tužioci stalno procenjuju koliko će ih radikali napadati, pa imaju više optužnica pro-

tiv nesrba, jer će biti manje napadani. Oni su veoma oprezni kada odlučuju protiv koga će uopšte podizati optužnice.

U predmetu *Ovčara* se vodilo mnogo računa o tome da budu optuženi samo oni koje je Srbija otpisala, a to su pripadnici srpske teritorijalne odbrane, Šešeljeve paravojne formacije. Nijedan oficir bivše JNA nije optužen. Tu ima pomaka. Od četrnaestoro optuženih za zločine u Lovasu nad hrvatskim civilima, četvoro su pripadnici bivše JNA. Još se vodi mnogo računa o tome da se ne iznose dokazi da je te grupe u Zvornik, Brčko ili u neko drugo mesto organizovano poslala država, da pripomognu srpskom narodu.

SVETLANA LUKIĆ:

Kada sam čitala vaš izveštaj o suđenjima za ratne zločine u Srbiji, setila sam se Gurija koji je nestao iz zemlje.

NATAŠA KANDIĆ:

To je predmet *Braća Bitići* i on stvarno pokazuje kako se ovde dolazi do optuženih. Goran Radosavljević Guri je uz znanje policije i verovatno vlade, uz znanje tužilaštva za ratne zločine, mirno otišao iz ove zemlje, iako su svi oni vrlo dobro znali da on ne bi smeo da bude na slobodi nijednog trenutka. Tako da se to suđenje svelo na suđenje dvojici koji se brane sa slobode. Suđenje vodi sjajan sudija, ali on ne može ništa da uradi bez dokaza, koji su u rukama policije, koja ne želi da daje dokaze protiv svojih ljudi na visokim funkcijama, a koji su umešani u ubistvo trojice braće Bitići. To suđenje je veoma karakteristično po svedocima. To su likovi kakve nikada ne vidamo u privatnom ili javnom životu. To su bivši pripadnici *Crvenih beretki* i trebalo bi da ih ljudi vide, trebalo bi na televiziji pustiti te snimke, da se vidi kako izgleda ta zavera ćutanja.

Svedoci Srbi u predmetu *Suva Reka* ne žele da iznesu nijednu reč o tim događajima. Oni otvoreno kažu da ih nije zanimalo šta se događa s Albancima, a oni su prolazili pored gomile tela. Tu su ležala i deca, a oni kažu da nisu ni zastali, jer ih to nije zanimalo. Kao svedoci su dovedeni i Romi, koji su 1999. bili maloletnici, koje je srpska policija i civilna vlast u Suvoj Reci naterala da utovaruju leševe u kamione. Sud pokušava da dokaže tu optužnicu preko svedočenja tih romskih dečaka. Ali nema nijednog Srbina koji je spreman da kaže bilo šta o tome što se tamo događalo u periodu od marta do juna 1999. godine.

SVETLANA LUKIĆ:

Nedavno sam čitala neko svedočenje o Goranu Radosavljeviću Guriju, sećate se, on je bio komandant žandarmerije, a u toku rata komandant nastavnog centra u Petrovom Selu. Taj svedok je rekao da je u taj centar dva puta dolazila i Gurijeva ćerka da puca na strelištu i da je jednom putovala helikopterom, zajedno s Legijom.

NATAŠA
KANDIĆ

Ovih dana je izašao dosta poražavajući izveštaj Amnesti interneženela o suđenjima za ratne zločine na Kosovu. Tu se kaže da su ta suđenja veoma neefikasna, da nema dovoljno međunarodnih tužilaca i sudija, da se optužnice gomilaju i da nema adekvatne zaštite svedoka. Slušate mišljenje Nataše Kandić o suđenjima za ratne zločine na Kosovu.

NATAŠA KANDIĆ:

Tamo nema mnogo suđenja za ratne zločine i većina tih suđenja su suđenja protiv Albanaca koji su počinili ratne zločine nad Albancima. Mislim da je to rezultat odluke međunarodnih sudija i tužilaca. Njima je tako lakše u sredini u kojoj UNMIK ne uživa veliko poverenje. Veliki problem tih suđenja je strah ljudi da svedoče. Taj strah je mnogo veći od straha ovde. Problem je i to što nema saradnje između ovdašnjeg tužilaštva i međunarodnih tužilaštava. Ovde smatraju da bi, ako bi se obratili UNMIK-u ili lokalnim sudijama za pomoć u saslušavanju i obezbeđivanju svedoka, priznali nezavisnost Kosova. To otežava preko potrebnu saradnju. Znamo da je iz zatvora u Mitrovici 1999. godine između sedamnaest i dvadeset zatvorenika pobešlo u Srbiju i da su oni i danas ovde. Optužnica koja je podignuta protiv njih stoji, zato što se ovde smatra da ne treba sarađivati s UNMIK-om ili s lokalnim tužilaštvom, nego se treba ponašati kao da Srbija ima nadležnost na Kosovu.

Već treći put Vrhovni sud Srbije ukida presudu koju donosi Okružni sud u Prizrenu, izmešten u Požarevac. Sudija koji je bio sudija u Okružnom sudu u Prizrenu sudi dvojici pripadnika policije iz Orahovca, koji su ubili tri albanska civila u martu 1999. godine. Naravno da je to skaredno suđenje i niko se zbog toga ne uzbuđuje. Mi odavde i dalje igramo tu igru da postoji SUP Đakovica, koji ima istureno komandno mesto u Jagodini. To je potpuno suluda igra u kojoj smo izgradili čitav virtuelni svet izmeštenih SUP-ova i

izmeštenih sudija, koji onda sude ovoj dvojici policajaca. Mnogi od tih ljudi primaju plate od hiljadu evra.

SVETLANA LUKIĆ:

Vi znate, kao što to zna i svaki gačac, ona glasna ptica što se gnezdi u krošnjama drveća u Bulevaru Revolucije, da je na strani Srbije, kada je u pitanju Kosovo, božja pravda i međunarodno pravo. Predsednik vlade se dobro oseća u ulozi čoveka koji brani međunarodni pravni poredak. O tom argumentu, koliko je međunarodno pravo na strani kosovskih Albanaca, a koliko na strani Srbije, govoriće u narednih nekoliko minuta mladi pravnik Marko Milanović. Marka ste već slušali u Peščaniku, on je saradnik Beogradskog centra za ljudska prava, magistrirao je u Americi, asistirao je jednom od sudija Međunarodnog suda pravde u Hagu, a sada je na doktorskim studijama međunarodnog prava na Kembriđu.

MARKO MILANOVIĆ:

Nesumnjivo je da Srbija kao država ima pravo da štiti svoj teritorijalni integritet, ali to ne može da se kaže u ovako apsolutnim izrazima, kao što to radi ova vlast. Mi tvrdimo da je Srbija jedina na braniku međunarodnog prava, zajedno s Rusijom. To zvuči asurdno i potpuno licemerno, jer Srbija je zemlja koja je flagrantno kršila međunarodno pravo poslednjih petnaest godina i dan-danas to nastavlja da čini tako što ne isporučuje Ratka Mladića i ostale optuženike sudu u Hagu, pri tome ne poštujući ni presudu Međunarodnog suda pravde iz februara 2007, kojom joj je direktno naloženo da isporuči Ratka Mladića. Zato je krajnje licemerje reći - Mi se borimo za međunarodno pravo. Ali opet, to ne znači da Srbija nema nekih argumenata.

To ne znači ni da Albanci nemaju nekakve argumente. Pravo na samoopredeljenje je smišljeno pre svega radi rešavanja kolonijalnog problema. U slučaju kolonija, pravo na samoopredeljenje podrazumeva pravo na otcepljenje i tako je došlo do svih procesa dekolonizacije posle Drugog svetskog rata. Države imaju fantaziju da su one preteča međunarodnog prava, a činjenica je da države nastaju u okviru međunarodnog poretka. Dve trećine od dvesta država, koliko ih danas ima na svetu, nastale su u poslednjih šezdeset godina. One pre toga nisu postojale. Pravo na opredeljenje je značilo da si od pedeset

zemalja dobila sto pedeset zemalja. Sto bivših kolonija su postale suverene države.

Ali što se tiče zemalja koje nisu kolonije, pravo na samoopredeljenje ne podrazumeva otcepljenje. Ti nemaš pravo da se otcepiš kada pedeset pet odsto tvog stanovništva glasa za to. Crna Gora se nije otcepila od Srbije i Crne Gore zato što je pedeset pet odsto ljudi glasalo za to na referendumu, već zato što su se pre toga Srbija i Crna Gora dogovorile da to bude osnov za otcepljenje.

MARKO
MILANOVIĆ

Pravo na samoopredeljenje podrazumeva da kada neki narod želi samoopredeljenje, država mora da mu udovolji internim samoopredeljenjem. Ti moraš da mu daš autonomiju, da dopustiš tom narodu da sam upravlja svojim poslovima. S te strane Srbija ima jače argumente. To što devedeset odsto građana Kosova želi da se otcepi od Srbije ne znači da oni imaju pravo da se otcepe od Srbije. Ali to pravo na samoopredeljenje je možda doseglo stepen prava kolonizovanih naroda, ako si ti narod koji je bio potčinjen stranoj dominaciji, okupaciji i kršenju ljudskih prava. To je jedino pravilo na osnovu koga kosovski Albanci mogu da kažu - Suverenitet Srbije nije prepreka za našu nezavisnost. Sve ostalo što oni pričaju - Mi smo bili autonomna pokrajina u SFRJ - sve je to pravno irelevantno. Jedini njihov osnov za samoopredeljenje je to što su oni bili žrtva zločina Miloševićevog režima, i to vrlo velikih zločina. I ne u kratkom periodu, nego je u pitanju deset godina sistematske diskriminacije i proterivanja osamsto hiljada ljudi i ubistvo deset hiljada ljudi 1999. godine. To je to i ti sada ne možeš mnogo da se buniš i pričaš o suverenitetu, ako si sve to radio tim ljudima.

Evropa ne kaže eksplicitno Srbiji - Vi morate da dozvolite Kosovu da se otcepi zato što ste kršili ljudska prava kosovskim Albancima. Oni to ne kažu, oni ne žele to da kažu iz političkih razloga i to je njihova priča o tome da Kosovo nije nikakav presedan, nego je izuzetan slučaj. Od trenutka kada je bilo kršenja ljudskih prava, proteklo je više od osam godina. U tih osam godina Srbija nije bila Miloševićeva Srbija. Ne može se reći - Albanci imaju osnova za strah da će Srbija ponovo da im radi to što im je radila, posebno jer postoji i međunarodno prisustvo na Kosovu. Imaš takođe i činjenicu da su Albanci kršili prava Srba i drugih manjina na Kosovu, i to vrlo sistematski u poslednjih osam godina. E, to je razlog zašto albanska pozicija nije kristal-

no jasna. Po međunarodnom pravu, ta konfuzija je pravno nerazrešiva. Kada bi to došlo pred sud pravde, da on kaže da li Kosovo ima pravo da bude nezavisno ili da li Kosovo jeste nezavisno, oni jadni ne bi znali šta da urade. Odnosno, oni bi izbegli da reše taj slučaj.

To je problem koji može samo politički da se reši, jer ni jedna ni druga strana nemaju jasne argumente na svojoj strani. Tu dolazi priča da će Srbija da zatraži od Međunarodnog suda pravde da kaže da li Kosovo sme da bude nezavisno ili ne sme. Do toga postoje dva puta, jedan put je tužba protiv država, drugi put je savetodavno mišljenje.

SVETLANA LUKIĆ:

Tužba protiv država koje su priznale Kosovo?

MARKO MILANOVIĆ:

Da. Prvi problem s takvom tužbom je što ti treba osnov nadležnosti, ali čak i da postoji nadležnost suda, on će to priznanje najverovatnije tretirati kao diskrecioni akt svake pojedine države. Znači, sud će da kaže - Kosovo možda jeste, možda nije nezavisno, ali Engleska ima pravo da kaže da ono jeste nezavisno i mi tu ne želimo da se mešamo. Ja zaista mislim da je to najverovatniji ishod takvih tužbi i da su one unapred osuđene na neuspeh. Drugi put je savetodavno mišljenje, ali savetodavno mišljenje ne može da traži država, nego mora da traži neki od organa Ujedinjenih nacija. Znači, ti moraš u Generalnoj skupštini Ujedinjenih nacija da obezbediš većinu ili da u Savetu bezbednosti obezbediš većinu bez veta da bi zatražio savetodavno mišljenje. To se neće desiti, ne postoji šansa da se to desi. To je zamažavanje, Srbija Kosovo gubi i dobija isključivo u političkoj areni.

Ako ga Srbija izgubi, a najverovatnije će ga izgubiti, šta je to što Kosovo dobija? Ono dobija vrlo malo. Srbija će biti u stanju da opstruira prijem Kosova, posebno u saradnji s Rusijom, u mnoge međunarodne organizacije, uključujući i Ujedinjene nacije. Znači, oni će dobiti nezavisnost od Srbije, koju već imaju, ali će i dalje biti protektorat Evropske unije. To je njihova tuga, šta da im radiš. Jaka im ta nezavisnost koju će da dobiju, a jako i nama naše protivljenje. Ali ono što će verovatno da se desi, to je da Evropska unija, koja danas priča da su proces pridruživanja Srbije i proces rešavanja statusa Kosova

odvojeni, kada Srbija bude na poslednjoj stanici, a nadam se da će do toga doći, a to je prijem u članstvo - da će jedna ili više država Evropske unije reći Srbiji - Vi ne možete da postanete članica Unije dok ne rešite status Kosova, vi ćete morati da priznate Kosovo. To znači da za deset godina Kosovo opet može da nam se vrati kao problem.

MARKO
MILANOVIĆ

Za prijem Srbije u Evropsku uniju će u konačnoj instanci biti potrebna saglasnost svih dvadeset sedam država članica. Holandija, na primer, može da kaže - Ili priznajte Kosovo ili ne ulazite, kraj priče. Zaista može tako da se desi, mada oni danas pričaju kako su to dva razdvojena procesa. Nisu ni Evropljani poštteni, oni vrlo lako na kraju mogu da povežu ta dva procesa. To je uostalom njihovo političko pravo, ne možemo mi njima da diktiramo uslove za naše učlanjenje u Evropsku uniju.

Misija Evropske unije može da dođe na Kosovo. To je pitanje tumačenja Rezolucije 1244. U konačnoj instanci Savet bezbednosti je taj koji tumači svoje sopstvene odluke, ali vrlo lako može da se desi da generalni sekretar Ujedinjenih nacija da široko tumačenje i da kaže - Dođite. Mi možemo da se bunimo, ali tako će da bude, Rusija će možda da uloži neki protest i šta? Ali to će da zatruje političku scenu u Srbiji, jer će tada DSS opet početi da priča - Kakva crna evropska integracija, kada oni nama otimaju petnaest odsto naše duše? Ja mislim da je to čak izvesno. Kosovo ne može ostati u vakuumu, oni će morati da pošalju tu misiju, a mi nećemo na to da pristanemo, zato što mi kažemo da je to prvi korak u ostvarivanju odbačenog Ahtisarijevog plana.

SVETLANA LUKIĆ:

I još jedna stvar koja me je podsetila na period bombardovanja, kada se ovde računalo na nejedinstvo u NATO-u. Kao, ako izdržimo još koji dan, pući će to. Nema sumnje da je bilo rasprave među njima da li treba bombardovati civilne ciljeve, mostove ili ne treba.

MARKO MILANOVIĆ:

Kriza koja je izazvana iračkim ratom 2003. godine je poremetila odnose u Evropskoj uniji, ali i to je bilo pa prošlo, a Kosovo... Oni imaju daleko preča posla.

SVETLANA LUKIĆ:

Moraš da tražiš saveznike, a ne da se osloniš na samo jednog.

MARKO MILANOVIĆ:

Koji će pri tom skupo da ti naplati - Ajde, daj ti nama NIS koji vredi milijardu i po evra za petsto miliona. Rusi će sve da naplate, kao i svaka velika sila. Ne dobijaš ti njihov savez i prijateljstvo za džabe. A to što mi imamo samo sebe da prodamo je druga priča. To je prostitucija radi Kosova.

Šešelj je vrlo vešt čovek i, kao i Milošević, on cveta u Hagu, njemu je lepo da je u centru pažnje, da sedi u toj sudnici, da svi čekaju šta će on da kaže, on uživa u tome. On je vrlo vešto uspeo da proda u javnosti narativ o svom suđenju i da preokrene javnost u svoju korist. To je uradio na dva načina. Prvo je rekao da se njemu sudi za stvar koja apsolutno ne postoji, a to je zajedničko zločinačko udruživanje, zajednički zločinački poduhvat. Drugo je da se njemu sudi za verbalni delikt. To ovde odmah izaziva asocijacije na nasleđe komunizma. On tvrdi da se njemu sudi za izgovorenu reč - on nikome nije izvadio srce zarđalom kašikom, on je samo pričao o zarđalim kašikama.

To što mi imamo slobodu govora ne znači da je ta sloboda apsolutna i ne znači da za bilo koju izgovorenu reč ne možeš da odgovaraš. Postoje mnoge situacije u kojima sama činjenica da neko nešto kaže, bez toga da to i fizički uradi, predstavlja osnovu za odgovornost. Kleveta, na primer. Ako ja sad javno za tebe kažem da te neko plaća, ti mene možeš da tužiš krivično i građanski. Znači, ja odgovaram neposredno samo za nešto što sam rekao. U krivičnom pravu klasični slučaj odgovaranja za to šta kažeš je podstrekavanje. Znači, ako ja sada kažem - Ceco, idi ubij muža - ja odgovaram za to. Za to što je on konkretno radio, tu vrstu širenja mržnje i propagande, u srpskom pravu postoji zasebno krivično delo izazivanja rasne, verske i nacionalne mržnje. Njemu nikada za to nije suđeno ovde, niti će mu bilo kada biti suđeno, niti je suđeno mnogima poput njega, od novinara do koga god hoćeš koji su širili govor mržnje.

U međunarodnom pravu govor mržnje uopšte nije krivično delo. Njemu se ne sudi za to. U međunarodnom pravu postoji samo jedan sličan zaseban zločin, a to je direktno i neposredno podstrekavanje na genocid. Za to su osuđeni u medijskom slučaju pred tribunalom za

Ruandu urednici medija, koji su direktno pozivali ljude da ubijaju Tutsije - Tutsiji su bubašvabe, zaslužuju da umru, ubij, ubij mačetom. Oni su objavljivali spiskove imena ljudi koje treba ubiti. To mi nismo imali, uz sav govor mržnje koji su sejali režimski i drugi mediji u Srbiji, Hrvatskoj, Bosni. Ali jesmo imali nacionalističku propagandu.

MARKO
MILANOVIĆ

SVETLANA LUKIĆ:

Sad se osećam glupo zato što sam lično upletena u to, ali imaš situaciju 1991. kada je na prvom programu RTS-a spikerka državne televizije čitala spisak novinara Radio Beograda koji su antiSrpski elementi u kući, pri čemu je odmah davan atribut - da je agent VMRO-a, ustaški agent i tako dalje. Naknadno su pitali Šešelja da li i dalje ostaje zagovornik tog spiska i on je rekao - Da.

MARKO MILANOVIĆ:

Tome ne možeš ništa s aspekta međunarodnog prava. Zašto je to tako? - To je zato što su mnoge države morale da se saglase o tome koju vrstu govora će neposredno kažnjavati. Prvi čovek koji je osuđen po tom osnovu je Julijus Štrajher na suđenju u Nirnbergu. On je uređivao časopis *Jurišnik*, u kojem je sprovedena najgora moguća genocidna kampanja protiv Jevreja, s direktnim pozivom na nasilje. On je osuđen u Nirnbergu i obešen. Od tada postoji krivično delo direktnog i neposrednog podstrekavanja na genocid, koje se razlikuje od običnog podstrekavanja, koje mora da bude usmereno na konkretnu osobu. To je ono kada izađeš na televiziju i pričaš kako sve Jevreje treba pobiti. Onda si krivično odgovoran po međunarodnom pravu. Šešelj je optužen da je svojim delovanjem doprineo ostvarivanju zajedničkog zločinačkog poduhvata čiji je on bio član, a taj zajednički zločinački poduhvat je za svoj cilj imao stvaranje etnički čiste Srbije, Bosne i Hrvatske, znači proterivanje nesrpskog stanovništva s tih teritorija.

Zajednički zločinački poduhvat je poseban oblik odgovornosti u međunarodnom pravu. Tu postoji zajednička namera da se izvrši zločin protiv međunarodnog prava. Ti i ja se dogovorimo da opljačkamo banku i pri tom se dogovorimo da ubijemo bilo kog stražara. Mi upadnemo u banku, ti ubiješ stražara i sada je pitanje da li sam ja odgovoran za to što si ti ubila stražara. Ako tužilac može da dokaže da smo mi imali zajedničku nameru da ubijemo bilo kog stražara u banci, pa je samo jedan od nas to uradio - i ovaj drugi će da

bude odgovoran. Onda postoji kategorija zločinačkog poduhvata koja kaže sledeće - ne odgovaraš samo za to za šta postoji zajednička namera, nego odgovaraš i za zločin koji si mogao da predviđiš da će se desiti. Znači, mi se dogovorimo da opljačkamo banku, ne dogovorimo se ništa više. Mi upadnemo u banku, ti ubiješ stražara, ali ja ću odgovarati zato što sam mogao da predvidim da će pri pljački banke neko ubiti stražara.

Na međunarodnom planu to ima više svrhe. Imaš vršenje zločina na masovnoj razini, imaš gomilu ljudi koji su zločinci i gomilu ljudi koji su žrtve. Tu se javlja problem nedostatka dokaza. Ti ne možeš da dokažeš da je Hitler naredio holokaust, ne postoji naredba Hitlera - Ubijte šest miliona Jevreja. Kada bi ga uskrsnuo nekim magičnim putem i stavio na sud, ne bi mogao da ga osuđiš po klasičnim oblicima saučesništva. Zato ti je potreban zajednički zločinački poduhvat i komandna odgovornost, zato postoji taj oblik odgovornosti. To što je neko član tog poduhvata i što je doprineo ostvarenju tog poduhvata, po međunarodnom pravu ga čini odgovornim za sve što je bilo koji član tog poduhvata uradio. Ta vrsta odgovornosti je primenjivana u Nirnbergu, primenjena je pred Međunarodnim krivičnim tribunalom za bivšu Jugoslaviju i Ruandu i upisana je u Statut međunarodnog stalnog suda pravde, koji je Srbija potpisala.

Šešelj odgovara ne za verbalni delikt, nego za zločine koji su izvršeni, za ubistva i progon ljudi. A on odgovara za ubistva i za progon ljudi zato što je bio član zločinačkog poduhvata kome je doprineo svojom propagandom. Širenje mržnje nije zasebno delo, nego razlog zašto on odgovara za krivična dela koja su činili drugi.

SVETLANA LUKIĆ:

Od početka suđenja Vojislavu Šešelju bilo je problema kojih nije bilo na suđenju Miloševiću, tako da se oseća da u sudu postoji panika šta da rade s tim čovekom.

MARKO MILANOVIĆ:

To je zato što su oni mekušci, ako mene pitaš. Oni su njemu dozvolili da radi stvari koje ne bi sebi dozvolio opštinski sud u Babušnici. Znači, jedno je opstrukcija koju on sistematski radi, koja je vrlo primitivna, to je ono - Neću da vas gledam kako ste obučeni, hoću sve na ćirilici da mi dostavljate, ja ne razumem kada vi kažete točka, ja

znam samo za tačku i tako dalje. Dobar je i primer njegovog štrajka glađu, kojim je on hteo da prisili sud da da ogromnu lovu ljudima koji nisu kvalifikovani da budu njegovi advokati i tako dalje. Ako dozvoliš da ti to radi Šešelj, ko ti je kriv? Sada Vojislav Šešelj vodi svoje sopstveno suđenje. Drugo pretresno veće vodi francuski sudija, koji je potpuno nekompetentan. Taj čovek je dozvolio Šešelju da sedi u klupi za advokata, a ne u klupi za optuženog. On na najidiotskije zahteve Šešelja odgovara kao da je to nešto najrazumnije, pa će on to da razmotri. Vojislav Šešelj je rekao - Ja želim da uvrstite ovu moju knjigu od hiljadu strana o Jovanu Pavlu Drugom kao antihristovom namesniku na zemlji u dokazni materijal i hoću da to prevedete na engleski. I umesto da sudija kaže - Beži bre - on mu je rekao - Molim vas, nađite engleskog izdavača, pa neka on to prevede, a mi ćemo to da uvrstimo u predmet.

MARKO
MILANOVIĆ

Tužiteljka je tražila izuzeće jednog od sudija, zato što je on navodno bio član Helsinškog odbora za ljudska prava u Norveškoj, što su problemi za koje je kriv sam sud. Meni se čini da je sama tužiteljka u tom slučaju vrlo sposobna, da je hladna kao špricer i da je ona sama okej, ali s takvim većem i Šešeljem to će da bude papazjanija neviđenih razmera. Čak i kada on bude osuđen, a biće osuđen, dobiće relativno malu kaznu.

SVETLANA LUKIĆ:

Već je tamo četiri godine...

MARKO MILANOVIĆ:

...to će mu se uračunati...

SVETLANA LUKIĆ:

... i trajanje suđenja...

MARKO MILANOVIĆ:

... i za nekoliko godina eto njega nazad...

SVETLANA LUKIĆ:

Mnogo puta ste u ovoj emisiji slušali o politici zaborava koja vlada u Srbiji. Nedavno sam pročitala da se odlivak Titovog spomenika u Kumrovcu, rad vajara Antuna Augustinčića, danas nalazi na jednom užičkom otpadu. Na tom istom užičkom otpadu nalazi se i spomen-ploča iz 1961. sa izlivenim

likovima svih učesnika prve konferencije nesvrstanih, koja je 5. oktobra skinuta sa zgrade Skupštine SFRJ.

U današnjoj emisiji čujete Jovana Bajforda koji govori o politici iskvarenog sećanja. Jovan će govoriti i o Topovskim šupama. To je ono mesto u Beogradu na kome je pre neki dan predsednik položio venac na Dan sećanja na žrtve holokausta. Jovan živi u Engleskoj i radi na univerzitetu u Notingemu.

JOVAN BAJFORD:

Često se zaboravlja da je Beograd većim delom svoje istorije bio grad koji se nalazio na granici. Do 1918. godine Beograd je predstavljao granicu između Srbije, pre toga turskog carstva, i Austrougarske monarhije. Prema tome, Beograd se nije razvijao preko reke i upravo zbog toga su svi urbanistički planovi posle stvaranja Jugoslavije počeli da planiraju proširenje Beograda. Čekalo se prvo da se izgradi most 1934. godine. Ideja je bila da prvo što se izgradi s leve obale Save bude nešto simbolično. Opština Beograd je odlučila da tamo izgradi sajam. Početak gradnje sajma je bio 1937. i to je bio veliki uspeh. Postoje fotografije koje prikazuju za to vreme velelepne građevine. Volovi su vukli kola s građevinskim materijalom, to su gradili ljudi u šajkačama i opancima. S kalemegdanske tvrđave se vrlo dobro videlo to sajmište, koje se sastojalo od trga, u čijem centru je bila kula, a okolo su bili sajamski paviljoni. Sajam je otvoren u septembru 1937. Tamo se odigrala prva televizijska projekcija na Balkanu, u *Filipsovom* paviljonu, gde su ljudi čak mogli sebe da vide na televiziji. *Škoda* je podigla veliku kulu s koje su mladi Beograđani impresionirali svoje devojke izvođenjem onoga što je ekvivalent današnjem bandži-džampingu i bacali su se s te kule s padobranom. Automobilski i razni drugi sajmovi su se smenjivali do 1941. godine. Tada se funkcija sajma drastično menja.

Počela je nemačka okupacija i nemačka vlast je imala potrebu da u Beogradu formira logor namenjen Jevrejima. Odlučili su da to urade na Sajmištu. I onda su slali muškarce Jevreje, koji su bili smešteni u Topovskim šupama, da izgrade krevete i ležaje na tri sprata. Upotreba logora na Sajmištu je bila potpuno u kontekstu uništenja Jevreja u Srbiji. Kada se danas govori o merama odmazde koje su nacisti vršili u Srbiji, govori se da je odmazda podrazumevala ubijanje sto Srba za jednog nemačkog vojnika. Međutim, postoje doku-

menti koji ukazuju da su kategoriji zatvorenika za streljanje pripadali svi Jevreji i oni Srbi za koje se sumnjalo da su simpatizeri komunističkog pokreta. To je naročito bio slučaj u Beogradu. Žrtve koje su ubijane u znak odmazde su uglavnom bili Jevreji i do novembra 1941. godine svi su bili streljani. Logor na Sajmištu je trebalo da posluži za to da se tamo interniraju jevrejske žene i deca.

JOVAN
BAJFORD

Jedan od razloga zašto žene i deca nisu prosto streljani je taj što su nemačke vlasti imale problema sa svojim vojnicima koji je trebalo da ih streljaju. Drugo, ono što su nacisti smatrali konačnim rešenjem jevrejskog problema često je zavisilo od njihovih birokratskih komunikacija. Ovi u Beogradu su želeli samo da ih se oslobode, ovi u Nemačkoj nisu baš želeli da ih prime i na kraju je iz Berlina poslat jedan gasni kamion, koji je ovde prozvan dušegupka, kojim su oni za nekoliko meseci, od marta do maja 1942. ugušili sve žene i decu, koji su bili smešteni na Sajmištu. Jednom dnevno, a ponekad i dva puta, oko sto žena i dece stavljali su u taj kamion, dušegupku. Vozači tog kamiona bi onda izašli, povezali auspuh kamiona s prikolicom u kojoj su bili Jevreji. Onda su ih vozili, praktično kroz centar Beograda, za Jajince, gde su oni stizali već mrtvi, i tu su ih sahranjivali. Oko šest i po hiljada jevrejskih žena i dece bilo je na taj način ubijeno za ta dva meseca.

U tom logoru je u to vreme bila i grupa od oko šest stotina Roma. Oni nisu bili ugušeni u dušegupci, koja je isključivo korišćena za ono što se zvalo rešenjem jevrejskog pitanja. Većina tih Roma sa Sajmišta, oni koji su preživeli zimu 1941/42, koja je bila užasno hladna, Sava je bila potpuno zaleđena - njih oko petsto su bili pušteni, nakon što su uspeli da izdejstvuju dozvolu da imaju stalno prebivalište. Kada je logor potpuno ispražnjen, njegova svrha je promenjena i on je postao prihvatni logor za partizane. Tada je već bio ugušen ustanak u Srbiji i on se pomerio na Bosnu, Kozaru i delove NDH, tako da su zatvorenici uglavnom dolazili odatle i mnogi od njih su umirali od bolesti, trovanja, tukli su ih i mučili i tako dalje. Neki su odvedeni u Jasenovac, gde su bili ubijeni, ali najviše ih je bilo prosleđeno u Nemačku i Norvešku na prinudni rad. Kroz jevrejski logor je od decembra 1941. do maja 1942. prošlo oko šest i po hiljada jevrejskih žena i dece, od kojih je možda pedeset ili šezdeset bilo pušteno, jer je utvrđeno da su im muževi Srbi. Svi ostali su bili ubijeni ili su

prethodne zime umrli u logoru. Posle ovog perioda poslato je još oko trideset hiljada ljudi u taj logor, od čega je deset hiljada umrlo.

Jevreji su jedina etnička grupa u Srbiji koja je bila sistematski uništena, i muškarci i žene i deca. To je ono što stradanje Jevreja u Srbiji čini jedinstvenim u odnosu na stradanje bilo koje druge etničke grupe. Zbog toga postoji pojam holokausta, kao nečega što je drugačije od drugih vrsta stradanja. U tom kontekstu treba posmatrati način na koji se konstruisalo sećanje na taj logor posle Drugog svetskog rata. On je postojao do savezničkog bombardovanja u aprilu 1944, kada je nekoliko bombi palo na logor i on je ubrzo zatvoren i napušten. Tada počinje posleratna istorija tog mesta.

Ruševine su raskršene i počele su da se grade barake u kojima su bili smešteni radnici iz omladinskih brigada, koje su krenule u izgradnju Novog Beograda. Ima jedna zanimljiva fotografija iz 1949. godine, na kojoj se vide omladinci sa zastavama i parolama posvećenim Titu. Oni stoje na stepeništu češkog paviljona, koji je samo deset godina pre toga imao potpuno drugačiju namenu. Čak i kada je državna komisija za istraživanje ratnih zločina izdala svoje saopštenje o stradanju na Sajmištu, ono je označeno kao mučilište naroda Jugoslavije. Svi planovi vezani za uređenje tog prostora neposredno posle rata su podrazumevali potpuno rušenje svega što je ostalo. Trebalo je da to bude travnata površina, a bilo je i raznih ideja o tome šta da se tamo izgradi, od zgrade parlamenta do zgrade opere, sedamdesetih godina.

Mnogi logori u istočnoj Evropi posle rata su sačuvani da bi se videlo kako je to izgledalo kada je tamo bio logor. U Jugoslaviji je to vrlo retko činjeno. Jedini koji su se zalagali za to da se ovo mesto adekvatno obeleži su bili članovi SUBNOR-a, koji su formirali Udruženje bivših logoraša. To su uglavnom bili ljudi iz druge etape logora, koji možda nisu ni znali da su pre njih tamo bili Jevreji, a gotovo niko od Jevreja nije bio preživeo. I od kraja pedesetih godina postoji inicijativa da se to mesto adekvatnije obeleži, ali nije se znalo kako to učiniti. Jedan od razloga je to što se to mesto nalazi gotovo u centru, između Novog Beograda i starog Beograda. Smatralo se da bi trebalo da ovo mesto ima funkcionalniju ulogu u urbanističkom razvoju Beograda, nego da se tamo napravi neki spomenik koji bi ličio na onaj iz Kragujevca ili sa Sutjeske. Logor u Banjici i Jajinci su već bili zauzeli

centralno mesto stradanja u Beogradu. Takođe, kultura sećanja u komunističko vreme nije negovala kult žrtve, već kult otpora. Sećanja logoraša iz svih logora su, na primer, bila objavljena pod nazivom - *Otpor u žicama*.

Prvo obeležavanje Sajmišta odigralo se sedamdesetih godina, kada je podignuta mala ploča na jedva vidljivom mestu na ulazu u Sajmište. Tekst na njoj kaže da su tu od okupatora i domaćih izdajnika stradali pripadnici svih naroda i narodnosti. Ta spomen-ploča je nestala i tvrdi se da se nalazi na nekom depou opštine Novi Beograd. Novi spomenik je podignut osamdesetih godina, s identičnim tekstom, ali je stavljen na travnatu površinu neposredno pored kule. U Socijalističkom savezu radnog naroda se u to vreme pojavila bojazan da mlade generacije nakon smrti druga Tita gube kontakt s revolucionarnom prošlošću Beograda i od tada se svake godine 9. maja održava školski čas na Starom sajmištu. Pronašao sam podatak da je 1989. tamo izveden i kratak pozorišni komad na temu Starog sajmišta, koji je napisala, niko drugi do Isidora Bjelica.

To je vreme kada je pažnja počela da se pomera sa stradanja ljudi u rukama nemačkog okupatora ka stradanju srpskog življa u NDH. Sajmište postaje predmet sporenja između srpskih i hrvatskih istoričara. Srpski istoričari i kvaziistoričari počeli su da potenciraju Jasenovac, a njihovi pandani u Hrvatskoj su počeli da govore o tome kako je i Beograd imao svoj logor, koji uopšte nije obeležen. Jedan od odgovora iz Srbije bio je da je taj logor bio na teritoriji NDH. Donesena je odluka da se tamo napravi spomenik, koji je radio akademski vajar Miša Popović i trebalo je da se taj spomenik podigne 9. maja 1989. Onda je to odloženo iz raznih razloga, ali kada je spomenik konačno podignut 1995, to više nije bilo 9. maja, nego 22. aprila.

Čitav kalendar sećanja u Srbiji se potpuno promenio. On je premešten na vreme događaja vezanih za NDH i za stradanje srpskog življa tamo. 1992. godine skupština Srbije je uspostavila 22. april, dan kada je bio proboj logoraša u Jasenovcu, kao Dan sećanja na žrtve genocida uopšte. Sajmište je reinterpretirano i to više nije bilo mesto stradanja svih naroda Jugoslavije, nego je to sada postalo simboličko mesto na kojem se u Beogradu obeležava stradanje srpskih žrtava u NDH. To se jasno moglo videti i po tekstu na tom spomeniku,

MIŠA
BRKIĆ

koji je kasnije takođe nestao. U tom tekstu su se spominjale srpske žrtve u NDH i žrtve mađarskog terora u Novom Sadu. To je objašnjeno time što je taj spomenik blizu ušća Save, koja je dolazila iz NDH, i Dunava, koji teče od Novog Sada, a tela žrtava iz Jasenovca i novosadske racije tim rekama su plivala do Beograda. Važno je da se ovo dešavalo 1995, kada je postalo jasno da Jasenovac neće ostati u rukama srpskih snaga. Sajmište je pretvoreno u ekspozituru Jasenovca u Beogradu.

Ceremonija komemoracije je kasnih devedesetih bila ista svake godine: dolazilo se ujutru, postavljali su se vencu na spomenik, zatim se prelazio Brankov most, odlazilo se u Sabornu crkvu i tamo je držano opelo. To je bio još jedan način na koji su pravoslavne, srpske žrtve terora stavljane u centar pažnje. Spomen na jevrejske žrtve i spomen na Sajmište kao mesto holokausta, stradanja Jevreja koje je bilo kvalitativno i kvantitativno drugačije od svih drugih stradanja, ni na koji način nije bilo obeleženo.

U vreme NATO bombardovanja vraćena su u centar pažnje sećanja na period od 1941. do 1944, naročito na činjenicu da su logor bombardovali saveznici. Kao da je najstrašnija stvar koja se dogodila na Sajmištu bila pogibija sto logoraša od savezničkog bombardovanja 1944, a ne desetine hiljada ljudi koje su Nemci pobili pre toga.

Sve to vreme u tim zgradama su živeli ljudi. Jedno vreme tamo je bila i velika kolonija Roma. Šezdesetih godina, kada je trebalo da bude prvi samit nesvrstanih u Beogradu, a autoput prolazi pored Sajmišta, tadašnje vlasti su smatrale da državnicu koji dolaze u Beograd ne bi trebalo da vide te slamove i onda su sve Rome iz tog kartonskog naselja preselili u Ledine. Tu je napravljena kožarska škola, koja još postoji, tu je bilo i fudbalsko igralište. To je vrlo važno spomenuti u kontekstu sadašnje polemike o Starom sajmištu. Kada je klub *Posejdon* tamo organizovao koncert ili boks meč, u javnosti je to ocenjeno kao nešto što je posebno problematično. A tamo se već pedeset godina dešavaju stvari koje nisu adekvatne tom mestu. Pitanje je šta treba uraditi s tim prostorom. Obnavljanje svih paviljona neće to obeležiti kao mesto stradanja, nego će obeležiti mesto gde je bio sajam pre Drugog svetskog rata. Paviljoni ne bi izgledali kao u doba kada je tamo bio logor, oni neće biti sivi, bez prozora, s tim ležajevima na tri sprata. Neko bi ih gledao s Kalemegdana

i mogao bi da kaže - Pa nije taj logor izgledao loše. Znači, to nije podizanje spomenika logoru, to je podizanje spomenika sajmu od pre Drugog svetskog rata. Ako treba da se adekvatno obeleži to mesto, neka se izgradi novi muzej, savremena zgrada, ali podignuta kao muzej žrtvama, na način na koji je podignut Muzej holokausta u Berlinu.

JOVAN
BAJFORD

S Topovskim šupama, odakle su na streljanje vođeni muškarci Jevreji, situacija je još dramatičnija. Topovske šupe posle rata nijednom nisu bile obeležene, čak se u nekim listama logora koje je radio SUBNOR ponekad ni ne spominju kao logor. Razlog je jednostavan: tamo su bili samo Jevreji i Romi, a najviše njih nije preživelo i ostalo je vrlo malo ljudi koji su mogli da napišu sećanja na taj logor. Topovske šupe su odmah pretvorene u hangare i ničim nisu bile obeležene do 2006, kada je tamo podignuta mala spomen-ploča. Novinari koji su izveštavali o tome nisu dobro izgovorili i napisali ime tog logora, pa se on u izveštajima naziva topovske šume. Još bizarnije je to što je 1994. spomen-ploča podignuta na potpuno pogrešnom mestu, na Bulevaru Revolucije, kod tramvajskih šupa zato što je neko pomislio - tramvajske, topovske, to je manje-više isto. I još na tom zidu stoji ploča na kojoj se kaže - S ovog mesta su Jevreji odvođeni na streljanje, iako to nije to mesto.

Topovske šupe su sada predviđene za rušenje i, po svemu sudeći, tamo će biti izgrađen veliki šoping centar, u kojem će biti i kuglana, bioskop i velika samoposluga. Pitali su Acu Singera šta misli o tome i on je rekao kako je neko isto tako poželeo da izgradi samoposlugu u blizini Aušvica, ali da to nije prošlo. A u Beogradu će na mestu s kojeg su skoro svi muškarci Jevreji iz Srbije, njih pet hiljada, odvedeni na streljanje, zaista biti samoposluga i kuglana i bioskop.

SVETLANA VUKOVIĆ:

A gde su Topovske šupe?

JOVAN BAJFORD:

Topovske šupe su na Autokomandi, kada se izađe s Avalskog drumu na veliku raskrnicu, između nekadašnjeg Bulevara JNA i Tabanovačke ulice. To je veliki prostor na kojem se vidi hangar koji je izgrađen posle rata, a s leve strane, tamo gde se vidi da je nekad bio ulaz, stoje dve zgrade od cigle i logorska uprava je bila u tim

zgradama. Te zgrade su predviđene za rušenje i samo je pitanje vremena kada će sve to biti srađeno sa zemljom.

Ako pogledate istoriografiju holokausta na Zapadu, apsolutno je dominantna ideja da se ni u jednoj zemlji, pa ni u Srbiji, ne može govoriti o holokaustu van konteksta kolaboracije. Nije bitan samo onaj ko je izvršio akt ubistva, nego i ko je sve to pripremio, ko je u specijalnoj policiji bio u odseku za Jevreje, ko je skupljao spiskove, ko je potkazivao Jevreje koji su se krili i ko je zapravo desenzitivizovao ljude da imaju manje simpatija i manje saosećanja za Jevreje. Kada su u taj logor dovedeni prvi Srbi, Nedić je uputio pismo nemačkim vlastima, u kojima je izrazio bojazan da će i oni biti ubijani dušegupkom. On je bio spreman da interveniše, ali ne kada su u pitanju Jevreji. To je i bila logika po kojoj su Nemci streljali Jevreje, a ne Srbe. Postoji dokument u kojem jedan od nemačkih oficira shvata da Jevreji možda nemaju mnogo veze s ustankom, ali da, ako ubijaju Srbe, imaju problema s kolaboracionističkom vlašću. Kada su ubijali Jevreje ili Rome, Nemci te probleme nisu imali. U tom smislu postoji veza između ideje kolaboracije i holokausta, čak i ako kolaboracionističke vlasti nisu bile te koje su te zločine izvršavale, na način na koji to jesu činile u Rumuniji ili Hrvatskoj.

SVETLANA LUKIĆ:

Slušali ste Žorža Bresensa. Ova pesma bila je izbor Svetlane Slapšak, koja je di-džej u današnjoj emisiji, kasnije ćete čuti od nje zbog čega. A sada Vesti broj 13 Ivana Čolovića.

IVAN ČOLOVIĆ:

U intervjuu koji je objavljen početkom ove godine u listu *Nedeljni telegraf*, slikar i književnik Momo Kapor otkriva da su za njega jelo, piće i žene samo sredstva koja mu služe za stimulaciju umetničkog rada. Zbog toga umetnika u njemu, objašnjava on, strašno interesuju žene, i jelo, a naročito piće, koje mu omogućava da dosegne posebnu vrstu duhovnosti i opijenosti životom.

Ali, čitalac ovog intervjuu, objavljenog povodom nagrade za životno delo koju je Kapor nedavno dobio od Srpske književne zadruge, saznaće i to da se njegov odnos prema jelu, piću i ženama kao stvaralačkim i duhovnim stimulansima u poslednje vreme umnogome promenio. Delimično zbog toga što je zašao u godine, o čemu on sam

ovde otvoreno govori. A možda još više zato što se devedestih godina prošlog veka ovaj naš umetnik, poput mnogih drugih, nacionalno probudio i duhovno preobrazio, pa su, u skladu s tim, i njegove gastronomske i erotske navike morale da budu korigovane. Bar ono što on o tome javno govori.

IVAN
ČOLOVIĆ

Na primer, počeo je manje da jede i da sebi u tome manje ugađa. Danas on sve ređe odlazi u izvikane skupe restorane, jer se u njima oseća bedno, glupo, neprijatno. Promenjen stav prema hrani Momo Kapor duguje Hilandaru. Nema u tome ničeg neobičnog. Naprotiv, naš umetnik je primenio uobičajeni postupak, kome pribegavaju svi koji se trude da svoj političko-verski identitet usklade sa stanjem na tržištu te vrste identiteta. I on se, kao i mnogi drugi pojedinci i kolektivi u Srbiji, obratio jednoj od nadležnih institucija za korekciju, ažustiranje i radikalnu promenu političko-verskog identiteta. Jer manastir Hilandar je danas jedno od najpoznatijih mesta ovlašćene zamene svih legitimacija, značaka, zastava i simbola kojima je u Srbiji istekao rok ili pala cena, svih ovde zastarelih ili loše kotiranih navika i uverenja. Sve to može danas u Hilandaru da se zameni i da se o zameni dobije odgovarajuće svedočanstvo, čijem se imaocu potvrđuje da se prosvetlio, očistio i preobrazio u vrlog pripadnika srpske crkve i nacije, koji se kao takav odnosi prema svemu, pa tako i prema jelu, piću i sličnim čulnim iskušenjima.

Gastronomsko prosvetljenje Momo Kapor je doživeo dok je obedovao u društvu hilendarskih monaha. Ručak s njima otkrio mu je svu glupost i nedoličnost preteranog jela i izlišnog razgovora o jelu. Tamo, dok se jede, objašnjava sada Kapor čitaocima *Nedeljnog telegrafa*, niko ne govori da li je jelo sjajno ili da je ručak bio bolji. Svi su i u toj prilici, kad se obeduje, skromni, skrušeni, to jest, kako priča naš gastronomski preobraženi umetnik, okrenuti duhovnosti. Posle toga, priča on dalje, bilo mi je smešno što putujemo sat vremena kolima do mesta gde se navodno dobro jede, mučimo se, rezervišemo. U Hilandaru je shvatio da je to potpuno besmisleno, da uživanje u jelu nikud ne vodi, odnosno da vodi samo na jedno mesto. Jer to što se dobro jede, kaže sada Kapor, završava u toaletu. Zaista, duhovne istine ponekad mogu da budu sasvim jednostavne.

Ipak, jelo i piće i dalje stimulišu ovog umetnika. Ali to njemu više ne služi da bi u sebi izazvao neodređenu opijenost životom, nepriličnu

rauzdanost čula. On sada bira samo jela i pića koja imaju tajanstvenu moć da ga povežu s duhom njegovog naroda, s bićem srpske nacije. Kako to postiže, šta i kad konzumira, u kojim količinama, kojim priborom se služi da bi izazvao doživljaj mističnog sjedinjenja s nacijom? O tome Kapor više govori i u svojoj nedavno objavljenoj knjizi, *Putopis kroz biografiju*. Tu saznajemo da naš umetnik počinje dan tako što uzme kašičicu slatkog od trešanja, zatim uživa u krupno mlevenom kukuruznom brašnu, umače crni hleb u maslinovo ulje, srče čorbu od kopriva. Ranije nije dovoljno cenio vrednost zdrave srpske hrane, pa je iz neznanja jeo stranu, odvratnu, plastičnu hranu. Fuj. Ali jednom, dok je s društvom ručao u nekom otmenom stranom restoranu, dogodilo se čudo. Slučajno poručujemo zelenu salatu, priča Kapor o tom događaju, i gle, Srbija nam se smeje s ruba tanjira: to nije ukus naše zelene salate. Istina, lepša je od naše naoko, i veća, i čistija, i zelenija, ali čini nam se da smo prevareni i da žvaćemo plastiku.

A i za sve što poslednjih godina naš umetnik pije, a o čemu takođe piše u *Putopisu kroz biografiju*, ima on pouzdan nacionalno-verski sertifikat: voda iz srpskog bunara, manastirsko osveštano vino ili šljivovica, prepečenica, i ona manastirska rakija. Čitalac ove knjige uživaće i u opisu mističnog sjedinjenja sa Srbijom koji je izazvala čašica prepečenice. Pošto ste pojeli slatko, pripoveda Kapor, ispijate čašicu šljivovice, prepečenice iz obližnjeg manastira... Osećate ukus tradicije i vremena, blagost i žestinu, pritajenu životnost ovog srpskog eliksira koji vas istovremeno i opušta i uzbuđuje na jedan neviđen način... U tom ukusu iz te krhke staklene čašice kao da je sadržana čitava Srbija koja vas neodoljivo obuzima i žari.

A žene? I u odnosu prema njima Momo Kapor se menja, a u pomenu tom intervjuu u *Nedeljnom telegrafu* opširno govori i o toj promeni. Još ga ponekad đavo začikava, pa on - kao da za trenutak zaboravi da je jedna od danas najviđenijih srpskih glava - sedne pred neki kafić i potajno merka devojke koje tuda prolaze. Kao da je nekadašnji Momo, onaj iz *Foliranata*, on iznenađenim čitaocima patriotski i crkveno usmerenog *Nedeljnog telegrafa*, sablažnjivo priča o neizdrživoj - inflaciji lepote na ulicama Beograda, o - reviji lepotica u ulici Strahinjića Bana. Ljuti se što danas te beogradske lepotice izlaze s nekim njih nedostojnim mladićima i razmišlja o tome šta će jadnan da radi kad ga godine stignu - a samo što nisu - i kad, kako se

izrazio - više neće moći da dodiruje lepe stvari: mladu kožu, svilastu kosu.

A onda se prene, seti se ko je i koliki je danas, opomene se da je upravo dobio izuzetno važnu nagradu za srpsko životno delo, te njegova kazivanja o ženama i nadahnuću kojim ga one ispunjavaju odjednom dobiju nov smer. Kaže nam da on na žene - i na ljubav uopšte - danas ipak gleda na drugi način, drugim, duhovnim očima. Poput gastronomskih, i njegove erotske sklonosti dobile su versko-patriotsku dimenziju, pa je i slasni i mračni predmet Kaporove erotske želje uzdignut do visina nacionalnog mističnog Erosa, izaziva neku vrstu patriotske erekcije i teži isto takvom orgazmu. Predajući se tom patriotskom erotizmu, Kapor misli da može da ga izrazi jezikom koji je usavršio opisujući manje nacionalno važne vrste ljubavi. Zar jezik ljubavi nije uvek isti, univerzalan? Zar se voleti devojke i voleti Srbiju ne može istim rečima? Na jednom mestu u knjizi *Putopis kroz biografiju* on kaže da mu se čini da u njegovoj ljubavi prema Srbiji ima - odbojnosti i kobne privlačnosti, ima neprestanog vraćanja tog ljubavi što podseća na mladalačke jade, pune nežnosti i suza.

MIŠA
BRKIĆ

Ali, ovu teoriju o jedinstvenom jeziku ljubavi, nazovimo je tako, Kapor ne uspeva da sprovede u praksi. Izgleda da nacionalno napaljeni Eros traži jače, grublje, gromkije reči od onih koje spadaju u erotski vokabular mladog Kapora, onog koga se i on sam danas ponekad maglovito seti. Zato je on prinuđen da - kad je već promenio temu svojih ljubavnih priča - promeni i njihov jezik. Danas se nacionalno zaneseni Kapor služi pozajmljenim, tuđim rečima, koristi citate, fraze, formule koje je počeo da sakuplja otkad se nacionalno-verski preobrazio.

Na primer, u intervjuu u *Nedeljnom telegrafu*, čitalac će, uporedo s pričom o tome kako se naš umetnik priprema na rastanak od devojaka ispred beogradskih kafića, naći i priču o njegovom tužnom rastanku od lepe Simonide, one na fresci u manastiru Gračanica. Njegovi čitaoci ne sećaju se da je on s njom ranije nešto imao, o njoj na Adi nije nikome pričao. Tek, eto, sad mora tobože da se s njom rastane. Došlo takvo vreme, da se patriotski nakostrešen umetnik oseća obaveznim da se rastaje i od onih s kojima se ranije nije sastajao. Otišao sam na Kosovo, počinje on svoje kazivanje o tom tužnom rastanku, i dodirnuo prstima noge Simonide u Gračanici. Znao sam da je

to veliki oproštaj, jer je nikad više neću videti, i u tome ima mnogo tuge. Zašto je više neće videti? Zato što će kosovski Albanci, po Kaporovom mišljenju, uskoro uništiti sve srpske spomenike. A uništiće ih zato što su kosovski Albanci navodno obični divljaci.

Ta poludivlja plemena, grmi Kapor, koja u svojoj istoriji nemaju nikakvog traga kulture, nemaju kamen na kamenu, nijedan spomenik, gaje strašnu mržnju prema lepoti i istoriji, kao i prema spomenicima koji svedoče o dugoj tradiciji jednog naroda. Ustremili su se na sve to i ti spomenici su u velikoj opasnosti, ne može im pomoći ni Unesco, ni UN, niko, jer se palikuća prikrade, baci baklju i - dvanaesti vek slikarstva, renesansa pre Italije, ode u dim, u vazduh, u ništa.

Da li je ovo zaista rekao Momo Kapor, upitaće neko od njegovih starih čitalaca. Jeste. Ali reči nisu njegove. Njegovo je samo uživanje.

SVETLANA LUKIĆ:

Bio je ovo Ivan Čolović. Maločas sam saznala da će, kako je to neobično, sutra u dva sata biti priređen doček Novaku Đokoviću. Novak Đoković je pre nekoliko dana osvojio nagradu na Australijen openu i baš sutra, dan pred izbore, dolazi u Beograd, gde će mu ispred gradske skupštine biti organizovan doček. Onda on, zajedno s ostalim teniserima i teniserkama, ide u Rusiju da igra protiv Rusa. Biće to ogromna duševna patnja za našeg predsednika vlade - za koga da navija, a da ne bude veleizdajnik? Vlada bi mogla da na prvoj sledećoj, hitno sazvanoj sednici uvede moratorijum na utakmice s Rusima, makar dok se ne reši status Kosova. Za kraj emisije čućete neobično pismo Svetlane Slapšak iz Ljubljane, o lakim notama.

SVETLANA SLAPŠAK:

Postoji trenutak kulture, proizvod nepredvidivih tokova i zrelosti, kada se u popularnoj kulturi, obično negde na rubu, pojavi nešto što izražava one koji su skoro izgubili nadu da će s bilo čime u svetu u kojem žive moći bar privremeno da se identifikuju. A tek kada to pogodi one koji se naročito trude da se ni sa čim u svetu u kojem žive ne identifikuju. Omekšavanje? Saučestvovanje? Priznavanje ljudske okoline? Kako god da to nazovemo, deluje eksplozivno. U mome slučaju (a i u Božidarovome), to je prvo bio grčki Rom Kostas Hadzis, koji je u doba pukovničke diktature pevao promuklim glasom o teško odredivim osećanjima, koja su mnogi tumačili politički: kontekst je

stvarao tekst. Posle je diktatura pala, a saznali smo da je Kosta Jehovin svedok. Tekstovi su postali banalni i lako su se zaboravljali.

Zatim smo imali Dionisija Savopulosa, genija reči i muzike, koji je godinama ispunjavao naš svet mudrim i šašavim slikama; govorili smo njegovim formulama ("jedno malo more"), prepoznavali njegove kalambure ("guzogrci"), ulazili u njegove slike ("stočići napolju", "Mesec se udvaja"), služili se njegovim jezikom ("ne znam šta da pevam večeras dečici u Lavrionu, a ni starijima"), čak smo ga i upoznali, hteli da ga dovedemo u nekadašnju Jugoslaviju - ali tada se za njega niko nije interesovao. Mnogo docnije, otkrio je svoju naklonost za srbske ratne osećaje, i gostovao je u Beogradu: niko ga nije razumeo, što je i zaslužio. Otkačili smo ga za vreme njegove patriot-sko-nacionalističke faze, i onda ga ponovo čuli na zatvaranju Olimpijskih igara u Atini. Bio je stari, korozivni, gadni Savopulos. Možda mu oprostimo.

SVETLANA
SLAPŠAK

A negde u sredini smo našli svoga najboljega, koji se više nije mogao menjati, jer je umro: Žorž Brasans. Jedini koji je do kraja rekao šta treba o nacionalistima ("srećni idioti koji su rođeni negde"), jedini je spevao prelepu, čednu pesmu o - ženskom polnom organu ("krajnje je vreme da se za ovaj instrument sreće nađe lepa hrišćanska reč"), bio je do kraja nežan i zloban. U Brasansu sam prepoznavala ono najbolje što može biti u muškome.

S tim konstantama za opuštanje preživeli smo dosta godina u Ljubljani. Pomogao nam je Iztok Mlakar, pesnik iz Primorske, koji je pevao o svemu što nas se u Sloveniji ticalo, sarkastično do mile volje. Ima njegova prekrasna pesma o jelu, koja je ravna staroj Balaševićvoj o tome kako se nekada jelo.

Vlado Kreslin je nedavno ušao u naš izuzetno uski vidik. Svake godine u decembru, Vlado Kreslin, zrela zvezda dobre muzike, ima koncert u Cankarevom domu, na koji se dovuče sve što u Sloveniji misli izvan okvira desnice, klerikalizma, fašizma, rasizma, sve što voli istočne granice i priznaje južna sećanja (ne samo *rock/sex/drugs/* tripove "dole"). Nekada suviše siromašni, nekada malo snobovski, sada naprosto umorni od predavanja i pisanja, nikada nismo otišli na te koncerte, već smo ih docnije, kada se ugase praznična svetla, gledali u januaru na televiziji. Tako i ovoga puta.

Vlado Kreslin je imao uobičajeni repertoar, od duhovite pesme "Ovo nije politički song", do nežnih, i konačno "*Bella ciao*", i "Vsi so venci beli"; nastupali su njegovi mama i tata, "Beltinska banda" iz rodnih Beltinaca, u kojoj se povremeno zamenjuju prirodno otišli starci - seoski muzičari, kao i ostala krajnje simpatična grupa muzičara izvan turbo-pejzaža Slovenije. Koncert se, kao i obično, produžio skoro sat više od predviđenoga vremena, i publika je izgledala ne manje simpatično: ukratko, pitali smo se kako od vlade strogo dresirana državna televizija može dozvoliti ovako jasno opoziciono ponašanje, ovako očito suprotstavljanje onome što bi hteli da vide kao gledalačko-biračko telo.

Dobro, iz primera Srbije znam da trenuci radosti ovakve vrste ne znače baš ništa na onome planu koji kontroliše živote. Znam takođe da mogu ovu Sloveniju voleti, a da mi to nikada ne bude uzvraćeno. No slušajući Kreslina, palo mi je na pamet osnovno pitanje, upalila se ona neizbežna crvena svetljka racionalne kontrole kada se uživa: a zašto bi me voleo bilo koji kolektiv? Taj izbor lakše muzike u kojem smo uživali u zadnjih tridesetak godina imao je uski krug uživatelja, koje smo lako prepoznavali i s njima prijateljevali. Lakmus-funkcija je jasna: voleti Mocarta ili Baha je veoma intimna stvar, koju ne možeš deliti s masama široko kulturno usmerenih (ka Mocartu i Bahu) i uz to svakojakih. Neki od najgorih monstruma novije istorije voleli su tu muziku, i premda slušanje Mocarta za mene spasava to što ga je volela moja najpametnija mačka, ničega javnoga, ničega demokratski uzbudljivoga nema u tome da voliš Mocarta zajedno s drugima.

Rok i ostale generacijske stvari postale su važne za etnografsko mapiranje: toga sam postala svesna kada me je u Americi prvi put vozio taksista star više od šezdeset godina, koji je veselo udarao takt hita iz sedamdesetih. S pesnicima-pevačima koje sam spomenula, uvek se jasno oblikovala grupa, s kojom sam mogla deliti i druge ideje: njihove pesme su ih prizivale upravo onako kako sam s takvim društvom očekivala. Iz simboličke potke pesama moglo se čitati šta publika oko mene misli o politici, crkvi, levici, desnici, manje-više o svemu.

Kada smo takve pesme slušali udvoje, obnavljali smo društveni kontekst koji smo ranije živeli, uveravali sebe da nade ima, a pre svega, sećali se dragih lica s kojima smo to delili, svađa, smeha, sigurnosti da postoji minimalni program koji nije sasvim izgubljen. Danas mi se čini da program osnovne, neupitne, proverene prosvetčenosti, koji je izdržao dva veka i nešto malo u tragovima, malo u institucijama, dosta u ljudima, sada neumitno izdiše. Da li trenuci sreće s pametnim pesmicama šalju lažnu informaciju? Ili publika reaguje i postoji samo zato što još nisu svi pomrli? Da li su preneli svojoj dečici - i onoj u Lavrionu - nešto od prosvetiteljske sreće? Odgovora za sada nemam, a imaću ih sve manje i manje.

SVETLANA
SLAPŠAK

Bio je dan u januaru, između tvog i moga rođendana, sad nema nijednoga rata u krugu od hiljadu kilometara, i još, umesto da se nemo opijemo, nešto hoćemo da kažemo kada nam se nešto kaže. Hvala Vladi Kreslinu za toliko.

SVETLANA LUKIĆ:

Bio je ovo Peščanik za 1. februar, trećeg znate šta da radite, niste mali. Ponovo se čujemo 8. februara, u istoj Srbijici.

PEŠČANIK 08. 02. 2008.

OTMICA SRBIJE

Koliko miliona glasača je potrebno Tadiću da bi se osmelio da kaže NE Koštunici? ... Koliko godina živimo pod Koštunicom, više ne smemo naglas da izgovorimo taj broj ... Kada bi zamislila da je cela Srbija spaljena, ali je Kosovo na neku foru ostalo njen deo, Koštunica bi to smatrao za pozitivan ishod ...

Gosti:

ŽARKO KORAĆ, *Socijaldemokratska unija*,

IVAN KUZMINOVIĆ, Helsinški odbor,

TEOFIL PANČIĆ, *novinar*

SVETLANA LUKIĆ:

Jesu, bili su izbori, izjasnili ste se u prvom krugu, izjasnili ste se u drugom krugu; mogli ste da se izjasnite i u trećem krugu, ako vas to veseli - ali kao što vidite, to nema nikakve veze sa životom. Ništa konstruktivno niste postigli, naprotiv, glasanjem ste samo zakomlikovali situaciju, glasanjem ste doveli do blokade vlade i parlamenta. Jednom rečju, građani, izazvali ste haos u vladajućoj koaliciji i time destabilizovali Srbiju.

Rezultate izbora vam je poništio predsednik vlade i još jednom je doveo u pitanje najelementarniju pretpostavku demokratije - izbore. U brukanju demokratije mu pomaže i predsednik. Ionako živimo u zemlji u kojoj, a to pokazuje najnovije istraživanje CESID-a, iz godine u godinu opada podrška demokratskom uređenju. U ovoj zemlji se 30 odsto ljudi izjasnilo za demokratsko uređenje, 49 odsto za mešovito, što znači da ne shvataju najosnovnije stvari o demokratiji, a 22 odsto građana smatra da su nedemokratski režimi mnogo bolji. Da rezimiram, 70 odsto građana ove zemlje ne shvata ništa. Onda nije čudno što svaki četvrti Srbin kaže da bi radije živeo u Miloševićevoj Srbiji nego u sadašnjoj.

Ovi klovnovi od političara su kompromitovali sve čega su se dohvatili, ustav i demokratiju, izbore i parlament i vladu. Predsednik i premijer se dopisuju puškicama, a njihovi ministri sednicu vlade održavaju mobilnim telefonima. Klovnovskoj državi priliči i klovnovska Republička izborna komisija, koja pomera inauguraciju predsednika jer je ustanovila da je jedan čovek iz okoline Boljevca glasao s ličnom kartom koja je istekla pre tri nedelje. Klovnovskoj državi priliči da premijer neće da sazove sednicu vlade dok predsednik ne sazove zasedanje skupštine, pa se posao vredan pola milijarde dolara ugovara na telefonskoj sednici vlade, a na pitanje Dinkiću da li su ministri Demokratske stranke i G17 plus tražili da se na toj telefonskoj sednici vlade razgovara i o potpisivanju političkog sporazuma s Evropskom unijom, Dinkić kaže da nisu, jer je nezgodno kada se priča telefonom - ne vidiš onoga s kim razgovaraš.

Danas je u Beogradu delegacija Evropske unije koju predvodi Štefan Lene. Sastaće se samo s ministrima iz Demokratske stranke. Stručnjaci kažu da politički sporazum koji nam je ponuđen na potpisivanje ne zahteva ratifikaciju u skupštini, jer je to samo pismo o na-

merama Evropske unije da sarađuje s nama tamo gde je to moguće. Međutim, Koštunica ni to neće, on i njegov kolega s klinike, Slobodan Samardžić, tvrde da bi potpisivanjem toga sporazuma Srbija postala prva zemlja koja je priznala nezavisnost Kosova. Po njima, misija Evropske unije dolazi na Kosovo kao okupaciona sila.

A misija Evropske unije, koju sačinjava hiljadu sedamsto sudija, tužilaca, carinika - dolazi, pa dolazi. Ta misija se priprema skoro dve godine. Evropljane će ona koštati sto šezdeset miliona evra godišnje. Srbija na sadržaj misije nije imala nikakvih primedaba. Slušala sam pre neko veće profesora Ivu Viskovića, koji kaže da je srpska strana imala čak pet stotina amandmana na Ahtisarijev plan - na svaki zarez su imali amandman. Jedino na šta nismo imali primedaba je bio odeljak o misiji Evropske unije. Sada je, izgleda, sporan način na koji ta misija dolazi na Kosovo.

Odmah su se oglasili Rusi, i oni su pogođeni kršenjem međunarodnog prava. U isto vreme, oni su OEBS-u otkazali gostoprimstvo na sledećim predsedničkim izborima, a izgleda da je Putin opet počeo da primenjuje i stari recept takozvane kaznene psihijatrije. Već dvoje opozicionara je poslato na prinudno psihijatrijsko lečenje, valjda su opasni po rusku demokratiju.

Čuli ste da su fašisti iz Obraza sprečili otvaranje izložbe prištinskih umetnika u Beogradu. Bio je to još jedan performans policije, koji je ličio na onaj naš arandelovački slučaj. Ovo je demokratska zemlja, svako može da priča ili slika šta hoće, ali i fašisti imaju pravo da to spreče. Policija izađe na teren, stane između njih, da baš nekome ne ode glava i - kao zaštitili su nas, ali svesno i namerno dozvolili fašistima da ostvare ono što su naumili.

U stvari loše mi ide s ovom najavom, jer mi je svejedno. Sve najgore se već desilo, Nikolić i radikali već vladaju Srbijom. Bodrijar je to govorio u vreme izbora u Francuskoj, kada su se Francuzi plašili dolaska Le Pena, a on ih težio govoreći da Le Pen može da pobedi i ne mora da pobedi na izborima, ali da njegove ideje i vrednosti već vladaju francuskim društvom. Radikali i Koštunica su nam već u krvotoku i nastaviće da nas jedu kao krpelji. Boris Tadić je jadan lek, to je kao kada biste se nadali da ćete aspirinom izlečiti tumor. Na početku Peščanika slušate Žarka Koraća.

ŽARKO KORAĆ:

Dve stvari su se dogodile na ovim izborima - referendum koji je pokazao jako duboku podelu u Srbiji i drugo - Srpska radikalna stranka došla je na mesto desne nacionalne stranke, bez ikakvog procesa unutrašnjeg čišćenja. Tu je ilustrativna priča o Maji Gojković. Pokazalo se da reformisani radikal prestaje da bude radikal, odnosno ispada iz stranke. Tomislav Nikolić je na ovim izborima otišao najdalje do sada u tom pravcu. Tokom radikalske kampanje neki od njih su nosili Šešeljev beždž, a neki nisu.

ŽARKO
KORAĆ

Koštica odlazi u političku istoriju. On može da pređe cenzus i da uđe u parlament, ali to će opet biti mala stranka, ono što smo zvali slavsko inteligencija. On više nema nikakvih šansi da dobije znatniji broj glasova, jer su njegovi glasovi otišli Tomi Nikoliću. Na desnici je ostao praktično samo Nikolić, odnosno Srpska radikalna stranka i nešto socijalista lojalista, staraca i starica lojalnih Slobodanu Miloševiću. Situacija je mnogo nejasnija s ove druge strane. Tadić je u velikoj zabuni ako misli da on monopolizuje taj prostor. Iako to jeste daleko najveća stranka u tom prostoru, ona nije jedina. Ali u svakom slučaju, Srbija je duboko podeljena. Dovoljno je da pogledate šta vodeći intelektualci pišu o Evropi. Svi su se vratili, od Mome Kapora do Nebojše Jevrića, novinara *Duge*, i sve to piše protiv Evrope. Tu spada i jedan deo Srpske pravoslavne crkve.

SVETLANA LUKIĆ:

Kampanja koju je vodio Tadić bila je zasnovana na izazivanju straha od radikala i to je očigledno urodilo plodom. Videli smo spotove s praznim rafovima u prodavnicama, benzinom koji se sipa iz flaše. Nismo videli radikale kao ratnu stranku.

ŽARKO KORAĆ:

Naravno, jer oni imaju problem protivrečnih poruka. Prvo su s radikalima razgovarali o ustavu, svim rezolucijama o Kosovu, pa čak i o rezoluciji o Kubi, koja je radikalska. Dragoljub Mićunović je u ime stranke obrazlagao zašto je potrebno da se glasa za tu rezoluciju. Znači, stalno su legitimizovali radikale, a onda su odjednom počeli da ih u drugom krugu kampanje prikazuju kao ekonomske štetočine. Nisu smeli da se upuštaju u rasvetljavanje uloge radikala u ratovima devedesetih i tako u spotovima DS-a nismo videli snimke smotri dobrovoljaca, koje smo gledali na suđenju Šešelju u Hagu. To je u osnovi priklanjanje tezi da je za rat kriv samo Slobodan Milošević. Kampanja straha i zastrašivanja je uspela, na šta je

Tomislav Nikolić odlično odreaagovao. Njegovo mirno prihvatanje poraza je u stvari uvertira za dobijanje parlamentarnih izbora. Vučić je eksplicitno rekao - Mi nismo mogli protiv straha. E, sada će oni raditi sa strahom. Nikolić je bio sa ženama, pa s decom, biće tu i malih životinja i ekologije i svega. Tako da je strategija straha ovoga puta upalila, ali neće upaliti sledeći put. Radikali će biti spremni za nju.

SVETLANA LUKIĆ:

Da se vratimo ulozi Koštunice, koji završava svoj politički život, koji će potrajati još neko vreme s određenim brojem poslanika u skupštini. Kada se pogleda taj politički život od 24. septembra 2000 - pa on nas je prevario i na sledećim parlamentarnim izborima će nam za oprostati vratiti Miloševiću Srbiju.

ŽARKO KORAĆ:

U psihologiji se to zove simbolizacija, vezivanje nade za onoga koji igra spasilačku ulogu. U čuvenom Roselinijevom filmu *General od Rovere* Vitorio De Sika igra prevaranta koji preuzima ulogu heroja otpora. U tom ciničnom filmu Roselini pokazuje kako ništarija postaje heroj. I ovde imate priču o čoveku koji preuzima ulogu heroja, a u sebi nema ničeg od onoga što je za tu ulogu potrebno. To se sada delimično pravi i od Tadića.

Popularnost Koštunice, koja je 2001. išla do osamdeset odsto glasova, u stvari su bile naše investirane nade. Kada se ta investicija povuče, onda imate ono što se u psihologiji zove - srozavanje. Sada su ljudi besni na sebe, to je kao promašena ljubav. Gledam neke ljude i vidim da ga autentično mrze. On je bio kolektivna projekcija naših želja za boljim životom, za poštenim čovekom, trebalo je da on bude sve ono što nije Milošević. Legende su se ispredale o tome kako on ne poseduje ništa, kako ima samo vikendicu u Belanovici. Sada je ta vikendica postala mračni zamak zlog gospodara. On je vodio aktivnu kampanju i srušio Đinđićevu vladu i prvi put su poražene snage, govorim i o švercerima i o učesnicima rata, videle čoveka koji politički može da ih pokrije i podrži. To je u stvari najdramatičnije u toj priči. On je tada počinio pragreh i sve što je činio kasnije je od mnogo manjeg značaja.

U velikom romanu Džozefa Konrada, lord Džim u jednoj strašnoj situaciji na moru izda i onda ostatak života provodi u senci te izdaje. Setite se šta je Koštunica rekao na dan izručenja Miloševića. Čovek s kojim smo bili u političkom savezu nazvao nas je kriminalcima. Mi znamo šta je on sve

radio da bi sprečio izručenje Miloševića. U javnosti se malo zna koliko je bilo pritisaka na sudije Vrhovnog suda da ponište zakon o ekstradiciji. Postoji čitava predistorija te mutne i prljave priče, u kojoj je Koštunica lično učestvovao. Sve ovo kasnije samo je nastavak priče o lordu Džimu.

On je za ove tri godine potpuno restaurirao Miloševića i njegove političke ciljeve. Naravno, svako vreme je različito. Kada Koštunica govori o trećem putu, to nije ono o čemu je govorio Josip Broz. Koštunica nije Broz, niti je ovo Jugoslavija, niti je međunarodna situacija ista. Ali poređenje je jasno, i s Brozom i s Miloševićem. Zanimljivo je i kako jednog narodnjačkog nacionalistu, koji neprekidno tvrdi da sve radi u ime naroda, rezultati izbora uvek manje obavezuju nego nekog predstavnika liberalne tradicije. Onaj koji govori u ime naroda je valjda onaj koji je dobio najviše glasova od tog naroda, a to je već drugi put zaredom Boris Tadić. Ali Koštunica je oba puta ucenio i isponižavao Demokratsku stranku, koja je to oba puta prelako dopustila. U doba formiranja ove vlade čudio sam se kako DS ne vidi da će od takve raspodele korist izvući samo Srpska radikalna stranka. Ne, oni su stajali sa strane i govorili - Gledajte ih samo šta nam rade.

Apsurd nacionalizma je da on sve radi u ime naroda, a ne poštuje volju tog naroda izraženu na izborima. A Demokratska stranka nema snage da izađe pred građane i to im kaže. Oni i sada kalkulišu - Nije dobro ići na parlamentarne izbore posle proglašenja kosovske nezavisnosti, jer bi onda te izbore dobili radikali.

Bilo bi zanimljivo uraditi psihološki profil Koštunice, čoveka koji dva puta zaredom gubi na izborima i oba puta na to reaguje neprihvatanjem realnosti i užasnom mržnjom i gnevom prema onima koji su te izbore dobili. On već drugi put poništava rezultate izbora. Naravno, to je moguće kada za partnera imate čoveka koji to ne prepoznaje ili nema moći da vam se suprotstavi ili neće da vam se suprotstavi. Boris Tadić postaje čovek koji spasava političku karijeru Vojislava Koštunice time što vezuje svoju sudbinu za njega. On sada trpi i dodatno poniženje da mu se odlaže polaganje predsedničke zakletve zbog ponavljanja izbora u Boljevcu. Neshvatljiva je mirnoća s kojom DS sve to prihvata. Oni možda misle da na političkoj sceni Srbije najduže ostaje onaj koji trpi sve, što je verovatno tačno, ali ja bih voleo da čovek bude na političkoj sceni dotle dok je u stanju da realizuje svoje političke ciljeve.

ŽARKO
KORAĆ

Dakle, Koštunica u ovom trenutku ostaje na vlasti zahvaljujući Demokratskoj stranci, koja odlaže odluku da ide na izbore i time Tadić produžava politički život Koštunici mnogo duže nego što su to hteli građani Srbije.

Ta vlada je grupa ljudi koja vozi autobus, jedan sipa gorivo, jedan gleda gume, jedan vrti volan, ali niko više nema nikakvu ideju o tome kuda taj autobus ide. I to je, što bi rekao Samardžić - potpuno normalno. On je pravi ministar spoljnih poslova. Vuk Jeremić puno putuje, ali ključne spoljno-političke odluke u ovoj vladi donosi Samardžić. Dakle, pravo pitanje je kako izaći iz ovoga. Jedina koja ima ključ za rešenje te situacije je Demokratska stranka, a ona je sada pasivna. Radikali su definisali svoju poziciju - Nećemo da vas oživimo, nama izbori odgovaraju; što se više svađate, za nas je bolje. Demokratska stranka Srbije može da bude na vlasti samo dok traje ova paraliza. Ovo će morati da prelomi Demokratska stranka. Odluka je prvi put potpuno u rukama Demokratske stranke i neverovatno je da ona ćuti. Najviše govore Dinkić, Rasim Ljajić, ljudi koji nisu iz Demokratske stranke. To postaje njihova stranačka politika - Mi ćemo izdržati sve, kao sveti Sebastijan koga gađaju strelama i muče, ali mi ćemo izdržati radi građana Srbije. Ne vidim kako ta politika može da usreći Srbiju.

Ne radi se tu o obračunu s Koštunicom, nego o nečem sasvim drugom - da li DS poštuje volju građana. DS je izlepio ceo Beograd - Hvala, Beograđani. Eto, ja sam Beograđanin, ja sam stvarno glasao za Tadića, hvala im što su mi se zahvalili, jako učtivo i lepo od njih. E, a sada me interesuje šta će raditi s mojim glasom. Znaju oni tačno zašto sam ja glasao za njih, oni tu nemaju zabunu. Glasao sam za evropske integracije, a protiv čoveka koji to neće. Imao sam prijatelja koji se oženio jednom devojkom zato što mu se ona jako udvarala. Pitao sam ga kako se to na kraju tako završilo, a on mi je rekao da ga je ona svakog dana čekala pred kućom. Ona je jako niska, a on je jako visok i kada on izađe iz kuće, ona ga zagrlila i ne da mu da ode. I kao na filmu, on krene, a ona ga uhvati za nogu i on ne može da ode. I valjda se to njemu strašno dopalo i počeo je vezu s njom i na kraju se oženio njome. Meni Tadić i Koštunica počinju da liče na takav neobičan par; jedan te stalno hvata za nogu, ne da ti da mrdneš i umesto da kažeš - Nećemo moći ovako - ti popustiš.

Svi oko mene su ili besni ili mračni i svi su počeli da raspravljaju o psihološkom profilu Vojislava Koštunice. Ovih dana slušam mnogo amaterskih

psihoanaliza. Naš veliki reditelj Dušan Makavejev je diplomirao psihologiju. On je bio opsednut Miloševićem i bio je počeo ponovo da čita svoje knjige iz psihologije i da se raspituje kod psihologa kliničara i s njima da poredi svoje beleške o psihološkom profilu Miloševića. Sada cela Srbija počinje da liči na Dušana Makavejeva. Svi su u potrazi za definicijom Koštuničine ličnosti, cela Srbija je počela amaterski da se bavi psihoanalizom. Ko je taj čovek, kakav je njegov lik, kakva je to psihološka struktura? Ljudi su toliko prepadnuti i besni i izdani. A Koštunica nema mnogo veze s tim. Zna se da ovu vladu čini koalicija tri stranke, zna se da jedna stranka može da sruši vladu, zna se da radikali neće podržati manjinsku vladu - sve je vrlo prosto. Ako se ništa ne promeni u sledeće dve nedelje, Demokratska stranka je rešila da oživi Koštunicu i on će biti kao vampir Nosferatu, ni živ, ni mrtav. Nema ga, ali hoda i deluje. To može da se desi.

ŽARKO
KORAC

Setite se kako je Koštunica tražio izbore od Đinđića s obrazloženjem da Đinđićeva vlada ima samo dvadeset odsto podrške. Ova vlada ima podršku manje od deset odsto birača, Velja Ilić je dobio manje glasova nego onda Maršićanin, ali Koštunica to ne primećuje. On ima istorijsku misiju da spase Srbiju. To je čovek koji hoće Albance u svojoj državi, a na bečkim pregovorima ne može da sedne ni za večeru s njima. Imam prijatelje Albance i znam da su oni to doživeli kao tešku uvredu, iako su je očekivali. Pa ja bih otkazao svoju sahranu, samo da sedim na toj večeri.

Izgleda da Koštunica nikada nije preboleo pad s vlasti 2003. godine i raspad poslednje Jugoslavije, kada je izgubio mesto njenog predsednika. Izgleda da se od toga nikada nije oporavio i da ne želi da po drugi put padne s vlasti.

Posle proglašenja kosovske nezavisnosti doći će do ozbiljne krize, nemira u većim gradovima Srbije, paljenja izloga, razbijanja stranih banaka, paljenja vozila ambasada, napada na neke političke stranke, doći će kolone izbeglica s Kosova, a moguće je i neko nasilje na Kosovu. Zapaljiva retorika u jednom času počinje da obavezuje političke aktere. Nikolić dobija izbore, a ustav koji je Tadić usvojio predviđa smenu predsednika. Cinici kažu da će ovo biti najkraći mandat Borisa Tadića. Bira se radikalski predsednik, Koštunica odlazi u penziju, jer je ispunjen njegov životni san - Srbija je uništena i odsečena od evropskih integracija. Čuo sam ljude koji kažu - Neće valjda Zapad to da dozvoli. Reći takvo nešto je znak velike regresije i pada moći rasuđivanja. Razumljiva mi je želja ljudi da se pojavi

neka velika sila i reši stvar, ali to nije realno. Ima i ovih koje se vajakaju - Šteta što Srbija nije okupirana. Znae, možemo da crtamo istoriju, pa da zamislimo da Miloševića nije bilo. Još je Lav Tolstoj rekao - Od prošlosti je lepša sadašnjost, a najlepše je ono što nikada nije ni bilo. Ne vredi nam da crtamo ono čega nema. Uvrediće se Toma Nikolić, ali pravi Koštuničin nastavljač u simboličkom smislu je postala Radikalna stranka. Nekada su neprijateljski nastrojeni prema DSS-u, Koštunicu zvali Šešeljem u fraku. Sada je očigledno i Nikolić obukao frak. Sada su dvojica u fraku, pa će onaj veći s frakom uvek biti atraktivniji za glasače. To je taj najgori scenario.

SVETLANA LUKIĆ:

Mislite da će radikali pobediti zajedno sa socijalistima, pri čemu veliku ulogu igra i Dontov sistem, koji dodaje glasove najvećoj stranci?

ŽARKO KORAĆ:

Dontovim sistemom oni uvek dobiju dodatnih četiri-pet-šest odsto, u zavisnosti od toga koliko se glasova raspe na male stranke, koje će ostati ispod cenzusa od pet odsto. Sada su u prvom krugu na šezdeset odsto izlaznosti radikali dobili četrdeset odsto glasova, a socijalisti šest. To je četrdeset šest odsto na koje dodaješ još nekoliko procenata. Tadić računa da bi mogao da uzme vlast s manjinama, on plus Bošnjaci, plus Mađari, plus Romi, plus možda još neka manjina. Znači, i jedni i drugi su pripremili ražanj za zeca koji je u šumi, ali mogli bi ga uhvatiti i jedni i drugi. Šta bi sprečilo dolazak radikala? To da Demokratska stranka počne da vodi potpuno drugačiju politiku, da se okrene građanima i kaže im - Vidite li vi ovo? Zar ne bi bilo normalno da Boris Tadić večeras na televiziji pročita šta piše u tom sporazumu s EU? Da čujemo da se tu ne pominje Kosovo i da vidimo da su predviđeni razgovori o ukidanju viza. Tadić treba da nam objasni da se Koštunica sveti Evropskoj uniji zato što nam uzima Kosovo, a ne kaže nam šta bi uradio s milion i osamsto hiljada Albanaca. Ne kaže nam kako on zamišlja njihovu pacifikaciju. Hoće li da zove ove iz Južne Afrike da mu oni objasne kako se to radi? Kada smo poslednji put silom pokušali da zadržimo Kosovo, bombardovao nas je NATO. Hoće li ponovo da nas bombarduju? Više od hiljadu ljudi je poginulo u tom ratu. Znači, Tadić ništa od toga ne izgovara, nego samo kaže - Ja sam za evropske integracije.

Novinari su trijumfalno otkrili javnosti sadržaj tog dokumenta, umesto da je Demokratska stranka sazvala veliku konferenciju za štampu i podelila svima taj dokument. Trebalo je da ga kao letak izlepe po svim

čoškovima Srbije, da ga ubace u svako sanduče. Kada su nam dostavljali sliku Borisa Tadića, bilo im je lako - zašto to ne urade i s ovim sporazumom? Ali ne, oni se povlače - Dobro, ako to izaziva takve probleme, hajde malo da sačekamo. Ja to ne razumem. Moraš da se suprotstaviš aktivno. To potpuno izostaje. Znači, pošto ja postojim, postoji i evropska opcija. To nije dovoljno, ti svaki put treba da reafirmišeš tu ideju, koju je Koštunica tako ozbiljno ugrozio.

ŽARKO
KORAĆ

Koštunica je najzaslužniji za povratak radikala, jer već tri godine šalje odgovarajuće političke poruke - Hag je deveta rupa na svirali, Evropa nas ne razume, majčica Rusija. Svi su išli u Rusiju da dobiju imprimatur, dozvolu da mogu da budu predsednički kandidati. To je strašno. Čuo sam da je bilo protokolarnih skandala u Rusiji. Koštunica je insistirao da bude pored Tadića, bez obzira na to što je protokol predviđao samo razgovor dva predsednika. Bilo je i neprijatnih trenutaka otimanja mikrofona.

Znači, po ovom scenariju Srbija postaje radikalska i pred nama je nekoliko godina čekanja da se to promeni. Zato sam ja na ovim izborima bio protiv logike - što gore, to bolje. Ta logika nije tačna, nema tog dna, dno ne postoji. Jedan čuveni psiholog je posle godinu dana provedenih u koncentracijom logoru napisao knjigu o svom iskustvu. Jednom je gledao krematorijum, iz dimnjaka nije išao dim, pa je bio srećan, jer je znao da toga dana ne spaljuju ljude. Znači, možete doći na ovaj nivo deskripcije sreće. Mi nismo ni blizu toga, naravno, ali da ste srećni što vas nisu ubili toga dana na ulici ili što ste našli kilo hleba - to je moguće. Znači, Demokratska stranka odbija da se aktivno bori, nego sve ovo ispada kao neka borba elita, kao neki superbol: tuku se Tadić i Koštunica, a narod se smeje telefonskim sednicama vlade. To strašno ruiniira Demokratsku stranku, ne znam kako ona to ne vidi. Zavatlava te čovek koji ne može da dobije ni sto pedeset hiljada glasova.

Glasač DS-a će sledeći put da kaže - Zašto ja da glasam za Tadića, zašto ja uopšte da glasam? Pa to nema nikakve veze, na vlasti su oni koji su najlukaviji, najbeskrupulozniji. To ruiniira volju glasača. Ova agonija je u stvari posledica ubistva Zorana Đinđića. Sećam se razgovora s jednom starom ženom, koja mi je za vreme rata, posle nekog strašnog pokolja, rekla - Šta će im ta teritorija, kada na njoj više nema ljudi? Ona je tom rečenicom obesmisllila ceo taj rat. Isto važi i za Tadića - Šta će ti glasovi, kada s njima nećeš ništa uraditi? Odmah posle svoje pobede, on je pozvao Tomu Nikolića na razgovor. Ma ne Tomu Nikolića, mene zovi, ja sam

glasao za tebe. Tadiću kao da je važniji onaj koji nije glasao za njega, nego ja koji sam glasao. To je bizarno shvatanje politike, nikad takvo nešto nisam video. Sećate li se Tadićeve izborne parole - Zajedno idemo u Evropu? Umesto da nam kaže - Ne daju nam, ova vlada ne može da opstane i pozivam vas na izbore. Shvatili bi to ljudi i ponovo bi glasali za Tadića. Ne, Bubalo je odmah rekao - Vlada ipak funkcioniše, nemojte da sada zakeramo.

To je današnja Srbija. Mislim da se na češkom bolnica kaže - nemocnica. Nemoćni, tako meni deluje jedan deo naše političke elite. A mi koji govorimo ovako, mi smo ekstremisti.

ZORAN ĐINDIĆ:

Pratio sam ovu predizbornu kampanju predsedničkih kandidata i mogu da kažem, slažem se s ponekim porukama koje su oni emitovali, slažem se s tim da treba vratiti osmeh narodu u Srbiji, slažem se da moramo da se borimo protiv kriminala, protiv mafije, slažem se da treba da sačuvamo zemlju u kojoj živimo i da uvedemo više reda u nju. Ništa tu nije sporno. Jedno je međutim sporno, da li su ti ljudi oni koji mogu da ostvare te ciljeve? Da li onaj čija stranka je unesrećila stotine hiljada ljudi ima moralno pravo da priča o osmehu? Zašto su nas unesrećili, ako hoće da nas obraduju? Mogli su pre dvanaest godina da nas obraduju time što se uopšte ne bi pojavili u Srbiji. I ovaj drugi, koji kaže - mafija, kriminal. On, kaže, ima najviše iskustva u tome, pa će biti uspešan. To me podseća na onog piromana koji se javio na konkurs za šefa vatrogasne službe i kaže - Imam iskustvo u postavljanju požara, izaberite me za tu funkciju, uživam kad vidim požar. Čudan je i ovaj treći koji kaže - Sačuvao sam jednu državu, sačuvaću i drugu. Da vas pitam kao sugrađanin - dve koze da imate, da su vam važne i da imate alternativu da ih pustite da se same čuvaju ili njemu da ih date da ih čuva, šta biste izabrali? Da se same čuvaju, naravno.

To izgleda ima samo kod nas u Srbiji - kad je neko nesposoban, onda ga iz milošte zovu nacionalistom. Ja ne znam šta je to u nesposobnosti što je nacionalizam, šta je to, koje je to zadovoljstvo da nalazite opravdanje za poraz pre nego što uđete u utakmicu. Nije to nacionalizam, to je kompleks niže vrednosti. Mi smo narod koji ulazi u svaku utakmicu sa željom da pobeđi, ne moramo da pobedimo, ali borimo se za pobedu. Mora toga mnogo da se promeni u Srbiji i zato smo mi ovde i zato svakoga dana radimo na tome. Nema sumnje, mnogo stvari u Srbiji nije u redu i mnogo

stvari u Srbiji mora da bude bolje, ali prva stvar koja treba da se promeni jeste da se ponovo uvažava rad, da političari rade, a ne da mudruju, da se rezultati vrednuju, a ne namere, ne poza. Dosta je manekena u ovoj Srbiji, previše ih ima.

Zamislite u jednoj košnici da se organizuju izbori za predsednika košnice i onda se seti, deset godina je spavao, mudar je, nikom se nije zamerio, krila nije pokvasio i odlučio je da se kandiduje. Svi ga vole, a što da ga ne vole, kad je trut? I krenuo po Srbiji da ogovara pčele radilice, mrzovoljan, podgojen, ljut, uvređen, ništa mu ne valja, ne rade dovoljno, ima trut primedbe. Njega da pitaju, radili bi još više. Srećom, niko ga ne pita. I krenuo trut po Srbiji i otkrio veliku tajnu - loše se živi u Srbiji, otkrio Ameriku. I on se uvredio i počeo je da traži krivce zašto se tako loše živi u Srbiji, kada je njemu dobro u njegovoj toploj košnici. Smislio bi on mnogo dobrih recepata, ali neko drugi treba da vuče kola umesto njega.

ZORAN
ĐINDIĆ

Nije tajna i svi mi to znamo - u Srbiji se teško živi, ali dragi prijatelji, to nije novost. To je tako proteklih deset godina, to je tako proteklih petsto godina. A hoćete li da vam kažem šta je novost u Srbiji? Novost je da neke stvari počinju da funkcionišu. Srbija počinje da pokazuje svoje lepo lice, izvlači se iz blata. Oni koji to ne mogu da izdrže, jer su ružni u sebi, mažu je ponovo blatom.

Probudili smo ga i 5. oktobra ovde smo ga doneli! Nije došao, doneli smo ga!

Hvala vam što ste večeras ovde i hvala vam što ćete biti ovde kada god to bude bilo potrebno Srbiji. Živeli.

...

SVETLANA LUKIĆ:

Čuli ste pesmu Respect yourself. Boris Tadić i Demokratska stranka izgleda nemaju baš mnogo samopoštovanja, sudeći po ovim prvim danima posle drugog kruga predsedničkih izbora. Boris Tadić ne sme ništa da pokrene, ništa ne sme da pipne dokle god misli da tempirana bomba kuca u njegovu korist. Malo mu je izgleda dva, tri miliona glasova da poštuje sebe i svoje glasače. Pitanje je koliko miliona glasača je potrebno da bi se on ohrabrio da Koštunici kaže da je vreme da pričaju o tome ko ima najviše legitimeteta da kreira politiku ove

zemlje. Ako predsednik i njegova stranka nemaju samopoštovanja, ako to znači da nas svakog dana time zakopavaju u živi pesak, moraćemo nešto da preduzmemo.

Čini se da nas, građani i građanke, ulice zovu. To što nemamo snage da izađemo na ulice ne znači da nas one ne zovu. I kad bismo izašli, to ne znači da bismo nešto uspeali da uradimo, ali to bi bila jedna izjava - da ove svinjarije ne mogu tako lako da se nastave bez otpora. I onih sto dvadeset hiljada Turaka, koji su izašli na ulice Ankare prošle nedelje da protestuju zbog namere Erdogana da vrati feredže na univerzitet, znaju da neće uspeti, ali su izašli da kažu šta misle, izašli su da kažu da znaju da posle feredža na univerzitetu slede feredže u državnim institucijama, u bolnicama, u sudovima, odnosno da znaju da je krajnji cilj ukidanje sekularne države. I Ataturkova deca su izašla na ulice. Na ulice Srbije sve više izlaze fašisti i klerofašisti. Čuli ste o akciji Obraza, a jutros oko pet sati je bačena eksplozivna naprava na parking u zoni tržnog centra Merkator, ovde na Novom Beogradu. Jedan prozor prodavnice u prizemlju je razbijen eksplozijom, policija je izašla na mesto događaja, vrši se uviđaj. Nastavljamo Peščanik, u nastavku emisije slušate mladog sociologa Ivana Kuzminovića, iz Helsinškog odbora za ljudska prava u Srbiji.

IVAN KUZMINOVIĆ:

U nedelju, kada su se zatvorila biračka mesta i kada je CESID izneo jasno predviđanje da postoji sto i nešto hiljada glasova razlike, meni je moj tata, sad ja kao Tadić, poslao SMS. On je inače tipičan glasač Demokratske stranke, ali poslao mi je poruku - Čestitam, nadrljali smo. Tadić ima dva miliona i trista hiljada glasova, od čega je najmanje milion glasova došlo od potpuno uplašanih ljudi. E, ako on misli da na dva miliona i trista hiljada ljudi uvek može da računa, mi smo stvarno nadrljali s njim. Ali najvažniji utisak izbora za predsednika republike jeste da je 3. februara u pola deset Srbija odahnula, da bi se četrdeset osam sati kasnije javio gazda Srbije i rekao - Čekajte, vi ste malo zaboravili na mene. Gazda Voju su, iz meni nepoznatog razloga, ljudi proglasili za nekakvog gubitnika ovih izbora. DSS će dobijati sve manje i to je u redu, ali to nema nikakve veze sa štetom koju taj čovek još može da napravi.

Mislim da će on sada potpuno zaokružiti političko delovanje DSS-a od 5. oktobra, a to je da se sve što ima veze s Evropskom unijom proglasi za ultimativnog neprijatelja Srbije. To je situacija kada neko treba da pozove

institut za psihijatriju. Koštunica nam je četrdeset osam sati posle izbora pokazao šta je realnost. Ja mislim da ni Mirko Marjanović, dok je bio premijer, nije govorio tako teške stvari o Evropskoj uniji, to je bio posao Mire Marković. I sada, iz DSS-a, iz vlade dolaze takve poruke da se briselske birokrate već češkaju po glavi. Primetio sam da je *Euro News* prvi put nazvao Koštunicu samo nacionalistom. Svet je napokon shvatio šta je Koštunica, ali malo prekasno, jer Koštunica drži to što drži. Ovo je samo jedna bizarna situacija u kojoj se pokazalo da ni predsednički izbori, ni zasedanje vlade, ni zasedanje skupštine, nijedna institucija demokratskog života ovde više nije zagarantovana. Republička izborna komisija odlaže polaganje zakletve predsednika republike zato što je u Boljencu, koji ima trista glasača, lokalni DB-ovac na prethodnim izborima zapamtio da će nekome da istekne lična karta. I ispostavilo se da je ovaj zaista glasao bez, možeš misliti, važeće lične karte. U ovoj legalističkoj Srbiji RIK bi možda mogao da još jednom prekontroliše izvod iz matične knjige rođenih Borisa Tadića, da nađe neku grešku i potpuno obori izbore. A onom Mikiju Mausu Deliću bih predložio da svoje naoštreno penkalo stavi u koverat i pošalje ga Oliju Renu za uspomenu. Slušamo te gluposti da on oštiri tu olovku već mesecima, a znamo da neće biti potpisan taj sporazum.

IVAN
KUZMINOVIĆ

Ko su dva miliona i dvesta hiljada ljudi koji su glasali za Nikolića? Kladim se da među njima postoji najmanje milion ljudi koji pate od stokholmskog sindroma. Otmičar te dovede u nemoguću poziciju, možda te i maltretira, ne znaš da li ćeš živu glavu da izvučeš, ali posle nekog vremena ti razviješ simpatije za njega. Postoje neki ljudi kojima ovde ništa nije jasno. To nije bolest zbog koje se neko hospitalizuje, ali to je bolest zbog koje ostali ne žele da žive u ovoj zemlji, jer će uvek da se pojave ti ljudi sa svojim sindromom i uvek će da izigravaju i žrtvu i nasilnika, i agresora i paćenika. Fer je da postavite pitanje - Možemo li išta da napravimo od ovoga društva? Da li je ovo društvo istrulilo do te mere da će ljudi i za dvadeset godina govoriti o istim sranjima o kojima ti i ja sada govorimo, o istoj Srbiji, o istoj eliti, o istom trećem putu u Afriku, na Mars, u Keniju, u Rusiju, gde god? To je situacija koja više nije fer. Možda treba napraviti nevladinu organizaciju koja će imati zadatak da evakuiše odavde dvesta dvadeset hiljada najpristojnijih ljudi, a sve što ima manje od dvadeset pet godina je pristojno, da im svima poželimo srećan put, da iskoriste fondove Evropske unije za obrazovanje i da se nikada više ne vrata ovde. Koliko je godina za moju generaciju prošlo pod Koštunicom? Ja mislim da taj broj više ne smemo naglas da izgovaramo. Znam zašto smo izgubili 2003. godinu i koga su

ubili i zašto smo i ekonomski i onako izgubili tu godinu. Nemam pojma zašto smo izgubili 2004, nemam pojma zašto su u prošloj godini meseci prošli da bi oni sastavili ovu bizarnu vladu, koja će sada možda da padne. I onda će da nas zajebavaju još devet meseci da naprave istu bizarnu stvar.

To je već situacija u kojoj više nema zezanja. Ja ne kažem da je gotovo, ali mislim da je vrlo blizu gotovog, jer više nema povratka. 1991. si mogla da misliš - Samo da prođe ovaj rat, pa će biti bolje, 1995. si možda mislila - Hajde da nam ukinu sankcije, pa će biti bolje, 1996. ljudi su stajali na zimi - Hajde da sklonimo ovog skota, koji je potrajao još četiri godine, pa će biti bolje. Onda smo skinuli sotonu, a došao je drugi sotona. Ja ne vidim gde je kraj tog ciklusa. Kako se zove taj koga mi treba da sklonimo da bi nam sutra bilo bolje? Pitanje je da li je to uopšte samo Koštunica. Da li je stanje stvari jezivo? Jeste. Da li je nepopravljivo? Vrlo moguće. Naravno da je deo tog bespovratnog puta da ti uđe *Gasprom*, da ti dođe sa svojim investicijama, sa svojim divnim novcem. Postoji mogućnost da je *Gasprom* način da Koštunica može da vlada narednih dvadeset godina, a da ni ne izađe na izbore, mada ga nema u političkom životu, da sedi tamo na onom njegovom smrdljivom Dorćolu, izvinite Dorćolci, ali taj kutak je smrdljiv zbog njega, i da vlada.

Pitanje evropskih integracija je ključna tačka. Postoje zemlje koje iz ovog ili onog razloga nikada neće biti dostojne evropske porodice i o tome počinje da se govori u EU. Može postojati ta treća grupa zemalja koje nikada neće prići Evropskoj uniji. To će vam biti isto kao da ste Zanzibar, daleko ste od EU kao Afrika. Ko nam je kriv što smo se rodili u Srbiji? Ja sam siguran da u Keniji, koja je na ivici građanskog rata, postoji dvesta dvadeset hiljada ljudi istih kao mi, pristojnih, začušljanih, tuširaju se, čitaju knjige, završavaju fakultete, ali su u Keniji i šta sad? Možda ćemo mi nešto uraditi na sledećim parlamentarnim izborima, ko god da smo to mi, možda ćemo povući tu Demokratsku stranku, možda će se za deset godina napraviti neki mladi lav od lidera, samo što ja nemam tih deset godina. Ali to je to - ko nam je kriv?

Evo samo dva primera kako država Srbija i grad Beograd postupaju prema etničkim manjinama. U centru Beograda je kosovski Albanac, koji je došao u Beograd pedesetih godina prošlog veka, sagradio udžericu, kućicu u jednoj ulici blizu centra grada. I ta kuća od 1957. do 2008. stoji takva mala kakva je. Taj čovek je umro, on ima ćerku, ćerka ima albansko ime, srpsko prezime, ima decu. I dođe država Srbija i grad Beograd, skup-

ština opštine Savski venac i sruši kuću iz 1957. zato što je nelegalna. U stvari, sruši kuću zato što je, kako investitor kaže, ta žena Šiptarka koju treba vratiti na Kosovo. A i njemu se baš ta parcela sviđa, jer ima mogućnost da sagradi divne četiri hiljade kvadratnih metara prostora na njoj. Tri žene iz nevladinog sektora su došle na minus deset stepeni, došao je bager, došla je policija - srušili su to. Ne znam koga nisam zvao, funkcionere Demokratske stranke, gradskog ovog i onog, jer je to bila prilika da se kaže - Nije važno da li si Albanka, ti živiš ovde sto godina, ti si Beograđanka.

IVAN
KUZMINOVIĆ

Druga stvar, znamo da se većina institucija države Srbije iselila s Kosova 1999. I na primer, Podujevo je u Kruševcu, nešto je u Nišu, nešto u Vranju, nešto u Kragujevcu. I sada ti, ako si kosovski Albanac, po rezoluciji 1244 kao građanin republike Srbije imaš pravo na dokumenta. I ti kreneš iz Podujeva za Kruševac, uđeš u vatrogasni dom u kome je sada policijska stanica i želiš izvod iz matične knjige rođenih. Daleko bilo da želiš ličnu kartu ili nešto tako strašno kao što je pasoš. Znaš li koliko to košta danas? Izvod iz matične knjige rođenih - 160 evra, državljanstvo - 200 evra, vozačka dozvola - 700, a pasoš - između 1.000 i 1.200 evra. Država Srbija to ne može legalno da ti naplati, ali ti tamo kažu - Vi ste manjina, nemamo formulare na albanskom. Ali Žika, bivši pandur iz Podujeva, sedi preko puta u kafani i možeš s njim da se dogovoriš, jer Žika ima formulare na svim jezicima nacionalnih manjina za 160 evra. Kakav je odnos Srbije prema tim ljudima, kakav je naš odnos prema njima? Mi smo odvrtni, grozni smo kao država i mislim da je svako ko svoju teritoriju može da zaokruži nekom olovkom i odvoji je od Srbije, u stvari dužan da to i uradi.

Smak sveta je bio kada je Koštunici otišla Crna Gora. A ona je dobila sporazum o stabilizaciji i to ovde niko nije primetio. Dakle, to što mi pokušavamo da potpišemo, za šta ovaj reže penkalo, što ovaj neće da mu da dopuštenje, to privremeno što mi treba da potpišemo, oni su već potpisali u potpunosti. Pa naravno da svako normalan želi da se odvoji od tebe, zato što se ponašaš prema njemu kao da je stoka i on ne želi da živi s tobom.

Ali me baš zanima šta se podrazumeva pod blokadom Kosova. Da li to znači da ministar energetike preseče struju? Šta ako se na Kosovu uz pomoć Srbije napravi neka vrsta humanitarne katastrofe? I ono bizarno pitanje, kako te Srbe, koji su naravno predmet tvoje pažnje i razlog zašto mi sve ovo radimo, da zaštititiš od te ekonomske i energetske blokade? Oni

nisu normalni kada danas, 2008. godine, predlažu blokadu bilo koga. Ljudi, nama gori Sandžak, to kada se zapali - ne gasi se lako, tamo postoje trideset tri interesne grupe, kombinacija verskih i političkih interesa, to je jezivo. U Vojvodini su Mađari pali ispod tri odsto opšte populacije u Srbiji, a po Savetu Evrope to je znak za uzbunu. U Srbiji postoje pomeranja van Kosova, postoji siromaštvo, postoji Srbija južno od naplatne rampe kod Bujanj Potoka. Mi svi treba da se uhvatimo za glavu jer nam gori zemlja, a ne da nas boli glava za neki deo teritorije, koji je već potpuno izgubljen. Neko je lepo pitao - Čega će Samardžić da bude ministar za mesec dana, da li ministarstva za nezavisnu republiku Kosovo i Metohiju, priznatu od pola sveta? Ili ministar za 1389. godinu? Samardžić dole zavodi strahovladu, postrojio je jednog čoveka koji je učestvovao na izborima kao kandidat i rekao mu - Šta ti ima da se zaklinješ pred kosovskim institucijama, kad sam ja vlast ovde? A ova dvojica u vladi, koji su, svaka im čast, deset-petnaest godina proveli u inostranstvu, imaju neverovatno profesionalno iskustvo u ekonomskom, bankarskom sektoru, završili Harvard i došli ovde - oni su u stvari likovi iz crtanog filma, ti ljudi ne postoje u pravom životu. To su Miki Maus Božidar Đelić i ovaj Sunder Bob Kockalone s dva zuba, ministar spoljnih poslova. Ja ne znam da li se to uči na Harvardu, ali neverovatna je ta sposobnost da u jednoj minuti proizvede desetine potpuno besmislenih rečenica za koje ni sam ne zna šta znače, ni novinar preko puta njega ne zna, ni ja ne znam šta znače. Đelić se pretvorio u čoveka koji juče kaže - Nema nikakvih problema u vladi. Pa čekaj, ćuti. Ako ne znaš šta da kažeš, hajde ćuti, idi u Brisel, idi kod žene u Pariz. Imamo te ljude koji su navodno najспособniji, ali ako oni misle, a misle, da mi sada mrtvi hladni možemo da uđemo u Evropsku uniju, ovako slinavi, ovako nenormalni, da je za to dovoljna samo njihova elokvencija, obrazovanje i uštirkana košulja i odela - e, pa to stvarno neće moći u ovom veku.

Pojaviće se zamor u Evropskoj uniji - Vi nama niste potrebni, a ne obrnuto. Njima nisu bile potrebne ni Rumunija, ni Bugarska. Evropska unija jako sporo uči, ali kada nauči neku lekciju, pojaviće se tri stotine birokrata koji će učiniti sve da se ono na čemu su se prethodni put zeznuli ne ponovi. Pogledaj Hrvatsku, vidiš da im je Evropska unija prekinula dovod nekog fonda. To je poruka - Znate šta, mi smo to naučili s Bugarskom i Rumunijom, primili smo ih takve-kakvi su, a sada imamo problema s njima, ali vi nećete ući tako lako i to sigurno neće biti prvog januara 2009, nego možda prvog januara 2011. Čak i kada u jednoj zemlji postoji ta konačna odluka elite i građana da se ide u Evropsku uniju krupnim

koracima, čak i tada će doći neke birokrate iz Brisela i reći - Čekaj, da mi malo vidimo ove papire, čekajte, treba da ispunite 350.000 uslova, mi smo to spustili na 3.000, ali vi ste ispunili samo 1.700, šta je s ovih 1.300? A ti u Srbiji kažeš - Mi ne ulazimo u NATO, jer to vređa Ruse. I ova javnost je preko toga prešla, a to nije mala stvar, to je u skupštinskoj odluci, neko će jednom morati to da nadglasa, skupština će morati da kaže - Izvinite, zezali smo se, hoćemo u NATO. Ovo društvo nema tu odluku. Ni Mladića niko više ne pominje. Otišla je Karla del Ponte, mi ne znamo ni kako se taj novi čovek zove, a i on, niti se javlja, niti dolazi. Srbija može da ostane u ovom statusu dovek, a to je status - ni ovamo, ni onamo, to je taj treći put ruskog i pararuskog kapitala. Samo zamisli da su Rusi kupili Aerodrom Beograd, JAT, ušli u bankarski sektor, pa to je da odmah pakuješ torbice i odeš negde u... pip. Ta elita je odlučila da je svako rešenje koje njih ostavlja na vlasti odlično, a ta rešenja su katastrofalna po državni interes, po manjine, većine, bele, žute, sve koji žive u Srbiji. Svi smo nadrljali. Deluje kao da ništa ne može da se uradi. Ovoga što ću reći će da se uhvati trideset analitičara u *Novoj srpskoj političkoj misli*, ali naravno - izlazak na ulice. Kakav izlazak na ulice, to je drugo pitanje, ko će to da artikuliše, gde je ta masa, ko to vodi, kuda to ide. Ali uskoro će od onih koji se osećaju ovako kao ja, a znam neke koji se osećaju još deset puta gore, na kraju postati Crvene brigade. Majke mi, postoji mogućnost da jedan procenat ljudi stvarno prolupa.

IVAN
KUZMINOVIĆ

Jedino Demokratska stranka može da mobilise moju mamu i mog tatu. Oni pripadaju ljudima koji će se pokrenuti samo kada im to Demokratska stranka javi preko megafona. Pitanje je šta je to što će pokrenuti Demokratsku stranku. Meni je žao, ali Boris Tadić nije čovek za to. On je u stvari morao da izgubi ove predsedničke izbore da bi mi pomerili Demokratsku stranku. On je sada dobio mandat do 2013. da misli kako je sve što on radi dobro. Na koje poniženje treba da naiđe Demokratska stranka da bi se pomerila, nemam pojma, možda da dopusti crno-crnoj koaliciji da napravi vladu u narednih nekoliko meseci. Hajde, neka naprave radikali i Koštunica vladu, hajde, napravite je, pička vam materina, hajde više, dođi, stani na crtu, da vidimo jednom kako to izgleda. Možda bi to pomerilo Demokratsku stranku. Najgore je stanje koje sada imamo - nemaš vladu, nemaš skupštinu, nemaš RIK. Nemaš Republičku izbornu komisiju - ovaj glasa za, nema kvoruma za, ovaj glasa protiv, nema dovoljno njih protiv, pa šta ste vi? - Ništa. Cela Srbija je Republička izborna komisija, nema odluke, nema vlade. Mi smo se blokirali, sociolozi

to zovu blokirano društvo, ali ovako blokirano društvo je već *unique case*. Srbija je, jebote, stalno neki novi slučaj.

Tako da ja tu vidim ulicu kao rešenje. S druge strane, ovo je 2008, kakva sad ulica? Bilo kako bilo, mi koji mislimo - hajde dođi, ti crno-crna, napravi vladu, svi mi koji mislimo odveć stomakom treba da znamo da kada crno-crna koalicija dođe na vlast, vrlo teško ćemo je skinuti. Ako Koštunica za dva meseca formira vladu s radikalima, pa to je još tri godine, ej, ode prva decenija dvadeset prvog veka. Šta je potrebno da mi izađemo na ulicu? Potrebno nam je da Toma i Voja naprave vladu. Ne znam kako ćemo mi to izvesti da izađemo na ulicu, ali ćemo, bogami, početi redovno da izlazimo. Prvih dana ćemo svi da se izduvamo, videćemo sve ljude koje nismo videli od 1996, a onda treba da odemo kući, sednemo i čekamo da oni dođu po nas - a to nije lepa situacija.

Ovo je ono za šta smo se borili 5. oktobra, ovo je demokratija. Ako Vojislav Koštunica skupi 126 poslanika s radikalima, što on vrlo lako može da uradi, i ako dođe kod predsednika republike, nema druge nego da gospodin Tadić uruči mandat Vojislavu Koštunici i Tomislavu Nikoliću. To je demokratija, za to smo se borili, tu treba da budemo fer. A to što smo mi nadigrani u sopstvenoj demokratskoj igri, to je već drugo pitanje. Čoveče, mi još nemamo odgovor na pitanje ko je ubio Zorana Đinđića, ej bre, 2008. je godina, pa čemu se mi onda nadamo? Pa nisu ubili poštara, ubili su premijera. Znači, oni su toliko moćni, to je ono Đinđićevo - imao je brod, držao je kormilo, upravljao levo-desno, a brod je išao kuda je hteo. Kada koriste demokratske principe borbe, oni to rade savršeno. Kada DSS i radikali koriste demokratsku proceduru u skupštini, oni su u stanju da podnesu sto pedeset amandmana od kojih je svaki bolji od prethodnog, manje ili više, oni su u stanju da koriste fondove za izbore, oni su u stanju da koriste besplatne minute preko RTS-a, ali su u stanju i da koriste sve paralelne strukture moći, koje očigledno svi oni imaju. Koštunica ima ono što je Milošević imao, radikali su uvek imali neki svoj paralelni DB, neki KOS, bog te pita šta njih drži, a mi? Ko nas jebe, kad smo beskičmenjaci.

Dobili smo državu i nismo umeli ništa s tom državom da uradimo. Nismo umeli da raskrstimo s DB-om, jer smo od 5. oktobra imali trojanskog konja. Koštunica je bio na vlasti kada je Rade Marković uništavao fajlove, kada su pare otišle na Kipar, kada su nestali podaci o ubistvima, o tome šta se desilo Ivanu Stamboliću, sve je nekako nestalo. Pazi, u ovoj zemlji ispade da je demokratski uspeh to što čujem da će Radetu Markoviću opet

da sude za nešto. Jednom Radetu Markoviću. Ej, jedan, a koliko je njih bilo, koliko ih još ima? Sto, sto pedeset, trista pedeset Radeta Markovića. Mi nikada nismo uspeli da operacionalizujemo vlast koja nam je bila data, jer je, kako kaže moj omiljeni junak Buš, osovina zla bila prejaka. Mi nismo znali šta s njima da radimo i danas plaćamo cenu toga, kao što ćemo je plaćati i sutra i još neko vreme, bogami.

ZORAN
ĐINĐIĆ

Kako da spojim ovo blato s nekom budućnošću? Kako nekom sa sedamnaest godina da kažeš - Samo ti sedi, za deset godina će ovo da bude super? Ako to kažeš, lažeš, lažeš.

ZORAN ĐINĐIĆ:

Ako niste za to da se nešto sprovede, gospodo iz DSS-a, onda budite protiv toga da se to izglasa, nego - hoćemo, ali da ne bude, mi bi, ali da ne. Recite - nećemo. Budite jednom iskreni, hrabri i zaustavite život u ovoj zemlji. Svaki dan odlaganja, to što vi niste mogli, jer ste bili umorni, da dođete na ustavnu komisiju, pa mi danas imamo ovo što je trebalo da imamo pre petnaest dana - košta ovu zemlju prava da izveze deset hiljada tona junećeg mesa u Evropsku uniju. Ko vama daje pravo da budete umorni u ime ovoga naroda?

Ako ste umorni, idite pa spavajte, bre. Ako ovo ne bude izglasano, šta će biti izglasano? Ništa, još godinu dana ćete spavati, pa još deset godina, pa još sto godina, kao Trnoružica koja čeka svoga princa da je probudi. Prošle su bajke, ovo je realan život, preuzmite na sebe odgovornost kao realni političari u realnoj zemlji ili, brate, sklonite se s političke scene. Idite, pa spavajte u nekoj bajci.

SVETLANA LUKIĆ:

Slobodan Samardžić nas je podsetio da će Srbija aktivirati akcioni plan sutradan po proglašenju nezavisnosti Kosova. Državna je tajna šta znače ti akcioni planovi, a bilo bi dobro da znamo o čemu se radi, da možemo da doprinesemo, da nešto zapalimo, da nešto razbijemo, da na nešto bacimo bombu, kao što su jutros neke delije bacile bombu na Merkator. Slovenci su zaslužili da prvi dobiju bombu iz dva razloga. Prvi je što su prvi podržali kosovske Albance u Cankarevom domu, a drugi je to što su predsedavajući zloglasne Evropske unije. Na redu su Nemci, Amerikanci, Turci, ne pravimo pitanje, svi su oni isti. Slede nam nedelje nacionalističkog divljanja, opet smo kao orangutani, ništa nismo naučili iz svoje nacionalističke prošlosti. Nacionalizam je bio

oružje kojim smo uspeli da satremo sve oko sebe, a sada je red na nas same. Valjda će neko da se seti da je nacionalizam oružje koje je, na primer, Atatürk upotrebio da preko noći modernizuje poraženu Tursku, da je nacionalizam oružje koje su Japanci od 1945. koristili da od Japana naprave privrednu silu. U nastavku emisije slušate Teofila Pančića.

TEOFIL PANČIĆ:

Ništa se posebno nije dogodilo, osim što smo mi, onako poslovnično, za dlaku izbegli direktnu bruku i katastrofu. Međutim, nisu prošla ni dva dana nakon izbora i doživeli smo to da su nam Koštunica i cela ta kama-rila, poslali poruku da njih to uopšte ne zanima. Njih uopšte ne impresionira to što smo se mi nešto trtili i rekli da hoćemo ovo, a ne ono. Oni će da teraju svoje po svaku cenu, pa i po cenu svoje propasti i propasti Srbije. To ludilo i mahnitavanje je prevršilo svaku meru, i onu koju su predviđali najveći pesimisti. Mene to nije iznenadilo. Nisam nikakav prorok, ali stvarno odavno trubim o tome posmatrajući tog čoveka i tu zaista opskurnu ekipu oko njega, ljude kao što su ovaj Samardžić, Simić, Mile Savić. Ti vidiš da su ti ljudi do te mere pomahnitali da postaju opasni za sebe i za druge i da sve što oni čine i što će činiti već dobija kliničku sliku. Stvarno ovo ne kažem s namerom da bilo koga uvredim. Ja ovo kažem sasvim ozbiljno i zaista postavljam pitanje da li postoji neki mehanizam u državi da se proveri da li je naš premijer pri sebi. Da li je te ljude zahvatila neka histerija, neki amok? - To postoji kao kolektivni fenomen, nije to samo individualno. Da li ti ljudi imaju neki problem, da li nekako može da im se pomogne, a da se i nama pomogne tako što ćemo biti oslobođeni od toga da nas ti ljudi uvaljuju u tako duboka govna da u poređenju s njima ono što smo do sada imali može da izgleda kao dosta lep život?

Uverenje da Koštunica sada mora da se prikloni Tadiću, jer je video kako stoje stvari, video je da je njegova specifična težina u biračkom telu veoma mala, izjalovilo se u roku od dvadeset četiri sata. I sva ta naša kolektivna analitička pamet na gomili je spektakularno omanula. Imam tezu da je ona spektakularno omanula upravo zato što učitava nepostojeću racionalnost u postupke Koštunice i njegovog bližeg okruženja. Bojim se da je Koštunica krenuo u obračun iz kojeg će se vratiti - sa štitom ili na njemu. On je de fakto rekao da njega ne zanimaju izbori, ni rezultati izbora, ni to šta ovaj narod misli. Taj čovek, koji se stalno poziva na narod, čak mu se i koalicija zove narodnjačkom, rekao je da ga to ne zanima. Ja mislim da je on zaista utripovao da je posrednik neke više istorijske istine, da je njego-

va misija na zemlji da sačuva sakralno Kosovo u sastavu Srbije i da je to apsolutno jedina stvar koja je njemu važna. Kada bi zamislila situaciju u kojoj je cela Srbija spaljena, ali je Kosovo na neku foru ostalo deo Srbije, Koštunica bi to smatrao pozitivnim ishodom. Ako sada tačno interpretiram njegove misli, a bojim se da sam u pravu, moramo da vidimo kakvo je stanje prisebnosti tog čoveka. Apsolutno mi nije interesantno da njega ili bilo koga drugog vređam, govorim najozbiljnije, jer uopšte nije čas za zezanje.

TEOFIL
PANČIĆ

To je kao kada rešavaš šahovski problem, pa polaziš od toga da su i beli igrač i crni igrač em prisebni, em se razumeju u šah. Međutim, zamisli da treba da rešavaš šahovski problem u kojem je bar jedan od dvojice igrača krajnje sumnjive prisebnosti. Pa ne bi mogao ništa, jer ovaj ti je razorio ceo sistem. Ti radiš po sistemu, a zapravo je cela stvar u tome da tog sistema više nema. Već brinem zato što mi razgovaramo u sredu, a emisija će biti emitovana u petak. Čini mi se da u tih četrdeset osam sati može svašta da se desi, jer je taj čabar u kojem smo opet dobio onu vrstu ubrzanja da osetiš da moraš na svakih pola sata da slušaš vesti. A sve se dešava u trenutku koji bi trebalo da bude neki politički antiklimaks, imao si izbore, imao si nekoliko nedelja predizborne kampanje i u bilo kojoj državi na ovoj planeti nakon toga sledi bonaca, neka vrsta relaksiranja, odlaska u mirnije vode. A vidiš da ovi nisu hteli ni da čestitaju Tadiću na toj izbornoj pobedi, nego su odmah krenuli da ruše vladu. Oni blokiraju ovaj sporazum o stabilizaciji, a Demokratska stranka i G17 plus njih blokiraju u onome što bi oni hteli. To dvovlašće ne može da funkcioniše, to više nikako ne možeš da pomiriš. Kao da imaš bicikl s dvojicom vozača, od kojih svaki vozi na svoju stranu. Bicikl će u najboljem slučaju da stoji u mestu. Došli smo do momenta u kojem je najzdravije što može da se desi da padne vlada.

Prva loša opcija je da se ovo ipak nekako zakrpi i da se ovo truljenje nastavi do u nedogled. Druga loša opcija, koja presudno zavisi od radikala, je da Koštunica napravi neki pakt s njima i da se stvori nova većina bez izbora i da onda ta većina poništi Tadićevu pobedu i potpuno blokira Srbiju, zaustavi je u vremenu i prostoru, okameni je i kaže - Mi smo sada stali, sve je stalo, ni deca više ne rastu i sad čupamo Kosovo, jebemo kevu Evropi i podajemo se Putinu, spređa i zguza. Ovog časa dok razgovaramo, to se prelama. Pretpostavljam da će u narednih nekoliko dana postati jasno na čemu smo. Ja se nadam da je Koštunica svesno ili nesvesno ovim što radi isterao Tadića na čistac, zato što je Tadić sklon tome da kaže - Super, svi

smo mi braća i hajde da nastavimo da taljigamo kao što smo i do sada. Njegove prve izjave nakon izbora su bile u tom smislu. Koštunica je to porušio i u tome ima nečega dobrog, ako se iskoristi na pravi način. Pravi način je da se ide u vanredne parlamentarne izbore, na kojima se postavlja to jedno pitanje. Tadić je do sada mogao da kaže - Hoću i Kosovo i Evropu. On je na tome dobio predsedničke izbore. Sada nastupa pitanje prioriteta. U redu, ti hoćeš i Kosovo i Evropu, nemam ništa protiv, ali šta ako dođe do toga da moraš da biraš? Oni su se implicitno već izjasnili, jer činjenica da oni hoće da potpišu sporazum zapravo je izjašnjavanje. E, sada to implicitno mora da preraste u eksplicitno i u tom slučaju će sve proevropske političke snage u Srbiji morati da naprave neku vrstu bloka, bez lažnog predstavljanja DSS-a kao proevropske stranke. Možda je DSS to nekada i bio, ali on to odavno nije.

Možda ulazimo u neodređeno dugi period, u kojem ćemo imati proevropsku Srbiju na jednoj i neku u svoj pupak zagledanu Srbiju na drugoj strani. I možda će te dve Srbije da se biju za svaki glas. Pa dobro, to nije najstrašnije na svetu i mislim da proevropski orijentisani građani Srbije treba da preuzmu tu bačenu rukavicu. Okej, zašto bismo mi vama davali da govorite u ime Srbije, zašto bi samo ono što vi smislite da je nacionalni interes bilo nacionalni interes? Sada ćemo mi malo da pričamo o nacionalnom interesu, pa ćemo da kažemo da je nacionalni interes Srbije da bude članica Evropske unije. Treba da se odmerimo. Tu će svako morati nešto da žrtvuje. Tadić će morati da se okane svog kunktatorstva, G17 će morati da se okane svog kalkulantstva, LDP će morati da se okane svog pravedničkog sindroma i pretenzije da je on taj koji svima drugima određuje meru evropejstva i demokratičnosti. I stranke manjina će morati da se odreknu toga da su one zastupnici samo jedne partikularne priče, jer ona ne vredi ništa, ako nema kontekst u koji će da se stavi. Ima jako mnogo posla, ali možda ovo sranje kroz koje prolazimo ovih dana ima veliku pozitivnu posledicu. Možda ćemo doći do toga da imamo te vanredne parlamentarne izbore, na neki način protivno Tadićevim željama i namerama. Možda je ovo trenutak da on konačno postane državnik.

SVETLANA LUKIĆ:

Kad si pomenuo dva loša scenarija, pao mi je na pamet i treći, koji se meni čini najgorim i dosta realnim. Ako budemo imali vanredne parlamentarne izbore, oni će se desiti relativno brzo. Radikali, socijalisti, uvek je tu i neka romska ili vlaška partija - uz pomoć Dontovog sistema oni mogu da pobeđu.

TEOFIL PANČIĆ:

Uopšte nisam siguran da je to najgore što može da se desi. Te radikale smo od 1990. povezivali s raznim formama političkog i običnog ludila, mahnistosti i zločinstva. Međutim, šta je to što oni rade, a da je luđe od onoga što rade DSS-ovci? Čak bi mogao da spekuliraš da bi se oni ponašali umerenije od DSS-ovaca u nekim važnim stvarima. Imaju izraženiji nagon za samoodržanjem, veštiji su kao političari i nisu iskompleksirani, isfrustrirani salonaši. Zašto je to kada Toma Nikolić nazove Tadića ustašom išta gore od toga kada Velja Ilić kaže za Božidara Đelića da je izdajnik? Oni su se sveli na isto. Ako je već isto, daj mi ono od istog što je istije.

TEOFIL
PANČIĆ

SVETLANA LUKIĆ:

Kada je Tadić pobedio, svima je laknulo, i u okruženju i onima iz Evropske unije. Prosto sam uhvatila sebe kako mislim - pa ako je svima toliko laknulo, onda i meni valjda treba da lakne.

TEOFIL PANČIĆ:

Nije baš svima u okruženju laknulo, jer u regionu postoji i škola mišljenja koja je smatrala da je za njih dobro da pobedi Toma Nikolić, jer će onda oni izgledati bolje. Što se Evrope tiče, da sam ja neki birokrata tamo u Briselu, i meni bi laknulo. Nevolja je u tome što se već sutradan pokazala slabost te pobeđe, koliko je ona neutemeljena, sve dok je izvršna vlast u Srbiji ovakva kakva jeste. Tu Tadića bje po glavi njegov apsolutno najkatastrofalniji politički potez i verovatno najkatastrofalniji politički potez u postkomunističkoj istoriji Srbije, dakle, činjenica da je on Koštunici poklonio mesto premijera. Zato njegova pobjeda ne može da slomi premijera koji je rešio da igra drugačije. Zato nije dobro da ova vlada opstane. Čovek je prešao Rubikon, nismo ga ti i ja oterali na tu stranu, on je sam to uradio iz vlastitih razloga. Čovek je prešao Rubikon, daj da se prebrojimo iznova, pa ako je Srbija kojoj pripadaju on, Toma Nikolić, Ivica Dačić zaista većinska, onda je Srbija tako izabrala, a mi ćemo već da izvučemo pouku. U jednom šaljivom tekstu predložio sam da se Srbija lepo podeli na dva dela, kao Istočna i Zapadna Nemačka, pa da vidimo ko će kako da napreduje. Jedna Srbija ode u Evropsku uniju, a druga neka postane Gasprom država. Pa se sastanemo za dvadeset godina da se odmerimo.

SVETLANA LUKIĆ:

Neki grde Evropljane zato što su prebrzo doneli odluku o slanju svoje misije na Kosovo. S druge strane vidiš podatak da oni spremaju tu mi-

siju već dve godine, da je to hiljadu sedamsto ljudi i budžet od sto šezdeset miliona evra godišnje. To je strašna mašinerija koja mnogo košta.

TEOFIL PANČIĆ:

Ma da, nisu čekali nijedan dan. Da su čekali mesec dana, neko bi rekao - Nisu čekali ni dva meseca, da su čekali šest meseci, onda bi rekli - Pa nisu čekali ni godinu dana. Nisu morali uopšte da čekaju, a čekali su, čekali su te izbore. To ti je isto kao s famoznim Holanđanima - Jao, samo su nam još oni trebali. To je i meni bila prva reakcija i ona je normalna, jer hoću da se potpiše taj prokleti sporazum, a neki Holanđani su mi seli na kičmu i ne daju. Ali s druge strane, čoveče božji, pa ova zemlja deset godina ne može da izruči Ratka Mladića. Od 5. oktobra, ovo je četvrta vlada koja to nije u stanju da uradi. Pa nemojte me zezati. Taj čovek se šetao po stadionima, bio je javna činjenica, a svi su se pravili blesavi.

SVETLANA LUKIĆ:

Holandija je to uradila i zato što je njena vlada pala zbog Ratka Mladića. Holandski vojnici su izvršavali samoubistva posle trauma iz Srebrenice.

TEOFIL PANČIĆ:

Ispalo je da je više holandskih vojnika imalo problema sa savešću nego naših. To šalje jednu poruku o nama, koju niko od nas ne bi baš voleo do kraja da dešifruje. U odnosu na Evropu, mi govorimo suštinski različitim jezikom. Zato naši ljudi mogu da kažu - Šta su ovi zapeli, kud su navrli? Oni jednostavno ne mogu da shvate da ta unija ne bi mogla da funkcioniše s dvadeset sedam zemalja da nije sva zasnovana na tome da ono što piše na papiru mora da se poštuje, da ugovori i obaveze moraju da se poštuju. A to što smo mi sebe doveli u kretensku situaciju, koju sada DSS-ovci i kompanija izvrću na glavu, druga je stvar. Pa nam kažu - Nijednoj zemlji nije traženo da se odrekne dela teritorije da bi pristupila Evropskoj uniji. To je tačno, ali nijedna zemlja nije imala Kosovo. Ovdje se stalno širi osećaj kako je Srbija neko trinaesto prase i kako je svi samo šutiraju i kako su svi strašno nepravedni, ali zanimljivo je da se u regionu to doživljava drugačije. U Zagrebu, Sarajevu, Prištini, Skoplju, svi kažu - Srbija je milenik, Srbiji se sve gleda kroz prste, svi joj se umiljavaju, a nama samo isporuče zahteve i kažu - Ko vas šiša, javite se kad završite taj posao.

Apsolutno ništa nije osvojeno, od 5. oktobra do danas, a da je nepovratno osvojeno. Šlafuješ, vraćaš se, korak napred, dva koraka nazad. I sada smo u takvom trenutku, ali stvarno mi se čini da sada to možda može na zdraviji način nego do sada da se razreši - da se ide na izbore, bez lažnog predstavljanja DSS-a kao evropske stranke. DSS je uvek do sada bio majstor kvariš. Sada bismo prvi put imali situaciju u kojoj je DSS na jednoj strani, a ono što se naziva proevropskom Srbijom na drugoj. Čak i da ispadne da je proevropska Srbija u manjini, to bi bila vrlo tesna manjina i ta manjina bi imala jako veliku pespektivu. Ni nezavisnost Crne Gore nije bila izborena odmah. Pristalice te opcije su u početku bile veoma malobrojne. Izgleda da ćemo morati nešto da naučimo iz tog primera.

TEOFIL
PANČIĆ

SVETLANA LUKIĆ:

Sve ostale teme izgledaju sitno u odnosu na ovu. Harđenje Džajića i Cvetkovića - ma pusti me sada s tim.

TEOFIL PANČIĆ:

Mi smo zemlja jedne teme i mi to vrtimo i tu boga nema, dok se to ne razreši. Hajde opet da dam primer Crne Gore. Dok je bila deo virtuelne, kvazizajedničke države, jedina relevantna tema tamo je bila da li Crna Gora treba ili ne treba da bude nezavisna. Tek kada je to pitanje razrešeno, na red su mogle da dođu sve one teme od kojih se živi. Pogledaj čime se bave vodeće novine u anglosaksonskom svetu. Pre neki dan je glavna tema, koju sam mikroskopom tražio po našim novinama, bila da je jedan mladi čovek u Pakistanu osuđen na smrt zato što je s interneta skinuo podatke o kršenjima ženskih prava u njegovoj zemlji. To je ovde prošlo potpuno neprimećeno.

SVETLANA LUKIĆ:

Sto dvadeset hiljada Turaka je izašlo da kaže NE marami na univerzitetu. Sto dvadeset hiljada ljudi je ustalo u odbranu laičke države.

TEOFIL PANČIĆ:

Jeste, a mi ćemo možda doći u situaciju da u ovoj zemlji ponovo budemo prisiljeni da izlazimo na ulice kao devedesetih godina. Ja uopšte ne bih isključio tu mogućnost, ako dođe do institucionalne paralize i ako Koštunica i Velja Ilić otmu Srbiju od nas. Ovo što se sada dešava je pokušaj otmice Srbije kao celine. Znači, možda ćemo mi doći u situaciju da, u još mnogo većem broju od Turaka, izađemo na ulice i kažemo da ne pristajemo na to da Srbiju otmu od njenih građana.

SVETLANA LUKIĆ:

Bio je ovo Peščanik. Mnogo ljudi nam je javilo da se emisija nije čula, žuštalo je. Ne verujemo u tehničke smetnje, verujemo da je u pitanju ometanje, odnosno nasilje. Braća su preduzimljiva, misle da je ovo vreme kada imaju pravo na sve. Međutim, i ustavom i zakonima i vladom i parlamentom i obrazom i Dverima i Nikolićem i Koštunicom, nama je zagarantovano pravo na samoodbranu.

Preživjećemo i ovo što nam rade i ovo što nam tek spremaju, a onda ću, makar ja lično, da čekam čoveka iz priče koju je ispričao Kurt Vonegat. Reč je o bogatom Amerikancu koji je diplomirao na Harvardu, a onda otišao u udaljene ugljenokope da pomogne rudarima da se samoorganizuju i izbore za bolje uslove rada i veće dnevnicе. Jednom je zbog organizovanja štrajka dospelo na sud i sudija ga je pitao - Pa dobro, gospodine, vi ste završili Harvard, bogati ste, zašto bi se neko vašeg statusa bavio takvim stvarima? Moj junak je odgovorio - Kako to mislite, gospodine? Pa zbog Besede na Gori. Blaženi milostivi, jer će biti pomilovani, blaženi mirotvorci, jer će se sinovima božjim zvati. Takav nam treba, samo jedan, još samo jednom. Do viđenja do oslobođenja.

PEŠČANIK 15. 02. 2008.

LAŽNA DRŽAVA

Dva miliona i trista pet hiljada ljudi misli da je normalno da Srbija bude u Evropskoj uniji, a dva miliona sto devedeset sedam hiljada ljudi misli da je normalno da osumnjičeni za ratne zločine nikada ne budu izručeni sudu. Ups, imamo problem...

Gosti:

VESNA RAKIĆ-VODINELIĆ, *profesorka*,

LJUBIŠA RAJIĆ, *profesor*,

DEJAN ILIĆ, *Fabrika knjiga*,

DESIMIR TOŠIĆ, *Demokratska stranka*

SVETLANA LUKIĆ:

Ova ljuta špica je naš mali doprinos obeležavanju Dana državnosti. Pomalo je zastrašujuće mirno na beogradskim ulicama. Dan državnosti je neradni dan i radni narod drema, ali ova tišina ne sluti na dobro. Po jarugama srbskim danas se šunja predsednik vlade, onda ide u Orašac, pa na Oplenac i opet u neku jarugu. Za sobom vuče svitu svojih nacionalno osvešćenih i nacionalno obogaćenih ministara, vuče sveštenike, Karađorđeviće i ostale simbole srpske državnosti. Teško da taj karavan može da stigne i na inauguraciju predsednika republike koja je zakazana za trinaest sati. Posle dramatičnih izbora u Dobrom Polju kod Boljevca, Republička izborna komisija juče je proglasila Tadićevu pobedu i on će danas u skupštini pred svojom svitom, pred svojim ministrima, koji su u slobodno vreme, kad se stigne, veliki Evropejci, pročitati onu glupo sročenu zakletvu. A Koštunica - ako ga se seti, seti. Možda i dođe na inauguraciju, a ako ne dođe - onda ništa. Neće se predsednik naljutiti, on za Koštunicu ima veliko i uvek širom otvoreno srce.

Održan je i taj dramatično najavljivan susret dva srpska politička diva, Koštunice i Tadića, i tu se desilo malo čudo. Sastanak je najavljen kao poslednji pokušaj da se deblokira funkcionisanje države, kao pokušaj da Tadić podseti Koštunicu na rezultate izbora i na politički sporazum s Evropskom unijom. Međutim, desilo se da je Tadić na sastanak ušao pevajući Odu radosti, himnu Evropske unije, a izašao sa istog sastanka iz grla pevajući Vidovdan. Sve u svemu, kada se Tadićeva pobeda na izborima malo detaljnije opiše, prestaje da se razlikuje od poraza.

Najgore je što je onaj deo njegove kampanje o tome da se predsednik bira do 2013. godine - tačan. To znači da ćemo pet dugih godina morati da trpimo Tadićevo izigravanje lidera.

Koštunica će iz Marićevića jaruge nastaviti da sa Samardžićem, Simićem i ostalim mračnim svetom zahteva pravdu, što je u Koštuničinom slučaju uvek svodivo na голу želju za osvetom. On više nije u stanju da se kontroliše i prikrije svoje motive. Odavno je rekao da nam nacionalno dostojanstvo nalaže da nanesimo štetu svakome ko prizna nezavisnost Kosova. Obraz, Nacionalni stroj, Naši i ostali dripici koji sebe nazivaju svetosavskim nacionalistima i srbskim rodoljubima shvatili su Koštuničinu poruku i sada im je široko polje. Crkveni

velikodostojnici izgleda nemaju primedaba na to koje se sve protuve zaklanjaju iza krsta. Naše vladike ne biraju s kime će graditi novu srbsku veru. Ako to zahteva neku kašikaru, bejzbol palicu, pa i neko ozbiljnije naoružanje, u redu, Kosovo je u pitanju.

Vladika raško-prizrenski Artemije, koji predvodi crkveno krilo odbrambene linije Kosova, krajem decembra je rekao kako su najavljene reakcije srpskih političara na proglašenje nezavisnosti Kosova - nedolične. A onda je božji izaslanik izneo svoj predlog akcionog plana koji treba sprovesti pre proglašenja nezavisnosti. Pod jedan - zatvoriti administrativnu granicu za putnike i robu na tri dana, pod dva - pozvati posmatračku misiju zemalja članica šangajske organizacije za saradnju u kojoj su Kina, Rusija, Pakistan i Indija, pod tri - pozvati na mobilizaciju sve vojne obveznike i organizovati vojne vežbe u oblastima bliskima pokrajini. Verovatno su delovi ove šangajske kanaste vladike Artemija inkorporirane u osvetničke akcione planove vlade. Deo s vojnom vežbom je u toku, odvija se u Nišu pod nazivom Sretenje 2008. Nišlije, koje su doživele masakr kod pijace za vreme bombardovanja 1999. godine, verovatno su pune razumevanja za ovaj vojni igrokaz. Uzgred, pre dva dana su Nemci obeležili godišnjicu bombardovanja Drezdena. Tada su saveznici za jednu noć, 1945. novim zapaljivim bombama ubili 135.000 ljudi.

I najzad, vladika Artemije je predložio da se u Beogradu i širom Srbije organizuju masovne demonstracije u kojima bi, kaže, crkva morala da učestvuje tako što će pozvati svoj pravoslavni narod. To podseća na 1937, kada je posle liturgije u Sabornoj crkvi, patrijarh Varnava stao na čelo povorke od nekoliko stotina hiljada ljudi i krenuo ulicama Beograda, u znak protesta zbog ratifikacije konkordata sa Svetom stolicom. Protest je prerastao u masovne nemire i događaj je ostao upamćen kao Krvava litija.

Ovo je Peščanik, na početku emisije slušate Vesnu Rakić-Vodinelić, profesorku prava.

VESNA RAKIĆ-VODINELIĆ:

Ja bih ovu nedelju nazvala veselom pravničkom nedeljom zato što su se u njoj dogodili neki događaji koji imaju veze s pravničkom profesijom, a koji su, iako naizgled ozbiljni, na ivici farse i opštenarodne zabave. Izdvojila bih za ovu priliku četiri pravnička doživljaja. Prvi bih nazvala Poništaj

unapred, drugi Zabrana, treći Ugovor o kupoprodaji s elementima poklona, a četvrti Promocija knjige u prisustvu vlasti.

Što se tiče ovog prvog događaja, Poništaja unapred, on je potekao od doktora prava, predsednika vlade Vojislava Koštunice, koji je u nekoliko puta ponovljenoj, direktno snimljenoj izjavi rekao kako ćemo unapred poništiti sve nezakonite akte koje bude donele lažna država. Poništaj pravnog akta znači da se taj pravni akt zbog njegovih formalnih ili sadržinskih nedostataka stavlja van snage. Naravno, taj pravni akt prethodno mora da postoji. U ovom slučaju, najavljuje se poništenje pravnih akata koji ne postoje, tako da mi je bilo teško da poverujem da neko ko je školovani pravnik daje takav iskaz. Tačnije, bilo bi mi teško da nije bilo evidentno da se pod krinkom prava daje emotivni iskaz koji je na granici hysterije. Čudi me što naš premijer nije otišao i dalje. On bi trebalo da zna da osim poništaja postoji i teža sankcija, a to je proglašenje određenog pravnog akta nepostojećim, pa mu savetujem da u daljem napredovanju ka novim tekovinama pravne teorije, najavi pravni institut proglašenja akta nepostojećim - dakako unapred.

VESNA
RAKIĆ
VODINELIĆ

Njegova izjava me je podsetila na situaciju nastalu posle otcepljenja ili osamostaljenja ili secesije nekadašnjih republika bivše Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, koje su bile praćene nizom legalističkih akata. Posle donošenja akata o samostalnosti Slovenije, Hrvatske i Bosne i Hercegovine, tadašnji savezni Ustavni sud SFRJ, a posle SRJ, bio je veoma zaposlen time što je neprestano donosio odluke kojima stavlja van snage ili poništava te akte o otcepljenju. To se dešavalo u vreme Miloševića, koji nije bio tako inovativan kao naš premijer, pa je te akte poništavao tek pošto su bili doneseni, a ne unapred. Budući da je naša država prema ustavu iz 2006. i prema ustavnoj povelji pravna sledbenica bivše SFRJ i bivše SRJ, u njenom pravnom poretku, dakle, i dalje postoje odluke ustavnog suda o poništavanju akata o osamostaljenju bivših jugoslovenskih republika. Moje pitanje bi glasilo: ako se već bavimo legalizmom, kako to da mi s tim bivšim jugoslovenskim republikama održavamo diplomatske odnose? Jasno je da se ne bavimo legalizmom i jasno je da je ta izjava data kao politička, a ne kao pravna. Sem toga, čini mi se da je data u nekoj vrsti emotivnog afekta i da je kao takvu treba i posmatrati.

Drugi pravnički događaj, Zabrana, desio se daleko od naše zemlje, ali ima unutrašnje veze s onim što se kod nas dešava. To je bila odluka vlade

Saudijske Arabije o zabrani proslavljanja Dana zaljubljenih. Zabrana se odnosi na poklanjanje bilo čega crvenog, uključujući tu i crvene ruže, među mladim ljudima. Mislim da je ova zabrana zasnovana na istom pravničkom duhu na kome je zasnovan naš novi institut poništaja pravnih akata unapred, pa i to smatram jednim od značajnih događaja ove vesele pravničke nedelje.

Treći događaj je najava direktora NIS-a da će već ove nedelje stići prijatelji iz Rusije, koji će pregovarati s našom vladom o detaljnijim elementima kupoprodaje NIS-a. Dakle, radi se o jednom kupoprodajnom ugovoru s evidentnim elementima poklona. Svi koji se bave procenama vrednosti NIS-a tvrde da on vredi mnogo više od cene za koju je prodat. Na ovom primeru se vidi kako jedna velika i ipak odgovorna država vodi računa o svom pravnom, ekonomskom i političkom interesu i kako nijednog momenta ne zaboravlja da ostvari korist za sebe.

Najzad, za mene kao člana institucije zvane *Peščanik*, jedno od pravnih obeležja ove nedelje jeste i promocija novog pisanog broja *Peščanika* u prisustvu vlasti. To je već treći put da se *Peščanik* promoviše u prisustvu vlasti. Kod nas se previše toga dešava u prisustvu vlasti. Neću govoriti o najtežim posledicama, kao što su bile neke smrti u prisustvu vlasti. Ovo nije bila smrt *Peščanika* u prisustvu vlasti, ali mislim da je vrlo bitno podvući da se najagresivniji i ujedno najkukavičkiji elementi ovoga društva lupaju u rutava prsa pred *Peščanikom*, to jest pred nama, dvojicom deda i pet baba. Oni veoma rado pokazuju svoje pesnice i svoju mržnju i prete ljudima koje nema ko da brani. Oni obrću sliku stvari, koriste se demokratskim vokabularom i tako ispada da mi, ljudi koje policija nikada nije štitila, sada imamo neku svoju policiju, a oni treba da se brane od te policije. Ne, uopšte se ne radi o tome da je policija tu zato da održi ono malo javnog mira i reda što ga je još u ovoj zemlji preostalo. Ona je tu zato da bi se promovisale desničarske, fašističke, nacionalističke, šovinističke, retrogradne snage, koje oštre svoja koplja na onima koji su najmanje zaštićeni.

To je za mene bila pravnička nedelja, a vesela je zato što je za pravnika uvek veselo kada se sve što je ikada naučio - na jedan čudesan način, u ovoj čudesnoj zemlji, u čudesnim trenucima izvitoperi u svoju suprotnost.

Nedavno sam u jednom časopisu pročitala nekoliko tekstova mladih i afirmisanih srpskih istoričara, koji nikako ne pripadaju onome što se u mo-

dernom političkom govoru zove ekstremizmom. Naprotiv, radi se o ljudima koji imaju relativno konzervativne karijere i način mišljenja. Oni su brojevima pokazali da bi država Srbija, kada bi u sebe uključivala i teritoriju Kosova, bila neodrživa država. Na primer, na teritoriji Kosova prosečna gustina naseljenosti stanovništva je preko dvesta, a na teritoriji Srbije ispod sto. Onda se navodi da država koja nema osamdeset odsto stanovnika koji su joj lojalni, nema izgleda na uspeh. Zvanična stopa nezaposlenosti na Kosovu je pedeset odsto, a u Srbiji dvadeset jedan. Dakle, novac koji bi se morao uložiti da bi Srbija zajedno s Kosovom bila održiva država - u ovom trenutku nije na raspolaganju.

VESNA
RAKIĆ
VODINELIĆ

Znam da se u ovom trenutku iznošenje bilo kakvih brojeva smatra nečim krajnje prizemnim i nespojivim s kosovskim mitom i unutrašnjim osećanjem privrženosti tom mitu. Lično nemam taj mit i ne gajim osećanje privrženosti prema njemu, ali mogu da razumem ljude koji ih imaju. Jedan kolega mi je rekao - Kada argumentuješ tom igrom brojeva, ti si kao otac devojke koja je silno zaljubljena u svog momka i hoće da se uda za njega, a otac je pita - A koliko on zarađuje. Tako izgledaš u očima tih ljudi. Ne znam da li bih tako izgledala ako bih na mestu toga oca postavila pitanje - A kako ti zamišljaš svoj život s njim za pet godina, da li misliš da ćeš i za pet godina biti s tim čovekom, da li ćete biti srećni, da li imate dovoljno dodirnih tačaka da živite zajedno? Dakle, mogu da razumem da čovek trenutno bude savladan svojim emocijama, ali ne mogu da opravdam to da neko ko se usudio da vodi državu u izuzetno nepovoljnim okolnostima može sebi da dozvoli da njegove emocije savladaju njegov racio. To je dopustivo vama, meni, običnom svetu, ali takav pristup nije opravdan kod nekoga ko hoće da bude političar, državnik, ko snosi odgovornost za sudbinu jedne države.

Postoji još jedan mit u Srba i to veoma ozbiljan, koji je vezan za Hilandar. Već stotinama godina Hilandar nije na teritoriji ove države, pa su generacije i generacije uspevale da se organizuju tako da njihov život i život njihove dece ne bude ugrožen zbog toga što je Hilandar na teritoriji Grčke. I mnogi drugi narodi imaju peh da se mitološka mesta, ti *genius loci* za koje oni vezuju svoje poreklo i emocije, ne nalaze na njihovoj teritoriji. Ne pokušavam bilo koga da tešim, samo konstatujem da ovde nije otvorena debata o tome. Ljudi ne uspevaju da prevladaju strah koji vlast seje među nama. Tu ne mislim samo na Koštunicu, mislim i na fiktivnu ili stvarnu opoziciju u vidu Radikalne stranke, mislim na neke političare iz

Demokratske stranke koji se, kako bi to rekla koleginica Turajlić, ponašaju kao da im je neko juče rekao da će se Kosovo osamostaliti.

Šta je to državna tajna? Kod nas nema kriterijuma o tome šta građani po mišljenju vlasti treba da znaju, a šta ne i to pokazuje da mi za tu vlast uopšte nismo građani, nego obična pučina, na kojoj će oni trenirati svoja glumačka umeća i svoje navodne frustracije i histeriju. Dakle, jedan od razloga za položaj u kojem smo jeste to što ovde nema osnovnih elemenata pravne države, a drugi razlog pokazuje da ni mi građani nismo bezazleni. Nisam čula nikakav protest protiv toga što ne znamo šta će se desiti prekosutra. Ne shvatam ni zašto se o vanrednom stanju priča kao o vrhunskom parlamentarnom dostignuću. Ministar vojske tvrdi da ne postoje nikakve bezbednosne pretnje, a šef najveće opozicione stranke, umalo predsednik Srbije i u jednom periodu predsednik skupštine, otvara svoju omiljenu temu vanrednog stanja. On pripada stranci koja voli da vlada, a ne da upravlja, a najbolje se vlada kada se građani pretvore u puk, kada im se oduzmu pravo na okupljanje i slobodno kretanje, kada otpadnu zabrane koje se tiču tajnosti pisama, opštenja i tako dalje. Ako hoće to da nam rade, neka nam kažu. Nije sporno, mi smo prošli kroz niz vanrednih stanja, ali je lepo da to znamo, da ne zakazujemo promociju baš tada kada je zabranjeno okupljanje na javnom mestu.

Elementarna stvar je da nam se kaže da li akcioni plan podrazumeva uvođenje vanrednog stanja na mala vrata. Bilo bi lepo znati unapred i koje je vremensko ograničenje tog vanrednog stanja i koji će biti okviri ograničenja naših osnovnih ljudskih prava. U tom trouglu: vlast - mediji - građani, niko nije nevin. Mi kao građani nismo nevin, jer su samo studenti digli svoj glas i rekli - Evropa zdaj, Evropa sada. Za njih je Evropa na prvom mestu i to ne Evropa kao geografski ili politički prostor, nego kao kulturni, civilizacijski prostor, koji vam omogućava da uživate izvesne beneficije, izražene i materijalno. To po njima dolazi na prvo mesto. Oni su mali, ali najosvešćeniji segment našega društva. Ima mnogo ljudi koji tako misle, ali ne izlaze na ulicu. Postavlja se i pitanje zašto mi sve stvari moramo da rešavamo na ulici. Izlaženje na ulicu uopšte nije bio loš period moga života, ali čini mi se da postoje i drugi kanali kroz koje se može emitovati normalnost prema ovoj vlasti. S druge strane, možda su oni već postali toliko zaslepljeni, glupi i slepi sledeći autoritarne obrasce iz Miloševićevog vremena, da više nisu u stanju da čuju ono što im kažu mali segmenti društva.

Pa šta ako nije održana promocija *Peščanika* u Futogu? Biće održana u Valjevu. Voda izbija tamo gde može. Ako oni hoće da frustraciju velikog dela građana zbog otepljenja Kosova pretvore u neku negativnu energiju - mislim da je toga dosta. Onda građani treba da se prisete koliko puta su njihove emocije, energija, životne ambicije bile pretvorene u frustrirajuću negativnu, razornu energiju. Nije daleko vreme kada je Milošević to radio na svakih nekoliko meseci. Znam da istorija nije učiteljica života, ali ovo nije istorija. Ono što se dešavalo pre petnaest godina je naša savremenost, to je maltene isti trenutak u kojem živimo i sada.

VESNA
RAKIĆ
VODINELIĆ

SVETLANA LUKIĆ:

Kada ste napisali tekst, koji smo sa zadovoljstvom objavili na našem sajtu, bila je to vaša reakcija na prvi krug predsedničkih izbora, kada je Tomislav Nikolić govorio kako će kao predsednik preispitati odluke suda koji je Ulemeka osudio za atentat na Đinđića. Zapanjujuće je koliko su retki takvi glasovi, kao da nema udruženja sudija ili tužilaca.

VESNA RAKIĆ-VODINELIĆ:

Čitala sam jedan zanimljiv napis u kojem jedna sutkinja reaguje na tekst Nataše Kandić, u kojem je Nataša Kandić imala primedbu da je ta sutkinja bila zavisna u odlučivanju. Onda ta sutkinja sebi dozvoljava da kaže - Kada dođu dugo očekivane promene, sudije će postati nezavisne. Ona kao da ne shvata šta je rekla. Ona, naravno, misli na političke promene, da će vlast dobiti neko ko je njoj politički blizak i da će onda ona postati nezavisna. Ona ne shvata da je time pokazala koliko je duboko u sebi zavisan čovek.

SVETLANA LUKIĆ:

Iritantno je čitati male vesti - gospodinu Mirčiću iz SRS-a zastareo slučaj. Građanski list ga je tužio zbog toga što ih je nazvao ustašama i đubradima. Andreja Mladenović se opet nije pojavio pred sudom. Po broju nepojavljivanja pred sudom on pristiže Dejana Mihajlova.

VESNA RAKIĆ-VODINELIĆ:

To pokazuje da nisu u pitanju samo indicije da je naše sudstvo zavisno. Sada su to već dokazi da je naše sudstvo zavisno. Podvlačim dobar potez sadašnjeg ministra pravde, koji je tražio odgovornost sudija koji su dopustili da zastari predmet vladike Ilariona. Zna li kakav je bio ishod tog poteza? Te sudije su dobile samo opomenu, jer niko nije smogao snage za više od toga. Ja kao sudija moram znati rok zastarelosti, a ako to ne

znam ili ne vodim računa o tome, znači da postupam nestručno i nesavesno. To su dovoljni razlozi za razrešenje i prestanak sudijske funkcije. Zastarelost koja nastupa prema političkim čelnicima je rezultat rada sudija i sudije su one koje za to treba da odgovaraju. Izostanak s rasprave za nas normalne građane se završava prinudnim privođenjem. Jasno je da smo mi tu diskriminirani u odnosu na građane, za koje neću da kažem da su nenormalni, ali su iz vrha političke vlasti, kao što su građanin Mladenović i građanin Mihajlov.

Političari koji najviše utiču na kreiranje javnog mnjenja i na političku scenu u Srbiji paradoksalno nisu oni koji imaju većinu. Na kreiranje iskrivljene slike prava nažalost najviše utiče jedan pravnik, a to je premijer. Osim njega, na kreiranje desničarskog i agresivnog javnog mnjenja, čak i više nego Tomislav Nikolić, utiču Aleksandar Vučić i još neki pojedinci iz Srpske radikalne stranke. Veoma mnogo, na podzemni način, na to utiče i crkva, neke takozvane nevladine organizacije koje ne promovišu ljudska prava nego atake na njih. Nijedna akcija koja je do sada povedena da bi se rešilo pitanje Kosova nije bila usmerena na rešenje, nego na odugovlačenje rešenja pitanja Kosova. Dakle, meni je potpuno jasno zašto se oni tako ponašaju. Ono što meni zaista nije jasno jeste zašto se civilno društvo, dakle građani i profesionalna udruženja, ponašaju kao da sve to ne zavisi i od njih.

Svaka vlast vodi neku političku igru u svakoj zemlji, ali radi i ponešto drugo. Ovde vlast samo igra neke igre - pregovaraj o prodaji NIS-a bez tendera, otvaraj puteve koji nisu sagrađeni, zamajavaj se nekakvom konferencijom o Kosovu. Ako su već hteli da reše to pitanje, zašto niko nikad nije ozbiljno pregovarao o ratifikaciji granica? Ne, mi nađemo Olandska ostrva i Hongkong i sve to u poslednjih pet minuta, kako kome padne na pamet. To izgleda neozbiljno i ostavlja rđav utisak. I onda dođu izbori posle kojih vlada i odnosi između njena dva dela ostaju isti. Sporazum među njima se zasniva na tome da će se u ovoj nedelji prioritet dati Kosovu, a u narednoj Evropskoj uniji. To je potpuno besmisleno vođenje politike. Hoćemo li u trećoj nedelji prioritet dati prodaji NIS-a? Kuda mi idemo kao društvo, ako imamo nedeljne prioritete? Nedeljne prioritete možemo da imamo vi i ja, ali da jedna država ima nedeljne ili dnevne prioritete, bez plana za narednih pet godina, godinu dana, pa to je potpuno neodgovorno i nedopustivo.

I mi kao građani smo neodgovorni i zaslužili smo to što nam se dešava ako ne nađemo načine i mehanizme, bilo preko izbora, bilo preko drugih oblika organizovanja da kažemo - E, sad je dosta, hajde da i mi malo dođemo na red. U Turskoj je na vest o mogućem ukidanju odluke da je ženama zabranjeno da nose marame na univerzitetu u Istanbulu izašlo milion i dvesta hiljada ljudi i protestovalo protiv toga. Istorijska uloga ili percepcija uloge Kemala Ataturka je vrlo važna kod savremenih Turaka. Kada uspomena na Dindića postane ravna uspomeni na Kemala Ataturka u Turskoj, verujem da će se kod nas nešto pomeriti napred.

LJUBIŠA
RAJIĆ

SVETLANA LUKIĆ:

U prvom delu emisije slušali ste profesorku prava Vesnu Rakić-Vodinelić, a sada govori profesor Filološkog fakulteta Ljubiša Rajić.

LJUBIŠA RAJIĆ:

Taj akcioni plan može da sadrži političke mere. Te političke mere mogu biti da mi ne priznajemo proglašenje nezavisnosti. Pa šta? Ja mogu da ne priznam da sunce izlazi na istoku, ali će ono i dalje da izlazi na istoku. Oni mogu da se odluče za ekonomske sankcije, da im zatvore vodu, ali u stvari to ne mogu da urade, jer su pumpe na albanskoj strani. Mogu da zatvore struju, ali to je kršenje evropskih ugovora, pa onda i nama neko može da zatvori struju. Možemo da zatvorimo granice, ali to bi bio jeziv gubitak za našu privredu. Ko god je bio na Merdaru, video je kilometarske kolone šlepera koji robu iz Srbije voze na Kosovo. Ako neko od njih planira da krene s vojskom, pa mi smo taj rat već jednom izgubili. Ako neko misli da može dole da utrči s vojnicima, a to predlaže Artemije, ili s ruskim dobrovoljcima, onda je to već grandiozna glupost. A nisam primetio da generali, savetnik Aleksandar Simić ili ovi iz *Obraza* imaju nameru da lično odu dole. Bilo bi lepo kada bi napravili neku udarnu jedinicu, pa oni krenuli u prvom napadu. Kada im je već toliko do rata, da vidimo kako će oni da prođu. Tako da meni taj akcioni plan deluje kao velika nebuloza, koja je izgleda pripremljena da pokaže kako se ovi silno trude, ali eto, šta ćemo kada je ceo svet protiv nas. I da se možda posle toga uvođenjem vanrednog stanja reše jednog dela neprijatne opozicije. To se vidi po akcijama *Obraza*, *Dveri*, *Nacionalnog stroja* i ne znam koliko se razmnožilo tih neonacističkih i fašističkih organizacija, koje pokušavaju da unesu grandiozan strah. Mi počinjemo da se bojimo, ljudi su već pod pritiskom, ljudima noću prete telefonom, neki su morali da dobiju policijsku pratnju, kolege na univerzitetu se ne libe da prete jedni drugima.

Ceo taj skup ljudi oko DSS-a i SRS-a je počeo da diže glavu i otvoreno preti. Čini mi se da će u vanrednom stanju lako moći da se vanrednim merama prodaju preduzeća i dodeljuju stanovi i daju krediti i štošta drugo za njihove ljude. Tu nema mnogo politike. U tom zatvorenom malograđanskom krugu ima sitnog, primitivnog inata Demokratske stranke Srbije, velike mržnje prema Demokratskoj stranci i Evropi i ekonomskih interesa jedne grupe tajkuna i političara, jer dok je vanredno stanje ne smeš da postaviš pitanje kome su otišle pare. Kada je neko jednom rekao - Nikada više srpska ruka u hrvatskom džepu, ja sam prokomentarisao - izgleda da je ljudima u Hrvatskoj prijatnije da im u džepu bude hrvatska ruka. Ovde će izgleda najlepše biti kada je srpska ruka u srpskom džepu, jer tada će tranzicija biti prelivanje naših para u njihove džepove.

Kada prekinemo diplomatske odnose, voleo bih da vidim kako će Sanda Rašković ili Vladeta Janković ili Maršićanin da reaguju kada dobiju obavешtenje odavde - E, ne možete više da budete onde, vraćajte se ovamo. I šta ćemo time da postignemo? Vratićemo se u bedu i opet će se javiti neki Kostić da nam predlaže da jedemo korenje, samo što će nam to sada predložiti Koštunica. Neke strane ambasade i poneki ambasador će da odu odavde, i šta? To će trajati nekoliko meseci i na kraju će biti kao s Crnom Gorom i Slovenijom i bilo kojom drugom republikom koja je otišla. Ovde će se duriti, ljutiti se što nije po njihovom, tupkaće tabanima o zemlju, besneće, pričaće nešto, ćapiće neke pare usput, a onda će polako, u miru i tišini da vrate ambasadore. Dakle, mi nećemo potpisati stipendije za neke studente, ali smo potpisali gomile drugih ugovora o naučnoj razmeni i naučnici, uključujući i one koji su bliski radikalima i DSS-u, putuju u inostranstvo na osnovu toga. U našem političkom životu ima toliko licemerja da se čoveku zgadi i mora da se namaže nekim kremom koji štiti od javnog licemerja, u nadi da će tako preživeti.

Sve je to prazna priča, Srbija nema apsolutno nikakvo sredstvo da spreči nezavisnost Kosova i što duže budemo odlagali da nešto učinimo za narod dole, toliko će njima biti teže. Ali koliko sam ja shvatio, bitno je sačuvati njihove glasove, zaštititi onih dvadeset-dvadeset pet hiljada ljudi koji su bili direktori ovog ili onog ili šefovi katastra ili bilo šta drugo na Kosovu, koji su prebegli u Srbiju, kupili ovde nešto, smestili se i dobijaju platu od juna 1999. da budu Srbi s Kosova. Čujem da su pojedini dekanii fakulteta s univerziteta u Prištini i razni drugi rukovodioci ovde kupili stanove, otvorili ordinacije, svoje kompanije u Beogradu i uglavnom žive ovde - odu dole samo da održe neko predavanje i da se busaju u grudi. Čitava bulumenta

ljudi koji su poreklom s Kosova sedi ovde i silno se buni što gubimo Kosovo, ali im apsolutno ne pada na pamet da se vrate na Kosovo.

Pa ako im je baš toliko stalo do njihove postojbine, zavičaja iz koga su morali da odu, zašto se ne vrate da žive dole? To nije priča - Beograd Beograđanima ili Srbija nama iz Srbije, nego je priča o onima koji sede u Beogradu, poreklom su iz Prizrena ili Peći ili Mitrovice, licemerno se bore za to da Kosovo ostane deo Srbije, ali njima lično ne pada na pamet da odu tamo. Taj slučaj smo imali s Republikom Srpskom, Krajinom, s mnogim drugim krajevima. Univerzitet u Beogradu je pun ljudi koji pate zato što nisu u Krajini ili u Banjaluci ili u Sarajevu, odakle su morali da odu i da, siromasi, rade na Beogradskom univerzitetu. Pa postoji univerzitet i tamo, zašto se ne vrate? Kada im je već toliko teško, zašto sede ovde i pričaju kako im je teško?

LJUBIŠA
RAJIĆ

Svi znamo latinsku izreku - Ovde je Rodos, ovde skoči. Jedan se pravio važan da je na Rodosu skakao uvis tri metra, pa mu je rečeno - Pokaži to ovde. Srbi će s Kosova pobeći, delimice će biti potisnuti. Ne mislim da će ih Albanci proterivati zato što Albanci mrze Srbe. Ali mnogi će pobeći zato što su napumpani strahom da su, ako Kosovo postane nezavisno, gotovi. I taj se strah kod njih stvara sistematski, kao što se stvarao u Hrvatskoj i kao što se stvarao u Bosni. Naravno da je jedan deo njih ugrožen i naravno da ne možemo zaboraviti šta se zbivalo u Medačkom džepu, kao što ja lično neću zaboraviti šta se zbivalo u Hrtkocima i mnogim drugim mestima. Danas je godišnjica ubistva onih jadnih muslimana u Sjeverinu, koji su izvučeni iz voza, s tim što je opština odlučila da se podigne spomenik samo onima koji su iz tog mesta, a ne svima koji su ubijeni. Dakle, čak ni ubijeni nisu svi jednaki, iako su iste nacije, iste vere, nego se delimo na naše i one koji su malo manje naši.

Nemojmo stvarati takav paničan strah kod ljudi, jer će ih on na kraju naterati da pobegnu. Ovde kao da su se prekjuče setili da dole žive neki ljudi. Bilo je bitno napraviti ministarstvo za Kosovo i Metohiju, da Samardžić zaposli svojih stotinak ljudi. Kada sutra Kosovo ode, šta ćemo s tim ministarstvom? Ono će postojati dokle god postoji ova vlada, jer eto, neko mora da brine o našem jadnom Kosovu koje je otišlo. U stvari brinuće o tome da neki ljudi ostanu zaposleni, sve te strine, tetke, braća i deca. Još nisam video koja je stručna sprema onih koji tu rade i šta oni znaju.

Onog časa kada je Marti Ahtisari dobio ulogu da vodi pregovore o Kosovu, naši su digli dreku na njega i počeli da mu mašu ispred nosa Rusijom. Samo neko ko apsolutno nema pojma o evropskoj istoriji, a još manje o Finskoj, može da maše Rusijom pred nosom konzervativnog finskog političara. Postigli smo potpuno suprotan učinak i zbog toga će na kraju račun platiti Srbi na Kosovu.

Naša vlast odmerava svoju snagu sa SAD, ne toliko s Evropskom unijom. Nemojte zaboraviti da je Evropska unija najveći spoljnotrgovinski partner Rusije. Na kraju će se dogovoriti, a mi ćemo biti moneta za potkusurivanje, kao ona žvaka koja nam je devedesetih godina davana umesto kusura; nemaju sitno, pa evo ti jedna žvaka umesto toga. Mi ćemo nekome biti ta žvaka i kada nas sažvaće, ispljnuće nas, jer smo bili za jednokratnu upotrebu. Nije mi jasno zašto niko neće ništa da nauči od istorije. Toliko puta smo bili za jednokratnu upotrebu. Jedini trenutak kada to nismo bili je onaj period u kojem je Tito uspevao da igrom između Istoka i Zapada dobija kredite. Sada nas opet neko koristi i mi se tome voljno predajemo i još hvalimo onoga koji nas na taj način koristi. Ja mogu da razumem da Artemije to ne shvata, jer i nije u opisu njegovog posla da to shvata. Opis njegovog posla je da opšti s Bogom, a ne da bude razuman, analitički političar. Nevolja je u tome što ovde imamo političare kojima je razmišljanje potpuno strana navika. Mnogi su počeli da se pozivaju na ono što je pre neki dan rečeno na nekom skupu o Srbiji u Vašingtonu - Velika sila postaje zrela onoga trenutka kada počne da se ponaša pragmatično. E, ovi naši su izgleda u prezrelom stanju, oni se ne ponašaju ni pragmatično, ni principijelno. Stvar je u tome da čovek izađe iz ove zemlje, da porazgovara malo s drugim ljudima. Oni uopšte ne shvataju zašto se mi ovako ponašamo, čak ne shvataju ni oni koji silno pokušavaju da nas shvate i kažu - Razmišljajte praktično. Ali izgleda to jurišanje na nebo nema nikakve veze s politikom i s međudržavnim odnosima. Većina naših političara odjednom ispodobija velike stanove, pa kao slučajno mogu da ih otkupe po malo povoljnijoj ceni. Odjednom se ispostavilo da imaju i svoje kompanije. To je kao kada je Mirko Marjanović otkrio da ima osam miliona švajcarskih franaka u banci u Švajcarskoj, a da on, siromah, pojava nije imao otkud mu. Nekome se dogodio narod, a nekome su se dogodile pare u švajcarskoj banci.

Veliki sam pesimista, jer onih milion nezaposlenih i petnaest odsto stanovništva koje živi ispod granice siromaštva na kraju će dati svoj glas onome ko ih bude najviše lagao. Ovde će ih najviše lagati radikali i naro-

dnjačka koalicija i na kraju će oni upravljati nama. Jaz između bogatih i siromašnih će se samo još više proširiti, ako je to uopšte moguće.

U katastrofalnoj zdravstvenoj situaciji u Srbiji, kada se beleži rast svih mogućih i nemogućih bolesti, ministar zdravlja Tomica Milosavljević šalje kodeks ponašanja. Prosto ne znam da li da se smejem kada ga čitam. Naravno da treba pristojno da se ponašaju i pacijenti i zaposleni, ali smešno je propisivati dužinu suknje kada medicinske sestre moraju da nose kući tu svoju odeću, da je same peru i peglaju. Bolnica im je dala jedan komad za sledećih godinu dana, umesto da je dobijaju svakog dana čistu, dezinfikovanu i sterilisanu. Tomica Milosavljević ima i čuveno pravilo da zaposleni ne smeju javno da kritikuju ni instituciju ni rukovodstvo, već naprotiv, moraju samo pohvalno da govore o njima, a kritiku smeju da iznose samo na internim sastancima. To je direktno kršenje člana 46 i 56 ustava. Ni u jednoj razvijenoj zemlji u državnim institucijama ne postoje takva pravila. Čak postoje pravila da i zvanični portparol institucije može da iznese mišljenje suprotno od te institucije, ukoliko izričito kaže da je to njegovo ili njeno privatno mišljenje. Šta sada možemo da očekujemo iz ministarstva? Proširenje toga kodeksa, da dan počinje tako što će pred domom zdravlja svi zaposleni kolektivno otpjevati himnu domu zdravlja, onda ući na rukoljub direktoru, stajati u stavu mirno dok mu podnose izveštaj, a on će, ako nisu dobri, da ih osudi da kleče na kukuruzu ili da stoje u čošku?

Problem je u tome što se ne rešava problem korupcije u zdravstvenoj službi i što aparati za bolnice završavaju u privatnim ordinacijama. I umesto da se to rešava, ključna stvar je kako da se spreči bilo kakva kritika. Po toj odluci zaposleni ne sme novinaru, javnosti da obznani slučaj krađe, silovanja, uzimanja provizije, trovanja bolesnika. Rukovodilac može bukvalno da ubije bolesnika, a niko nema pravo da to iznese u javnost. O tome može da se govori samo na internom sastanku, a direktor će onda da kaže - Nije tačno, interni sastanak je završen. Ni sindikat ne sme da iznese u javnost takav slučaj. Dakle, to je gore nego u Miloševićevu vreme. Taj jedan jedini član je gori od celog Šešeljevog zakona o univerzitetu iz 1998. godine, jer smo čak i tada mogli glasno da se bunimo. Nisam čuo da je tada neko dobio otkaz zato što je novinaru rekao šta se zbiva na fakultetu.

Kada je pravljena vlada, prvo su se beskonačno džapali o tome ko će da sedi u kojekakvim upravnim odborima, pa su se onda džapali oko privatni-

LJUBIŠA
RAJIĆ

zacije velikih preduzeća i nikada nisu došli do ozbiljnih stvari. Kao da nikoga ovde ne zanima što četrdeset odsto škola u Srbiji nema tekuću vodu, što dvadeset odsto nema toalet, a više od polovine ih do skoro nije imalo telefone. Kao da ministarstvo zdravlja ne zanima u kakvom su stanju bolnice. Svedjedno mi je da li će suknja medicinske sestre biti pet centimetara duža ili kraća u času kad ležim u krevetu, a s tavanice pada malter po meni, prozor je zatvoren kartonima i napolju je četrdeset, a unutra pedeset stepeni. Ne, najbitnije je da niko ne sme da kaže da pacovi vršljaju po podrumu bolnice. Naše vlasti stalno isturaju simbole bez ikakvog sadržaja, jer se onda ne vide pravi problemi. Razgovarao sam s dve članice komisije za akreditaciju na univerzitetu. Činjenica je da je akreditacija nužna i da se stanje mora srediti, ali po onome što su one govorile ispada da one po višim školama love falsifikovane radne knjižice i fiktivno zaposlene ljude, što je stvar za kriminalističku policiju. Jedna od njih mi je rekla - Da, ali policija to neće da ganja.

Svi profesori s Pravnog fakulteta u Kragujevcu su se vratili na fakultet, primaju punu platu, a za dva meseca će neko da otkuka - Ali nema ko da nam drži nastavu, dajte samo da premostimo ovu godinu, nekako da se snađemo. Pa će ih pustiti da drže nastavu - pa kad su držali nastavu, hajde neka ispituju u junu - i u septembru se više niko neće sećati da je pola fakulteta bilo uhapšeno zbog korupcije. Toga se neće setiti ni novinari ni ministarstvo, a taj fakultet je na dan hapšenja trebalo da bude zatvoren, jer je polovina profesora bila korumpirana, a druga polovina je verovatno znala šta se zbiva, ali je ćutala, kao što mnogi na Pravnom fakultetu u Beogradu, koji slove za velike demokrate, ćute zato što imaju platu dvesta hiljada dinara. Ali ključni problem našeg postojanja je Kosovo i to nam objašnjavaju akademici, koji su proturili predlog novog zakona po kojem bi se njihove plate utrostručile. Dakle, u Srbiji nije ključno pitanje kada će reforme ili kada ćemo u Evropu, nego kada će plata i da li ja mogu da dobijem veću platu. I na tome se završava priča ogromnog dela naše političke i intelektualne elite. Dakle, sveta kinta ili sveti evro je u centru pažnje, a sve ostalo su prazne priče. To može da se izmeni jedino ukoliko se javnost pokrene i zato i dolaze ovakva pravila - Ne smeš da kritikuješ. Javnost je počela da se pokreće i treba je sprečiti da nam prstom ukazuje na bilo šta. Zato se priča o vanrednom stanju.

Bojim se da će pritisak na ljude u opoziciji biti veoma jak i bojim se da će analitičari tipa Vukadinovića i Antonića ponavljati - Ali dva miliona i toliko stotina hiljada ljudi je glasalo za to da sve koji imaju plave oči treba

streljati ili da holokaust nije postojao ili da su Romi ljudi nižeg ranga ili da se Mesec okreće oko Sunca, a Zemlja oko Meseca. Većina često nije u pravu. Ta dva miliona i nešto glasača Tomislava Nikolića jednostavno nisu u pravu. Oni imaju pravo da izglasaju šta god hoće, ali je to za šta su glasali katastrofalno. Tome je u ogromnoj meri doprinela Demokratska stranka, neaktivnost Borisa Tadića i nesposobnost Demokratske stranke da pokaže šta su bili radikali. Radikali su učestvovali u ovome što sada imamo s Kosovom, upetljani su u to do iznad ušiju. Ili će Demokratska stranka ozbiljno da menja svoju politiku, ili će na kraju njeni glasači otići na neku drugu stranu. Tadić je na ovim izborima navukao sve što je moglo da hoda i puzi i glasa za njega u strahu da ne dobijemo Tomu Nikolića. Mislim da će čak i Čeda Jovanović i LDP morati malo da menjaju svoj stav. Pa ne možeš veći napadati jedinog mogućeg saveznika. Čeda je dobio onoliko koliko je dobio, a na sledećim izborima će možda dobiti i manje.

DEJAN
ILIĆ

SPO je bio najveća stranka, pa je odjednom postao najmanja, odnosno ne znam da li uopšte i postoji. Ući ćemo u situaciju da će radikali s narodnjacima biti u koaliciji, a to neće biti dobro za nas. Ma koliko se Antonić trudio da dokaže da smo mi, Evropejci, samo samozadovoljna elita, mi smo onaj deo obrazovane elite koji prima platu da bi ljude obrazovao. Naš posao je i da ih politički obrazujemo. A nije dobro kada neko propagira politiku mržnje prema drugima i priziva ruske dobrovoljce. Već su ovde dolazili ti takozvani ruski dobrovoljci i samo je pitanje vremena kada će se ovde pojaviti neki penzionisani ruski general i kada će umesto Danijela Šifera doći Peter Handke ili Mihalkov. Doći će ovde, lepo će jesti i otići će. Čovek uopšte ne mora da bude silno inteligentan da bi shvatio šta se dešava. O većini tih stvari su napisane čitave biblioteke knjiga. Samo treba izvući minimalnu pouku. Ali ovde u političkom životu vlada pravilo da je iskustvo osobina koja nam omogućava da prepoznamo glupost tek kada je nanovo učinimo. Hajde, u redu je da to činimo dva puta u jednom stoleću, ali mi to redovno činimo tri puta godišnje.

SVETLANA LUKIĆ:

Čitam šta su skandirali studenti u protestnoj šetnji do vlade Srbije: Dole Koštunica - dole novi Milošević, DSS - novi SPS i Ubili ste Dinđića. Govori Dejan Ilić, urednik izdavačke kuće Fabrika knjiga.

DEJAN ILIĆ:

Ostanite u svojim kućama, mi ćemo vas zaštititi - to nije tačno. Pa nećeš ih zaštititi, ne možeš da ih zaštićiš, zašto to izgovaraš? Ne možete poslati

vojsku i policiju preko Ibra, ne možete. Drugo, mi smo doneli istorijsku odluku da će Kosovo zauvek ostati u Srbiji. Čoveče, u kom vremenu ti živiš? Ništa nije večito, kako izgovariš uopšte tu stvar, šta misliš dok to izgovaraš, da li išta misliš dok to izgovaraš? Vidiš da se tu mešaju mitski i praktični, pragmatičan registar. Mitski registar je strašno opasan, jer će neko te poruke shvatiti doslovno. Recimo, premijer je rekao - Mi moramo učiniti sve da pokažemo da je Kosovo Srbija. On misli na sve nas, pa je i meni uputio poruku - Svuda i na svakom mestu morate stalno pokazivati da je Kosovo Srbija. Šta znači to - svuda i na svakom mestu? Recimo, uđi ti kontrola u gradskom prevozu i više te ne pita - Da li imate kartu? - nego te pita - Šta je Kosovo? - Kosovo je Srbija, odgovaraju ljudi. Priđe meni, ja se zamislim, zatekao me nesprenog i kažem - Ne znam. I šta se onda dogodi? - Napustite vozilo, jer niste dali tačan odgovor. Ili mi uzme ličnu kartu i kaže - Javite se u prostorije GSP-a da uzmete ličnu kartu. I ja kao idem po ličnu kartu, tamo me čeka službenik i onda ja kažem - Meni su uzeli ličnu kartu, a on kaže - Aha, a šta je Kosovo? Ja kažem - Kosovo je Srbija - a on - Izvolite ličnu kartu.

Šta znači to - svuda i na svakom mestu? Recimo, u nekom mestu u Vojvodini gde deca idu u mađarsku osnovnu školu, ispraćaju ih roditelji ne ekskurziju, mašu im i kažu - Ne zaboravite da je Kosovo Srbija. Šta znači - svuda i na svakom mestu? To opasno liči na vrstu nametanja mišljenja, a pri tom se uopšte nismo dogovorili da li mi hoćemo da prihvatimo tu vrstu mišljenja. Zapravo se neko ipak dogovorio, onog trenutka kada je pristao na onaj ustav, koji je izglasan onako kako je izglasao, koji je prošao na referendumu tako kako je prošao. Tada je neko dao Koštunici za pravo da izrekne ovakvu rečenicu i mi sada slušamo kako on izgovara potpuno nesuvisle stvari, ali za koje ima pokriće u ustavu. Kada ljudi na Kosovu budu rekli - Sada je ovo nezavisna država - kako ćemo mi reagovati ovde? Ništa što se odavde kaže u vezi s tim više nema nikakve veze s Kosovom, ni s Evropskom unijom, Ujedinjenim nacijama, Amerikom, jer nas oni više naprosto ne slušaju. Dakle, sve što se kaže u vezi s Kosovom odnosi se na nas ovde i to tako treba slušati.

Reklo bi se da je po ustavu sasvim u redu da neko krene da lomi sve po Beogradu. Kako mi kažemo da je Kosovo Srbija? Kako? Ne znam, tako što bacimo bombu na *Merkator*? Tako je, meni smeta *Merkator*, jer je to slovenačka kompanija, a Slovenija predsedava Evropskoj uniji, koja će da pošalje tu misiju na Kosovo. Dakle, Slovenija je moj neprijatelj i ja ću da bacim bombu na *Merkator*, u čemu je tu problem? Da li je problem taj koji

baca bombu? Pa naravno da jeste, zato što bi morao da misli svojom glavom, ali ko ga je poslao da baci tu bombu?

Za Borisa Tadića je glasalo dva miliona i trista hiljada ljudi i on je odgovoran, jer su ti ljudi glasali za njega. Ti ljudi su očigledno bili protiv svake primene sile, očigledno su bili za to da se nastave dogovori s Evropskom unijom, očigledno su bili za to da se Srbija otvori i očigledno su bili za to da proglašenje nezavisnosti Kosova ne treba bitno da utiče na naše živote ovde. Boris Tadić je dobio te glasove. I o čemu on sada pregovara s Vojislavom Koštunicom? Voleo bih da verujem da on time štiti naše interese, da on u tim dogovorima kaže - Znaš, ne možemo tako. Onda Vojislav Koštunica kaže - Ne razumeš ti to, država je iznad svega. Onda ovaj kaže - Znam, ali u toj državi žive neki ljudi, oni sutra moraju da odu na posao, moraju nešto da zarade, moraju nešto da jedu. Ne, ne, to je nebitno, država je ugrožena i nije bitan odlazak na posao i nije bitno šta će da jedu. Pitam se kako ide taj razgovor, o čemu oni pričaju. Ne mogu to da zamislim, zato što po izjavama koje daje jedan od njih dvojice ja vidim da taj čovek kao da ni s kim ne razgovara, kao da ništa ne čuje i kao da ništa ne vidi. Ili vidi, ali u nekoj realnosti koja nije moja realnost.

Treba da znaš, ja imam premijera koji živi u jednoj realnosti, a ja živim u drugoj. I ne samo što živimo u različitim realnostima, nego njegova realnost ugrožava moju. Ja nemam ništa protiv toga da je nekome Kosovo najvažnije na svetu, ali nemoj ugrožavati život tim ljudima tamo i nama ovde. Strašno je važno kako će se ponašati zvanične institucije u nedelju, ponedeljak, utorak i narednih dana. Dolazimo u situaciju da se pitamo o nekim potpuno besmislenim stvarima - kakvi su odnosi snaga, ko je jači od njih dvojice, je li jači Boris Tadić ili je jači Vojislav Koštunica. Onda razmišljaš, čekaj da vidimo, čovek iz Demokratske stranke je ministar odbrane, oni bi mogli da kontrolišu vojsku, to je dobro. Aha, a Koštunica ima policiju, a ko ima službe bezbednosti? Svi se pitamo na čijoj strani su službe bezbednosti. Znaš, nije normalno da ja razmišljam na taj način. Činjenica da građani Srbije treba da razmišljaju o tome kakav je odnos snaga u vrhu države je potpuno nenormalna. Onda oni kažu - vanredno stanje. Ministar za Kosovo i Metohiju, Slobodan Samardžić, u nedelju uveče je rekao da je i vanredno stanje jedna od opcija. Zanima me ko će da uvede vanredno stanje. Hvala bogu, ne uvodi ga predsednik vlade, ali ga uvodi skupština. Onda se pitaš kakav je odnos snaga u skupštini, pa ko spovodi vanredno stanje i s kojim ciljevima. Ključni problem je zapravo u čije ime i za koje ciljeve i za koje vrednosti sada nastupaju političari, koji

DEJAN
ILIĆ

u ovom trenutku imaju moć da kontrolišu organe sile u ovoj državi. Jer meni nije svejedno da li će vanredno stanje uvesti Boris Tadić ili će ga uvesti Vojislav Koštunica. Ako ga uvede Boris Tadić, mogu da pretpostavim da ćemo iz toga nekako izaći, a ako ga uvede Vojislav Koštunica, ne smem da mislim šta će da se dogodi. E, osim ako se oni nisu dogovorili da izigravaju dobrog i lošeg policajca.

Ako uvodiš vanredno stanje zbog Kosova, a tamo više nemaš nikakve ingerencije, onda se vanredno stanje odnosi isključivo na onaj deo Srbije koji država efektivno kontroliše. Ali ako se vanredno stanje u Srbiji uvodi zbog Kosova, kada će ta smetnja biti otklonjena i do kada će vladati vanredno stanje? Vojislav Koštunica nam je rekao - zauvek. Znači, vanredno stanje ćemo imati zauvek. Živećemo u vanrednom stanju, koje će u jednom trenutku postati normalno, pa će onda neko uvoditi redovno stanje kao vanredno stanje. Zapadamo u jako apsurdne stvari. I šta je uopšte za nekog normalan život? Normalan život za Vojislava Koštunicu je nešto sasvim drugačije od onoga što je normalan život za mene. Mi dogovor o tome šta je normalno nemamo već dvadeset godina. Svaka situacija koja vodi utvrđivanju normalnosti vodi u nasilje, jer očigledno su u pitanju dva shvatanja normalnosti i niko ne želi da odstupi od svoga shvatanja. Odnos snaga je sve vreme isti. Jedan deo Srbije živi u jednoj normalnosti, a drugi deo Srbije živi u drugoj.

Ako uvedeš vanredno stanje, onda je ta normalnost obavezujuća za sve. Koja od dve normalnosti je obavezujuća za sve? Da probamo da definišemo te dve normalnosti. Dakle, dva miliona i trista pet hiljada ljudi misli da je normalno da Srbija bude u Evropskoj uniji, dva miliona i trista pet hiljada ljudi misli da je normalno da to što se događa na Kosovu ne sme bitno da ugrozi funkcionisanje države i život ljudi koji žive na ostatku teritorije Srbije. Šta je na drugoj strani? Dva miliona i sto devedeset sedam hiljada ljudi misli da je normalno da predsednički kandidat obećava ljudima osumnjičenim za ratne zločine da nikada neće biti izručeni. Ups, imamo problem. Ovaj prvi predsednički kandidat koji je pobedio je otišao i izvinio se građanima Hrvatske i građanima Bosne i Hercegovine. Zamisli, drugi predsednički kandidat kaže - Ne da to nije bio zločin, nego oni koji su odgovorni za to uopšte ne treba da odgovaraju. Te dve Srbije su glasale u drugom krugu predsedničkih izbora. Pa kako sada da te dve Srbije žive zajedno? Kako vanredno stanje čini da se ti vrednosni kriterijumi, ta moralna načela podvedu pod isti imenitelj? Samo pukom silom. I zato je vanredno stanje kao nametanje jednog obrasca vrlo rizična stvar,

jer ne znamo na kojim osnovama počiva, ne znamo koja je to normalnost, koje vrednosti to vanredno stanje želi da uspostavi. A sve se dešava povodom Kosova, s kojim zapravo sve to nema nikakve veze.

U drugom krugu izbora je izašlo šezdeset sedam odsto ljudi i glasalo kako je glasalo. Iste večeri su ljudi koji komentarišu političke prilike u zemlji primetili da u izbornim kampanjama između dva kruga glasanja tema Kosova uopšte nije bila bitna. Dan posle izbora, bez obzira na to što Kosovo nije bilo jedna od bitnih tema u kampanji, Kosovo se iz sve snage, svom žestinom vraća u politički život Srbije. Ko ga vraća i otkud mu tolika snaga? I kako odjednom svi, i ti koji su učestvovali u tim kampanjama i nadmetali se za mesto predsednika, to prihvataju, kako je to sad i njima odjednom bitno? Ponašanje pobednika takođe ne razumem, kao što nemam ni objašnjenje za ponašanje Vojislava Koštunice. Očigledno je da Srbijom može da vlada neko ko uopšte ne komunicira s građanima Srbije. Obesmišljavaš politički život zemlje i volju građana činiš potpuno nevažnom. Ljudi viču - Ej bre, hoćemo da živimo, uradite nešto za te ljude na Kosovu, ali dajte nam, bre, da živimo. Čovek kaže - Nemate vi pojma i to što ste glasali nema veze, nego da vam ja kažem - Kosovo je zauvek Srbija i vi to morate da pokazujete svuda i na svakom mestu. Ti kažeš - Ali znaš, ne mogu da budim decu za školu i da im kažem: Kosovo je Srbija. On kaže - Moraš.

Teza da su za kandidata Srpske radikalne stranke glasali gubitnici tranzicije je prosto bezobrazna. Šta sad, kao ja sam dobitnik tranzicije? Pa daj, majke ti, kako sam ja dobitnik tranzicije? Ne, nisam dobitnik tranzicije, nego ja imam set vrednosti za koji mislim da ga u ovom trenutku uspešnije brani Boris Tadić. Kakvi crni gubitnici tranzicije? Ne, nego je to podela koja traje već trideset godina u Srbiji. Linija podele je pitanje šta su to srpski nacionalni interesi i kako se oni ostvaruju. Da li se oni ostvaruju tako što rušiš gradove, ubijaš ljude, ratuješ, izoluješ zemlju, zatvaraš se ili gradimo zemlju, bitna je ekonomija, bitna je kultura, bitno je da budemo otvoreni, bitno je da ljudi putuju. To je to. Ko su Srbi? Ja bih rekao - Srbi su građani ove države i kraj, tačka, nema više. Ne, drugi će ti reći - Srbi su svi koji su u Srpskoj pravoslavnoj crkvi, svi koji slave slavu, gde god da su. I uopšte, čija je država? Čija je država? Da li je to država građana koji su se sticajem okolnosti zatekli ovde, pa su u jednom trenutku počeli da dobijaju lične karte i pasoše ili je sve to mnogo komplikovanije? E, to je problem, o tome se nismo dogovorili.

DEJAN
ILIC

I ništa mi nismo osvojili 24. septembra i ništa se nije dogodilo 5. oktobra, jer je ta podela ostala tamo gde je i bila. Da li je tada nešto moglo da se promeniti? - Naravno da je moglo. To je poraz koji nismo morali da pretrpimo. To je naš drugi poraz. Da nas posmatram kao književne junake, bio bih zadivljen pred piscem koji je takvo nešto izmislio. Dakle, ti izgubiš jednom, pa ti nije dosta, nego napraviš tako da izgubiš još jednom. Prvi put si to nekako i preživeo, to je prošlo, pa si imao neku katarzu, to je taj 24. septembar, to je bila neka kompenzacija. Ali ne, nismo dovoljno patili, moramo da izgubimo sve još jednom.

Meni je raspad Jugoslavije nešto kroz šta mogu da se identifikujem s ljudima koji žale zbog gubitka Kosova i ja ih apsolutno razumem. Znam kako sam se osećao 1990, 1991. godine, dok sam gledao kako se ta država raspada. To jeste poraz, poraz je zato što pokazuje da i kada smo u pravu, mi smo nemoćni. To je onaj frustrirajući poraz, u kojem je jedina pozicija s kojom možeš da se identifikuješ - pozicija žrtve. To se dešava kada poraz istrgneš iz konteksta i sleda događaja, a upravo to radi Koštunica. A kada se identifikuješ sa žrtvom, spreman si za agresiju i zato je to opasno i zato taj poraz stvarno moramo staviti u nekakav sled događaja. Zašto se pozivamo na pravo koje smo sami kršili godinama? Zašto sada mi ne kažemo - Ratni zločinci ne mogu imati zaštitu u Srbiji, oni moraju biti isporučeni? To je isti korpus prava na koji se i sami pozivamo. Kada nam odgovara, mi to pravo prizivamo, a kada nam ne odgovara, mi ga kršimo, ili se pravimo ludi. Strašno je bitno da mi iz ovoga izađemo kao neko ko je akter, ko nije samo puki podnosilac tuđe samovolje, nego ima sposobnost delovanja, jer smo mi svojim delovanjem doveli do ovoga. Najlakša identifikacija je identifikacija sa žrtvom, jer ti ona obezbeđuje moralno neupitnu poziciju, a kao moralno čist imaš pravo da radiš šta hoćeš. Svi mi volimo da radimo šta god hoćemo. U ovom trenutku nas Koštunica minira i jedina pozicija za identifikaciju koja se javno artikuliše je pozicija žrtve. To je najpogubnija pozicija koju možemo da izaberemo.

Aleksandar Molnar u svojoj poslednjoj knjizi poredi Srbiju s Francuskom iz sredine devetnaestog i prve polovine dvadesetog veka. U jednom trenutku je Nemačka oduzela deo teritorije Francuske, da bi se u Prvom svetskom ratu Francuska revanširala Nemačkoj tako što je povratila oblasti koje su joj pripadale, i još uzela deo nemačke oblasti, što je bio uvod u Drugi svetski rat. Aleksandar Molnar objašnjava koji mehanizmi su tu bili na delu i kako se ta država ipak stabilizovala. Jedan od ključnih elemenata za stabilizovanje francuske države bilo je obrazovanje i uporno

insistiranje na tome da vojska bude stavljena pod civilnu kontrolu. Sprovedena je sekularizacija obrazovnog sistema i u njega su počeli da uvode građanske vrednosti i ideje. I Aleksandar Molnar kaže da je prve rezultate ta reforma obrazovanja počela da daje kroz desetak godina, kada su ljudi koji su prošli kroz taj sistem dobili priliku da glasaju. Tada su snage starog režima izgubile šansu da se ikada vrate na vlast u Francuskoj. Usled velikih ratnih poraza Francuske u devetnaestom veku većinu ljudi je uhvatio defetistički pacifizam. Taj niz poraza je doveo Francuze do toga da kažu - Dosta je bilo, gubimo te ratove i daj da stanemo i vidimo šta ćemo sami sa sobom. Taj defetistički pacifizam, koji je bio prouzrokovan nizom teških poraza, vremenom je prerastao u pacifizam kao svetonazor, kao stav da nasilje i ratna opcija nisu rešenje za konflikte i nesporazume.

DEJAN
ILIĆ

Kada istrošimo sve načine na koje smo naučeni da mislimo, možda će se pojaviti ljudi koji će reći - Ovo nije dalo rezultate, ajmo da mislimo drugačije. To bi bila optimistička varijanta. Šta je pesimistička varijanta? Da Koštunica sačuva poluge očigledne vlasti, da nas uveri da je on mesija koji je izgubio Kosovo, ali da jedino on može da ga vrati. Bitno je i kako će se postaviti Srpska pravoslavna crkva. Kada sam video snagu Koštunićinih uverenja, pomislio sam - Da li je zaista bilo toliko teško da s istim uverenjem pre nekoliko godina izađe i kaže - Niko nikada u Srbiji više neće oružjem nasrnuti na teritorije susednih država, niko nikada više s teritorije Srbije neće preći na teritoriju druge države i ugroziti živote pripadnika grupa koje se ne prepoznaju kao Srbi? Da je on to uradio pre pet godina, ja bih mu rekao - Imaš pravo da kažeš ovo danas. Priča o pomirenju, suočavanju s lošom prošlošću, izvinjavanje, opraštanje, sve je to besmislica. Smisao je u tome da ti ljudima na koje si jednom nasrnuo daš garancije da više nećeš nasrtati. To bi trebalo da bude konačni ishod svih tih priča. Da je on s istim takvim uverenjem s kojim je izrekao ovo o Kosovu ranije rekao - Mi više nikada nećemo nasrnuti na susedne države, ja bih rekao - Čoveče, svaka ti čast, imaš pravo da kažeš i ovo. Kako on nalazi u sebi tu osnovu, taj etos s kojim izgovara ovo, a nikada ga nije pronašao da izgovori i ono drugo, ne znam. Jer, samo zajedno to bi imalo smisla. Kada nekome obećaš da više nikada nećeš nasrnuti na njegovu teritoriju, ti si zapravo dao sebi za pravo da štitiš svoju teritoriju, ali ako si nasrtao na tuđe teritorije, šta je sad, ne valja što je neko nasrnuo na tebe? Pa ne valja, naravno.

SVETLANA LUKIĆ:

Prošle nedelje je umro Desimir Tošić. Bio je verni vojnik Demokratske stranke od 1938. godine. 1943. godište gospodina Tošića je uhapsio Gestapo, poslao ga u logor na Sajmište, a odatle deportovao na prinudni rad u Austriju i Nemačku. Posle četrdeset pet godina provedenih u emigraciji u Francuskoj i Velikoj Britaniji, vratio se u Srbiju 1990. Nekoliko nedelja posle toga, prvi put smo razgovarale s njim za emisiju Niko kao ja. Gospodin Tošić je jedan od najčešćih i najmilijih gostiju Peščanika. Jedino su on i dečak Vasa imali pravo da naručuju svoja gostovanja. Slušate delove razgovora koje smo s njim vodile 2002. i 2003. godine.

DESIMIR TOŠIĆ:

Doći će neka vlast koja će mi dati penziju, ali za sada sam umesto penzije dobio dosje. Da li ja mogu da predložim putem radija da se ti ljudi koji su pisali te dosjee pojave negde, da ih vidimo kao na onoj policijskoj paradi, da vidimo kakve su to glave? I onda bih predložio Dušanu Mihajloviću, ministru unutrašnjih dela, umesto što šalje revolvere ministrima, da svim tim udbašima i oznašima da po jedan revolver da izvrše samoubistvo, pošto ja mislim da je naša služba bezbednosti najveći krivac za propast ove zemlje. Tu piše - Rođen tu i tu, evidentirani britanski obaveštajac. Eto, to smo mi.

SVETLANA LUKIĆ:

Evidentirani britanski obaveštajac?

DESIMIR TOŠIĆ:

Koji živi na Vidikovcu i tek se sprema za akciju. Zamislite vi, ja imam prijatelja, profesora univerziteta, i pričam mu o ovom dosjeu, a on meni kaže, potpuno mirno i s ubeđenjem - Svuda se radi ista stvar. Ja mu objašnjavam da sam za trideset dve godine samo jednom bio u britanskoj policiji, a da je, magarčino jedna, Milovan Đilas zbog knjige *Susreti sa Staljinom*, izdatom na engleskom jeziku u inostranstvu, ovde dobio trinaest godina robije. I ti meni kažeš da je to isto, jer svaka zemlja ima obaveštajnu službu. Dakle, mi smo potpuno izgubljeni. Molim vas, Goli otok. I vi sada meni hoćete da kažete da je moguće da Englezi zatvore u tajnoviti logor i pobiju deset hiljada ljudi, svojih, članova partije, ne Japanaca, Kineza, Nemaca, nego svojih ljudi, prvoboraca. Mlad, mali narod sa slabim nervnim sistemom. Mi smo strašno nervozni. Imamo malo dostojanstvenih govornika. Nemamo mi ljudi.

SVETLANA LUKIĆ:

A Dindić?

DESIMIR TOŠIĆ:

Pa on se troši, ali ne zbog toga što radi, nego zato što govori. Mislim da on mnogo govori. Ja bih mu savetovao da smanji količinu govora, znate. Vidite, danas imate toliko kandidata za šefove partija, svakog trenutka čekate da li će neki Milan da se odvoji i proglasi svoju partiju, razumete? Ovde imate jednoga žutokljunca, da mu ime ne pominjem, koji je promenio tri ili četiri partije, jer hoće da bude šef. I kad ga je novinar pitao u NIN-u - Odakle vam ta ideja da budete šef partije? - on je odgovorio - Ja od malena osećam tu ambiciju. Pazite, to je nešto potpuno novo, u tome je velika razlika u odnosu na društvo kome sam ja pripadao. Naše je društvo bilo seljačko društvo u stagnaciji, malo je bilo ljudi nekih velikih ambicija. Bilo je teško naći poslaničkog kandidata. I ja se sećam, Demokratska stranka koja važi za najmoralniju i najpošteniju, u Prilepu je našla kandidata, pošto nikog drugog nije imala, otpuštenog policijskog pisara koji je imao nadimak Đubre. I sad pazite, Đubre dobije četiristo pedeset glasova i postane narodni poslanik. I odbegao je, siromah, za vreme rata u Egipat, kada je bilo povlačenje vojske, stigao je u Pariz, tamo je i umro. Vrlo lep čovek, i ovako bistar tip. Bio je policijski pisar, pa je krao neku malu paru po pismima, pa su ga otpustili i zato je imao taj nadimak.

U Velikoj Britaniji ta žuta štampa služi za zabavu - skandali, seks, preljube, krađe, afere, ali to na građanina nema nikakvog uticaja kad on glasa. Kod nas žuta štampa ima politički uticaj. Situacija je, što bi rekli komunisti, složena, ali ona ne može da bude bolja. Mi smo mali narod, zabasao u mrak, izgubljen. I nekako je naš svet postao gorak. Kad razgovarate s prosečnim čovekom na ulici, pa ispada da ovde nema nikog poštenog. Sve sam lopov, mafijaš, pljačkaš. I kad sam ja jednog taksi šofera pitao - Pa dobro, sem vas i mene nema nikoga poštenog? - on mi je rekao - Ne, i ja sam lopov. Dakle, mi smo izgubljeni, mi smo kao deca. Politički smo mi mnogo slab elemenat i zato nam ide ovako kao što nam ide. Zato je Milošević držao vlast, ne zbog toga što je on pametan. On je najpametniji u Hagu. On tako dobro izgleda u Hagu, da ga je trebalo odavno zatvoriti da se pokažu njegove sposobnosti, jer pre toga nismo mogli da ih primetimo.

Kod predsednika savezne republike očevidno postoje duboka nacionalna, čak bih rekao nacionalistička uverenja, on je religiozna ličnost. I ja sebe

DESIMIR
TOŠIĆ

smatram religioznim, ali smatram da je religija nešto moje lično, intimno. Kad se molim Bogu, to niko ne treba da gleda, a još manje da snima. Tako da ja lično mislim da bi on najviše voleo, iako ljudi misle da je on željan vlasti, da sve to napusti. Iako ne napušta.

Naravno, najbolji je knez Miloš Obrenović, on je u tom pogledu naš otac represije. Ja pripadam gledištu koje je potpuno antifašističko i antinacističko, kao što je i antikomunističko. Ja sam u politički život ušao kao gimnazista, u doba Španskog građanskog rata, ja sam tada, kao i svi ljudi, bez obzira na to da li su bili komunisti ili nisu, bio protiv Franka i državnog udara od armije. Meni armija od 1936. godine stoji na glavi, ja se s njom gonim koliko mogu i ona je jača od mene, naravno. Ali ja uvek mogu da joj se nasmejem u brk, pošto naša armija nema čime da se pohvali posle 1945. godine. Bilo bi dobro da ona bude u nekome ćošku, skoro nevidljiva. To što je bilo Sarajevo, to je bio pakao. I sad mi diskutujemo da li treba zaštititi jednoga generala, koga naša slavna vojska u koju imamo puno poverenja, štiti i čuva već više godina. Molim vas, mi smo jedina zemlja u istočnoj Evropi koja ima političku stranku koju je formirao jedan profesionalni ubica i pljačkaš. To su ljudi koji su išli po Bosni - opljačkaju, ubiju, pa onda naprave krst nožem na grudima. To su, znate, pravoslavci.

Ja sam vrlo rano čitao Slobodana Jovanovića. Slobodan, koji je bio vrlo pažljiv u izražavanju, za Milana Obrenovića je rekao najtežu osudu - čovek bez nacionalnog, patriotskog osećanja. Obrenovići su bili inteligentniji od Karađorđevića. Sada, to ubistvo, ja razumem Engleze, koji su odmah prekinuli diplomatske odnose, jer to je zaista bilo divljaštvo. To kako su ih ubili je bio mnogo teži problem od ostalog, ali nije bilo izlaza. Znae, u istoriji dođu trenuci kad nemate alternative, to je kao 27. mart. Državni udar od 27. marta nije ni herojsko, ni super političko delo, ali nemate kud. Tako je to bilo, Aleksandar je ne samo napravio jednu zemlju u kojoj se ustav menjao tako reći svake nedelje, on je smenjivao vlade, dovodio male pacove. Tako da je bilo neminovno, znate. Ja žalim što su ih oni tako masakrirali, ali nije se to moglo izbeći. Aleksandar je bio popustio i moralno i mentalno, postao je psihopatski tip, tako da ja nemam nikakvu žal, kao što sada imaju ljudi za 25. majem i Josipom Brozom. U svakom slučaju, ne žalim za Aleksandrom Obrenovićem.

Čitao sam jednu staru knjigu o Dragoljubu Jovanoviću. Uvek me je Zoran Đinđić podsećao na Dragoljuba, dakle, to su bezgranične ambicije. Ja bih

čak rekao da je Zoranova ambicija bila manje lična, a više nacionalna ili modernistička, ako hoćete. I sad ne možete da verujete, ti naši genijalci, oni žive u nekoj vrsti nadrealnosti. Pored svih zamaha, planova, uspeha, on nije mogao da se zaustavi. Ja imam utisak kao da je on podsvesno hodao ka svojoj smrti. Ja se još nadam da je to ubistvo istorijski korisno za nas, iako se to ne primećuje sada, po vladi Srbije, ali ja mislim da u publici on ima mnogo više razumevanja. Ja mislim da je rejting Demokratske stranke i DOS-a porastao posle tog ubistva, jer su svi koji su ga sumnjičili shvatili da je on bio najopasniji protivnik onima koji su ga ubili. Mileta Prodanović je posle njegove smrti rekao - Predsednik Koštunica se posle smrti Zorana Đinđića jedva pokazao kao čovek.

DEJAN
ILIĆ

Niko nije uradio za Srpsku pravoslavnu crkvu ono što je uradio Zoran Đinđić i oni mu to vrate nad kovčegom kako su mu vratili. Ne znam za slučaj da je sveštenik na grobu čoveka govorio protiv tog čoveka koji je mrtav. To je policijski govor. To je govor jednog komandira milicijske stanice, koji se sveti kriminalcu koga je uhvatio i ubio.

DSS ima veliku idealističku snagu, jednu tačku programa, a to nije ni Milošević, ni naše stanje, ni naš ugled, ni naš standard, nego - uništiti Demokratsku stranku. Ogroman broj školovanih ljudi su veliki pokvarenjaci, znate, i ovde možete tako reći kupiti svakog čoveka za novac. Ta bezidejnost, praznina, tako i ovo skakanje između partija, to je dokaz da tu nema nikakve ideje. Neće da vas primi vaša stranka da budete poslanik i kandidat, vi pređete u drugu stranku, a ona vas primi.

Vidite, i ljudi koji izgledaju dosta naivno i neinteresantno, politički i intelektualno, gore u strašnim ambicijama. Pazite, to nisu samo šefovi partija, kako se kod nas misli. Vlast kao opsesija, nedostatak ideja i verovanje da kad komunizam nije uspeo, više ništa neće. Mi smo u stvari verovali u komunizam, neko dublje, neko pliće, i pošto je to nestalo, nije ostalo ništa. Prema tome, mi možemo da budemo sve, i levo i desno i centar i to što je G17 i to je žalosno gledati, to je strašan pad. Ja dolazim do ciničnog zaključka da je u stvari ne sveti Sava, nego Šešelj bio naš kulturolog - Ako bude bombardovanja Kosova, neće biti više nijednog Albanca. Zamislite, takav čovek dobije milion i sto hiljada glasova. Pa kaže - Ako ja dođem do vlasti, prvo što ću urediti, jeste da iselim Broza iz Beograda. Čovek je na vlasti, Broz je ostao ovde, a on dobije milion i sto hiljada glasova. On je čovek koji je kazao da ćemo imati sigurnu granicu na Karlobagu i ljudi glasaju, milion i sto hiljada njih kaže da je on konsekvantan, jer je

rekao - prva stvar koju ću uraditi, to je još 1998, sazidaću spomenik Draži Mihailoviću na Terazijama. Tog spomenka nema ni posle petnaest godina, ali on dobije milion i sto hiljada glasova. Ko su ti ljudi koji daju milion i sto hiljada glasova? Takva je većina. Vidim nekog vladiku koji će da se vrati na Kosovo, baš mi je drago, ali ja mislim da je to onaj isti vladika koji se nudio da pogine u Bosni, pa iz Bosne prešao u Srbiju da ne bi poginuo i - publika aplaudira.

Ja sam proveo sa stricem sveštenikom, tamo ste videli njegovu fotografiju, deset godina, po celo leto. Pošto sam bio u njegovoj kući, a njegova kuća je bila kod crkve, ja sam bio na svakoj službi. Ja sam njega posmatrao - subotom uveče on je pisao svoje govore. Pazite, za seljake, ne za članove akademije nauka. On je imao divan rukopis, i to je interesantno, iako je to pirotski kraj, čovek je znao u ono doba jezik i imao vrlo lepu dikciju. Ja nisam za deset godina čuo nijednu nacionalističku tiradu, nijednu. Nikad ga nisam video da plače i 1940. mi ga gledamo, dolazi iz grada i ide ka nama u vinogradu i plače. Pazite, pravoslavni sveštenik na Staroj planini, bogu iza leđa, sigurno nije čitao novine svaki dan, a nije imao ni neku veliku biblioteku. Plače. Mi se zbunimo i on nam priđe i kaže nam u plaču - Francuska je kapitulirala. Mi se razbesnimo, da ne kažem samo ja - Šta je Francuska uradila, nije se tukla, neborci, defetisti - a on nama u plaču kaže - Nemojte tako, Francuska će vaskrsnuti. Pazite, taj sveštenik je morao znati da su Francuzi katolici i on je morao znati da je tu Vatikan šef, ali vi vidite da u njemu nema mržnje. To ne liči na vladiku Atanasija, na vladiku Amfilohija, pa čak ni na ovoga s Kosova. Ti mali ljudi po palankama, po selima, bili su hrišćani, stvarno hrišćani.

PEŠCANIČEK 22. 02. 2008.

OSVETA KOSOVA

Povremeno se osećam kao krme u Teheranu, što bi rekli Bosanci, jer mi se stalno uzima za otežavajuću okolnost to što sam duševno zdrav ... Kada je Kosovo proglasilo nezavisnost, nešto me je štrecnulo, jer ja sam dete Jugoslavije ... Kada prekinete diplomatske odnose, ostaje vam samo jedno sredstvo - rat ...

Gosti:

MIŠA VASIĆ, *novinar*,

TATJANA TAGIROV, *novinarka*,

MIROSLAV PROKOPIJEVIĆ, *ekonomista*,

preslišavanje o Kosovu:

OLGA POPOVIĆ-OBRAĐOVIĆ, DESIMIR TOŠIĆ,

MIRKO ĐORĐEVIĆ, SLOBODAN G. MARKOVIĆ, OLIVERA

MILOSAVLJEVIĆ, SRĐA POPOVIĆ, MIRJANA MIOČINOVIĆ,

GRADANI KOSOVA,

ČEDOMIR JOVANOVIĆ, *lider LDP-a*

SVETLANA LUKIĆ:

Dobar dan svima, pre svega Beograđanima koji su jutros zatekli čiste ulice, kao nove. Gradske službe su radile cele noći, pralo se, čistilo, uklanjali su se tragovi sinoćne sramote. Gradonačelnik Beograda i drugi članovi Demokratske stranke u gradskoj vlasti su radili svoj posao, ali i nastavili da igraju ulogu koju je njihovoj stranci namenio Koštunica: da skrivaju, pokrivaju, maskiraju sve pogane stvari koje čini njihov koalicioni partner.

Predsednik je pobeo u Rumuniju da ne bi morao da se penje na binu s Tomislavom Nikolićem, a onda je iz Bukurešta pozivao na mir. Ne mora predsednik ni da se vraća - Tomislav Nikolić mu je sinoć preteo mandat. Može Tadić slobodno da nastavi da obilazi zemlje koje još nisu priznale Kosovo, može pravo iz Rumunije da produži u sunčanu Španiju, pa na sunčani Kipar. Kupićemo mu i onaj avion koji se puni kerozinom u vazduhu, da ne mora ni da sleće, ako se tako oseća bezbednijim.

Predsednik nam je pravi srpski Odisej, čuje glasove sirena, čuje glasove predaka koji ga dozivaju, a on, naš lepi Odisej, vezao se za jarbol da ih ne bi sledio i da se ne bi udavio.

Sinoćna Koštuničina arhetipska narodna pobuna protiv moćnika pretvorila se u divljanje čopora mladih srpskih pokolenja. Srpski nacionalizam sinoć je doživeo svoj logičan kraj. Kosovski mit se tako lako transformisao u krađu patika, piva i boksova cigareta.

Vučići, Koštunice i Kusturice su nam sinoć demonstrirali kako treba da izgleda početak potrage za otetom otadžbinom, svetim gralom koji će vratiti slavu predaka i snagu narodu, koji samo izgleda kao da je na izdisaju.

Jedan od najslavnijih srpskih grobara se sinoć na bini kleo u Boga, a njegovo strašilo Aleksandar Vučić, mali pogani maroder, koji je onomad huškao ljude na klanje, a on skupljao parfeme i kvadrate stanova po Beogradu, optuživao je da su za sinoćno nasilje krivi mediji i pojedinci koji priznaju da je Kosovo nezavisno i time, veli Vučić, provociraju njegov narod.

Koštunica Vojislav je sinoć šištao, glumio, podvriskivao zbog nepravdi, a njegovo novo strašilo, novopečeni Srbin Emir Kusturica, podsmevao se nama, poturicama, i strahu nas koji smo za male pare prodali srpstvo. Mi smo postali loši Srbi za male pare, a on veliki Srbin za velike pare. Nije Nemanji, naravno, do srpstva, nego je besan zato što nije uspeo u Holivudu. I zato on sinoć kosovskom mitu suprotstavljao holivudski.

Svi se pitamo kuda vodi ovo što je sinoć počelo. Šta u stvari hoće Koštunica Vojislav? Hoće li koncentracionu vladu, vanredno stanje, ili je prošao sve te faze i sada bi ga zadovoljilo samo malo krvi? Da li je na njegovom oltaru dovoljna žrtva ono jedno ugljenisano telo u američkoj ambasadi?

Sinoćno događanje naroda smo pratili zajedno s novinarima Vremena, Mišom Vasićem i Tatjanom Tagirov.

MIŠA VASIĆ:

Nedelja je bila samo generalna proba za ovo večeras. Vidimo iz izjava policajaca i predsednika policijskog sindikata Srbije da je policija imala instrukciju da se brani pasivno. Politički faktor je podstakao uličnu rulju, koja se sastoji od čuvene smrtonosne kombinacije fudbalskih navijača, mrakobesnih klerofašista i neonacista. Policija se opet dovela u situaciju da podmetne svoja leđa pod ciničnu politiku koja ih žrtvuje. Zašto? Zato što je nekakav Velja Ilić osetio potrebu da kaže da srpska mladost može da lupa prozore. Da li je potrebna bolja poruka? Onda smo imali drugu taktičku pogrešku, koju sam gledao malopre na televiziji: oni izlaze s oklopnim vozilima, u onim Legijinim hamerima, ali bez pešadijske pratnje. Ljudi, pa to se učilo u prvom razredu srednje vojne škole u staroj Jugoslaviji, da oklop bez prateće pešadije ne vredi ništa.

Termin - huligan je donekle kompliment, znamo mi vrlo dobro o kome govorimo. To je bilo jasno i policiji, i svakom normalnom pozorniku na ulici - samo nije bilo jasno njihovim šefovima. I nikakve koristi od svega ovoga nema, mi se samo kurčimo za džabe. Kao narod je strašno za ovo i ono. Za šta je narod? Za ono što smo mu ispričali. Kada čovek gleda i čita medije, o svemu se piše i govori, sem o suštini stvari. A suština stvari, o čemu je ovde zapravo reč, jeste u tome da nama Kosovo nisu otele velike sile. Kosovo su Albanci uzeli sebi, jer čine devedeset-i-nešto-postotnu većinu na vrlo zgnusnutom terenu i s vrlo nezgodnom demografskom situacijom.

Kada su Martićevi Srbi iz Hrvatske, u proleće 1991. godine, pravili svoju Republiku Srpsku Krajinu, to su pozdravili odavde svi ovi koji se sada bune protiv istoga toga što rade kosovski Albanci sa, usudio bih se čak da kažem, mnogo boljom argumentacijom nego što je bila Martićeva. Ali ima tu analogija koja je meni frapantna, fascinantna. Srbi južno od Ibra čine većinu Srba preostalih na Kosovu, kao što u Hrvatskoj sedamdeset pet odsto Srba nije živelo na teritoriji koju je Martić proglasio čuvenom radikalskom Republikom Srpskom Krajinom i čiji je takozvani premijer Milorad Buha sada poslanik Narodne skupštine Republike Srbije. Kada su ih pitali - A šta ćemo s onim Srbima iz gradova, Rijeke, Zagreba, Siska, Osijeka? - oni su govorili - Ko ih jebe, oni su Franjini Srbi. Na kraju će Srbi južno od Ibra biti proglašeni za izdajnike i Tačijeve Srbe, a mi ćemo iz severne Mitrovice da pravimo priču.

MIŠA
VASIĆ

To me podseća na zanimljivu analogiju na koju je ukazao Boža Jakšić u jednom eseju. Boža Jakšić, filozof, kaže ovako - Ovi naši su na velikim bilbordima imali Čerčila i De Gola koji ističu nekakva pravila međunarodnog prava. A nezavisnost Irske je došla nakon dosta nezgodnog i krvavog građanskog rata iz dva koraka, 1916. i 1920, jer su Britanci shvatili da Irci neće, pa neće, i to ti je. Analogni slučaj je, kaže Jakšić, Kosovo. Ko je bio jedan od glavnih pregovarača britanske vlade? - Winston Čerčil, taj isti, koji je iz dva koraka doveo do proglašenja Republike Irske. Severna Irska, u kojoj su unionisti, protestanti, ostala je u sastavu Ujedinjenog Kraljevstva do dana-današnjeg, sa svim problemima koje ima, ali je tu. Ovdje se nije našao neko pametan da shvati - južno Kosovo hoće tamo, a severno Kosovo hoće ovamo, pa da uradimo nešto analogno onome što je uradio taj nesrećni Winston Čerčil, kojeg sada zloupotrebljavaju i povlače, ni krivog ni dužnog.

General De Gol, koji se isto pojavio na tim blesavim Bokanovim bilbordima, 1961. je napravio izuzetno hrabar državnički potez - odrezao je Alžir. Moj prijatelj Bogdan Denić mi stalno govori da je u trenutku proglašenja nezavisnosti Alžira od Francuske u Alžiru živelo procentualno više Francuza nego što ima Srba na Kosovu. De Gol je to odrezao, okej, jedva je izvukao živu glavu iz sedam-osam pokušaja strašnih atentata, da bi na kraju, nakon referenduma rekao - Ne poštujete moju politiku, pa ne morate - i povukao se u onu svoju selendru *Colombey les Deux Églises*, tako se to zove, i tamo umro. Čovek im je rekao - Nećete, Francuzi - ne morate, baš me briga. Pri tom, De Gol je taj referendum izgubio s tesnom

većinom, za razliku od Voje Koštunice, koji ne sme da izađe ni na jedne izbore, a da se ne sakrije iza dupeta Seke Aleksić, to jest Velje Ilića.

I sad nas taj nesrećnik, koga sam slušao danas po podne kako se dere kao magarac, što mu uopšte ne stoji, uverava da ćemo svi, mi ćemo, sve ćemo, što je rekao Nenad Čanak - Oko čega smo mi svi? Ni oko čega. Ljudi, mi smo u potpuno psihopatološkoj situaciji. Na temu tog Kosova, DSS i radikali muzuju jarca, a Boris Tadić i DS drže ispod sito i onda kažu - Sve smo uradili. Ljudi, pa ne može se, od govana pita ne biva, ne može se od toga uraditi ništa. Može se uraditi nešto, ali sasvim drugo od onoga što vi radite. Mogli su se preduzeti koraci da se zaštiti ostatak Srba na Kosovu, naše kulturne i umetničke svetinje, što nije nikakav problem, jer sve su to dobra koja su Unesko i Evropska unija priznali kao evropsko kulturno nasleđe. Ali njih ljudi ne zanimaju, kao što ni Slobu Miloševića Srbi iz Hrvatske nisu zanimali, pa su Srbi iz Hrvatske završili na traktorima i zapregama. I imam utisak da ovi naši nesrećnici jedva čekaju da Srbi s Kosova navale ovamo, pa da bude - Eto, razmenili smo teritorije i sve je ne može bolje biti.

Povremeno se osećam kao krme u Teheranu, što bi rekli Bosanci, jer mi se stalno uzima za otežavajuću okolnost to što sam duševno zdrav. Izvinjavam se, ja za sebe mislim da sam duševno zdrav, a za njih mislim da su duševni bolesnici, mada mi tako ne izgledaju - pre mi se javlja da su licemeri. Licemeri koji se zubima i poslednjim ostacima izgrizanih noktiju drže za vlast, jer im ništa drugo nije preostalo, osim tog nesrećnog Kosova i tih nesrećnih kosovskih Srba, koje će oni žrtvovati do poslednjeg čoveka i babe, kao što je Sloba žrtvovao hrvatske Srbe do poslednje ličke babe - ne bi li ostali na vlasti. I to je ono od čega mi se gadi, povraća mi se. A prekršaji javnog reda i mira većih razmera kojima prisustvujemo sada, dok razgovaramo, samo su logična posledica takve cinične, licemerne, bezočne politike.

SVETLANA LUKIĆ:

Vraćam se ponovo strahotnoj izjavi Slobodana Samardžića - Paljenje graničnih prelaza je u skladu s politikom vlade Srbije.

MIŠA VASIĆ:

I Velje Ilića koji kaže - U redu je da se lupaju prozori.

SVETLANA LUKIĆ:

Onda KFOR preuzme granicu i onda se čude nestašici mleka.

MIŠA VASIĆ:

Oni su se naljutili i odrekli sebi onu stvar, spontano organizovanim putem, kao u Slobino doba. Kao da je 1990, 1989. godina. Šta smo imali danas? Imali smo miting istine o Kosovu, kao što smo ga imali onomad kada je Sloba vikao - Ne čujem, kako molim? A da, uhapsiću Vlasija. I šta smo s tim svršili? Svršili smo ovo što sada imamo. Podneli smo krivičnu prijavu protiv Tačija, Sejdiuja i onog trećeg nesrećnika, Krasnićija, pa ćemo da ih osudimo, ja se nadam u odsustvu, u specijalnom sudu iz razloga kriminalnog udruživanja, kao što smo osudili čelnike NATO-a. Ja vas podsećam, dobri ljudi, ko je bio sudija u tom procesu - Goran Petronijević, advokat ove surčinske bande. Ta čuvena presuda s onim stolicama sa zalepljenim ceduljama je uginula, jer je republički tužilac odustao od nje. Nakon 5. oktobra, kada je Solana došao u Beograd, Jovan Dulović, moj kolega, sreo je Gorana Petronijevića i rekao - Pa zašto ne hapsiš ovoga? Evo ti ga, došao je ovde, a ovaj je rekao - Joco, ne budi neozbiljan. Sve je ovo neozbiljno, sve je ovo koješta.

MIŠA
VASIĆ

Samo me zanima hoće li se pojaviti neko ko će da kaže otvoreno ono što svi oni tiho misle. To se čak ni Velja Ilić ne usuđuje da kaže - Mi hoćemo Kosovo, ali bez Albanaca. Pa kažite, jer je potpuno očigledno šta vi hoćete. Vi hoćete Kosovo bez Albanaca. E pa izvin'te, to ne može. To ste probali 1999, pa nije išlo. Od te devedesetopostotne većine, sto odsto neće da živi u Srbiji. Kukaj i moli, neće i neće. Moj drug Ljuba Živkov pisao je pre koju nedelju u *Vremenu* o Koštuničinom košmaru: Voja sanja kako je skupština Kosova donela deklaraciju o zavisnosti i kaže - Mi hoćemo u Srbiju, kajemo se za sve što smo uradili, hoćemo da budemo građani Srbije. Ovde svi odahnu, a onda Albanci pitaju - Izvinite, a kada su izbori? Ne vredi ljudima s kojima mi imamo posla pričati o elementarnoj matematici. Dva plus dva jednako je četiri, nije ni tri, nije ni pet. Kada čovek nekom DSS-ovcu kaže - Koliko ima Albanaca na Kosovu i šta oni hoće? - oni se uvrede, odu u ćošak, okrenu leđa i trupkaju nogama kao deca. I sad mi treba da se mlatimo, jedna policija pije batine po ulici, zašto? - Zato što ovi odbijaju da shvate očigledno, a očigledno je potpuno očigledno i tu pomoći nema i nikakvo međunarodno pravo tu ne pomaže. Šta to traže kosovski Albanci što nije tražio Milan Martić i krajiški Srbi? - Nacionalno samoopredeljenje, hvala na pitanju. I onda mi neko posle priča o dvostrukim aršinima. Ma nemojte, molim vas.

Unutrašnja logika je sledeća - ko je stvarna koalicija na vlasti? - DSS, braća radikali i SPS. Mada nešto danas nisam video SPS-ovce i Ivicu Dačića na

tom mitingu, zato što SPS još konta i gleda - Ne bismo se mi u to mešali ako ne moramo, pa ćemo da vidimo šta će iz ovoga izaći, pa ćemo se prepredeliti, kao što smo se prepredeljivali i 2003. A potpuno je očigledna stvar da Toma Nikolić raširenih ruka, što kažu Hercegovci, čeka da mu Koštunica padne u medveđi zagrljaj iz koga živ izaći neće. Ja sam govorio 2001. goidne - Ljudi, kod nadvošnjaka, na čošku ulica Dimitrija Tucovića i Grobljanske, postoji grafit napisan radikalskom plavom bojom - Koštuničina majka je Jevrejka. Da slučajno Koštunica ne misli da će mu radikali oprostiti to što se dao izvikati za predsjednika. Neće mu nikada oprostiti. I ako misli da će ga oni izvaditi, ljuto se prevario. Pa neka ide s njima u koaliciju, neka izvole napraviti konačno veliku koncentracionu vladu, Koštunica, radikali i SPS, hajde i to da vidimo. To liči na oslabljeni virus gripa koji je 1918. pobio nekoliko stotina hiljada ljudi po Evropi i Americi, da bi se kasnije javljao kao obični grip koji se preleži za sedam dana. Nakon onog virusa koji smo imali, ovaj ćemo preležati, ne za sedam dana, ali za šest meseci, jer oni s ideološkim obavezama i Šešeljem o vratu ne mogu dalje. Koštunica je gotov, istekao mu je rok trajanja, on je loš za biznis. Nećemo još dugo morati da se brinemo za njega.

SVETLANA LUKIĆ:

A za sebe?

MIŠA VASIĆ:

Neće mene prostačina poput Velje Ilića da istera iz moga grada, pa nema šansone uopšte. Vidim da se Velja učutao, nije ga bilo na mitingu. Pozivao je na rušenje onoga što je, jedva se uzdržavši, nazvao ustanovama, a mislio je na RTV B92. Samo ne znam u koje doba dana je to izgovorio, da li je bio na 0,1, 0,2, 0,5 ili 0,8 promila. Ono što ja volim kod Velje je što je on, čovek, iskren. Bez obzira na broj promila, on će iskreno da progovori na lakat. On je rekao da će da stradaju razne ustanove i razne ustanove su stradale. Bogu hvala, B92 nije, ali to ne znači da jednoga dana neće biti po Veljinom. Imamo uglednog ministra koji javno poziva na diktaturu ulične rulje i rušenje, navod, ustanova, izvod. To je najvažniji ministar u ovoj vladi, zašto? - Zbog dupeta Seke Aleksić iza kojega se sakriva ceo DSS, jer ih nema više nego da se sakriju iza dupeta Seke Aleksić. Ljudi, pa njih više ni Ceca neće, spali su na Seku Aleksić, uz sve poštovanje za estradnu umetnicu.

TATJANA TAGIROV:

Kada je ovo počelo, odmah sam krenula pričati o vanrednom stanju. Te njihove priče s mitinzima, molebanima, neradom škola i kompanija. Danas su svi zatvorili u podne, jedan. To je doslovno podbunjivanje naroda i ja sam užasnuta i slažem se s Nenadom Čankom, koji je za skupštinskom govornicom upitao tko je sljedeći. Kada vidim što su sve krenuli razbijati, koga sve prozivaju, kada vidim da se skupljaju potpisi protiv Nataše Kandić, koliko je Čeda Jovanović predstavljen kao neprijatelj, to je strašno. Kada je Kosovo proglasilo nezavisnost, nešto me je štrecnulo, jer ja sam dijete Jugoslavije, ali odgledala sam to na CNN-u. Onda sam digla čašu i rekla čovjeku svoga života - Neka im je sa srećom. Doživjela sam to kao kraj nečega što je krenulo od 1990. Jednako sam se osjećala kao i 1991, kada je Hrvatska proglasila svoju samostalnost. Ja sam tada plakala, to mi je bilo oduzimanje nečega moga. Od tada sam shvatila da je država tvorevina koja ti omogućava normalan život, a da ne moraš ginuti za nju. Daje mi nekakav okvir u kojem ja mogu plaćati porez i živjeti normalno. I nemoj me vući više na ovo nasilje, ovo je previše nalik na 1990. i 1991. godinu, ovo je previše nalik na krvoproliće, a krvi je i previše proliveno u bivšoj Jugoslaviji.

TATJANA
TAGIROV

Pet kilometara odavde su bili zakopani albanski leševi koji su doneseni hladnjačama. Ti leševi su ekshumirani prije nekoliko mjeseci i nitko nema pitanja o tome. U nosnicama imam vonj toga i to više nije vonj leševa, to je vonj sramote. Ovde se nitko nije našao da kaže - Gospodo, braćo, drugovi Albanci, nama je žao zbog onoga što je Srbija učinila na Kosovu, izvinite zbog onoga što su neki u naše ime napravili. Izuzimam ove male partije, LDP, Čanka, pojedince, pristojne ljude koji Albance nazivaju ljudima. Ne, Albanci su ovima ljudi niže vrste i strašno me boli to što ti desničari sada hodaju po Beogradu i razbijaju Beograd. Što njima znači Kosovo? Albanci su im niža vrsta i njima je važan samo nekakav teritorij. Tko ih je tome naučio? Tome ih je naučio premijer Vojislav Koštunica i oni koji danas obnašaju vlast. I Boris Tadić, koji je pobjegao u Rumunjsku, da ne bi morao u tom sramnom mitingu učestvovati. Ja moram priznati da me je sramota.

Kao da nitko ništa nije shvatio. Logično je da će se takva država raspasti na Kosovu. Toliko je mrtvih, raseljenih i ugnjetavanih ljudi i nitko to ovdje ne shvaća, nego Vojislav Koštunica i njegov prijatelj Toma Grobar ponovo dovode toliko naroda na ulice Beograda. Oni su mi lično krivi za sve što mi se dogodilo, meni lično su oteli dvadeset godina života. Mi jesmo na dnu,

Ceco, mi jesmo na dnu. Netko tko nema dovoljno suosjećanja za bilo koga tko je stradao zbog te politike koja je vođena odavde, iz ovog grada, iz ove države, pa nije zaslužio bolju budućnost. Jedino što me pomalo plaši jest da nitko od nas više nije siguran. Ostala je ova mala država Srbija koja može ratovati s Mađarima, Hrvatima, Rumunjima kao nacionalnim manjinama i s nama koji drugačije mislimo i mislim da je to njihova namjera. Zadnjih dana čitam blogove i vidim da ljudi govore - Svi mi koji ostajemo kod kuće za vreme tih molebana pristajemo na to. Studenti, koji su umjesto na ulice otišli u Medija centar, gdje su ih također uspjeli rasturiti - i oni su pristali na to. Svi sjedimo kod kuće i čekamo što će se dogoditi. Ove horde, huligane, ovo što hoda okolo, pali, kamenuje, sve to skupa prizivala je aktualna srpska vlast. Ako nastavi ovako kako to hoće Vojislav Koštunica, Srbija nije zaslužila da postoji kao država. Ovo nije država, ona nema granice, ima samo razjedinjen narod koji je pola za Evropu, a pola je za ne znam šta. To je zemlja s frustriranim klincima i nama, koji smo se zatvorili u kuće i govorimo - Ovo će proći i ne tiče nas se više nikakvo ludilo koje vlasti u Srbiji proizvode.

Dvadeset godina živim u ludilu, ali sada sam prvi put čula da dva ministra i jedan premijer opravdavaju nasilje i kažu - To je pravedni gnjev. Pravedni gnjev znači da će kompletan grad od milijun i pol stanovnika biti paraliziran, da će svi dućani biti zatvoreni u jedan sat po podne. Danas sam bila na sudu i sud je radio do podneva. Od 1987, kada je Sloba došao na vlast, tri puta sam udahnula punim plućima. Prvi puta to je bilo 3. januara 2000. kada je pobedio SDP i smaknuo HDZ s vlasti u Hrvatskoj, onda je bio 5. oktobar i treći slučaj je bilo vanredno stanje u Srbiji nakon ubojstva premijera Đinđića. Sada se ponovo raspitujemo tko je napravio koje spiskove, tko će koga da juri. S kojim pravom se ova država, koja nije poštovala međunarodno pravo ama ič, poziva na poštovanje međunarodnog prava? Ja nisam niti Srkinja, niti Hrvatica, ali nije mi lako kada čujem Doris Pak koja kaže - Leševe koje su ostavili na Kosovu, Srbi sada plaćaju gubitkom Kosova. Nije mi lako kada čujem tu rečenicu, ali je žena u pravu. Što reče Ivo Visković, kada su gađali *Mekdonalds* - nisu ga gađali konzervama Lav piva koje Ceca Veličković-Ražnatović reklamira, gađali su ga Laškim, slovenskim pivom. O čemu se radi? Ili će se gospoda Srbi uzeti u pamet ili će Srbi nestati, a onda neka im je Bog na pomoći, jer to su zaslužili.

SVETLANA LUKIĆ:

Slušali ste Mišu Vasića i Tatjanu Tagirov, novinare Vremena, a sada govori ekonomista Miroslav Prokopjević.

MIROSLAV PROKOPIJEVIĆ:

Srbija nije znala da upravlja Kosovom, na šta je stavljena tačka još 1999. i ovo je samo epilog toga. U svetlu toga, racionalna država bi se postavila tako da minimizuje svoju štetu. Neke stvari su ispale bolje od pribojavanja, a neke su ispale gore. Bolje od pribojavanja jeste to da nije došlo ni do kakve blokade Kosova. To bi bilo loše ne samo za Albance, nego i za Srbe i za Srbiju. Takođe se nije ostvarila pretnja da će doći do prekida diplomatskih odnosa, nego samo do povlačenja ambasadora. Ta stvar može da se završi tako da se ambasadori tiho vrate kroz nekoliko nedelja, ne verujem da će ranije. Ali ono što je gore od loših očekivanja jeste reakcija u zemlji. Sedamnaestog su bili napadi na *Merikator* u Beogradu i evakuacije *Merikatora* u Čačku i Novom Sadu. Nijedna od parlamentarnih stranaka se nije oglasila da kaže - To se tako ne radi. Ni vlada nije rekla ništa o tome. To je shvaćeno kao zeleno svetlo za to da se može divljati i od ponedeljka slede napadi na ambasade, na domaće i strane kompanije. Taj razvoj događaja uopšte ne valja i to je ono što Srbiju može jednako da dokrajči kao i međunarodna izolacija. Da li ima države ili je nema vidi se po tome kako ona reaguje na prekršaj i kriminalna akta. Ako država to podstiče, što je ovde slučaj, bar s nekim ministrima i službama, ako demonstranti smeju da biju obične policajce, a ovi ne smeju da ih biju, ni da ih hapse, onda vam je to indikacija da iza cele stvari stoji neko moćniji od obične policije.

SVETLANA LUKIĆ:

Izjave predsednika vlade i predsednika države su bile različite. Tadić je pozivao na mir, a predsednik vlade je pokazao razumevanje za mogući gnev građana. Predsednika Tadića danas nema, Demokratske stranke zvanično nema i to prerasta u miting DSS-a i radikala.

MIROSLAV PROKOPIJEVIĆ:

Koštica ne samo što je ohrabrivao rđave reakcije, nego je u poenti svog govora rekao da on ne priznaje ni tu vlast tamo, ni ove koji dolaze iz sveta da nastave misiju. A onda je rekao da on od te misije očekuje da zaštiti Srbe na Kosovu. To je potpuno apsurdno, to može da kaže emotivno rastresen običan čovek, ali ne političar, državnik. Što se tiče Demokratske stranke, kad god je situacija u kojoj mora da se pokaže farba - njih jednostavno nema. Ne znam kako oni misle da mogu da imaju dvadeset pet odsto glasova, a kad god se postavi bilo koje važno pitanje, oni nisu tu. To će ih koštati u budućnosti. I kada se oglasi, Boris Tadić šalje poruke slične radikalima. To nije ono za šta su glasala dva miliona ljudi na predsed-

MIROSLAV
PROKOPIJEVIĆ

ničkim izborima. Ne znam zašto je DS stalno u defanzivi. Pretpostavljam da su, impresionirani logikom druge strane, prihvatili tu logiku. Ako prihvatiš logiku nacionalista, a znaš da sam nisi toliko tvrd nacionalista, onda se šunjaš naokolo i kada te traže, nisi kod kuće.

SVETLANA LUKIĆ:

Toma Nikolić je pre neki dan rekao nešto što mi se učinilo istinito - Ništa bitno u Srbiji više ne može da se desi mimo radikala.

MIROSLAV PROKOPIJEVIĆ:

Očito je u pitanju strah stranaka koje sada formiraju vladu od ogromnog broja glasova i popularnosti radikala. Među njima vlada bojazan da ne urade nešto što se ovima neće svideti. To je užasno rizična taktika, jer iziskuje da nikada ne povučete potez koji se neće svideti radikalima, a to vas onda utapa u tu vrstu politike. To je strašan rizik i Demokratska stranka je još od formiranja vlade vrlo loše ušla u tu celu priču. Gubi se demarkaciona linija između toga šta su normalne, a šta nenormalne politike. Kada posledice suludih shvatanja plaća samo jedan pojedinac ili neka stranka koja nije vladajuća, mi kažemo - Šteta je da su se odlučili za tako glupo gledište, ali pošto su insistirali, red je da plate trošak. Ovde je stvar takva da mi ne možemo da izbegnemo da i mi budemo kolateral, odnosno deo podmirivanja tog troška. I u tome je naša nezgoda, blago rečeno.

SVETLANA LUKIĆ:

Bilo je zastrašujuće gledati Beograđane koji beže s ulica. I danas sam videla ljude kako se sklanjaju, zatvaraju kapije. Svi, i Toma Nikolić, pozivaju na mir, ali da li vi mislite da su oni sposobni da kanališu taj gnev i to nezadovoljstvo, danas i narednih dana?

MIROSLAV PROKOPIJEVIĆ:

Oni sposobni jesu, ali pitanje je da li žele. Ja se bojim da bar neki u vladi Srbije priželjkuju da se ovo stanje poluhaosa, da ovaj libanski sindrom koji se blago uvlači u Beograd i u zemlju - opstane, jer oni se loše snalaze u regularnim okolnostima. Nemaju nikakve rezultate, a drugo, njihove kompetencije, bar nekih ministara, su takve da teško mogu da prebace nivo mesne zajednice. Zato oni jedva dočekaju nešto ovakvo. Recimo, ako je neko tvrdio da se Kosovo neće otcepiti i sve je ispalo suprotno tome, prva stvar je da bar ministar nadležan za to podnese ostavku. Ne, naprotiv, on sada menja politiku. Do juče se zalagao za integralno Kosovo, a sada je za

podelu Kosova. To je neviđeno, toga nema ni u Zimbabveu. Tako da oni imaju mogućnosti da kontrolišu i koordinišu nasilje i moguć je veliki mirni miting u Beogradu, ali mislim da bar nekima od njih to nije u interesu.

SVETLANA LUKIĆ:

Bilo je zanimljivo gledati paljenje dva granična prelaza i reakciju ministra za Kosovo, Slobodana Samardžića, koji je za to rekao, citiram - Nije lepo, ali je legitimno. To što se dogodilo je, citiram - U skladu s politikom vlade Srbije.

MIROSLAV
PROKOPIJEVIĆ

MIROSLAV PROKOPIJEVIĆ:

To je očiti signal promene vladine politike. Sve vreme tokom pregovora o Kosovu vlada je govorila da neće podelu Kosova. Sada, kada je Kosovo proglasilo nezavisnost, oni pokušavaju da se pretumbaju u hodu i sada je politika - daj šta daš. Pri tom nisam siguran da su to tako dobro izveli, jer umesto civilnih organa koji su kontrolisali granični prelaz, sada je tamo došao NATO, jer KFOR je NATO. Nisam siguran da će to doprineti smirivanju situacije ni u tom severnom delu, niti ovde u Srbiji. To je, naravno, nepromišljena politika, ali eto, ko se topi - za slamku se hvata.

Povlačenje ambasadora kao simboličan gest ljudi u svetu mogu da razumeju. Da se od Poljske ili Norveške neko otepio, i oni bi to uradili. Ono što oni ne mogu da shvate jeste dalja eskalacija toga, snižavanje diplomatskih odnosa, koje na kraju vodi do njihovog prekida. Kada prekinete diplomatske odnose, ostaje vam samo jedno sredstvo - rat, što je u našem slučaju prilična besmislica. Nadam se da će to ostati na ovoj tački i da će se stvari normalizovati. Srbija ne može da profitira iz toga što će politički i ekonomski pucati sebi u jednu i drugu nogu, pa onda u ostale vitalne organe. To je autodestruktivno i čak i nacionalisti mogu da vide da to nije u interesu Srbije. U interesu Srbije je da se ova stvar na neki način primiri i da se krene u normalno poslovanje, političko, ekonomsko, spoljnopolitičko, diplomatsko i drugo. Rasplet ove situacije ima kratkoročnu i dugoročnu dimenziju. Ovo o čemu smo dosad pričali je kratkoročna, a dugoročna dimenzija je pitanje s kakvom vladom izlazimo iz ove krize i šta je politika te vlade. Postoji vrlo očita mogućnost da iz ove krize izađemo s vladom DSS-a, radikala i socijalista. Desi li se to, to znači bar nekoliko godina izolacije, jer s takvom vladom niko iz sveta neće hteti ništa ozbiljnije da radi, neki investitori će se verovatno povući, berza će da zamre, nezaposlenost će da se poveća, inflacija će da se poveća, potrošiće

se devizne i robne rezerve. To je standardna priča, to su radili i Milošević i Tito u kriznim vremenima. Ta priča je vrlo jasna. Jedini je problem što ona vodi populaciju na dijeteu i što tu dijeteu ne mogu da izbegnu ni birači radikala i DSS-a.

Teško je kod radikala naći nekog ko ume da razmišlja, jer da ga ima, oni bi ga do sada pokazali, ali ako u DSS-u još ima ikog ko razmišlja, on mora da shvati da je ovo gubitnička varijanta. Ona ih privremeno politički spasa, jer su se oni potpuno ubili s politikom prema Kosovu prihvatajući ceo teret Miloševića, a da nemaju nikakav benefit od toga. Ova varijanta im nudi mali, malecni prolaz kroz koji mogu da se provuku još neko vreme, a onda će nestati s političke scene.

SVETLANA LUKIĆ:

Prevremeni izbori?

MIROSLAV PROKOPIJEVIĆ:

Bilo bi nelogično da se sada napravi vlada DSS-a i radikala, jer je to fundamentalna promena političke orijentacije, koju morate da legitimizujete na izborima. Parlamentarne izbore je bolje ne spajati s lokalnim. Potrebno je da se strasti smire, da ljudi normalnije glasaju. To bi bilo na jesen.

Neki komentatori kažu da odmah moramo priznati Kosovo da bismo išli u evropske integracije. To nije tačno. Može se potpisati i Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju, čak se može biti i kandidat, a da se ne prizna Kosovo i da se Kosovo ne briše iz ustava. To će jednoga dana morati da se uradi, ali tek kada Srbija ispregovara ulazak u Evropsku uniju. Od potpisivanja Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju do ulaska u Uniju prođe od osam do dvanaest godina. Slovenija je to uradila najbrže, 1996. je potpisala sporazum, a 2004. ušla. Dakle, naša 2018. je daleko. Ono što se mora rešiti sada jeste pitanje saradnje s Hagom. Bez toga nema potpisivanja Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju. Nije jasno kako će Srbija izaći iz cele te stvari.

SVETLANA LUKIĆ:

Kada kažete 2018, vi govorite o najmanje jednoj deceniji koja nas deli od eventualnog ulaska u Evropsku uniju. Ovde je teško motivisati birače tako dalekom i nedostupnom šargarepom.

MIROSLAV PROKOPIJEVIĆ:

Ali vi imate deliće te šargarepe duž puta. Smisao čitavog putovanja je da menjamo ustanove i navike, i to zbog našeg dobra.

SVETLANA LUKIĆ:

Kada se govori o pristupnim fondovima, neverovatno je koliko građani ove zemlje malo znaju o tome.

MIROSLAV
PROKOPIJEVIĆ

MIROSLAV PROKOPIJEVIĆ:

To što će doći iz fondova ovih preostalih pet godina šestogodišnjeg plana, do 2013, za Srbiju iznosi oko milijardu evra, a ono što će doći kroz investicije i poboljšanje kreditnog rejtinga, to jest kroz jeftinije servisiranje dugova i jeftinije zaduživanje, biće višestruko veće. Političari imaju interes za sredstva koja dolaze iz fondova, jer na to posle mogu da utiču i to pojačava njihovu moć. Poređenja radi, koliko znači biti kandidat, član i ne biti ništa od toga u odnosu na Uniju, može da se vidi po tome što će Češka u ovom periodu, kada ćemo mi iz pretpristupnih fondova dobiti milijardu, dobiti oko dvadeset šest milijardi, Mađarska dvadeset pet, a Hrvatska četiri-pet kao kandidat. Sve su to zemlje nešto manje ili veće od Srbije i možemo da poredimo propuštene prilike i na nivou fondova, iako je, kažem, propuštena prilika privrednog razvoja mnogo veći gubitak.

SVETLANA LUKIĆ:

Uglavnom smo imali teritorijalno-mitske razloge za gnev povodom osamostaljivanja Kosova, ali čitala sam u Danasu seriju tekstova vaših kolega, profesora Ekonomskog fakulteta, energetskih stručnjaka i drugih, koji upozoravaju na materijalne gubitke Srbije zbog odlaska Kosova. Po njima, Srbija ima pravo da potraži od Kosova dvanaest i po milijardi dolara.

MIROSLAV PROKOPIJEVIĆ:

Na te velike brojeve gledam kao na onu priču o detetu koje je, po njegovom ocu, ukralo prag s pruge koji je težak šezdeset kila i kada su istražni organi došli i otac kaže - Dete je ukralo. Ovi kažu - Pa kako dete, to je šezdeset kila? - a on kaže - Ma šta zna dete šta je šezdeset kila? Tako i ovde, svet ne zna šta su pare i ovo je samo nastavak tradicije neznačkog razmetanja ogromnim sumama. Sećam se da je i G17 izračunavao da je intervencija NATO-a koštala Srbiju desetine milijardi, što je naravno besmislica. Šta je u osnovi, šta je realnost? Realnost je da postoji način, kreiran kroz međunarodne odnose i razne druge običaje međunarodnog poslovanja,

kako se te stvari u vreme razvoda brakova rešavaju na međunarodnoj sceni. Dakle, kao što smo i videli tokom raspada bivše Jugoslavije, privatna i crkvena imovina ostaje, a kada je u pitanju takozvana društvena i državna imovina, to ostaje zajednici koja je vlast na toj teritoriji. Tako i ovde s društvenom i državnom imovinom postupaju oni koji su sada na vlasti.

Kada su u pitanju prepoznatljive investicije s Kosova ovde, to ostaje vlasništvo te kompanije. Ako je *Zastava* odavde sagradila neki pogon dole sa sto odsto svog udela, to ostaje njeno. Ono što je dole građeno takozvanim sredstvima federacije ili fonda za preraspodelu bivše Jugoslavije, to ostaje dole. Zna se koliko su u te fondove davali Slovenija, Hrvatska, Srbija, Vojvodina, ali zauzeto je stanovište da to ne može da se identifikuje i da to ostaje novoj zajednici. Naravno, kada proglasite nezavisnost, treba da počnete da plaćate dugove. Tragikomično je da se odavde odmah oglasilo ministarstvo finansija - A ne, mi ćemo nastaviti da plaćamo dugove, jer ne želimo da indirektno priznajemo Kosovo. Sve će se to urediti i stvari će leći tamo gde treba da legnu.

To gde smo pokazuje kako smo radili. Ako vi mislite da ste strašni, a u stvari ste vrlo inferiorni, od fudbala do obrazovanja, onda nemate čemu da se čudite. Ekonomisti to kažu mnogo pragmatičnije - produktivnost i nadnice dugoročno moraju da budu uparene. Ne može produktivnost da bude niska, a nadnice ogromne, takva nacija ne postoji. Mi se opet klackamo u situaciji koja može da nas vrati u prošlost. Koliko duboko možemo da padnemo u varvarstvo, ne pitajte. Ti kapaciteti su prilično veliki i sve to košta. Svaki ovaj dan neizvesnosti košta, ne može tačno da se materijalizuje, ali košta. Na ovom svetu možete da odlučite da budete šta hoćete, i anđeo i đavo, ali ne možete da izbegnete da platite cenu za to što ste odabrali. Ako ste anđeo, postoji cena za to, i korist naravno, a ako ste đavo, ima i tu cena. To je pitanje svih naših pitanja. I kada se jednoga dana konstituišemo kao normalni, verovatno će se naše buduće generacije čuditi šta smo mi sve radili. Norvežani bi ovde davno dobili nervni slom, jer kada živite u uređenoj zemlji, neke vrste rizika nestaju. Isto tako život ovde čini da se sviknete na višak rizika. Kada se presabiram, mislim - pa najgora stvar koja može da se desi je nekakav građanski rat. Ali roba za potpaljivanje građanskog rata je već bila izložena, više ne može da se izvozi, kupuju je u malim količinama ekstremističke grupe. Čak je i ministri krčme i isprobavaju.

Ovi iz SPS-a kažu da bi trebalo zabraniti stranke koje prihvataju nezavisnost Kosova. Pa nezavisnost Kosova je realnost, znači, treba zabraniti one koji prihvataju realnost. I ko to kaže? Pa kažu oni koji su u novijoj istoriji najviše doprineli tome da Kosovo izgubimo. Tragično je da nekome padne na pamet da kaže takvu stvar, a kada je kaže takav, to je dvostruko pogrešno. Tako da se ovde stalno neko igra opasnim materijalom, ali čovek se nada da stvari neće zapasti u te najgore opcije.

OLGA
POPOVIĆ-
OBRADOVIĆ

SVETLANA LUKIĆ:

Većina srpskih ministara, počev od Lončara, Delića, naravno Velje Ilića, Slobodana Samardžića, bili su ovih dana na Kosovu. Time su, izgleda, hteli da postignu tri stvari. Prvo, da nagovore kosovske Srbe da se ne sele; drugo, da pokažu da je Kosovo i dalje pod njihovom ingerencijom, a neki od ministara, pre svih Slobodan Samardžić, izgleda ide dole da podstakne Srbe sa severa Mitrovice da i na nasilan način pokažu kako granica ne postoji, odnosno da pale granične prelaze. Čuli ste verovatno nekoliko puta kako je rekao da je paljenje graničnih prelaza u skladu s politikom vlade Srbije. Teško da će ministar Samardžić još dugo moći ovako. Može mu se desiti da uskoro ne može da pređe preko Merdara na onu stranu.

To me podseća na jednu priču o Francuskoj. Miloš Vasić je pominjao kako je De Gol 1962. odlučio da se Francuzi povuku iz Alžira. Te godine završena je sto trideset godina duga kolonijalna vladavina Francuske nad Alžirom. Zanimljivo je da se u Alžiru kao mladi poručnik protiv pobunjenika borio i Žak Širak, a završilo se tako što je četrdeset godina potom, dakle pre četiri godine, Žak Širak ponovo otišao u Alžir i tamo ga je ovacijama dočekalo pola miliona Alžiraca. Došli su da pozdrave francusku odluku da ne podrži invaziju na Irak. Dok smo noćas pripremale ovu emisiju, osluškivale i plašile se rulje koja je divljala ispod prozora, odlučili smo da i vas, a i sebe, podsetimo na ono što se o Kosovu pričalo u Peščaniku - šta smo ono beše bili zaključili. Čućete do kraja emisije Mirjanu Miočinović, Srđu Popovića, Oliveru Milosavljević, Slobodana G. Markovića, Mirka Đorđevića i dvoje ljudi koji više nisu s nama, Desimira Tošića i Olgu Popović-Obradović.

OLGA POPOVIĆ-OBRADOVIĆ:

Ne bih, naime, govorila o Kosovu kao posebnom i krajnjem cilju srpskog nacionalnog političkog programa, nego o Kosovu kao sredstvu tog nacionalnog političkog programa. Ja ću ovde navesti reči jednog od veoma

uglednih i uticajnih radikala Srbije iz vremena pre 1914. On kaže ovako - *Zadatak je učitelja u Srbiji uvek bio da vaspitavaju podmladak kako će kao budući građani pokajati Kosovo i stvoriti veliku Srbiju. Vekovima je srpski narod robovao i borio se samo da osveti Kosovo. Mi ne smemo stajati skržtenih ruku kad nam se čupa iz nedara srce srpskoga naroda Bosne, stare srpske kraljevine, i Hercegovine, vojvodine svetoga Save.* Ovo što je prota Milan Đurić govorio i nazivao osvetom Kosova, izrečeno je u vreme aneksione krize, a povodom srpskih pretenzija na Bosnu i Hercegovinu. Na ovaj način je Srbija posle nekoliko ratova neprekidno se inspirišući, ali i eksploatišući kosovski mit i tu krilaticu - osveta Kosova, napokon, 1. decembra 1918. stigla do jugoslovenske države.

Poslednje veliko rekonponovanje bivšeg jugoslovenskog prostora počelo je nakon Osme sednice, onda kada je na dnevni red stavljeno kosovsko pitanje i kada je Srbija postavila zahtev da se Kosovo reintegriše u ustavni sastav Srbije. Srbija je odmah dobila saglasnost ostalih članica jugoslovenske federacije da izvrši tu ustavnu reformu i tada su ideolozi centralističke Jugoslavije, koji su u to vreme postali sveprisutni u javnosti, objašnjavali da konfederacija, dakle, sporazumni princip jugoslovenske države pretpostavlja rat za promenu granica od Mađarske do Jadranskog mora, rat koji može koštati više od milion žrtava. Ovo što sam sada parafrazirala reči su poznatog jugoslovenskog istoričara Milorada Ekmečića iz tog vremena. Ta jeziva pretnja srpskih intelektualaca vrlo brzo se pretvorila u jugoslovensku realnost i ta famozna osveta Kosova završila se zapravo srpskom osvetom Jugoslaviji.

DESIMIR TOŠIĆ:

Ceo proces raspada te istorijske spomenice, što je bila Jugoslavija, za mene lično je bolan. Međutim, proces je počeo, teško ga je bilo zaustaviti i ja mislim da smo od početka, još od 1918, glavni krivci za to mi. Ne zbog toga što smo bili zli, nego zbog toga što nismo shvatili šta je to mnogonacionalna država. Šta se dogodilo u prvoj Jugoslaviji? To je bila šumadijsko-beogradska Jugoslavija, svaki je ministar morao biti iz Kragujevca ili iz Beograda. Tu nije bilo ni istočne Srbije, ni Crnogoraca, ni Srba iz Bosne i naravno, nije bilo Hrvata. Što je rekao jedan istoričar, Jugoslavija je bila država srpskog naroda, u kojoj su živeli Hrvati i Slovenci. Zašto pati Srbija, i ja kao Srbijanac? Zato što ona oseća neku misiju da ujedinjuje. Moji prijatelji u drugoj Srbiji sve to svode na imperijalizam i hegemoniju. Njih ima, ali Srbija ima i osećanje misije. Ima naroda koji imaju misiju, a ima naroda koji je nemaju, iako su uspešni. Moje mišljenje je da Britanci

nemaju nikakvo osećanje misije. Britanci su potpuno nezainteresovani za to da usreće našu planetu. Francuzi imaju misiju, Francuska revolucija je misija da se uvede demokratija u svet. Pa onda Rusija ima misiju, znate, Rusija ima prvo pravoslavnu, a onda ima komunističku misiju. Dakle, to se ne može ad hok posmatrati kao negativno.

MIRKO
DORĐEVIĆ

Sad je pitanje šta vi radite. Mi smo radili sve pogrešno od 1918, tako da je naša misija, nažalost, propala. Meni je žao, ja ovde izjavljujem saučešće svima koji su u toj misiji učestvovali, i samom sebi.

MIRKO ĐORĐEVIĆ:

Od 1534, punih sedamnaest godina bio je brat Mehmeda Sokolovića, Makarije Sokolović, na čelu naše crkve. Mi nismo imali patrijarha, jer se padom Smedereva 1459. crkva bila ugasila, država se ugasila, sve se ugasil. On je bio ne samo patrijarh Srpske pravoslavne crkve, nego je s dozvolom sultana proširio teritorijalnu jurisdikciju srpske crkve i obuhvatio sve Srbe do Slavonije, Arada i Temišvara. On je prvi, i to je i govorio, postigao kulturno jedinstvo Srba u sistemu Otomanske imperije. Dakle, on nije promenio državu, to je i dalje bila Otomanska imperija, ali je u njoj dobio pravo da ujedini Srbe u Aradu i u Slavoniji, koja je bila u Austrougarskoj imperiji. To je ono što bi crkva trebalo da radi danas, a ne da narodu prodaje magle kako je Kosovo naše i zanevek će ostati naše. Šta da radimo s dva miliona Albanaca? Neodgovorno je ponavljati - Kosovo je naše i ostaće naše.

SLOBODAN G. MARKOVIĆ:

To je nešto što se događalo gotovo svim nacijama u svetu. To se dogodilo Španiji 1898, to se dogodilo Francuskoj nakon francusko-pruskog rata, to se dogodilo Nemačkoj nakon poraza u Prvom svetskom ratu. Ali u susedstvu se to najočevidnije dogodilo Mađarskoj nakon Prvog svetskog rata, nakon Trijanonskog mira, kada je Ugarska izgubila dve trećine teritorija za koje je tvrdila da su njene istorijske teritorije. I danas, kada odete u Mađarsku, u Budimpeštu, videćete da su, nakon skoro devedeset godina od kraja Prvog svetskog rata, i dalje mnoge knjižare i kafići oblepljeni mapama velike Mađarske. Neke nacionalne traume se veoma teško prevazilaze.

MIRKO ĐORĐEVIĆ:

Pa Batajnica je pod mojim prozorom, evo je tu. Ako se u Beogradu ne nađe premijer koji će imati hrabrosti da klekne pred te žrtve, da prizna, mi smo

gotovi, biće nam još gore. A ja vam tvrdim da to nisu samo ritualni gestovi. Čovek koji bi to uradio bio bi kao Vili Brant i Albanci bi mu prišli da praštaju. A bez tog praštanja nam nema spasa. Andrea Žida su pitali u oktobru 1944. - Evo, Nemačka je poražena, gori, bombardovana, šta će sada Nemci činiti, hoće li početi da se kaju? Žid odgovara - Ne, najmanje još dvadeset godina većina Nemaca će razmišljati - Zašto nismo izdržali još malo, da ostvarimo svoje ciljeve i da bacimo Evropu na kolena? Mi sada to preživljavamo. Ovde traje ono što je Laza Kostić opisivao - Čitav narod zahvati neka rednja, neko pijanstvo. Ovde to još traje.

POSMATRAČ NA SUDENJU:

Ovom suđenju prisustvujem kao posmatrač u ime oštećenih porodica. Imamo ozleđenu dušu, jer u toj tragediji je nastradalo osamnaestoro dece, a najmlađi je bio moj unuk Eron od devet meseci. Tu je i stariji sin moje ćerke Ismet, od tri godine i ćerka Sabata, od dvadeset pet. Kao učenik petog razreda, od pesnikinje Desanke Maksimović bio sam naučio pesmu *Krvava bajka*. Pitam se da li su ljudi u Srbiji zaboravili taj slučaj. Ja nisam i hoću da im kažem - neka ga prelistavaju. Nama se desilo ono što je bilo u Kragujevcu i ne želim da se to ikome desi. Ja opet pozdravljam sve slušaocce radio *Peščanika* i želim vam svako dobro.

OLIVERA MILOSAVLJEVIĆ:

Pitanje Kosova je verovatno najteže pitanje, ali samo iz jednog razloga - zato što se postavlja više od sto godina i zato što su odgovori na njega uglavnom bili naopaki. A bili su naopaki zato što su uvek u osnovi imali netoleranciju, imaginarna kolektivistička, ekskluzivna prava, koja su ostvarivana isključivo pukom silom. I sada, posle više od sto godina korišćenja puke sile, kao što to u istoriji obično i biva, stvari su se preokrenule i ovo pitanje se ponovo postavlja. Isto pitanje postavio je sebi i drugima jedan Srbin iz Prizrena pre punih sto deset godina i još tada je dao odgovor koji niko nije hteo da čuje. On je pisao - *Mi hoćemo da se gložimo sa celim svetom, iako je sasvim blizu pameti da kad se već naiđe na gloženje, da je celom svetu svakako lakše i prirodnije da nas same saglođe, nego da mi sve njih saglođemo. A mi onda kao ono mala deca, bacakamo se i nogama i rukama, vrištimo da uši zaglunu, kako je ceo svet dušmanski raspoložen prema nama, kako nam ne da ni da živimo, a kamoli da se razvijamo i jačamo. Kao da je neko lud kad mu mi neprestano pružamo pesnicu, da drži da je to limun ili narandža. Od jednog pitanja narodne i čovečanske egzistencije mi smo u larmadžijskom bunilu napravili na našu štetu evropsko pitanje. To je bio prvi gorki plod novovremne*

vajne srpske državničke mudrosti i sokačkog patriotizma. Ako se iskreno želi pomoći srpskom narodu, onda se treba okaniti sviju dosadanih fanfaronada, jer je upravo samoubistvo pretiti celom svetu i izazivati ceo svet. Da valja jednom pojmiti da Evropa nije naša poturica, njene odluke nisu odluke jednog našeg seoskog zbora koje se mogu prevrnuti našom dževom. I u prvom redu da se valja okaniti apelovanja na silu, već da valja pozivati se na svoje pravo i respektovati tuđe pravo, a naučilo se da se praska i da se diže pleva na vetar. I onda, razume se, nije moglo da izađe drugo do ono što se zadimilo iz vađarške dževe po pivnicama i kafanama u Beogradu. A kad se politički probančilo, konta se podnela na isplatu onom jadnom narodu koji danas kao i uvek treba da se moli milostivom Bogu - sačuvaj me, Bože, od namet prijatelja, od neprijatelja sam ću se čuvati. Onaj narod tamo ne može se činiti odgovornim za politička smetenještva nekolicine krakelera po pivnicama i kafanama u Beogradu. Sve što oni rade, rade na svoj račun i njihova je odgovornost. Ovo je kraj citata. Citirani autor je pre sto deset godina odgovor na pitanje koje se i danas postavlja video isključivo u, kako je govorio, zajedničkoj otadžbini i u međusobnom dogovoru, toleranciji i jednakim pravima. Ali njegovu i slične knjige niko nije čitao. Sto godina čitale su se neke druge knjige, koje su davale zapaljiva i lažna rešenja. Da su bila zapaljiva, potvrđuju hiljade mnogo puta iznova popaljenih kuća. Da su bila lažna, potvrđuju ljudske sudbine koje su upoznale sve osim normalnog života. A na knjigu ovog autora i drugih koji su mislili kao on, za to vreme u bibliotekama je padala prašina. Najopasnije će biti ako nastavi da pada i narednih sto deset godina.

SRDA
POPOVIĆ

SRDA POPOVIĆ:

Postojala je na strani režima Slobodana Miloševića jedna čvrsta želja da vrlo komplikovane, teške, dugoročne probleme Kosova rešava silom. To je bilo očigledno već onda kada je hapsio Azema Vlasija, pa je bilo očigledno kad je tokom mirnih demonstracija bilo pobijeno dvadeset sedam Albanaca u Prištini, a ranjeno vatrenim oružjem preko stotinu. Miloševiću nije valjao Azem Vlasi, dobio je Rugovu. Nije mu valjao Rugova, dobio je Tačija. Nije mu valjao Tači, dobio je NATO. Jasno je bilo već tada da ta politika ne može da vodi ničemu dobrom. Ja ću još samo da vam skrenem pažnju na ono što smo mi tada, pre trinaest godina, govorili o tome. Stiče se utisak, to je jedan od tih zaključaka, da je jedna pogrešna politika na Kosovu rešena da u njoj ide do svog potpunog poraza. Ona raspoložuci silom ne vidi šta bi dijalogom mogla dobiti. I onda govoreći o oduzimanju autonomije Kosovu, skrenuli smo pažnju da to ne može biti konačno rešenje kosovskog pitanja. Uspostavljena dominacija takozvane

srpske strane ovog puta ne može biti ni stabilna, ni dugovečna. Cena koja je plaćena bila je preskupa. Na strani dominiranog ostale su značajne političke prednosti, koje će oni iskoristiti. Te prednosti su sledeće: A - albanska strana je uspešno i opravdano postavila i internacionalizovala pitanje povrede ljudskih prava na Kosovu; B - Ona je uspela da obavli sukob kao sukob između istorijski prevaziđene komunističke vlasti koja se služi šovinističkom retorikom i demokratskih snaga koje se služe liberalnom retorikom, a na taj način ostvarene su i sledeće dve prednosti: 1. zaleđuju se demokratski procesi u Srbiji, jer bi oni narušili slogu i jedinstvo i zahtevi za demokratizaciju postaju nepatriotski, i 2. prinuđuje se srpska strana na međunarodnu izolaciju i izolacionizam. I meni se sad čini, kad se vratim na sve ovo, da smo obišli pun krug i čini mi se da je ta politika sile dovela do potpunog poraza. I mogu da se usudim i to da kažem, znam da to nije popularno - nikada više em u slučaju nekog trećeg svetskog rata.

GRADANI VELIKE HOČE:

Osam hiljada čokota vinograda imam, sve plantažne, nismo obišli grožđe, nemamo zrno za kletvu...

Ove godine nismo obrali vinograd, pšenicu nismo obrali, nema, sestro, ništa...Pokušao sam da idem u vinograd jedan dan, vojnici pravo kod mene - Halt, ne smeš da ideš u polje, ne smeš nigde van sela. Mi smo ovde u logoru, u zatvoru...Ćerka je u Smederevskoj Palanci, a u Uroševcu bila, sve se to poselilo...Jedna mi je u Kosovom Polju, niti gu čujem, niti znam gde je. A što mi valja da živimo, ni s kim da se ne čujemo, da umrem da niko ne dođe?...

Samo njih da čuju, a nas niko...Moj brat otišao u Orahovac i više se nije vratio...Oni ne uzimaju u obzir za srpski narod ništa...Samo njih štite, Šiftare, a oni više zuluma činili nego mi...Šesnaest duša odjednom u Retinju zarobili i ni traga ni glasa, to su moji ujaci. I nikoga nema, nikoga nema...

MIRJANA MIOČINOVIĆ:

Sada bih htela samo nekoliko reči da kažem o činjeničnim istinama koje se odnose na Kosovo, onako kako ih ja vidim, u jednoj široj i dužoj istorijskoj perspektivi. Dakle, mi smo, bar dokle seže moje sećanje, a seže čitavih šezdeset godina unazad, posle rata imali odnos prema Albancima kao prema ljudima drugog reda. Namenjivali smo im poslove koje sami nismo hteli da obavljamo, a potom smo ih zbog toga prezirali. Mi smo, na prostoru gde su oni živeli, u nadmoćnoj većini vladali po načelima aparthejda. Na rađanje njihove samosvesti reagovali smo bahato, kao uvređeni gospodari čije sluge pomišljaju na emancipaciju. Mi smo 1999. pokušali

da izvedemo konačno rešenje albanskog pitanja po principu i sredstvima kaznenih ekspedicija, masovnim likvidacijama, spaljivanjem čitavih naselja, pljačkanjem i proterivanjem polovine stanovništva, oduzimanjem isprava, u nadi da će im time povratak biti onemogućen. I to je zapravo tehnika jednaka onoj koju smo samo nekoliko godina pre toga surovo upražnjavali na sedamdeset pet odsto bosanske teritorije, koliko je ta srpska soldateska za tih nekoliko godina zauzela.

MIRJANA
MIOČINOVIĆ

I dok smo, dakle, u Bosni tvrdili da se tako svetimo Turcima, dakle, za postupke koji gotovo sežu do nacionalne praistorije, mi smo sada ogorčeni zbog primera albanske osvete, koja se događa u času kada su sećanja vrlo bolna, prisutna i vrlo živa. I dok smo u Bosni porušili doslovno sve muslimanske svetinje i tako zapravo zatrli tragove jedne vekovne civilizacije, mi se zgražamo nad sopstvenim porušenim svetinjama, koje pri tom jedva da smo ikada videli. Da li znate i za jednu đačku ekskurziju koja je otišla posle velike mature da obiđe te spomenike na Kosovu? Niko živi, nikad. Mi smo decu slali u Veneciju, s pravom, razumljivo, ali bez ikakvog zanimanja za kulturnu baštinu na Kosovu. To što albanski osvetnički bes nije poštedeo svetinje, stvarno je strašna činjenica i prvi put se dešava u istoriji albanskog prisustva na tom terenu. Naprotiv, zna se da su ih oni uvek štitali. Dakle, to jeste strašna činjenica, ali mi smo poslednji ko ima pravo da deli moralne lekcije i da Albance smatra varvarima čijih se postupaka, kao tobože visoko civilizovan narod, gnuša. I sad vidite, pošto nam se sistematski, s predumišljajem onemogućava pristup pomenutim činjenicama, mi ćemo jednu neminovnost, a to je nezavisnost Kosova, doživeti kao nezasluženu kaznu i kao teško ogrešenje o naša prava i završićemo u onome što se naziva padom u gubitničku depresiju, koja će stvarno sasvim uništiti ovo malo životnog potencijala kojim za sada raspolažemo. Ja ne govorim o drugim posledicama.

Situacija u kojoj smo danas zadaje glavobolje ljudima na vlasti samo zato jer još ne znaju, još nisu saglasni o tome koje bi razrešenje bilo najbolje za njihov ostanak na vlasti. Ništa ih drugo ne zanima. A kako za svoje buduće odluke ne traže nikakvu saglasnost građana, jer stvarno deluju po principu tajnih društava, kako uprkos raznim ispitivanjima javnog mnjenja zapravo ne znaju kakve bi mogle biti reakcije na te odluke, oni će naravno biti sve osetljiviji na bilo koji disonantni glas, na bilo koji pokušaj da se saopšte te neugodne istine. Naravno, oni hoće da odrede žrtvenog jarca i dežurnog neprijatelja. To bi značilo da su oni uvereni u široku saglasnost i samo im je potreban taj neprijatelj, da bi njega okrivili za neuspeh. Ali po

meni postoji i mogućnost da oni ne samo da slute, već i znaju da nemaju tu saglasnost i da su ljudi mnogo razboritiji, da zdrava pamet uprkos svemu nije sasvim uništena i da će, dakle, njihova bahatost, neodgovornost, nemoral, jednog dana ipak biti kažnjeni. I ja se nadam da taj dan nije daleko. Kada pravite analogije, to je apsolutno ista situacija kao ona koju smo imali pred kraj Miloševićeve vladavine, kada on, svestan da nema više saglasnost koja je bila opšta, pojačava represiju i čini ono što čini, sa svim političkim ubistvima. Dakle, ipak mislim da oni mogu biti kažnjeni zahvaljujući upravo tom jezgru razuma koje nije totalno uništeno.

Za kraj našeg razgovora, izabrala sam da pročitam jednu rečenicu iz knjige Hane Arent, Istina i laž u politici, koja može biti podrška svima nama koji nastojimo da budemo istinoljubivi. Samo da još ovo kažem - tu knjigu, paradoksalno, preveo je niko drugi do Čavoški, i to je dokaz do koje mere pametne knjige nisu od pomoći budalama. Dakle, čitam ovu rečenicu iz knjige: *Tamo gde svako laže o svemu što je značajno, onaj ko kazuje istinu počinje da dela, bilo da je toga svestan ili nije; tako se i on upliće u političku delatnost, jer u slučaju da preživi, što nije sigurno, on započinje promenu sveta.*

SVETLANA LUKIĆ:

Mnogo je ljudi koji su ovih dana iskreno očajni i slomljeni zbog onoga što se dogodilo 17. februara. Još je više narikača koje su u skupštini naricale za Kosovom između dva sklopljena posla. Ali u skupštini se čuo i jedan govor koji vredi ponoviti za kraj Peščanika. To su reči koje je izgovorio Čedomir Jovanović.

ČEDOMIR JOVANOVIĆ:

Ja ne mogu da preuzmem odgovornost za sve ono što nas je suočilo s ovako velikim i strašnim istorijskim porazom. To ne mogu da urade ni oni gnevni ljudi koji ruše grad u kojem mi zasedamo, verujući da tako brane Srbiju i Kosovo u Srbiji, iako će se stideti jednog dana, kao što se danas stide mnogi koji su to činili pre njih. Mislim da moramo imati snage da večeras građanima Srbije pošaljemo poruku o Srbiji budućnosti i da istovremeno moramo imati snage da sagledamo sopstvene propuste, kako bi konačno budućnost našeg naroda i ove zemlje prestala da bude ružna slika prošlosti koju smo proživeli.

Nije ovo naš prvi poraz. Nažalost, puno ih je za nama. Ovaj poraz možda najviše boli zbog toga što se kroz njega prelama tako puno nepravde, tako puno surovosti, zbog toga što se svako od nas oseća žrtvom, ali i zbog toga što kroz ovaj poraz svako od nas mora da plati cenu za greške koje je naša država činila u vremenu koje bismo da zaboravimo, ali koje se ne može izbrisati. Umesto tog zaborava, potrebna nam je hrabrost za suočavanje s jednom pogrešnom politikom. Ta pogrešna politika nas danas obavezuje na promene. Čuli smo dosta toga u govorima, i predsednika vlade, i predstavnika stranaka koje su u prošlosti vodile ovu zemlju. I sam sam u jednom trenutku bio deo vlasti u Srbiji i verovao sam da ćemo moći da ispravimo greške koje smo nasledili, verovao sam da možda možemo da vratimo Kosovo u Srbiju, ali sam isto tako bio siguran da se Kosovo neće vratiti u Srbiju ukoliko se Srbija sama pre toga ne promeni. Ne može se braniti interes Srbije tako što će se svakoga dana društvu nuditi izgovori i opravdanja umesto spremnosti da se to društvo menja.

ČEDOMIR
JOVANOVIĆ

Pre godinu dana smo ovde razgovarali o planu Martija Ahtisarija. U julu smo razgovarali o vladinoj platformi, u decembru o vladinom odgovoru na kraj pregovora. Danas razgovaramo o još jednom dokumentu koji vlada nudi parlamentu, ali i u jednom i u drugom i u trećem slučaju mi smo uskraćeni za odgovor na jednostavno pitanje spremnosti da se preuzme odgovornost za jednu politiku. Ne postoji društvo na svetu koje je u tako dubokoj agoniji, a da pri tom niko od onih koji su preuzeli odgovornost za vođenje tog društva nije spreman da izađe pred građane i kaže istinu. Liberalnodemokratska partija danas nije došla u parlament da bi skupštinu delila, nije došla u parlament da bi sipala so na ranu onima koje tako boli ta kosovska nepravda, ali smo došli u parlament da kažemo da smo spremni da preuzmemo odgovornost za budućnost ove zemlje i da verujemo da će u vremenu koje je pred nama Srbija biti sposobna da novim vrednostima, boljim idejama izgradi sebe toliko lepu i kvalitetnu da će biti moguće realno poverovati u drugačije veze Kosova i Srbije.

Ovde, u parlamentu možemo da govorimo o Kosovu kao temelju našeg nacionalnog identiteta. U parlamentu možemo da govorimo o Kosovu kao političkom motivu bez koga nema naše političke zajednice i svako će na svoj način biti u pravu. Ali u parlamentu Srbije ne smemo ponoviti onu grešku koja je toliko puta do sada ponovljena. To što se desilo juče na Kosovu moramo posmatrati kao posledicu grubih propusta, slabosti i nemoći koja nas je na kraju suočila s tako dubokim, istorijskim porazom. Tačno je, gospodine Koštunica, ne postoji nijedna država koja bi se složila

s postupkom kome je izložena Srbija 17. februara, juče, ali je isto tako tačno da se po nekim drugim pitanjima, nažalost, Srbija razlikuje od svih drugih država. Danas je međunarodno pravo na našoj strani, i Povelja Ujedinjenih nacija i Helsinški dokument i Rezolucija 1244, ali nažalost, toliko puta do sada smo zaobišli svoje međunarodne obaveze i bili nepravedni prema drugima, da su i drugi osetili tu slobodu koju smo mi nekad davali sebi i pogazili to isto međunarodno pravo na koje se mi danas pozivamo.

Osam godina Srbija ne može da se promeni. Nismo dobili odgovor na nekoliko teških pitanja. Kako je moguće da smo izgubili sve istorijske i tradicionalne partnere i zaštitnike? Kako je moguće da danas Francuska, kojoj smo podigli spomenik zahvalnosti u našoj prestonici, ima više razumevanja za albanski narod nego za srpski? Kako je moguće da više razumevanja za Albance imaju Englezi, čiji je kralj izvukao mač iz svojih korica u Prvom svetskom ratu i rekao da ga neće spustiti dok Srbija ponovo ne bude slobodna zemlja? Kako je moguće da kolevka demokratije, koja je bila inspiracija mnogih političara ovde u Srbiji, mislim na Ameriku, danas ima tako arogantan stav prema nama? Na kakav način Srbija može da utiče na kosovsku stvarnost? Da li ponavljanjem fraze da je Kosovo lažna država? Zašto se bavimo lažima? Nažalost, Kosovo je nesrećna istina za Srbiju, tužna, tragična, ali je istina. Da li možemo da verujemo da će tlapnja, zakletve i pozivanje na mitove biti dovoljno racionalna uporišta za onaj željeni ishod na koji Srbija ima pravo? Mi nikoga danas ne optužujemo, ali tražimo spremnost da se hrabro pogleda vreme koje je pred nama i da se Srbiji pošalje poruka da će u tom vremenu ona biti oslobođena onih predrasuda i grešaka koje su je toliko skupo koštale i koje su joj na kraju ispostavljene u jučerašnjem danu. Kao što Srbiju boli Kosovo, hrvatske Srbe boli Knin, bosanske Srbe boli Sarajevo, Bošnjake boli Srebrenica i da ne nabrajam dalje sve te užasne ishode politike koja je započeta pre dvadeset godina. Mi se s tom politikom nismo rastali, to u naše ime neće učiniti niko, to moramo da uradimo mi sami.

Dobro je, gospodine Koštunica, što ste makar i u jednoj rečenici apelovali na mir u zemlji. To je ono što nam je danas potrebno i potrebni su dogovori, ali se dogovori ne mogu praviti s idejom da se ne postavi pitanje odgovornosti za ono što se desilo i što nas je dovelo u ovakvu poziciju. I ne mogu se dogovori praviti bez ambicije da se Srbija konačno promeni. Vaša odluka da povučete ambasadora iz Sjedinjenih Država je bolja od odluke da prekinete diplomatske odnose sa Sjedinjenim Državama, naravno, ali

svi znamo da ćemo pre ili kasnije mi morati da krenemo onim putem kojim je Srbija već jednom krenula 5. oktobra 2000. godine, putem povratka u svet. I zbog toga ne možemo da se pomirimo s onim tačkama vašeg predloga parlamentu u kojem se Srbija konfrontira s Evropom. Ne postoji druga Evropa, sem one na koju smo upućeni i koliko god to bilo teško, mi u ovom trenutku moramo imati snage da s tom Evropom razgovaramo. Konačno, na to nas obavezuju oni ljudi koji su ostali da žive na Kosovu, oni ljudi koji su poverovali da sigurnost i sreću treba da traže na Kosovu, jer su videli kako su prošli oni koji su krenuli pre njih putem Srbije 1999. godine i završili na periferiji naših opština i gradova kao građani drugog i trećeg reda.

ČEDOMIR
JOVANOVIĆ

Mi smo spremni da radimo zajedno s vama da bismo ovu zemlju promenili. Niste nam potrebni vi, gospodine Koštunica, niti vi, gospodine Nikoliću, da bismo mi mogli da kažemo da je za nas neprihvatljiva jednostrano proglašena nezavisnost Kosova. Ali mi to ne pravdamo frazama. Za nas je to neprihvatljivo zato što smo svesni velike istine - nema sreće na Kosovu bez pomirenja srpskog i albanskog naroda. I kao što smo toliko puta do sada bili protiv jednostranih postupaka Beograda, danas smo protiv jednostranog postupka Prištine. I za nas je to što se juče desilo veliko poniženje, ali u tom poniženju, pored albanske jednostranosti, ima tako puno pogrešne politike koja nas je uništavala prethodnih dvadeset godina i koja još ima hrabrosti da od građana Srbije traži razumevanje. Ne pristajemo ni na jednostrano proglašenu nezavisnost Kosova, ni na poruku vlade da se vlade u Srbiji menjaju, da se Srbija smanjuje, da srpski narod gubi svoje istorijske prostore, ali da politika koja to proizvodi opstaje nekažnjena i ambiciozna, čak i više nego što je to bila do juče.

Moramo da razmišljamo o svetu. Srbiji je mesto tamo. Srbiji je mesto u Evropskoj uniji i Srbiji je, konačno, mesto na Balkanu, na kojem ona neće biti izvor kriza, žarišta, nesposobnosti, nespremnosti, već hrabrosti i odlučnosti da sama pogleda u sebe. Nisu nam potrebni ni Rumuni, ni Bugari, ni Makedonci, nije nam potreban ni Kipar da bismo shvatili koliko smo sami. Niko nas nije zaštitio. Neki su priznali Kosovo. Oni koji ne osećaju potrebu za tim to nikada neće učiniti. Srbija se s tim neće pomiriti, ali nažalost, ta nepomirljivost neće zaustaviti proces propadanja Srbije i o tome treba da razmišljamo. Najmanje mislim na dalji gubitak teritorija, mislim na nestanak života.

I 1999. godine sam bio u stranci čije prostorije su razbijane i neka mi neko kaže na kakav način će se problem rešiti, pa ću ja biti prvi koji će baciti kamen na prozor Liberalnodemokratske partije. Ali svi vrlo dobro znamo da to nije tačno i neka ovi dani koji su pred nama budu dani naše spremnosti da se pomirimo, ali ne s politikom koja nas je uništila, nego s činjenicom da su Srbiji potrebni državnici i budućnost, a ne političari i istorijska opravdanja. Mi želimo da se dogovorimo s Albancima i verujemo da su promene u Srbiji put do tog velikog dogovora. Jednostrana nezavisnost je za nas neprihvatljiva, jer ne donosi ništa dobro Kosovu, a politika koju nam danas vlada nudi je politika alibija i nespremnosti, s kojom mi ne želimo da se mirimo i na koju nećemo pristati. A onima koji razmišljaju o mitinzima, predlažemo da raspišu izbore, jer verujemo da u ovoj zemlji ima dovoljno snage, potencijala i hrabrosti za život u budućnosti, umesto bežanja u prošlost, na koju kao da smo osuđeni voljom političara koji danas nemaju hrabrosti čak ni da se osvrnu na tu prošlost i kažu gde su u njoj pogrešili. A Kosovo? Kosovo je do sada toliko puta stradalo, da će ovo stradanje njegov značaj učiniti većim. A ljudi na Kosovu neka oproste svojoj zemlji, koja je bila nesposobna da njihov život učini vrednijim, a samu sebe značajnijom.

SVETLANA LUKIĆ:

Čuli ste da je Savet bezbednosti sinoć osudio napad na ambasade u Beogradu. Ovih dana smo opet svetsko strašilo, naša zamisao nacionalnog dostojanstva opet se pokazala varvarskom. Za kraj emisije ću vam citirati nešto što je Gete rekao za Nemce - Nemci bi trebalo da budu raspršeni po svetu kao Jevreji, kako bi ono dobro koje postoji u njima valjano i potpuno razvili za dobro nacije. To dobro, ono je tu, ono postoji, ali ono nije bilo u stanju da se ostvari u tradicionalnoj formi nacionalne države. Bio je ovo Pešćanik.

PEŠČANIK 29. 02. 2008.

MEMENTO

Dva Rima su pala, treći je Moskva, a četvrtoga neće biti ...
Jedan bajati program je izašao na svežinu dvadeset prvog
veka i raspao se ... Ovde je potrebna velika hrabrost da
čovjek kaže da je život bogatiji od političkih događaja ...

Gosti:

VOJIN DIMITRIJEVIĆ, *Beogradski centar za ljudska prava,*

MIRKO ĐORĐEVIĆ, *publicista,*

DIMITRIJE BOAROV, *novinar,*

LÁSZLÓ VÉGEL, *pisac*

SVETLANA LUKIĆ:

Beograd je sinoć i noćas bio prepun dobro opremljene policije spremne za tuču. Ne zna se šta novi ministri raznih krila policije, Nikitovići, Bulatovići i ostali komandanti iz DSS-a očekuju da će se desiti, pa su sve što se plavi izveli na ulice. Da li čuvaju ambasade, strana predstavništva, poslastičarnice ili demonstriraju uvođenje vanrednog stanja?

Da li se plaše neobuzdanih postupaka svoje nove, nacionalno osvešćene omladine ili prizivaju tu mladu fašističku pešadiju? Demokratska stranka Srbije i njen verni sluga Velimir Ilić ni jednom jedinom rečju nisu osudili mlade siledžije. Naprotiv, svaki od tih mladića koji sluša Koštunicu, Samardžića ili Ilića, dobija iz dana u dan čas predvojničke obuke i još jednu lekciju o tome ko su neprijatelji Srbije i kako valja s njima. Rusija im i u tome može biti uzor. Samo tokom 2007. godine ruski tinejdžeri su na rasnoj osnovi ubili šezdeset sedam Jevreja, Azijata i studenata iz Afrike.

Kada je ove nedelje u Beogradu bio Medvedev, Putinovog posilnog je čuvala cela srpska policija. Grad je bio blokiran, jer su ga vodali po crkvama, rafinerijama i državnim nadležtvima. I pešaci su morali da se sklanjaju s trotoara da ne bi ugrozili dragoga gosta. Kada je u Titovo vreme dolazio neko važan, policija je s ulica sklanjala prosjake i disidente, da strani gosti ne vide ružne slike Titove Jugoslavije. Sada sliku Srbije ne ruže prosjaci već studenti, koji bi hteli u Evropsku uniju, članovi Liberalnodemokratske partije i, naravno, nevladine organizacije. I budući ruski predsednik Medvedev je gadljiv na nevladine organizacije. Nedavno je rekao da Britanski savet i nevladine organizacije špijuniraju Rusiju i da se to više ne može tolerisati.

Medvedev je opet potpisivao gasno-naftni sporazum sa Srbijom. Zahvaljujući naprasno iskrenom Dinkiću, saznali smo da je Gasprom najavio povećanje cene gasa za trideset odsto. Koliko sam mogla da primetim, a gledala sam pažljivo javni servis, to jest -vaše pravo da znate sve, u izveštaju o tome je preskočena ta informacija. Uredništvo je verovatno procenilo da to nije važan podatak za građane ove zemlje ili prosto nisu hteli da kvare rusko-srpsku idilu.

Uzgred, posle pretnje Gasproma da će ukinuti gas Ukrajini, ako ova ne plati dug, pa razgovora koji su vođeni pre samo nekoliko nedelja, koje

je Julija Timošenko ocenila kao istorijski dogovor, Gasprom je pre neki dan ipak rekao da daje Ukrajincima rok do 3. marta da plate dug - ili će im zavrnuti slavine s gasom. Nama se to nikada neće desiti, jer nas Rusi vole. Gasprom prema nama gaji naročito nežna osećanja, a tu ljubav je otišao da zapečati poljupcem i ministar Bubalo. On s vladom Moskve sklapa neke poslove, verovatno sa ženom gradonačelnika Luškova, biznismenom čije se bogatstvo procenjuje na sedam milijardi dolara.

Nosilac ordena svetog Save, po pozivu - profesor Tehnološkog fakulteta u Čačku, omiljeni Koštuničin ministar, Velimir Ilić, optužio je Liberalnodemokratsku partiju da je organizovala neredne na beogradskim ulicama kako bi bacila senku na dostojanstveni miting Ivane Žigon, Emira Kusturice i svih onih koji ne prodaju veru za večeru. Ilić je poručio da vlast ne može da garantuje bezbednost onima koji iz sveg glasa ne viču da je Kosovo Srbija. Tužilaštvo nije reagovalo, niti će, kaže Slobodan Radovanović. To su, kaže, dnevno-politička pitanja; to je žar političke borbe, kako bi rekao Dejan Mihajlov.

Tužilaštvo nije reagovalo ni protiv ljudi koji su upadali u strane ambasade i lomili sve pred sobom. Kažu da MUP nije podneo nijednu prekršajnu prijavu. Ova igra, poznata kao igra između MUP-a i tužilaštva, već toliko puta je viđena da postaje dosadna. Nije mi jasno da posle svega što se dogodilo ne progovori na primer ministar pravde, strukovna udruženja tužilaca, advokata, makar neki sud. Valjda je neko nadležan i pozvan da u ovoj zemlji reaguje, kada se pred očima celoga sveta demonstrira nasilje u najbrutalnijem i najsrमतnijem vidu.

Da li takozvani profesionalci, koji u pravosuđu samo rade svoj posao, čekaju da prođe ovo kolektivno ludilo, pa će onda početi da rade svoj posao, onda će se oglasiti? Da li oni misle da se u ovakvim vremenima može ćutati, a onda, kada prođe oluja, mirno vratiti svojoj profesionalnoj i intelektualnoj pristojnosti?

Jeste, opasna su vremena, jeste da mogu da izgube poslove, kredite, ali neka pomisle kako je svim onim sudijama i advokatima u Pakistanu, koji su izlazili na ulice i demonstrirali protiv bezakonja, iako ih je Mušarafova policija batinala i bacala u marice.

Koštunica je rekao nekoliko znamenito ludačkih stvari ove nedelje. Prva je da zahteva od Sjedinjenih Američkih Država da ponište svoju odluku o priznavanju Kosova. To me je podsetilo na pismo koje je pre dve-tri godine njegov antiamerički kamarad, Osama bin Laden, poslao predsedniku i narodu Amerike. Pismo nosi naslov Šta tražimo od vas: pod 1, da prihvatite islam i vladate se po šerijatu, pod 2, da prekinete tlačenje, laži i nemoral, pod 3, da priznate da ste nacija bez principa, pod 4, da ste najgora civilizacija koju je čovečanstvo ikada videlo. Na kraju svog pisma, Bin Laden poručuje američkim građanima - Slobodni izbori znače da američki narod slobodno bira svoje vladare i zato i on mora biti kažnjen za zločine tih vladara. Stoga znajte, Amerikanci, da za nas nema nedužnih civila.

I tako, Koštunica je juče izjavio za rusku televiziju da Srbija neće ući u Evropu bez Kosova, a Tadić je za madridski list País opet ponovio da Srbija bez Kosova gubi identitet. Možda on bez Kosova nema identitet, ali on ga ionako nema, pa nema. Predsednik Tadić održava ovu ludačku vladu, zemlja mu se koprca, banda zaslepljenih ludaka je gura u katastrofu, a on, predsednik Srbije i predsednik najveće političke stranke, sedi i gleda pogrebnu ceremoniju sopstvene zemlje.

Za kraj jedan citat iz 1881. godine, Jakov Ignjatović, književnik i akademik: Naši šovinisti su se zakleli da će večno oponirati i čekati na duh vremena, nekakvog mesiju. No, mesije svakoga dana ne dolaze. Iščekujući taj duh vremena narod opada, pada, dok ne iščezne, jer šovinisti mu ne daju ono što mu je od svakidašnje nužde, već ga uspavljaju hašišom šovinizma, da bar lep sanak boravi, a da se tek na Strašnom sudu probudi.

Na početku Peščanika slušate profesora Vojina Dimitrijevića. Ministar prosvete Zoran Lončar rekao je da vlada Srbije formira pravni tim, koji će utvrditi pravne mere radi zaštite suvereniteta i integriteta Srbije pred međunarodnim sudovima. I predsednik Tadić je napominjao da ćemo zemlje koje su priznale Kosovo tužiti međunarodnom sudu. U vezi s tim oglasio se iz inostranstva i već notorni savetodavac, profesor Flajner. Lončar je rekao da on kao pravnik smatra da Međunarodni sud pravde apsolutno može da ustanovi nadležnost u našem slučaju. Profesor Vojin Dimitrijević ima sasvim drugačije mišljenje o tome i javno ga je izrekao. Odmah su ga ukorili iz DSS-a, ali da vam ne prepričavam, čućete to od njega.

VOJIN DIMITRIJEVIĆ:

Saznajemo da ćemo Međunarodnom sudu pravde tužiti sve države koje su priznale nezavisnost Kosova. Na moje mišljenje da te tužbe ne bi imale velikog izgleda na uspeh, što je pravna ocena, dobio sam reakciju od magistra Ristivojevića, koji je savetnik predsednika vlade, u kojoj on ne samo da kaže da ja ne poznajem te stvari, nego mi pronalazi i motive i pobude. Vidim da sam nekakav sluga SAD-a, koji po svaku cenu hoće da spreči da Sjedinjene Američke Države budu tužene. Ne vidim u čemu su moje procene pogrešne. Poznato je da Međunarodni sud pravde nije Četvrti opštinski sud u Beogradu, gde vi mene možete da tužite za bilo kakvo kršenje prava, pa da vidite šta će sud da odluči. Međunarodni sud pravde je organ Ujedinjenih nacija, ali pred njega može da izađe država u tužbi protiv druge države samo ako se dopunski uspostavi nadležnost tog suda, a ona se uspostavlja tako što tužena država pristane na njegovu nadležnost. Kada je Bosna tužila Jugoslaviju, ona se pozvala na Konvenciju o genocidu, koja je jedna od retkih konvencija koja predviđa da svi sporovi iz tog ugovora idu pred Međunarodni sud pravde. Prema tome, niko se nije mogao braniti od toga.

Ova najavljena tužba više liči na jedan skoriji slučaj, a to je pokušaj pravne službe Miloševićevog režima da tuži članice NATO-a zbog bombardovanja Jugoslavije. Postupak protiv SAD-a i Španije je bio obustavljen, jer sud nije mogao da vodi postupak bez njihovog pristanka, a oni taj pristanak nisu dali. Ni sada tužba protiv SAD-a sigurno ne bi ni doprla pred sud. Pitanje je da li bi to uspeo i tamo gde postoji nadležnost, kao u slučaju Danske, jer država ne mora da objašnjava zašto priznaje ili ne priznaje neku zemlju. Pitanje je jesmo li mi došli u fazu da čoveka koji trezveno, razumno, racionalno konstatuje da neki put nema izgleda na uspeh i da ne treba džabe trošiti pare - izložimo podsmehu i uradimo nešto što je smislila neka usijana glava. Nažalost, naše stanje je teško i zdrav razum je ovde postao subverzivan.

Sinoć je u jednoj emisiji Ljubodrag Stojadinović rekao da je nadripatriotizam u porastu, a razum u povlačenju. Društvo u kome za običan posao treba da budete heroj nije dobro društvo, nije zdravo društvo. Mi se divimo sudijama koji su izneli proces u slučaju ubistva Đinđića i procese za organizovani kriminal, a naročito procese za ratne zločine. Mi se divimo njihovoj stamenosti, hrabrosti, a to je znak da ovo nije normalna država. Normalna država počiva na moralno ispravnom, savesnom, običnom čoveku koji ne mora da se plaši denuncijacija zato što će reći ono što misli.

Mi se divimo glumcu koji je igrao Džejmisa Bonda, Šonu Koneriju, koji je istovremeno i plemić i čovek koji ne krije da se bori za nezavisnost Škotske. Britanska kraljica nije oduzela plemićku titulu Šonu Koneriju zbog njegovih stavova. Kako onda mi možemo da napadamo svakoga ko izrazi bilo kakvu sumnju u ispravnost naše spoljne politike i počne da analizira pitanje Kosova na racionalan način?

VOJIN
DIMITRIJEVIĆ

Tako se, recimo, u istoj emisiji juče Čedomir Antić pitao šta će biti ako Kosovo ostane u Srbiji, šta će biti s populacijom Srbije, šta će biti s predominacijom albanskog stanovništva. Šta da radimo s činjenicom da je albansko stanovništvo na Kosovu mlado, da je srpsko stanovništvo u Srbiji staro, šta će biti sa slobodom kretanja, šta će biti s ogromnom nezaposlenošću? U kojoj meri će Albanci s Kosova moći da učestvuju u političkom životu ovde, zašto Albanci s Kosova, nisu dobili besplatne akcije, a naši su državljani? To su stvari o kojima treba moći razgovarati. Ali ja znam zašto o njima ne može da se razgovara. O njima ne može da se razgovara zato što je Kosovo nebeska stvar. Kosovo nema cenu i svi mi koji se pitamo, kao Dinkić, recimo, zašto da plaćamo dugove Kosova - mi smo čifte i filistri, jer ako je nešto nebesko, onda to nema cenu. To je nebo, a nebeske stvari se ne mere dinarima. Sve više nas teraju da se svakog dana izjašnjavamo. Sada ćemo, pored Šešeljevih, dobiti i bedževe koje deli DSS. Može se očekivati da običan čovek, koji ne želi da ima neprijatnosti, prihvati da nosi taj bedž, koji je neka vrsta antipoda žutoj traci, jer bi bez bedža bio označen kao izdajnik. I nažalost, takve pretnje dolaze od ministara u vladi.

Strašno je što je ovo potvrda ofucane istine da se istorija ponavlja kao farsa. Sve ovo je već doživljeno. I početkom devedesetih smo videli uvod u jednu histeriju, veliku nevolju na čiji tok ne možemo da utičemo. Sada se to ponavlja. Pogledajte koliko smo u poslednjih dvadeset godina mrzeli, koliko su mediji i vlada inspirisali našu mržnju prema raznim ljudima. Sada su ponovo najbučniji oni za koje smo mislili da su utihnuli i da razmišljaju o svojim greškama. Sećate se, posle 5. oktobra je nastala velika dreka iz SPS-a o opasnostima od revanšizma. A sada taj isti SPS hoće da zabrani, da tuži, govori nam šta je dozvoljeno, a šta nije dozvoljeno reći. Mi možemo da povučemo ambasadore, što smo i uradili. Mi možemo i da potpuno prekinemo diplomatske odnose. Jedno pitanje je šta ja pravno mogu da učinim, a drugo je šta je razumno. Izvolite, prekinite odnose s ekonomski najmoćnijim državama sveta, pa ćete da vidite kakve će biti posledice toga. O tome se već izjašnjavaju naši privrednici, a strani se

spremaju da investiraju na sto drugih, normalnijih mesta. Ponavljam, jedna je stvar šta se može uraditi, a druga stvar je kolika je korist od toga.

I kada smo već pomenuli Šona Konerija, treba se setiti Džejmisa Bonda, koji je, između ostalog, rekao - Never say never, nikada ne reci nikad. Sadašnja vlada je nastala na osnovu izbora u jednoj demokratskoj zemlji i samim tim je privremena. Sledeći izbori mogu da ponište sva obećanja koja je ova vlada dala. U tom smislu je reći da nešto nikada nećeš uraditi - istorijski prepotentno. Ima to i svoju lošu stranu. Hašim Tači je rekao da neće ugrožavati manjine i da nema nameru da stvara veliku Albaniju. Sve to na sledećim izborima na Kosovu može da propadne.

Mnogi stručnjaci se povlače, jer su u situaciji lekara kojima je zabranjeno da daju dijagnoze. Ja znam da će, ako se sada podnesu te tužbe, ovde da se rastalambasa i, dok ta tužba propadne za godinu i po, zaboraviće se odakle se krenulo. Silne pare će se potrošiti na te postupke. Tu moraju da se angažuju i strani advokat, pa strani stručnjaci i sve to će da se svali na grbaču poreskih obveznika.

Stara istina, koja je potvrđena u vezi s Arkanom i ratom, jeste da je, kada je neko kriminalac, mnogo lepše da bude fini kriminalac. Mnogo je lepše biti Robin Hud, krasti i pljačkati i biti rodoljub u isto vreme. Sad se to ponavlja, ali na farsičnom nivou. Sada je patriotski obiti radnju u vlasništvu naših ljudi i krasti, ali pod izlikom da je to patriotski bes. Pre neki dan u samoposluzi u mom kraju, jedna bivša odbornica DSS-a se nekako nagla, pa je smetala jednom ogromnom čoveku da prođe. On ju je gurnuo i umesto izvinjenja joj je rekao da dolazi s Kosova. Sada svi imaju rodbinu na Kosovu. Patriotizam je opet veliki zaklon za nitkove, ali to je sada komično. Ono je bio rat, a ovo je obična pljačka radnji i to ne može da traje dugo, jer je mnogo farsično.

Jutros slušam da će Fudbalski savez Srbije, koji je upravo demaskiran kao pljačkaška organizacija koja okuplja podzemlje, održati sastanak u Kosovskoj Mitrovici. I oni hoće da se očešu o borbu za Kosovo. Lažni patriotizam je veliki alibi za sve neuspehe. Mnogo je teže priznati da si neuspešni Vojin Dimitrijević, nego da kažeš - Neuspešan sam zato što sam Srbin. Strašno je što kroz to moramo ponovo da prolazimo. Onda slušate izjave Velimira Ilića, koji kaže - Razbijanje ambasada je demokratija i reč huligan ne sme da se upotrebi. To je kratkovida politika, jer nasilje koje proizvodite može da se okrene i protiv vas. I ako već poštuješ nasilje i

snagu jačega, onda i u međunarodnim odnosima moraš tako da se ponašaš. Ako se pozivaš na međunarodno pravo, moraš da poštuješ svoje obaveze iz međunarodnog prava. Ne možeš da biraš šta ćeš da poštuješ, a šta nećeš.

Gledam tu rusofiliju kod nas. To nije obožavanje Puškina, Ljermontova, Tolstoja, Dostojevskog, nego obožavanje careva koji su tog Puškina oterali u smrt, a ostale bar u Sibir. Veliku rusku literaturu su proizveli disidenti, koji su se borili protiv careva. I Putin je neka vrsta cara, mada mnogo liberalniji od ranijih careva. I onda gledam to naše divljenje prema autoritarnoj vlasti. Šta je bilo s tim nesrećnim komentatorom ruske televizije, koji je govorio o Đinđiću i metku koji je zaslužio? Umesto da tražimo objašnjenje, mi smo zadovoljni time što je Medvedev na nekom ručku rekao da je ovaj komentator budala. Kao neko ko se bavi ljudskim pravima, ja se pitam postoji li neka procedura na ruskoj televiziji po kojoj taj novinar gubi posao ili njega po svojoj volji smenjuje pomoćnik predsednika vlade. Trebalo bi da se protiv njega vodi neki postupak, pa da mu se da mogućnost da se brani, da on dokaže da tako misli, pa da ovi kažu - Ne može tako na našoj televiziji i tako dalje. U jednom sms-u sam toga dana napisao - Dobro je što nije poslat u Sibir. Njegova izjava je gnusna, ali ona nije potekla iz glave tog čoveka, nego je on, kao i kod nas, dobio signal da to može da se misli. Zanimljivo je i da ljudi ovde smatraju prirodnim da kandidat za predsednika Rusije na jednom ručku može nekoga da otpusti iz službe i da mi zbog toga budemo presrećni. Kasnije, naravno, saznajemo da se ništa nije desilo.

Najviše zazirem od toga što ćemo ući u nove ekonomske teškoće i što će izolacija biti sve veća. Međunarodni mehanizmi su takvi da svoje antipatije prema nama inostranstvo upravlja protiv celog stanovništva. E, kada nešto dovede do katastrofalne ekonomske situacije, kao što znate, potrebno je dosta vremena da ljudi shvate zašto se to desilo. Prošle su godine dok se nije shvatilo da je Miloševićeva politika dovela do totalnog osiromašenja. Sada će to ići brže, ali vidim da opet ulazimo u period javnih poternica. U glavnom prestoničkom, ozbiljnom listu video sam poternicu za jednom devojkom koja se zove Jelena Subotić, koja se pojavila na CNN-u i izrekla svoje mišljenje. To je uokviren, nepotpisan tekst, s naznakom da je ona nekada radila za Sorosa i tako dalje. To liči na poziv na linč. Juče je na isti način obeležen Andrej Nosov, jer je s nekim bio u Prištini. Ako je to izdajnički čin, pokreni protiv njega postupak. Ako smatraš da je to politički nepromišljeno, potpiši se na tekst o tome, ali nemoj objavljivati

VOJIN
DIMITRIJEVIĆ

denuncijacije ljudi. To počinje da izaziva strah i vraća nas na pitanje da li su ljudi dovoljno hrabri i spremni na to da ih neka budala pljune na ulici, jer je za njima izdata neka vrsta poternice. Ja ne čitam tabloide, u kojim toga ima mnogo više, ali bilo mi je strašno da to vidim u takozvanom ozbiljnom listu.

SVETLANA LUKIĆ:

Nastavlja Mirko Dorđević.

MIRKO ĐORĐEVIĆ:

Posle ove izjave Konstantina Sjomina na ruskoj televiziji da je Đinđić zaslužio metak, oglasile su se nevladine organizacije. U redu, oglasili smo se i vi i ja, pa mačku o rep. Da li su se o tome rečima osude oglasile Srpska akademija nauka i ostale važne institucije u društvu? Ne, niko se nije oglasio, a to što se oglašavamo vi i ja i nevladine organizacije, biće otpisano rečima - Pa to su ionako izdajnici. Izraz 'izdajnici' se u ruskoj publicistici koristi deset puta na svakoj strani i to je odatle uzeto. Mi ne ličimo na Rusiju u onome što je u Rusiji veliko i uliva neke nade, nego u nečemu što ni za Ruse nije dobro. Taj novinar se zove Konstantin Sjomin i najvažniji je državni komentator, kroz kojega država govori u svom državnom televizijskom dnevniku. Zato nije nikakvo čudo što je ovde jedan deo javnosti doživeo šok i, budimo pravedni, drugi deo javnosti - ushićenje i radovanje. U istoriji diplomatije postoji pravilo da se zbog takvih stvari diplomatski odnosi između dveju zemalja spuštaju za jedan stepen niže. Iz Beograda ne samo da to nije učinjeno, nego se reagovalo mlako i Rusima je dat prostor da sve to nonšalantno odbace kao nevažnu epizodu, a taj novinar je ostavljen tamo gde je i bio. Dozvolite, gospodin Sjomin je o Đinđiću rekao da je zapadna marioneta, da je zaslužio metak, a da je Milošević heroj. Istovremeno, Moskva Miri Marković i njenom sinu daje politički azil. Evo reči jednog ruskog komentatora, koji se ne slaže sa Sjominom, koji kaže da su pohvale Đinđićevim ubicama - poziv na ubistvo predsednika naše države, Tadića. Istovremeno kada su mediji to prenosili, videli smo snimke na kojima se na nekom od ovih mitinga cepa i pali Tadićeva slika.

Ova gasifikacija i putinizacija Srbije ne obećava ništa dobro. Ne samo što se pothranjuje stari mit o majčici Rusiji, jer lako bismo s tim starim mitom, oduvek ga je bilo i biće ga, nego nam se nameće praksa ruskih partijskih policija, kakva su *Naši*. A kako se u Rusiji postupa s novinarima, jasno je svakome ko je pročitao makar jednu knjigu ubijene Politkovske. Rusi nemaju zvanično ministarstvo vera, ali sprega između trona, sablje i

oltara je očevidna. I kod nas se ministarstvo vera svrstalo među ministarstva sile. I detetu je jasno da Rusija ima veliku kulturu i da kao velika zemlja treba da nam bude bliska po mnogo čemu. Ali da nam Rusija bude uzor za demokratiju, s tim se ne može složiti niko ko iole poznaje tu zemlju. S tim se ne bi složila ni ogromna većina Rusa, koja je danas učutkana u tom društvu.

MIRKO
DORĐEVIĆ

Gledao sam kako se ministar spoljnih poslova Srbije Jeremić muči. On bi da protestuje, on protestuje, ali on ne ume da podigne glas. Iza ove gasifikacije stoji politika prema kojoj bi valjalo biti, blago rečeno, oprezan.

To što je Medvedev rekao da je taj njegov komentator - durak - ništa ne znači. Takvih kao Sjomina ima na stotine i oni imaju ogroman uticaj u Rusiji. Imam jedan interesantan primer. Kada se oktobarskih dana godine nulte okončala Miloševićeva vladavina u Srbiji, svi u svetu su to ocenili kao veliki i značajan događaj. Izuzetak je bila Rusija, u kojoj su se oglasile sasvim drugačije snage. Ruski pisac Prohanov, rado viđeni gost Udruženja književnika Srbije, rekao je za Miloševića da je on istovremeno i heroj i žrtva, jer je upropastio sve ono o čemu je sanjao narodni vođa Radovan Karadžić dok su srpske haubice tukle po Sarajevu. Trebalo je da Milošević ide do kraja, misli Prohanov, do konačne pobede, ali je sudbina htela da ne bude tako. Sudbina sveta je danas na kobnim terazijama, kaže Prohanov, i nije isključeno da na njima ne prevagne ono što je najopasnije, a to je truli zapad. I kada ga okovanog, Prohanov misli na Miloševića, bosonogog i vezanog za američki tenk povedu u Hag, koliko će gadova podići čaše za pobedu američkog oružja nad nama, Slovenima?

Mogao bih da navedem iz tekstova Prohanova i sličnih spisatelja još puno primera, ali su previše bizarni i neukusni. Njihova politička posledica se čita iz komentara Konstantina Sjomina, koji direktno hvali Miloševića i ubice ustavno izabranog predsednika vlade, Zorana Đinđića.

U Rusiji imamo i slavnog pesnika, s mitraljezom u ruci, Limonova, čiji se list zove *Limonka*, što u prevodu znači - bomba kašikara. Još je Milošević imao svoje Ruse i pravio saveze s njima i s Belorusijom, ali od ruskih ozbiljnih ljudi sam čuo da u Beogradu niko ne prima ruske demokrate, kojih ipak ima. Mi smo ovde nagrađivali ordenom svetog Save prvog stepena Solženjicina, koji je žalosno zatvorio svoj krug disidentske pobune i vratio se tamo gde je i bio. Molim vas, pogledajte izjavu kosovskog vladike Artemija koji kaže - Ovde treba pozvati rusku vojsku, ruske dobrovoljce,

dati Rusiji baze, kupiti čak - ruske raketne sisteme i odupreti se Zapadu. Vladika je precizan u vojno-taktičkim stvarima, odakle li mu ta znanja?

Godine 1908. je došlo do velike aneksione krize. U Beogradu vri, masa je na ulici, Beograd je na ulici, Srbija je na ulicama, svi traže oružje da se ide u Bosnu, da Bosna bude srpska. I svi čekaju Ruse. Neredi se ne smiruju, veliki pisac Branislav Nušić na belom konju obilazi grad i na konju ulazi u zdanje Narodnog pozorišta u Beogradu. Svi čekaju Ruse, da Rusija dođe da pomogne da se ne dogodi ono što se i dogodilo - da Austrija uzme Bosnu. Na vlasti je stari kralj Petar Karađorđević. Poziva zakonitog princa naslednika, Đorđa, i predsednika vlade, Nikolu Pašića i šalje ih u Rusiju. Car ih je primio i rekao - Mladiću, recite ocu da smo mi u savezu s Austrijom i da ništa ne možemo učiniti za vas. Predsednik vlade Nikola Pašić i naš princ krenuli su nazad vozom za Beograd. Beograd i dalje vri, urla, čeka Ruse. Kada se voz približio Beogradu, lukavi Nikola Pašić kaže - Visočanstvo, čuli ste šta nam je rekao ruski car, ali mi ćemo za pola sata biti u Beogradu, gde nikako ne smete reći šta nam je on rekao, nego morate i dalje podgrevati u narodu veru da će, koliko sutra, Rusi stići.

Odluka velikih sila je bila - aneksija Bosne. Štaviše, ne samo da je izvršena aneksija Bosne, nego je vlada Milovana Milovanovića morala iste večeri da izda zvanično saopštenje u kojem stoji ovakva rečenica - Kraljevina Srbija svečano izjavljuje da nema nikakve pretenzije na Bosnu i da nema ništa protiv toga da Austro-Ugarska monarhija posedne Bosnu - kako je i bilo. To je istorija, znate, a kada vam danas nude istorijske priče, oni ih podešavaju prema trenutku politike, pragma im je bitnija od dogme.

U tehnologiji vladanja postoje brojni načini na koje autoritarni režimi rešavaju napetosti, tako što povremeno dopuštaju narodu takozvani odisaj - tako su govorili u Pašićevo vreme. Oni dopuštaju haos koji kontrolišu. Sve ovo što se dogodilo 17. februara u Beogradu bilo je strogo isplanirano. Oni su to uradili namerno, da se još jednom učvrste na vlasti. Zato su dozvolili da se ta eksplozija gneva okrene protiv Zapada, na brutalan i maksimalno agresivan način, s paljevinama i ubistvima. Rodbina nekoliko ubijenih ljudi još traga za svojim. To je kasnije bilo iskorišćeno kao razlog da se odnosi prema nekim zapadnim zemljama spuste na niži nivo. Da li ste primetili da se gospodin Medvedev, koji je lukavo upotrebio reč *durak* za ovog Konstantina Sjomina, uopšte nije osvrnuo na još ozbiljniji problem, a to je politički azil dat Miri Marković? Nevolja je u tome što izgleda da domaćini to pitanje nisu smeli ni da pomenu.

Sada nas je režim uzurpatora Koštunice doveo do prestanka razgovora o evropskim integracijama. To je lukavo smišljeno, da se razgovor o tome potpuno ukine. On je zbunio i taj Zapad, koji više ne sme da pomene Mladića ili Karadžića. One tehnostrate u Briselu ne smeju više ni da ih spomenu. Koštuničina politika se vodi u permanentnom, svakodnevnom, danonoćnom saglasju i dogovoru s Putinovom Rusijom. Pogledajte sudbinu novinara u Rusiji, pogledajte sudbinu novinara kod nas, sve se poklapa, nevladine organizacije, crkva, šta god hoćete, sve se poklapa. Međutim, mislim da će vremenom biti smanjena napetost, budući da u srpskoj javnosti postoji jedan deo demokratskog usmerenja i energije koji još nisu potrošeni i koji će se oglasiti. Vrlo brzo će se videti da smo pitanje gasifikacije mogli da rešimo prodavši to i malo skuplje, a drugo, videće se i da nam Rusija oko Kosova ne može pomoći. Nacionalističko-šovinističke snage u Beogradu čekaju maltene da Rusi dođu i to silom ponište.

MIRKO
DORĐEVIĆ

Izgledno je da će se s tom novoosnovanom državom otvoriti prilika za istorijsko pomirenje Srba i Albanaca. Zameraju mi da sam preveliki optimista i da je to utopija, ali ja ostajem ubeđen da će se tu vremenom otvoriti polje saradnje i razumevanja.

Koštunica se u govoru ispred skupštine služio nekim metafizičkim sintagmama. To nije govor političara. Ja, koji sam sve i svašta video i čuo, a imao sam i vremena u životu, uplašio sam se posle prva tri minuta Koštuničinog govora na ovom mitingu. Čovek je delovao izobličeno i uopšte se nije kontrolisao. Vrlo brzo će Rusi morati reći - Mi ne možemo da žrtvujemo svoje odnose s Evropom zarad Kosova. Rusi će prvi reći - Stop. Koštunica je političar koji od metafizičkih floskula, mitologije i epike pravi politiku. To je tipična matrica populističkih političara i on je vešt u tome. Pogledajte, on diže na noge stotine hiljada ljudi, a od srpske skupštine, on i njegov saborac Toma Nikolić napravili su srpsku Dumu. Tamo se prave spiskovi izdajnika, na kojima mi figuriramo na lepim mestima. Tu će biti problem.

Papa je tri puta za poslednjih mesec dana govorio o Kosovu i ostao dosledan - ako smo ranije žurili, pa su nam zamerali što smo priznali Sloveniju i Hrvatsku, sada nemamo razloga da žurimo. Mi ne možemo mirno preći preko hiljadugodišnjeg prisustva hrišćanske kulture na Kosovu, rekao je papa Benedikt XVI u svojoj homeliji, ali je dodao - Mi ćemo slediti politiku međunarodne zajednice i Evrope. Strategija Svete stolice se svodi na sledeće - oni neće ni po koju cenu da se zamere

pravoslavnima, ne samo Srbima, nego uopšte pravoslavnima. Papa je sledbenik evropske ideje, koja se u crkvenoj mapi značenja svodi na sledeće - Evrope neće biti, koliko god ona bila bogata i moćna, ako ne bude disala na oba plućna krila, a to su pravoslavlje i katolicizam. To se videlo i u papinom govoru u Raveni, kada se dogodilo jedno čudo, koje čak ni B92 nije uspeo najbolje da proprati.

U Raveni se 10. oktobra 2007. sastala teološka komisija pravoslavnih i katolika i izradila jedan dokument na pedesetak strana, koji je u svetu odjeknuo kao bomba. Prvi put od 1054. katolici i pravoslavni su izgledili sve sporove i proglasili da među njima više nema bitnih, suštinskih problema. Međutim, toga dana kada je dokument trebalo da bude zvanično prezentiran, ruska delegacija je napustila skup i dokument je izgubio svaku vrednost.

Vraćam se papinom odnosu prema Kosovu. I naša crkva i nacionalistička javnost su se nadale drugačijoj reakciji Vatikana, pa su mediji u Beogradu bili zbunjeni - Šta je sad ovo, papa hvali Srbe? Mnogo puta u istoriji smo mi s Istoka rušili sva moguća približavanja Istoka i Zapada na crkvenom planu. Vi znate za stravičan slučaj Firentinske unije, 6. jula 1438. godine. Turci već nadiru na Balkan, cela Vizantija biće pregažena. Rimski papa Evgenije IV i vizantijski pravoslavni patrijarh i car sastaju se sa sedamsto delegata u Firenci, s namerom da stvore jedinstveni sistem evropske bezbednosti pred opasnošću od Turaka. Potpisana je crkvena bula sjedinjenja, koja ima patetičan, dirljiv naslov - *Leten tur caeli et exultet terra* - Raduju se nebesa i kliče zemlja cela, više nismo posvađani, sad ćemo se odupreti Turcima. Nije bilo tako, propala je Unija, a znate li zašto?

Zato što jedan član grčke delegacije, Marko Efeski, nije hteo da potpiše taj dokument. Njega naša crkva slavi kao sveca, svake godine, 1. februara, po crkvenom kalendaru. Postoji još jedan zanimljiv dokument, poznat tek od 1970. godine. To je odlomak iz memoara učesnika tih zbivanja, Siropulosa, koji je opisao pregovarače naše, pravoslavne strane. To je bio veliki svetski događaj, prekretnica za Evropu, pokušaj da islam nikada ne kroči na evropsko tlo, nastojalo se da u Firencu dođu predstavnici svih pravoslavnih. I Rusija je poslala veliku delegaciju. Ali našli su se u čudu - Srbi neće da dođu. Na vlasti je tada bio despot Đurađ Branković. U to doba Stalać nije bio naš, ni Golubac, ni Beograd. Postojalo je Smederevo, Đurađ Branković i njegova žena, Irena iz kuće Kantakuzena, Grkinja. Srbi su je lepo počastili, zovu je prokleta Jerina, što je koješta, dabome. Videći da će

stvar propasti, vizantijski car i pravoslavni patrijarh dva puta šalju specijalnu diplomatsku misiju da umoli Đurđa Brankovića da ipak dođe u Firencu. Ne, njegov odgovor na javnim zborovima je bio - Bolje i pod prorokov turban, nego pod papsku tijaru, a tako je i bilo. Turci su ga brzo sredili, 1459. su zbrisali i njegovu prestonicu Smederevo i njega. Ovih dana se u stranoj štampi podsećaju tih davnih događaja. Samo od mene su tražili tri teksta o Firentinskoj uniji i trećem Rimu.

MIRKO
DORĐEVIĆ

Treći Rim je ideološka parola, koja u Rusiji već vekovima ne gubi svoj sjaj. Čovek koji ju je smislio, ideolog par ekselans, zvao se Filotej. U pismu velikom ruskom knezu, budućem caru Ivanu Groznom, on kaže - Zapamtite, gospodaru, dva su Rima pala, treći, Moskva, stoji, a četvrtoga neće biti. Njegove reči odjekuju i danas, a i Marko Efeski, koji pre više od pet vekova odbija da potpiše bulu sjedinjenja u Firenci, na toj liniji objašnjava svoj stav - Svi koji su potpisali izmirenje s Latinima, radi zajedničke borbe protiv turske invazije na Evropu, su izdajnici - izričito je upotrebio izraz izdajnici - prodane duše, koje prodadoše veru za šaku zlata i srebra, završen citat. Strava. Istorija se ponavlja kroz ponavljanje obrazaca ponašanja elita određenih epoha. I Koštunica svojim rečnikom i tonom ponavlja stavove naših starih rusofila, uz ogradu da se oni nikada nisu služili tako primitivnim rečima kao on. Taj primitivizam je i izraz njegove nemoći.

Berđajev, veliki ruski mislilac, napisao je i delo bizarnog naslova, *Uloga Fečke robijaša u ruskoj revoluciji*. Teza Berđajeva je sledeća - u vreme velikih društvenih kolizija, sve strane se koriste nečasnim političkim sredstvima, pa izvlače na svetlo dana odbegle robijaše, secikese, kradljivce i sav društveni talog. Taj Fečka robijaš, koji je poklao silnu decu i bio osuđen na doživotnu robiju, izvučen je na ulicu da upravlja događajima. Autoritarni režimi se služe gomilom verujući da kontrolišu haos, ali on im često izmiče iz ruku. Nema ružnijeg primera od onog - Kosovo za patike. To će ostati u istoriji. Te dve nesrećne devojke poslale su jasnu poruku - Uradile smo to kada smo videle da hiljade ljudi pljačkaju i otimaju. Ta strašna slika me brine. Srbija će se dugo mučiti, za sada nema govora o Evropi. Parola - Dole Koštunica - će tek dobiti na snazi, jer on je tipičan proizvod palanačke politike, koja je pokazala granice svoje moći. On postaje simbol, neću reći zla i neprijatelja, ne volim krupne reči, ali snage koja koči promene. A život i promene su u dubljem smislu sinonimi, koliko ja znam.

SVETLANA LUKIĆ:

U nastavku emisije slušate Dimitrija Boarova, kolumnistu nedeljnika Vreme i lista Danas.

DIMITRIJE BOAROV:

Vladajuću elitu sticajem okolnosti ipak personifikuje premijer Koštunica. Bez obzira na raspored snaga u biračkom telu, on je taj koji je presudno uticao na politiku države u poslednje četiri godine. Pre tri godine počeli su mnogi potezi čiji je cilj bio da Srbija nezavisnost Kosova dočeka u što nemogućijoj situaciji. Znači, da se Srbiji odseku sve moguće odstupnice, da se zatvore oči pred činjenicom kosovske nezavisnosti, da se to poništava, da ne dolazi u obzir, odavde do večnosti, jer je Kosovo naše. Uporno je promovisana politika u kojoj Kosovo ostaje stožer unutrašnje srpske politike. To je ta priča o identitetu, o tome da smo svi mi rođeni na Kosovu, da bez Kosova Srbija nije ništa, da je Kosovo kotva nacionalne politike i u tom smeru se gradilo uporno, strpljivo, iz dana u dan. Jedan od malobrojnih izgovora koji su uopšte ponuđeni za takvu politiku, bio je da je to odvracanje međunarodne zajednice od pomisli da prihvati nezavisnost Kosova.

Zašto se tako napadno guralo u preambulu ustava ono što je oduvek bilo u njemu, a to je da je Kosovo deo Srbije? Logičnije bi bilo da je u ustav ušla suštinska autonomija, pa da se kaže - Evo, to je naša ponuda, mi je dajemo ozbiljno, čak smo je ugradili u ustav. Ne, u ustavu nije definisana suštinska autonomija, već to da je Kosovo deo Srbije. Stalno sam razmišljao o tome zašto je to učinjeno, da li postoji neka nada u političkoj eliti Srbije da se Kosovo može makar manifestaciono zadržati unutar granica. Moja hipoteza je da je Kosovo sačuvano kao stožer unutrašnje politike zbog toga što se nije htelo evropsko rešenje za Srbiju. Nije se suzbijala nezavisnost Kosova, nego su se stavljale prepreke između Srbije i Evropske unije, pa i atlantskog savezništva. Ironično bi se moglo reći da je Kosovo moralo biti sačuvano kao stožer srpske politike, zato što osamdeset odsto političkih stranaka u Srbiji nema drugu igračku, ali zapravo se radi o tome da je osamdeset odsto stranaka u Srbiji vezano za nacionalni mit, za kosovsku kotvu i za kosovsku vertikalnu, kako kaže premijer.

Naravno, politika, i kada je najgora i najgluplja, nikada nije sama sebi cilj, ona uvek ima druge ciljeve, a svaka ima cilj da opstane na vlasti. I republikanci u Americi imaju cilj da opstanu na vlasti. Ali građenje takve politike se ne može objasniti ni samo željom da se ostane na vlasti, tim pre što

nisam siguran da vezivanje za Kosovo garantuje opstanak na vlasti. Znači, trebalo je povodom Kosova naći nekog novog, velikog neprijatelja i na taj način izazvati homogenizaciju, izvršiti renoviranje nacionalnog jedinstva. Evo, ovih dana ništa drugo ne čujemo, osim poziva na nacionalno jedinstvo. Kažite vi meni čemu služi nacionalno jedinstvo u jednoj demokratskoj državi? Nacionalno jedinstvo je potrebno samo kada je država u ratu, kada postoji pretnja njenom opstanku. A kada dođemo do pitanja opstanka države i opstanka nacije, već smo na terenu nacionalnog socijalizma, nacizma.

DIMTRIJE
BOAROV

Moje mišljenje je da se ova situacija i ovo uzbuđenje gradilo smišljeno i čak ću biti dovoljno drzak da utvrdim da srpska politička elita, naročito desna strana političke scene, nije zadovoljna žestinom nacionalnog odgovora i obimom protesta. Ona se potrudila da organizuje štošta, ali veoma ju je ranilo što su se nacionalni protesti, pa kako i ne bi, pretvorili u pljačku izloga. Ja ne likujem zbog toga i ne radujem se što je propao trud da se trista hiljada ljudi dovede iz cele Srbije, ali imam utisak da taj miting nije bio spontan. On jeste potekao iz velikog nezadovoljstva. Čovek je nezadovoljan i kada mu komšija uđe dva metra u njivu. U Srbiji i Vojvodini su padale glave i za manje zemlje od petnaest odsto državne teritorije, ali imam osećaj da svi višegodišnji napori nisu dali dovoljno rezultata i da srpska politička elita sada ne može da se pribere. Ona je verovatno mislila da će svoju poziciju legitimirati doista spontanom i užasnim buntom. Istovremeno se pokazalo da ta politička elita nije sigurna na vlasti. Činjenica da se pljačka, da policiju tuku više nego što je dogovoreno, pokazuje da tu postoje i drugi besovi, koje je kosovska drama samo otkočila. I mislim da je ovo naglo splašnjavanje takozvanih spontanih protesta u Srbiji, posle tog nesrećnog mitinga 21. februara, dokaz da se i vladajuća elita uplašila da potpuno otvori taj džak sa socijalnim besovima plašeći se da bi ta oluja mogla da poruši i kržljave institucionalne osnove na kojima ona sedi.

Kada čujete zahtev da Evropska unija povuče svoju odluku o misiji ili da SAD poništi svoje priznanje nezavisnosti Kosova - to deluje prilično nesuvislo. Neki potezi deluju toliko nesuvislo da gubite parametre za procenu toga šta je zapravo njihov cilj. Orijentacija na Rusiju je konstanta srpske spoljnopolitičke strategije od polovine devetnaestog veka. Nikola Pašić je s radikalima 1887. godine pravio sličan miting u Beogradu i u toj kampa-nji je ubijeno sto osamdeset naprednjaka širom Srbije. Tada su radikali napravili ključni prelom ka vlasti i posle toga sedamdeset godina niko nije

mogao da ih skine s te vlasti. Ali čini mi se da ovdje kolo nisu vodili radikali kao politička stranka, nego vlada, premijer i srpska desnica u izvornom smislu te reči. Tu više nema preobučenih bivših komunista, to je klasična srpska desnica, s piscima koji dodaju retoriku. Jedan dosta bajat program izašao je na svežinu dvadeset prvog veka i odjednom se osetilo da on više ne funkcioniše, da on nema snagu i da ne može da dobije energiju, čak ni iz Rusije.

Svaka čast Putinu, on je prihvatio jednu globalnu igru i pokušao da zaustavi raspojasanu američku dominaciju. Ali mi se trpamo za saveznika Moskvi u toj globalnoj igri s pogrešne strane, koja Rusima ne odgovara. Mi se nudimo da stanemo rame uz rame s njima, a to njima nije potrebno. Hajde da kažemo da su možda zaoštravanje kosovskog pitanja i podrška Rusije stvorili u glavama vodećih političara srpske desnice ideju o približavanju Rusiji, kada već Evropu nećemo. Ali mislim da taj deo programa srpske desnice najmanje odgovara Moskvi. Gde će Moskva naći saveznika u politici globalnog nadmetanja? Prirodno je da će ga tražiti pre u Evropi, nego u Indiji i Kini, jer tamo su problemi potpuno drugačiji.

Kina je najdinamičnija zemlja na svetu, ali stepen njene međuzavisnosti sa SAD-om je fantastičan. Nije slučajno da Kinezi trče okolo i spasavaju vrednost dolara, jer kada bi dolar ozbiljno štrucnuo, kineski polet bi bio zaustavljen na vrlo nezgodnom mestu, na polovini te planine na koju se penju. Oni bi bili zaustavljeni na najstrmijoj litici. I bez obzira na mrzovolju koja s vremena na vreme izbija u njihovim međusobnim odnosima, robna razmena između SAD-a i Kine je veća od hiljadu milijardi. To su ozbiljne pare i Kinezi zavise od američkog tržišta i tog dolara. Amerikanci njima opet izvoze resurse, prenose mnoge proizvodne linije, plasirali su tamo ogromne pare, pa su tako i oni zavisni od Kine. Ta međuzavisnost je druge prirode od međuzavisnosti koju imaju Rusija i SAD. Ona je slična međuzavisnosti Evropske unije i Rusije. Pazite, Evropska unija je i dalje jači ekonomski igrač u svetu od Rusije, ali ona je ogroman potrošač.

Rusija može natovariti naftu na neke tankere, pa probati da je proda Kini ili Južnoj Africi, ali da bi promenila tokove gasa, potrebno joj je deset godina. Rusija, znači, bukvalno zavisi od tog moćnog potrošača, Evropske unije. Ona će u svađi s Evropskom unijom imati potpuno drugačiju taktiku, nego u globalnom nadmetanju sa SAD-om. Tako da ne vidim smisao orijentacije Srbije na Rusiju. Naravno, kada vam neko priđe i umiljava vam se, a ne košta mnogo i spreman je da vam budzašto da svoje resurse,

teško ga je odbiti. Ali mislim da platforma na kojoj se traži oslonac s Rusijom, koja glasi - Nećemo Evropsku uniju - Moskvi uopšte ne odgovara.

To što Vatikan neće da prizna Kosovo je ostalo van vidokruga srpske javnosti. Stari dobri srpski nacionalisti potpuno su sluđeni time. Teorija je bila da nam Vatikan uzima Kosovo, a sada odjednom Vatikan brani hrišćanstvo, zajedno s nama. Jedno vreme je ovde Evropska unija bila tretirana kao deo vatikanske zavere, bez obzira na to što su je stvarali uglavnom protestanti. Taj strah od takozvanog bezdušnog kapitalizma i nadnacionalnih integracija je ovde zasnovan na ispravnom osećaju da je proces stvaranja Evropske unije sličan globalizaciji. Različitost se seli u logične zone kulture, običaja, folkloru, turizma, a sve drugo se uniformiše: pravna regulativa, ugovori, pravosuđe, standardi ljudskih prava i zna se šta policija može, šta ne može, a šta mora.

Nadnacionalna integracija nije zasnovana na nekoj klasičnoj, jakoj vezi kakva je vera. Zarad pravoslavlja, možemo Rusiji preneti deo suvereniteta u sektoru energetike, sutra u sektoru vazdušnog saobraćaja, pa tako redom. Ljudi koji govore da mi ne smemo dati naše nacionalne resurse nekom drugom, rado ih daju onome ko je pravoslavne vere. Tu dolazimo do primitivnog shvatanja politike i pojma vlasti. Ono što srpskoj političkoj eliti smeta kod Evropske unije je upravo to sporazumevanje i usaglašavanje, koje ona doživljava kao saginjanje glave. Najnovijim korekcijama Evropske unije, posle neuspeha s evropskim ustavom, grupa najvećih zemalja zaista i igra ulogu gazde. Mislim da je to ono što u velikoj meri srpsku političku elitu demotiviše da požuri u Evropsku uniju.

Pod dva, naša politička elita je još relativno siromašna, a nezasita, tako da ulazak u Evropsku uniju doživljava i kao udar na njene, za naše prilike, nadnaravno visoke prihode, profite. Oni pljačkaju privredu i stanovništvo, imamo razraslu korupciju, simbiozu vlasti i takozvanog krupnog kapitala, koga kod nas i nema mnogo. Nikome od njih se ne žuri u Evropu. Kaže se - Hajde prvo da se snađemo, da se osovimo, pa ćemo onda u Evropsku uniju, pa ćemo onda poštovati pravila, a i tada ne sva, jer smo geopolitički važni. Evo, i Bugari su primljeni preko reda, iako manje od nas ispunjavaju kriterijume Evropske unije. Prema tome, mislim da se tu ne radi samo o nekom fundamentalnom ideološkom razlogu, nego o mnogim razlozima. U političkim strankama Srbije nije izvršena reforma ideja. Osamdeset odsto njih su stranke koje, bez kosovske priče, prosto ne znaju šta bi govorile i kako bi se legitimisale kod stanovništva. I tu je strah od Evrope.

DIMTRIJE
BOAROV

Prilikama u Srbiji stvorene su pretpostavke za strah od Srbije, strah od investiranja u Srbiji. Zašto? Vidite, može neka zemlja biti diktatorska, ali ako strani kapital veruje da se ljudska prava tu čvrsto ne poštuju i da režim drži kajase u svojim rukama, on će investirati u takvoj zemlji. Strani kapital ne investira u zemlje u kojima se svaki dan preti građanskim ratom, istrebljenjem manjina, u kojima ne postoji minimalna tolerancija opozicije, u kojima većina stalno preti nekom istragom poturica. Kod nas je izražena psihoza da je građanski rat uvek moguć, iako ja pretpostavljam da nije, čak sam uveren da je većina ljudi u Srbiji postala sposobna da trpi tuđe mišljenje i izdajnike. Ali vlast organizovano potpiruje ideju da je to neprihvatljivo. Kada državne agencije prete, kanališu i doziraju događaje, kada se stvara atmosfera vanrednog stanja, znači da su institucije nesigurne.

Znači, nije problem kada su institucije diktatorske, ali čvrste. Onda strani kapital dolazi. Između dva svetska rata, sedamdeset odsto kapitala u industriji Kraljevine Jugoslavije je bilo stranog porekla i tadašnjim nacionalistima to nije smetalo. Prema tome, vladin prvi posao bi bio da se opredeli - hoće li da utamani manjine, da povede istragu poturica i utera jedinstvo. Ako vlada utera jedinstvo, čekaćemo strani kapital pet godina, jer toliko vremena je potrebno da se takav sistem stabilizuje. U stvari, ne verujem da je moguće stabilizovati takav sistem i verujem da ta koncepcija vodi u propast. Državne institucije moraju dokazati da država ne organizuje nemire i ne priprema ideološke obračune, masakre i linčovanja. Ako su ljudi koji misle drugačije doista marginalni, čemu kampanje protiv njih, zašto ih država ne bi zaštitila, ako doista nisu opasni? Ako su doista opasni, onda znači da su blizu većini, a da se vlast povukla i ušančila u neke institucije. Onda te institucije treba provetriti, ako neko ima snage za to, naravno. Ako vi tri puta zakazujete sednicu Saveta za nacionalnu bezbednost, a oni koje ste pozvali ne dolaze na sastanak, znači da nešto ne funkcioniše na vrhu države. To su jako ozbiljne stvari. Nema države na svetu u kojoj predsednik države sazove sednicu Saveta za nacionalnu bezbednost, a ljudi ne dođu na taj sastanak. Toga nema.

NIN-ov tekst o tome da Srbija ne treba da brine za mladu generaciju, koja se nacionalno osvestila i spremna je da razbija za nacionalne ciljeve, po mom mišljenju je veliki promašaj. Naravno, uvek među mladima možete naći dovoljno ljudi za jurišne odrede, ali za to je potrebna državna podrška. Pazite, pre mesec dana sam u Subotici prisustvovao konferenciji za štampu gospodina Šmita, to je onaj drugi ortak u *Ateku*, Kovač i Šmit.

Ja sam ga pitao - Konkurisali ste za kupovinu RTB Bora, to su ipak velike pare, ne plašite li se političkih rizika? A on je rekao - Šta nas briga, mi se bavimo biznisom. Ako se sutra u Austriji i Nemačkoj napravi velika koalicija, oni će voditi politiku, a mi nastavljamo da vodimo biznis. Meni je zapela za uho ta velika koalicija i podsetila me na priču koja se valja Srbijom o velikoj koaliciji između Demokratske stranke i radikala, radi otpuštanja Koštunice s posla. Vi vidite da su i strani investitori počeli da se preračunavaju. Ako diplomatski rat Srbije s Evropskom unijom dobije na žestini, oni mogu imati nepravilike i u Beogradu i u Beču, jer zavise od garancija banaka. A banke uvek ispituju politički rizik malo osetljivijim instrumentima nego biznismeni.

DIMTRIJE
BOAROV

Tako tumačim i ovu dosta hitru reakciju Narodne banke Srbije i Udruženja banaka Srbije na onaj idiotski mejl koji poziva na bojkot stranih banaka. To je glupost specijalne vrste. Srpske banke su oslonjene na kapital banaka koje imaju isto ime i rade kao njihove faktičke, a ne pravne, centrale, pa ako taj kapital krene kući, odoše naše devizne rezerve u tri meseca i Srbija ode u katastrofu. To bi bilo najopasnije i nadam se da ti političari drugog, trećeg ranga, koji se usuđuju da to javno izgovore, a verovatno se o tome priča i kod njihovih šefova, nemaju pojma da finansijski tornado može da opustoši Srbiju dok si rekao - keks.

Sve dok radikalna stranka ne formuliše svoju evropsku politiku, a bojim se da to nisu u stanju, u Srbiji nema smirivanja. Možda je san nekih naših političkih lidera da se u Srbiji ostvari sistem sličan ruskom. Tamo praktično nemate stranački život, politički život se svodi na metanisanje jednom vođi, jednom vođstvu, i uz to imate sto milijardera, pri čemu šefovi državne administracije spadaju u te milijardere. Ako se bude krenulo ka ideji da demokratija nije za Srbiju u ovim teškim vremenima, da demokratske slobode i prava manjina nisu za zemlju koja je pritisnuta svetskim imperijalizmom i nepravdom, koja treba da se spremi za potpuni slom međunarodnog poretka, u kojem će presuđivati sila, pa mi moramo zbiti redove i biti spremni na opasnost - u takvoj situaciji najbolje je da jedan politički lider okupi najbogatije i najmoćnije ljude i vodi politiku cele države. Eto, tog scenarija se plašim, ne zato što mislim da će uspeti, nego zato što neće uspeti, ali će nam naneti ogromne štete.

SVETLANA LUKIĆ:

Krst časni i sloboda zlatna će pobediti, samo je pitanje kada. Naš konačni, neizbežni, potpuni trijumf nije sporan, samo je pitanje kako

da preživimo do trenutka kada će i nas ujesti guja radosti. A vlada koja gospodari ovom zemljom pokazuje da je družina lišena svakog smisla, sastavljena od provincijskih mesija, sitnih prepredenjaka, od ljudi za koje je vrhunska provera mentalnih sposobnosti da ponove reči Vojislava Koštunice. Nažalost, osnovno sredstvo svakog posla, pa i politike, jeste ono malo, živo, gnjecavo, teško više od jednog kilograma, a to je mozak. Svi, za koje ima indicija da raspolažu ovim malim, sivim bogatstvom, kažu da su prevremeni izbori jedino rešenje. Dinkić je sinoć u Poligrafu izgovarao tekst koji mnogi od nas mogu da potpišu. Međutim, isti taj čovek je juče rekao i da nikako nije vreme za sukobe u koaliciji.

A govoreći o prevremenim izborima Vladimir Goati je juče na pitanje kada bi se moglo očekivati da DS preduzme radikalnije poteze i ogradi se od politike DSS-a, rekao da je vreme za odlučnost Demokratske stranke već prošlo. Imamo lidera proevropskih snaga koji ne zna ništa. Tadić Boris ne shvata da dođe čas kada je sve uzalud i kada više nema šta da se spasava. Navodno, Demokratska stranka čeka da se strasti smire, pa da onda ide na izbore, kada će on, Tadić, dobiti više glasova. Pitanje je samo šta će mu više glasova, šta će mu i dva miliona i trista hiljada glasova, kada ne zna šta će s njima? Pitanje je koliko glasova je potrebno Borisu Tadiću da bi se osetio pobednikom. Možda da mu rentiramo nekoliko desetina miliona Putinovih glasova.

I Srbija i Rusija pokazuju da izbori nisu nikakav dokaz demokratije. Izbore voli Mugabe, izbore voli i Kastro, a Mubarak ih obožava. Već dvadeset sedam godina ih organizuje i pobeđuje na njima. To mu nije smetalo da prošlog meseca zabrani da se na Međunarodnom sajmu knjiga u Egiptu pojave knjige Milana Kundere, Knjiga smeha i zaborava i Nepodnošljiva lakoća postojanja. Kada smo kod književnika, evo još jednog za kraj u Peščaniku, to je gospodin László Végel. On je godinu i po živeo u Berlinu, vratio se u Novi Sad i mi smo ga prekjuche posetile.

LÁSZLÓ VÉGEL:

Što se tiče velike politike, tu me događaji nisu iznenadili. Više me je iznenadila velika doza agresivnosti u svakodnevnom životu, u autobusu, na ulici. Nije to agresivnost protiv nekoga lično, nego se razvija kultura agresivnosti. Kada stojim u redu u pošti, čovek pored mene misli da ću ga izigrati, pa onda on izigra mene i ode preko reda. Vidite, nema više ni

osmeha, bar u Novom Sadu. Šetate, hodate i osećate da vas neko gleda ili već i ja tako gledam druge i pitam se - ko je taj drugi. Ne znam kako će se to završiti. U Berlinu se takođe pojavljuju grupe skinheda, koje napadaju ljude obojene kože, ali oni znaju da mogu lako da nastradaju i policija ih ipak najčešće uhvati, a sudovi su nemilosrdni prema njima. Nasilje postoji svuda, ali ljudi teže da u privatnom životu, u privatnom nastupu, na ulici - budu ljubazni.

LÁSZLÓ
VÉGEL

Razumem političare koji su učesnici borbe za vlast. Oni apeluju na masovne strasti i govore povišenim tonom. Ali nešto izostaje u ovom društvu, a to je opšta kultura tolerancije, svest o pluralizmu, o tome da ima i drugačijih ljudi, da ima onih koji drugačije razmišljaju. Kada bi društvo imalo stabilnu kulturu ljudskih prava i različitosti, političar bi mogao da govori veoma agresivno. Time bi možda dobio više glasača, ali ne bi stvorio agresivne ljude i ne bismo imali ovaj beskrajni efekat agresivnog govora. Građanin koji glasa za takvog političara bi rekao - On misli kao ja, glasaću za njega - ali tom čoveku ne bi palo na pamet da posle glasanja ode da ruši svoj grad. On ne bi napuštao okvir glasanja za političku opciju.

Ovo društvo uopšte ne brine o posleratnoj socijalizaciji omladine i odraslih. Socijalni momenat akumulira nezadovoljstvo u ljudima, i kod onih koji demonstriraju i kod onih drugih, svejedno. Ali u slučaju kada se demonstrira, nesvesno socijalno nezadovoljstvo dobija politički, nacionalni ili ksenofobični oblik. Ne može ni policija sve da reši. Trebalo bi pacifikovati društvo. Posle rata je potrebna posebna vrsta rada na pacifikaciji ljudi.

Škola bi trebalo da uvede jedan novi balans, skoro novi predmet o tome kakav treba da bude čovek posle rata. To jeste veliko pitanje, kako posle rata čovek da živi i da se ophodi prema drugima, prema susedu, prema različitosti. Kod nas problem počinje u porodici. Kada majka i otac zajedno ne mogu da zarade za stabilan život svoje dece, oni gube autoritet. Političari govore - porodica, porodica, domaćin, domaćin. Domaćin mora da da hleba svojoj deci, i ako to nije u stanju, porodica počinje da se raspada. Siromašne porodice se raspadaju i zato što sada živimo u otvorenom medijskom svetu. Ljudi vide sve što postoji na ovome svetu i zahtevi mlade generacije su mnogo veći nego ranije. Više niko ne živi izolovano u nekom selu, pa ni ne zna koliko je siromašan. Sada svoje siromaštvo ljudi doživljavaju kao neku vrstu nepravde.

Drugo, u sferi rada je ovde zavladao mišljenje da se poštenim radom čovek ne može obogatiti. Ako većina društva misli da poštenim radom ne može sebi da obezbedi normalan život, onda i rad gubi smisao, dolazi do negativnog moralnog efekta i razvija se agresivnost.

Onda na red dolazi politička sfera. Mada smo nekoliko puta imali veliku izlaznost na izborima, građani nemaju dobro mišljenje o političarima, jer u tranziciji političari nisu uspeali da izgrade stabilne političke stavove. Mi nemamo ni ozbiljnu desnicu, ni ozbiljnu levicu.

Da vidimo religiju. S jedne strane, ona dobija sve veću političku ulogu, ali s druge gubi religiozni autoritet. Ljudi iz crkve govore o politici, ali jedva da ih čujem kako meditiraju o problemima jednostavnog čoveka. Crkva je politizovana i nema vremena da se bavi ljudskom sudbinom. Mi smo previše politizovano društvo. Svedeni smo na to, to je pitanje života i smrti. Još malo, pa će i ljubav postati pitanje dnevne politike.

Svaki čovek je jedinstven, on ne može da bude masa. Ponekad se od ljudi napravi masa i onda nastaju problemi. Potrebne su dve stvari da bi se od ljudi napravila masa - zajednički bol i zajednički strah. Mi u Srbiji imamo i jedno i drugo. Kod građana postoji zajednički bol zbog Kosova, ali i zajednički strah od budućnosti. Kada se ta dva spoje, nastaje eksplozivna snaga.

SVETLANA LUKIĆ:

Kada govorimo o mlađim ljudima, sećam se tog osećanja da sam besmrtna, da je preda mnom beskonačna budućnost i da umiru samo drugi. Nekako mi je tužno kada ih pogledam, kao da su izgubili generacijsku prednost optimizma, kao da su svesni da nemaju budućnost, da im je ona ukinuta.

LÁSZLÓ VÉGEL:

To je očito i tu postoji još jedan problem. Mlade generacije se uvek kroz istoriju bune protiv vlasti, protiv postojećeg poretka. Mi imamo obrnuti slučaj, da mlada generacija protestuje u službi vlasti. To je prosto ne-shvatljivo i nije prirodno. Mlade generacije mogu i da greše kada protestuju protiv vlasti, ponekad preteruju, ali uz njih je uvek vezan prosvetiteljski optimizam društva, nada da će posle nas doći nova, lepša, pametnija generacija. Sada u Srbiji, a delom i u istočnoj Evropi, imamo mladu generaciju koja protestuje za vlast, u službi vlasti. U Srbiji je bilo izuzetaka,

kada je 2000. mlada generacija protestovala protiv vlasti, ali u devedesetim godinama mlada generacija je uglavnom bila uz vlast, a i sada je. Iz toga bi hladan i neutralan posmatrač mogao da zaključi da toj generaciji dobro ide, da je zadovoljna, da živi dobro, da ima perspektivu. Ne, nema perspektivu, niko od njih ne vidi svoju budućnost. Kada ih pitate - Kako ćete dobiti stan? - oni iskreno kažu - Čekam da mi umru roditelji da bih imao stan. Zamislite da treba da čekate da vam umru roditelji da biste došli do stana, kakva destruktivna energija se skuplja u vama. E, ta generacija demonstrira u ime vlasti.

LÁSZLÓ
VÉGEL

Nijedna vlast nije baš naivna, ona zna kako da mobiliše masu. Tako dolazimo do velikog problema, a to je da su kod nas već predugo nacionalna osećanja najpogodnija za to da vlast kanališe nezadovoljstvo. U Srbiji je to izraženije nego u drugim zemljama, ali sve zemlje srednje i istočne Evrope imaju taj strah za nacionalni identitet, koji je u stvari strah od globalizma, amerikanizma. To je u srednjoj i istočnoj Evropi dovelo do jačanja populističkih pokreta i takozvane masovne demokratije. Devedesetih godina smo videli srećno lice Evrope, srušio se berlinski zid i u Evropi je bila zavladao velika radost utopije. To srećno lice je sada dobilo svoje senke i u čitavoj Evropi se pojačala jedna vrsta nacionalnog straha. To više nije strah od komšije, nego od terorizma. Liberalni multikulturalizam više nema podršku koju je imao devedesetih godina, naročito od evropske desnice. Desnica je u poslednje vreme ostvarila veliki prodor u Evropi, ali institucije još čuvaju društvenu stabilnost. Tako društva mogu prolaziti kroz periode političke nestabilnosti, ali ona ostaju stabilna. Ako kod nas dođe do konflikta između dva političara, čitavo društvo počinje da strahuje, ljudi oštro navijaju i zauzimaju strane u sukobu. Čovek se ponekad pita - A šta da rade oni koji neće ni na jednu stranu?

Doživljavam skoro ličnu tragediju ovih dana. Uvek sam se borio za to da granice budu labave, što virtuelnije, i šta se događa? - Već skoro dve decenije živim u svetu u kojem se vodi žestoka, nemilosrdna borba za granice. Drugo, uvek sam verovao u nacionalno razumevanje, a šta sam doživeo? - Da se konflikti povećavaju i postaju brutalni. Moje velike iluzije ruše se pred mojim očima i teško mi polazi za rukom da ne postanem nihilist, koji više ni u kakve vrednosti ne veruje. To je dosta mučno i mislim da u tome nisam sam. Osećam da mnogi ljudi u ovoj zemlji vode istu borbu sa sobom, da nekako sačuvaju tu nadu.

Jedna nada je zaista Evropa, ali da li je to realna nada? Hajde da zamislimo da je u devedesetim godinama evropska opcija kod nas pobedila i da je tadašnja Jugoslavija ušla u u Evropu, s planom da se tek u njoj sve republike razdvoje u posebne zemlje. Pazite, to je bilo realno, ova zemlja je mogla prva od istočnoevropskih zemalja da uđe u Evropu. Kako bi u tom svetlu izgledao problem Kosova? Pa on se kao takav ne bi ni pojavio. To ne znači da bi vladala međunacionalna idila, ali ovakav sukob teoretski ne bi bio moguć.

Mladi svet ne bi trebalo da beži, nego da ode, pa da se vrati. Sve ove dramatične dileme koje sada doživljavamo, ne bi postojale. I tada bismo imali briga, ali sasvim drugačijih, briga s ljudskim licem. I ljudi bi živeli duže. I kada govorimo o Evropskoj uniji, treba pomisliti na to da tamo ljudi žive duže. Zamislite jednog starog čoveka, koji će umreti u 69. godini, a kada bi živio drugačije, umro bi u 79. godini. Smrtnost u Srbiji je jako velika. Meni su najtužnije čitulje, jer je prosto neverovatno kako ljudi umiru mladi. Ovde o smrti niko ne razgovara, sem o nasilnoj, ali pitanje je kako produžiti život i kako da taj produženi život bude srećan. Čitam izveštaje iz parlamenta, ponekad i pogledam prenose sednica, ali o tome ne čujem ni reči. Ti ljudi kažu da je za njih porodica sveta, da je to stub društva. Kakav je to stub, kada je smrtnost tako velika?

Imamo očite znake koji pokazuju da će životni standard opet početi da pada. To znači još manje mogućnosti za školovanje i dalje povećavanje agresivnosti. Za te posledice neće odgovarati nijedna vlada, nijedna politička, a ni kulturna elita. Pa ne žive ljudi samo od politike, nego i od hleba i žele prijatan život. Atmosfera je toliko politizirana da je potrebna velika hrabrost da čovek kaže da je život bogatiji od političkih događaja. Govori se samo o nesreći, samo o tragediji, samo o neprijatelju. Ko danas govori o prijatelju? Prijateljstvo je kao vrednost izgubilo svaki smisao.

Ljudi su čekali Godoa, a onda je Godo došao prerano. To je taj problem Kosova. Svi su mislili da ima još vremena, da će to doći na dnevni red za pet, deset godina. Svi su znali da će to jednom doći na dnevni red, svi kažu da nisu iznenađeni, ali ipak je stvorena situacija kao da su svi iznenađeni. To je vrlo dvosmislena situacija. Svaki građanin je znao da će jednom morati da se suoči s tim problemom, ali je čekajući Godoa pomislio da je to večni proces, da uvek ima još vremena. Zato je bilo šokantno kada je taj Godo stigao i ljudi sada ne znaju šta treba da čine. U stvari, nije bitno ni to da li je stigao ili nije. Možda ja ne treba da budem sudija, jer je to toliko

nacionalna stvar. Ali u jedno sam siguran, da i kosovsko i srpsko društvo treba da se pripreme za pomirenje. To je dug, ozbiljan proces, za koji je potrebno mnogo iskrenosti. Ta iskrenost nedostaje.

Ako bi pomirenje bilo ostvareno za deset, dvadeset godina, onda ni taj problem suverenosti ne bi izlazio tako strastveno, žestoko, tako šokantno na dnevni red. Sve bi bilo mnogo smirenije. Da je 1988, 1989. i 1990. godine srpska opozicija iznela predlog - Hajde da rešimo Kosovo kao Olandska ostrva i da damo Albancima suštinsku autonomiju, mislite li da bi danas Kosovo bilo samostalno? Ali to niko nije ponudio na vreme. I kada je opozicija došla na vlast 2000. godine, ona nije rekla - Evo, mi vam to nudimo krajem decembra. Čerčil je rekao da ponekad jedan dan zakašnjenja u politici može biti koban. Ali više godina i decenija zakašnjenja su već tragedija.

Ovih dana sam malo putovao i razgovarao sa zemljoradnicima. Oni su mi pričali kako su sedamdesetih i osamdesetih godina kupili traktore, kola i gradili kuće. A sada, kaže, jedan traktor mu je toliko propao da je morao da plati hiljadu evra za generalnu popravku. Tih hiljadu evra će cele godine osećati i on i njegova porodica i deca. Ja ga slušam i kažem - I kod mene je isto, ali kod mene nije u pitanju hiljadu evra, nego nekoliko knjiga koje nisam napisao. Nije mi ni do tih knjiga, nije ni zdravlje najvažnije, ali jednostavno sam izgubio samopouzdanje. Čoveku je važno da vidi kako se njegovi ideali ostvaruju, ne baš onako kako je on planirao, ali nešto malo. Ali ja sada vidim kako se stvari odvijaju upravo suprotno. To je još teže podneti od onoga što nisam uradio.

SVETLANA LUKIĆ:

Srećem ljude koji kao da se opraštaju sa sopstvenim životom - Eto, mogli smo biti, ali nismo.

LÁSZLÓ VÉGEL:

Jeste, nastupio je neki memento. Ja volim da razgovaram s ljudima neposredno, a ponekad to činim i s političkim neistomišljenicima. Kada razgovaram s njima, govorim o nečem drugom, o ljudskim stvarima, za koje znam da i oni osećaju isto kao i ja. Ali moram da primetim da su ti ljude privrženiji srpskoj naciji nego ja mađarskoj. Njihov nacionalni identitet ih više uzbuđuje nego mene. Rođen sam kao čovek, a slučajno sam i Mađar. Kada razgovaram sa srpskim desničarima, vidim da i oni muče muku sami sa sobom, traže neku fiksnu tačku za sebe u politici, ali

LÁSZLÓ
VÉGEL

u životu su užasno usamljeni i bez tla. Meni je i njih žao, ne žalim samo sebe. I neistomišljenika mi je žao.

SVETLANA LUKIĆ:

Bio je ovo Peščanik. Na našem sajtu, pescanik.net, vas čeka nekoliko zanimljivih tekstova. Prvi put je za nas pisao Ivan Torov, tekst o prokletstvu meseca marta u Srbiji. Na pescanik.net su i novi tekstovi Miroslava Prokopijevića, Teofila Pančića, Svetlane Slapšak. Preneli smo i intervju s Vesnom Pečić iz današnjeg izdanja sarajevskih Dana, a i tekstove iz strane štampe o predsedničkim izborima u Rusiji u nedelju. Napolju je sedamnaest stepeni, uživajte u ovom lepom danu, ali ne previše, niste zaslužili. Niko od nas nije zaslužio sunčan dan, jer smo svi mi, pisalo je na jednom grafitu - deca dezertera iz 1389.

PEŠCANIČK 07. 03. 2008.

NEKOLIKO MILIONA PSIHIJATARA

Albanci su vodili oslobodilački rat, izašli iz kolonijalnog položaja, doživeli užasne žrtve, neuporedive s osvetom prema kosovskim Srbima ... Zemlja u kojoj se racionalnima smatraju Rada Trajković, Dragan Marković Palma i Mlađan Dinkić osuđena je da propadne ... Ruka bi mi se osušila, ako bih ponovo glasala za Demokratsku stranku ...

Gosti:

VELIMIR ČURGUS KAZIMIR , *Dokumentacija Ebart,*

VLADIMIR BELJANSKI, *advokat,*

PETAR LUKOVIĆ, *novinar,*

SRĐA POPOVIĆ I BILJANA SRBLJANOVIĆ, na promociji
Peščanika u Pančevu,

DNEVNICI RADIJA B92 U VREME UBISTVA ZORANA
ĐINĐIĆA

SVETLANA LUKIĆ:

Dobar dan, građanke i građani. Država koja je nekada bila naša, a sada je samo vladina, davi se iz dana u dan, ali to se ne da zaključiti po vestima, osim ako pod većću ne podrazumevate poslednji uspeh rusko-srpske diplomatije da zakaže sednicu Saveta bezbednosti, na kojoj ćemo izneti tako reći lepezu novih predloga o Kosovu, kao što je onaj da se sve zemlje koje su ga priznale smesta pokaju i izvine Koštunici, Kusturici, Ivani Žigon, svetom Savi, svetom Nikoli i, naravno, svetim Vračima.

Takozvana vest je i da je Miloš Aligrudić rekao da je vlada u agoniji, što nas je sve iznenadilo i šokiralo. Ne samo da u vladi imamo glupake, nego je sve više onih koji simuliraju glupost, samo zato da ne bi morali da se izlože novim izborima. Članovi vlade ujedinjeni u bolu zbog iznenadnog gubitka Kosova svakoga dana proizvode toliko bede, nesreće i sramote, da je čoveku potreban skoro nadljudski unutrašnji napor da bi postigao podnošljiv stepen nesreće.

A naša ranjena zver, predsednik vlade, dopisuje se s evropskim i svet-skim institucijama. Njegove opsesije, koje samo on smatra idejama, plaše i sovu na njegovom prozoru, a kako i ne bi kada je pokazao da je spreman da zapali i Beograd i severno Kosovo samo iz ljubavi prema preambuli ustava. Jedna verzija priče o Neronu glasi da je taj ludak zapalio Rim iz ljubavi prema Ilijadi.

Ovih dana su se intenzivno dopisivali šefovi kabineta Koštunice i Tadića. Predsednik se od toga umorio i sada se malo odmara, i to je jedini razlog zašto nije otišao u narod, recimo u Sombor, recimo pred pekare Albanaca, ispred kojih novopečeni kosovski mučenici i patriote dele besplatno srpski hleb, samo da neprijatelj ne bi pobedio u specijalnom ratu koji se vodi pod neinventivnim nazivom - Nahranimo Srbe našim burekom, ne bi li se otrovali i u magnovenju priznali nezavisnost Kosova.

Ni predsednik, a ni bilo koji visoki funkcioner njegove Demokratske stranke, nije našao za shodno da ode u Sombor i pošalje poruku svim manjinama da, dok je on predsednik, nijedan dripac neće smeti da čini ono što se danima činilo u Somboru. Verovatno se Tadić plaši da ga koalicioni partner ne optuži za to da izdaje Kosovo za pekaru, i to pekaru pod imenom Dva brata.

Nažalost, nije samo predsjednik taj koji čuti u vremenima kada se ne sme čutati. Ne znam zašto toliko sveta ima utisak da su ovo dani apokalipse, da su se otvorile ustave nebeske i da je najpametnije da se sakriju u mišje rupe, gde ih je i slao, na onom veličanstvenom i nadasve dostojanstvenom mitingu, Emir Kusturica. Zašto ljudi misle da je ovo neka strašna poplava koju valja preživeti tako što će se svako uhvatiti za prvo drvo i sačekati da voda i mulj prođu? Neće se za ovakve dane govoriti - Vremena su bila mračna, govoriće se - Zašto je toliko ljudi čutalo?

Zamislite, čak ni Džordž Buš nije čutao kada je posle 11. septembra počela hajka na muslimane u Americi. Buš Mlađi je znao da mora, ne zbog ljubavi prema muslimanima, nego zbog mira u sopstvenoj zemlji, da ode u džamiju da bi poslao poruku kako ti ljudi ne smeju biti izloženi nasilju. Mogu u Gvantanamu, ali ne u Njujorku i Vašingtonu.

Danas je 7. mart, na današnji dan rođen je Tomaš Masarik. Ovaj češki državnik i filozof je neposredno pre ulaska u politiku dokazao da su srednjovekovni rukopisi, na kojima se zasnivao veliki deo nacionalnog mita, lažni. Zbog toga ga Česi nisu ubili, nego su ga izabrali za prvog predsjednika Čehoslovačke i onda je on vladao skoro dvadeset godina. Mi smo našeg ubili već posle dve godine i to je ta mala razlika između nas i Čeha.

Na početku Peščanika govori novinar i publicista Velimir Ćurgus Kazimir.

VELIMIR ĆURGUS KAZIMIR:

Ubrzanje je posledica onoga što nas je kao strašno iznenadilo, a to je proglašenje nezavisnosti Kosova i sve to u stvari služi istovremeno za dve stvari. Jedno je da se glavni politički akteri opravdaju kako su učinili sve pod milim bogom da to zauvek ostane naše, a s druge strane, da to opravdanje pretiče u politički rezultat na budućim izborima. Efekti takve politike su potpuno iracionalni, potpuno suludi i to je ono što nas plaši. Mene ne plaši to što političari govore lude stvari, jer oni to često rade da bi opstali na vlasti, da bi dokazali kako su mudri. Mene plaše reakcije na njihov govor, koje se potpuno spontano razvijaju i za to imam jedan primer. Sedamnaestog februara je proglašena nezavisnost Kosova, 18. februara izlazi jedan tekstić, čvarak na stranicama *Pravde*, neverovatna vest o tome da je policija sprečila dramatični okršaj u Sremčici, kada su pripa-

dnici albanske manjine počeli da proslavljaju sticanje nezavisnosti vatrometom i petardama. Onda se okupio veliki broj građana i došla je policija da spreči sukob. To je čudna vest, jer se u njoj ne kaže ni da je neko uhapšen, ni da je neko priveden, ni da je neko nekoga udario, ništa, samo to da se čudo desilo u Sremčici. 19. februara, znači sutradan, o istom događaju izlazi mnogo veći tekst s fotografijama u dnevnim novinama Alo. Naime, šta se desilo? Proslavljao se prvi rođendan jednog dečaka, srpska je familija, poštena, pravoslavna, bio sveštenik, skupilo se mnogo ljudi, krenula pucnjava, vatromet i tako dalje i onda kreće objašnjenje. Neko od ljudi iz te ulice prijavio je policiji da se tu proslavlja nezavisnost. Policija je došla i utvrdila - Ma to su naši - popila neko piće, nazdravila i otišla dalje. Do zabune je došlo, jer nekoliko stotina metara dalje postoji divlje romsko naselje, u kojem su većina Roma muslimani, pa je neko, kada je čuo iz tog pravca vatromet i pucnjavu, brže bolje zaključio da ti ljudi slave proglašenje nezavisnosti. To je najdirektnija posledica tog ludi-la.

Znači, prešli su se, ali se niko nije potrudio da kaže - Ej, ljudi, kako je uopšte moguće da neko zamišlja takve stvari, kako je moguće da komšije, kada počnu da lete petarde i vatromet, pomisle da su to secesionisti, iredenta, UČK, da neko na deset kilometara od centra Beograda slavi nezavisnost Kosova? Koja je to psihologija? Koja je to logika? Jesu li ti ljudi stvarno debili, kada moram tako da kažem? Ja bih sada išao u tu Sremčicu i pitao - Ljudi, je l' vi stvarno mislite da bi neki Albanac u Sremčici ili bilo gde u Beogradu slavio? Mogu da zamislim da to rade u Velikom Trnovcu, u Preševu i verovatno su to i radili, ali da bi neko to radio u Beogradu, u okruženju u kojem je devedeset devet odsto Srba - pa jeste li vi normalni?

SVETLANA LUKIĆ:

Izvini, samo da te podsetim, vođe Albanaca s juga Srbije su baš toga dana zabranile svaku javnu proslavu i rekli su - U kući možete da radite šta hoćete, ali napolju ne sme ništa da se dogodi.

VELIMIR ĆURGUS KAZIMIR:

Tačno, i na Kosovu se insistira na tome da ne dođe ni do kakvih manifestacija koje bi povredile srpsku manjinu. To pomalo liči na cenzuru, jer postoji apel medijima da ne pišu o problemima koje izazivaju pripadnici srpske manjine na Kosovu, bilo da je reč o demonstracijama, zaustavljanju vozova ili nečem sličnom. Mole ih da tome poklone najmanju moguću pažnju, da ne bi proizveli negativna osećanja. Ne tvrdim i nikada nisam

VELIMIR
ĆURGUS
KAZIMIR

tvrdio da tamo vlada koegzistencija, ljubav, razumevanje, tolerancija - daleko od toga. Srbima na Kosovu je jako teško, treba živeti tamo, pa videti s čime se oni suočavaju. Nisam idealista u smislu da fantaziram o uzajamnoj ljubavi, ali u Srbiji očigledno postoji snažna tendencija širenja priče o zaveri, spremnost da se reaguje najagresivnije. Zamišljam kako bi to izgledalo, možda i tragično, da je dete nekog od Roma u Sremčici zaista slavilo rođendan i da oni kojim slučajem imaju para da kupe petarde i vatromet i da počnu da proslavljaju. Pa ko bi dokazao, ne meštanima, nego policiji - da oni pored Beograda ne slave nezavisnost Kosova? To je nešto što iz malog incidenta, preko noći može postati nešto užasno.

U Somboru nam one kretenske face objašnjavaju da ne treba da kupujemo hleb u pekarama koje drže ljudi koji su poreklom Albanci. Šta dalje pričati - ako to nije protofašizam, ne znam šta je. Ovde je već reč o nemalom broju grupica i pojedinaca koji ne osećaju nikakav strah, nemaju nikakvu rezervu prema tome da nekome zalepe da je Šiptar i da kod njega ne treba ništa da se kupuje, da mu razbiju nešto, zapale, da ga napadnu, da optužuju druge Srbe koji tu kupuju. Šta je sledeća stepenica? Da su oni izdajnici i plaćenici? Ako to nije nešto što najdirektnije podseća na stvaranje sistema koji jeste fašizam, ja ne znam o čemu mi onda pričamo, čime se bavimo i zašto zatvaramo oči pred nečim što je zrelo za intervenciju države. Niko me neće ubediti da u roku od dvadeset četiri časa u Somboru ne može da se utvrdi koje srpske pekare daju besplatan hleb da bi se uništile pekare koje drže Albanci. To, na kraju krajeva, možemo posmatrati i kao monopolističko ponašanje, pa bi i mimo nacionalne pripadnosti bilo kažnjivo da neko pokušava da na taj način uništi nekog proizvođača.

Cela ova situacija izaziva mi veliku strepnju i veliki bes. Ja bih da odgovorim, ja bih da se nešto uradi. Šta da se uradi? Moramo da počnemo da pravimo neke horizontalne strukture otpora, koji zahteva i određenu organizaciju i neku vrstu solidarne borbe, koja mora imati i svoje materijalne i moralne i fizičke pretpostavke. Ti novi klinici s kukuljicama koji se predstavljaju kao srpski nacionalisti izašli su iz mraka. Oni su, naravno, praznoglave budaletine, s kojima ni o čemu ne možete raspravljati, jer oni ništa ne znaju. Ne znaju ništa o sebi, ne znaju ništa o Srbiji, ne znaju ništa o istoriji, ne znaju ništa o savremenom društvu, ali su vrlo samouvereni i snažni, jer osećaju podršku jednog dela vlasti, onog koji smatra da je razbijanje i ograničen oblik nasilja normalan oblik demokratije. Sinoć sam čuo predlog referenduma i očekujem ga svakoga dana, jer cela

situacija ide u tom pravcu. Ključna stvar je kako bi izgledalo to referendumsko pitanje. Naravno, demokratski orijentisana stranka, kao što je DSS, rekla je da bi se ono formulisalo konsenzusom svih stranaka. Ja bih želeo da se bez konsenzusa postavi vrlo jednostavno pitanje građanima Srbije - da li žele da žive u slobodnom, bogatom i perspektivnom svetu ili žele da žive u zatvorenom, nestabilnom i nesrećnom svetu.

VELIMIR
ĆURGUS
KAZIMIR

Hipokrizija u koju su u ovom trenutku zapali političari je tolika da je čak i iskorak Mlađana Dinkića ispaao hrabar i odlučan i ja to podržavam, ali on nije spreman da kaže - Da, doneli smo ustav na način na koji se to ne radi, stavili smo u ustav nešto što se nigde ne stavlja u ustave, obavezali smo sami sebe na buduća ludila i ja sada hoću da izađem iz toga. Super je što hoće da izađe iz ludila, ja ga podržavam i prihvatam da su greške u politici moguće, ali želim da vidim spremnost svih naših ljudi, mislim na Borisa Tadića, mislim na Mlađu Dinkića, mislim na Čedomira Jovanovića, mislim na predstavnike manjina, da cilj oko koga će se okupiti bude takav da njihove lične omraze, prebacivanja, nabacivanja - više nikada ne čujem. Ne želim više da čujem Borisa Tadića da se zahvaljuje na podršci svima, a ne zahvaljuje se i LDP-u, čiji su svi članovi glasali za Borisa Tadića. Čedomir Jovanović je u pola deset izašao da glasa i to je bila poruka njegovim glasačima šta treba da rade. Kao što ne želim da više ikada čujem Ivana Andrića da u isti koš stavlja Tomu Nikolića, Borisa Tadića i Košunicu. Ne možete praviti saveze ako izbacujete ljude i povezujete ono što je nepovezivo. Ko su naši prirodni saveznici? Ako to nećemo da prihvatimo, neka sve ide do đavola. Ako nismo spremni da kažemo - Grešili smo, grešio je, ali sada je najvažnija bitka za Srbiju, pa neka ide do đavola i ta njihova društvena odgovornost i politika i sve ostalo. Onda nam stvarno ništa ne ostaje, onda ćemo se iseliti, onda neka nas pojedju, onda smo to i zaslužili. Muka mi je od tih omraza.

Poslednjih sedam-osam meseci radim na jednom projektu. Pokušavam da rekonstruišem period do ubistva Zorana Đinđića i ono što se dešavalo posle toga, pre svega u medijskoj sferi i u sferi kulture i da vidim koji su to stereotipi i klišeji dominirali i još dominiraju i da vidim koji su to autori koji su tako strasno satanizovali Zorana Đinđića. Čitao sam sve tekstove. Dugo me je mučio zaključak te knjige, jer ja nisam čovek sklon pričama o zaverama. Uvek sam to posmatrao kao skup političkih, finansijskih, grupnih interesa, iz kojih proizlaze određeni stavovi, stereotipi, klišeji. Ali kada smo pre desetak dana čuli izveštaj ruskog novinara o Zoranu Đinđiću, cela priča mi se sklopila. Čovek iz prijateljske, ali ipak daleke zemlje, pravi

prilog o ubijenom premijeru druge zemlje na način koji je frapantan. I ja se pitam zašto. Znam da to nije naručeno, sto posto sam siguran da nisu Putin ili Lavrov naručili tu budalaštinu. To je proizvod uverenja koje je u određenim krugovima dosta rašireno, a ti krugovi su bliski s politikom, raznim specijalnim službama, policijom, KGB-om i bliski su sa sličnim profilima u Srbiji. I ništa lakše nego napraviti takvu vrstu priče, pri čemu jedan Rus izriče zaključke o našem Zoranu Đinđiću. To govori da su tačne pretpostavke koje sam ja stalno odbacivao o tim geopolitičkim i strateškim interesima, o nečemu što smo imali u vreme moje mladosti i u vreme pre hladnog rata, u vreme Jalte, kada je grupa moćnika ocenila da naša zemlja treba da bude u interesnoj zoni Rusije. Ta grupa ljudi u Srbiji ima zagovornike te ideje, ljude koji su izdajnici ove zemlje.

Mi se ovde suočavamo s nacionalnom izdajom, jer ljudi koji hoće da odvoje Srbiju od Evrope i da je učine vazalnom zemljom Rusije, jesu izdajnici ove zemlje. Pri svemu tome, nisam siguran da Putin i ruska vrhuška u ovome učestvuju tako zdušno. Prosto mi se čini da je ovo ludilo koje vlada u Srbiji autohtono, jer računa na nešto što niti je isplanirano, niti dogovoreno. S druge strane, osećam neku energiju i optimizam da bismo svi zajedno mogli da se povežemo i da učinimo ono što nam se u ovom času čini nemogućim, a to je da pobedimo taj primitivni, radikalski i ekstremistički, antievropski i antimoderni soj.

SVETLANA LUKIĆ:

Ova emisija će biti emitovana nekoliko dana uoči 12. marta. Svake godine mi živimo sve dublje posledice tog atentata.

VELIMIR ČURGUS KAZIMIR:

To je bila strašna neverica, neverica s drhtavicom, jer osećate da se desilo nešto istorijski dramatično. Osim tog ličnog, tragičnog usuda i smrti Zorana, koji je godinama bio i moj dobar prijatelj, vi osećate da zemlja ide u pravcu koji vam izaziva strepnju, strah. Za vreme *Sablje* vam se učinilo - Evo, presabrali smo se, sada ćemo to isterati. Zoranovu sahranu sam doživeo kao naš istinski trijumf, pobeđu posle koje neće biti bube i pacova koji će smeti da izmili napolje - i nisam bio u pravu. Trebalo je odmah raspisati izbore, što je bila užasna greška Zorana Živkovića. Zoran Đinđić je grešio u izboru ljudi, to je očigledno, ali kada se to upoređi s ovim što se sada radi, to su nebo i zemlja. Mi sada pokušavamo da opravdamo ono što se dešavalo u ratovima devedesetih. Poslednje informacije koje imam s raznih suđenja za ratne zločine mi govore o tome da ova politička situaci-

ja direktno utiče na suđenja. Dolazi do preokreta kod svedoka, koji trpe pritiske, reketiranja, pre svega od Radikalne stranke i njenih saveznika koji kažu - Ma kakvi ratni zločini, kakvi bakrači, kakav Zvornik, kakva Suva Reka? Mi se vraćamo u poziciju bezvlašća, jer ako vi na taj način dezavuišete suđenja i sud, pa vi onda možete da uradite šta god hoćete. Sutra možete da proizvedete vanredno stanje. Ko nam garantuje da neće biti podmetanja bombe od naše službe? Gde je kontrola, gde je sigurnost? Ja se plašim pravca u kojem idu ovi sukobi na severu Kosova, dokle će ići to podbadanje, je li postoji neka tačka u kojoj će se reći - Dobro, pokazali smo, to je naša pozicija, borimo se politički. Ali nemojte izvoditi ljude, nemojte naoružavati ljude.

VELIMIR
ČURGUS
KAZIMIR

Jedini pravi politički analitičar u Srbiji je Koraks. Današnja karikatura na naslovnoj strani *Danas*a, na kojoj Vojislav Koštunica u ludačkoj košulji, koju je na nesreću uspeo da razveže, lebdi, levitira kao onaj nebeski letač iznad Srbije - to je ono u čemu smo. Mi smo u ovom trenutku taoci ličnog i grupnog ludila, iz kojeg će jedni izvlačiti političku korist na budućim izborima, drugi će izvlačiti korist iz tajkunizacije Srbije, treći će izvlačiti korist iz toga što će biti zapisani zlatnim slovima kao najveći borci za Kosovo. Svako od njih je u svom ludilu lepo zacrtao i napisao koje akcije će dobiti, koji konzorcijum, sve je to zapisano. I ovo ludilo je ludilo po manifestaciji, ali nije ludilo po njihovim planovima i onome što oni žele i hoće.

SVETLANA LUKIĆ:

Vidim da je neko, i to sasvim ozbiljno, predložio da ubuduće u srpskim sudnicama i sudije i tužioci nose toge. Juče u Danasu predstavnici advokatske komore i tužilaštva pozdravljaju tu ideju i kažu da će toge dati dostojanstvo sudijama i advokatima. Ako im to ne pomogne, ništa neće. Ne pada im na pamet, ni tužiocima ni ostalim predstavnicima pravde, da, na primer, pokrenu postupke protiv ljudi odgovornih za paljenje i pljačke po Beogradu. U narednih nekoliko minuta slušate advokata Vladimira Beljanskog. Vladimir brani progonjene novinare, a sada je u timu advokata koji brane sudiju Gorana Kljajevića. S Vladimirom smo razgovarali o temi koja se više ne pominje, a to je paljenje po Beogradu posle onog dostojanstvenog mitinga. Stvar je proglašena posledicom poniženog nacionalnog dostojanstva i - nikom ništa.

VLADIMIR BELJANSKI:

Čekam da vidim šta će preduzeti tužilaštva i sudovi povodom svih tih događanja, ali plašim se da se neće desiti ništa. Imali smo priliku da na sajtu *Jutjub* pogledamo snimak krađe, ali mene interesuje šta će se desiti sa svim ostalim zbivanjima i da li neko snosi, ne političku, nego krivičnu odgovornost za nereda na ulicama, između ostalog i za to što policija nije radila svoj posao. Ja sam još pod utiskom onoga što je Koštunica nedavno izjavio, kada je Savet za nacionalnu bezbednost pohvalio rad policije. Novinari su ga pitali da li je policija možda ipak trebalo da reaguje drugačije, a on je izjavio da je njihov rad pohvaljen, što znači da su radili kako treba. Moram da napravim korak dalje, pa da zaključim da, ako je policija uradila sve što je trebalo da uradi, a desilo se ono što se desilo, onda je to i trebalo da se desi. A ako je to trebalo da se desi, znači da je nasilje te vrste kod nas nešto što društvo želi da se dogodi i nešto što se, ne samo toleriše, nego i potpuno odobrava kao poželjno. U takvoj atmosferi vi ne možete očekivati da će sudovi raditi svoj posao. Sudovi uživaju veliku dozu nezavisnosti, ali i sudovi i tužilaštva oslušuju puls politike i ukoliko nema signala da treba pokrenuti postupak, tužilaštvo to neće ni učiniti, a sudovi onda ne mogu nikoga da osude, niti oglašavaju krivim za bilo koje krivično delo. Ono što se događalo na ulicama Beograda nakon mitinga nije se desilo slučajno. To je bilo planirano, nakon toga je policija pohvaljena, sudovi neće uraditi svoj posao, na tome će se sve završiti.

Paradoks cele situacije je to što je Boris Tadić u Savetu bezbednosti, možda nekoliko dana pre toga, srpski narod opisivao kao miroljubiv. Mislim da smo imali velike šanse da se kao takvi i prikažemo, nakon svega što se događalo devedesetih godina. Nakon 5. oktobra smo pokazali da smo u stanju da promenimo režim na kulturnan, demokratski način, da ljudi ne ginu, da se ne vešaju po banderama, ali sada ponovo pokazujemo da to nije naše pravo lice, nego da smo zapravo nasilni i da, kada nam se nešto ne dopadne, mi primenjujemo silu.

Očekujem da vidim šta će pravosuđe u Srbiji uraditi tim povodom. Neka od krivičnih dela koja su izvršena spadaju u izazivanje opšte opasnosti u najtežem obliku, jer je jedna osoba u svemu tome izgubila život. Zaprećena kazna zatvora za nekoga ko to prouzrokuje je dvanaest godina. Našim ustavom, ali i drugim međunarodnim aktima koje je ratifikovala Srbija, garantovano je pravo na život. To ne znači samo da će se država uzdržavati od toga da nekoga liši života, odnosno da ne bude smrtno kazne, nego država ima i pozitivnu obavezu, a to je da zaštiti živote svojih

građana. To je povezano s reagovanjem policije, a ovoga puta očigledno nije pravovremeno sprečeno ono što se događalo posle mitinga. Moglo je da pogine mnogo više ljudi. Generalna proba napada na ambasade desila se 17. februara, tako da je vlast trebalo da zna da će se to desiti. Čuli smo osude iz inostranstva, dobili smo jedinstveni stav Saveta bezbednosti, po kojem su ljudi koji su u tome učestvovali nazvani - ruljom. U toj oceni se ceo svet, dakle, ujedinio, tako da su posledice višestruke i u svakom slučaju negativne.

VLADIMIR
BELJANSKI

Kada je nešto krivično delo, onda je jasno da pravosuđe mora da reaguje u svakom slučaju, ali mislim da je značaj reagovanja pravosuđa utoliko veći ukoliko društvo takva dela manje osuđuje. Kada postoji zabluda političkih vođa koje kažu da je nešto u redu, da je nešto dozvoljeno i normalno, a očigledno je da nije, jer su to krivična dela, značaj pravosuđa dobija na snazi i ono mnogo intenzivnije mora da primeni svoju represiju. Postupak mora biti sproveden po propisima, da bi se takvo nešto sprečilo. Zato i postoji odvojenost vlasti u demokratskom društvu, pa imate potpuno odvojenu izvršnu, zakonodavnu i sudsku vlast. One postoje da bi jedne ispravljale greške drugih. To se kod nas sada ne vidi i ne događa.

SVETLANA LUKIĆ:

Jedno od pitanja koje se postavljalo i na koje nemamo odgovor je - ko je zvanično bio organizator tog mitinga.

VLADIMIR BELJANSKI:

Nemoguće je da se ne zna ko je organizator, jer javna okupljanja ove vrste podležu obavezi prijavljivanja policiji. Prema tome, policija mora da zna ko je organizator i moraju da predvide koliki rizik će to okupljanje nositi, odnosno šta je ono što može da se desi. U ovom slučaju jasno je da se radi o okupljanju velikog rizika. Bilo je predviđeno da se događa po mraku, pa je time mogućnost izvršenja krivičnih dela bila veća i bar bi policija to trebalo da zna. Zakonom o obligacionim odnosima je predviđeno da organizator snosi obavezu za naknadu štete koja nastane pri takvim okupljanjima ili proizađe iz takvog okupljanja.

Hajde da pretpostavimo da su DSS i radikali organizovali taj miting. Hajde da pretpostavimo da je pljačkanje prodavnica i paljenje ambasada povezano s tim mitingom i da ga ne bi bilo bez tog mitinga i da je proizašlo iz njega. Hajde da pretpostavimo da će sve te prodavnice i ambasade tužiti

organizatore okupljanja za naknadu štete, da ta naknada štete neće biti mala i hajde da vidimo ko će na kraju platiti svu tu štetu. Da li će to biti političari, koji su zaista odgovorni za to što se desilo ili ćemo na kraju mi platiti svu štetu koja je pričinjena? Da li ćemo mi snositi najveće posledice paljenja ambasada i slike o Srbiji koja je otišla u svet? Kod nas nisu problem suđenja za redovna krivična dela, o nedavno nisu problem ni suđenja za ratne zločine. Nešto veći problem su suđenja za organizovani kriminal. Ali najveći problem nastaje kada se ljudi iz pravosuđa pitaju - A šta nam sada valja činiti, da li da primenimo zakon ili možda ne, jer vidimo se to od nas očekuje? Govorim o lošem mentalitetu poslušništva koji je poželjan u celom našem društvu, pa i u pravosuđu. Lako je shvatiti šta vlast od vas očekuje. Ne morate da imate ministra koji će da vas zove telefonom i da vam kaže - Uradite to i to ili nemojte uraditi to i to. Dovoljno je pogledati vesti, pročitati novine i shvatiti kuda politika vodi ovu zemlju i šta je ono što se od vas u tom trenutku očekuje. Nekažnjavanje nekoga ko je izvršio krivično delo je u svakom slučaju strašna stvar za pravosuđe, jer tako ono gubi svoj smisao.

Videli ste kako izgledaju hapšenja poznatih ljudi. To je nešto što takođe ne služi na čast pravosuđu. Oni to rade možda baš zato što ne rade druge poslove koje bi trebalo da rade. Javnost dobija sliku o tome kako, eto, država savršeno funkcioniše, sudovi sude, policija hapsi, i to baš one kojima treba da se sudi i javnost prestaje da se pita o drugim stvarima. Hapšenje čoveka na taj način što mu upadaju u kuću, stavljaju lisice, teraju ga da legne na pod, u slučaju kada je u pižami ili u donjem vešu i to policija snima, a nakon toga dostavlja te snimke medijima, koji to emituju - sve to je apsolutno nezakonito, jer povređuje osnovna prava čoveka u krivičnom postupku, ali i u privatnosti. Nedopustive stvari su kod nas postale manir. Videli smo da predsednike sudova hapse tako što im upadaju u kuću, pa ih šetaju po gradu da bi novinari slikali, vode ih s liscama na leđima ljudi s fantomkama na glavi. Isto tako su hapšeni i tužioci i advokati i drugi ljudi i to je postalo uobičajeno. Plašim se da ćemo kao krajnju konsekvencu imati odluke Evropskog suda za ljudska prava, koji će našu državu obavezati da tim ljudima nadoknadi štetu, pa ćemo opet svi plaćati. Može doći i do situacije da Evropski sud utvrdi da je tako započet krivični postupak povredio pravo na pretpostavku nevinosti i time derogirao pravo na pravično suđenje. Ako imate poništavanje prava na pravično suđenje, onda nemate ni pravičnu presudu, pa će svi ti ljudi ili biti pušteni ili će im biti suđeno ponovo. Mnogobrojne su loše posledice takvog postupanja i za pravosuđe i za celo društvo.

SVETLANA LUKIĆ:
Govori Petar Luković.

PETAR LUKOVIĆ:

Ne pamtim situaciju koju bih mogao da nazovem samo jednim imenom, ali ovo jeste agonija, apsolutna agonija. Ovi traže rezoluciju, ovi mišljenje vlade, ovi ne daju mišljenje vlade, ovaj viče - Idemo u Evropu s Kosovom, drugi kaže - Idemo, i Kosovo i Evropa. Dobro, čekaj, kako ta vlada funkcioniše? Jedan deo vlade ne govori s drugim delom vlade, jer jedan deo vlade smatra da su ovi bolesni, a ovaj drugi smatra da su ovi kreteni i onda kažeš - Čekaj, koji klinac ostaješ u vladi, zašto ne ideš iz te vlade? A ne, vlada mora da funkcioniše na pet principa. Jebalo vas pet principa, ja znam za samo jedan princip, princip evropskih integracija. A gde su te evropske integracije, ovaj što još šilji olovku, Delić, je li to? I niko neće da izađe iz vlade, ma niko, jer zamisli da se napuste svi upravni odbori, sve mogućnosti za drmanje para, uticaja, vlasti. Svi hoće da uđu u izbore s pozicije vlasti. Totalna agonija. Svi su mi ovde odvrtni, a najodvratniji su mi oni za koje sam verovao da imaju snagu da nešto urade. Jebote, pa taj Tadić. Je l' dobio čovek dva miliona i trista hiljada glasova? I šta se s tim čovekom desilo, a nije prošlo ni mesec dana? Njegov ministar inostranih poslova je stvarno bolesnik, jer on sada kaže da nam je jedina šansa da se ponovo vratimo pregovorima. Jutros ga slušam da će učiniti sve da se organizuje nekakva sednica Saveta bezbednosti, što je jako teško, i da će opet da traži od Amerike da poništi nezavisnost Kosova. To je kao da zahtevaš od Sunca da prestane da sija - ne može.

PETAR
LUKOVIĆ

Neko treba da ustane i da im kaže - Šta vam je? To je gotovo, završeno, gledaj šta možeš da uradiš, ako možeš nešto da uradiš uopšte. Kakvo poništavanje, kakvi pregovori? Pre ću ja da odem peške do Meseca, pre ću ja da budem žensko, nego što ćemo imati pregovore. Neće biti poništeno, gledaj šta treba da radiš. A šta si radio u međuvremenu? Otimaju se železnice, pa se vraćaju železnice. Molim te, otimaju se železnice, jer kvalitet usluga nije bio dobar. I naravno, zajebali su ih već sledećeg dana, nisu ih pustili da idu i gotovo. Juče ponosna vest u novinama - Svi Srbi su u nekom mestu dali otkaze na radna mesta. Super, pretaće i da jedu, fenomenalno. Je li to deo akcionog plana? Taj čuveni, famozni, fantastični akcioni plan o kojem ništa ne znamo, taj akcioni plan se piše iz dana u dan. Kako nekom nešto padne na pamet, on dodaje i izmišlja. Pa idi bre, treba preživeti sve to. Zamisli, molim te, 2008. godine mi govorimo o tome da će eventualno da bude referendum, na kome će da pitaju da li će Srbija

da ide u Evropu ili neće. Odlučite, pa ako nećemo, u redu je, snaći ćemo se mi koji mislimo da tamo treba ići.

Nećemo, u redu je, imate svoje razloge, ali gde ćemo, ne, stvarno, gde ćemo? Hajde, hoćemo li s Rusijom? Ta Rusija u koju su se kleli, evo, kada je došao onaj Medvedev pre deset dana, svi u Beogradu su hteli da popizde, jer je grad bio u blokadi. Sadili su mu cveće u Pančevu u onoj rafineriji, preko noći su mu sadili cveće. Stvarno sam zamišljao kako on ide među onim radnicima i kaže - Hoću ovu ženu, hoću ovo dete, hoću ovog čoveka - misliš da mu ne bi dali? Dali bi mu sve. I ta ista Rusija evo, šest dana kasnije, krk, trideset odsto veća cena gasa. Zamisli, sada su rekli trideset odsto, a šta će raditi za dve godine, kada im nešto ne bude po volji? Zamisli ti, daleko bilo, da Srbija uradi nešto što se Rusiji ne dopada, što je nemoguće, naravno. Pa poskupljenje gasa od trista odsto, pa hladni radijatori i tako trideset godina. Trideset godina dati nekome na upravljanje sudbinu zemlje, nekome ko može da ti zavrne gas kad god mu padne na pamet. Pa jebote, kako da ne budeš besan?

Taj bes koji ja osećam nije zbog toga što je Kosovo postalo nezavisno, koliko god me Đorđe Vukadinović ubeđivao da je to duboka DNK trauma. Sada je samo ozvaničeno ono što smo znali. Kao u braku, ne žive godinama zajedno, gotovo, završeno, samo je sada sud potvrdio razvod. Nemoj me sada ubeđivati da je Kosovo integralni deo Srbije i da ćemo tako ući u Evropsku uniju. To su bolesne fantazije o granicama i carinama. Pogledaj te Srbe koji tamo žive, gledaj da tim ljudima pomogneš, a ne da ih teraš u ludilo, a oni su, hvalim te bože, takva vrsta po tim SAO jedinicama, da jedva čekaju da naprave neko sranje, da otmu voz, da daju otkaz, da ne govore sa strancima. Kaže, izbegavati svaki kontakt s okupatorom, dobro ga odmeriti, pljunuti ga, šutnuti ga nogom u jaja, udariti mu šamar, mučiti ga dok ne prizna. A šta ako se razboliš, šta ćeš da radiš onda, gde ćeš onda? Moraš da odeš u neku ambulantu. Svi u majku Srbiju, sve ćemo mi to da platimo, svaku platu tom nekom jebanom železničaru i nekom nadrkanom tipu koji je dao otkaz. To ćemo ti i ja da platimo kroz neke poreze i cene.

Kosovo je postalo univerzalni alibi za bilo šta. Danas čitam u novinama kako onaj uhapšeni Bata Kankan iz Novog Sada kaže da mu nije važna njegova sudbina u zatvoru, važno mu je Kosovo. Čitam izjavu Siniše Kovačevića - Jebes život s punim frižiderom i automobilom, kada su ti uzeli dušu. Pa idi bre u pičku materinu, stvarno. Šta treba sad da radim, da

štrajkujem glađu, da sedim na nekoj livadi i da se udaram glavom o drvo dok se Kosovo ne vrati? Ej, ljudi, pa šta ste radili svih ovih deset, petnaest, dvadeset godina? Kako ste se ponašali prema Albancima, da se vratim na to, kako ste ih gledali svih ovih godina? Kako ih sada gledamo? Evo, već petnaest dana u Somboru, ispred pekara koje drže Albanci, pazi, neidentifikovane grupice ljudi dele građanima hleb. Ko malo zna istoriju, mogao je da vidi apsolutno identične scene, u kojima pripadnici Removih SA odreda u Nemačkoj 1934. stoje ispred jevrejskih radnji i na isti način, u istoj pozi stoje i zabranjuju da se kupuju hleb i namirnice kod pripadnika genetski prljavog naroda. Kao u filmu *Dan mrmota*, svakog dana isto, ovi stoje ispred pekara i s nekih improvizovanih klupa i iz gepeka dele hleb. I ljudi uzimaju taj hleb. Čekaj bre, pa ko je taj narod, ko je taj koga možeš da kupiš za dvadeset šest dinara time što mu daš hleb? Boli njega dupe za saosećanje i za moral i za pravdu i za sve ga boli dupe, važno je da on dobije dvadeset šest dinara. Što reče jedan od njih - Mene politika ne interesuje, važno je da je džabe. Pizda ti lepa materina, pizda ti lepa materina, da bog da ispred tvojih vrata tako stajali, pa ti zabranjivali da jedeš hleb ili da ideš na posao.

PETAR
LUKOVIĆ

Kakav je to narod? Pa je l' moguće da u tom gradu nema pedeset, trideset ljudi da naprave demonstracije, da ga gađaju paradajzom, da naprave bilo šta, da mi vidimo da u tom Somboru postoji bar trideset ili dvadeset ljudi, koji se ne slažu s tim? Čitav Sombor ćuti, a gradonačelnik kaže pre neki dan - Mi tek treba da vidimo o čemu se radi. Pa jesi li ti normalan, čoveče? Pa vidimo svi, ceo svet vidi o čemu se radi. Ovaj ombudsman koji treba da brani ljudska prava iz Vojvodine kaže pre neki dan - Zatražio sam informaciju. Serem ti se u informaciju. Iz policije kažu da ne mogu da identifikuju te ljude. Očigledno da oni to neće da rade, to je deo usluge koja se daje tom rastućem nacizmu. I posle kažu da Srbija nije fašistička zemlja. Izvini, jeste. Slušam njihove ideje, po kojima je trebalo da ti nesrećni Albanci koji rade u pekarama već 18. februara izađu i da naprave miting, da kleknu i da se zakunu majci Srbiji da su oni srpski građani, da promene ime, da se prezivaju na -ić i ne znam više šta. To bi ih verovatno zadovoljilo, neko ritualno samobičevanje. I što jedan kaže - Manjine su se mnogo osilile.

Kada govorimo o predsedniku republike, koji nema neku izvršnu vlast, ja znam da nesrećni, kilavi i mlitavi Boris Tadić nema načina da pozove policiju da to reši, ali on može da napravi ritualni gest. Može da ode na televiziju i da kaže da je strašno ovo što se dešava u Somboru i da ode u tu

pekaru i da pojede osam kifli. To je nešto što očekujemo od predsednika, dakle, da se suprotstavi ludilu, da bude tu. Ne pada mu na pamet. Njegov savetnik pre neki dan piše tekst u kome je prva rečenica - U moj DNK je upisano Kosovo. Pa pustite me s tom teorijom krvi, tla i DNK. Pustite me, otkud znam šta mi je u DNK? Nemam pojma - samo znam da nije Kosovo. Kakvo Kosovo, kakvi manastiri, kakve gusle? Sada hiljade njih pričaju da su odrasli na krilu tate koji im je pričao o Kosovu. Nisam, hvala bogu, imao sam normalnog oca i bolelo ga je dupe da mu sedim u krilu i da mi on priča o Kosovu. Daleko bilo, hvalim te bože, zamisli da sam odrastao tako. Zamisli da sam tako odrastao, na šta bih ja ličio? Pa valjda bih danas bio član DSS-a ili bih stajao pred tom albanskom pekarom. Ali čemu bre, 2008. godine, ej, genetski kodovi i čistoća krvi?

Da ne govorim o tome što smo svi već apsolvirali - pljačke, napade, ambasade, patike, sve to ludilo, koje je deo istog procesa. Vlast je dozvolila ljudima tu vrstu anarhije - Evo, slobodno, imate četiri-pet sati, šta god vam padne na pamet, vi to radite, to je bila ideja. Ja ne govorim više o osećaju sigurnosti, to je već davno prestalo da postoji ovde, nego ti živiš u zemlji u kojoj vidiš da je sve moguće. Izvini, o onom nesrećniku što je poginuo u američkoj ambasadi sve vreme, evo petnaest dana, idu glasine - da li su ga ugušili gasovi, da li su ga ubili marinci, da li je otrovan, a niko ne pita - Čoveče, šta si ti tražio na prvom spratu tuđe ambasade? Niko ne postavlja to pitanje. Ne, on je heroj, on je Obilić, on je dao svoj život. Pa čekaj, šta si tražio u ambasadi, u koju inače ne možeš da uđeš? Zamisli obratnu scenu, da je neko ušao u našu ambasadu u Hrvatskoj, Sloveniji, Mađarskoj, pa je zapalio, pa zamisli šta bi bila reakcija odavde. Je li to način da se obračunash s novim svetskim poretkom, s Amerikom? Strašna je ovo zemlja. Čitaš ovu *Novu srpsku fašističku misao* i tu ti je data suština i sadržina onog što nas čeka, tamo ti je sve lepo objašnjeno. Što bi rekao Đorđe Vukadinović - Zašto mi baš toliko žurimo da idemo u Evropu? Nema potrebe da žurimo nikud. Pa nema, nema, šta je za Srbiju vek, dva? Koliko god budem živeo, do kraja života ja neću živeti u zemlji za koju ću moći da kažem da je iole pristojna, nema šanse. Ova vrsta tektonskog udara, medijskog, psihološkog, sve što se desilo je napravljeno da izazove takvu vrstu reakcije kod ljudi.

Izvini, moram da kažem, ja mislim da se niko nije obradovao nezavisnosti Kosova više od Koštunice. To im je glavno političko oružje, jer imaju pred sobom potpuno imbecilnu i kretensku narodnu masu. Ti ljudi se sada čude, zgroženi su nezavisnošću. Gde su živeli svih ovih godina, šta su mi-

sliki, da će Albance da spreči preambula ustava? Daješ im sve, nudiš im čak i ono što oni ne traže, ali samo da oni kažu - Mi smo deo Srbije. Možeš ti da se kurčiš, da kažeš - Srbija nema rupu s leve strane svoje mape. Ima rupu, došla rupa i gotovo i sada šta da radiš? Znao si to i nemoj me zajebavati da je to teška trauma, tragedija. Ne smem ni da jedem više, ne smem da se radujem, ne smem da slušam muziku, jer su dani žalosti. RTS je zabranio američke filmove na sedam dana, jer je to opomena Zapadu. Ako ne bude pazio kako se ponaša, mi ćemo ukinuti njihove filmove na osam meseci. Kada uzmeš novine, to je stvarno da poludiš. Odem na sportske strane, rekoh, hajde da pobegnem od Aligrudića, da pobegnem od svih ovih ludaka, da pobegnem i od Nade Kolundžije. Otvorim tenis, a tamo s tri prsta Novak Đoković poručuje iz Dubajja da se on nikada neće pomiriti s činjenicom da je Kosovo albansko, da će Kosovo u njegovom reketu uvek ostati srpsko. Marko Jarić iz Mineapolisa mi javlja da mu je teško pri duži zato što je Kosovo nezavisno. Pa koga lažeš, šta se kurčiš? Zamisli da sada nekome na ulici kažeš - Ja sam za Evropsku uniju, rekao bi ti - Majku ti jebem. Ili da kažeš - Imam želju da odem u Ameriku ili - Volim šoping.

PETAR
LUKOVIĆ

Kakav život oni meni nude? Da stavim u dnevnu sobu mapu s Kosovom i da svake večeri uz sveće sedim i da zurim u to i da se udaram po glavi? Ne interesuje me više, gotovo, vi ste doveli do toga, vi, radikali, socijalisti, taj Koštunica, svi ste vi devedesetih godina uživali u tome ne razmišljajući šta će biti, i u hapšenjima i u terorizmu i ubijanju i u zatvaranju i u ponižavanju. Kakvi Albanci? - Nedržavotvorni narod, divljaci, tako je to bilo. E, odjednom više nije tako. Možda je to problem ove Srbije, da se mi ponovo vraćamo na najelementarnije stvari - Nemoj da kradeš, nemoj da lažeš, ne ubij bližnjeg svog, ko tebe kamenom, ti njega hlebom. Pazi, a u Srbiji je - ko tebe kamenom, ti njemu zapali ambasadu. Sećam se tvoje priče, kada si bila besna na nekog Austrijanca, koji je govorio da će Srbiji posle petog oktobra najviše biti potrebni psihijatri. Evo, to vreme je došlo. I ja ne govorim o deset psihijatara, govorim o nekoliko miliona psihijatara, po dva psihijatra na svakog Srbina. Jedan da ga drži, a drugi da mu čekićem objašnjava kako treba da se ponaša, jer ovo je iracionalno ponašanje. Mogu da razumem da na kolektivnom nivou ima nacija koje povremeno polude, ali je teško da zamisliš bilo koju zemlju u bliskoj istoriji koja je non-stop luda, koja je non-stop u iracionalnom besu. Koju vest ja to treba da čekam na televiziji?

Možda je to vest za koju oni misle da će se desiti, da je danas kosovski parlament sam poništio deklaraciju o nezavisnosti i odlučio da poklekne

pred čvrstim argumentima Voje Koštunice. Je li to vest koju mi treba da čujemo? Već smo izgubili decenije, sada gubimo godine, a meni je žao kada izgubim i jedan dan. Šta lepo mogu da pantim iz ovih pet godina Koštuničine vlasti? Ljudi se plaše, gomila ljudi je uplašena i zato kaže - Pa nije red da tako izgubimo Kosovo. Šta hoće, da priznam da osećam tešku traumu? Ne osećam ništa, tu traumu nisam ja izazvao, nisam u njoj učestvovao i zašto bih ja delio taj imaginarni bol, zašto, da bih pokazao da sam na strani Đorđa Vukadinovića? Izvini, to odbijam. Ali plašim se da je taj prizor u Somboru slika buduće Srbije, jer sutra će biti Kraljevo, pa Kruševac, pa Niš, pa će se desiti drugi oblici toga. Postoji čitav repertoar nacističkih, paganskih rituala, od zapaljenih baklji, preko marširanja, do kristalne noći, razbijanja izloga, otmica, ubistava. Nemoj da kažeš da je ovde nešto nemoguće. Hiljadu puta smo se uverili u to da je u Srbiji sve moguće. Što bi rekao Dragan Tomić, onaj iz *Jugopetrola*, 1998. godine - Srbija je čudo. Srbija je čudo, jer je to jedina zemlja u kojoj je sve moguće.

Pazi, zemlja u kojoj se racionalnima smatraju Rada Trajković, Dragan Marković Palma i Mladan Dinkić osuđena je da propadne. Kakve god izjave ovo troje davali, ne postoji način da se ja s njima složim. Izvini, ne mogu, posle svih ovih godina dinkićizma, dakle, otimačine, prevara, laži, imbecilnosti, kretenzima, svega. Pa seti se ostavke njegove grupe u parlamentu, koja nije bila ostavka četiri meseca. Pa *Nacionalna šteditonica*, pa vojna oprema, potrebno mi je osam *Peščanika* da ispričam osnovne elemente dinkićizma. I sad ja treba da kažem - Dinkić je ipak normalan. On meni 2008. otkriva da je Koštunica bolestan. Pa s tim Koštunicom si pet godina sedeo u vladi. Jesi li možda primetio da je bolestan? Odakle ti sada ideja da je bolestan, tek kada te je nešto zajebao? Je l' ti loše u vladi? - Kaže - Loše mi je. - Pa izađi iz vlade - Aaa, ne mogu da izađem iz vlade. I šta ja treba da kažem - Dinkić je genije, on će biti deo zajedničkog fronta demokratskih snaga? E, serem se u taj front. Kada bi se, daleko bilo, desilo da se napravi takav demokratski front - DS, taj G17 i LDP, ja nikada, ni mrtav neću da učestvujem u tome.

Zamisli da na bilo koji način doprinesem rehabilitaciji Mladana Dinkića ili Borisa Tadića. Tako je i Palma postao super, Palma je fenomenalan, a Rada Trajković je glas razuma s Kosova. Treba da poverujem u nagle psihosomatske promene u mozgu, da se Dinkić vratio svesti. Rekao bih eventualno da je napravio dobar potez da demonstrativno izađe iz vlade. Ali on da izađe iz vlade? Pa pre ću ja da uđem u vladu, nego što će on da izađe iz nje. Niko neće da izađe iz vlade, ama niko, ta vlada nikada stabilnija nije

bila i sve je stabilnija, što oni manje govore među sobom. Da li me razumeš? Svako ima svoj sektor, ne moraju više da se konsultuju, ne moraju ništa više zajedno da rade. Zašto ta vlada ne bi funkcionisala? Niko ni s kim ne govori, oni se ne viđaju, dolaze u različita vremena, sednice održavaju telefonom - ko se javi, javi se, ko se ne javi, ne javi se. Vlada nije bitna i skupština nije bitna. I onda odeš negde van zemlje i sledi čuveno pitanje - Da li možeš da nam kažeš šta se dešava u Srbiji? Beži bre od mene, kako da ti objasnim? Tri dana sam bio u Hrvatskoj, a potrebne su mi tri godine da im objasnim o čemu se ovde radi. Kako da im objasnim razmere tog ludila, kako da im objasnim zašto me ljudi zovu i kažu - Moraćemo ipak s Dinkićem? Pa idite u pičku materinu s njim. To su neke varijante prodemokratskih struja u prodemokratskom bloku. Zaslužili smo da propadnemo, zaslužili smo da totalno propadnemo.

PETAR
LUKOVIĆ

Bilo bi zdravije za ovu zemlju da dođu radikali, pa da znamo na čemu smo, da imam jasnu ideju protiv koga se borim, da znam ko mi je neprijatelj. Imam ludački utisak da su mi svi neprijatelji. U vreme Miloševića si imao fiksaciju na Miloševića, na režim, na radikale, JUL, znao si gde si. Ali nisi imao tako širok dijapazon ludaka oko sebe. Sada je sve ludačko, od vlade, skupštine do medija. Ko uzme analizu medija zadnjih dvadeset dana, jebo te život, to je uživanje u nesreći, i to u onim epskim kategorijama. To je guslanje, to je zemlja, to je krv, to je nasleđe. Kao kasnih pedesetih, početom šezdesetih, pa ti u školi daju temu - Tito i revolucija, pa ti kažeš - Polja žita koja se savijaju, sunce koje se pojavljuje... Ukratko, najebali smo.

SVETLANA LUKIĆ:

Ako čitate naš sajt, verovatno ste videli kratak izveštaj i nekoliko fotografija s naše promocije iz Pančeva. U subotu smo otišli tamo s Biljanom Srbljanović, Milutinom Petrovićem i Srđom Popovićem, a pridružili su nam se i momci iz srpskog sabora Dveri. U Peščaniku smo jedno vreme redovno puštali reportaže s njihovih skupova na Mašinskom fakultetu. Tamo se raspravljalo o svemu, od monarhije do reforme obrazovanja. Ti momci su govorili da je dovoljno pogledati imena čelnika reformi obrazovanja, pa da vam sve bude jasno - Tinde Kovač, Nenad Havelka, Aleksandar Bauca. Zajednički imenitelj im je da niko od ovih ljudi nije na -ić. U nastavku Peščanika ćete čuti malu reportažu, dosta mučnu, s ove promocije. Emitujemo je da steknete utisak kako je tamo bilo i pre svega zbog hrabrih Pančevaca.

BILJANA SRBLJANOVIĆ:

Kada je bilo zakazano proglašenje nezavisnosti Kosova, ja sam uspela da zauzmem distancu tako što sam otišla na drugi kontinent, u Afriku. Kada sam se vratila, bilo je kao kada ne odete na žur, pa iskliznete iz atmosfere. Počela sam da se šalim kao, ostavi vas čovek pet dana, a vi izgubite petnaest odsto teritorije, daj da dođem dok još imamo Surčin. I vidim da se ljudi ne smeju i da im to uopšte nije duhovito. I shvatim da se za tri dana potpuno promenila atmosfera, tako da više ne možeš ni glupu šalu da napraviš, a da te neko ne pogleda s nelagodom i da ne osetiš potrebu da se pravdaš. Evo, da se opravdam. Ne zanima me da li je nezavisnost Kosova međunarodni presedan i šta me briga šta će da bude s Katalonijom. Neka se oni brinu o tome. Mene zanima kakve će to posledice imati za moju zemlju.

Suštinski je nepravedno to što su nakon ratova i zločina albanske izbeglice imale priliku da se vrate u svoje kuće, a srpske izbeglice nisu. Otkako je došao UNMIK, tamo je nestalo hiljadu ljudi. Hiljadu porodica ne zna gde su im kosti njihovih. Imam utisak da su ti ljudi tamo kažnjeni za ono za šta mi nismo kažnjeni - za Srebrenicu, Sarajevo, Vukovar. Imam utisak da se nad njima vrši nekakva kosmička pravda i da oni ispaštaju za nešto za šta uopšte nisu krivi, bez obzira na to što je to moralo da se desi i što je to pravedno za dva miliona ljudi, koji su čekali da počnu da žive svoje živote i da idu nekim svojim putem. U svakom slučaju, svakome ko se otcepio od nas bilo je bolje. Prema tome, nemam nikakvu sumnju da je sve to trebalo da se desi, ali da je to udarac na srpsku manjinu tamo i novi šamar srpskoj državi - jeste.

U međuvremenu Srbija nije dobila pruženu ruku za evropske integracije. Na neki način je i to dovelo do pogibije tog dečka u američkoj ambasadi. On je bio izbeglica s Kosova, s jedanaest godina je došao u Novi Sad. U svom okruženju je video samo nasilje i rat. Niko mu se nije obratio na drugačiji način. A onda mu se obratio mahitati premijer sa svojom medijskom kamarilom. Ubedili su ga da će otići u raj ako bude zapalio američku ambasadu.

U svemu tome najviše me je potreslo što ta paljevina Beograda nije organizovana kao kontramiting 5. oktobru, kako mnogi govore, već je to bio kontramiting Dindićevoj sahrani. Vojislav Koštunica je želeo da se osveti Beograđanima zato što su u milionskom broju izašli da isprate pokojnog premijera. Mi smo pre neki dan razlupani od organizovanih bandi, tajne

policije, huligana, koji su bili instruirani da se osvete Beogradu zbog toga što je odao počast ubijenom premijeru. Ulazimo u mart, koji je za nas postao značajan po negativnim stvarima za našu zemlju. Za mene je mart - mesec ubistva, smrti Zorana Đinđića i mesec u kome su, iako su puč organizovali ljudi koji danas sede na vlasti, Beograđani izašli u milionskom broju i rekli - Ne. Zato smo pet godina kasnije dobili osvetu tog zločinačkog udruženja na vlasti. Naš grad je polupan, ponižen, Beograđani su predstavljeni kao huligani, ceo svet nas je gledao kao ološ. Morali smo da popijemo kaznu zbog toga što dolazi petogodišnjica ubistva Zorana Đinđića.

SRDA
POPOVIĆ

SRDA POPOVIĆ:

Ja se čak ne bih složio ni s Biljanom, da je to cela priča o toj nepravdi. Kada je Milošević zaveo policijsku državu na Kosovo, oni su, da bi preživeli, morali da organizuju jedno paralelno društvo. Srpska opozicija se nikada nije tome ni rečju usprotivila i meni je to palo na pamet kada sam slušao, kako vi, Svetlana, kažete, Koštunicu doktora Vojislava u Ujedinjenim nacijama, kada je on pokušavao da objasni da je današnja Srbija demokratska, i da nije Miloševićeva Srbija. Ja sam pomislio, kada bih bio Albanac, morao bih da konstatujem da ne vidim nikakvu razliku u odnosu Miloševića prema Albancima i u odnosu srpske opozicije prema njima. Koštunica je bio opozicija Miloševiću zato što je Milošević navodno bio komunista. On je najmanje bio komunista, a u oblasti nacionalne politike, Koštunica je vrlo često bio radikalniji od Miloševića. I kada ga sada slušaju ti Albanci, oni ne mogu da prihvate da je ono što je došlo posle Miloševića u politici prema njima u bilo kom pogledu drugačije. I to je nešto što se često prenebrežava. Mislim da ovde vlada uopštena ocena da je Milošević izgubio Kosovo. Po mom mišljenju, Kosovo je u istoj toj meri izgubila i takozvana srpska demokratska opozicija.

Imam iracionalnu nelagodu i čak tugu zato što je to Kosovo izgubljeno, ne zato što mi te teritorije nešto znače, nego zato što sam prisustvovao komadanju Jugoslavije. Stalno su neki delovi odlazili i to je izgledalo kao gubljenje čitave jedne političke ideje i jednog osećanja zajedništva, koje je postojalo u toj zemlji. Taj proces je morao biti bolan za svakoga ko nije bio zatrovani nacionalista. To sam osećao i kada je Kosovo u pitanju, ali po mom mišljenju, albansko stanovništvo je vodilo oslobodilački rat, izašlo je iz kolonijalnog položaja, doživelo je užasne žrtve, koje su neuporedive s osvetom prema kosovskim Srbima, koju ja ne pravdam...

MOMAK IZ DVERI:

Prijatelju, sada je bilo dosta...

... ..

BILJANA SRBLJANOVIĆ:

Nemate nikakvo pravo da tako s nama razgovarate. Izadi napolje ako ti se ne sluša tirada i prestani da se ponašaš kao baraba. Srbija se ne brani tako, samo da ti bude jasno. Vi niste došli ovde u ime demokratije, vi ste ovde došli kao ratnici. Srbi su kao ratnici četiri rata izgubili za deset godina, peti rat počinjati nećete.

MOMAK IZ DVERI:

Dakle, ja imam pitanje...

MILUTIN PETROVIĆ:

Ja tebe, prijatelju, ne želim da slušam... Ne sviđa mi se u kom ste fazonu...

VODITELJ TRIBINE:

Imam pitanje za Biljanu. Pred drugi krug izbora, na svom blogu si napisala - Borise, još ovaj put.

BILJANA SRBLJANOVIĆ:

Ja sam ove predsedničke izbore možda shvatila pogrešno, možda sam nasela na histeriju da je to referendum na kom se građani Srbije izjašnjavaju da li su za proevropsku politiku ili su protiv nje. Za mene je bilo značajno da vidimo kuda Srbija ide i koliko nas zaista ima. Borisa Tadića su mnogi nazivali manekenom, čak i pokojni premijer, i to je ružno poređenje, ali na neki način on jeste etiketa, koja nikada nije počela da se bavi svojim poslom. On je na neki način formalno ispunjavao to odelo predsednika i otud možda ta metafora manekena. On je ispunjavao zamišljenu uniformu predsednika prisustvom, ali de fakto nije obavljao ono za šta je izabran. Moram da priznam da mi je na neki način bilo jasno da će tako biti, ali nisam to mogla sa sigurnošću da tvrdim.

Moja glavna dilema je bila to šta građani Srbije zapravo hoće. Da li ja imam pravo da propagiram i namećem kao većinski - proevropski način razmišljanja, ili su u većini ipak ovi ljudi koji smatraju da nama ne treba dozvoliti ni naše male teritorije, tribine, naše male zábrane? I razmišljala sam da, ukoliko Tomislav Nikolić dobije veći broj glasova, ja nemam više nikakvo pravo da bilo kome bilo šta govorim, jer su građani Srbije izabrali

taj put, a zemlja je njihova, koliko i moja. Zbog toga sam smatrala da stvar treba da se istera na čistac i da se uporede ta dva programa. Tomislav Nikolić je bio za zaustavljanje, za izolaciju, a Boris Tadić je ponudio program za koji su građani glasali. Prvog dana proslave pobeđe on je prvo pozvao Tomislava Nikolića da mu čestita i nije se zahvalio onim građanima, koji su inače glasači najmanjeg i najmlađeg kandidata, koji su ga s nekoliko hiljada glasova, prelomljenih u poslednjem trenutku, izvukli za uši od sigurnog davljenja. Svima je čestitao, samo nama nije, svima se zahvalio, samo se nama nije zahvalio.

BILJANA
SRBLJANOVIĆ

Meni je te pijane večeri slavlja, s trubačima na ulicama Beograda, bilo jasno da taj čovek nikada neće preuzeti svoju funkciju, da je on nominalno izabran, ali da to uopšte nije važno. Boris Tadić nikada nije bio važan, važno je da je Srbija rekla da je u većini za Evropu. Prema tome, novi izbori su neminovni, naročito posle lokalnih izbora, koji nisu nimalo naivni i nevažni, jer setite se - i u vreme Miloševića smo prvo osvojili gradove, pa je zatim došlo do promene u čitavom društvu. Ne verujem da iko više ima ikakvu dilemu ili zabludu o tom čoveku. Ja mislim da bi mi se ruka osušila da sada ponovo glasam za Demokratsku stranku. Mislim da više ne postoji zabluda te vrste ni u jednom čoveku u Srbiji da će Boris Tadić ikada izaći iz zavese u Rumuniji, u koju se sakrio zbog toga što nije sposoban da vodi ovu zemlju. Taj čovek možda ima dobre namere, možda je uspavan, možda je nesposoban, ali on jednostavno nije u stanju da vodi ovu zemlju. Ta politika je pobedila, taj čovek je pogrešan.

Mi sada ovde pokušavamo da razgovaramo, a u glavi nam je samo to kada će njih petorica da skoče i šta će da nam kažu. Zašto, ljudi? Ratovali smo sa Slovencima, sa Hrvatima, sa Bosancima, sa Albancima, e sad treba da ratujemo jedni s drugima. Kakav je to način, zašto ste došli ovde da nas izbacujete?

VODITELJ TRIBINE:

Polako, biće prilike, momci, lagano, lagano...

SVETLANA VUKOVIĆ:

Mogu li nešto da ti kažem? Deset puta sam dolazila na Mašinski fakultet, gde si ti organizovao, po mom mišljenju, stravične i užasne tribine, na kojima se govorilo, po mom mišljenju, o jezivim stvarima. Ja sam tamo ćutala, ja sam tamo slušala. Ti imaš svoga Srđu Trifkovića, koga ja noću sanjam kao najstrašniju noćnu moru, mi imamo Srđu

Popovića. Znači, prestani. I samo hoću još da ti kažem, tamo su govorile vladike, tamo su govorili istoričari, tamo ste govorili vi i da bih postavila pitanje ja, ili bilo ko od vaših istomišljenika iz te sale, da se ne bi vladike uvredile, morali su svi da pišu pitanja na papirićima i da ih tebi doturaju, pa si ti pravio izbor koje je pitanje dovoljno pristojno da se da vladici. To je vrlo nedemokratski način. Moje pitanje, naravno, nikada nije došlo na red. I nije bilo moguće da bilo ko u toj sali ustane i ovako više kao ti sada.

VODITELJ TRIBINE:

Sad je bilo dosta, sad ćete stvarno da izađete napolje...

SRĐA POPOVIĆ:

Ja njima ne zameram mnogo, zato što oni imaju podsticaj za ovakvo ponašanje s vrlo visokog mesta. Cela histerija koja se digla u Srbiji posle 17. februara je vrlo dugo pripremana. U ovoj zemlji je sistematski stvarana lažna nada da se to nekako može izbeći, a samo zato da bi se posle proglašenja nezavisnosti stvorilo ovo osećanje frustracije i ogorčenja, koje mnogi ljudi u Srbiji danas osećaju. A to je bilo potrebno da bi se zemlja okrenula od evropskih integracija, da bi se približila Rusiji, koja je i Miloševića podržavala i koja bi ukinula glavnu tekovinu Đinđićeve vladavine, a to je približavanje Srbije Evropi i svetu. Hoću da naglasim da ja mislim da je ovde posle Đinđićevog ubistva sistematski obmanjivan čitav narod tim tobožnjim nadama kako ćemo mi nekim pregovorima izbeći ono što je bilo očigledno da će se dogoditi. Sistematski smo obmanjivani i dovođeni u zabludu, da bi nas ovaj 17. zviznuo u glavu što jače. Taj bes koji su ovi ljudi ovde pokazali, isti je onaj bes koji su pokazali ljudi pred američkom ambasadam i isti onaj bes koji se čuje danas od ministara i od premijerovih savetnika i koji se valja po medijima. Jedini razlog za to jeste da se izbegne evropska budućnost, koja ljudima koji su na vlasti uopšte ne odgovara, kao što ne odgovara ni monopolistima u ovoj zemlji, koji plaćaju te stranke, jer takvi monopoli u Evropi više nigde nisu mogući. Iza toga postoje vrlo realni interesi, a postoji i nacionalistička ideologija, koja je ovde još živa i zdrava.

BILJANA SRBLJANOVIĆ:

Neprijatno mi je u stvari od svega ovoga i žao mi je što nemam živce kao Svetlana, pa da posle mogu nekako da se ponosim svojom reakcijom. Ti ljudi izazovu i izvuku iz vas nešto najgore. I to je u stvari akcioni plan

Srbije, da se izazove duboka, permanentna frustracija već frustriranih mladih ljudi, da podigne borbenu gotovost kod njih. To je akcioni plan Srbije, nema drugog akcionog plana. Ono što je Svetlana malopre rekla, da je u razgovoru predsednika Srbije i predstavnika Demokratske stranke s visokim ruskim izaslanikom usput spomenuto kako je vodeći ruski novinar uvredio čitavu državu Srbiju time što je rekao da je Đinđić zaslužio metak, a ovaj je odgovorio da je taj novinar - budala - ja sam sigurna da je primedba glasila - On je i zaslužio taj metak, ali ne možete to na televiziji da kažete. To je akcioni plan Srbije. I moja borbena gotovost je sada podignuta, u meni više nema građanske pristojnosti s kojom, kao Srđa, lepo sedim i čekam da se istutnji baraba. Ne, nego se ja spuštam na to da idem na njega i to je ono što srpski akcioni plan čini od nas.

BILJANA
SRBLJANOVIĆ

To je specijalni rat koji ti ljudi vode protiv svojih građana. Oni nas dele i podmeću nam svoja sredstva, a njihova sredstva su nasilje, frustracija. Mi smo svi ovde frustrirani večeras, nakon ove petorice. Oni su završili svoj posao, mi nećemo ni o čemu drugom misliti nakon ove tribine, osim o tome kako se svi tresemo i kako smo svi pogubili živce, osim Srđe i Svetlane, na čemu im se duboko divim i zavidim im istovremeno. Izvinjavam vam se zbog svoje reakcije, mada stvarno mislim da su oni klipani i možda je i trebalo to da kažem, ali i nije trebalo.

SRĐA POPOVIĆ:

Mislim da je, prvo, jako dobro da smo shvatili da je prava tema ovo što se ovde dogodilo. Do onog trenutka smo mogli da pričamo o nečem drugom, a posle toga možemo samo o ovome. Miloševićovo vreme je bilo stvarno zanimljivo po tome što je on uništio vrednost govora. On je stvarao činjenice, to znači ratove, leševe, a vi možete da pričate šta god hoćete. Pod Miloševićem nije bilo važno šta vi pričate, jer je on proizveo tako kolosalne činjenice, koje deluju sto puta jače nego sve što objave *Vreme* ili *Peščanik*. Ovo što sada imamo je najgore od svega, da se iz vrha vlasti i uz pomoć službi sistematski stvara klima linča, te ne treba da vas goni nikakav sud, nego će s vama na kraj izaći obična rulja. I nemate čak ni nekoga ko bi mogao da odgovara za to, jer tobož, za to niko nije odgovoran. Ako ste slušali i gledali govor premijera Koštunice ispred skupštine, taj ton, ta mimika, to siktanje su apsolutno bili poziv na spaljivanje američke ambasade. On nije morao da kaže - spalite američku ambasadu.

MILUTIN PETROVIĆ:

Ovo nas vraća u devedesete, podseća nas na davne početke demokratizacije, ali morate da priznate da ovaj stepen ludovanja, način na koji Koštunica izjavljuje stvari, da to na neki način podseća i na poslednje mesece Slobodana Miloševića.

BILJANA SRBLJANOVIĆ:

Ljudi govore da se vratilo vreme Miloševića. Nije, gore je. Tada je postojala neorganizovanost te vlasti, koja nije bila ni u čemu sistematična, osim u ubistvima i koja nije stigla da se bavi nama unutra. I mene stvarno nikada nije bilo strah, a sada, bilo ko od nas da izađe iz ovog doma kulture, kako god da vam to patetično zvuči, i padne mrtav ispred ulaza, ljudi bi rekli - Ah - ali se niko ne bi iznenadio. To je ono što su oni napravili od nas, oni su napravili zveri koje jurišaju na one koji misle drugačije, a mi se osećamo kao progonjene zveri. Ovo je neki lov i niko se više ne iznenađuje nad nasiljem, niti nad stravičnim rečenicama mržnje, incidentima s kojima se susrećemo svakog božjeg dana. Toga nije bilo ranije i mislim da je Milutin u pravu kada kaže da to podseća na poslednje dane, ali čije poslednje dane, ja ne znam.

SVETLANA LUKIĆ:

Ja vam se stvarno zahvaljujem, ne samo zato što ste došli, nego i zato što smo uspeli da ovu tribinu održimo do kraja, bez obzira na to što su se neki držali bolje ili lošije. Mislim da je veoma važno da smo održali tribinu do kraja. To dužujemo pre svega vama. Mogli su ovi momci ovde da kažu nešto, mi da se iznerviramo i da prekinemo tribinu. Vaša reakcija je bila važna. Izborili ste se za pravo da se okupite i da nešto kažete. Ja mislim da to uopšte nije malo.

... ..

Iduće nedelje ćemo obeležiti petogodišnjicu od atentata na premijera Zorana Đinđića. Preslušavali smo *Dnevnik*e Radija B92 od 12. februara do 12. marta te godine, da vidimo koje su to vesti bile aktuelne u tih mesec dana pre puča.

DNEVNICI RADIJA B92:

Premijer Srbije Zoran Đinđić iskoristio je susret s Havijerom Solanom da još jednom pokrene pitanje rešavanja statusa Kosova.

Gospodin Legija nije problem, jer se odaziva na sudske pozive, kaže ministar Mihajlović povodom istrage o tvrdnjama Ljubiše Buhe.

Mihajlović je takođe rekao i da nema novih detalja u slučaju Željka Maksimovića Make, koji je označen kao glavni osumnjičeni za pripremu atentata na političare iz sadašnje vlasti.

DNEVNICI
RADIJA
B92

Radio B92 saznaje da će Karla del Ponte sledeće nedelje u Beograd doneti optužnicu protiv Šešelja.

General Aleksandar Vasiljević je rekao u Hagu da je paravojna formacija sačinjena od Šešeljevih radikala učestvovala u streljanju hrvatskih zarobljenika kod Vukovara.

Premijer Srbije Zoran Đinđić povređen je tokom vikenda dok je igrao mali fudbal na Kopaoniku, piše *Blic*. U meču između Vlade Srbije i pripadnika Žandarmerije, Đinđić je izvukao deblji kraj. Zbog povrede Ahilove tetive premijer je, kako saznaje *Blic*, sinoć operisan u ortopedskoj bolnici Banjica.

U Haškom tribunalu prikazan snimak sa izjavom Franka Simatovića da su *Crvene beretke* devedesetih tajno ratovala u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini.

Kako je novinarima rekao potpredsednik stranke Dragan Maršićanin, takav način izrade najvišeg državnog akta ukazuje da će ustav biti donet političkom silom: *Nasilno donet akt kao što je ustav Srbije ima onoliku trajnost koliku trajnost ima onaj koji na taj način ustav donosi.*

Vozilo u kom se nalazio Zoran Đinđić izbeglo sudar, vozač kamiona koji je naglo promenio pravac, uhapšen.

I pored jutrošnjeg incidenta, premijer Srbije Zoran Đinđić doputovao je u prvu zvaničnu jednodnevnu posetu Republici Srpskoj. Đinđić je u banjalučkom naselju Novakovići, zajedno s predsednikom Republike Srpske Draganom Čavićem, otvorio novoizgrađenu fabriku lekova vršačkog koncerna *Hemofarm*.

Premijer Srbije Zoran Đinđić će studentima Filozofskog fakulteta u Banjaluci danas održati predavanje na temu - Od nacionalizma do patriotizma.

Beogradski mediji javljaju da je incident s kolonom vozila u kojoj je bio premijer Đinđić izazvao Dejan Milenković, pripadnik surčinskog klana.

Policija pokušala da uhapsi Veselina Šljivančanina. Haški optuženik, međutim, nije bio kod kuće.

Zoran Đinđić najavljuje mogućnost stvaranja srpske mini države na Kosovu.

Naime, Televizija *Studio B* javlja da je vozač kamiona Dejan Milenković zvani Bagzi. *Večernje novosti* i dalje tvrde da je D.M. najpre bio nerazdvojni prijatelj Ljubiše Buhe. Međutim, Buha je u nedavnom obraćanju javnosti rekao da bivši komandant Jedinice za specijalne operacije Milorad Luković Legija i Dušan Spasojević zvani Šiptar drže zatvorene Milenkovića i Buhinu suprugu Ljiljanu Buhu.

Zoran Đinđić: Pa, ne, ne može jedan kamion mene da spreči da dođem u Banjaluku, ne, ne, mislim da je to bio neki nesavesni vozač koji uči da vozi na autoputu i umesto da u svom dvorištu vežba vožnju, on je malo vežbao na autoputu. Mislim da bi bilo preterano sada to smatrati pokušajem ugrožavanja moje bezbednosti. Mediji nisu objavili da u stvari ta utakmica koju smo igrali, gde sam se ja povredio, da to nije bila baš Žandarmerija, nego su to bile specijalne antiterorističke jedinice. I sada bi možda tumačenje bilo da je to bio neki napad na moj fizički integritet, međutim, nije.

Stratedžik marketing tek treba da objavi novo istraživanje o rejtingu vodećih političara. Ono što je Bogosavljević mogao da iznese kao činjenicu jeste da je Zoran Đinđić zaustavio pad svog rejtinga kod građana: *Dobijamo vrlo često odgovore, čak i od onih koji ga ne vole - Jeste, ne volim ga, ali on je odlučan i hrabar.*

A savezni predsednik Vojislav Koštunica izjavio je da je Demokratska stranka Srbije najjača stranka u državi i da je u Skupštini Srbije na delu lažna većina.

Milenkovića neko želi da diskredituje da ne bi mogao da svedoči o navodnim vezama Ljubiše Buhe i vrha vlasti u Srbiji, smatra njegov advokat.

Reagujući na vest da je protiv njega ipak pokušan atentat, premijer Srbije Zoran Đinđić izjavio je da ne može da veruje da posle slučaja *Ibarske magistrale* neko ponovi istu stvar. Ako bi postojali dokazi da se radi o pokušaju atentata i da ti ljudi veruju da se u ovoj zemlji ništa nije promenilo i da mogu da rade ono što su radili pod Miloševićevim režimom, u velikoj su zabludi.

DNEVNICI
RADIJA
B92

Jovan Dulović, novinar lista *Vreme* koji prati crnu hroniku, za B92 tvrdi da je nesporno reč o pokušaju ubistva premijera: *Dejan Milenković Bagzi je bio Čumetov vojnik, da bi ga kasnije izdao kad je nastala ta frka s njim i otišao kod Dušana Spasojevića i kod Legije.*

Jovan Dulović dodaje da mu je Ljubiša Buha u nedavnom razgovoru rekao da je Milenković mek i da će, kad jednom bude uhapšen, predstavljati dobrog svedoka za optužbe koje je on nedavno u štampi izneo protiv Spasojevića.

Na donatorskoj večeri za završetak izgradnje hrama svetog Save, koji je u hotelu Štajgenberger u blizini Frankfurta organizovao srpski premijer Zoran Đinđić, sakupljeno je oko sto dvadeset hiljada evra.

Povodom predaje lidera radikala Vojislava Šešelja Haškom tribunalu, predsednik savezne države Vojislav Koštunica je u emisiji Kažiprst Radija B92 postavio pitanje dokle će Haški sud biti naša sudbina i da li smo na početku ili na kraju haških procesa. Vojislav Koštunica je rekao da ta saradnja, iako je potrebna, nije prioritet.

Najava srpskog ministra pravde Vladana Batića da će predložiti opštu lustraciju u pravosuđu naišla je na različite reakcije poslanika u skupštini Srbije. Podsetimo, Batićevo nezadovoljstvo radom pravosuđa izazvano je jučerašnjim puštanjem Dejana Milenkovića Bagzija iz pritvora.

S druge strane, šefovi najvećih poslaničkih grupa u srpskoj skupštini, Čedomir Jovanović i Dejan Mihajlov slažu se u stavu da je Srbiji potreban zakon o lustraciji, ali različito tumače njegovu primenu.

Čedomir Jovanović: *U interesu našeg društva je bilo da se taj problem raščisti, da se vidi da li je to jedan puki saobraćajni incident ili je iza toga stajala neka ozbiljnija namera... Dejan Mihajlov: Uzimajući u obzir da su javni tužilac i okružni javni tužilac postavljeni od ove nove vlasti, vlasti ostatka DOS-a, okružni javni tužilac ne spada u grupu onih starih kadrova i zasigurno zna šta radi i zna da proceni da li je bilo ili nije bilo elemenata za pokretanje i podnošenje krivične prijave.*

Osim stavova o lustraciji, slučaj Dejana Milenkovića Bagzija pojedine poslanike naterao je i na razmišljanje o tome da li bi trebalo da promene svoj stil vožnje i da pažljivije poštuju saobraćajne propise. Jedan od njih je i šef poslaničkog kluba socijalista Zoran Anđelković: *Pošto vozim dosta oštro, onda znam da presečem put, ali posle Bagzija i posle ovoga da je on postao terorista zato što je atentator, šta je već, zato što je isekao put, ja se plašim, moram da priznam. Kad vidim crne limuzine, kad vidim kolonu od sedam-osam vozila, ja ću da parkiram auto, da lepo stanem dok oni odu, jedno deset minuta i onda sednem u auto i idem, za svaki slučaj, da ne bih slučajno ja zaglavio u zatvor, pa posle da pričaju kako sam hteo da izvršim atentat na nekog visokog državnog funkcionera.*

Bivša predsednica Republike Srpske Biljana Plavšić otputovaće sutra iz Beograda u Hag, gde će joj u četvrtak u Međunarodnom sudu za ratne zločine biti izrečena presuda. Ona je rekla i da je juče u svom beogradskom stanu razgovarala s patrijarhom srpskim gospodinom Pavlom.

MUP Srbije je ponovo u poteri za Dejanom Milenkovićem Bagzijem, ovoga puta zbog pokušaja ubistva. Zoran Đinđić: *Dovoljno je da on kaže da je trgovački putnik i da mu se poveruje. Da je na reč od tog sudi- je tražio pozajmicu, ne znam da li bi mu sudija dao hiljadu dinara, da je on rekao - Daj mi hiljadu dinara, mame mi, vratiću ti. Ali ako se radi o nečijem životu i nečijoj bezbednosti, onda ćete odmah poverovati svakom koga vam dovedu, da on zapravo ima dobre namere. Mislim da bez raščićavanja u sudstvu ništa nama ne vredi što ćemo mi i na strani policije i na strani građanstva i na strani vlade da pojačamo aktivnosti, jer sud je taj koji na kraju odlučuje, kao u svakoj zemlji, da li je to tačno ili nije tačno.*

Inicijative u vezi sa statusom Kosova međutim, i dalje nailaze na odbijanje međunarodne zajednice. Savetnik ambasade Rusije u Beogradu, Andrej Ermoljenko, ocenio je da je ovo loše iskorišćen trenutak za otvaranje priče o statusu Kosova. To nije dobilo podršku Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija i Rusija ima sličan stav, rekao je Ermoljenko.

DNEVNICI
RADIJA
B92

Parlament Jugoslavije zaseda poslednji put.

Istraživanja pokazuju da dve trećine mladih ljudi i dalje želi da napusti zemlju.

Na današnji dan 1998. godine u selu Prekaza kod Srstice, u sukobu s policijom ubijen je jedan od osnivača OVK Adem Jašari i dvadesetak članova njegove porodice.

Nakon odlaska Koštunice s vlasti postoje uslovi za hapšenje Ratka Mladića, izjavili Solana i Del Ponteova.

Na godišnjicu devetomartovskih demonstracija, Vuk Drašković pozvao Demokratsku stranku Srbije da povede proteste koji bi doveli do raspisivanja vanrednih izbora.

Večeras se završava FEST.

Zoran Đinđić: Sasvim sigurno niko ne bi mogao da kaže danas - U Srbiji nije na delu jedan proces unapređenja stanja, modernizacije društva, reformi sistema. Zaista, ko to kaže, on zaista ne zna gde živi.

Šta ima interesantno danas? Evo, vidim da je pet do devet, da ubrzamo stvar, od pola deset do deset - Stojan Cerović, kolumnista nedeljnika *Vreme*, listamo dnevnu štampu, od deset do jedanaest - tri pričice, jedna koja se tiče juče formiranog stalnog Međunarodnog krivičnog suda. Zatim pričica o ovim novim srpskim ustavotvorcima, dakle, juče je formirana ta komisija koja bi trebalo da donese zakon o donošenju novog ustava i kasnije da radi na njemu.

Većina građana Srbije smatra da je Vlada radila loše, dok se rad ministarstava ocenjuje još gore, rezultati su istraživanja koje objavljuje

današnji *Blic*. A kao najgori, građani su ocenili rad ministarstva unutrašnjih poslova i pravde.

Četrnaest sati i dva minuta, slušate vanredne vesti Radija B92. Premijer Srbije Zoran Đinđić pogođen je s dva hica u stomak i leđa i nalazi se u Urgentnom centru.

Vojislav Koštunica: *Bojim se da je ovo, nažalost, još jedna surova opomena da moramo pogledati istini u oči i videti koliko je kriminal ušao u sve društvene pore. Kriminal se ne može deliti na dobar i loš, naš i njihov. Naravno da se nadam da će svi počinioci biti privedeni pravdi, a posebno se nadam da ćemo konačno svi, i vlast i opozicija, staviti prst na čelo i povući jasnu crtu između onoga što jeste i što nije zakonito.*

ODJAVNA ŠPICA:

Zorana Đinđića je ubila država, a ne mafija. Ako hoće država da te ubije, nemaš gde da se sakriješ.

Vojislav Koštunica je u ključnom trenutku pružio ruku tim snagama, i to je to.

Lekar ima svoju uniformu, neko drugi ima svoju odeću, oni su se pojavili u onome što je njihova radna i svakodnevna odeća.

Ubijen je u zaveri, nije nekom dunulo, ne ubija se premijer ako nema zavere.

Sudilo se svima, sudilo se zaštićenim svedocima, sudilo se sudiji, sudilo se tužiocu, svima se sudilo, samo se nije sudilo okrivljenima.

Šta njih briga, Zvezdana i Legiju, ko je premijer? Ubistvo premijera je političko ubistvo.

Užasan pritisak na Prijijća...

Ljudi koji su, ako ne organizovali ubistvo tog čoveka, onda su ga barem inspirisali i to su se debelo potrudili, danas sede u vlasti.

Ogromnoj kampanji protiv Specijalnog suda...

Sad, da li ćete vi taj krug ljudi posredno optužiti za tu smrt, to opet zavisi od vas, ali ja ih krivim.

Da li su oni u tome na taj način učestvovali, to ne znam, ali je sasvim izvesno da svojim delovanjem, crkva, vojska, Koštunica kažu - to je lako moguće.

Mislite da je slučajno što je Koštunica uzeo Državnu bezbednost?

...podnosi krivičnu prijavu usred postupka protiv Marka Kljajevića kao pripadnika surčinsko-zemunskog klana.

Ovde se pravi jedan sistem zatiranja semena Đinđićevog. Da ti dve godine radiš samo da se svetiš učesnicima akcije *Sablja*, odnosno prijateljima i poštovaocima lika i dela Zorana Đinđića, ne možeš mnogo daleko da dogu-
raš.

Koliko mi trpimo teror tog trećeg i ledenog metka, ne znam, koliko mi dugo trpimo?

Aleksandar Tijanić je otprilike dao odgovor na to pitanje - Zato što je Đinđić postao Srbin pred smrt.

U stvari, ta trajna sahrana, simbolična sahrana, to se odvija oko politike Zorana.

Ja bih voleo da mu se sudi jednog dana za najmanje jedno ubistvo, znamo koje.

Ona otrcana fraza - 12. marta je Srbiji skinut osmeh - jeste.

I sad možete nama svima da upropastite život do kraja, ali svejedno, nikad nećete pobediti, nikad nećete okrenuti stvar na to da je Đinđić u stvari čovek koji je ubio samog sebe.

Upoznao sam Zorana Đinđića kao klijenta pre trideset devet godina, zastupao sam ga u više navrata i znam da ga je celog života Udba proganjala i vidim, Udba ga je na kraju i ubila. Drugačije sam zamišljao svoju završnu reč kad sam ulazio u ovaj postupak, ali vidim da za tu drugačiju reč nema potrebe. Krivica ovih ljudi koji sede na optuženičkoj klupi je banalna. Kao

DNEVNICI
RADIJA
B92

i uvek, radili su ono što im je rečeno da rade. Za drugačiju završnu reč možda ću imati prilike na nekom sledećem suđenju za ubistvo premijera Đinđića, kada se bude sudilo onima koji su to organizovali i naredili.

SVETLANA LUKIĆ:

Vidimo se, kao i obično, 12. marta ispred zgrade Vlade Republike Srbije.

PEŠCANIČEK 14. 03. 2008.

ZAPT

Na Kosovu svako plače na svome groblju, ali mora da se povuče crta i da se vidi šta može da se uradi za žive ljude ... Rotaciona revolucija nas vraća u stanje zbačenog režima ili još dublje u prošlost ... Verovati da do podneva možeš da budeš demokratski Milošević, a od podneva Vili Brant, znači nemati nikakvu politiku ...

Gosti:

BILJANA KOVAČEVIĆ-VUČO, *Komitet pravnika,*

SONJA BISERKO, *Helsinški odbor,*

RADA TRAJKOVIĆ, *Srpska poslanička grupa u Skupštini
Kosova,*

LATINKA PEROVIĆ, *istoričarka,*

ALEKSANDAR MOLNAR, *profesor*

SVETLANA LUKIĆ:

Dobar dan, građanke i građani. Ove nedelje viđamo mnogo ljudi koji se ponašaju kao da se, otkako je Koštunica raspustio vladu, situacija u Srbiji naglo poboljšala. Onaj strah, ona agonija od pre samo pet-šest dana kao da su nestali s prvim sunčanim danima i s Tadićevim raspisivanjem prevremenih izbora. Jedan naš prijatelj, inače pametan i racionalan čovek, tvrdi da je dobra vest i to što će izbori biti u maju, jer nelogično je, kaže, da u najlepšim danima proleća pobede radikali i Koštunica. Za te mračnjake je pogodan neki sivi, novembarški dan.

Dakle čemu, otkud i kako smo stigli do optimizma, samo zato što ćemo u maju imati izbore? Prvo, uopšte nije malo verovatno da na njima pobede oni koji u lancu ishrane jedva da stoje neku stepenicu iznad zmije i pacova. Drugo, ako pobede takozvane proevropske snage oličene u Demokratskoj stranci, dobićemo ljude koji misle da se mrak rasteruje tako što se više - sijalica, na čelu vlade. Raspisujući izbore Tadić nam je poručio nekoliko stvari. Prva je - I dalje sam zaljubljen u sebe, a drugo, već dva puta je izgovorio reč - vlastan. Samo Koštunica može da izgovori tu lažno starinsku, idiotsku reč s dignitetom. To je Koštuničin zaštitni znak, ta reč je njegova intelektualna svojina i nju je Tadić sada prisvojio za sebe.

Na Madagaskaru nijedan vojnik nije smeo da jede noge vola, jer bi, slično volu, postao slab u kolenima i nesposoban da maršira. Kao što su nekadašnji ljudi jeli određene biljke i životinje da bi stekli željene osobine, tako je i naš predsednik pojeo reč vlastan, ne bi li se sjedinio s Koštunicom i postao idealni Srbin. Koštunica je Milošević, Tadić je Koštunica, glasi stara kletva, koja se sada ispunjava do kraja. A ako nam maj donese proevropsku vladu, nastaviće se kredibilne provere u potrazi za Mladićem, Đelić će i dalje šiljiti penkalo, Jeremić vojevati u Ujedinjenim nacijama, Tomica Milosavljević će biti proglašen za prvog doživotnog ministra zdravlja, beogradske vlasti će s još hiljadu svetiljki osvetliti hram svetoga Save, a domaća fukara, koja se dodvorava Pilatu i Kajafi u liku međunarodne zajednice, biće i dalje remetilački faktor u pokušaju Tadića da stabilizuje srpsku državu.

Ako pobedi, Boris Tadić će se s istim poštovanjem odnositi prema Koštunici, kao što se ovaj s pijetetom odnosio prema Miloševiću. Posećivaće ga u njegovoj dači u Belanovici, gde će ovaj neshvaćeni

Srbin prelistavati ustav, kao nekada Napoleon na Svetoj Jeleni francusku gramatiku, da bi se još više osećao Francuzom.

Juče je bio 12. mart, radikali su organizovali koncert u Novom Sadu, Igor Mirović je proslavljao završetak prve faze izgradnje Limanskog parka, Koštunica je neverovatnom brzinom položio venac i kao utvara se izgubio u senci zidina zgrade vlade. Tadić se prekrstio na grobu i otišao daljim poslom - da pojačava kapacitet Srbije da brani suverenitet i teritorijalni integritet. U jutrošnjim vestima čuli ste da je Turska blokirala pristup sajtju Jutjub zbog snimka kojim se vređa osnivač moderne turske države, Kemal-paša Ataturk. Prema turskim zakonima vređanje Ataturka je krivično delo. Prema srpskim političkim običajima vređanje Zorana Đinđića je vrhunska provera patriotizma.

Na jučerašnji dan, 13. marta, pogubljen je ruski revolucionar Buharin, koji je rekao - Ne zaboravite, drugovi, da je na barjaku slobode koji nosite i kap moje krvi. Nova ruska država ga je zaboravila, a njegov dželat, koliko znam, još leži u počasti i hladu kremaljskih zidina.

Slušate Biljanu Kovačević-Vučo iz Komiteta pravnika.

BILJANA KOVAČEVIĆ-VUČO:

Jučerašnji dan je za mene bio poražavajući, koliko god da mi je bilo toplo oko srca kada sam došla ispred zgrade LDP-a i videla onoliko ljudi. Govorim o svojoj ogorčenosti zbog toga što je to bilo prikriveno, nažalost najviše na B92. Poslužili su se trikom, pa je ona organizacija *Evropa nema alternativu* prikazana kao građanski protest, a nije zabeleženo da je veliki broj ljudi u LDP-u prepoznao mesto gde se treba okupiti pet godina posle ubistva premijera, da je to mesto s koga treba poći i odati mu počast. Ne volim što su utopili taj događaj u ona ritualna paljenja sveća i polaganja venaca. Hajde da pomenem samo Vojislava Koštunicu i članove njegovog kabineta, čija uloga u ubistvu premijera nije rasvetljena i lebdi u vazduhu kao nešto najstrašnije što se u Srbiji dogodilo.

Posle ubistva Đinđića, imali smo predlog Vojislava Koštunice da se pravi koncentraciona vlada, imali smo veliki broj svakojakih organizacija, od onih koje su ga napadale do onih koje su ga poštovale, koje su, svaka iz svojih razloga, predlagale šta treba da se uradi s Đinđićevim imenom, koja ulica i trg treba da ga nose. Tada, pre pet godina, bila sam se uplašila da to ne krene u pravcu pravljenja kulta, koji bi zamaskirao sve ostalo i završio

u nekoj vrsti političkog kiča. To se nije desilo, ali dogodilo se nešto strašnije. Nije napravljen kult Zorana Đinđića, ali je napravljen neki veštački Zoran Đinđić, ogleдни Zoran Đinđić, o koga se svi češu, grebu, guraju, prisvajaju ga prema trenutnim političkim potrebama, štrpkaju ga od trenutka do trenutka uništavajući suštinu onoga zbog čega je on ubijen i suštinu toga kakav je on bio premijer, šta je stvarno hteo svojom politikom. Nije na pravi način sagledana njegova hrabrost i politička odgovornost pri hapšenju Miloševića, kada je ostao bez ikakve podrške. Nisu sagledana sva ograničenja i opstrukcije kojima je bio izložen i njegova realno mala moć da nešto promeni. To je bila borba s vetrenjačama.

BILJANA
KOVAČEVIĆ-
VUČO

Dve stvari su me juče dotukle. Prva je emisija na RTS-u, koja se zove *Medijska pozadina ubistva Zorana Đinđića* i o njoj bih više govorila, zato što je jako opasna. Drugo je neka vrsta pokušaja pretvaranja političkog ubistva premijera Đinđića u privatnu tragediju njegove supruge i njegove dece, koja je nesumnjiva. Udovica premijera Đinđića je žena za svako poštovanje, koja je sigurno pretrpela nešto što nijedan građanin ove države na privatnom nivou nije pretrpeo, ali ta lična tragedija ne može da bude jedini doprinos analitičkom novinarstvu. Ne želim da nipodaštavam ličnu tragediju porodice, koja se ne dovodi u sumnju, ali na petogodišnjicu ubistva Zorana Đinđića, kada se pravi neka vrsta bilansa svega što se dogodilo, mislim da to nije primereno. To nije pristojno ni prema porodici. On je ubijen i kao čovek i kao muž i otac, ali pre svega kao politički simbol moderne i proevropske Srbije.

Emisija na RTS-u me je šokirala. To je odbijanje suočavanja s odgovornošću za nešto u čemu smo svi, manje ili više, učestvovali. Ta emisija je imala cilj da amnestira medije, da amnestira Aleksandra Tijanića, kao čoveka koji je bio veoma aktivan u kampanji protiv Zorana Đinđića i da još jednom potvrdi kampanju koja se vodi protiv Vladimira Bebe Popovića kao glavnog inspiratora, realizatora i cenzora vanrednog stanja. Neupućen čovek koji je gledao tu emisiju mogao je da kaže - Ko je taj čovek koji u kesi daje sličice za poternicu Aleksandru Mandiću, koje ovaj nosi na RTS, pa tamo vadi te sličice, pa ne zna ko je ko, pa zove telefonom Popovića? Pa onda to kao slagalicu slažu i puštaju na zvaničnoj televiziji kao - E, ovi ljudi su ubili Zorana Đinđića. Cela emisija je koncipirana kao besprizorna podvala. Tu se pominju četiri novinara, koji su se sasvim slučajno zatekli ispred zgrade vlade u času ubistva i oni sasvim korektno prenose svoje utiske. Ali cela priča se razvija tako što su novinari besni zato što ne dobijaju informaciju o tome šta se desilo, a već svi znaju da je

premijer ubijen. U svemu tome se, naravno, intervjuiše Gradiša Katić, pa čak i onaj lik Dinić iz *Svedoka*. Ta gomila besmislica nema nikakve veze s osnovnim pitanjem da li je Zoran Đinđić bio satanizovan u medijima.

Onda, naravno, priča kreće ka vanrednom stanju i tu se pojavljuju Beba Popović i Aleksandar Mandić sa slikovnicom, tako da izgleda kao da je Beba Popović seo, pa rekao - Imamo ove sličice, imamo ove kriminalce, sada ćemo da ih polepimo, pa ćemo da stavimo saopštenje na RTS. Pa Mandić dolazi na RTS, pa su svi zblanuti, odakle im to, tu je kao i Batić, pa je i on zblanut, ministar pravde koji za njih nikada nije čuo. Onda se pojavljuje Antonela Riha i kaže - Ako su to znali, zašto ih nisu na vreme pohapsili? Nijednog trenutka se ne spominju čuvena Legijina pisma, ne spominju se tabloidi. Oštra kritika Zoranove vlade je legitimna, ali sasvim je druga stvar javnom mnjenju permanentno indukovati da se radi o ordinarnom kriminalcu koji je okružen kriminalcima. I kao vrhunac svega, daju reč Aleksandru Tijaniću, čoveku koji je izgovorio - Ako Đinđić preživi, Srbija neće - koji je objašnjavao kakav je Đinđić kriminalac, koji ga je pitao da li čovek može da se šeta slobodno po Srbiji, a da ne bude ubijen, koji je na sve strane grmeo o Đinđićevoj kriminalnoj prošlosti. To nije bila nikakva kritika, već najcrnja propaganda, čišćenje prostora da bi taj metak na kraju mogao da opali. I oni njemu daju reč, da on pokajnički kaže - Nikada ne bih izgovorio tu rečenicu, da sam znao šta će se desiti. Ma nije stvar u toj rečenici, evo imam knjigu *Slučaj Aleksandra Tijanića*, u kojoj se vidi da je Tijanić prednjačio i predvodio medijsku kampanju protiv Đinđića. U tom smislu im je i *Identitet* juče poslužio kao izgovor - hajde, žrtvovaćemo *Identitet* i Gradišu Katića, koji se družio s Dušanom Spasojevićem.

Onda se pojavljuju bardovi novinarstva kao što je Žarković, koji s visina nebeskog autoriteta objašnjava šta se dešavalo za vreme vanrednog stanja, bez osvrtnja na vreme bombardovanje, kada je *Vreme* predao u ruke Aleksandru Vučiću i Srpskim radikalima. Ma, sram ga bilo.

Mi smo društvo koje nije u stanju da se suoči sa zločinima, s prošlošću, a nismo u stanju ni da se suočimo sa sopstvenom ulogom u vreme vladavine i ubistva Zorana Đinđića. Kada će neko od nas javno i glasno da prizna - Ej ljudi, mediji su vodili hajku protiv njega i svi smo bili ubeđeni da sa Zoranom Đinđićem stvari nisu čiste? Kako je do toga došlo, je li to palo s Meseca? Ni mi koji smo podržavali njegovu politiku nismo bili sigurni kakva je bila njegova uloga u svim tim aferama, pa smo zbog toga prema njemu bili mnogo kritičniji nego prema drugima. Zorana Đinđića smo

moгли kritikovati i zato što smo svi znali da nam zbog toga neće pasti dlaka s glave. Sećam se da smo ga, kada je organizovao sastanak s nevladinim organizacijama, odmah napali zato što nije pozvao Sonju Biserko i Natašu Kandić. Čovek se potrudio da organizuje sastanak s nama, doveo pola vlade, bilo je konstruktivno, a mi - udri po njemu.

To je bila atmosfera - udri po Đinđiću. Šta god da se dešava - udri po Đinđiću - tako je bilo. Zašto smo se baš s njim toliko opustili, a znali smo koje probleme on može da ima? Ne, kod njega je sve moralo da bude perfektno. Vozovi su nam prolazili između nogu, a mi to nismo primećivali. To je nešto što ostaje da raščistimo sami sa sobom - kako smo dozvolili da nas tako glupo prevare isti oni koji nam sada serviraju moralizatorsku priču o vanrednom stanju i o njegovoj pogubnosti. Niko ne kaže da bi, da nije bilo ubistva, ti ljudi bili pohapšeni tri dana kasnije, da su postojala Legijina pisma, pisma Ljiljane Buhe, da smo drvlje i kamenje bacali po zakonu o organizovanom kriminalu, a kada je pronađen svedok saradnik Čume, nije bilo tog medija koji nije raspravljao o tome da li je Čume podoban da to bude. Postojala je orkestrirana kampanja protiv napora vlade Zorana Đinđića da se bori protiv organizovanog kriminala. I na kraju ga ubijaju.

Setite se ocene Radeta Bulatovića o značaju Legijinih pisama za Srbiju, izjave Vojislava Koštunice o tobožnjem atentatu na Zorana Đinđića kod hale *Limes*, setite se pobune Jedinica za specijalne operacije. Ništa od toga se ne pominje u ovoj emisiji. Imamo samo privatne impresije učesnika i davanje reči Aleksandru Tijaniću. Zanima me motiv autora ove emisije da naprave tu svinjariju, i to na petogodišnjicu ubistva. Imamo to suđenje, nezadovoljstvo i frustraciju zbog toga što se nije otišlo dublje. Znamo probleme s kojima se suočavao Specijalni sud, koji je odbio da sasluša Koštunicu i njegovu ekipu. Nije raščišćena stvar o Legijinoj predaji. Svi znamo ko je bio tamo, ali nema političkih, ni krivično-pravnih konsekvenci. Onda se u ovoj emisiji izgovara ključna rečenica - Kako je mogla da se vodi kampanja protiv Zorana Đinđića, kada su najtiražniji mediji bili pod njegovom kontrolom? A to što je rađeno tom čoveku, to što je izgovoreno o njemu je takvo da se pitam kako je opstao i te dve godine.

Tek sada vidim da tu postoji esnafska lažna solidarnost jadnika koji nisu u stanju da se suoče sa sopstvenom ulogom u celoj toj stvari, nego pravdaju nešto što se ne može pravdati. Makar da nikada nisu napisali gadost protiv premijera, makar da su ga sve vreme hvalili, ostaje njihova odgo-

BILJANA
KOVAČEVIĆ-
VUČO

vornost zbog prikrivanja onoga što se događalo, odbijanja da se sete šta se dogodilo, prihvatanja Tijanića kao legitimnog direktora RTS-a. Sve treba da prekrije zaborav i sve postaje socijalno prihvatljivo, sem vanrednog stanja, koje je proglasio čovek koji je umislio da je značajan. On je isto tako umislio i da su ovi ljudi ubice, pa ih je stavio na poternicu. To što je urađeno s tom emisijom je stvarno strašno, ali ovde nije problem RTS. RTS treba da se pere, Tijanić treba da se pere, on će celog života da se pere. Problem je u ovima što mu dodaju šampone i drže peškir dok se on pere, problem je u tome što oni misle da smo mi problem ovoga društva, a ne Tijanić. To u stvari uopšte nije bila emisija o ubistvu premijera. Umesto odgovora na pitanje da li je bilo orkestrirane kampanje od Stanišića, službe, mafije, oni su nam podvalili ćaskanjem novinara o tome kada su dobili informaciju i kako se ko ponašao u tom trenutku. Dobili smo i javno ograđivanje od sopstvene izjave Tijanića, koji nam objašnjava u čemu je zapravo Đinđićeva krivica, jer ta krivica postoji, niko je nije doveo u pitanje. Njegova krivica je u izboru ljudi koji su mu bili saradnici. Ubili smo Đinđića, hajde da sada raščistimo ljude kojima je bio okružen, mnogo su dosadni. Tako da Tijanić mora da drži tu priču stalno aktuelnom.

Gde je *Nacional*, gde su sve one svinjarije koje su pisane godinama? I zašto je to tako teško reći? Ne kažem da smo svi vodili kampanju protiv njega, ali smo bili kritičniji prema Zoranu Đinđiću nego prema drugima. Šta god Đinđić kaže, to je bilo pod ogromnom lupom. Kao ovce smo uletali u te podmetnute klišeje, borili smo se za demokratiju tako što smo sputavali Đinđića ne vodeći računa o tome da je on već sputan sa svih mogućih strana. Pa zašto nam je teško da prihvatimo tu vrstu sopstvene odgovornosti u tom periodu? Ako to ne uradimo, nikada nećemo izaći iz ovoga. Dok god budemo takvi majmuni, još većim majmunima će da nas prave Filip Švarn, Žarković i Aleksandar Tijanić. Ono juče je bio poraz objektivnog i profesionalnog izveštavanja. Oni su zatvorili priču, kao što je Specijalni sud zatvorio priču o političkoj pozadini i JSO-u. Juče je s onom emisijom zatvorena priča o medijskoj pozadini ubistva, iako postoje vagoni napisanih svinjarija o Zoranu Đinđiću. E pa nećemo tako.

SVETLANA LUKIĆ:

Juče je objavljena mala vest da je slučaj Radeta Terzića prebačen u Smederevo. Šta tebi ta vest govori?

BILJANA KOVAČEVIĆ-VUČO:

To je kontrola štete. Pogledaj, to je krenulo od specijalnog tužilaštva, koje goni članove organizovanog kriminala, a završava se s opštinskim tužiocem u Smederevu. Zašto bi se u Smederevu podizala optužnica za puštanje Spasojevića iz pritvora u Centralnom zatvoru u Beogradu? Rade Terzić očigledno nikada nije bio član organizovane kriminalne grupe, a puštanje Spasojevića i Lukovića iz pritvora je razjašnjeno na nekoliko nivoa, uz svedočenje tužilaca. Tu se uvek preskače bitna činjenica, da se to puštanje iz pritvora dešava u vreme pobune Jedinice za specijalne operacije. Izveli su spektakularno hapšenje Radeta Terzića, ne baš s kamerama kao kada su privodili Džajića i Cvetkovića, ali došli su po njega maskirani, kao kada su hapsili Gorana Kljajevića, da pokažu svu težinu tog kriminalca. Sada sam cinična, naravno. Terzić je onda pušten iz pritvora, kao da se nikada ništa nije desilo, ali tužilac Radovanović je očigledno našao podobnog tužioca u Smederevu da ipak pokrene neki postupak. Mislim da je to kraj priče o Radetu Terziću, ali još nije završena priča o podmetanjima i zloupotrebi krivičnog prava i zloupotrebama koje čine tužioci, koji nikada ne odgovaraju za to što rade.

BILJANA
KOVAČEVIĆ-
VUČO

Priča o Zoranu Đinđiću, Jedinici za specijalne operacije, ubistvu premijera, tužiocima i svima onima koji su bili aktivni u Đinđićevo vreme još dugo će biti predmet raznih manipulacija, ukoliko se nešto ne promeni na izborima 11. maja. U tom smislu, podizanje optužnice protiv Radeta Terzića baš 12. marta je kao kada se u horor filmu iznenada digne veštica za koju smo svi pomislili da je mrtva. Time nam oni poručuju - Nemojte da se opuštate, nemojte da mislite da je sve završeno, još smo živi, još nas ima u Smederevu. Uvek će se naći ljudi koji će pokrenuti neki postupak u ime održavanja politike koja je ubila Đinđića.

SVETLANA LUKIĆ:

Ako se ovi iz Smedereva uplaše, kujna u belanovačkoj dači će smisliti neku drugu ispostavu suda, gde će se suditi Terziću za političku pozadinu atentata na premijera Đinđića. U međuvremenu, jedna vest - najveći stranački blok u Evropskom parlamentu, Evropska narodna stranka, koja okuplja partije desnog centra, suspendovala je status posmatrača Demokratskoj stranci Srbije. Takvu odluku obrazložio je evropski parlamentarac iz Francuske rekavši da Evropska narodna stranka želi da pošalje poruku Vojislavu Koštunici da počne da zauzima jače evropske stavove. Evropskoj narodnoj stranci pripada vladajuća Demohrišćanska stranka iz Nemačke i partija francuskog

predsednika Nikole Sarkozija. Evropejci su poručili Koštunici da će voditi računa o tome kakva će biti njegova izborna platforma.

Ova platforma se već delimično vidi po ponašanju njegovog izaslanika na Kosovu Slobodana Samardžića, vođe srpskih pobunjenika iz severne Mitrovice i novog potpredsednika DSS-a. U severnoj Mitrovici su sudije srpske nacionalnosti provalile u zgradu suda i na njoj istakle srpsku zastavu. To su sudije koje su pre nekoliko dana izvele performans suđenja šefu UNMIK-a, Rikeru. Zanimljiva je presuda, koja glasi - Osuđuje se na doživotnu robiju, bez prava žalbe.

Početak ove nedelje, Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji, uz podršku Fonda za otvoreno društvo, organizovao je razgovor posvećen odnosima Srba i Albanaca. Tamo su govorili i predsednica Helsinškog odbora, Sonja Biserko, Radmila Trajković i gospođa Latinka Perović.

SONJA BISERKO:

Iza nas su tri nedelje nove realnosti, otkada je Kosovo formalno postalo nezavisno. Bez obzira na taj očekivani ishod u vezi sa statusom Kosova, beogradske vlasti su reagovala smišljenim planom destabilizovanja čitavog regiona. U senci kosovske nezavisnosti, vlada Srbije i najjača politička stranka u Srbiji, Srpska radikalna stranka, pokušale su da diskredituju rezultate predsedničkih izbora, da proglase Tomislava Nikolića moralnim pobednikom i da blokiraju evropski put Srbije. Brutalnost destrukcije stranih predstavništava, osim što je imala za cilj da pokažu svetu da Srbija ne pristaje ni na kakva pravila, bila je usmerena i na zastrašivanje domaće javnosti. Na sreću, to nije uspelo, a kako vreme protiče, sve je jasniji otpor neodgovornoj i iracionalnoj politici vlade. Međutim, još nisu isključena neprijatna iznenađenja, kojima ova sve slabija vlast, sada već u ostavci, može da pribegne. Utoliko je važnije da se na javnoj sceni pokaže što veći otklon od pokušaja destabilizacije zemlje. Po svemu sudeći, srpska vlada je prešla crvenu liniju tolerancije međunarodnih aktera. To se vidi po njihovim reakcijama i upozorenjima. Istovremeno, ponašanje albanske strane bilo je više nego uzdržano, što sve zajedno doprinosi održavanju mira i stabilnosti na Kosovu.

Jedna od reakcija je prijem tri balkanske zemlje po ubrzanom proceduri u NATO, što govori da se Srbija i dalje percipira kao faktor nestabilnosti. I na kraju, važno je podsetiti na ulogu Rusije u nedavnim zbivanjima. Može se konstatovati da je Rusija neprimereno instrumentalizovala Srbiju za

svoje spoljnopolitičke strateške ciljeve. Zbog navedenih razloga, naš današnji razgovor je izuzetno važan, prvenstveno u kontekstu racionalnog prihvatanja realnosti i definisanja nacionalnog i državnog interesa u novim okolnostima. Jedan od njih je svakako tretiranje Albanaca kao suseda i partnera u još složenim regionalnim okolnostima. To će svakako pomoći i Srbima na Kosovu da se integrišu u kosovsko društvo i institucije.

RADMILA
TRAJKOVIĆ

RADMILA TRAJKOVIĆ:

Kada je predsednik Tadić otišao na sednicu Saveta bezbednosti sa zahtevom da Savet bezbednosti poništi jednostrano proglašavanje nezavisnosti Kosova i Metohije, ja sam znala da ćemo mi Srbi, nažalost, te poruke razumeti na najprimitivniji način. I odmah smo imali rušenje carinskih punktova i izjavu ministra za Kosovo i Metohiju, gospodina Samardžića, koji je kazao da je to legitimno i u skladu s politikom vlade. To je potpuno suprotstavljeno Rezoluciji 1244 i ja sam zabrinuta za sudbinu Srba ispod Ibra. Projekat preseljenja Srba ispod Ibra na sever je nerealan, jer svi znaju da ih ima više od osamdeset hiljada i da ne postoji infrastruktura, niti sever ima kapacitet da prihvati te Srbe. Taj etnički inženjering me potpuno poražava. Bojim se da u Beogradu još postoji centar koji nastavlja politiku etničkog pristupa u rešavanju tako teškog problema. Predsednik vlade Koštunica će ostati upisan u istoriji kao čovek koji je srušio Miloševića, ali i kao premijer u čije vreme je Kosovo dobilo nezavisnost. Ja razumem njegovu frustraciju, ali ne razumem opredeljivanje za Ruse. Čini mi se da u glavama u Beogradu prevladava hladnoratovsko razmišljanje, u kojem je taj most na Ibru doživljen kao berlinski zid.

Iz Beograda previše sramežljivo objašnjavamo prednosti Evropske unije i NATO-a. Komentar iz Beograda je - Mi smo neutralni, ne možemo u NATO, oni su ubijali naše. To nije sporno, iracionalnog ponašanja je bilo previše na svim stranama, ali nikada nisam prihvatila ni Albance koji su govorili - Mi ne možemo nikada sa Srbima zato što su oni ubijali naše. Ni ja neću da kažem - Nikada neću da razgovaram s Albancima zato što su nas oni ubijali. Svi plaćemo na svome groblju, ali mora da se povuče crta i da svi zajedno vidimo šta ćemo da uradimo za žive ljude. I umesto da radimo na terenu, na približavanju tim ljudima koji najdirektnije mogu da nam pomognu, mi smo se potpuno povukli i opredelili za hladnoratovsku priču i to je odnelo svu energiju svih Srba, nažalost i dela intelektualne elite ovde, u Beogradu. Ja želim da se zahvalim Sonji, zato što je ona mnogo

puta skretala pažnju na položaj Srba ispod Ibra. Potrebni su nam naporu svih dobrih ljudi.

Ne shvatam i neprijatno mi je što iz pozicije Srba s Kosova, u Beogradu moram da kažem da nije smela da se pali američka ambasada. Dole je za to vreme bilo strašno. Nikada nisam imala tako jak osećaj da neko može da nas pobije. A ti Amerikanci su 17. marta 2004. izašli na Čaglavicu, pucali i sprečili paljenje naših kuća. A ovde izađe neki ministar i ne shvatajući šta simbolički znači jedna ambasada kaže - Šta je nekoliko njihovih prozora prema našem gubitku od petnaest odsto teritorije? Vi ste jednu velesilu doveli u poziciju da njihov ambasador svoju porodicu ne sme da dovede u Beograd. Zašto svi zajedno, a pre svih predsednik i premijer, ne skupimo hrabrost da se izvinimo svima kojima smo spalili ambasade? Ja kažem - mi, zato što su to radili naši sunarodnici, bez obzira na to ko su, kakvi su, navijači ili nenavijači, ali nismo ih sprečili. I ja bih zaista volela da vidim predsednika Tadića da javno ode kod američkog ambasadora da se izvini i da mu kaže da njegova ćerka slobodno može da se vrati. Postoji mnogo stvari koje moramo da rešimo za dobrobit svih nas.

Međunarodna zajednica je zabrinuta i pripremama NATO-a da prevremeno primi u članstvo Hrvatsku, Makedoniju i Albaniju. To je bilo očekivano, jer radikalizam Srbije je jasno pokazan i oni se boje mogućih postizbornih dešavanja ako radikali osvoje vlast. Završiću onim što je gospodin Džuda juče napisao u *Blicu* - Na Kosovu i Metohiji je učinjen presedan, ali postoje i presedani enklava. Moram da pohvalim gospodina Džudu, koji često dolazi u Gračanicu, više od mnogih iz Beograda. U tom tekstu on kaže da od 1600. godine postoji španska enklava na teritoriji Francuske. U tom smislu, ja očekujem da ćete svi zajedno da nam pomognete da Srbi s Kosova i Metohije nađu odgovor na pitanje svog opstanka. Najveći interes Srbije je opstanak Srba i očuvanje kulturne i duhovne baštine. Nadam se da ćemo imati više ovakvih sastanaka, svakako i s Albancima, i na Kosovu i ovde i da ćemo naći odgovore na mnoge izazove, koji su opteretili naše odnose u prošlosti, ali se moraju rešavati da bismo svi živeli normalnije.

LATINKA PEROVIĆ:

Mi imamo političku nomenklaturu koja je u groznici i koja tu groznicu želi da projektuje na čitavo društvo. Imamo društvo koje je u izvesnom zaptu, koje zapravo nema slobodu ni da pita, ni da komentariše, ni da pokaže svoju pravu volju, da pokaže uzdržanost prema ovoj vrlo ozbiljnoj

situaciji. Ja celu stvar vidim kao kraj istorijskog procesa koji traje kroz čitav dvadeseti vek, od balkanskih ratova do ove zavisne nezavisnosti. Ali kraj tog istorijskog procesa ne mora biti kraj istorije za Srbiju, a naročito ne kraj istorije srpsko-albanskih odnosa. Tu je vrlo važno ono što karakteriše političku nomenklaturu u Srbiji, što ste svi vi nazvali njenom odvojenošću od realnosti. Ona računa s nekim nepostojećim pretpostavkama. Jedna od tih pretpostavki je da ta nezavisnost neće uspeti, da je to neka improvizacija, da će otići u zaborav. Kao istoričar mislim da je to veoma opasna logika. Istorija nikada ne stavlja sve na jednu kartu.

LATINKA
PEROVIĆ

Naša država je takođe postala nezavisna voljom velikih sila. Jedan čovek velikog političkog formata kao što je Mihail Gorbačov, pre 17. februara je rekao - To će biti razbojnička država. Lajoš Košut je to govorio za našu državu - Srbija je hajdučka, razbojnička država. Pominjem to zato da bismo mogli svoju energiju da koncentrišemo na nešto racionalno, što bi bilo korisno za Srbe na Kosovu i za njihove odnose s Albancima, a što bi bilo korisno i za Srbiju. I to postavljanje dileme - ili Kosovo ili Evropa, ma u kojoj varijanti se to izgovaralo, za mene je dokaz da mi pravu evropsku perspektivu još nemamo, jer nismo u stanju da zamislimo te odnose izvan odnosa sukoba. Još kao *ultima ratio* ovde opstaje ono što je pomenula gospođa Trajković, a to je taj etnički inženjering. I to je zaista poražavajuće nakon svega što se dogodilo, nakon ratova u kojima smo videli taj inženjering na delu. Na kraju, vidimo te nesrećne ljude, koji još žive iščupani iz svoga zavičaja, a mi još održavamo u životu jedan politički projekat etničkog zaokruženja, zbog čega zaista rizikujemo da postanemo faktor nestabilnosti u regionu i da počnemo da privlačimo pažnju sveta samo kao proizvođači haosa. Mislim da je to nešto što možda svaki građanin u ovom zaptu ne sme glasno da artikuliše, ali o svemu tome veoma ozbiljno razmišlja.

I to što upozoravamo na ove stvari nisu nikakve ucene, nego je pitanje da li mi sami, ovde u Srbiji, možemo da postanemo država u kojoj vlada pravo i koja je sposobna za nove perspektive odnosa u regionu ili ostajemo zarobljenici te politike koja je u jednom veku tri puta doživela istorijski poraz. To je ta politika velike države i objedinjavanja celog srpskog etničkog prostora u granicama jedne države. Čini mi se da je Kosovo samo snažno ogledalo u kome se vide sve naše duboke nedoumice, krize, zablude. U svakom slučaju, još traje naš sukob s vremenom, koji počinje polovinom osamdesetih godina i evo, mi na njemu uporno istrajavamo, umesto da kažemo - jedna politika je doživela poraz i mi smo zaista dužni

da napravimo njen bilans i da na tom bilansu zasnujemo strategiju. S velikom pažnjom sam slušala sve što je rečeno i ne kajem se što sam danas napustila biblioteku i došla da ovo čujem.

SVETLANA LUKIĆ:

Bile su ovo istoričarka Latinka Perović, političarka s Kosova Radmila Trajković i Sonja Biserko iz Helsinškog odbora, a u nastavku Peščanika čućete Ivana Čolovića. Da bi pripremio Vesti broj 14, Ivan je morao da pročita šest stotina strana, ali kakvih.

IVAN ČOLOVIĆ:

Da, i ja mislim da glavno pitanje glasi: zašto je Srbija izgubila Kosovo, odnosno, može se i tako reći, zašto ta teritorija od pre neki dan samo uvek ostaje u Srbiji, ali ne i na neki drugi način. Čuli smo, a i dalje slušamo šta o tome misle političari, analitičari, popovi i navijači. Rodoljubivi pisci i drugi umetnici, valjda sluteći kuda stvari idu, još ranije su se izjasnili o uzrocima ovog gubitka. Vidimo da se molepstvija, političke deklaracije i govori, parole na transparentima i kamenice takozvanih navijača uglavnom slažu u tome da je Kosovu data nezavisnost, to jest da je ono, kako se najčešće kaže, "oteto" Srbiji, samo zato što to odgovara interesima Amerike i drugih zapadnih sila. A sila boga ne moli.

Ali šta o tome kaže naša nauka? Da li ona ima neki drugačiji ili bar uverljiviji odgovor na pitanje šta je dovelo do toga da Srbija izgubi Kosovo? Gde ćemo, ako ne u nauci, da potražimo oslonac za trezveno i, kako bi se danas reklo, održivo razmišljanje o kosovskoj i, uostalom, o svakoj drugoj važnoj društvenoj i političkoj temi? Na našu sreću, srpski naučnici vredno rade, pa i na proučavanju Kosova, a ponekad i objave rezultate svojih naučnih pregrnuća. Evo, upravo ovih dana - dakle, zaista u pravom trenutku - pojavilo se u Beogradu obimno naučno delo pod naslovom *Kosovo i Metohija*, koje će - kako stoji u predgovoru - "pomoći da se orijentišemo u haosu tako složenih i sudbonosno važnih problema Kosova i Metohije, i osvetliti novi put ka praktičnim rešenjima." To smo čekali, to nam treba: nove ideje, nova orijentacija, naučno utemeljena rešenja za izlaz iz haosa.

A naučna utemeljenost knjige *Kosovo i Metohija* je na prvi pogled van svake sumnje. Njen autor je doktor Milovan Radovanović, istaknuti geograf, profesor Beogradskog univerziteta u penziji, bivši upravnik Geografskog instituta Prirodno-matematičkog fakulteta u Beogradu,

bivši direktor Geografskog instituta SANU, predsednik Srpskog geografskog društva, profesor Univerziteta u Banjaluci, nosilac medalje Jovan Cvijić, počasni član Geografskog društva Makedonije, saradnik Srpsko-američkog centra i Državnog pregovaračkog tima za Kosovo i Metohiju. Knjigu *Kosovo i Metohija* objavio je *Službeni glasnik*, dakle jedan od danas najvećih srpskih izdavača, a na osnovu recenzije dva akademika, Vladimira Stojančevića i Miloša Macure, s predgovorom doktora Mirka Grčića, redovnog profesora Geografskog fakulteta i s beleškom o autoru koju je napisao doktor Milan Bursać, redovni profesor Prirodno-matematičkog fakulteta Univerziteta u Kosovskoj Mitrovici. Na kraju studije priloženi su izvodi iz recenzija, bibliografija autorovih radova, tri registra i desetak karata. Za sve to bilo je potrebno više od šest stotina stranica velikog formata. Impozantno, nema šta.

IVAN
ČOLOVIĆ

Čitaoca ove knjige može dodatno da impresionira broj naučnih oblasti koje ona pokriva. Već podnaslov obećava izuzetno širok naučni pristup Kosovu i Metohiji: "Antropogeografske, istorijskogeografske, demografske i geopolitičke osnove". Ali, kad pročita sadržaj i knjigu malo pažljivije prelista, čitalac će primetiti da je podnaslov mogao da bude i mnogo duži, i da je doktor Radovanović u stvari skromno odabrao samo četiri naučne discipline među mnogo više disciplina, poddisciplina i naučno-istraživačkih oblasti na čije se metode i rezultate oslanjao u svom radu o Kosovu. Poimence se pominju: geostrategija, geoeconomija, geodemografija, politička geografija, kulturna geografija, etnografija, etnodemografija, etnomomija, etnostatistika, etnopsihologija, etnokartografija, onomatologija, antroponomija, demopolitika, istorijska demografija, politička istorija, sociologija, etimologija, karakterologija, biometrija, eugenetika, kulturna istorija, ekonomija... Verovatno su tu i druge discipline ili nauke, koje su meni, u ovom prvom čitanju, promakle.

Pa, dobro, do kog zaključka o uzrocima gubitka Kosova za Srbiju doktora Radovanovića dovodi ova retko viđena koncentracija raznolikog naučnog znanja? Otkud taj gubitak, kako je došlo do njega? Kratko rečeno, Kosovo je izgubljeno - otkriva nam ova interdisciplinarna studija - zato što su Srbi - kad su 1912. godine zaposeli tu teritoriju, dozvolili da na njoj ostanu tamošnji Albanci, umesto da ih odatle uklone, to jest da sprovedu takozvano "trajno rešenje albanskog pitanja".

Ovaj zaključak magistralne studije doktora Radovanovića u prvi mah može da izgleda suviše skroman, nesrazmeran ogromnom naučnom

aparatu koji služi da bi se on izveo, i uz to neoriginalan. I, zaista, ni ideja koja se u ovom zaključku iznosi, ni termin kojim se ona opisuje: "trajno rešenje" nisu novi. Ali to ni autor knjige ne poriče, jer je njemu, nema sumnje, važnija naučna istina, nego to ko će je prvi izneti i prvi tačno formulirati. Na primer, on ne krije da je misao o fatalno propuštenim prilikama da se Srbi na Kosovu trajno i konačno reše Albanaca preuzeo od Vase Čubrilovića, tog, kako ga doktor Radovanović opisuje, "odličnog istoričara... iskusnog revolucionara i odlučnog pregoača na polju obnavljanja surovo ruiniranog Srpstva". On s odobravanjem navodi delove jednog, kako bismo danas rekli, kulturnog teksta iz 1937. godine, u kome Čubrilović optužuje tadašnje vlasti što kosovskim Albancima, to jest Arnautima, nije na vreme oduzeta zemlja, a oni proterani u Albaniju, nego su u politici prema njima primenjivani evropski civilizacijski standardi i, kako je Čubrilović rekao, "Arnauti privikavani na zapadnoevropske pojmove o privatnom posedu". Arnauti je njihova primitivna civilizacija naučila da osvajač zemlje uzima sve, a civilizovani Srbi, uspostavljajući 1912. svoju vlast na Kosovu, na ogromno čuđenje samih Arnauta, ostavljaju im i život i imanje. I ko nam je onda kriv?

Po mišljenju doktora Radovanovića, ova Čubrilovićeva analiza i danas je aktuelna, i danas ima vrednost misli vodilje. "Logika, autopsija, procenjanje, značenje i red činilaca su do te mere tačni i potvrđeni razvojem događaja do naših dana", kaže on, "da predstavljaju egzaktno deterministički (funkcionalni) sistem, kome se, osim demostatističke komponente, nema šta ni dodati, ni oduzeti". Međutim, zbog prevelike skromnosti autora ove knjige, ne smemo da previdimo njegov lični doprinos razradi i afirmaciji ideja o rešenju albanskog pitanja na zdravim nacionalnim osnovama, to jest njegovog trajnog rešenja. Lako je bilo Vasi Čubriloviću krajem tridesetih godina, kad su u Evropi ideje o trajnim rešenjima sukoba između rasa i naroda uživale ugled u velikom delu evropske nauke i politike. Danas, u svetu posle Aušvica, kad se, verovatno iz nekog nenaučnog razloga, misli da je cena trajnih rešenja neprihvatljivo visoka, naučnicima i patriotima koji ih zastupaju treba mnogo više hrabrosti. Ali, na svu sreću, doktor Radovanović može da računa na podršku nekih ljudi u našoj javnosti i, što je posebno ohrabrujuće, onih mladih ljudi koji se ovde sve otvorenije zalažu za reviziju humanističkih i demokratskih dogmi - tih američkih izmišljotina - uključujući tu i mantru o jednakosti svih ljudi i univerzalnosti ljudskih prava, onih mladih ljudi koji otvoreno sebe nazivaju lepim imenima nacista i rasista, bele snage i rasne časti. Oni će se obradovati - bar pismeniji među njima - kad vide da autor ove knjige, kad

govori o onome što naziva "obnavljanjem Srpstva u kolevci srpske državnosti i kulture", pominje i "krvno" obnavljanje Srpstva, i to kao vrstu -obnavljanje različito od "demografskog" obnavljanja. Jer, kao što će rasno i nacionalno svesni omladinci brzo shvatiti, jedno je imati dovoljno ljudi, a sasvim drugo imati čistu krv u njihovim venama.

IVAN
ČOLOVIĆ

Značaj ove magistralne studije nije možda u tome što ona donosi sasvim nove ideje, nego u tome što starim dobrim idejama o rasama i nacijama i njihovoj nemilosrdnoj borbi za životni prostor vraća iz nenaučnih razloga poljuljani ugled. Hrabro se držeći objektivnih naučnih metoda, ne povlađujući zdravom razumu i ovde neumesnim moralnim obzirima, ne robujući političkoj korektnosti, doktor Radovanović nas u ovoj studiji suočava sa suštinom stvari, s ogoljenom istinom o večno istoj borbi nacije za životni prostor. Ona glasi: Mi ili Oni, a bolje Mi nego Oni. Ako se, pak, dogodi da se s eliminacijom protivnika, to jest s trajnim rešenjem, zakašni, kao što se, na žalost autora ove studije, dogodilo na Kosovu, onda preostaje samo iznuđeno, provizorno rešenje u vidu podele teritorije. U pitanju je, objašnjava doktor Radovanović, "akutna konfrontacija dvaju civilizacijski, sociološki, demografski i razvojno inkompatibilnih društvenih i nacionalnih formacija na istom prostoru. Zato je teritorijalno razgraničenje jedino racionalno rešenje".

Ovo o "inkompatibilnim formacijama" može nekome da izgleda kao citat iz famozne Hantingtonove knjige o sukobu kultura. Hantington zaista misli da se kulture sukobljavaju zato što su različite, ali on ipak ne govori o hijerarhijskim razlikama među njima. Doktor Radovanović misli upravo na takve razlike, koje se danas iz nenaučnih pobuda zanemaruju. Podela Kosova koju on predlaže zapravo je podela na njegov varvarski i civilizovani deo. Moto koji je on odabrao za jedno poglavlje ove knjige glasi ovako: "Mogu baš i varvari ako se brojno namnože, svoje kulturno naprednije takmace imigracijom u masi poplaviti, surovom snagom i brojnom nadmoćnošću savladati i podjarmiti, pa sve nacionalne tekovine njihove ili preoteti ili uništiti". To je rečenica iz jednog predavanja profesora medicine Milana Jovanovića Batuta, održanog 1900. godine. Batut u tom predavanju uopšte ne pominje Kosovo, ali doktor Radovanović je uveren da se ove njegove misli o varvarima i kulturno naprednom narodu odnose baš na Albance i Srbe, odnosno, kako on kaže, "na imigracionu ekspanziju civilizacijski inferiornije populacije koja nasiljem i brojčanom predominacijom... uništava starosedeoce i baštinike". Pa kad civilizacija već nije umela da suzbije najezdu varvara na celoj teritoriji Kosova, dajte da joj

pomognemo da se povuče na jedan njegov deo, s nadom da će bar tu opstati. Sav civilizovani svet sigurno će to prepoznati i kao svoj interes, a zasluža za njegovo razumevanje i solidarnost sigurno će pripasti i naučnim delima poput studije *Kosovo i Metohija* doktora Milovana Radovanovića.

SVETLANA LUKIĆ:

Prvi intervju Aleksandra Molnara za Peščanik čekale smo jako dugo, ali videćete da se isplatilo. Aleksandar Molnar je redovni profesor istorije političkih i socijalnih teorija na Filozofskom fakultetu u Beogradu, a pre nekoliko nedelja je izašla njegova nova knjiga, Oproštaj od prosvetiteljske ideje ustavotvorne skupštine, koju je izdao Dejan Ilić iz Fabrike knjiga. S Aleksandrom smo razgovarale o temama koje je pokrenuo u svojoj knjizi: da li smo i kakvu revoluciju imali 5. oktobra, kakve su posledice ustava koji smo doneli pre dve godine. I o temi koja nas je veoma zanimala, a to je kakva se poređenja mogu praviti između revanšizma u današnjoj Srbiji i revanšizma koji se pojavljuje u francuskoj Trećoj republici i Vajmarskoj republici u Nemačkoj. Aleksandar Molnar citira i Lafajeta, koji je, kada je kao dobrovoljac kretao u Ameriku da se bori protiv Engleza, izjavio, citiram - Ubeđen sam da nauditi Engleskoj znači služiti domovini, smem li reći, osvetiti je. Slušate Aleksandra Molnara.

ALEKSANDAR MOLNAR:

Čini mi se da mi 5. oktobra 2000. godine jesmo imali revoluciju. Međutim, već naredni korak će biti mnogo problematičniji, da utvrdimo koje vrste je bila ta revolucija, jer revolucija nije događaj koji traje nekoliko sati, nekoliko dana ili nedelja. To je duži društveni proces, koji ima svoje zakonomernosti. Zoran Đinđić u knjizi *Jugoslavija kao nedovršena država*, a zatim i Vojislav Koštunica u mnogim člancima koje je pisao devedesetih godina, zastupali su tezu da je pravi diskontinuitet i revolucionarni nov početak moguć samo pod pretpostavkom da onog momenta kada je svrgnut stari režim nove revolucionarne snage organizuju ustavotvornu skupštinu, donesu ustav i nakon toga stvore uslove za novi pravac društvenog razvoja. Međutim, pokazalo se da su ove snage posle 5. oktobra 2000. godine imale neke druge aranžmane s ostatkom starog režima, koji je pustio niz vodu Slobodana Miloševića i koji je očigledno bio vrlo važan faktor na političkoj sceni Srbije već u tu jesen 2000. Tako smo do 2006. godine bili bez novog ustava.

Čini mi se da je u tom periodu došlo do postepenog otupljivanja revolucionarnog zamaha i da smo nakon toga počeli polako da se krećemo unazad i time krenuli putem onoga što sam nazvao rotacionom revolucijom, a to je u stvari revolucija koja, nakon što je zbacila stari režim, počinje da se vraća u stanje blisko starom režimu ili da se čak kreće dublje u prošlost. I danas smo u velikoj nedoumici kada treba da odgovorimo na najelementarnije pitanje - šta je bio cilj revolucionara 5. oktobra 2000. Da li je to bilo svrgavanje režima Slobodana Miloševića zbog samovolje, vladavine zarad svog i interesa njegove porodice i klijentilističke strukture koja je bila pod njim, ili je u pitanju bio obračun s gubitnikom u ratu za Kosovo, kako bi nove snage mogle da krenu ponovo da rešavaju isti onaj zadatak na kojem je Slobodan Milošević poklekao 1999. i zbog kojeg je došao u priliku da bude smenjen, ne kao tiranin, što je on objektivno bio, nego kao propali nacionalni lider, koji nije uspeo u onome što je obećavao, a to je bila realizacija kosovske etike?

ALEKSANDAR
MOLNAR

SVETLANA LUKIĆ:

Rekli ste maločas da rotaciona revolucija znači vraćanje unazad i mi to jasno vidimo. Doduše, ne možemo da raspoznamo dokle unazad, ali zanima me šta je po vama zlatno doba Srbije, koje pred svojim očima imaju nacionalni radenici ovoga časa?

ALEKSANDAR MOLNAR:

Čini mi se da možemo lepo da raspoznamo jedan deo političkih snaga, to je pre svega SPS, koji nema nikakvih problema da identifikuje zlatno doba. Za njih je to najbliža prošlost, koja prethodi 5. oktobru 2000. godine, Miloševićevo doba. Kada analizirate druge pozicije koje danas postoje, videćete da postoji alternativno traganje za idealom u prošlosti, a taj ideal bi mogao da se omeđi s jedne strane dobijanjem nezavisnosti Srbije 1878. godine, a s druge početkom Prvog svetskog rata, 1914. godine. To je period kada je Srbija bila samostalna, postojao je opipljivi suvereni vladar, zemlja je bila etnički čista i kao takva priznata od tadašnje međunarodne zajednice. To su elementi koji govore o tom zlatnom dobu, čiji je najbitniji element ipak posvećenost kosovskoj etici, koja je 1912. godine dovela do prisajedinjenja Kosova Srbiji. Ako posmatrate tu opciju, koju bih pre svega vezao za Demokratsku stranku Srbije, čini mi se da je vraćanje toj tradiciji ono što stoji iza ovog rotacionog kretanja revolucije. Dakle, vraćanje u socijalno-političku zbilju devetnaestog veka, koja danas nije moguća, ali koja ima određene elemente na osnovu kojih se čini

poželjnom i zaista može da posluži kao svestan ili nesvestan ideal kome treba težiti i koji onda igra određenu ulogu na političkoj sceni Srbije.

Kada se ustav donese kroz sazivanje ustavotvorne skupštine, kroz vrlo naporan i komplikovan rad, koji na kraju zaista proizvede kompromisnu sliku vladajućih vrednosti i poželjnih institucija u jednoj zemlji, takva slika prelazi u stanovništvo i počinje da vrši funkciju društvenog ugovora. Međutim, u tadašnjem DOS-u su procenili da ne treba donositi ustav, a očigledno je da je u tom momentu trajala borba pre svega između dve opcije, Demokratske stranke i Demokratske stranke Srbije, odnosno između njihovih personifikacija u Zoranu Đinđiću i Vojislavu Koštunici. I jedna i druga strana više su volele da imaju određene ruke, da se ne opterećuju novim institucijama, nego da na neki način pokušaju da razreše političke sukobe neformalno, uz pomoć poluga vlasti koje su pretekle iz starog režima. Tako smo taj momenat propustili. I od leta 2006. godine se javlja sasvim drugačiji problem - konačno rešavanje pitanja Kosova i Metohije. Donošenje ustava je deo te priče, ne ove revolucionarne, nego zapravo kontrarevolucionarne, jer je ovde pre svega bilo bitno postaviti osnove za borbu protiv međunarodne zajednice, pogotovo protiv Evropske unije, i zadržati Kosovo.

Umesto da ustav posluži kao društveni ugovor i socijalni integrator srpskog društva, mi smo 8. novembra 2006. godine dobili ustav koji je pre svega kanonizovao i u moderni politički govor preveo kosovsku etiku i celokupnu partijsku političku elitu ove zemlje, s nekoliko malobrojnih ali časnih izuzetaka, postavio u jedinstveni front za odbranu Kosova i u funkciju jedne teritorije, koja danas nije pod kontrolom Srbije. Znači da je donošenje tog ustava bilo deo angažovanja Srbije na spoljnopoličkom planu, a ne na unutrašnjepoličkom, što je uobičajeni smisao svakog ustava.

Suverenitet je ovlašćenje da se upotrebi sila u razrešavanju problema koji se na drugi način ne mogu razrešiti. U tom smislu koncepcija suvereniteta, iako nigde nije definisana u ustavu, podrazumeva da republika Srbija može da upotrebi silu na svojoj teritoriji i u okviru svojih granica, tako da samoproklamovanje suvereniteta u onom segmentu koji se tiče Kosova i Metohije znači bukvalno obavezu državnih organa da primenom sile obezbede egzistenciju ove pokrajine, kako je ustav naziva, u okviru Srbije. U tom smislu, ono što je uradio Tomislav Nikolić kada je bio izabran za predsednika skupštine Srbije 2007. godine, jeste bilo konsekventno čita-

nje ustava. On je otvoreno rekao da je u Srbiji neophodno uvesti vanredno stanje. Mogao je da kaže da je potrebno uvesti i ratno stanje i ne bi pogrešio. Ali, u tom momentu još nije bilo proglašenja nezavisnosti Kosova.

Ustav Srbije bez dileme objašnjava da suverenitet Srbije znači obavezu državnih organa da brane Kosovo i Metohiju, ako treba i silom.

ALEKSANDAR
MOLNAR

S druge strane, danas u Srbiji postoje vladajuće stranke koje nas svojom mirotvornom retorikom ubeđuju kako to nije pravo značenje ustava, tako da postoji nedoumica šta se uopšte ustavom htelo. Predizborna kampa-nja gospodina Nikolića je bila usmerena ka tome da birače ubedi kako Srbija više neće ratovati. Moje pitanje je čemu onda uopšte insistiranje na tom suverenitetu, ako mi nemamo konsekvantnu državnu politiku, ratnu politiku, koja bi bila na visini tog ustava. Međutim, koncepcija suvereni-teta ima još jedan, jednako bitan deo koji se odnosi na unutrašnje poli-tičke prilike u Srbiji bez Kosova i Metohije. Predviđeno je da građani na izborima vrše prenos suvereniteta, koji je u njihovom posedu, na pred-stavnike suverene vlasti. Taj prenos suvereniteta iz ruku građana u ruke poslanika teče tako da sami predstavnici nisu odgovorni građanima za to kako će upotrebljavati suverenitet koji im je poveren, dakle, na osnovu kojih obaveza će vršiti tu vlast, nego oni treba da obavljaju vlast u skladu s onim što od njih traži rukovodstvo partije u kojoj su članovi. Dakle, ta rukovodstva će interpretirati šta je interes Srbije i na koji način taj interes treba da se sprovedi.

Ako sad spojimo i jednu i drugu komponentu ovoga o čemu sam govorio, o međunarodnom i unutrašnjem pravnom aspektu koncepcije suvereni-te, dolazimo do zaključka da je koncepcija suvereniteta srpskog naroda koji brani Kosovo i Metohiju potpuno neovisna o tome šta misle građani Srbije. Ustav u tom smislu suverenitet iz pravne kategorije pretvara u etičku kategoriju, po kojoj je ponovo kosovska etika ta koja utvrđuje ci-ljeve i zadatke srpskog naroda, pre svega na Kosovu i Metohiji.

Srbija nije prva zemlja koja je izgubila deo teritorije. Pokušao sam da u svojoj knjizi ukažem na pozitivan primer Treće republike u Francuskoj. Na početku Treće republike Francuska je bila u ratu s Prusijom, Prusija je bila mnogo uspešnija i vrlo brzo Francuska je morala da kapitulira. Potpisan je mir, u kojem je Francuska bila prinuđena da preda dve svoje pokrajine, Alzas i Lorenu, koje su reintegrirane u novouspostavljeni Drugi

Rajh. Amputacija ove dve pokrajine je doživljena u Francuskoj kao prvorazredna nacionalna sramota. Meni je imponovala zrelost partijske političke elite u Francuskoj, koja je bila spremna da se pomiri s tim porazom i da shvati da bilo kakav revanšizam može biti kontraproduktivan za Francusku. Ne samo da revanšizam neće vratiti ove dve pokrajine, nego će ugroziti krhke temelje demokratije koja je uspostavljena u Francuskoj po slomu bonapartističkog režima. Francuska je tada pod civilnu kontrolu stavila vojsku i sve političke institucije. Vrednosti građanskog života su prevladale i nisu dopustile Francuskoj da ode u bilo kakvu ratnu avanturu. U tom smislu su bitna poređenja između Treće republike i postmiloševićevske Srbije i dobro je imati na umu dva različita raspleta događaja, onaj u Francuskoj i ovaj u Srbiji. Zrela politička elita zna do koje granice može da ide u zaštiti nacionalnog digniteta, a šta je autodestruktivni izazov koji vodi nekom obliku uspostavljanja starog režima. Revanšizam je kao politička akciona ideologija efikasan na kratak rok, on može da mobilizuje građane u ratnim uslovima, ali u uslovima u kojima nema nikakve šanse da počne rat i ostvari se revanš, revanšizam je kontraproduktivan. On podriva demokratske institucije.

Kada razmatrate bonapartističku Francusku, videćete da su ratni avanturizam i relativni uspesi Luja Napoleona, do fatalnog francusko-pruskog rata podgrevali ratobornost građana. Kada pogledate svedočanstva iz 1870. godine, videćete da je rat protiv Prusa bio neverovatno popularan. Francuzi su želeli da zarate i smatrali su da je to sjajna stvar - ratovati i harati, pljačkati po Prusiji. Međutim, laka pobjeda koju su ostvarili Prusi i proglašenje Drugog Rajha u Versaju, svi ti šokantni prizori uverili su Francuze da je ono što su priželjkivali u stvari bila ogromna zabluda. To prosvetčivanje se dešavalo možda više na nesvesnom nego na svesnom nivou stvarajući defetistički potencijal u društvu. Čini mi se da to sada imamo u Srbiji. Posle entuzijazma koji je postojao za ratove u Hrvatskoj, Bosni i na Kosovu, posle svih dubokih poraza, u Srbiji je uhvatio korena defetizam.

Istorija Treće republike pokazuje razdvajanje defetizma od pacifizma i pacifizam na prelasku iz devetnaestog u dvadeseti vek postaje samostalna snaga. Dakle, to je centralno mesto građanina, koji ne želi da ratuje zbog blagodatnog života koji vodi, ali i zbog toga što shvata da u civilizovanom stanju u kojem živi on, žive i drugi ljudi, van njegove zemlje. Rat postaje shvaćen kao stanje inkompatibilno sa srećom drugih ljudi, sa civilizovanošću. Naravno, to ne znači defetizam i u momentu kada rat počne

zaslugom druge strane. Francuska je u Prvom svetskom ratu pokazala da je spremna, kada je to neophodno. Pacifizam je bio kompatibilan s odbranom sopstvene zemlje i vrlo herojskim držanjem Francuza u Prvom svetskom ratu.

Šta je bio presudan faktor koji je doveo do pobeđe demokratije u Trećoj republici? Jedna od prvih stvari koje su učinjene bila je reforma obrazovanja, kojom je mladi naraštaj Francuza preokrenut ka svetovnim, laičkim problemima. To obrazovanje je bilo prožeto veoma jakim nacionalizmom, ali on nije bio militantan, već su to udžbenici u kojima, na primer, mladi Fransa putuje po Francuskoj i upoznaje njene gradove. Dakle, to je bio nacionalizam u smislu integracije Francuske, koja na taj način kompenzuje teritorijalne gubitke. Druga, mnogo ozbiljnija strana te reforme bila je eliminacija religioznog pokretača ratova. U Vajmarskoj republici je vladao nacionalsocijalizam, koji je bio zamena za religiju. Tu je apokaliptička matrica hrišćanstva bila istrgnuta iz konteksta i poslužila kao pojačivač antisemitskih nastojanja i projekta ovladavanja svetom, koji je odgovarao biblijskoj viziji uspostavljanja božjeg carstva na zemlji i pobeđe nad Antihristom.

Francuska je uspela da se ophrva s problemima revanšizma tako što je religiju potisnula u privatnu sferu. Ona nije počela rat protiv hrišćanstva, ali je postigla da javna sfera funkcioniše slobodno od religije, što je omogućilo da u političkom životu budu nametani samo svetovni problemi i svetovna rešenja.

Revanšistički sentiment je u nemačkoj Vajmarskoj republici bio mnogo jači i očigledno je da je imao mnogo većeg uticaja na formiranje desničarske opozicije, pre svega Nacionalsocijalističke partije, i u tom smislu, dakle, imamo nešto što podseća na Srbiju. Dakle, revanšistički impuls u današnjoj političkoj eliti nije prevladan i mi vidimo razmišljanje da li revanšizam treba da bude neka vrsta zvanične politike Srbije. Da rezimiram, francuska Treća republika u periodu od 1870. do 1914. godine značajan je primer kako politička elita može da konsoliduje demokratske institucije. S druge strane, imamo negativno iskustvo Vajmarske republike, koje pokazuje da revanšizam može da stvori monstruožnu opoziciju varijantu, koja na duži rok ima autodestruktivno dejstvo. Posle Prvog svetskog rata Nemačka je izgubila teritoriju koja proporcionalno odgovara našem gubitku Kosova, oko dvanaest odsto svoje teritorije, a posle 1945. je izgubila skoro trećinu teritorije. Vidite kako je revanšizam,

ALEKSANDAR
MOLNAR

prvo jalov, a posle metastaziran, kontraproduktivan sa stanovišta nacionalnog interesa, jer na kraju vodi do potpunog sloma i neuporedivo gore nacionalne sramote od one koja je izvorno bila naneta.

Želeo sam da pokažem da postoje pozitivni i negativni primeri i da bi odgovorniji deo političke elite Srbije trebalo da pred očima ima istorijske primere suzbijanja revanšizma.

Sadašnja paraliza političkog života u Srbiji odslikava tu jalovost. Mi želimo da se revanširamo i po meni je tekst ustava iz 2006. godine revanšistički tekst, u kojem se projektuje da je Srbija ponovo jedna i nedeljiva. Međutim, nema nikakve opipljive moći koja bi to mogla da ishoduje. U takvoj situaciji zrelost političke elite će moći da se meri upravo njenom sposobnošću da skine revanšističku retoriku s dnevnog reda i da nametne ciljeve koji mogu da budu realizovani, koji će omogućiti porast prava i blagostanja građana i opšte sigurnosti. Sve su to neodložni zahtevi, koji danas stoje pred onim delom političke elite koji bi morao da bude svestan konsekvenci onoga što je od 2006. naovamo bila jalovo revanšistička politika.

SVETLANA LUKIĆ:

Miloševićevi drugovi su 11. marta išli na poklonjenje čoveku pod lipom. Svetlana vam čita deo najnovije kolumne, Peščani sprud, koju Teofil Pančić piše za sajt Peščanika.

TEOFIL PANČIĆ:

Raport pod lipom

*I tako rokće, smrdi, štampa novine,
on, "otac naš", "patricij", "stup domovine!"
"Naš barjak", "uzor muž" i "idejno nam sidro!"
o strvino, o gade, o polipe, o hidro
tu pjesmu punu psovke, prezira i gada
pribijam ti k'o nadgrobni natpis,
da prolaznika svakog zapeče ko lapis,
da govori nad ovim živim grobom kao zapis,
tog našeg stanja kad su sive hulje
bančile po knjizi našoj duge noći pijane
i kad je glupost bezglavih rečenica
puzala po nama kao stjenica!*

I tako je jedanaestog dana marta leta gospodnjeg 2008, nad zatvorenim grobom, tužni zборе, pod onom lipom požarevačkom, Ivica Dačić, Gazdin vredni đaćić, govorio i govorio dok je neki vetrić pirkao s dunavske strane i razvejao mu nestašne šiške, zborio je svejednako potresen i zgromljen jednom smrću - dvogodišnjakinjom već, a kao da je juče bilo, smrću jednog takođe "oca našeg", "patricija" i "stupa domovine", kreatora i dirigenta njenih najsravnijih dana. I šta će nam to reći Dačić Ivica u svome poetskom nadahnuću? Mada, da se odmah razumemo, nije se Dačić nikakvim "nama" obraćao, no je podnosio raport svom vrhovnom komandantu, jedno tako rekuć anualno izvješće o stanju stvari s ove strane ništavila. Ali nema veze, to što mu je rekao, dobro mu je rekao, a vredelo bi da i mi to oslušnemo. Reći će, naime, Dačić kako je "u međuvremenu politika koju je (S. M.) vodio tokom devedesetih doživela 'moralnu i političku satisfakciju'", pa će to zorno potkrepiti ovako: "To se najbolje vidi u izjavama svih članova državnog rukovodstva koji kad govore o Kosovu i Metohiji govore na isti način kako smo mi vodili politiku u tom periodu" (*Beta*, po *Danasu* od 12. 3. 2008).

TEOFIL
PANČIĆ

Dačić je Ivica, dakle, posve zadovoljan politikom aktuelnih srpskih vlasti, ili bar njenim "patriotskim" aspektom - a drugoga aspekta tu jedva i da ima - pa to svoje zadovoljstvo prenosi vrhovnome, tamo negde dole, u blizinu užarenog središta Zemlje, spokojno primećujući kako je to zapravo ona ista politika, samo se sada malko drugačije zove. E sad, kada neko u *Peščaniku* ili tako negde izrekne nešto slično (mada s mnogo manje zadovoljstva), kada kaže da je najveći problem s ovim što nepodnošljivo mnogo liči na ono (pa će mu i ishod biti isti, samo još gori), onda se svi ljute, i najblaže što ćeš čuti o tome jeste da se radi o ogromnome preterivanju. Kada, međutim, Dačić Ivica autoritativno ustvrdi iliti dijagnostifikuje to isto - a on bar valjda zna o čemu govori: ta, bio je tamo, mesio je i on to krvavo testo, eno se uflekao do iznad lakata - onda to prođe nekako ugluho i bez ikakvih komentara, nit' ko da odobri, nit' ko da opovrgne, nego kao da je svima silno neprijatno, pa bi hteli da se cela stvar nekako zaboravi, da se jastukom uguši, bez glasa, bez traga. Jer Dačić Ivica, hvališući se svome vrhovniku, zapravo izgovara nedozvoljeni tekst, nedozvoljen baš zato što je tako blizu istine. Možeš lepo da zamisliš sve one de-es-esovske i ostale salonske protuhice kako se mršte, znoje, strižu ušima i kolutaju očima, ne znajući šta bi rekly: da se složje ne mogu, jer zaboga, "bili su i oni protiv Miloševića" (na svoj delikatan i diskretan način), a da se usprotive, pa to

tek ne mogu, jer niti imaju su čim, niti bi im to bilo oportuno, jer oni najbolje znaju da je ovo isto što i ono, osim što je još luđe, samim tim što se ponavlja ("kao farsa"), i što se čini deset godina nakon svega, što je već posebna forma mahnitosti, do koje se Dačić i njegov vođa ipak nikada nisu bili dovinuli.

Nije da nam je Dačić rekao bilo šta što već nismo znali, ali lepo je što smo to čuli baš iz njegovih usta, jer iz njih to dođe nekako kao verifikacija, kao overa, izdata od eksperta, od insajdera, od čoveka koji zna. Nešto kao kad obradiš neku Hendriksovu pesmu, pa ti duh Hendriksov, a kroz usta, reci-mo, njegovog basiste, očinski poruči: "Hej, mali Džo, lepo si ti to odsvirao! Isti ja iz mladih dana!"...

Predizborna kampanja samo što se nije zahuktala, brzo će ove Dačićeve zen-misli prekriti ruzmarin, snjegovi, šaš i kakofonija besomučnog brbljanja, a to je povelika šteta, jer Dačić nam je - mada mu nije takva bila namera, ali ko mari - dao dragoceni napatuk, ključ za odgonetanje važne šifre. Poslušaj, dakle, šta se govori, pogledaj, dakle, šta se čini, pa svaku reč i svaki čin provuci kroz *mentalnu dačić-mašinu*, precizno odmeri bi li Ivica to odobrio ili ne bi, da li bi se time pohvalio onome tamo pod onom lipom, pa ćeš znati o čemu se radi. Onaj što mu je Dačić bio ađutant uzdigao se na Kosovu i Metohiji, i Kosovo i Metohija su ga sahranili, a umalo da i Srbiju sahrane s njim. Ovo što se sada rastelalilo i razgalamilo, sav taj radikalski i osobito "narodnjački" bašibozluk, od iste je bofl-tkanine skrpljeno, i istom se zaludicom povazdan bavi, jer im je to najbolji način da ne rade ništa suvislo i korisno, a da emituju utisak kod neukih kako su em strašno silni i važni, em strašno rodoljubni. Kako se da videti, Dačić Ivica ni ubuduće neće imati razloga da se žali na njih neupokojenom duhu Gazde, naprotiv, verovatno ih tek čekaju prave pohvale. Pravo je pitanje hoće li oni drugi, pre svega demokrate - oni su tu, kako god okreneš, uobičajeni sumnjivci - ustrajati u iluziji da se može štrpnuti ponešto od Ivice i društva, a da to ostane neprimećeno, i da bude neškodljivo, u maloju dozi, kao rum u kolaču, ne da opije, nego da da šmek. E pa, neće moći. Ne gradi se "evropska Srbija" tako što se više "ja sam za Evropu, majke mi", nego tako što se sistematski demontira i razvozi na đubrište sav onaj krš koji je onaj požarevački neupokojenik posejao okolo. Zar baš ništa tu nema da se spase, da se sačuva? Ništa, ni mrva. Uostalom, ionako su Voja i Velja pokupili sve što je ostalo. I neka im, pošteno su ga zaradili, evo im to i Dačić priznaje.

Verovati da do podneva možeš da budeš demokratski Milošević (to jest, zamajavaš se svime čime se i on zamajavao, ali "na demokratski način"), a od podneva se ležerno presvučeš i postaneš Ulof Palme, Vili Brant ili neko takav, to ne znači voditi "umerenu i trezvenu politiku", koja "izbegava sve ekstreme", nego znači nemati nikakvu politiku. Konzistentna politika je skup određenih ideja i vrednosti, koje su dakako pluralističke, ali ne mogu potirati jedna drugu, jer onda nastaje galimatijas, raspad svake koncepcije, kolaps svake produktivne akcije.

U svakom slučaju, treba pomno pratiti Dačićeve godišnje izveštaje; tek ako dočekamo da Ivica D. dođe pod lipu tužan, snužden i ljut, raportiravši "patriciju" i "stupu domovine" da je ovde gore sve krenulo na zlo i naopako, onda ćemo znati da smo nešto uradili, i da za Srbiju ima nade. Sve ostalo je požarevačko tra-la-la, besomučno variranje sramote i propasti u hiljadu lekcija, s ovom ili onom "sivom huljom" u svojstvu trenutnog administratora, čuvara paklenske vatre.

LJUDI U REDU NA NOVOM GROBLJU, 12.03.2008:

Sve sam tužnija i sve mi je mračnije i sve mi je gori ponor i sve mi je gore i sve nam više treba Zoran i ne mogu da zamislim da su ljudi toliko beslovesni i toliko neosvešćeni i da Borisu Tadiću crvena crta nije bilo ono što je uradila ruska televizija, nego što je Čeda glasao tek u pola deset i verovatno za Nikolića. Eto, zašto nisu demokrate odbranile Zorana Đinđića od onog sramnog nastupa na televiziji? Sad još samo treba da Legija pobegne iz zatvora i da svi budu zadovoljni. Ja sam bila na njegovom grobu za zadušnice, tata mi je tu pored, bila sam kod tate i bila sam kod Zorana, ali ovo danas je nešto drugo. To je demonstrativna potreba za Zoranom i demonstrativno sam protiv onoga što nije Zoran i onoga što je pobedilo.

Ja mislim da ćemo do kraja života dolaziti i mislim da će promene biti jako teške, jer svet mora da se menja, kao što je Đinđić rekao.

Ja njega nisam mnogo obožavala, ali sam ga cenila i tek kad je poginuo, ja sam shvatila šta smo izgubili.

Ali ja sam stvarno očajna tog dana, nikako ne mogu da se oporavim, ne samo ja, nego cela moja porodica. Ja sam očajna ne zbog sebe, ja sam već u dosta poodmaklim godinama, ali sam očajna zbog svojih sinova i nji-

hove generacije, koja je zaista zaslužila kvalitetniji život, ali bi i oni morali više da se uključuju u sve to.

Mi stalno pričamo o mladima. Pa čekaj, hoću i ja da živim, hoću da se lečim, hoću da ne bazam više po ulici, hoću normalnu starost. Jesmo li završili s pričom o tome ko je odgovoran za miting i za onog nesrećnika što je poginuo? Zar Tadić to ne može da zapita? Ne, nego kaže - Policija je lepo radila svoj posao.

On neke crvene linije postavlja i samo mu je Čeda prešao crtu, niko drugi, ni ruska televizija, ni ovaj čovek što je poginuo.

Sve ovo treba da ide brže, ali snage koje su to zaustavile sada treba eliminisati ili nekako gurnuti na margine. I ja sam od onih što su ostali bez posla i deca mi još nisu u stalnom radnom odnosu, užas, ovo je već užas, stvarno je agonija.

Dolazim, nažalost, od 12. marta 2003. godine. Mislim da populacija ipak postaje svesna da je njegov put i njegova vizija naše zemlje i naše nacije bila ispravna. A dolazićemo verovatno dok god polovina stanovništva bude glasala za radikale i DSS. Koliko će to da traje, ja stvarno ne znam. Koji je moj motiv? Pa, tako osećam da dajem doprinos onoj boljoj Srbiji, onoj lepšoj, perspektivnijoj. Verujte mi, toliko mi ga je žao da evo, koliko godina već, uvek mi krenu suze za njim. Bio je šok, ja sam znala da on neće preživeti, stvarno je bio šok. A ovo posle je žal za njim, ali i za životom koji smo mogli da proživimo zajedno s njim. Tuga što mi sada živimo ovako i što smo stalno nad nekim ponorom, na nekom dnu iz koga ne znam kako ćemo se izvući. A ja imam poster s njegovom slikom u stanu, gde je napisana ona njegova rečenica - Oni koji misle da će mojim ubistvom ubiti Srbiju se varaju. Mislim da je u pravu. Kad će se njegove reči obistiniti? Kad će Srbija oživeti, ja ne znam tačno, ali mislim da je bio u pravu.

Dolazim svake godine i mislim da, dok budem mogla da hodam, da ću dolaziti i dalje. Ovo je već neki inat kod mene, moram tako da kažem. Do prošle godine sam dolazila onako, to je bila potreba stvarno, da budem tu na ovaj dan, znate, teško je to sve izgovoriti, da to bude i odmereno i da ne bude patetike. Ali to je dug, i taj dug, ja to pomešam s tim osećanjem inata zbog svega ovoga što se dešava sada. Jja sam došla s tim osećanjem, ali evo, sad sam videla neke prijatelje koje nisam videla još od studija i onda sam se malo poradovala. Mislim da je taj pravi svet, ako smem tako da

kažem, na pravom mestu danas. Moj lični motiv jeste protest i ja tu nemam nikakvu dilemu, zato što je tim ubistvom ubijena svaka nada, odnosno meni je oduzeta svaka mogućnost da se nadam da će do kraja mog života biti bolje u Srbiji. To je apsolutno odraz mog protesta prema onome što nam političari svesno ili ne, iz dana u dan čine i ja tu nemam drugi način osim ovoga, i slušajući *Peščanik*, da izrazim tu vrstu protesta. Prema tome, to je toliko tragično da ja mislim da nismo dovoljno svesni gubitka koji nam se dogodio.

Onog momenta kad se desio taj tragični događaj, ubistvo, ja sam shvatio da su u stvari s tim nestale neke moje vizije o budućoj modernoj Srbiji. Ovde sam došao iz protesta, a i da se zahvalim Đinđiću za onaj kratak period kad sam živeo onako kako žive ljudi u modernim državama. Tako da mi je 12. mart pomešan i s tugom i sa srećom, jer sam živeo u tom periodu kada je on bio naš premijer. I to je jedini čovek koji će ostati u mom životu kao pravi premijer, onako kako sam ja to zamišljao.

Mi smo zaista duboko verovali da se naš život pokreće. Pripadali smo tada možda maloj grupi ljudi, koja je u vreme od te tri godine želela da ne bude previše u politici. Mi smo se posle odlaska naše ćerke u Ameriku duboko nadali da će joj ta moderna vizija Srbije premijera Đinđića poslužiti kao nešto gde će ona steći znanje i iskustvo i preneti ga i živeti u svojoj zemlji. Kada se dogodio 12. mart, ona je nama saopštila da se neće vratiti i evo, šest godina je tamo. Ove godine očekuje da dobije državljanstvo, što znači da taj preostali deo svog života želi da provede tamo. Tako da je, eto, nama porodično teško s tim da živimo, ali s druge strane smo dali ohrabrenje našoj ćerki. Uzbuđena sam, zaista, pogotovo kad o ovome pričam. Da li je ohrabrenje da ona u toj svojoj borbi tamo nastavi dalje, nađe svoje mesto? Tu je naša porodica prepolovljena, no, mi se duboko nadamo da ćemo se jednog dana sastati i biti svi na jednom mestu. Da li će to biti Srbija ili možda daleka Amerika, videćemo.

Moje prvo osećanje je žalost što njega više nema, pa onda sve drugo, ali zbog onoga što je on bio i što je radio mi još nemamo pravo samo na osećanje žalosti, to mora biti i protest. Ja ni danas ne mogu da oprostim sebi što imam neko osećanje da mu nisam pomogla, da je moralo je da postoji nešto što smo mogli da uradimo da tako ne završi, jer ona medijska haranga je predugo trajala, a mi smo ćutali. I neka mi oprostimo što danas tako kažem, ali i njega krivim što nas nije na neki način upozorio, što nas nije pozvao da pomognemo. Verujte, nije to neko osećanje bezgraničnog

poverenja u vođu, ono što je on radio je ono što ja duboko želim i za ovu Srbiju i za moje unuče i za moju decu. I zato, mislim, nije smelo tako da se završi. Znete i sami kakva je to bila situacija i meni je bilo jasno, bilo mi je sve jasno, ali jednostavno, nisam mogla ništa da uradim. Pre svega, on je to preuzeo samo na svoja pleća i nije nas pozvao. Da nas je pozvao, možda smo mogli bar pokušati nešto da uradimo. Eto, tako, to je moje duboko osećanje kada mislim o njemu. I njega nema već evo, pet godina, ali ja baš iz pijeteta prema svemu što je on radio ne dozvoljavam sebi da gubim tu nadu dok sam živa. Iako imam šezdeset dve godine i ne znam da li ću doživeti da se sudi njegovim ubicama, ovi ljudi kojima se sudi su samo izvršioci. Ja ne znam da li ću dočekati da se sudi ubicama, jer prošle godine nas je bilo manje, ove godine nas je više, ja se nadam da će u Srbiji jednog dana biti dovoljno ljudi koji će tražiti da se sudi ubicama Zorana Đinđića.

SVETLANA LUKIĆ:

Bio je ovo Peščanik.

PEŠCANIČK 21. 03. 2008.

PRIDRŽI SRBIJU

Ne postoji plan o povratku naše vojske na Kosovo i zato mi nije jasno zašto bi priglupa akcija slanja voza koji nikuda ne ide bila tajna ... Ponoviću još jednom - Barače Obama, budi uvek s nama ...

Oni idu u rat, čiji ishod smo videli već četiri puta, a to je da svi Srbi odu odatle ...

Gosti:

LJUBODRAG STOJADINOVIĆ, *vojni komentator,*

AIDA ĆOROVIĆ, *iz Urban Ina,*

ISHAK SLEZOVIĆ, *iz Radija Sto plus,*

PETAR LUKOVIĆ, *novinar,*

TEOFIL PANČIĆ, *novinar,*

DUBRAVKA STOJANOVIĆ, *istoričarka*

SVETLANA LUKIĆ:

Kratko je trajalo olakšanje zato što je Koštunica priznao da je vlada pala. Taj zastrašujući čovek je praktično odmah pokazao da to što je on podneo ostavku, što je vlada tehnička, a parlament se ne sastaje, samo znači da su i one tanke niti koje su zauzdavale njegovo ludilo pokidane i da on i Samardžić mogu da rade šta god im padne na pamet.

Tadić i njegovi evropejski ministri, a Dinkićem na čelu, misle da su padom vlade odsekli zmiji glavu, da je otrovna Koštuničina politika ostala bez otrova. Ali zapamtićemo svi mi ovih nekoliko meseci tehničke vlade i videćemo koliko je bio u pravu prirodnjak Brem iz devetnaestog veka. Odrezana zmijska glava, kaže Brem, ujeda gotovo isto tako opasno kao što je ujedala dok je zmija bila čitava; još nekoliko minuta, pa i četvrt sata pošto je odsečena od tela, glava se okreće prema strani odakle ju je snašla smrt i tako ovaj neznatan i slabo razvijen mozak dokazuje kako vrlo kasno shvata šta mu se dogodilo.

Koštunica više nije predsednik vlade u punom kapacitetu, što bi rekao Tadić, on je sada više kao onaj Džeri Adams, lider Šin Fejna, političkog krila Irške republikanske armije. A Samardžić Slobodan, profesor Evropske unije i evropskih integracija na Fakultetu političkih nauka, je operativac na terenu. Ne samo da je one elegantne sakojiće zamenio udobnim radnim sakoima od somota, nego je prerastao i u balističkog stručnjaka, koji po džepovima nosi ostatke snajperskih metaka koje pokazuje članovima vlade kao krunski dokaz da su pre neki dan u Mitrovici Srbe gađali a namerom da im zatru seme.

Slobodan Samardžić i Koštunica Vojislav mobilnim telefonom svakoga dana usaglašavaju državnu strategiju za Kosovo, dopunjavaju akcioni plan, jednom rečju, njih dvojica određuju nove nacionalne, državne i ratne ciljeve Srbije.

Kada vidim Samardžića kako se žustro šeta po Mitrovici, prisetim se one scene iz Andergraunda u kojoj pijani i pomahnitali stanovnici podruma ne čuju Boru Todorovića koji uplašeno šapuće - Ljudi, majmun je ušao u tenak.

Dok je majmun u tenaku, predsednik države nam se žali kako mu ministar Samardžić ne da da vidi sporazum koji je ponudio šefu UNMIK-a, a ministar vojni Šutanovac nam kuka kako mu sekretar vlade, Dejan Mihajlov, ne da da zvirne u akcioni plan. Jadne i plačljive demokrate nam poručuju da

su njihovi koalicioni partneri bezobrazni. Zašto nam, na primer, ministar vojni Šutanovac nije plakao na ramenu pre pada vlade i početka predizborne kampanje? Pa akcioni plan je odavno napisan, u vreme kada je on, ministar Šutanovac, sa svojim predsednikom Tadićem posećivao koncerte svoga tasta, Miroslava Ilića. Kako to da se Tadić tek juče setio da traži hitnu istragu povodom bojkota pekara Albanaca u Somboru? Je li to možda zbog početka predizborne kampanje?

A šta u međuvremenu radi i gde je rikošetirao ministar spoljnih poslova Vuk Jeremić? Bio je, vidim, kod Gadafija i kod njegovih jednogrbih kamila. U idućoj fazi borbe za Kosovo posetiće Gadafija i njegove dvogrbe kamile. Neverovatan je spisak institucija kojima je Jeremić poslao pismo kojim upozorava šta će se desiti na svetu, ako razne zemlje na-stave da priznaju nezavisnost Kosova. Pisao je Svetskoj zdravstvenoj organizaciji, Međunarodnoj organizaciji rada, Organizaciji ujedinjenih nacija za industrijski razvoj, Organizaciji za migracije, Organizaciji za atomsku energiju, Svetskoj poštanskoj uniji, Svetskoj carinskoj uniji.

Američki predsednik Džordž Buš doneo je odluku da potpiše jedan papirić, koji znači da je predsednik Buš Kosovo kvalifikovao kao - primaoca odbrambenih artikala i odbrambenih usluga. Koštunica je odmah reagovao i rekao da srpski narod s ogorčenjem prati politiku Sjedinjenih Američkih Država. Šta u stvari ova odluka Džordža Buša znači, koliko je ona neobična ili obična, govori Ljubodrag Stojadinović, vojno-politički komentator Politike.

LJUBODRAG STOJADINOVIĆ:

Nije uobičajeno da se predsednik jedne velike sile bavi izvozom oružja novoj i maloj državi. To zvuči zlokobno, jer povezuje kosovsko ministarstvo odbrane i američki koncern koji se bavi izvozom naoružanja. Ovde se verovatno radi o neposrednim donacijama američke države, što je neka vrsta militarističke lekcije Srbiji o Kosovu. Neobično je da američki predsednik lično govori o izvozu oružja i to je zlokobna poruka u trenutku kada na Kosovu rastu tenzije, koje nagoveštavaju dalji rast nasilja. Nasilje na Kosovu je još na nivou incidenata, ali postoji mogućnost nasilja većih dimenzija. Druga poruka koja nam je poslata jeste da Amerika ozbiljno razmišlja o bezbednosnoj poziciji Kosova. To znači da će sve što se tamo bude događalo, a prevazilazi nadležnost ili mogućnost snaga koje su na terenu, biti razrešeno silom na višem nivou. To, naravno, nije dobro i nije pravedno i pomalo je bahato, ali pokazuje realni odnos snaga.

U politici se mora razumeti odnos snaga, ako zemlje poput naše žele da prežive. Što se tiče odnosa velikih sila, Rusije i SAD-a, moram da kažem da mi do sada od Rusije nismo dobili konkretnu pomoć u ostvarenju svojih nacionalnih interesa. Rusija nas je podržala u vezi s Kosovom, ali to je bila sterilna podrška. Mi imamo veliki problem u izboru saveznika. Koliko se sećam, 1999. godine je savezna skupština donela odluku o priključenju Rusiji i Belorusiji i tu odluku još niko nije poništio. Rusija nam može biti oslonac samo u pokušaju da nas uteši. To je podrška koja se odvija u atmosferi parastosa. Ljudi vam dolaze i govore - Nema veze, život se nastavlja, to što si izgubio, izgubio si, idemo dalje. Rusi nam obećavaju da oni neće dozvoliti da se dalje dešava ono što se već dogodilo.

LJUBODRAG
STOJADINVIĆ

Istovremeno, kod nas vlada atmosfera mobilizacije, koja lebdi u vazduhu i atmosfera nostalgije za godinama koje smo nepovratno izgubili. Tom štimungu nekrofilne mobilizacije doprinose i pobune rezervista, koji pre odlaska u novu avanturu žele da naplate svoje učešće u staroj. Tim ljudima ne treba zamerati, jer mera njihovog patriotizma odslikava vrednosnu lestvicu vlasti u Srbiji, koja nas ponovo dovodi na rub povratka u devedesete godine. Očigledno je da je vlada, i kada nije bila samo tehnička, vodila dve politike. Tu ne postoji državna politika, već partokratski impuls, koji se prostire od ministarstava do dna partijskih hijerarhija. Premijer se postavlja kao mesija, koji sve što se ne uklapa u njegovu projekciju stvarnosti smatra jeretičkim delom. Iz toga proizlazi njegov nadripatriotizam i pokušaj da se sve reši pomoću nekog čarobnog modela. U taj model spadaju stvari kao što su virtualna mobilizacija, blokiranje puteva, osvajanje suda i voz gospodina Ilića i Šarančića, koji nikuda ne ide.

Na taj način se šalje autistična poruka da je mikroratovanjem moguće proizvesti državnost tamo gde žive Srbi. Naravno, sve su to potezi koji Srbe u Kosovskoj Mitrovici dovode u sve teži položaj, jer daju opravdanje međunarodnim snagama da budu sve brutalnije, što im verovatno uopšte nije bila namera. Srbiji preti velika opasnost od sopstvene vlasti. Neke od odluka akcionog plana očigledno su gore od razloga povodom kojih su te odluke donete.

Mi smo tek pre neki dan saznali da je akcioni plan tajna i za vladu. Dakle, ministar odbrane ne zna koji deo tajnog plana sprovodi ministar za Kosovo i Metohiju, Slobodan Samardžić. To je nedopustivi apsurd, bez obzira na to što je u pitanju država koja se našla u predizbornom vakuumu.

Očigledno je da je tehnička vlada u stanju da napravi mnogo problema državi koju navodno pokušava da spase. Primer ministra Samardžića je veoma zanimljiv, jer zaista nije jasno čiju politiku taj čovek sprovodi. To nije politika vlade, kaže ministar odbrane, gospodin Šutanovac. Na kraju je ispalo dobro što je akcioni plan tajan, jer je bolje da velike gluposti ne budu javne. Pretpostavljam da neke stvari koje su se otkrile događajima predstavljaju deo akcionog plana. Na primer, međuseoski voz koji nikuda ne ide ili da Srbi bojkotuju kosovske institucije i napuste svoja radna mesta, a navodno će im Srbija plaćati plate. Onda se ispostavilo da Srbija to ne može i tamo je nastalo veliko nezadovoljstvo među ljudima koje Srbija stimuliše da se ponašaju u skladu s idejama koje imaju ministri poput Samardžića.

Očigledno je da u izradi toga plana nije previše korišćeno razmišljanje, kao način koji se inače koristi kada se donose važna državna akta. Očigledno je da je to dovelo do niza opasnih i smušenih koraka, koji dovode u opasnost pre svega Srbe koji su u severnom delu Kosovske Mitrovice, kojima preti opasnost da izgube fizički kontakt sa Srbijom. Moguće je da će taj deo granice biti blokiran, uz opravdanje međunarodnih snaga da su morale da primene taj nivo prisile da bi pacifikovale sukobe. To će naneti veliku štetu Srbiji i kompromitovati prećutnu ideju o nekakvoj podeli Kosova. Srbi koji su u totalnim enklavama imaju druge probleme. Do njih ništa iz Srbije ne dopire neposredno. Čak ni ministar Samardžić ne može da ode do njih. Do enklava stižu samo ministri neozbiljni i opasni stavovi, koji bi morali da budu predmet rasprave tehničke vlade. Koga on tamo zastupa kada laže - Mi ćemo im vratiti? On govori kao navijač nekog seoskog fudbalskog tima, koji je dobio batine u nekom selu, pa kaže - Oni su nas izmlatili motkama, ali ćemo i mi njih, kada oni budu došli kod nas, ili ćemo otići u njihovo selo, pa ćemo im sve vratiti. Iracionalni stav vlade i pojedinih ministara proglašen je etalonom patriotizma. Svi koji kritikuju takvu poziciju rizikuju da budu proglašeni izdajnicima. To je dovelo do situacije da pola Srbije mrzi ovu drugu polo-vinu i da se više ne zna ko su zaista patriote, a ko su pravi izdajnici, jer patriotizam i izdajništvo se vrednosno određuju u odnosu na režim koji je na vlasti.

Recimo, Velja Ilić je bio izdajnik u doba Miloševića, pa su ga po planini Jelici jurile odgovarajuće snage da ga uhvate kao izdajnika. Sada je on u poziciji da određuje ko je izdajnik i on je taj koji deli stranke na patriotski blok i ostali bučkuriš. To je naravno njegova stvar, ali hteo sam da pokažem da je pitanje patriota i izdajnika relativno pitanje. Nama su se

dogodile zaista teške stvari, ali mi ne možemo da budemo uslovljeni samo pozicijom premijera, koji ponavlja da mi nikada nećemo priznati Kosovo. Nedopustiva je i smrtonosna mantra da bez Kosova Srbija ne postoji. To bi značilo da Srbija treba da umre dok mi ne vratimo Kosovo, a to znači možda zauvek ili možda za pedeset godina. Ova politička elita nije bila u stanju da napravi koncepciju za ostvarenje dva stratejska cilja. Prvi je da Srbija opstane, nezavisno od političke realnosti koja je po Srbiju traumatična, a drugo je da Srbi na Kosovu opstanu nezavisno od stanja u kojem je Srbija. Da li o našim životima treba da odlučuju ljudi koji imaju pet, šest ili sedam odsto podrške? Da li smeju da zauzmu mesijansku pozu nekompetentni ljudi, koji su u stanju da beskonačno ignorišu stvarnost? Da li o sudbini države treba da odlučuju ljudi koji nas svode na podanike od kojih se krije sadržaj važnih državnih dokumenata? U nekim zemljama je statut tajnih službi javan, a kod nas je ustav, koji se tiče naših osnovnih prava, tajna.

LJUBODRAG
STOJADINVIĆ

Mislim da smo svi mi koji glasamo odgovorni za to i da odgovornost nije samo na ljudima na vlasti. Tu odgovornost moramo da pojmimo kao nešto što nam sledi u narednim mesecima i da pokušamo da koliko god možemo te ljude, koji sada kroje našu neslavnu istoriju, konačno pošaljemo u istorijski arhiv. U suprotnom ćemo morati da organizujemo neki novi 5. oktobar. Ako se na ovakav način bude radilo, to se verovatno mora dogoditi, jer nam na ovaj način nema opstanka. Mi se silovito vraćamo u devedesete.

SVETLANA LUKIĆ:

Ministar Šutanovac nas je tek pre dan-dva obavestio da on ne zna šta piše u akcionom planu, a o tom akcionom planu se govori već mesecima. Zašto nas ranije nisu upozorili, i ministar Šutanovac i Demokratska stranka, da im njihov koalicioni partner ne dozvoljava da vide šta piše u akcionom planu?

LJUBODRAG STOJADINVIĆ:

Demokratska stranka ima većinu ministara u vladi i njena odgovornost za to je ogromna. Izgleda da je DSS shvatio da je DS meki trbuh izvršne vlasti i da oni mogu da čine sve što poželeva. U DS-u je održavanje koalicije bilo shvaćeno kao pitanje koje je važnije od države. Brine to što su ovde, izgleda, mnoga pitanja važnija od sudbine države. Predsednik Srbije, gospodin Tadić, snosi lavovski deo odgovornosti zbog izbegavanja da javno kaže neke važne stvari. On je kalkulisao s podrškama raznih vrsta. Čak i posle predsedničkih izbora se nije zahvalio narodu koji ga je izabrao, nego svoj-

im marketinškim stručnjacima. Ali posle rušilačkih demonstracija u Beogradu, mnogi ljudi su manje odlučni da daju svoj glas Borisu Tadiću kao čoveku koji predstavlja evropsko lice Srbije. On to možda i jeste, ali to lice ima i naličje, a to je njegova defanziva pred agresivnom manjinom, mislim na stranku gospodina Koštunice. Šutanovac svoje nepoznavanje akcionog plana ne može da pravda time što mu Samardžić ili Mihajlov navodno nisu dali da ga vidi. O tome je stvorena misterija kao da se radi o nekom planu NKVD-a, pa taj plan treba držati u strogoj tajnosti kao vrhunski državni plan, čak i posle njegovog ostvarenja, a on se u stvari tiče građana Srbije. Ne verujem da postoji ratni plan o povratku naše vojske na Kosovo i utoliko pre mi nije jasno zašto bi bila tajna jedna priglupa akcija o slanju nekog voza koji nikud ne ide i zašto bi bila tajna pokušaj da neko zauzme sud, kako bi srpski pravosudni sistem navodno i dalje delovao u Kosovskoj Mitrovici. Sve je to glupa iluzija. Po mom saznanju, oko hiljadu i po ljudi na Kosovu je izgubilo ili napustilo posao, očigledno verujući da Beograd zna šta radi.

Činjenica da polovina članova vlade ne zna šta druga polovina radi je opasna. To svedoči o tome da se tu možda više ne radi o partijama kao sektama, nego o ljudima koji su se podelili na interesne grupe. Ako se dve interesne grupe koje tvrde da rade u interesu Srbije sukobljavaju do granice raskola, to znači da ni jedna ni druga ne rade u interesu Srbije, nego u interesu svojih klika. To je izašlo na videlo prekjuche, kada smo saznali da ministar odbrane ne zna šta radi ministar za Kosovo i obrnuto. Generalni sekretar vlade je rekao da ministar vojni može da vidi tu državnu tajnu, ali samo u vladi i u prisustvu sekretara i policajaca. I šta sada, da ministar ode i to priča, pa da nam kaže - Majku mu, nisam znao da to piše u akcionom planu? Imamo farsičnu vlast, koja bi bila jako smešna da situacija nije ozbiljna i oni bi bili tragikomični junaci neke posprдне literature da ne čine te zastrašujuće gluposti koje čine, i to u ime države. Taj okvir je postao jasniji sada, kada smo shvatili da vlada ne zna šta čini. Bojim se da mnogi od njih ni ne znaju šta je interes države.

Najgore je da ovi tehničari opstanu do avgusta, pa da se onda zbog toga što niko nije u stanju da formira vladu raspišu novi izbori. To bi moglo da dovede do okolnosti u kojima bi radikali mogli da doguraju do onih 48-49 odsto. Oni bi relativno lako našli koalicionog partnera od još pet odsto i onda bi nam sledilo nešto što smo zaista već temeljno preživeli. Možda bi baš to bilo lekovito za Srbiju, da se zaista vidi koliko duboko možemo da padnemo. Možda nam je potrebna druga katarza. Pametni narodi to rade

jednom, a nama očigledno nešto nije u redu s memorijom. Naše pamćenje izgleda treba obnavljati, pa moramo ponovo da se vratimo u devedesete, na prazne rafove, na prodaju benzina po ulicama i Šainovićevu inflaciju od dva miliona posto. Nadam se da se ovo neće dogoditi, ovo je prosto projekcija najgore mogućnosti - ako isključimo rat. Nadam se da ni njega neće biti i nadam se da neće biti sukoba u Srbiji.

AIDA
ĆOROVIĆ

Srbi imaju običaj da svoj patriotizam izražavaju mržnjom prema onim Srbima koji ne misle poput njih, ali ako isključimo te najgore mogućnosti, dakle, rat i povratak u devedesete, sledi nam dugo tavanje kroz nekoliko izbornih sesija, do jedne operativne vlade, koja ne bi vodila plaćne bitke oko svoje smenjivosti. Ali mislim da nas od toga deli nekoliko godina ovakvog života. Treba da pokušamo da sredimo svoja osećanja, da izbegnemo onu vrstu nostalgije koja nas vodi u ponor, da se vratimo životu i da se, koliko god je to moguće pored ljudi koji pokušavaju da nam budu voždovi, tom životu radujemo u skladu sa sopstvenim mogućnostima. Dakle, ignorišući ono što predstavlja vlast, ali ne i ono što predstavlja politiku, jer politika nije samo vlast, nego i sve ono što je ambijent u kojem živimo i u kojem ćemo, siguran sam, preživeti.

SVETLANA LUKIĆ:

Bio je ovo Ljubodrag Stojadinović, vojno-politički komentator Politike. Svi se plašimo 11. maja i izbora, plašimo se koliko miliona ljudi u ovoj zemlji još ne shvata da je čamac u kome već decenijama plutamo bušan i da nam je voda već do grla, a oni neće da skoče i neće da zaplivaју prema obali, nego stalno imaju primedbe na vodu. Zašto je ovako mutna, da li je slana ili slatka, kolika li je temperatura, 'ocu li da se pre'ladim i šta je uostalom na toj obali, ima li tamo rajskog voća i vina rumena, najnovijih audija na lizing i bespovratnih kredita? Međutim, čini mi se da se niko toliko ne plaši izbora, pogotovo lokalnih, kao Pazarci. Tamo je na glasanjima već bilo mrtvih i neprekidni su sukobi između političkih i verskih lidera. U Sandžaku se poslednjih meseci jako lako poteže oružje. U narednih petnaestak minuta slušate Aidu Ćorović, koja vodi nevladinu organizaciju Urban In i glavnog urednika Radija Sto plus, koji reemituje Peščanik, gospodina Ishaka Slezovića.

AIDA ĆOROVIĆ:

Nas su stalno plašili - Vi ste sledeće bure baruta. To je počelo još devedesetih godina. U to vreme je Srbija ratovala s ostatkom Jugoslavije, odnosno rasturala Jugoslaviju, a mi smo bili rezervni krivci. Međutim, bilo

je jasno da Milošević neće dirati Sandžak, jer devedesetih godina Milošević je odavde iznosio jako mnogo novca i naravno da uopšte nije bilo pametno dirati tako dobro tržište. Mnogim ljudima koji su imali privatne fabrike u to vreme, na svakih nekoliko meseci bi pokušali finansij-ski reke-taši i pokupili po više stotina hiljada. I to je trajalo nekoliko godina. Naši privrednici su kupovali sebi prostor za biznis. U prvih desetak dana bombardovanja novopazarski privrednici su skupili milion maraka i bukvalno platili naš opstanak. Postojao je dil s vojskom i tim čuvenim generalom Davidovićem. Njemu je predat milion maraka.

SVETLANA LUKIĆ:

Zašto?

AIDA ĆOROVIĆ:

Da nas ne diraju, i to je zapravo bilo to pazarsko čudo.

ISHAK SLEZOVIĆ:

Miloševiću je u vreme embarga bilo bitno da tržište bude snabdeveno robom. Pazarski biznismeni su i pre toga imali dobre poslovne veze s Turskom i oni su postali jedini ljudi koji su mogli da unesu velike količine robe na ovo tržište, da omoguće da se narod jeftino obuče. Zato je funkcionisao taj pazarski biznis. Problem je u tome što su ti ljudi pomi-slili da će taj biznis trajati večno. Oni su projektovali kapacitete za dvesta ili trista radnika i jedno vreme su i upošljavali toliko, ali je došlo vreme kada više nisu mogli da uposle ni deset ili dvadeset odsto tog kapaciteta i to je postao mrtav kapital. To je problem pazarske ekonomije. Da li je moguća destabilizacija ovog područja? Verujem da je sve to pod kontrolom. Prethodnih dvadeset godina me je naučilo da se u ovoj Srbiji ništa ne dešava slučajno i da će ovo područje, ukoliko to nekome bude bilo potrebno, biti destabilizovano.

AIDA ĆOROVIĆ:

Ja takođe mislim da neće biti velikog sukoba. Imali smo kontrolisani sukob dva jaka politička lidera, koji je bio uvezen iz Beograda. Onda smo imali vehabije, koje više niko ne pominje. Vehabije su bile važne kada je trebalo da dobijemo novu vladu i novog ministra policije, Jočića, pa je bilo potrebno da se on nekako promovise kao nezamenljivi čovek, koji će nas spasiti od svetske pošasti islamskog terorizma.

ISHAK SLEZOVIĆ:

Do sada smo imali dvojicu političkih lidera, a sada imamo još dvojicu, ali verskih. Scena je do sada bila podjeljena na dva pola, a sada je delimo na četiri dela. Sva četvorica imaju svoje konkretne želje, ambicije, oni žele da budu jedini šefovi verske zajednice ili jedini politički predstavnici Sandžaka i pristaju na sve da bi ostvarili svoje ciljeve. Ne vidim drugi izlaz, osim kompletne smene establišmenta u lokalnoj zajednici. Pitam se šta će se dešavati na lokalnim izborima, jer oba politička lidera se boje da će LDP u lokalnoj pazarskoj skupštini biti odlučujući jezičak na vagi.

AIDA
ĆOROVIĆ

AIDA ĆOROVIĆ:

Novi Pazar je dobio status grada pre nekoliko meseci. Odavno postoje neke mape, koje dele Pazar po etničkom principu. I dvoje-troje ranjenih ljudi je mnogo posle svega što nam se dešavalo. Dakle, 11. maj je za nas zaista dan D. Ugljanin neće dati vlast bez krvi. On zna koliko je prljav, u poslednje dve i po godine nije ni krio da je čovek Vojislava Koštunice, i shodno tome čovek Državne bezbednosti. Sada se otkrivaju i repovi koje on vuče iz devedesetih. On neće dati vlast bez krvi.

ISHAK SLEZOVIĆ:

Postoji svakodnevna prinuda izjašnjavanja, na ulici, u kafani, na poslu. Dva svetovna lidera su u političkom ratu već deset godina. Bilo im je potrebno deset godina da dođe do potezanja oružja na onim lokalnim izborima, kada je ubijen odbornički kandidat Durović. Kada se ta borba prenela na duhovni plan, na dva verska lidera, već posle šest meseci je potegnuto oružje i dva puta su ranjavani ljudi. U Tutinu je ispaljeno dvadeset-trideset metaka, bio je to pravi mali ulični rat. Koliko sam ja obavešten, sva četvorica imaju svoju pretorijansku gardu, spremnu da poslušava svaku komandu.

AIDA ĆOROVIĆ:

Mi, Kosovo, sever Crne Gore smo vrlo konzervativni, i dalje se plemenski organizujemo. Sulejman Ugljanin sebe doživljava maltene kao božjeg izaslanika, on čak ide dotle da mu se u izbornim pesmama peva - Tvoj nas nur obasjava. Nur je božansko svetlo, izraz koji se koristi isključivo za Muhameda. Samo je njega kao božjeg poslanika obasjavalo svetlo.

ISHAK SLEZOVIĆ:

Cilj je bio da se Islamska zajednica stavi pod kontrolu političara koji nadvlada onog drugog, jer će onda imati agitaciju kroz džamije i odatle će crpsti glasove koji su se prilično osuli tokom ovih dvadeset godina.

AIDA ĆOROVIĆ:

To prate neki ljudi iz Beograda i kada su videli da verska zajednica može da bude moćna poluga vlasti, oni su je stavili pod kontrolu. S druge strane, muftija Muamer Zukorlić isprofilisao se kao lični neprijatelj Sulejmana Ugljanina i tako je Islamska zajednica postala najveća pretnja lokalnoj vlasti. To je bio signal Beogradu da hitno mora da pomogne svom partneru u lokalnoj vlasti, Sulejmanu Ugljaninu, da uništi Islamsku zajednicu.

ISHAK SLEZOVIĆ:

Ja mislim da će sukob u Islamskoj zajednici da traje dugo, jer mi sve imamo duplo. Duplo nam je čak i Bošnjačko nacionalno veće, pa zašto ne bismo imali i duplu Islamsku zajednicu? Zašto ne bismo uvek imali opo-nenta unutar ovog naroda ovde?

AIDA ĆOROVIĆ:

Za Beograd smo mi - ta turska stoka. Odande se čuje - Nije nam potrebna islamska džamahirija na našem tlu. Ceco, Srbija nema nijedan nacionalni praznik koji nije verski pravoslavni praznik. Srbija gene-ralno ima katas-trofalan stav prema manjinama, sem u predizbornim kampanjama, u koji-ma imamo i svog Roma i svog Bošnjaka i svog Mađara. Ali osnovna teza je da bi Srbija bila srećna zemlja da nema tih manjina, koje samo truju - Evo, pogledajte šta rade ti Mađari po Vojvodini, o Bošnjacima nećemo ni da pričamo, pa Preševo, Bujanovac, to je katastrofa.

Da srpska politička elita ima mozga, da nije ovako nacionalistički otrovana i potpuno sumanuta, ona je mogla da brani Kosovo u Sandžaku, da pokaže - Evo kakav mi odnos imamo prema manjinama. To Srbija zaista niti je umela, niti je u krajnoj liniji želela. Bombardovanje je bilo teško u Beogradu, ali nama je ovde svakoga dana pretila opasnost da nam upadnu Frenkijevci i ostali bolesnici. Neke od tih ljudi smo viđali kako dolaze u crnim džipovima bez tablica, u spitfajer jaknama, s rejban naočarima. Uđu, natoče gorivo do vrha i odvezu se u svojim crnim hamerima. Moj pri-marni strah su izazivali ti ljudi, a ne bombardovanje. Srpska javnost pros-to nema ni volje, ni vremena da se istinski pozabavi nama. U to je umešana i priča koja je postala globalna histerija posle 11. septembra 2001. U to vreme su makedonske vlasti i Vojislav Koštunica pokušali da opravdaju zločine u Bosni, na Kosovu i u Makedoniji stavom - Pa mi smo jurili islamske teroriste. Čak i to su pokušali da izmanipulišu, a da ne go-vorim o paljenju džamija pre četiri godine i o drugim stvarima.

ISHAK SLEZOVIĆ:

Raduje me činjenica da ovde nikada nije bilo međunacionalnih sukoba. To nije rezultat ničije politike, to je rezultat iskustva kroz vekove, i jednog i drugog naroda, jer je Sandžak mesto na kom se ukrštaju putevi od Bosne prema Kosovu, od Crne Gore, odnosno od mora prema Beogradu. Svašta je ovuda prolazilo kroz vekove. Kada govorimo o tenkovima, čije su cevi sve vreme bombardovanja virile s okolnih brda, uperene na grad, zvanično obrazloženje države je bilo da nas ona tako štiti od upada paravojnih formacija da nas ne pokolju. To objašnjenje je zaista izazivalo smeh po pazarskim kafanama. Ponekad mi se čini da je ovaj narod pametniji od svojih lidera i da neće dozvoliti da dođe do bilo kakvih sukoba. A ponekad kažem - dovoljni su Bošnjaci sami sebi, ne treba im niko drugi da bi se sukobili. Ja imam osećaj da Srbi u Novom Pazaru donekle razumeju manjinske potrebe Bošnjaka u ovom gradu i to je vrlo dobra stvar. Samo bih želeo da Bošnjaci kao većinski narod u ovom delu Srbije shvate da su ti Srbi u svojoj matičnoj državi ovde manjina i da oni takođe treba da imaju svoja prava. Mislim da bi neko pametan malo trebalo da radi na tome. Srbi kao manjina u Novom Pazaru treba da shvate da u dogledno vreme neće imati predsednika opštine i da neće biti osamdeset odsto Srba policajaca i tako dalje. Do skoro je bilo tako, ali sada jedno vreme to neće biti moguće. Mislim da će taj proces proći bezbolno i da neće biti razlog za neko trvenje.

SVETLANA LUKIĆ:

Bili su ovo Aida Ćorović i Ishak Slezović, s kojima smo razgovarali preključe u Novom Pazaru, gde smo održali 61. promociju Peščanika. Promociji 11. knjige Peščanika FM prisustvovalo je oko dvesta građana Pazara, Tutina i okolnih gradova, a govorili su im Teofil Pančić i Petar Luković.

PETAR LUKOVIĆ:

Kada vidim da taksista na tabli ispred sebe ima sve vrste srpskih svetaca, od Nikolaja Velimirovića, ono - Kuvarice manje zbori, da Kosovo ne zagori, je l' tako beše, pa sve one zastavice, ja onda ćutim, ništa ne govorim. Vidim pored njega *Novosti*, *Kurir*, *Gazetu* i ćutim. Vozimo se i vidim neke radnike na merdevinama, kače bilbord. Vidim Džona Kenedija tamo u ćošku, vidim i Baraka Obama s desne strane, a u sredini vidim žutu mapu Kosova i veliki slogan - Kosovo je Srbija, s potpisom - www.ministarstvovzakim i ostale začine. I sad to ne bi bilo ništa, ali kod Obame stoji i stih - Barače Obama, budi uvek s nama. Ponoviću vam još jedanput - Barače Obama, budi uvek s nama. Ne izdržim i prekrstim se, a taksista me pita - Šta je, ima neki prob-

PETAR
LUKOVIĆ

lem? - Ne, rekoh, super je ovo - A - pita on - šta vam je to na na bedžu? Ja nosim bedž na kome piše - I ja sam jedna od nas. I on gleda ono i kaže - Je li ovo nešto pederski? - Ma nije - rekoh - pederski, to je kosovski zavet.

Kaže on - Da ja tebi nešto kažem, ovo je tek početak. Početak čega? - pitam ja. I sad stojimo na semaforu i on priča - Imam poverljivu informaciju - pazi, taksista ima poverljivu informaciju. Kaže - Vojvodina proglašava nezavisnost - a ja - Majke ti? Super. - Kaže on - Kako super? - Pa - rekoh - četiri godine nisam bio u inostranstvu, a sada odem do Bačke Palanke i to je inostranstvo. Kaže - Ali to nije sve, odlazi i Sandžak - a onda kaže - pa stara raška oblast. - Pa to je isto, čoveče. - Ne, ne, nije to isto, pa kaže - I Bugari napreduju. Rekoh - Zeleno je, ajde da idemo, molim te. On kaže - Da ti objasnim još nešto - Nemoj, molim te - rekoh - stani. Čekao sam da mi vrati svih sedamnaest dinara kusura, dinar po dinar da mi vrati, nema bakšiša.

Izađem kod ruske ambasade i stanem na onaj pločnik, trči milicioner prema meni - Sklonite se s pločnika. - Šta ti je? - rekoh. - Šta nosite u torbi? - Idem u bolnicu. - Sklonite se s pločnika. - Pa gde da se sklonim? Tamo je ulica. - Kaže - Sklonite se. Dobro, rekoh, jebote, niko ne sme da prođe pored ruske ambasade. Onda sam ja zamislio bilbord Vladimiru Putinu, ali s mojim stihom - Vladimire Putine, razmakni nam butine. I vratim se prema Terazijama, a tamo demonstrira neka fašistička masa, *Obraz, Dveri*, otkud znam, Srpska fašistička misao. To *Novosti* opisuju - Sahranili nam sećanje. Kako se sećanje sahranjuje, ajde keve ti, hteo bih da pitam nekog kako li se sahranjuje sećanje. Hajde, života vam, objasnite mi, u šta ga stavite, gde ga sahranjujete? Kako je moguće da to napišu?

Senzacionalni smo, prvaci, šampioni sveta u gubljenju vremena. Računajte, izbori su 11. maja, pa dok se to obračuna, proći će mesec dana, to je 11. jun, pa dolazi leto, šezdeset dana, drž - ne daj, ovaj Koštunica je sebi obezbedio premijersko mesto do septembra. Niti ga iko išta pita, nema ni skupštine, sedam totalno upropašćenih meseci, a pre toga upropašćenih pet godina, pre toga upropašćenih petnaest godina. Nikada nije postojao takozvani demokratski blok. Ne znam koji ludaci su DSS računali u demokratski blok. Kako Koštunica može da bude demokratski blok, kada čovek nije normalan? Jedna moja rečenica stoji u špici *Peščanika* - Izbori su dosadni, Koštunica uvek pobeđuje. Pa, on je uvek premijer, šta god da se desi, on je uvek premijer. I zašto mu Tadić to opet ne bi dao?

Tadić je sad u stanju majke Tereze, na sve strane deli procenete. Meni najomraženija organizacija, koja se zove G17 plus, po svim mogućim istraživanjima ne može da dotakne cenzus. Ma nema šanse, oni su na 4,3 - 4,9. Odu kod Tadića i on im da 25 odsto. Jutros ustanem, strašno, prva vest - Vuk Drašković dobio od Tadića 5 odsto. Pa to mu ni Dana ne bi dala. Ima još. Nenad Čanak se hvali da je s Tadićem postigao sporazum, verovatno 7-8-9-10 odsto. Još ako i ovi vaši dođu da traže, Rasim i ovaj drugi, a možda i zajedno dođu. Što se Suljo i Rasim ne bi pomirili u okrilju Demokratske stranke, ako su mogli da se pomire Dinkić i Demokratska stranka? Ko pamti šta je Dinkić radio pre četiri godine? Iživljavao se kao nad lešom, uzeo motiku pa udario, pa Bodrum, pa lažu, pa lopovi, pa kreteni, pa đubrad, pa sve najgore. Ništa. I da sve bude luđe, čitam u novinama, ne mogu da verujem - njih dvojica su pre neki dan proslavili taj sporazum, ono - ja tebi 26 odsto, a ti meni ništa - tako što su bili u kafani Reka do četiri ujutru i u jednom trenutku je Mladen Dinkić izašao na scenu s gitarom i počeo da peva nežnu ljubavnu pesmu Borisu Tadiću - *Ima neka tajna veza*. Ne, ne zajebavam se. I tada je i Boris Tadić izašao na scenu, pa su zajedno otpevali četiri pesme - *Selma, ne naginji se kroz prozor* i tako.

PETAR
LUKOVIĆ

I posle mi kažu - Zašto nisi glasao za Tadića? On je manje zlo, jeste glup, jeste kreten, ali ajmo. Ne mogu više, ne mogu više da glasam za glupe, za budale, za manje lopove. Pre nekoliko godina sam bio u Kuli i sa mnom je bio u emisiji neki iz G17. Hteo sam da se srušim kada sam čuo da je lokalni slogan G17 u Kuli - Manje korupcije. Dakle, korupcija - da, ali manje, umereno. Pokušavam da se ne uzbuđujem previše, ne uspeva mi baš po ceo dan, tako da većinu dana gubim, ali ima trenutaka kada ostajem relativno miran. Nikada u životu mi nije bila važna veličina države, nije mi bila bitna, baš me briga za to. Što se mene tiče, dovoljna mi je moja Zvezdara, opština na kojoj živim. I ona mi je velika, da vam kažem iskreno, ima puno autobuskih stanica i puno taksista. Pa ljudi žive po raznim malim zemljama. Šta da kaže onaj koji živi u Lihtenštajnu, jebi ga, šta taj treba da radi, da se ubije, ili onaj u Monte Karlu, da li svi treba kolektivno da skoče u more? Čemu velike države, velike teritorije, velike planine? Pa idite tamo u šetnju, na zdrav vazduh, idite, pustite mene.

Gledam u novinama, osnovno pitanje je kada ćemo da pozovemo rusku vojsku. Juče Koštunica povodom događaja u severnoj Mitrovici kaže da mora da se konsultuje s Putinom u vezi s pravljenjem zajedničke platforme. Pa čekaj, jeste li se smejali Hrvatima za pesmu *Danke Dojčland*? Ej, zoveš ovoga da pitaš šta da radiš. Morao sam da saslušam jedne večeri

Borisa Tadića, da me obraduje zato što neće ući u koaliciju s LDP-om. Bio sam jako hepi zbog toga, ali on je rekao i jednu stvar koja me je zabrinula. Rekao je ovako - njemu je najveća ideja, kamen temeljac, krov i podrum da se pod A - nikada Kosovo ne prizna kao nezavisna država, B - da on ne odustaje od ideje da Srbija s Kosovom uđe u Evropu i C, to mi je najzanimljivije od svega - jer ćemo samo tako, u Evropi s Kosovom, moći da se izborimo da Kosovo ne postane deo Evrope. Pa čekajte, evo ovako - ja sam Srbija, pretpostavite to, a Ceca je Kosovo.

AIDA ĆOROVIĆ:

A ja sam Sandžak.

PETAR LUKOVIĆ:

Ti si problem iduće godine, polako. I sada, nas dvoje ulazimo u Evropu kao sijamski blizanci. Ulazimo, pazite, zajedno, da bih se ja borio da ona nikako ne uđe - a već smo ušli u Evropu zajedno. To je do te mere apsurdno i blesavo, toliko kretenski, da bi dete od sedam godina reklo - Čika Tadiću, pogrešili ste malo. A i da nije pogrešio, zar je naš jedini cilj da uđemo u Evropu da bismo zajebali Kosovo da ne uđe u Evropu? Ne vidim dobro u poslednje vreme, oslabile su mi oči, što izaziva zanimljive efekte. Jutros sam gledao B92 i vidim onaj kajron što ide dole i čitam da je DSS smislilo novi slogan, koji sam ja pročitao kao - Pridrži Srbiju. Ja se okre-nem ženi i kažem, vidi stvarno, super je slogan, Srbija se stvarno nagnula, mislim, istinitiji slogan davno nisam video. I kažem - jebote, možda nešto i bude od njih - pridrži Srbiju, stvarno je super. Moram da vas razočaram, nije pridrži Srbiju, nego - Podrži Srbiju, ali pridrži Srbiju je, evo, moj slogan za večeras. Hvala vam.

TEOFIL PANČIĆ:

Mi imamo stalno jedne te iste teme, koje moramo da vrtimo, jer nam se život vrti oko njih. Mi se suštinski nismo odmakli od tema koje nam je još Milošević zadao za domaći zadatak. Mi smo stalno govorili - Kosovo, Crna Gora, Hag, Kosovo, Crna Gora, Hag... Na sreću, Crna Gora je samu sebe oslobodila toga da nam bude tema, pa nam je sada ostalo - Kosovo, Hag, Kosovo, Hag... Na to nam se svodi život. U vezi s tim ću vam ispričati malu anegdodu. Pre tri dana bio sam u Zagrebu na tri sata, otišao sam s dve kese pune knjiga i diskova da odnesem prijatelju, dao mu to, a on je meni dao dve svoje kese knjiga i diskova, dakle, ono što sam ja od njega naučio, otišli smo i popili kafu, ručali i tako dalje. Dakle, on me dočekuje na glavnom kolodvoru, silazimo i preko Zrinjevca krećemo prema centru grada i idemo

rubom parka. I odjednom, niotkund, stvorila se neka masa i čujem užasnu buku. Istraumiran od onog 21. februara i od svih onih čudesa, pomislim da je subota, pa su sigurno neki Bed blu bojsi, neki fašisti. Malo bolje pogledam, vidim da tu ima i starijeg sveta, dosta žena. Teško da su to Bed blu bojsi. Rekoh, hajde, možda su neki radnici iz fabrike koja je propala, što bi opet bila neka tema koja je nama bliska.

TEOFIL
PANČIĆ

I mi idemo jednom stranom ulice, oni prolaze drugom, oni su užasno bučni, kao najstrašnija razbesnela masa i ima ih oko dvesta. Pogledam šta nose - oni protestuju protiv ulova tuljana iliti foka, kaže - Spasimo tuljanove kože. Dvesta ljudi hoda centrom Zagreba u subotu po podne i urla - Spasimo tuljane. Znete, hrvatske vode nisu baš poznate po tu-ljanima, ali hoću da kažem da ti ljudi već imaju neke postmoderne probleme. Pa zamislite da sada organizujete demonstracije u Beogradu ili u Novom Pazaru za spas tuljanove kože. Pitanje je samo da li su smešni oni ili smo smešni mi.

Jedan sjajan momak iz Novog Sada, koji se zove Zoran Petakov, zvani Zeka, legendarni aktivista svih mogućih anarholevičarskih i tome sličnih organizacija je osuđen u Četvrtom opštinskom sudu u Beogradu, jer je rekao da su Irinej, Artemije, Amfilohije i Atanasije četiri jahača apokalipse. Jedan od jahača apokalipse, njegov domaći, novosadski vladika Irinej, presavije tabak i tuži ga i Četvrti opštinski sud presudi da je Petakov dužan da mu isplati sto hiljada dinara na ime silne duševne povređenosti. I to ne bude dosta, nego sudija obrazloži presudu time što kaže da ga takve reči vređaju kao hrišćanina. Prvo, sudija nije ni hrišćanin, ni musliman, ni budista. Sudija je neko ko sprovodi zakon i na sudu je njegova jedina veroispovest krivični zakon. Drugo, da je neko mene, Peru, Cecu i drugu Svetlanu, nas četvoro, nazvao jahačima apokalipse...

PETAR LUKOVIĆ:

Ja bih ga tužio.

TEOFIL PANČIĆ:

Evo, Pera bi ga tužio, ali ne bi dobio. Probao bi, ali ne bi dobio, u tome je stvar. Dakle, Petakov je osuđen za metaforu. Ne možete u demokratskom društvu biti osuđeni za metaforu, ali kod nas su crkveni velikodostojnici, eto, zaštićeni i od metafora.

PETAR LUKOVIĆ:

Ja sam izašao u drugom krugu, ali nisam glasao ni za jednog. Crtao sam neke krugove, petnaest minuta sam proveo iza paravana, lepo sam se zabavljao. To je moje pravo. Dozvolite mi da je moje pravo da tamo radim šta hoću. Hteo sam da ostanem sat vremena, ali su me izbacili ranije. Možda sam malo ciničniji nego što bi trebalo da budem, ali dovoljno je da pomislim da će Vuk Drašković, za koga sam mislio da se povukao, da je umro, da će on da doprinese nekoj pobedi. Da li to znači da ću sledeće tri godine da slušam Rasima Ljajića kako ponavlja - Samo što nismo uhvatili Mladića, evo ga, baš sad ga hvatamo? Dosadno mi je više, da li me razumete? Zato tamo gde je Dinkić - ni mrtav, tamo gde je Ljajić - ni mrtav, tamo gde je Nikolić - ni mrtav, tamo gde je Dačić - da ne pričam. Tadić je već ispucao 40 odsto ovome, 25 onome, 10 ovome, sutra 12 onome. Pa njemu će na kraju da ostane 5 odsto. Kako je krenula matematika dava-nja, pa jedna kafana, pa druga, pa jedna pesma, pa druga, natoči vina krčmarice, pa tome nema kraja. Ja za to ne mogu da glasam.

I nemam više velikih ambicija, pa da verujem da će ova zemlja jednoga dana postati normalna. Jebe mi se, da vam kažem iskreno, da li će postati normalna ili neće, sudbina Srbije me uopšte više ne interesuje. Ne interesuje me ni budućnost mladih generacija, ni starih generacija, ne interesuju me ni zatvorene fabrike, ni poljoprivreda, ni zelena salata, ni luk, ništa me od toga ne interesuje. Koliko mogu, ja se borim za svoje ideje, ali ja ne mogu da budem Gospod Bog, pa da se za sve borim. Kada mi neko kaže - Hajde, dođi iduće nedelje - ja ga oteram u onu stvar. Kakve iduće nedelje, pa jesi li ti normalan, kakve iduće nedelje? Kada me neko pita - Gde ćeš na more? - dođe mi da ga udarim. Pa kako da idem na more, otkud znam šta će ovde da se digne, možda i Pirot hoće da bude nezavisan? Šta ako dođu Rusi? Došli mi na vrata pre neki dan oni - Evropa nema alternativu. Ja sam ih ignorisao. Bež'te, bre, više, i vi što nemate alternativu i vi što imate alternativu, pustite me.

Onda mi neko kaže - Volim Srbiju, jer sam je upoznao. Pa nisam upoznao Srbiju, ima hiljade mesta na kojima u životu nisam bio i na koja nikada ne bih ni otišao. I kada sam otišao, proklinjao sam sebe što sam uopšte otišao. Kada smo bili, gde beše ono, ne znam, u Ubu, rekli su mi - Kako nikada niste bili ovde? - Pa koji ću vam ovde, šta ima da vidim, diskoteku, kafanu, prodavnicu, zašto bih došao? Šta sam ja, neki hodočasnik da idem po Srbiji? Ne interesuje me uopšte, ne tražite od mene da budem zamenik za Boga, da grlim čovečanstvo. Kada mi neko kaže - Nas voli narod Grčke - dođe mi

stvarno da ga ubijem. Pa kako te voli ceo narod? Nikad nisi ni video ceo narod, video si tri Grka u životu. A ako si pričao s jednim od njih, poludeo si od toga što priča. I sada nas voli ceo narod Grčke. Ili - Voli nas kineski narod. Jesi li normalan, čoveče, pa jesi li ti stvarno normalan? Ne mogu više, ovako ću da budem malo slobodan, da lebdim, da eleviram iznad Srbije, ako mogu. Ako padnem, moja zemlja, moje dupe, kako da vam kažem.

DUBRAVKA
STOJANOVIĆ

SVETLANA LUKIĆ:

Na našem sajtu su novi tekstovi Teofila Pančića, Vladimira Gligorova i Ivana Torova. Nastavnici istorije u Danskoj imaju pravo da cele školske godine s decom obrađuju jedan istorijski događaj po svom izboru. Da i ona može tako, profesorka istorije na Filozofskom fakultetu u Beogradu, Dubravka Stojanović, bi izabrala jedan događaj iz srpske istorije koji nije zabeležen u našoj historiografiji, niti u našim udžbenicima. Govori Dubravka Stojanović.

DUBRAVKA STOJANOVIĆ:

S kim god razgovaram, svi se hvataju za glavu i govore - Jao, ovo je isto kao devedesete, da li je moguće da nam se sve ponavlja, da li smo mi debili i kako je moguće da prolazimo to isto? I stvarno, kada pogledate te događaje, oni se zaista ponavljaju, jer ovo što se sada radi na severu Kosova podseća na početak rata u Kninu. Onda imamo obećanu tužbu protiv zemalja koje su priznale Kosovo, a to je i Milošević radio. Svakoga dana imamo neki događaj koji zaista užasno liči na događaje iz devedesetih. Kao svoj hit događaj te vrste bih uzela scenu u *Dnevniku*, u kojoj Vuk Jeremić sedi na čuvenom kanabetu s Gadafijem, jer nam je Gadafi ponovo dao podršku. Stvarno mislim da bi bio red da istoričari prebroje podrške koje smo dobili od Gadafija i njima se okitili u nekom od teških trenutaka u našoj prošlosti. Dakle, svakoga dana imamo neki događaj koji na to liči, ali je problem, po meni, mnogo dublji. Nije stvar u tome što su ovo potezi nalik na one koje je činio Slobodan Milošević, nego je problem u tome što mi nismo izašli iz te ideje. Mi nismo izašli iz tog programa. Iz tog programa nužno proističu takvi potezi i zato oni neprestano liče jedan na drugi. O čemu se radi?

Podsetila bih na knjigu *Srpska strana rata*, koju je ranih devedesetih godina uredio Nebojša Popov. Tamo je analizirana uloga glavnih nacionalnih institucija tokom osamdesetih godina. Analizirana je uloga crkve, udruženja književnika, čak i *Crvene zvezde*, stranaka, pojedinaca, uni-

veziteta. I ta knjiga je pokazala da su delovi tih institucija i najuticajnije pojedinci izneli tu ideologiju u javnost pre nego što je Slobodan Milošević došao na vlast. Dakle, oni od 1985/86. preko stranica *Duge, Intervjua*, crkvene štampe postepeno formiraju nacionalni program i ideologiju iz kojih mi još nismo izašli. Stranke su organizovali ljudi koji su učestvovali u formiranju te ideologije i od kraja osamdesetih Slobodan Milošević zapravo je sprovodio program opozicije. On je preuzeo njihov program i on je postao izvođač tih radova. Mi iz toga nismo mogli da izađemo, jer opozicija nije suštinski imala drugačiji program. Čime je ona mogla da se bori protiv Miloševića? Mogla je samo da trčka iza njega i da viče - Mi bismo to bolje uradili - ili da mu u najgorem slučaju dovikne - Komunisto.

Opozicija nije imala identitet, svoju poziciju, svoj program, ona nije imala u ime čega da obori Slobodana Miloševića. I ona ga nije ni oborila u ime bog zna koliko drugačijeg koncepta. On je prosto pao posle četiri izgubljena rata, posle bombardovanja, posle sankcija, ali program nije zamenjen, zamenjen je izvođač radova. Program koji polazi od etnički čiste države, mora da proizvodi ovakve posledice i imam potrebu da kažem - da, liči na devedesete, ali liči samo zato što je to mnogo stariji, mnogo dublji program, koji niko suštinski nije doveo u pitanje. Sve je to u redu, i Evropa i reforme, u redu je suočavati se sa zločinima, ali suočavanje s onim što nas je uopšte dovelo u tu situaciju nije pokrenuto na dovoljno ozbiljan način ili nije pokrenuto uopšte.

Pogledajmo događaj s osvajanjem zgrade suda u Kosovskoj Mitrovici. Prvo sam uložila dosta napora da bih shvatila šta se uopšte dešava tamo i onda sam shvatila da su sudije i zaposleni taj sud napustili '99. godine. Ovaj događaj nema nikakve veze s proglašenjem nezavisnosti Kosova od pre mesec dana, već s nečim od pre osam godina, kada je UNMIK ukinuo sve te sudove i napravio svoj sistem sudstva. Dakle, taj sud je ukinut '99. godine i on ne postoji kao institucija. Postoji samo ta zgrada. I oni su sada, s očiglednom namerom da naprave incident, ušli u zgradu koja je u stvari prazna, koja nije institucija, ona je samo zid. Oni prave incident mimo ikakve suštine. Ni govora o tome da oni hoće da se vrate na svoj posao. Njihovog posla nema, jer nema tog suda. I mi se sada pitamo šta to znači, kao i šta je značio onaj pokušaj da prođu vozovi i oni nesrećni lekovi koji nisu mogli da stignu do ljudi, koji su umirali, jer ovi nisu hteli da priznaju da je to sada Kosovo i da ti lekovi moraju da prođu kroz carinske analize. Isto važi i za spaljivanje graničnih prelaza.

Šta se tu dešava? Tu se dešava identična stvar kao u Hrvatskoj 1990. godinu dana pred početak rata. I ako se pitate šta je cilj, ja sam uverena da je cilj da oni otepe severni deo Kosova. Cilj je ponovo isti, zato što izlazi iz iste ideje da će se ta država konačno zaokružiti i da će onda u njoj, unutar tih konačno zaokruženih granica, živeti samo Srbi. I oni sada prave taj rat, kao da se ništa pre toga nije desilo. Hajde da kažemo da u Kninu 1990. oni nisu morali znati da će to dovesti do rata i da ni Hrvatska, niti bilo ko na svetu neće dozvoliti da se Hrvatska precvika na dva dela, pa da još Republika Srpska Krajina bira gde će da izađe na more, da li u Zadru ili u Šibeniku, što je bila velika strateška polemika. Hajde da kažemo da oni 1990. nisu mogli da znaju posledice svoga delovanja. Ali pošto su bezuspešno istu stvar probali četiri puta, oni sada ponovo pokušavaju da otepe severno Kosovo i potpuno ignorišu to da se situacija u međuvremenu potpuno promenila. Dakle, oni idu u rat, mislim da to treba da se zna i da to neko treba da formuliše. Oni idu u rat, čiji je kraj nama apsolutno jasan, jer smo ga videli već četiri puta, a to je da svi Srbi odu s Kosova.

DUBRAVKA
STOJANOVIĆ

Cela ta situacija podseća me na jedan događaj u srpskoj istoriji, koji je ostao sasvim nepoznat i našoj historiografiji, o kome se naravno ništa ne uči, ali ga niko ni u historiografiji, pa ni u vojnoj istoriji nikada nije obradio, iako duboko verujem da se iz te situacije može jako mnogo naučiti. 1912. godine, kada je kretala sa svojim saveznicima u Prvi balkanski rat protiv Osmanskog carstva, Srbija je u taj rat ušla s dva javno obznanjena ratna cilja. Tada se u rat ulazilo viteški, tako što na prvoj strani novina objaviš zašto ideš u rat. Prvi ratni cilj bilo je prodiranje ka jugu, ka Kosovu i Makedoniji, a drugi ravnopravni ratni cilj bio je izlazak na Jadransko more preko severne Albanije.

U to vreme postojala je opsesija da država ne može postojati bez izlaza na more. Stalno se ponavljalo da samo Švajcarska i Srbija nemaju more. Bilo je jasno da će oko Soluna biti povelika tuča i da ne treba ići na tu stranu i mudro rukovodstvo došlo je do zaključka da ćemo mi nekako preko te severne Albanije da izađemo na more. I sada je strašno zanimljivo čitati opozicione reakcije u skupštini i tadašnjoj štampi, jer se opozicija već tada hvatala za glavu i govorila - Ma da li ste vi normalni? Put od Srbije do tog Jadranskog mora ide preko Prokletija. Kako vi mislite da idete svaki čas na to more preko tih Prokletija? Drugo, da li ste vi ikada pročitali nešto o toj severnoj Albaniji? Tamo je peščana plaža i more dubine trideset centimetara. Kako ćete tamo da napravite luku, preko koje će vaš izvoz da prođe u svet, što je valjda ideja? Naravno, danas mi znamo sve što se desilo, pa znamo i da je prugu, doduše ne preko Prokletija, nego preko mnogo

nižih i blažih crnogorskih planina, napravio tek drug Tito sa svim kreditima ovoga sveta sedamdesetih godina dvadesetog veka. To je pruga Beograd - Bar, koja se sada rasformirala, jer je niko nije održavao. Ali ne, oni 1912. prave luku u tom pesku i nekako će oni tamo da stignu, ne zna se kako, ali Srbija će da izađe na more i tačka.

Srpska vojska zaista je vrlo brzo prošla i oslobodila ili osvojila Kosovo i onda je deo srpske vojske krenuo da oslobađa to more. Važno je znati da se ta prva akcija odigrava u novembru 1912. Deo vojske nastavlja prema Makedoniji, gde se odvija Kumanovska bitka i sve redom, a deo vojske, ponavljam, u novembru 1912. godine, prelazi Prokletije u pokušaju da Srbija dobije more. Izađu oni na more kod Drača. Zgranu se velike sile, ne mogu da veruju. Kažu - Čekajte, drugari, prvo smo vam rekli - Nemojte da nam rušite Osmansko carstvo, to je ravnoteža velikih sila, mi smo se o svemu dogovorili, ali vi ste krenuli. I sada ste nam došli na more, a mi smo vam objasnili da je to interesna sfera Austro-Ugarske i Italije, mi smo to podelili i vi niste predviđeni u toj situaciji. Ovi stoje na moru i ponavljaju - Srbija je izašla na more. Austro-Ugarska štampa objavu rata Srbiji, vrši jednu od prvih velikih mobilizacija, mobiliše oko dvesta hiljada ljudi, dovedi ih na Drinu i kaže Srbiji - Povucite se s tog mora, niste predviđeni u toj igraci, krenućemo u rat protiv vas, sklonite se odatle. Oni su sedeli na tom moru dvadesetak dana. I Rusija i svi su im rekli - Iš s tog mora. I posle dvadesetak dana, sad je već malo kasniji novembar i početak decembra, oni se povlače preko Prokletija nazad u Srbiju. Sede oni, očigledno nervozni zbog tog mora, kad stiže bratski poziv. Sve to vreme dok su oni išli gore-dole preko Prokletija, Crnogorci pokušavaju da osvoje Skadar, jer to je valjda epska poezija, Bolani Dojčin i cela ekipa i to nekako mora da pripadne Crnoj Gori i taj Skadar je njihov ratni cilj. Teško ide ta opsada Skadra i u trenutku već potpune zanemoćalosti, oni pozivaju srpsku vojsku da dođe da im pomogne. Vide ovi novu šansu.

SVETLANA LUKIĆ:

Voda.

DUBRAVKA STOJANOVIĆ:

Da se ide na more. Kreću u februaru 1913. ponovo preko Prokletija, istim putem. U međuvremenu se svašta dešava, o tome piše opoziciona štampa. Zapanjeni Albanci gledaju šta je ovo, malo-malo, pa prođe neka vojska, tu i tamo neko tu vojsku napadne, jer im je čudno šta će ovi ovde, vojska odgovori, bilo je tu i civilnih zločina i tako dalje. Svašta se tu dešava, a da ne gov-

orimo kako je toj vojsci koja ponovo ide u februaru, pošto se u novembru vratila. Tu se svaki put izgubi polovina vojnika, dok se to uopšte pređe u jednom smeru. Dođu oni pod Skadar, trajala je ta opsada još izvesno vreme, ali s ojačanim srpskim trupama, uđu oni slavodobitno u taj Skadar, u kojem se opet dešavaju svakakvi ratni zločini.

DUBRAVKA
STOJANOVIĆ

Velike sile su šokirane - pre tri meseca smo vam rekli da ovo ne može, u decembru 1912. je Albanija priznata kao nezavisna država, upravo da bi se obeležilo da tu nema dalje. Drugo, ponovo vam kažemo, to je prosto interes evropskih sila, bez obzira na to što su u tom trenutku podeljene na dva bloka, ali imaju strateške dogovore i vi opet niste predviđeni u toj okolnosti. Sazove se konferencija ambasadora velikih sila, koja pošalje protestnu notu Srbiji i Crnoj Gori da se hitno povlače odatle. Srbija je tu bila donekle mudrija od Crne Gore i brže se povukla, ali ponavljam, u februaru, opet preko Prokletija, nazad u Srbiju. Crna Gora je još desetak dana ostala u Skadru i poštu su velike sile napravile pomorsku blokadu obale i rekle da će zaista raspaliti s tih brodova po Crnoj Gori, i oni su se na kraju povukli iz Skadra i time se završava skadarska kriza 1913. godine.

To nije kraj. Bude tu i Drugi balkanski rat, to je leto 1913. Ono je bio februar 1913, a sada smo u letu 1913. Ratovali smo s Bugarima, opet je izgubljeno dvadeset-trideset hiljada života. I onda ide u septembru 1913. godine nova epizoda, u kojoj su neke albanske trupe s teritorije priznate albanske države upale na teritoriju koja je sada srpska, u Makedoniju. Dakle, neka pogranična čarka se iskomplikovala i krenu srpske trupe da odbrane svoju teritoriju, a kada su se već našle na Prokletijama, ne mogu da odole. Prosto se nameće. I oni treći put, u septembru 1913, ponovo dođu na more, opet se cela stvar ponavlja, ponovo se velike sile hvataju za glavu, ponovo se oni vrate preko Prokletija nazad. I ima još jedna epizoda, o kojoj ne mogu nikakvog ozbiljnog traga da nađem. To se sigurno desilo, ali nemam detalje kakve imam za ove prethodne tri epizode. Apsolutno se dogodilo ponovo u januaru 1915. godine. To je trenutak posle Kolubarske bitke, koja je trajala skoro mesec dana. Znao ceo onaj ep koji je iz toga izašao i sve te žrtve koje su bile realne i tako dalje. To je trenutak tifusa, kada se masovno umire u Srbiji, to je trenutak koji opisuje Dobrica Ćosić, sećate se valjevske bolnice. Sećate se kako se pucalo i pevalo svojevremeno na toj predstavi osamdesetih godina. Dakle, Srbija je u katastrofalnom stanju, tek oslobođena od prve okupacije. Oni računaju da im je Kolubarska bitka donela toliki prestiž kod saveznika da mogu da probaju ponovo, u januaru

1915, usred svetskog rata, da tu stvar ponovo urade. I naravno, sve se dešava kao i u prethodnim epizodama.

To je priča koju je vrlo teško rekonstruisati na osnovu naše postojeće istoriografije. Ona nigde nije ispričana, ali je apsolutno paradigmatična. Vi imate opsesiju, pa sad, da li je to more, da li su to određene teritorije, nije bitno, ali vi ste nešto odlučili, i velike sile vam kažu - Ne može - i vi se naljutite na velike sile i kažete - E, videćeš da može. I vi sad to terate, umesto da pokušate da nađete neku situaciju u kojoj ćete se vi namestiti da budete s tim velikim silama, pa da onda uz njihovu pomoć ostvarujete neke svoje interese, ma kakvi ti interesi bili. Tako rade pametne zemlje. Ne, vi uporno sprovodite dalje svoje planove. Stvarno se postavlja pitanje kakav je to problem, da li je to neko ludilo te elite, o čemu često govorimo, ili je to ludilo određenih pojedinaca. Šta ćemo da dobijemo ako kažemo da Koštunica ima određenih psiholoških problema? Da li time rešavamo našu situaciju? Onda ćemo da kažemo da ih je imao i Milošević, pa ćemo da se vraćamo unazad, pa ih je imao, bogami, i Pašić. Ne mogu neprestano takve situacije da izlaze iz nećijih psiholoških problema. Mora da postoji neki ozbiljniji razlog. Jedan od razloga jeste to što ono za šta mi vidimo da je ludo, nije i za njih ludo. Mislim da je to jedan od osnovnih nesporazuma između tog vođstva i tog društva, ili bar dela društva koji ne razume odluke toga vođstva. U *Peščaniku* smo često o tome pričali i svakoga puta pokušavali da nađemo neki novi razlog. Jedan od razloga koje smo naveli je u onome što sam tada nazvala savez elita, dakle, da je to prosto u ličnom interesu određenih elita i da su te elite - ekonomske, finansijske, trgovačke, vojne, intelektualne, crkvene i da one imaju interes u proizvodnji tih kriza, koje im daju odrešene ruke. Takođe stalno treba imati u vidu i to da je sa stanovišta vlasti ovo racionalna politika. Zato mi, između ostalog, stalno u njoj opstajemo. To što nama izgleda kao iracionalno, s njihovog stanovišta je racionalno, jer se tako najbolje vlada. Dakle, dok god oni predu tu priču, dok god oni prave tu situaciju stalne opasnosti, dok god je taj adrenalin povišen, njihova vlast mora biti apsolutna i u svakom slučaju mnogo veća nego u bilo kakvom uređenom i demokratskom društvu.

Našla sam jedan izvanredan tekst u opozicionoj štampi toga vremena, koji se zove *Na proleće*. Tu se kaže da se u Srbiji vlada pomoću parole - Na proleće. Čekajte, na proleće se spremaju presudni, sudbonosni događaji. Nemojte sada da postavljate ta glupa životna pitanja. Neka se to desi, neka to prođe, lako ćemo posle rešiti te puteve, bolnice, gluposti, školstvo, plate, penzije i ostale detalje, jer na proleće će se desiti ozbiljni događaji. I ovo sa

severnim Kosovom je taj način vladanja. On je vrlo racionalan, jer se tako odlično i skoro zauvek može vladati.

Opet da se vratimo na pitanje odakle proizlaze ta ludila. Često imam utisak da se tu napravio zatvoreni krug između siromaštva i zaostalosti s jedne strane, i kompleksa više nacionalne vrednosti, dakle, nacionalne arogancije i uobraženosti, s druge strane. U trenutku kada Srbija postaje samostalna ili relativno samostalna zemlja, početkom devetnaestog veka, imate devastirano društvo, jako siromašno i nerazvijeno, ali počinje da se formira elita, koja ima veoma velike nacionalne ambicije. Te nacionalne ambicije ni na koji način ne odgovaraju realnom stanju i mogućnostima te zemlje, ali one postaju opsesija te elite. I onda vi kažete - Pa dobro, jesmo mi sada siromašna zemlja, ali hajde to da rešimo tako što ćemo osloboditi srpstvo, hajde to da rešimo tako što ćemo postati velika zemlja, pa ćemo onda kao velika zemlja lakše da izađemo iz tog kruga siromaštva. Vi možete da kažete da je to jedan mogući način da vidite tu stvar, ja se naravno s tim načinom ne bih složila, ali to je devetnaesti vek, vreme velikih nacionalnih država. I hajde, dobro. Jedan rat, drugi rat, a društvo ne stagnira, ono opada, postaje sve siromašnije.

DUBRAVKA
STOJANOVIĆ

Vi sve više novca trošite na tu veliku državu koju ne možete da postignete i tu se zatvara taj krug. Društvo postaje sve siromašnije, a vi kao kokar idete dalje, s idejom - Čekaj, samo još ovaj put da uložim, pa će da mi se vrati, pa ću onda ja to siromaštvo da pokrenem, hajde samo još ovaj put da probam. I vi dođete do jednog stepena nerazvijenosti, kada ste već promašili ogromno vreme, kada su već svi drugi otišli, napustili tu obalu, što bi rekli romantičari, i kada vam je svaki put potrebno još mnogo više novca da to društvo pokrenete iz siromaštva. Dakle, cena raste. Mislim da se u jednom prelomnom trenutku shvatilo i reklo - Čekaj, mi ovo ne možemo da pokrenemo i hajde stalno da ratujemo, da idemo iz avanture u avanturu, jer ovo je već pretežak zadatak, pa neka ga uradi neko sledeći. Možda će da se promene, što ovi sada kažu, međunarodne okolnosti. Možda će opet, daj bože, da bude hladni rat, pa bipolarna ili ne znam koja podela sveta, pa da se mi ovajđimo. Pa neće, ne dešavaju se stvari tako. Ovo je sada novi svet i mi ne želimo da ga razumemo i mi nećemo da razumemo šta u njemu treba da uradimo, to jest da podvučemo crtu i da kažemo - Tu smo gde smo, daj da vidimo konačno zašto naš narod nema zube i zašto su nam ovakve bolnice i zašto naši đaci imaju najlošije rezultate na testu *Pisa* i tako dalje.

I tu se uvek setim jednog razgovora s Marijom Todorovom, koja je napisala poznatu knjigu *Imaginarni Balkan*. Ona je već petnaest godina profesor u Americi, ali je bugarska istoričarka. I pričala mi je kako je, dok je predavala u Bugarskoj, svakoj novoj generaciji studenata govorila istu rečenicu - Glavna sreća Bugarske je što je izgubila sve ratove. To bi, na-ravno, izazivalo konsternaciju kod studenata, ali je njoj davalo mogućnost da objasni kako je Bugarska zahvaljujući nizu poraza, koji su normalno usledili iz iste ovakve arogantne nacionalne politike i iste ovakve uobrazilje kakva je bila ovde, konačno izvukla zaključak da je tu gde je i da treba da vidi šta će s tim što realno ima.

E, mi smo krenuli drugim putem, sticajem okolnosti ti ratovi su nam bolje išli i nije se došlo do tog trenutka kada se crta podvlači i nije se shvatilo da je dvadeset prvi vek i da to više ni na koji način ne liči na onu podelu sveta iz devetnaestog veka, ni na onu iz dvadesetog veka, ni prve ni druge polovine, da ne liči ni na jednu podelu sveta. I pita me neko ovih dana, za neke novine, o 27. martu kao presudnom događaju - pa da li smo mi sada u toj istoj situaciji. Pa nismo u istoj situaciji. To je bila podeljena Evropa, koja je uvek bila podeljena i razni narodi su imali mogućnost da se orijentišu na ovu ili na onu stranu. Prvi put nema te podele i zapravo nema dileme - hoćeš ovo ili, brate idi, ostani tamo gde si, ako si to izabrao. Prema tome, nema te situacije s kojom se mi možemo porediti, nema tog izbora iz dvadesetog ili iz devetnaestog veka koji bismo mi mogli danas primeniti. Danas je potpuno drukčija situacija i ko je ne razume, žao mi je. Što kaže Latinka Perović - Ima naroda koji su u istoriji nestali.

SVETLANA LUKIĆ:

U današnjoj emisiji dva puta ste slušali pesmu Pleši me do kraja ljubavi, Lenarda Koena, koju je otpevala i Madlen Pejdo. Na ovu pesmu nas je podsetila slušateljka Olivera. U emisiji su govorili Ljuba Stojadinović, Aida Ćorović, Ishak Slezović, Pera Luković, Teofil Pančić i Dubravka Stojanović, a mi je celu posvećujemo uspomeni na Stojana Cerovića, koji je umro na današnji dan pre tri godine. Do viđenja.

